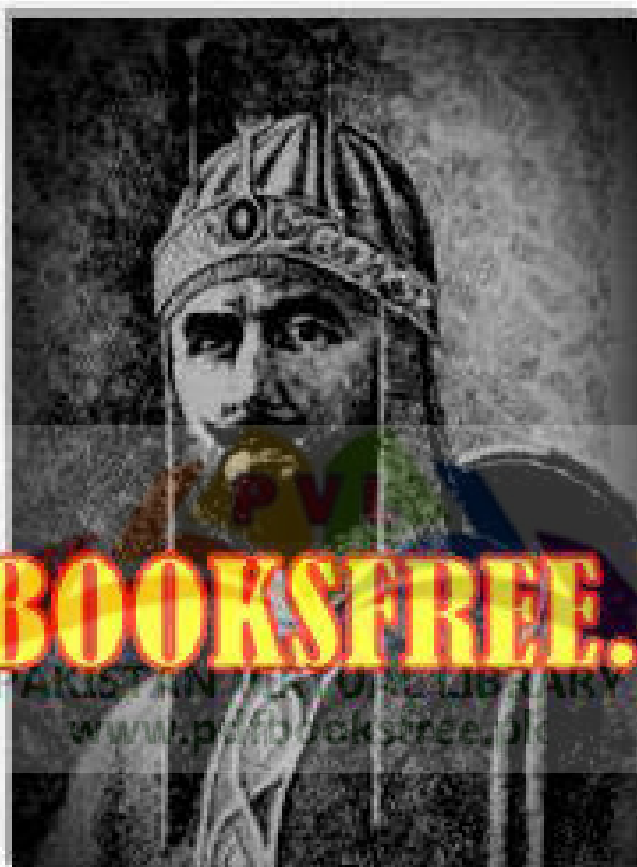

شیرشاہ سوری

د افغانانو ترمنځ د يووالي هڅونکي

ليکونکي: اسلم راهي، ايم، اے

ژباړونکي: قريب الرحمن سعيد

بسم الله الرحمن الرحيم

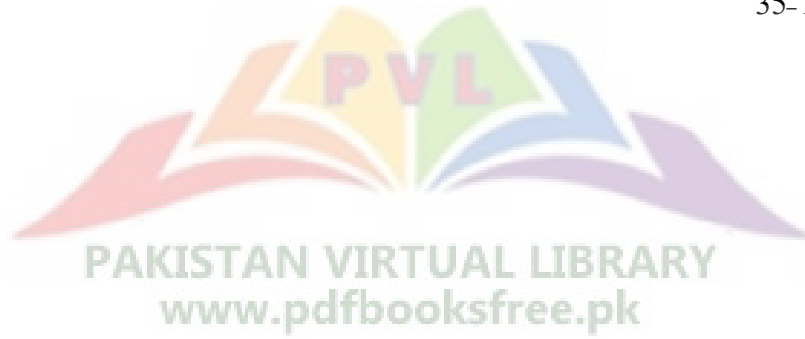
ڊالۍ :

ٽولو هغو ته چې دخپل خور وور ولس د راغونډولو او د ملي يووالي د ساتلو او په خپلو ولسونو کې دخپلواکي ولسواکۍ د قيام له پاره هلې ځلې کوي ، په ځانگړې توگه دخپل اسلامي انقلاب مشر او دهيواد د ازدي د بيرته ترلاسه کولو هغه وياړلې لارښود ته چې دخپل اتل رول او نه سترېکيدونکو هڅو او هاند له مخې ، تل زمونږ دهيواد او ولس د دښمنانو په سترگو کې اغزي گرځيدلې ، په ډير درنښت ډالۍ کوم .

د زړه په مينه

قريب الرحمن سعيد

نېټه: ۴ / ۱۱ / ۱۳۸۹ | 35-12-3122

د کتاب لنډه پېژندنه :

نوم: شير شاه سوري د افغانانو ترمنځ د يووالي هڅونکې

ليکوال: اسلم راهي ، ايم ، اے

ژباړن: استاد قريب الرحمن سعيد

د خپرېدو نېټه: ۱ / ۲ / ۱۳۹۰ | 32-15-3122

انلاين چاري: مختار احمد احسان - Larawbar.com

دليکوال خو خبرې:

دا کتاب د شیر شاه سوری په اړه لیکل شوې دې. شیر شاه سوری د نړۍ د هغو ممتازو، اتلو، مدبرو عسکري جنرالانو او حکمرانانو څخه دې چې د تاریخ په پاڼو کې ورسره هیڅ وخت د انصافه کار نه دې اخستل شوې. ددې کار تر ټولو ستر علت دا و چې د شیر شاه سوری ځای ناستې د شیر شاه سوری په څیر مېړنی، شجاع او مدبر انسان نه وو او ددې کار حتمې پایلې دا شوې چې د هغه د مړینې وروسته د هغه ټوله کورنۍ او ځواک په لسو کالو کې له منځه ولاړ. بل علت یی دا و چې د شیر شاه سوري څخه وروسته یو ځل بیا مغل د هندوستان په تخت و تاج واکمن شول، څرنگه چې هغوی د شیر شاه سوري ډیر بد دښمنان وو نو په دې اساس یی د شیر شاه سوري په تاریخ کې ګوتې ووهلې او نه یواځې دا چې د شیر شاه سوري تاریخ یی مسخ کړ بلکه د هغه له اړخه جوړ شوي ګڼ شمیر یادګارونه یی هم له منځه یوړل...

د شیر شاه سوري د تاریخ په اړه زیات شمیر تاریخپوهانو د فارسي ژبو تاریخ لیکونکو څخه په ګټې اخستو سره لیکنې کړي چې په دې ډله کې (هنري ایلټ بلاک مین، ډاکټر ډارن، مسټر بیورج، اشیوري پرشاد... او ګڼ شمیر نور شامل دي) خو ددې تاریخونو څخه په سهی توګه هغه وخت ګټه اخستل کېدای شي چې د اټول سره را یوځای او بیا یی ژوره کتنه وشي. خو بیا هم ددې نه مخته د شیر شاه سوري د ناول او داستان په اړه ډیرې کمې لیکنې شوي دي.

ما د شیر شاه سوري په اړه ددې لیکنې نه مخته ډیره ژوره څیړنه وکړه او د هغې وروسته مې دا ناول او په دې ناول کې د هغه تاریخي کړچار راډاګیزه کړ. ان تردې چې ددې ناول مرکزي کردار او اتل (خواص خان) دې، اود لقب هغه ته پخپله د شیر شاه سوري له اړخه ورکړل شوې و نوموړې د شیر شاه سوري د ډیرو باوري، معتمدو، مخلصو او اتلو سالارانو څخه و چې په ډیره بدو او خرابو حالاتو کې یی هم د شیر شاه سوري باور د خپله ځانه سره درلود.

په دې ناول کې د شیر شاه سوري د ژوند حالات د هغه د کوچني والې څخه ان د هغه تر مړینې پورې را ټول کړل شوي دي او تر څنګ یی د هغه د عسکري سالارانو او قومي مخورو په اړه هم هر اړخیز معلومات شته. شیر شاه سوري ته د هندوستان په حکمرانانو کې ډیره ستره مرتبه ور په برخه شوې ده ځکه هغه لمړنې مسلمان حکمران و چې ډیرې اوږدې لارې او سړکونه یی جوړ کړل او دخلکو او مسافرینو دارامتیا او سهولتونو له پاره یی د سړکونو او لارو تر څنګ کوهیان وکڼل، تم ځایونه یی جوړ کړل، خو بد بختانه چې د ابو الفضل په څیر تاریخپوهانو د اکبر پادشاه د خوشحالی په خاطر د تعصب نه کار اخستې او د شیر شاه سوري په دې ټولو کارونو یی د پردو د راخپلولو هڅې کړې دي.

ما په دې ناول کې هڅه کړې چې د تاریخ د مسخه کیدو پرته د سهسرام د جاگیر د ناظم د حیثیت څخه نیولې ان د هندوستان د شهنشاهي پورې د شیر شاه سوري د ژوند د حالاتو په اړه ژوره څیړنه وکړم او بیا یی د انصاف سره سم خپلو لوستونکو ته وړاندې کړم.

اسلم راهي

دمخلوقاتو د پيدا کونکې او پالونکې ذات په نامه

۱- برخه:

د نامالومه وختونو زوړ لمر خپل نور د تلونکو کاروانونو په څیر د کون و مکان د اسرارونه ډک ، د تېرو د کوم کلی په لور د غروب له پاره را ټیټ کړې و . د افقونو د قافلو شونډې یی ټکې سرې کړې وې ، د لمر کوچ کونکو وړانگو نا مالومه منزلونو ته د ټیټیدو سره سم د ټولې سحرافضا په تیارو کې را نغښتله ، او د غوښتنو لاله زاری وړان و یجاړ او د ژیرو پاڼو په شال کې را نغښتې ونې یی دهغوې د سیورو څخه بې برخې کړې وې. د فضا رڼا خړه پړه شوې وه او د لرې ساحلو څخه یخه هوا را لږیدله.

په همدې وخت کې د کرم ناسته او سون د دریا بونو په منځنۍ غرنۍ لړۍ کې د ځنگل څخه دوه کسه د منځنۍ قد خاوندان په خپلو آسونو سپاره ، په داسې حال کې را څرگند شول چې خپل آسونه یی د جنوب لورې ته ځغلول او هغې اړخ ته گړندي روان و . په دوې کې یو سپور عمر تیرې خو بل د نوې عمر او د ښه غړیو خاوند و . دهغه په څیرې کې جوش او خروش لکه په شفق کې د بل شوی اور او په احساساتو کې یی د بریښنا په څیر ټکان د لرې څخه تر سترگو کیده . دهغه په سترگو کې د غوښتنو او ارزوگانو بهیر له وراه په نڅا معلومیده . دخپل اوږد قد و قامت ، د خپل نري او غښتلی جسماني جوړښت او دخپلو مضبوطو غړو له اړخه هغه د جل وهلی دشتی په څیر سخت ځان ، د جنگ د وهل شوی ډول په څیر د جوش او خروش نه ډک ، د تېرو په څیر نه ویریدونکې ، د هنرونو د کمال په څیر جرئتمنده ، او د حقایقو د غبار په څیر میړنې ښکاریده .

د جنوب په لور د تللو په وخت کې هغه د زاړه عمر خاوند د کوم څیز په کتلو سره ، خپل ملگرې ته اشاره وکړه او ورته یی وویل چې : صاحب خانه ! زویه ! لږ مخته ته وگوره ، کله چې دغه ځوان چې د صاحب خان په نوم یاد کړل شوی و ، مخته وکتل نو هغه ته دوه گیدرې تر سترگو شوې . ددې گیدرو په کتلو سره صاحب خان ډیر زیات خوشحاله شو او بیا یی هغه زوړ ملگری ته وویل : اې زما پلار جانه ! ته ننداره کوه چې زه دا دواړه گیدرې څه ډول ښکار کوم . ددې خبرې سره سم صاحب خان خپل آس په ډیره گړندی توگه هغه لورې ته و ځغلاوه ، او د گیدرو پسې ورغې ، د هغوې لورې ته د آس په ور ځغلولو سره گیدرې وپوهیدې او په تیښته شوې . په همدې وخت کې صاحب خان د خپلې ملا سره د ټولو غښود بڼل څخه یو غشی را وویست او په اوږې باندې را زوړند کمان کې یی کینسود او بیا بیا یی ښه و نیوله او کله یی چې غشی ور خوشې کړل نو دواړه گیدرې را وپرزیدې او په زمکه د زخمونو له لاسه رغړیدې را رغړیدې .

ددواړو گیدرو د ښکار کولو نه وروسته ، دغه ځوان چې صاحب خان یی ورته وایه ، دخپله اسه را کیوت ، ځکه هغه غوښتل چې دواړه گیدرې را ونیسي ، په دې وخت کې هغه زوړ هم را نژدې شوې و ، هغه هم دخپله آسه را کښته شو او د صاحب خان سره یی غاړه ورکړه او په ډیره مینه یی دهغه تندې ښکل کړ او بیا یی ورته وویل :

صاحب خانه زویه ! زه ډیر بختوریم چې ستا په څیر یو بهادر او میړنې زوې یی را کړې دې ، ډیر کم خلک به داسې وې چې ستا په څیر یی ښه خطا نه شي . زویه ! تا په څومره ښه توگه دا دواړه گیدرې ښکار کړې . راځه چې اوس یی ونیسو او بیا بیرته ستانه شو . دواړه پلار او زوې د ښکار شوو گیدرو لورې ته ور نژدې کیدل چې په همدې وخت کې په ځنگل کې دننه د یوې ځوانې ښځې ، ښځینه اواز یی تر غوږو شو .

صاحب خان اودهغه پلار ددې بنځينه اواز په اوریدو سره ډیر اندیښمند شول اود ښکار کړل شوو گیدړو په لور د تللو په وخت کې یو ناڅاپه تم شول ، ځکه په همدې وخت کې دوی ته یو ځل بیا دهغه بنځې نسوانی اواز تر غوږو شو ، دویم ځل ددې بنځينه اواز او چغو په اوریدو سره د صاحب خان اودهغه د پلار حال نور هم د اندیښنو نه ډک شو ، بیا صاحب خان خپل پلار ته مخ کړ او ورته یی وویل:

پلار جان! داسې بریښي چې همدلته نژدې زموږ تر څنګ په کوم ځای کې کومه نجلۍ په کوم مصیب او غم کې راگیر شوې ده ، یا پرې چا حمله کړې ده او یا یی چا د بې ابرو کولو او بې عصمته کولو هڅه او هاند کړې دي. پلار جان! ته همدلته اوسه زه به ولاړ شم او ډاګیزه به کړم چې څه پیښ شوې دي؟ دهغه په دې خبره د صاحب خان پلار چې ملک سکا^(۱) نومیده ، په ډیره مینه او شفقت سره وویل:

ګوره زویه! زه تا ځانته تللو ته نه پریږدم ، را ځه چې دواړه خپل آسونه هغې لورې ته را وگرځوو د کومې لورې څخه چې دا بنځينه اوازونه را ځي. بیا به ډاګیزه کړو چې څه خبره شوې ده ، ددې خبرې سره سم

«(۱) د تاریخپوهانو له

مخې صاحب خان د شیر شاه د کورني غلام ، ملک سکا ، زوی و. که څه هم صاحب خان میراثي غلام و خو د تاریخ پوهانو د وینا په اساس په هغه کې د تاج دپه سر کیدو وړتیاوې موجودې وې. په هغه کې د یوه ډیر ښه سپاهی او د یوه ډیر ښه شهزاده ټول صفتونه شته و. ډیر مزي ، د ډیرې ښې ځوانۍ. خاوند او ښایسته انسان و. تاریخپوهان دا هم وایی چې ددې ټولو صفتونو سره صاحب خان د سختو مذهبي فکرونو خاوند او صوفي مزاجه انسان و.»

دواړه په خپلو آسونو باندې کیناستل اودهغه چیغو او فریاد د ځای په لور یی خپل آسونه ور ګړندی کړل.

دواړو پلار او زوی خپل آسونه په ډیره ګړندی توګه هغه لورې ته ور وستل کله چې هلته ور نژدې شول نو هغوی شپږ سپاره وکتل چې په خپلو آسونو باندې د سپریدو په حال کې دي ، په داسې حال کې چې دهغوی اووم کس لا د مخه په خپل آس سپور شوې و او په خپل مخکې یی یوه نجلۍ په زور را ځملولې ده اودهغه سره ډیر نژدې په زمکه باندې د پنځه شپږو کسانو جسدونه په وینه کې لت پت پراته و.

کله چې هغو سپرو وکتل چې صاحب خان اودهغه پلار دهغوی په لور را روان دی نو هغوی سمدستي تم شول او هغه سپور چې نجلۍ یی دخپل ځان سره په اس باندې اچولې وه هغه هم د آسه را کیوت. اوس نو نجلۍ دهغه د لاسو څخه ازاده شوې وه. نجلۍ هم سمدستي د آسه را ټوپ کړ او په یوه منډه یی ځان د صاحب خان اودهغه د پلار لورې ته ورساوه ،

نجلۍ ته په کتلو سره د صاحب خان پلار ملک سکا په ډیرې اندیښنې او حیرانتیا سره خپل زوی ته مخ کړ او ورته یی وویلې:

صاحب خان زویه! ته دې نجلۍ ته په غور سره وګوره ، دا خوماته د رها تاس د راجه هرکشن لور شهزادګۍ ګنګا ښکار یږی. دا چې دې سپرو هغه د کومه ځایه را پورته کړې معلومه نه ده ، خو دغه جسدونه چې ددوی تر څنګ پراته دي نو دا راته ددې شهزادګۍ ګنګا د ساتونکو ښکار یږی. ملک سکا تر دې ځایه خبره وکړه او بیا لږ څه غلې شو ځکه چې شهزادګۍ ګنګا په منډو منډو ځان دوی ته رانژدې کړې و. د را رسیدو سره سم هغې د صاحب خان د آس واګې و نیولې او ورته یی وویل:

صاحب خان! د بګوان په خاطر چې ما ددې بد قماشو او بد اخلاقو نه خوندي کړه ، دوی ما بې وسه کوی او زما د عصمت او عزت د لوټولو پسې دي.

صاحب خان او ملک سکا دواړو په یوه ځل خپلې تورې د تیکو څخه را وویستلې ، خپل ډالونه یی کلک کړل ، بیا صاحب خان تر څنګ ولاړې شهزادګۍ ګنګا ته وویل: ګنګا ته یوې لورې ته ودریږه اوس به زما په شتون کې تاته هیڅ څوک ضرر ونه شي رسولې ، او نه به تارا څخه ددې ځایه بلې لورې ته یوسي ، شهزادګۍ ګنګا د صاحب خان خبره و منله او یوې لورې ته ودریدله.

لږ څه مخته شهزادګۍ حالت د غمونو او دردونو نه ډک او په بدحالی کې و خو د صاحب خان او دهغه د پلار د راتلو وروسته هغه يو دم و غوړېده او بېرته پرې تازه والې او خوشحالی را و څرخېدې. تر دې وخته پورې د هغو سپرو څخه يوه يې چې لږ څه تر مخه يې شهزادګۍ په زړه په آس و راچولې وه د خپلې تورې او ډال په خوزلو سره د صاحب خان او دهغه د پلار لورې ته راغې او په جگ اواز سره يې د وې ته وويل: تاسې څوک ياستئ او د کومه راغلي ياست؟ تاسې خو مسلمان معلومېږئ نو بيا ولې يوه هندو نجلۍ زموږ د لاسو څخه ازادوئ، مونږ ته دا څرګنده نه وه چې هغه د کوم راجا لور او شهزادګۍ ده. مونږ ته خو ستاسې دخولې څخه را برسیره شوه چې دا د رهناس د راجه چندرمل لور شهزادګۍ ګنگا ده. اوس خو به مونږ په صورت چې کيدې شې هغه له ځانه سره وړو، که څه هم مونږ ته په دې لاره کې ستاسې په لاشونو تيريدو ته اړ شو.

کله چې هغه غلې شو نو صاحب خان ورته په ځواب کې وويل:

ګوره بد اخلاقه! نجلۍ چې د هر قوم او هر مذهب وي دهغې عزت، عصمت او ابرو د عزت او درنښت وړ دي. او په هر صورت به دهغې عزت او عصمت خوندي ساتل کيږي. ګوره! که چيرې تا په رښتيا سره هم د خپلو ملګرو سره يو ځای د شهزادګۍ ګنگا د وړلو او تښتولو هوډ کړې وي نو بيا خو دهغې لورې ته، که رښتيا هم نارينه ياست، ورشئ او لاس وروړئ نو بيا به ووينئ چې څه کيږي. دهغې ددې ګواښ نه وروسته هغه وګرې مخته ورغې او ويې ويل چې زه يې همدا اوس د لاسه نيسم او ګورم چې ته به زما څه وکړې؟ دهغه په دې حرکت باندې د صاحب خان رنگ د غصې او قهر نه د اور په څير تک سور شو په داسې حال کې چې په لږ واټن کې ولاړه شهزادګۍ ګنگا د ويرې او خوف نه په لږ زه کې وه.

هغه وګرې څو قدمه را مخته شو او غوښتل يې چې شهزادګۍ ګنگا د لاسه ونيسي چې صاحب خان د برق په څير پرې را غبرګ شو او د خپلې تورې په يوه وار سره يې دهغه څټ له تنه وړ پرې کړ. صاحب خان د دې گذار وروسته تم نه شو بلکه سمدستي يې د خپلو کاليو څخه يو بل خنجر را وويست او دهغه يو بل ملګري يې هم زمکې ته را ځملاوه، دهغه زړه يې د خپل خنجر په واسطه دوه ټوټې کړې و. په دې توګه صاحب خان په يوه ځل دوه کسه د زمکې تل ته ورسول، خو هلته پنځه نور لا پاته و. دوي پنځه و او صاحب خان او دهغه پلار ملک سکا را محاصره کړل، په دې وخت شهزادګۍ ګنگا يو ځل بيا په انديښنو او غمونو کې ډوبه شوه او دخپله ځايه نوره هم شاته ولاړه.

بيا دهغې پنځه و او په يوه ځای او يوه وار ددې پلار او زوی پر خلاف حمله پيل کړه، صاحب خان دهغې درې کسان په خپله مخه کې تم کړل په داسې حال کې چې پلاريې د نورو پاته دوو کسانو سره لاس و ګريوان شو. تر ډيره وخته پورې ددوي تر منځ پوره جنګ روان و، په دې وخت کې صاحب خان دهغې درې کسانو څخه يو له منځه يوړ او د نورو دواړو سره په مقابل کې ونښت، خو هغه د جنګ په دوران کې وکتل چې دهغه پلار چې ددو کسانو سره په مقابل کې دې د يوه په توره باندې زخمې شوې دي او دمقابلې توان يې له لاسه ورکړې دي. ددې دوو کسانو څخه يوه غوښتل د موقع نه ګټه پورته کړې او د شا له لورې په ملک سکا باندې حمله وکړې خو کله چې د صاحب خان سترګې هغې لورې ته و نښتې نو سمدستي يې پرې حمله وکړه او دهغه څټ يې هم له تنې پرې کړ. خو په دې وخت کې هغه پاته يوه کس په ملک سکا باندې داسې مرګوني گذار وکړ چې ملک سکا يې تاب را نه وړ او له منځه ولاړ.

اوس نو صاحب خان ددې نورو توره و هوښکړه دمقابلې له پاره په ډګر کې يواځې ولاړ و. هغه دخپل پلار په مړينه باندې د ډير بد حال سره مخ شوې و، بيا د همدې غصې، قهر او غضب په وخت کې صاحب خان مخته ورغې او په يوه ځل يې دهغې درې و او په سره مقابلې پيل کړه. تر ډيره وخته پورې صاحب خان د هغې په مقابل کې په پوره ميرانې سره و دريد ان تر دې چې دهغې توره په يوه باندې را خلاصه شوه او هغه يې هم د زمکې تل ته ورساوه. اوس نو هلته دمقابلې له پاره يواځې دوه کسان هلته پاته و.

دهغوي د يو بل ملگري د له منځه تللو سره سم دهغوي پاته دوه نور ملگري ډير اندېښمن شول ، اوس نو د صاحب خان حوصله د پخوا په نسبت ډيره کلکه او هوډ منه وه ، په دې اساس يې د پخوا په نسبت خپله حمله نوره هم تيزه کړه . يو ځل هغه دهغوي دواړو توري په خپل ډال باندې تم کړې او بيا يې د سترگو په رپ کې خپله توره په يوه باندې را خلاصه کړه او هغه يې هم له منځه يوړ . اوس نو په مقابلې کې يواځې يو کس پاته شوې و ، خو هغه د تېښتې هڅه وکړه اما صاحب خان هغه تېښتې ته پري نه ښود ، پر هغه يې هم د شاله اړخه حمله وکړه او دوه ځايه يې کړ .

د صاحب خان ددې کړچار په اساس هلته نژدې ولاړې شهزادگۍ گنگا ډيره زياته خوشحاله وه ، دهغې په مخ کې لکه د گلونو د پير کيو په خير خوشحاليو رقص اونځا کوله . هغه مخته راغله او د صاحب خان تر څنگ و دريده ، او په خپل نرم او زړه وړونکې اواز سره يې ورته وويل :

صاحب خانۀ ! ددې بد اخلاقو د لاسو څخه دې زما عزت او عصمت خوندي کړ او بيا دې هغوي ټول له منځه يوړل ، نو په دې ترتيب دې پر ما ډير زيات احسان وکړ . که چيرې زه د ټولې نړۍ شتمنۍ هم ستا په لمن کې ور واچوم نو بيا به هم ستا ددې احسان بدله پوره نه کړاي شم . صاحب خانۀ ! تا يواځې زما ځان نه بلکه زما پت ، ابرو او عزت دې هم خوندي کړ . گوره صاحب خانۀ ! که چيرې په ژوند کې داسې کوم وخت او فرست په لاس راشي نو زه به ستا ددې احسان بدله ضرور درکړم .

صاحب خان د شهزادگۍ گنگا ددې خبرو هيڅ ځواب ورنکړ . د خپل آس په لور ورغې ، هلته يې د زين سره تړلې تېر را پرانست ، زمکه يې پرې وکنله ، د زمکې په کنلو کې ورسره شهزادگۍ گنگا هم مرسته وکړه ، کله چې زمکه په مناسبه توگه و کنل شوه نو بيا يې د خپل پلار جسد را واخست او په هغې کنل شوې ځاي کې کيښود او هملته يې خپل شهيد پلار دفن کړ . بيا هغه خپل آس ته راغې او دخپل پلار د آس واگې يې دهغې د زين سره وتړلې او بيا يې غوښتل په خپل آس کينې خوتم شو او د شهزادگۍ گنگا په لور يې وکتل او ورڅخه يې وپوښتل :

گوره گنگا ! ته څنگه ددې بد اخلاقو خلکو لاسوته ورغلې ؟ اوس چيرته غواړې ولاړه شې ؟ شهزادگۍ گنگا ورته په ځواب کې وويل :
گوره صاحب خانۀ ! ددې ځايه څو ميله اخوا زما پلار د څو عسکري ډلگيو سره پراو کړې دې . په اصل کې مونږ دغه ځاي ته د ښکار له پاره راغلي و . زما پلار هملته په پراو کې پاته شوې خو زه د څو کسو ساتونکو سره يو ځاي د ښکار له پاره را ووتلم ، دلته يوه ځنگلي اوزه زمونږ تر سترگو شوه ، ما خپل آس دهغې پسې ورو غلاوه ، زما ساتونکې هم له ماسره وو ، زه ددې غرنۍ اوزې پسې ډيره زياته ولاړم ، زما ساتونکې اوزما سره زمانور ملگري او « زما خدمتگاره مور » ټول زما تر شا ، زما څخه لرې پاته شول . دغه ساتونکې چې دلته له منځه ولاړل زه ددوې سره يو ځاي ددې اوزې د ښکار له پاره راغلي وم ، په همدې ځاي کې دې بد اخلاقو او بد معاشانو پر مونږ باندې حمله وکړه چې د همدې حملې په جريان کې تاسې هم را ورسيدئ ، زه ستا د راتلو په اساس د بې عزتۍ او بې عصمتۍ نه خوندي پاته شوم . اوس ته پر ما باندې يو بل احسان هم وکړه چې ما د خپل پلار د پراو پورې ورو رسوه ، دهغې په دې خبره صاحب خان په خپل اس سپور شو او ورته يې وويل چې : را ځه ، زما سره يو ځاي راځه . شهزادگۍ گنگا هم سمدستي حرکت وکړ او په خپل اس سپره شوه او د صاحب خان سره يو ځاي روانه شوه .

دهغوي دواړو خپل آسونه په منځنۍ توگه غځولول ، لا تر اوسه پورې لږ مخته تللي و چې له يوه اړخه څه مسلمان ځوانان او يوه نجلیـ دهغه ځايه را ښکاره شول . دهغوي په کتلو سره شهزادگۍ گنگا صاحب خان ته وويل چې دا هغه ساتونکې دی چې د همدې غرنۍ اوزې (غرخه) د ښکار په وخت کې زما تر شا پاته شوې وو . ددوې سره چې کومه نجلیـ دهغه زما ذاتي وينځه (داسي اوما) ده . دهغې

په دې خبره باندې صاحب خان په خندا سره د اوما په لور وکتل او ویی ویل: گوره شهزادګۍ گنگا! تاته د اوما سره زما د ورپیژندلو اړتیا نه شته، زه هغه ډیره بڼه پیژنم. دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا د صاحب خان په لور وکتل او ورڅخه یی وپوښتل: صاحب خان! ته هغه څنگه او څه ډول پیژنې؟ په همدې وخت کې د گنگا وینځه اوما نژدې راوړسیده، او ویی ویل: زه به ووايم چې صاحب خان څه ډول او دکومه وخته راهیسې ما پیژني. گوره شهزادګۍ! کله به چې د گیدړو د پوستکو د پلورلو له پاره صاحب خان د رهناس ښار ته راته او ستا پلار جان ته به یی پوستکې ورکول او بیا به یی هملته د رهناس په ښار کې قیام کاوه، نو ډیر وخت داسې کیدل چې ستا پلار به دهغه د راغوبستلو له پاره زه هملته وراستولم. کله به چې هم صاحب خان رهناس ښار ته راغې نو ده به هملته په یوه سراي کې قیام کاوه، او ما به دهغه سراي څخه دې ستا پلار ته راوست. نو په دې اساس زه صاحب خان د ډیره وخته راهیسې پیژنم. د اوما د ځواب د اوریدو سره شهزادګۍ ډاډمنه شوه. صاحب خان لږ څه مخته ولاړ او څه فکری وکړ او بیا یی په ډیره عجیبه توګه شهزادګۍ گنگا ته وکتل او ورته یی وویل:

گوره شهزادګۍ گنگا! که چیرې ته یی بده و نه گڼې نو زه غواړه یوه خبره درته وکړم. دهغه په دې خبره شهزادګۍ په ډیر غور سره ورته وکتل او بیا یی ورته وویل: څه ویل غواړې؟ هر څه چې وایی وی وایه. صاحب خان په ډیره نرمه ژبه ورته وویل: گوره شهزادګۍ! زه ویرېږم چې هسې نه چې زما د ژوند غمناکه قصه، زما دغه د غربت اواز ستا د قصر د دیوالونو سره ټکر نه شی او د جدایی د بل کړې او په خیر د سوځیدو بڼه اختیار نه کړي. خو هغه خبره چې زه یی درته د هر لالچ نه پرته کوم دهغې په کولو سره لږ څه ویره احساسوم. دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا دهغه حوصله ورکله کړه او ورته یی وویل چې ویرېږه مه، هر څه چې دې په زړه کې دې هغه ووايه. زه پرې نه خفه کېږم. د شهزادګۍ په دې خبره د صاحب خان حوصله ډیره شوه خو ورته یی وویل چې غواړم دا خبره درته په ځانته ځای کې وکړم. شهزادګۍ گنگا ورته په تیزو سترگو سره وکتل او بیا یی ترې وپوښتل چې ایا ته غواړې زما د اوما څخه یی هم پټه کړې؟ صاحب خان ورته وویل چې نه! اوما کولې شې دا خبرې واورې، ځکه چې زه پر هغې پوره باور او اعتماد لرم. دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا خپلو ساتونکو ته وویل چې: تاسې هملته تم شئ زه د صاحب خان خبره اورم او وینم چې هغه څه وایی. په دې خبره یی خپل آس را تاو کړ او بیا یی صاحب خان ته مخ کړ او ورته یی وویل: صاحب خان اوس وایه، ته ما ته څه وایی؟ صاحب خان ورته وویل:

گوره شهزادګۍ گنگا! ما دا ویل غوښتل چې تاته ډاډمنه کړم چې زه د ډیره وخته راهیسې له تاسره مینه او محبت کوم او غواړم له تاسره واده وکړم. د صاحب خان د دې خبرو په واسطه د شهزادګۍ په سترگو او مخ کې د غضب او قهر نښې را څرګندې شوې او د سور او په خیر تکه سره و ګرزیده، بیا یی حرکت وکړ او خپل بڼې لاس یی پورته کړ او په پوره قوت سره یی د صاحب خان مخ ته راخلاص کړ او یوه کلکه خپره یی په مخ وواهه. او بیا یی په خپل همدې قهرجن اواز کې وویل: تا څنگه جرئت کړې چې زما سره د مینې او محبت اظهار وکړې او یا دې زما سره د واده کولو فکر څنگه په مغزو کې را ګرځیدلې. تا څنگه جسارت وکړ چې ووايي چې زه ستا د وصال غوښتونکې یم. تا خپل حیثیت ته کتلي دي. ته د سپې په پیالی کې د اوبو څښونکې یو ککړ او ناولې انسان یی.

صاحب خان! هغه څه چې تا وویل، نو تا دهغې د ویلو نه مخته باید سل ځله فکر کړې وې چې زه د رهناس د راجه هرکشن شهزادګۍ یم، په داسې حال کې چې ته یو معمولی انسان یی. ته د کوچیانو د یوې قبیلې څخه یی، او بیا د همدې کوچی قبیلې د سردار غلام یی، تر څنګ یی په ځنګل کې گیدړې را نیسي او بیا دهغې پوستکې پلورې او خپل ژوند پرې تیروي. ستا پلار هم همدار کار کاوه، تاسو په خپلو اوږو باندې پوستکي باروئ او بیا د رهناس په ښار کې یی پلورئ، دا چې زما پلار تاته اهمیت درکوي هغه په دې خاطر چې

هغه له تاسې څخه پوستکي پيري ، ددې اخوا ستا زما سره او يا زما دپلار سره نور څه اړيکي شته ؟ که په راتلونکې کې دې په دې موضوع له مار سره دداسې کومې خبرې کولو جرئت وکړ نو ياد ساته چې زه به خپلو ساتونکې ته حکم وکړم چې ستا خټ در پرې کړي . اوس نو ددې ځايه ورک شه . نه زه ستا ملگرتوب غواړم او نه ستا شکل کتل . ددې خبرو سره سم شهزادګۍ گنگا خپل آس را وگرځاوه او دهغه ځايه ولاړه .

کله چې شهزادګۍ گنگا دهغه ځايه څو قدمه مخته ولاړه نو اوما په ډيره پټه توګه صاحب خان ته وويل چې : گوره صاحب خانه ! زما وروره ! تا ماته خور ويلي دي . او د يوې خور په څير زما احترام او درنښت کوي . که څه هم زه د رهناس په محل کې وينځه او خدمتګاره يم خو بيا به هم ستا داوږې سره اوږه يو ځاي کوم او ستا له پاره به کار کوم . زه پوهيږم چې ته د ډيره وخته راهيسې شهزادګۍ گنگا سره مينه کوي نو که بګوان و غواړې داسې يو وخت به راشي چې همدا گنگا به ستا په پښو کې ولويږي ، صاحب خان ورته وويلې :

زما خورې اوما ! هسې ته يې واوره چې هغه وخت لرې نه دې ، زه وړاند وينه کوم چې ډير ژر به هغه وخت راشي چې هغه الفاظ چې شهزادګۍ گنگا زما پر خلاف وويل زه به هم همدا سې الفاظ دهغې پر خلاف دهغې تر مخه ووايم . او کله چې هغه زما پښو ته را وغورزی نو د يوې سپۍ په څير به يې په لغته ووهم ، هغه وخت به ددې حال بيا د کتلو وي . دهغه په دې خبره اوما په ځواب کې وويل : واوره صاحب خانه ! زما وروره ! زه اوس در څخه ځم ، هسې نه چې شهزادګۍ پر ما هم شک وکړي ، اوس به زه دهغې په ټول کړچار باندې څارنه کوم او دهغې د هر حرکت څخه به د خپل ورور په واسطه تا خبروم . ته مه غمژن کيږه . ددې خبرې سره سم اوما دهغه ځايه ولاړه ، صاحب خان هم په خپل آس باندې پښه واړوله او دهغه ځايه د تللو په حال کې و چې شل پنځه ويشت وسله وال راغلل او صاحب خان ، اوما ، شهزادګۍ گنگا او دهغې ساتونکې يې ټول محاصره کړل . ددې حال په کتلو سره صاحب خان هم د اوما تر شا د شهزادګۍ گنگا څنگ ته را نژدې شو ، بيا يې هغه محاصره کونکو وسله والو ځوانانو څخه وپوښتل : چې تاسې څوک ياست او څه غواړئ ؟

دهغه په دې خبره د محاصره کونکو څخه يې يو کس وويل : گوره صاحب خانه ! تا په ځنگل کې زمونږ څو کسه ملګري وژلي دي . ته خو پوهيږې چې د قتل سزا قتل دې . خو هغوي هم يو جرم کړې و نو په دې خاطر مونږ پر تاسې باندې حمله نه کوو . مونږ تاسې نيسو او دخپل اقا شير شاه سوري دربار ته مو وړو . هغه هلته په جنوب کې له دې ځايه درې ميله لرې د خپلو عسکرو سره پړاو کړې دې . دهغوي په دې خبره صاحب خان وويل چې : دغه مخته په سپينو کاليو کې ملبسه نجلۍ د رهناس د راجه چندر مل شهزادګۍ ده ، دهغې سره يې ساتونکې او خدمتګاره اوما هم ده . زه به په دې شرط له تاسې سره ځم چې تاسې هغوي ته د خپل منزل په لور د تللو اجازه ورکړئ ، بيا به زه له تاسې سره چيرې چې و غواړئ ولاړ شم . دهغه په دې خبره همغه کس يو ځل بيا وويل چې سهې ده چې هغوي خپل منزل ته تللې شي يواځې ته له مونږه سره ولاړ شه . دهغه ددې خبرې سره سم صاحب خان چې چاپ دهغوي سره روان شو ، په داسې حال کې چې شهزادګۍ گنگا د خپلې خدمتګارې او ساتونکې سره يو ځاي دهغه ځايه خپل منزل په لور ولاړه .

۲

دلږڅه واټن وهلو وروسته شهزادګۍ گنگا هغه ځای ته ورسیده چې دهغې پلار راجه هرکشن په کې دخپلو ساتونکو ډلو سره يو ځاي پړاو کړې و . هرکشن د خپل پړاو څخه را ووت او دخپلې لور ښه راغلاست يې وکړ . او په ډيره انديښنه يې ترې وپوښتل : زما لور جانې ! زما د سترگو تورې ! ته چيرې تللې وې ؟ ما خو څو کسه ساتونکې ستاسې د لتون له پاره در استولې و ، ما ته ډيره انديښنه را پيدا شوې وه ، دهغه په دې خبره گنگا وويل :

زه دخپلو ساتونکو سره د ښکار له پاره ډیره لرې تللې وم او دا زما ډیره ستره بې عقلې او لویه غلطې وه. ددې وروسته گنگا خپل پلار ته ټوله هغه قصه وویلې چې پرې تیره شوې وه. او ورته یې ډاگیزه کړه چې څنگه او څه ډول په څنگل کې یو شمیر بد اخلاقه او بد معاشو خلکو پرې حمله وکړه او بیا صاحب خان را پیدا شو او دهغې ځان، عزت او ابرو یې خوندي وساتله، او بیا یې دخپل هغه سلوک څخه هم خبر کړ چې د صاحب خان سره یې کړې و، او ټوله خبره یې ورته په ډیر تفصیل سره ټکې په ټکې وکړه.

د خپلې لور شهزادګۍ گنگا د خبرو د اویدو وروسته راجه هرکشن ډیر غمژن معلومیده، لږ څه فکری وکړ او بیا یې خپلې لور ته وویل:

گنگا لورې! تا د صاحب خان سره ښه رویه نه ده کړې. که چیرې هغه له تاسره د محبت او مینې څرګندونه کړې ده نو دهغه خو دا مطلب نه شو چې هغه کومه بده خبره کړې ده. هر چاته د بل سره د خپلې مینې او محبت د څرګندولو حق ور په برخه دې. بې له شکې چې صاحب خان د کوچیانو د قبیلې دیوه سردار غلام دې، د هماغه په خاطر گیدې ښکار کوی او بیا یې پوستکي باسې او په ځای ځای کې یې پلورې. ما ورسره هم د همدې پوستکو په را کړې ور کړې کې پیژندګلوی پیدا کړې ده. ځکه چې زه دهغه څخه ددې پوستکو ستر پیرونکې یم. ددې ټولو خبرو سره سره بیا هم هغه یو ډیر مینې، زړه وړ او بهادر ځوان دې نو په دې اساس دداسې چا څخه نفرت او کرکه کول نه شی کیدای. لورې! ته پوهیږې چې زه تل دهغه ډیر زیات درنښت او عزت کوم. او دهغه سره دخپلو زامنو په څیر سلوک کوم، تا دهغه سره په داسې سلوک کولو هغه توهین او ذلیلې کړې دې، تر ټولو ستر ظلم داشوې دې چې هغه ستا عزت، عصمت او ابرو خوندي کړه او ته یې دهغو بد اخلاقو څخه وژغورلې او په پایلو کې یې هغه د شیر شاه سوري ساتونکو له ځانه سره یوړ. او تا دهغه هیڅ مرسته ونه کړای شوه. په دې وخت کې ته باید را مخته شوې وای او هغو خلکو ته به دې ویلې وای چې دې انسان زما عزت، ابرو او عصمت خوندي ساتلې دې نو تاسې به یې ولې نیسئ. خو ستا دخبرو نه څرګندېږي چې تا یوه خبره هم نه ده کړې او هغه دې د شیر شاه سوري خلکو ته ور حواله کړ او ته ترې دی لورې ته راستنه شوې. په هر حال ته ارام وکړه، زه به یې څه چاره وکړم.

ددې خبرو سره سم راجه هرکشن خپل څو ساتونکې را وبلل، ساتونکې په یوه منډه راغلل، هرکشن ورته وویل: په آسونو سپاره شئ او همدا اوس د صاحب خان د کوچی قبیلې په لور ولاړ شئ، هغوی همدلته نژدې په شرقی سیمو کې پراته دي، ددې قبیلې سردار ته ووايست چې دهغې غلام صاحب خان د شیر شاه سوري خلکو نیولې دې نو دهغې د مرستې له پاره ورشئ. اوس نو تاسو سمدستی ورځئ او وخت مه ضایع کوئ. ددې خبرې سره سم هغه ساتونکو حرکت وکړ په خپل آس سپاره شول او هغو ته یې کمچینه ورکړه. په داسې حال کې چې راجه چندرمل دخپلې لور شهزادګۍ سره د خبرو له پاره بیرته خیمې ته ورستون شو.

۳

څه وخت چې د شیر شاه سوري وسله والو ځوانانو صاحب خان له ځانه سره وړ نو صاحب خان خپل آس د یوه عمر تیرې وګرې تر څنګ رانژدې کړ، داسې معلومیده چې دا وګرې به ددې وسله والو ځوانانو سالار وي. هغه ته په را نژدې کیدو سره صاحب خان وویل: زما مشره! زه نه پوهیږم چې تاسې ما په کوم جرم په گناه د شیر شاه دربار ته بوځئ، او دا چې ما ته به هغه ددې نامعلومه جرم په اړه څه ډول سزا راکوی، ماته څرګنده نه ده. خو زما د ډاډ او تسلی. په خاطر ته ماته د شیر شاه او دهغه د پلرونو او نیکونو په اړه لږ څه معلومات را کړه. تر څو زه فکر وکړم چې هغه کار چې ما کړې دې دهغه له پاره به شیر شاه زما سره انصاف او عدل وکړی او که نه.

د شیر شاه دغه زور عسکر د صاحب خان په لور په ډیر غور سره وکتل او بیا یې ورته وویل:

ګوره دوسته! زه به ستا دا غوښتنه ومنم او تاته به د شیر شاه د ژوند د حالاتو په اړه ټوله قصه واوروم.

واوره ! په پخوا وختو کې سلطان بهلول لودي د جونپور د حکمران سره په پرلپسې کشمکشونو کې اخته و په دې اساس هغه د سلیمان د غرونو او سیدونکي افغانان په خپل فوځ کې استخدام کړل او بیا یې دهغوې ډیرې خلک دې لورې ته را واستول ، ترڅو دلته د اوسیدونکو افغانانو د نورو نسلونو سره نېټې اړیکې جوړې کړي . په همدې خلکو کې د سورد قبیلې یو وگړي ابراهیم خان هم موجود و .

د ابراهیم خان په خپله یو عسکر و خو د خپلو سترو خدمتونو او میرانو په اساس په پرلپسې توگه په انعامونو او سترو رتبو باندې نازول کیده . ددې ابراهیم خان درې زامن و چې د یوه نوم یی حسن و . دې حسن څلور ودونه کړي و . دهغه لمړۍ ښځه افغانه او اخری ښځه یی هندوه وه ، د افغانې ښځې څخه حسن دوه زامن درلودل چې د یوه نوم فرید خان او د بل نوم نظام خان و . همدا فرید خان بیا شیرشاه سوری وگرزید . ترڅنگ یی دهغې هندوې ښځې څخه هم حسن خان دوه زامن درلودل چې د یوه نوم یی سلیمان او د بل احمد و . حسن خان د دویمې او دریمې ښځې څخه هم څو بچیان درلودل چې په هغې ډله کې علي ، یوسف ، خرم او شادی خان هم شامل دي . خو ددې څلورو واړو څخه یی یو هم دیادونی وړ نه دي .

د حسن خان دغه هندو ښځه په حقیقت کې یوه وینځه وه او څنگه یی چې غوښتل نو همغسې به یی خپله خبره سرته رسوله . د حسن خان تر ټولو مشر زوی فرید خان به ۱۴۸۸ ز کال هوشیار پور ته نژدې په باجوړه نومې ځای کې پیدا شوی و .

د فرید خان یعنې د شیرشاه نیکه ابراهیم خان لمړی پنجاب او بیا بنور ته ولیږل شو . په هغه وخت کې په دې سیمه د جمال خان په نامه یو سړي حاکم و . هغه ابراهیم ته د هغه د خدمتونو او میرانو په ویاړ د بنور جاگیر ورکړ . ابراهیم بیا په همدې ځای کې وفات شو . د سکندر لودي په زمانه کې حسن خان جونپور ته بدل کړل شو ، په هغه وخت کې سکندر لودي خپل باغی ورور باربک ته چې هلته په جونپور کې حاکم و ماتې ورکړه . اوس نو سکندر لودی ته هلته داسې یو وگړي په کار و چې په پوره دیانت سره د باربک څارنه وکړای شي . په دې خاطر هغه جمال خان د پنجاب په ځای د جونپور والی و ټاکه . د پنجاب نه د جمال خان د بدلید و وروسته هلته حسن خان و ټاکل شو ، او هغه ته یی د سهرام ، حاجي پور ، خواص پور او ډانډا سیمو مسؤلیت هم ورسپاره ، ترڅنگ یی هغه ته ستر اعلی منصب هم ورکړ .

د جاگیر د اخستلو وروسته حسن خان د خپلې لمړۍ ښځې اودهغې د دوو زامنو هر یو فرید خان او نظام خان څخه بلکل غافله شو ، ځکه دهغې کم عمره ځوانې او ښایسته هندوې ښځې حسن خان په پوره توگه په خپل موی کې نیولې و .

په دې سره د حسن خان اړیکې د نورو اولادونو سره د مور میرې په څیر وگرزیدل . ځکه دهغې هندوې ښځې فرید خان دخپلو دوو زامنو سلیمان او احمد خان بدترین دښمن گانه . د میرنی مور او دیلار د سخت او بد سلوک نه په تنگیدو سره فرید خان د سهرام نه رخصت واخست او په جونپور کې یی د جمال خان څنگ ته پناه یوړه .

د کوره د تیښتې وروسته فرید خان د ډیرو سترو ستونزو او محرومیتونو سره مخ شو . خو خپله حوصله یی له لاسه ورنکړه . هلته په جونپور کې ورته جمال خان پناه ورکړه خو هغه به ورته تل نصیحت کاوه چی بیرته د خپل پلار په لور ورستون شي . خو فرید خان د بیرته تللو څخه انکار کاوه او غوښتل یی هملته په جونپور کې خپل تعلیم ته دوام ورکړي .

د فرید خان د کور نه د تللو وروسته ، حسن خان د خپلو خپلوانو او دوستانو له خوا ډیر زیات بې ننگه شو . ټولو به ننگ ورکاوه چې هغه د یوې معمولې وینځې هندوې ښځې د اغیز لاندې راغې او خپل اولادی یی لاسه ورکړ .

حسن خان هم په خپل دغه گړچار باندې ډیر پښیمانه شوې و ، په همدې خاطر یی د جونپور والی جمال خان ته پیغام ولیږه چې په هغې کې یی ترې نه غوښتنه کړې وه چې فرید بیرته سهرام ته را ولیږي او که نه دلته به یی تعلیم او تعلم نیمگړې پاته شي .

کله چې جمال خان د حسن خان لیک فرید خان ته وښود نو فرید خان کورته د بیرته ستیندو څخه انکار وکړ او ورته یی وویل چې دلته په جونیور کې دهغه د تعلیم لړۍ د سهرام نه په ښه توګه مخته روانه ده. همغه و چې فرید خان هملته په جونیور کې د عربی، فارسي، او اسلامي علومو تعلیمات تر لاسه کړل او د خپلو ذهني وړتیاو په اساس ډیر مخته ولاړ.

دغه زوړ عسکر تر دې ځایه د څرګندونو وروسته لږ څه ساه واخسته، بیا یی تر لږه وخته پورې صاحب خان ته کتل او بیرته یی دخپلو خبرو لړۍ جاري و ساتله او ویی ویل:

واوره زما دوسته! نه یواځې دا چې د فرید خان ډیر وخت د مذهبي علماو سره په بحثونو او خبرو کې تیر شوی بلکه په همغه وخت کې هغه د حرب د فن په لورې هم خاصه توجه کړې وه. د جونیور ادبي، علمی، او اسلامي ماحول د فرید خان په راتلونکې ژوند باندې پوره پوره اغیز کړې و.

په دغه وخت کې جونیور ته دهند شیرازه ویل کیدل، او د لوی وچې (برې صغیر) زیات شمیر علماء همدلته په جونیور کې اوسیدل.^۱ لاتر اوسه پورې فرید خان په ښوونه او روزنه کې مشغول و چې پلار یی د جونیور د والی جمال خان دربار ته راغې، جمال خان حسن خان ډیر ملامت کړ چې دهغه د غفلت په اساس دهغه ډیر زحمت کش زوی دهغه د لاسو څخه ووت. جمال خان د فرید خان په تعریف کې وویل: چې د سور په ټوله قبيله کې به د فرید خان په څیر بل داسې ذهین، زیرک، او په خبره پوه ځوان پیدا نه شي، ددې څخه به یوه ورځ ډیر ستر شخصیت جوړېږي.

(۱) دا هغه ځای و چې د اکبر د نوې ایجاد کړل شوې الهی دین پر خلاف د مخالفت بیروغونه را پورته شول او د همدې ځایه یی د اکبر څخه وغوښتل شوه چې خپل تخت او تاج پرېږدي. په پنځلسمه پیړۍ کې د جونیور روزنیزو مرکزونو خاص اهمیت درلود. او ددې ځای نوم به هم په ډیر درنښت سره اخستل کیده. فرید خان هم د ۱۴۹۵ څخه تر ۱۴۹۷ پورې په همدې تعلیمي ماحول کې زده کړې تر سره کړي دي او ډیر ژر یی په علمی کړیو کې نوم را پیداکړ. همدغه درې کلن روزنیز وختونو د فرید خان په ژوند باندې ډیر ژور اغیز وکړ.

حسن خان نه یواځې د خپل زوی په اړه د غفلت په کولو سره پښیمانتیا ښووله، تر څنګ یی یو شمیر افغانانو مشرانو هم فرید خان مجبور کړ چې دخپل پلار د عزت او وقار په خاطر بیرته سهرام ته ستون شي. کله چې د حسن خان او فرید خان تر منځ لیدنه وشوه، نو دواړو پلار او زوی په ډیره مینه یو د بل سره روغې وکړ او دهغې وروسته فرید خان د خپل پلار سره د بیرته تللو له پاره راضی شو. په بیرته را ستنیدو کې حسن خان خپل زوی فرید خان ته د خپل جاګیر د کنټرولولو پوره واک ورکړ، د ۱۴۹۷ نه تر ۱۵۱۸ پورې فرید خان خپله دنده په ډیره ښه توګه تر سره کوله. دهغه د راتلو وروسته نه یواځې د جاګیر مالیه به وصولیده بلکه په هغې کې منظموالي هم را منځته شو.

فرید خان په دغه یوشتو کالو کې هیڅ ډول ظلم او تیرې و نه کړ، دخلکو سره یی ډیر ښه کړ چار او سلوک کاوه، فرید د جاګیر ټولو کار کونکو ته حکم کړې و چې هغوې دې د مالیې د تر لاسه کولو له پاره په دهقانانو باندې د ظلم او تیرې څخه لاس و نیسي، هغه د لمړي ځل له پاره د دهقانانو څخه د مالیې داخستلو له پاره (په نقدې او یا جنسې توګه) نوې لارې پیدا او قوانین یی ورته وټاکل.

مالیه د تولید اتو د په نظر کې نیولو په اساس ټاکل کیده ، خو کله به یی چې اندازه و ټاکل شوه نو بیا به دهغې په ترلاسه کولو کې هېڅ ډول غیر نه کیده ، دهغه وخته چې فرید خان د حاجی پور ، خواص پور او ډانډا د سیمو ولکه په لاس کې اخستې وه نو هلته په هغو پرگنیو کې یو انقلاب شاتته راغلې و. دهقانانو ډیره شمیره د هغه ملاتړي گرزیدلې و ، ځکه چې هغه د هر وگړي سره انصاف کاوه ، د جاگیر نه یی د رشوت اخستونکو او بد سلوکه مامورینو جرړې وویستې ، قانون ماتونکې رشوت خواره او نا اهل مامورینو ته یی داسې سخته سزا ورکړه چې د نورو له پاره یی د عبرت درس و گرځاوه ، دهمدې کارونو په اساس فرید خان په ولسونو کې ډیر زیات د قدر وړ وگرزید.

داسې څرگندیده چې دفرید خان ستونزې او مشکلات پای ته نه وی رسیدلي ، ځکه کله چې فرید خان په خلکو ډیر زیات منلې وگرزید نو دهغه میریزه هندوه مور ورته په اور کې سوځیدله ، هغې د جاگیر څخه د فرید خان د بیلتون او دهغه په ځای د خپل زوی سلیمان د ټاکلو له پاره په حسن خان باندې ډیر زیات فشار راوست.

حسن خان تر یوه وخته پورې خپله هندوه ښځه په اخوا د یخوا خبرو او وعدو باندې غولوله ، خو هغې ښځې داسې حالات را پیدا کړل چې حسن خان یی مجبور کړ ترڅو فرید خان د جاگیر د نظام د کنترول څخه بیرون کړي. ددې کار له پاره حسن خان دڅه بهانې دپیدا کیدو په لټه کې شو .

هغه د هرې لویې هڅه وکړه چې د خلکو څخه څوک د فرید پر خلاف کوم شکایت وکړی نو دهمغې په بنسټ به هغه فرید د جاگیر څخه لرې کړی. خود جاگیر یو کوچنی ماشوم هم دفرید په خلاف دخپلې ژبې پرانستو ته چمتو نه و .

ددې ناکامیو نه وروسته حسن خان دفرید خان محاسبه کول پیل کړل ، خو په دې لړ کې هم هغه د ناکامۍ سره مخ شو. فرید خان یو ذهین وگړې و اود خپل پلار په ارادو باندې ښه خبر و. هغه خپل پلار حسن خان ته یو لیک ورو لېږه چې په کې یی ورته لیکلی و:

«تر هغې چې ستا پر ما باور او اعتماد و نو ما د جاگیر انتظام په ډیره ښه او غوره توگه مخته یوړ. خو اوس زه دا باور پای ته رسیدلې وینم ، نو په دې خاطر زه په خپله غواړم ددې مسؤلیت نه ځان په څنگ کړم. ځکه زه نه غواړم چې ته غمژن او خفه واوسې. هر چاته چې ته غواړې دا مسؤلیت ور سپارلې شې»

حسن خان د فرید خان ددې سلوک څخه ډیر زیات اغیزمن شو. بیا یی ځواب ورکړ چې: زه منم چې ته نه یواځې زما په اولادونو کې بلکه زما په ټوله کورنۍ کې ذهین او د پوره پوهې خاوند او عزتمند یی. زه په دې پوهیږم چې هغه کار چې تا کړې هغه سلیمان او احمد دواړه هم نه شي کولې ، بلکه دهغوی په لاسو کې د جاگیر د انتظام ورکول ستا په ټولو کارونو د اوبو د تویولو په څیر دی. خو زما مجبوری داده چې ستا میریزې مور ماته زما ژوند د جهنم اور گرځولې دې. شونې ده چې ستا د بیلتون په اساس به هغه ډاډمنه شی او په پاته ژوند کې به راته د ساه اخستلو فرصت را کړی.

اوس نو فرید خان ته یو ځل بیا د پلار د کوره رخصت اخستل ورپه غاړه شول. په دې اړه د افغان امیرینو او خلکو له اړخه په حسن خان باندې سخت احتجاج وکړل شو خو حسن خان هغوی ته ددې ډاډ ورکاوه چې دهغه د ژوند وروسته به همدا فرید ددې ټول جاگیر وارث وی. خو افغان امیران د حسن خان ددې خبرو څخه ډاډمن نه وو.

دغه زوړ عسکر تر دې ځایه خبرې وکړې ، یو ځل یی اوږده ساه واخسته او بیا یی دخبرو لړۍ جارې وساتله او ویی ویل: ویل کیږی چې دا هندوه ښځه د حسن خان ښځه نه وه بلکه دهغه ساتلې محبوبه وه. او په همدې حیثیت سره یی خپل ټول ژوند د حسن خان تر څنگ تیر کړ. د جاگیر څخه د ویستلو له پاره یی د فرید خان پر خلاف زیاتې نفسیاتې حربې استعمال کړې. دهغې هغه اخری

حربه چې کارې ثابته شوه هغه داوه چې هغې د حسن خان سره تر هغه وخته پورې د يو ځای خملاستو څخه انکار وکړ تر څو چې فرید خان د جاگیر څخه بې واکه شوې نه و ، او د هغه په ځای د هغه دواړه زامن سلیمان او احمد نه و ټاکل شوی .

فرید خان د دې حالت څخه ډیر زیات و زورید ، او یو ځل بیا یې دخپل پلار کور ته خدای پامانی وویل ، او اگری ته ولاړ ، هلته د سلطان ابراهیم لودی دربار ته ورغې خو ابراهیم لودی د هغه دا غوښتنه چې د سهرام جاگیر دې بیرته ورته حواله کړل شي و نه منله ، په اصل کې سلطان ابراهیم لودی فرید خان د خپل پلار ناشکره او نافرمانه زوی ګانه نو په دې خاطر یې د فرید خان د غوښتنې دمنلو څخه په ډاګه انکار وکړ .

فرید یو ځل بیا په ځانته ځان د خپل راتلونکې دښه کولو له پاره په هلو ځلو کې راوغښت او د دولت خان په لور یې مخه کړه . دولت خان د دې نه مخته په اګره کې د یو ستر جاگیر خاوند او په اعلی منصب باندې فایز و ، بیا وروسته د پنجاب والی و ټاکل شو . همدې دولت خان بابر ته په هندوستان د حملې کولو پیغام او بلنه ورکړې وه ، فرید خان د حالاتو د څرنگوالي وروسته د دولت خان لورې ته روغې او د هغه سره یې خپل اړیکې ټینګ کړل او بیا همدا اړیکې د دوی تر منځ په خپل منځې دوستۍ باندې تبدیل شول .

دولت خان لودی هم ابراهیم لودی ته مشوره ورکړه چې هغه دې د فرید خان سره کومک وکړی خو پادشاه دې لورې ته هیڅ توجه و نه کړه ، نو په دې خاطر فرید خان هملته په پنجاب کې د دولت خان سره پاته شو .

په ۱۵۲۵ ز کال کې د فرید خان پلار حسن خان ومړ ، په همدې وخت کې دولت خان ابراهیم لودی ته سپارښتنه وکړه چې فرید خان د حسن خان د جاگیر وارث و ګرځوي ، هغه هم د فرید خان د وراثت په اړه یو شاهي فرمان جاری کړ او په دې توګه فرید خان د خپلو میرنیزو ورونو سلیمان او احمد سره دښمن وګرځید .

کله چې فرید خان دخپل پلار حسن خان د جاگیر د ولکې له پاره سهرام ته روان شو نو د هغه ناسکه ورور سلیمان د جنگ جګړې پرته د هغه ځایه و تښتید او دیوه افغان سردار ، سردار محمد خان سور خواته ورغې او هملته یې پناه واخسته ، نوموړې د پرګنه جویند خاوند و ، هغه بیا د همدې سردار سره یو ځای شو او د خپل ناسکه ورور فرید پر خلاف یې سازشونه پیل کړل .

محمد خان سور د دې وخت نه ډیره ګټه پورته کړه ځکه هغه د پخوا څخه د فرید خان د پلار حسن خان سره تربګني درلوده نو په دې اساس خوشحاله وه چې د حسن خان د زامنو تر منځ دښمنۍ ته نوره هم هوا ورکړي او په دې توګه دواړه ډلې را کمزورې کړي ، احمد خان په فرید خان باندې فشار راوست چې دخپل پلار حسن خان جاگیر د ورونو تر منځ وویشي ، خو فرید ورته ویل چې هغه خو سلیمان او احمد خپل ورونه ګڼي او په جاگیر کې هغوی ته خپله برخه هم ورکوی خو هغوی ته به د جاگیر په انتظامی امورو کې د مداخلې حق نه ورکوي ، ځکه چې د ټول جاگیر نظم و نسق د پادشاه له اړخه همده ته ور سپارل شوي دی . هماغه و چې سردار محمد خان سلیمان را و ګماره تر څو په فرید خان باندې حمله وکړي ، فرید خان په دې پوهیده چې شاید هغه و نه توانيږي په یواځې ځان دخپل ورور مقابلو وکړي نو دخپل ځان د ځواکمن کیدو په خاطر یې د بهار د والی بهار خان څخه مرسته و غوښتله .

په همدې وختو کې بابر په هندوستان باندې ستره حمله وکړه ، او فرید د ابراهیم لودی او بابر تر منځ د جنگ د پایلو په انتظار کې کیناست . په ۱۵۲۵ ز کال د پاني پت په میدان کې د بابر او ابراهیم لودی د عسکرو تر منځ سخت خونړی جنگ وشو ، فرید د دې حالت په کتلو سره غلی او څارونکې ناست و . په حقیقت کې فرید فکر کاوه چې که چیرې د بابر په مقابلو کې ابراهیم لودی برې تر لاسه کړي نو هغه به په ډاډمنه توګه د بهار د والی بهار خان څخه مرسته واخلی او په دې ترتیب به خپل ورور سلیمان او دخپل پلار پخوانی دښمن سردار محمد خان ته ماتې ورکړي . او که چیرې په جنگ کې بابر بریمند را ووت نو هغه به فرید دخپلو پرګنو د حاکم په څیر ومني .

تردې ځايه د خبرو وروسته د شير شاه سوري هغه زور عسکر لږ څه په خبرو کې تم شو ، ساه يې واخسته ، غاړه يې تازه کړه او بيا يې د خبرو لړۍ پيل کړه او ويې ويل :

گوره صاحب خانه ! د پانې پت په ميدان کې ابراهيم لودی د بابر نه ماتې وخوړه او هغه پخپله هم هملته د جنگ په ډگر کې له منځه ولاړ ، د پانې پت په پريکونکې جنگ کې په هندوستان باندې د افغانانو د حاکميت درې نيم سوه کلن دوران پای ته ورسيد او ددې لوبې وچې د سلطنت واکمني مغلو ته تر لاسه شوه . ابراهيم لودی ته د ماتې ورکولو وروسته د بهار والی بهار خان پرته له ځنډه د سلطان لقب ځانته خپل کړ او په خپل نوم يې سيکې جاري کړې او خطبه يې هم په خپل نوم وويله .

په دې ورځو کې فرید خان هملته د بهار د حاکم بهار خان تر څنگ اوسیده ، يوه ورځ هغه د بهار خان سره يو ځای د ښکار کولو په نيت ووت نو فرید خان د يوه زمري سره مقابله وکړه او هغه يې په خپله توره دوه ټوټې کړ نو د همغې ورځې را هيسې بهار خان هغه ته د شير خان لقب ورکړ او تر څنگ يې دخپل زوي جلال خان استاد هم وټاکه .

د بهار خان د موافقې سره سم شير خان د سهرام په لور وخوژيد ، د سهرام د جاگير انتظام په دې وخت کې دهغه دخپل حقيقي ورور نظام خان په لاسو کې و . خوبيا هم د شير خان بسپنې ته يې اړتيا درلوده ،

سردار محمد خان چې د فرید خان او د هغه د پلار حسن خان سره يې پخوانۍ دښمنې وه ، د افغانانو د لوهانی قبيلې څخه و . دهغه د همدې قبيلې پورې اړوندو زياتو افسرانو او درباريانو شير خان ته د يوه قومي او ولسي ځواکمن شخصيت په څير د کتلو زغم نه درلود . په دې وختو کې د بهار څخه د فرید خان د تللو وروسته سردار محمد خان د فرید خان په خلاف د بهار د را پورته کولو کار پيل کړ . او دهغه په لاسو يې دا فرمان جاري کړ چې شير خان دې دخپل پلار جاگير د خپلو ورونو تر منځ برابر وويشي ، او هغوي ته دې خپله برخه ورکړي . هغه نه يواځې دا فرمان ترې واخست بلکه خپل ځان يې هم دهغوي د منځگړي په څير وټاکه .

دهمدې حالاتو د نزاکت په اساس شير خان او دهغه ورور نظام خان د مانک پور د صوبدار جنيد برلاس سره اړيکې پيدا کړل . جنيد برلاس د بابر د ډيرو ښو عسکري قومندانانو څخه و . شير خان په خپله هلته ورغې او دهغه سره يې ژمنه وکړه چې دخپلو پرگنيو د تر لاسه کولو وروسته به هغوي ددوي اطاعت کولو ته تيارې کړي . د مانک پور صوبدار د شير خان دا رايه ومنله ، ځکه چې په دې توگه هغه د بابر سره يوه ځواکمن او په معامله پوه ملگري ورزيات کړې و .

همغه و چې شير خان ته يې فوځ ورکړ ، شير خان هم د ځنډ پرته د جنگ اعلان وکړ او دخپلو پرگنو نه علاوه يې په يو شمير نورو پرگنو باندې هم د فوځ په کومک سره ولکه وکړه . دهغې وروسته يې په سردار محمد خان سور باندې هم حمله وکړه او ان تردې چې دهغه د سلطنت مرکز جويند پورې ورسيد . سردار محمد خان د رهناس په غرونو کې پناه واخسته ، کله چې شير خان په جويند باندې ولکه کلکه کړه نو سردار محمد خان ته يې پيغام وليږه چې متن يې داسې و :

« يو وخت ستا او زما د پلار تر منځ ډيرې ښې اړيکې وې په دې خاطر ته زموږ مشر او سپين ږيري هم يې . زه هيڅکله هم دا نه شم زغملې چې يو عزتمند افغان سردار دې د پرديو په پناه کې واوسي ، ته بيرته را ستون شه تر څو ستا سيمی بيرته تا ته وسپارم او زه تاته د ډير نیک سلوک په اړه ډاډ درکوم » د شير خان په ډاډ گيرنه سردار محمد خان بيرته راستون شو ، شير خان هم په خپله ژمنه وفا وکړه او دهغه ټولې سيمی يې بيرته هغه ته په لاس کړې . ددې وروسته سردار محمد خان هم د شير خان ددې نیک سلوک څخه ډير زيات اغيزمن شو او بيا يې هيڅکله هم دهغه پر خلاف سازش ونه کړ او د عمر تر اخره يې ورسره ډير ښه اړيکې و ساتل .

ددې سوبې وروسته شير خان نه يواځې په مانک پور کې د بابر د والی برلاس وفاداره پاته شو بلکه په مختلفو وختونو کې به يې يو بل ته تحفی او تحایف هم ور لېږل ، د شير خان د برياو په اساس ډير شمير افغانانو د هغه په دربار کې ماموريتونه پيل کړل ، د سردار

محمد خان سور دبیرته راغونستلو څخه هم دشیرخان مقصد د افغانانو دخورو ورو ځواکونو را یوځای کول و. وروسته بیا شیرخان د جنید برلاس شکریه وکړه او اگری ته ولاړ او هلته یی د بابر سره وکتل. بابر په همغه لمړۍ لیدنه کې د شیرخان دورتیا و اندازه واخسته او بیا یی خپل سالار جنید ته وویل:

مونږ ددې ځوان افغان په تندې باندې د تاج نښې احساسوو. مونږ ددې نه مخته دهیچا په تندې باندې داسې نښې نښانې نه دې کتلی. نو په دې خاطر به ددې ځوان کلکه څارنه کوئ،

بابر د شیرخان د نیولو او بندۍ کولو خواهش هم درلود. خو د جنید برلاس په مشوره یی ددې کاره لاس واخست. ځکه چې د بابر د داسې اقدام څخه نه یواځې د حالاتو د خرابیدو اندیښنه موجوده وه بلکه شاهي اقدار هم تر نیو کو لاندې راتلل. ځکه په دې وخت کې شیرخان د شاهي میلمه په څیر هلته په اگریه کې اوسیده.

په هر حال شیرخان په موقتی توگه د بابر ماموریت اختیار کړ. خو په حقیقت کې دهغه مقصد د بابر ملازمت نه و بلکه غوښتل یی د هغه د حکومت د انتظام او انصرام په اړه مطالعه وکړی. ددې ترڅنگ شیرخان په داسې وسایلو باندې هم غور کولای شو چې دهغې په خپلولو سره بابر بیرته دهندوستان څخه وکارې.

شیرخان ددهلی د فوځی مهم له پاره د بابر سره یوځای ولاړ. خو هغه په خپله اړه د بابر په بدل شوې آند باندې ښه پوهیده، په دې اساس هغه دې فکر کولو ته اړشوی و چې دا و انگری چې ددې دوستي د بابر اود هغه د والی جنید سره تر کومه ځایه تللې شي. په هر صورت دهغوی سره د ښمنۍ د اخستلو مخته ورته دا اړینه شوه چې دخپل ځان له پاره مخلص ملگری را پیدا کړی ترڅو د اړتیاو په وخت کې یی په کار راشی.

په دې توگه شیرخان د جنید برلاس سره د لیدو پرته د بابر څخه ولاړ. خو وروسته یی د یوه لیک په واسطه د جنید څخه ښنه و غوښته. او ورته یی ولیکل چې په جاگیر کې خلکو ته د ستونزو د راپیدا کیدو په خاطر هلته دهغه ورتلل ډیر زیات اړین شوي و. په دې ترتیب شیرخان د دې ځایه ووت او په سهرام کې خپل جاگیر ته بیرته ورسون شو.

تر دې ځایه دغه زوړ سپاهی یو ځل بیا دمه وکړه او بیا یی صاحب خان ته د شیر شاه سوری د حالاتو په اړه وویل:

صاحب خانه اووره! دلته د بابر دلاره د شیر شاه سوري د راتښتیدو یو علت دا هم ویل شوې چې ویل کیږي چې یوه ورځ په یوې میلمستیا کې د بابر په شتون کې شیرخان ته د خوراک له پاره په طشتی کې ماهی ورکړل شو. شیرخان ددې ډول خوراک سره بلدتیا نه درلوده هغه سمدستي دخپل خنجر په څوکه هغه پرې کړ او ویی خوړ. بابر دا هر څه کتل. هغه خپل وزیر میر خلیفه هم دې لورې ته متوجه کړ او ورته یی وویل چې ما ډیر ستر او عالی مرتبه افغانان کتلې دي خو تر اوسه پورې هیڅ افغان دومره نه یم اغیزمن کړې.

بابر خپل وزیر میر خلیفه ته دا تاکید هم وکړ چې هغه دې شیرخان په پرلپسې توگه د خپلې څارنې لاندې ونیسي، خو میر خلیفه د شیرخان له اړخه بابر ته ډاډ ورکړ چې شیرخان یو ډیر نیک طبعه انسان دې او ترڅنگ یی دهغه د ملگرو شمیره هم دومره ډیره نه ده چې دهغه د اړخه کوم گواښ را پیدا شي.

شیرخان دغو پس پسکو ته متوجه کیږی او په فکر کې لویږی، بیرته خپلې خیمې ته راځی او دخپلو ملگرو سره سلا کوي او په پټه خوله دهغه ځایه تښتي. بابر ته په خپلې غونډۍ کې د شیرخان د نه موجودیت احساس کیږی نو هغه د شیرخان د رابللو له پاره خلک ور استوی خو کله چې ورته څرگند یږی چې شیرخان له دې ځایه وتلې دې نو دخپل وزیر میر خلیفه څخه ناراضه کیږی.

ویل کیږی چې شیرخان بیرته سهرام ته را ستون شو او د جنید برلاس دربار ته ډیرې قیمتي تحفی او سوغاتونه ور لېږل ترڅو دخپلې غیر حاضری له پاره بهانه وړاندې کړی. په همدې وخت کې هغه ته دا خیال او فکر را پیدا کیږی چې: نه خو ماته په مغلو باندې باور او

اعتبار پاته شوې دې او نه زه په دې مغلو باندې اعتماد او باور کولې شم ، اوس نو د وخت او حالاتو غوښتنه داده چې زه بیرته د بهار د حکمران بهار خان په لور ولاړ شم.

تر دې ځایه د شیرخان هغه زور عسکر صاحب خان ته قصه واوروله او بیا یې ورپسې وویل:

صاحب خانه ! شیرخان غوښتل چې یو ځل بیا د بهار خان سره خپل اړیکې ټینګ کړي ، خو هغه ته دا هم څرګنده وه چې د بابر په ملازمت کې د ورګدېدو وروسته به بهار خان د هغه مخالف ګرزیدلې وي ، دبله اړخه سردار محمد خان هم هڅه کوله چې دسهرام څخه د شیرخان د ورور نظام خان د بیرون کولو له پاره د بهار خان څخه اجازه واخلي.

په همدې ستونزمنو حالاتو کې شیرخان د افغانانو د منظمو لو هڅې پیل کړې ، ددې مقصد له پاره هغه یو ځل بیا د بهار خان دربار ته ورغې ، هغه هم شیرخان ته ښه راغلاست ووايه ، او یو ځل بیا یې د خپل زوی جلال خان استاد و ټاکه ، لږه موده وروسته بهار خان وفات شو خو د هغه زوی جلال خان د کم عمر خاوند وې. نو دهغې مور د جلال خان د نګرانې په توګه په کار پیل وکړ او شیرخان یې همغسې د خپل زوی استاد پرېښود.

په دې توګه په ۱۵۲۸ د ز کال کې شیرخان ته د خپلو ټولو ځواکونو د راټولولو ډیره ښه موقع په لاس ورغله ، د جلال خان د مور د مړینې نه وروسته د شیرخان لاس نور هم غښتلې شو . ځکه چې جلال خان یواځې په نامه حاکم و په داسې حال کې چې د بهار حکمراني عملاً د شیرخان په لاسو کې وه . شیرخان د افغانانو د ځواکونو په راټولولو کې خپلې هڅې ګړندۍ کړې خو هغه ته تر ټولو لویه ستونزه دا وه چې پخپله د شیرخان د ورځ په ورځ ځواکمن کیدو په اساس ډیر افغانان دهغه مخالف شوې و . د شیرخان فکر دا و چې تر هغې چې بهار او بنگال د بابر پر خلاف یو متحده محاذ را منځته نه کړي نو د دواړو ژوندي پاته کیدل شونې نه دي .

د بله اړخه په دې ورځو کې د بنگال حاکم سلطان محمود و ، چې سرحدونه یې د بهار سره یو ځای شوې و . پخپله سلطان محمود شیرخان ته په ښو سترګو نه کتل ، هسې خو د هغه سترګې د بهار په نیولو باندې نښتې وې او غوښتل یې چې د بهار د اصلي حکمران جلال خان د کوچنیوالي څخه ګټه پورته کړي او بهار د خپلې ولکې لاندې راوړي خو هغه د شیرخان او د هغه د وړتیاو اندازه نه وه کړې . په همدې وختو کې د بنگال حکمران سلطان محمود په بهار باندې یرغل وکړ خو د سخت زیان سره مخ شو . شیرخان د یوه ډیر ستر ځواک سره د هغه مقابله وکړه او د ډیر بد شکست سره یې مخامخ کړ . هغه د بهار د فتحه کولو په ځای خپل اسونه ، فیلان ، وسلې او ډیرې خزاني هم له لاسه ورکړې . د جنگ نه مخته شیرخان د سلطان محمود سپه سالار قطب خان ته همدا مشوره ورکړې وه چې د جنگ په ځای دې د سولې لاره خپله کړل شی او د شیرخان سره یو ځای دې د مغلو په خلاف یو محاذ پرانیزي . خو قطب خان هغه د شیرخان کمزورتیا و ګڼله ، په پایلو کې یې جنگ را منځته شو او د بنگال حکمران سلطان محمود او د هغه سپه سالار قطب خان د بدې ماتې سره مخ شول .

په همدې وخت کې د بهار د ځوان حکمران جلال په دربار کې هم د شیرخان په خلاف مخالفتونه زیات شول او د سازشونو جال په خپریدو شو ، په دې لړ کې د شیرخان مخالفو افغانانو جلال خان هم د خپله ځانه سره ملګري کړ . جلال خان ته یې شک ورواچاوه چې که چیرې شیرخان د خپلې مخې لړې نه کړي نو یوه ورځ به هغه په خپله په بهار باندې ولکه وکړي .

همغه و چې جلال خان د څو کسو سره یو ځای د شیرخان د وژلو پلان جوړ کړ خو شیرخان ته د دې پلان په اړه لاد مخه خبر ورکړل شوې و ، خو کله چې جلال خان په خپل پلان کې ناکامه شو نو هغه د بنگال د حکمران سلطان محمود سره خبره جوړه کړه ، ان تر دې چې لږه موده وروسته یې دهغه اطاعت هم ومانه .

د بنگال د حکمران له پاره ددې نه بله ښه موقع او فرصت نه شو تر لاسه کيدای. ددې ترڅنگ د شیرخان په دښمنۍ کې جلال خان ددې فکر هم و نه کړ چې هغه د خپلو هغو دښمنانو په خولو کې ور غورزي چې پخوا تر دې یی د هغه د حکمرانۍ د ړنگولو له پاره پرې فوځی یرغل هم کړې و.

په حقیقت کې شیرخان د بهار د حاکم د وفادارۍ شعار له ځانه سره درلود، ځکه که هغه غوښتلې نو هغه وخت چې د بهار حاکم جلال خان ډیر کوچنی و او د مور او پلار دواړو د مړینې وروسته د همدې شیرخان تر سیوري لاندې را لويده، نو په هماغه وخت کې شیرخان کولې شول چې په ډیره آسانی سره په بهار باندې ولکه وکړي. خو جلال خان د خپلو چاپلوسو درباریانو په خبرو کې راگیر شو او د خپلې بې تجربګۍ په اساس یی د شیرخان سره دښمنۍ راواخسته، شیرخان هم د جلال خان ددې رویی او سلوک څخه سخت خوا بدې شو او دربار یی پرېښود او د سهسرام په لور بیرته ورسون شو. د شیرخان بد بختي دا وه چې د بهار او بنگال دواړو حکمرانانو هغه ته د شک په سترګو کتل او پرته د کومه دلیل د هغه دښمنان ګرزیدلې و.

د شیرخان د بیرته ستنیدو نه وروسته د بهار حکمران ځوان جلال خان خپل فوځونه د بنگال د حکمران سلطان محمود په فوځونو کې ور ګډ کړل. او ترڅنگ یی بنگال او بهار یو ریاست و ګرځاوه، او په دې توګه په بهار کې د جلال خان حکمرانۍ په خپله له منځه ولاړه.

شیرخان په دې کار باندې ډیر خوشحاله و، ځکه هغه فکر کاوه چې ددې اقدام نه وروسته به د بهار او بنگال د فوځونو تر منځ اختلافات په خپله له منځه ولاړشي او اوس به هغه په ډیره ساده توګه د جلال خان په یو شمیر سیمو باندې ولکه پیدا کړي، ددې کار له پاره شیرخان نور کسان هم په خپل فوځ کې را یوځای کړل او د بنگال پر خلاف یی د جنګ تیاري پیل کړ.

د بنگال حکمران هم د شیرخان څخه د پخواني جنګ د بدلې داخستو په خاطر د شیرخان په خلاف خپل فوځونه ور ولیږل. شیرخان په دې پوهیده چې د بنگال د فوځ په مقابل کې د هغه د فوځونو شمیره ډیره کمه ده. نو په دې خاطر یی په حملې کولو کې د لمړیتوب څخه ځان و ژغوره.

شیرخان غوښتل چې د جنګ د پیلامې نه وروسته په دښمن باندې داسې ګذار وکړی چې د بنگال څخه د نورو تازه فوځونو د راتلو دمخه د هغوی جرړې همدلته و باسي. هغه همدا سې هم وکړل. دښمن پرې حمله وکړه نو شیرخان تر ټولو لمړۍ دښمن پیاده فوځ د هغوی د توپ خانې او فیلانو سره یو ځای شاته و تمباوه، او دهغې وروسته د شیرخان فوځ په هغو خاصو فوځي قطعاتو باندې ور پریوت.

په دې جنګ کې د بنگال د فوځ قومندان ابراهیم هم ووژل شو. او په دې توګه په ۱۵۲۸ ز کال کې شیرخان ته د بنگال د حکمران پر خلاف دویمه ستره کامیابي ور په برخه شوه. جلال خان په ډیرو ستونزو سره بنگال ته ورسید خو د بنگال خزانو او د فیلانو توپخانه هرڅه د شیرخان په لاسو کې ورغلې وو، په دې ترتیب د بنگال او بهار د متحده فوځ د ماتېدو وروسته شیرخان د بهار حکمران و ګرزید.

ددې ستر برې نه څو ورځی وروسته شیرخان د چنار د کلا په لور ور وخوژید، دا کلا د تاج خان د مړینې نه وروسته د هغه د کمر عمره ښځې ملکې لاډو په ملکیت او څارنه کې وه. شیرخان هلته د جنګ کولو په ځای لاډو ته د واده کولو پیغام ور ولیږه او هغې هم دا پیغام و مانه، په دې توګه د چنار کلا او دهغې ځای خزانو د هرڅه سره د شیرخان په لاسو کې ورغله، د همدې دولت او شتمنۍ د تر لاسه کولو وروسته د شیرخان اثر ورسوخ ډیر زیات شو او هم یی په وسایلو کې زبردست ډیرښت راغی.

ددې وروسته شیرخان د هند په لویه وچه کې د افغانانو د ځواک د رایوځای کولو له پاره شپه او ورځ یوه کړه، تر څنگ یی د خلکو عامه ګټو ته توجه وکړه تر څو ددې لارې د عوامو وفاداری ډیره او په راتلونکې کې د هغه له پاره په کار راشي. هغه د ټولو سوبه شوو سیمو انتظام هم ډیر بهتر و ګرځاوه.

تردې ځايه د خبرو وروسته دشيرشاه زور عسکر خپله سپرلې. ددې په خاطر و دروله ، بيا يې دوباره خپل اس ته پونده ورکړه او نور يې هم گړندې کړ. بيا يې صاحب خان ته وويل:

گوره صاحب خان! ددومره اوږده جدوجهد نه وروسته شيرخان ته څه ستونزې هم را ولاړې شوې. هغه خو غوښتل چې د خپل سلطنت پولې نورې هم و غځوي ، او لا تر اوسه يې همدا پلان په فکر کې و چې د ابراهيم لودی ورور محمود لودی شيرخان خپل خان ته ور وغوښت ، د ابراهيم لودی ورور محمود لودی په پانې پت کې د بابر په لاسو دخپل ورور ابراهيم د ماتې وروسته د سنگرام سينگ لورې ته تنبتيدلې و. بيا يې هملته پناه واخسته او بيا يې د کنوه په جنگ کې دهغه سره يو ځای برخه هم واخسته ، دهغې نه وروسته تر يوې مودې پورې په چتور کې اوسيده خو دهغې وروسته د لودی دربار د سلاکارانو د سلا په اساس يې راجپوتانه پريښوده او بيرته را ستون شو او پټنه يې خپل مرکز و ټاکه.

په شيرخان باندې د محمود لودی دومره زيات احسانات و چې شيرخان دهغه د بلنې څخه انکار و نه شو کړاې. همدا راز د محمود لودی د وربللو څخه د نه انکار کولو يو بل علت دا هم و چې محمود خان لودی هم افغان و او شيرخان د افغانانو د را ټولولو او يو ځای کيدو له پاره شپه او ورځ کار کاوه ، نو که چيرې هغه د محمود لودی د وربللو په خاطر هلته نه وې ورغلي نو بيا خو د افغانانو د اتحاد او يووالي دهغه شعار خلاف کار و چې شيرخان د يوې مودې راهيسې ورته بدې را وهلي وې.

کله چې محمود لودی شيرخان د خپل لښکر سره يو ځای د پانې پت ميدان ته د مغلو سره د جنگ له پاره را وغوښت نو شيرخان ورته پيغام وليږه چې دهغه فوځ لا تر اوسه پورې د جنگ له پاره پوره تيارې نه لري. نو په دې خاطر به هغه لږه موده وروسته هلته وروان شي.

په دې وخت کې د محمود لودی سلاکارانو دا مشهوره کړه چې څرنگه چې شيرخان د مغلو په ملازمت کې پاته شوې دې نو په دې خاطر دهغوي سره د وفادارۍ په اساس هغه د حيلو او بهانو څخه کار اخلي. همدې افسرانو محمود لودی ته دا مشوره هم ورکړه چې که چيرې ته غواړې په دې جنگ کې شيرخان دخپل ځان سره را يو ځای کړې نو د «اود» په لور د تللو په وخت کې د سهرام لاره خپله کړه ترڅو شيرخان د خپل لښکر په را ليرلو باندې مجبور کړل شي. محمود لودی دخپلو دغو افسرانو مشوره و منله او بيا د سهرام د لارې د «اود» په لور وخوږيد. شيرخان د محمود لودی څخه په شاهانه توگه استقبال وکړ او چې چاپ دهغه د لښکرو سره يو ځای روان شو.

په دې وخت کې بابر دخپل زوې همایون د ناروغتيا په اړه اندېښمن و ، په دې اساس يې بلې موضوع ته هيڅ توجه نه کوله. محمود لودی د همدې حالت څخه گټه پورته کړه ، د گنگا د درياب څخه راتير شو په لکنهو يې ولکه وکړه ، په همدې وخت کې بابر و مړ او په ځای يې زوې همایون په تخت کيناست.

کله چې همایون ته په اگړه کې د لکنهو د لاسه د وتلو خبر ورسيد نو هغه د جونپور په لور وړاندې تگ پيل کړ. په ۱۵۳۲ ز کال کې د محمود لودی او همایون تر منځ سخت جنگ وشو. په دې جنگ کې محمود لودی ماتې وخوړله ، او د بهار په لور و تنبتيده. محمود لودی يو ځل بيا فوځ منظم کړ خو بيا هم د ناکامۍ سره مخ شو ، بالاخره د اړيسې په لور ولاړ او لږه موده وروسته هملته ومړ.

ددې جنگ نه وروسته مغلو دا احساس کړې وه چې په دې لويه وچه کې دشيرخان د ځواکونو پرته بل ځواک دهغوي مقابل نه شي کولی ، شيرخان هم دا احساس کړې وه چې تر هغو چې خپل ځواکونه ځواکمن نه کړي او دخپل سلطنت پولو ته پراختيا ورنه کړي نو تر هغې به ارام کښينه نۍ.

تردې ځايه دشيرخان زور عسکر خپلې خبرې کولې او بيا تم شو ، تر لږه پورې خاموشه و او بيا يې ژبه روانه شوه او ويی وويل:

صاحب خانہ ! ددې حالاتو نه وروسته همايون زمونږ د اقا شير خان څخه و غوښتل چې هغه دې خپله د چنار کلا دوي ته حواله کړي. خو شير خان د مغلو دا خبره و نه منله ، نو اوس همايون يو ستر لښکر راخستې او د شير خان د خپلو له پاره د اگري څخه را روان شوې دې. شير خان هم ددې ځايه څو فرلانگه مخته دخپلو عسکرو سره يو ځاي پړاو کړې دې او د همايون د راتللو انتظار کوي ، و به گورو چې د همايون د راتللو وروسته به ددواړو فوځونو ترمنځ څومره خطرناک او وينه تويونکې جنگ ښکلي ، او اوس مونږ تا هم همغه ځاي ته ور وړو چيرې چې شير خان د خپل فوځ سره پروت دې. تردې ځايه هغه عسکر خپلې خبرې بس کړې او بيا صاحب خان په خبرو پيل وکړ.

گوره زما وروره ! زه ستا مومن او شکر کونکې يم چې تا زما د غوښتنې په اساس زه د شير شاه د ټولو حالاتو څخه خبر کړم او ټوله قصه دې را ته په ښه تفصيل سره وويله ، د شير شاه د حالاتو د اوريدو نه وروسته زه هيله کوم چې دا وگړي به زما په معامله کې له ماسره انصاف وکړي ، ځکه هغه څوک چې د يوه اعلى مقام د تر لاسه کولو له پاره دومره هلې ځلې وکړي ، دومره ستونزې وگالي ، نو زما په فکر به داسې شخص زما په خير د يوه وگړي سره ظلم او زياتې و نه کړي ، گوره وروره ! اوس زه د خپل زړه په پوره ډاډ سره له تاسې سره يو ځاي د شير خان په خدمت کې حاضرېږم. ددې خبرو وروسته صاحب خان غلى شو خو د شير خان هغه زور عسکر ورته يو ځل بيا وويل :

گوره صاحب خانہ ! زه به يوه بله خبره هم تاته وکړم. زه فکر کوم چې ته د رهناس د راجه چندرمل سره ښه اړيکې لرې ، خو اوس په دې نژدې وختو کې په هرکش باندې هم مصيبتونه را روان دي ، دهغه په دې خبره باندې صاحب خان ورته وويل :
گوره دوسته ! زه نه ددې راجه سره ذاتي اړيکې لرم او نه دومره ژور مراسم ورسره پالم. زه او زما ورور دواړه د يوه کوچي قبيلې د سردار غلامان يو. زما پلار هم هملته زمونږ سره و. اوس هغه ستاسې د عسکرو په لاسو و مړ. تر هغې چې د راجه هرکشن پورې اړه لري نو زه بايد دا ووايم چې زه د دغه کوچي قبيلې د سردار له پاره په ځنگلونو کې گيدې ښکار کوم او بيا دهغې پوستکې باسم او پلورم يې. د رهناس راجه ددې پوستکو ډير ستر پيرونکې دې. بس په همدې لړ کې هغه ما پيژني ، هسې خو هغه پر ما ډير مهربانه دې ، ماته د زوې په نوم باندې غږ کوي خو زما بد بختي په دې کې ده چې زه د هغې په لور گنگا باندې عاشق يم. او زما نوره ډيره بد بختي داده چې زه د گنگا بدې راځم ، هغه د بل کوم چا سره مينه کوي ، او يا دا چې د يوې هندو نجلې په حيث زما په خير د مسلمان نه يې بد راځي او دخپل ځان له پاره مې وړ نه گڼي ، خودا راته ووايه چې شير خان ولې د رهناس د راجه هرکشن پر خلاف په حرکت راځي ، دهغه په دې خبره هغه زور عسکر ورته وويل :

گوره صاحب خانہ ! هغه وخت چې همايون د شير خان څخه د چنار کلا و غوښتله او شير خان دهغه دا غوښتنه و نه منله او بيا چې کله شير خان ته څرگنده شوه چې همايون ددې کلا د تر لاسه کولو له پاره ستر لښکر تيار کړې او غواړي يرغل وکړي نو شير خان د همايون په خلاف د رهناس د راجه چندرمل څخه کومک و غوښت خو د رهناس راجه شير خان ته د کومک ورکولو څخه انکار کړې. بس شير خان همدا خبره زړه کې اچولې ده او کله چې هم ورته موقع او فرصت په لاس ورشي نو هغه به په راجه هرکشن باندې حمله کوي او د رهناس کلا به ترې نه نيسي ، دهغه په دې خبره صاحب خان وويل چې که چيرې شير خان داسې وکړي نو دا به ډيره ښه وي. په دې توگه به دهغه په توان او ځواک کې ډير نيت راشي او په خپل سلطنت کې د پراخيدو هيلې به يې هم تر سره شي.
د صاحب خان ددې خبرو په ځواب کې د شير خان هغه زور عسکر خاموشه شو ، خپل آس ته يې نوره هم کمچينه ورکړه او د پخوا په نسبت يې نور هم گړندې کړ.

شیرخان د گنگا او کرم ناسته د دریا بونو د یوځای کیدو د ځای سره نژدې د خپل لښکر سره یوځای پرېاو کړې و. دهغه مخبرانو هغه لاد پخوا څخه خبر کړې و چې دهغه څو عسکرو هغه ځوان، چې د شیرشاه د لښکر څو کسان یې وژلې، نیولې او له ځانه سره یې را روان کړې. په دې اساس کله چې صاحب خان د شیرخان تر مخه د دریدو له پاره راوستل شو نو هغه وخت شیرخان په یو لوړ ځای کې د غونډۍ په سر ناست و. دهغه ښي لورې ته دهغه زامن قطب خان، عادل خان، او جلال خان ناست و. په داسې حال کې چې چپ لورې ته یې د عسکری سالارانو څخه هر یو اسماعیل سوري، حبیب خان ککړ، غاز خان سور، سلطان سرادنی، هیبت خان نیازی، حاجي خان برنی او برهمی جیت ټول یو له بله سره اوږه په اوږه ناست و. کله یې چې صاحب خان د شیرخان مخې ته راوست، نو شیرخان ورته په ډیر غور او دقت سره وکتل، بیا یې ښی لورې کې ناست خپلو درې واړه زامنو ته مخ کړ او ورته یې وویل:

زما زامنو! دا ځوان چې اوس ستاسې تر مخ ولاړ دې که څه هم په ښکاره توګه ډیر عاجز او مسکین تر سترګو کیږي. خو زه یې په تندې باندې د خلید ونکو ستورو په څیر ښا، او د استقلال، میرانې او بهادری لیکي وینم. دهغه د سترګو او دهغه د مخ او څیرې څخه ډاګیزه کیږي چې هغه به یوه ورځ په دې تیارو شپو کې د خپل مقدر له پاره لمر ثابتیږي. که چیرې دې د کوم لښکر سالار و ټاکل شي نو د هوا په څپو کې به د اذان د خپریدو نګي نور د څپو په څیر و غځیږي. که څه هم دا وخت هغه د نیول شوي مرغۍ په څیر خاموشه، دروند او غلې تر سترګو کیږي خو په خپل وخت سره به هغه د ښویدونکو، شور کونکو او ازونو په څیر په اوبستو را اوبستو سره د اور د سکروټي په شان را څرګند شي.

شیرخان تردې ځایه خبرې وکړې او بیا خاموشه شو او د صاحب خان څخه یې وپوښتل چې:

تا ولې زما د لښکر خلک وژلي دي؟ صاحب خان ورته په ځواب کې وویل:

ګوره فرید خان! خلک تاته شیرخان وایي او زه تاته د شیرشاه په نوم مخاطب یم. ما په ځنګل کې د ګیدو ښکار کاوه، په دې وخت ما او زما پلار چې له ماسره یوځای و، وکتل چې څو کسه وسله وال ځوانان د یوې معصومي نجلۍ عزت او عصمت تر پښو لاندې کوي، ما هغه نجلۍ و پیژندله، ځکه هغه زما پیژندګلو وه، هغه د رهناس دراجه هرکشن لور شهزادګۍ گنگا وه. شیرشاه! نجونې نایابه او ډیر ارزښتناکه ګوهر دي، په دې اساس زه سمدستي د خپل پلار سره یوځای د رهناس دراجه هرکشن د شهزادګۍ گنگا د خوندي ساتلو په خاطر مخته ورغلم. هغه وسله والو ځوانانو چې هغه یې پورته کړې وه او غوښتل یې و بې تښتوي، پرما او زما په پلار را کینډول، بدقسمتی سره چې په دې مقابل کې زما پلار له منځه ولاړ. خو ما هم هغوی ټول له منځه یوړل. ما د شهزادګۍ گنگا عصمت او عزت خوندي وساته او هغه مې دهغه د پلار د پرېاو په لور سلامته واستوله. دهغې پلار هملته د ښکار د ځای سره نژدې پرېاو کړې دي. په همدې وخت کې ستا وسله والو ځوانانو زه محاصره کړم او ستا تر مخه یې راوستلم، بس زما جرم او گناه همدومره وه. که چیرې د کومې معصومي نجلۍ عزت او عصمت خوندي ساتل گناه وي نو زه بیا مجرم یم او د هرې سزا له پاره چې تاسې یې را کوئ تیار یم.

د صاحب خان د ټولو خبرو د اوریدلو وروسته شیرخان غوښتل کومه پریکړه وکړي چې دوه اس سپاره په ډیره ګړندی توګه هلته را ورسیدل، هغوی د خپلو آسونو څخه را کښته شول او په ډیره بیړه باندې را نژدې شول او د شیرشاه څخه یې د څه ویلو له پاره اجازه وغوښتله. شیرخان ورته د نژدې راتلو حکم وکړ، بیا دهغوی دواړو څخه یو کس چې عمر یې نسبتا زیات و د شیرخان سره نژدې کیناست او په ډیر راز سره یې ورته په غوږ کې وویل:

گوره شیرخان! زه د کوچي قبيلی سردار یم. زما نوم فدايي خان دې، دغه خ، ان چې ستا تر مخه ولاړ دې دهغه نوم صاحب خان دې، دا زما غلام دې. شیرخانه! ايا ستا په ذهن کې د ملک سکا په نوم د يوه کس نوم راځي؟ دهغه په دې خبره شیرخان ټکان شانتته وخوړ او ويی ويل:

هو! زه خو ملک سکا ډير بڼه پيژنم، هغه زمونږ کورنې غلام و، بيا زما د پلار د سختيو په اساس هغه مونږ پرېښود او ولاړ. دهغه په دې خبره فداي خان سمدستي وويل: واوره شیرخانه! هغه ملک سکا چې ستاسې کورنۍ غلام و او بيا ستاسې څخه و تېښتيد نو ماته راغې او دخپلو دواړو زامنو مقرب خان او صاحب خان سره يو ځای زما غلام شو. دا درې واړه پلار او زامن د گيدړو په ښکار کې ډير زيات ماهر دي، دهغه وخته چې دوي دلته راغلي نو زما په لاسته راوړنه کې ډير زيات زيادښت راغلی دي، شیرشاه! دغه ځوان صاحب خان چې همدا اوس ستا تر مخه ولاړ دې دهغه ملک سکا زوی دې، اودغه ځوان چې له ماسره يو ځای دلته ستا دربار ته راغلي دهغه ورور مقرب خان نومېږي چې د صاحب خان مشر ورور دې.

د فداي خان ددې څرگندونو په اساس شیرخان د خپله ځايه را پورته شو او د مقرب خان سره يی ډير بڼه روغې وکړ او بيا فداي خان ورته وويل: شیرخانه! زه به تاته دا هم ډاگيزه کړم چې ستا کوم وسله وال ځوانان چې د صاحب خان په لاسو وژل شوي دي، هغوي هغه خلک و چې غوښتل يی د رهناس د راجه هرکشن لور شهزادگۍ گنگا له ځانه سره پورته کړي او بې عصمته او بې ابرو يی کړي، په دې اساس صاحب خان د شهزادگۍ ابرو او عزت خوندي ساتلې، او ددې تر څنگ دا بايد هم درته ډاگيزه کړم چې صاحب خان د راجه هرکشن د لور شهزادگۍ گنگا سره ډيره مينه لري او غواړي هغه د خپل ژوند ملگرې وگرځوي خو بدبختي داده چې شهزادگۍ گنگا ترې نفرت او کرکه کوي. او صاحب خان نه خوښوی، کيدې شي چې ددې علت د صاحب خان مسلماني وي يا دا چې صاحب خان يو غلام دې او هغه نه غواړي د يوه غلام سره يو ځای شپې سبا کړي.

تر دې ځايه د خبرو وروسته فدايي خان خاموشه شو، نو شیرشاه هغه او مقرب خان نور هم د خپله ځانه سره را نژدې کړل. کله چې هغوي د شیرخان سره نژدې کيښاستل نو بيا شیرخان په خپل مخکې ولاړ صاحب خان ته وويل:

صاحب خانه! دا چې تا د رهناس د راجه هرکشن د لور شهزادگۍ گنگا د عصمت او عزت د خوندي ساتلو په خاطر زما عسکر وژلی دی، په دې اړه به له تا څخه پوښتنه گرويزه و نه شي. په اقدس ذات قسم خورم چې که چيرې د يوې نجلۍ د عزت او عصمت د ساتلو په خاطر تا ددې څخه لس واړې زيات کسان هم وژلې وای نو بيا به هم ما ستا په ذات باندې فخر او وياړ کاوه. واوره! هغه کسان چې تا ددې مقدس کار له پاره وژلې دي، نو که هغوي ستا د لاسو څخه خوندي هم پاته شوې وای نو ما به يی دلته سر له تنو جدا کړې و. زه ډير افسوس کوم چې دهغو ځوانانو په لاسو ستا پلار ملک سکا هم وژل شوې دې. ملک سکا زما د کورنۍ ميراثي غلام و. زه دهغه په مړينه ډير زيات غمژن شوې یم. اوس زه نه غواړم چې ته پس له دې در په در ژوند تير کړې. خو اوس را ته همدومره ووايه چې ته يواځې گيدړې ښکاروې او که په تورې وهلو او د تيغ وهلو په فن کې هم مهارت لرې؟

د شیرخان ددې پوښتنې په ځواب کې صاحب خان تر ډيره وخته پورې په فکر کې ډوب و، بيا يی خپله سينه پرانسته او د عزم او استقلال د جذبې نه په ډک اوزا سره يی وويل: گوره شیرشاه! که ته غواړې ما په خپل لښکر کې شامل کړې نو زه تا ته ډاډ درکوم چې لکه څنگه مې چې په پخوا وختو کې په ځنگلونو کې گيدړې ښکار کولې نو له دې وروسته به ستا د ښمنان هم ښکار کوم. شیرشاه! زه نه پوهېږم چې ستا ښی او چپ لورې ته څوک ناست دي نو که چيرې ته يی را وپيژنی نو زه دهغوې تر مخه يوڅه ويل غواړم. دهغه په دې خبره د شیرشاه په مخ او څيره کې د خوشحالي ښې ښانې را وځلیدې او بيا يی وويل:

گوره صاحب خانه ! زما بني لوري ته زما زامن ناست دي او زما چپ لوري ته زما عسکري جنرالان ناست دي . دهغه په دې خبره صاحب خان خپله سينه نوره هم پرانسته او خپله غړۍ يې پورته کړه او په ډير جرئت سره يې وويل :

شير شاه ! ستا نه پرته ستا زامنو او ستا سالارانو ټولو ته بلنه ورکوم چې دهغوې له ډلې څخه چې هر څوک غواړي له ما سره د حرب او ضرب په فن کې مقابلې وکړي ، نوکه چيرې ما دهغوې د هريوه څخه ماتې وخوړه ، او ناکام شوم نو بيا به ټول ژوند ستا په غلامۍ کې تيروم او که چيرې زه دهغوې په مقابل کې بريمن شوم نو بيا کوم مقام چې ستا خوښه وي ماته يې راکړه .

د صاحب خان ددې خبرو په اوریدو سره شیرخان تر يوه وخته پورې هغه ته په توصيفي سترگو سره وکتل او بيا يې په استفهاميه بڼه خپلو زامنو ته وکتل او ورته يې وويل : گورئ : ما چې د صاحب خان په اړه کومه اندازه لگولې وه هغه بلکل سهی را ووتله ، زه پوهیږم چې ستاسو څخه يو هم دهغه سره د تيغ وهلو مقابلې نه شئ کولې . خو تر هغو چې زما د سالارانو پورې اړونده ده نو په دې وخت کې هيبت خان نيازي تر ټولو ستر تيغ وهونکې او ځواکمن انگيرل کيږي ، ددې تر څنگ برهم جيت هم ددې دعوالری او وايي چې په دې فن کې هغه ته ، دهغه کوم دويمگړې نه تر سترگو کيږي . زه فکر کوم چې ددوې دواړو څخه به يويي د صاحب خان په مقابل کې ازمينست کوم ، د شیر شاه ددې وړاندیز په اړه دهغه زوې عادل خان په خندا کې وويل چې :

درونده پلاره ! ماته خو دا صاحب خان د خپل ورور په څير ښکاري . په دې اساس زه نه غواړم چې دهغه سره مقابلې وکړم . او زما نور ورونه به هم دا کار ونه کړي ، خو دا چې ته غواړې هغه د برهم جيت او يا هيبت خان نيازی سره مقابلې وکړي ، نو دا راته ډيره سهی ښکاري ، هسې خو هيبت خان د عمر له اړخه د صاحب خان څخه ډير مشر دي ، لږ تر لږه دوه هومره توپير به يې موجود وي ، او برهم جيت هم همداسې درو اخله . په هر صورت و به گورو چې صاحب خان ددې دواړو په مقابل کې څه ډول را څرگند کيږي ، خو پلار جانته زه تاته يوه مشوره درکوم . دهغه په دې خبره شیر شاه په ډيره مينه دخپل ځوې عادل خان په لور وکتل او ور څخه يې وپوښتل چې څه ډول مشوره ؟ عادل خان ورته وويل :

درونده پلاره ! زما په آند زمونږ په ټولو سالارانو کې هيبت خان د جسماني او فزيکي اړخه ډير توانمند تر سترگو کيږي . نو په دې خاطر د همدې هيبت خان نيازي ځواک او فن د صاحب خان په مقابل کې و ازمایه . تر څنگ يې برهم جيت د تورې وهلو او د تيغ وهلو په فن کې ډير عيار او چالاکه گڼل کيږي ، نو د تورې وهلو له پاره د صاحب خان سره برهم جيت را مخته کړه . شیر خان دهغه ددې خبرې سره توافق وکړ او ورته يې وويل چې همداسې به وکړو .

ددې پريکړې وروسته شیر خان خپل سالاران هريو هيبت خان نيازي او برهم جيت را وبلل . دواړه د شیر خان مخې ته راغلل او ودریدل ، شیر خان اول د هيبت خان نيازي لوري ته وکتل او ورته يې وويل :

هيبت خانه ! خپله وسله دې لرې کړه ، او په سر او بازو گانو دې چې کوم او سپينيز خولونه ترلې هغه هم را پرانيزه . هيبت خان د شیر خان د حکم سره سم خپل ټول جنگي سامان له ځانه لرې کړ او لوڅ ودرید . شیر خان ورته وويل چې د صاحب خان په لور ورشه او دهغه سره د خپل جسماني ځواک مقابلې وکړه . تر څنگ يې صاحب خان ته مخ کړ او ورته يې وويل :

صاحب خانه ! ما ستا سره د مقابلې له پاره خپل دوه کسه سالاران ټاکلي دي ، چې د يوه نوم هيبت خان دې او د بل نوم برهم جيت . هيبت خان به له تاسره د جسماني ځواک مقابلې کوی ، په دې مقابل کې به هيڅ ډول وسله نه استعمال کيږي ، او بيا به د تيغ وهلو مقابلې وي ، هغه به زما سالار ابراهيم جيت له تاسره کوي ، ايا تاته زما دا خبره قبوله ده ؟ دهغه په دې خبره صاحب خان وويل چې : شیر شاه ! ته حاکم يې او ستا هره پريکړه ماته دمنلو وړ ده . او زه هيله کوم چې زه به ستا د هيلو مطابق عمل وکړم . ددې خبرې سره سم شیر خان هيبت خان نيازی را مخته کړ او د مقابلې د پيليدو حکم يې وکړ .

هيبت خان ڊيڙو او چٽو قدمونو سره مخته راڻي. ڪلهه ڇي صاحب خان ته را نزدي شو نو ودريد ، بيا يي په يو ډول سپکوالی او حقارت سره صاحب خان ته مخ کړي او ورته يي وويل: اي دليونو او گيدرو ښکار کونکيه! واوره! تاڅه فکر کړي ڇي ته به دلته زما د اقا شير خان په وړاندې زما سره مقابلو وکړي. تاڅو په ځنگلونو کې دليونو او گيدرو ښکار کاوه او همغه درته گټندوي. د انسانانو ښکار کول ستا په وس کې ندي. ته يو کوچي ښجاره يي. ستا د تيغ وهلو او دا ډول مقابلو سره څه کار دي. دهغه په دې خبرو باندې صاحب خان ځواب ورکړي او ورته را غبرگ شو.

هيبت خان واوره! ته ماته يو گذار راکړه او بيا ووينه ڇي پاي به يي څه وي؟ دهغه په پايلو کې به زه تاته و ښاييم ڇي د گيدرو او ليوانو د ښکار کولو تر څنگ زه خپل مقابل لوري هم ښکار کولې شم. ڪله ڇي ته له ماسره په ټکر کې شي نو دهغي نه څو لمحې وروسته به دا ناست پاست خلک وويني ڇي زه څنگه ستا د ذهن کوڅې د ژړا او ستا د زړه تندې جزيري د چغو او وويلاو په زخمونو ډکوم هيبت خان واوره! ما د يوه غلام او کوچي ښجاره په خير په خپل ژوند کې تر اوسه تياره دروازې تر شا ټکولې. خو نن به ستا بدن ټکوم ، اوستا عزت به د خاورو سره خاورې کړم ، اوستا د ساگانو شاهراه به وړانه ويجاړه کړم ، مخته راشه او ماته گذار راکړه ، بيا به زه تا ته خپل ځان درو ښاييم. بيا به دغه ټول خلک وويني ڇي د مقابلې په دې ډگر کې ذليل څوک دي او فاتح څوک.

هيبت خان و اوښت او بيا را مخته شو او خپل ښي لاس يي پورته کړي او غوښتل يي ڇي صاحب خان ته يو دروند گذار ورکړي ، خو صاحب خان په خپل ځاي باندې ارام ولاړ و. څنگه ڇي هيبت خان خپل سوک په هوا کې پورته کړي نو صاحب خان هم متحرک شو او دهيببت خان په سوک يي سوک ورکړ ، ڪله ڇي ددواړو لاسونه په پوره سختۍ يو دبل سره په هوا کې ټکر شول نو هيبت خان د درد له لاسه تا وراتاوشو په داسې حال کې ڇي صاحب خان ورته خنډل.

په ترتيب دوه درې ځلې هيبت خان خپل ښي لاس پورته کړي او هڅه يي وکړه ڇي صاحب خان باندې گذار وکړي خو صاحب خان هر ځل دهغه سوک په خپل سوک باندې تم کاوه. ددې وروسته صاحب خان دفاع پريښوده او ديوې بې روحه او بې حرکتې ستنې په څير ودرید. دهغه په دې کار باندې د هيبت خان حوصله زياته شوه او يو په بل پسې يي درې څلور درانه گذارونه د صاحب خان په اوږو ، غاړه او سينې باندې وورول. صاحب خان دا ټول گذارونه په ډير صبر او زغم سره واخستل ، خو ڪله ڇي د صاحب خان له لوري کوم عکس العمل راڅرگند نه شو نو بيا هيبت خان په خپل ځاي لږ څه اندېښمن شاته شو ، په همدې وخت کې يي هيبت خان ته وويل:

گوره هيبت خان! داسې بريښي ڇي ستا په ضرب کې کوم ځواک او قوت نه دي پاته. هيبت خان! په دې کې شک نه شته ڇي زه يو کوچي او ښجاره يم خودهغه وخته ڇي هوش را پيدا شوې د ځنگلي ځناورو ښکار کوم ، خو هيبت خان ما ستا نوم مخته کيښود او دا اندازه مې وکړه ڇي ته به د ځنگلي ځناورو په څير پر ما حمله وکړي او ماته به ستا تر مخه دفاع کول ستونزمنه شي ، خو ته زما تر مخه د ميري اوپسه په څير ثابت شوې ، تا ماته څلور پنځه درانه گذارونه راکړل خو تا وکتل ڇي ما دهیڅ ډول تکليف او اذيت څرگندونه هم ونه کړه. ددې نه دا ثابتېږي ڇي ڇي ستا په سوک کې ، ستا په گذار کې هيڅ ډول روح نه شته. زه به تاته د ضرب ورکولو يوه نمونه وښاييم ، ددې خبرې سره سم صاحب خان هيبت خان د غاړې لاندې په يوه قوي سوک وواهه ، د هيبت خان پښې په زمکه ولږزیدې او پرمخ په زمکه پريوت.

داسې بريښيده ڇي په صاحب خان باندې ليونتوب راغلی وي ، هغه په ډيره بيره ورمخته شو او هيبت خان يي درې څلور لغتې نور هم وواهه ، هيبت خان دلکه د دروند بار لاندې اوښ په څير د درد او تکليف څخه بربړې وهلي. بيا صاحب خان هغه د ويښتانو څخه ونيو ، را پورته يي کړي او څو څپيرې يي په مخ او خوله باندې وواهه ، هيبت خان يو ځل بيا د درد او تکليف په اساس په زمکه باندې پرمخه را پريوت.

صاحب خان يو ځل بيا په توپانې توگه ورمخته شو ، بيا يې د وينستانو څخه ونيو او په يوه ټکان سره يې هيبت خان د زمکې څخه را پورته کړ ، يولاس يې دهغه په خټ کې او بل يې دهغه په پنبو کې ورکړ او بيا يې په دواړو لاسو پورته کړ او په هوا کې يې را زوړند کړ ، تر ډيره پورې يې په فضا کې د گول دايرې په شکل کې و څرخاوه او بيا يې هغه د ډيرې بې وسۍ په حال کې د شيرخان په پنبو کې ورو غورځاوه.

ددې کار په کولو سره صاحب خان شير خان ته مخ کړ او ورته يې وويل : زه د ځنگلي ځناورو ښکار کونکي غلام يم خو دهيبت خان په خير امير انسان زما يوگزار هم ونه شو زغملای . کله چې دا هيبت خان ميدان ته دمقابلې له پاره راغې نو زه دهغه دنوم څخه وويريدم او فکر مې کاوه چې دهغه تر مخه به ماته خپله دفاع کول هم ستونزمنه شي . مگر دا خو بلکل د خاورو او موم په خير ثابت شو ، ما هغه ته څو گذارونه ورکړل خودې ظالم خپله دفاع هم ونه شوه کړاې ، څرگنده نه ده چې دا څه ډول هيبت خان دې چې دهغه په ضرب کې نه جوش شته ، نه ولوله او نه ځواک او نه قوت.

دصاحب خان ددې خبرو په اوريدو سره شيرشاه په خپل ځاي باندې ناست و او تر ډيره پورې په خدا شين و ، تر څنگ يې په ډيره مشفقانه توگه د صاحب خان په لور وکتل او بيا يې ورته وويل :

صاحب خانه ! زما دا سالار د ډير زيات ځواک او قوت خاوند دې ، خو ما وکتل چې دا ستا تر مخه د وزې په خير کمزورې شو. ددې څخه زه په دې ورسيدم چې صاحب خانه ته د هيبت خان نه هم پورته هيبت خان يې . تا هيبت خان مغلوب کړ او دا دې ونبوله چې ته ډير ستر او عظيم يې . په لاشريک خداي مې سوگند چې تا د هيبت خان په وهلو سره دا ثابتته کړه چې ته د لښکرو د سالارۍ وړتيا لرې .

په ځواب کې ورته صاحب خان وويل : شيرشاه ! زه ستا ددې خبرو شکريه ادا کوم ، تر اوسه خو مقابله نيمايي شوې ده ، د هيبت خان سره خو زما مقابله يواځې جسمي مقابله وه او هيڅ ډول وسله په کې نه استعماليده ، اوس به زه ستا دويم جرنيل برهم جيت انتظار کوم ، چې هغه ميدان ته رانښکته شي ، زه به دهغه سره وسله واله مقابله کوم او هغه به د تيغ وهلو مقابله وي. دصاحب خان په دې خبرو باندې شيرشاه خپل سالار برهم جيت راوباله ، برهم جيت سمدستي را پورته شو او د شيرخان مخې ته راغې او ودريد. په همدې وخت کې شيرشاه د لاس په اشارې سره صاحب خان هم راوباله او بيا يې ورته وويل :

صاحب خانه ! هيبت خان ته د ماتې د ورکولو وروسته زه دې پايلو ته رسيدلې يم چې تا دخپل لښکر اعلي سالار وټاکم ، گوره ! اوس په سر باندې خول ، په جسم باندې ډال او په اوږو باندې د اوسپنې خولونه را واچوه ، ځکه دا هغه جنگي سامانونه دي چې برهم جيت هم په ځان اچولی دي. تر څو ته دهغه سره د تيغ وهلو مقابله وکړاې شي. ما دا ټول هر څه ستا له پاره راغونښتي دي. دهغه په دې خبره صاحب خان سمدستي وويل :

درونده شيرشاه ! ماته د ډال ډول جنگي سامانونو در اغونښتلو هيڅ اړتيا نه وه ، زه به ددې برهم جيت سره په همدې حالت کې ، لکه څنگه چې يم ، د تيغ وهلو مقابله کوم. زما توره او زما ډال همدا اوس د ميدان په منځ کې پراته دې ، اجازه راکړئ چې هغه دهغه ځايه را واخلم او د برهم جيت مقابلې ته راشم. دصاحب خان ددې ځواب په اړه شيرخان لږ څه فکر وکړ او بيا يې خپل سالار برهم جيت ته وويل : برهم جيته ! ته هم خپل ټول جنگي لباس له ځانه ښکته کړه . او دصاحب خان په خير يواځې خپله توره او ډال له ځانه سره و ساته. دهغه په دې خبره برهم جيت سمدستي متحرک شو او په خپل ځان اچولی ټول شيان يې له ځانه لرې او هيسته و اچول. هغه دخپلو لاسو څخه اوسپنيزې لاس پټونې او د اوږو څخه اوسپنيز خولونه هم لرې کړل. بيا شيرخان دواړو ته د ميدان منځته د ورتللو او هلته د تيغ وهلو دمقابلې د پيلولو حکم وکړ.

میدان ته د ورکيو تلو سره سم دواړو صاحب خان او برهم جيت په يوه ټکان سره خپلې تورې د تیکو را وويستلې ، او خپل ډالونه يې سنبال کړل ، بيا برهم جيت خپله توره په هوا کې خوځوله او د صاحب خان څنگ ته راغې او ورته يې وويل:

گوره صاحب خانه ! ته تر اوسه پورې ځوان يې او درته د تجربې ، زغم او تحمل اړتيا ده ، زه دا خبره منم چې تا به جسماني ځواک کې هيبت خان ته په ډيره اسانۍ سره ماته ورکړه خو تيغ وهل يواځې د ځواک او قوت لوبه نه ده ، هغه ته د يرې تجربې ، فن او پوهې اړتيا ده ، ماته ته تر اوسه پورې په دې کار کې خام معلوميرې ، ځکه چې تا تر اوسه پورې يواځې د گيدرو او ليوانو ښکار کړې دي ، د انسانانو سره دې مقابله نه ده کړې ، او فکر کوم چې ستا په دې لنډ زوند کې ددې تجربې وخت درته نه دې ترلاسه شوې . دهغه په دې خبرو باندې صاحب خان ورته وويل:

گوره برهم جيته ! دا سهې ده چې ما به د يوې کوچې قبيلې د غلام په څير په ځنگلونو کې يواځې د گيدرو او ليوانو ښکار کړې وي ، خو گوره برهم جيته ! ستا په پرتله هيبت خان د يوه ليوه په څير و ، خو کله چې ما هغه ليوه مات او مغلوب کړ نو ستا حيثيت د هغې په مقابل کې د گيدرو په څير دې ، ستا ماتول ماته ډې اسانه دی . په کومه غلطه انگيرنه کې ځان مه ور غورځوه ، چې ته ډير پوه تيغ وهونکې يې . او که نه پښيما نه به شې . برهم جيت دهغه په دې خبرو باندې بيزارې وښووله او ورته يې وويلې:

گوره صاحب خانه ! ته ولې دخپل ژوند غوښتنې او ارمانونه کونډوي ، ولې خپل ځان د روح او بدن په اختلاف کې وراچوې ، کله چې زه در باندې حمله وکړم نو ته به خپل ځان د سوزيدلې شپې دخوبونو په څير در ويزه محسوس کړې . ته تر اوسه پورې ځوان يې او تر اوسه د وخت د گوډو لمحو کې په امصاگانو باندې روان يې . نو په دې اساس دا مقابله په ډير احتياط سره وکړه ځکه د تيغ وهلو فن دهر چا په وس کې نه وي او نه پرې هرې سرې پوهيدې شي . دهغه په دې خبره صاحب خان سمدستي وويل:

گوره برهم جيته ! دا به وخت ووايي چې څوک د تجربو په امصاگانو باندې مخته ځي . هسې خو زه تاته ډاډ درکوم چې کله چې زما او ستا تر منځ ټکروشي نو زه به ستا د تجربو په ټولو لمحو کې زهر ورگډ کړم . تا چې د موسمونو په يخوالي کې د پخوالي کوم زور څادر له ځانه را تاو کړې دې زه به هغه څادر له تانه را پرياسم . گوره برهم جيته ! هغه څه چې زه يې درته وایم ، هغه درته په عملي توگه ښایم ، که څه هم هغه زما له پاره زما د وجود ، زما د روح او زما د ژوند په قيمت تمام شي . اوس نو ځنډ مه کوه ، پر ما حمله وکړه تر څو دا مقابله پيل شي ، دهغه به دې خبره برهم جيت سمدستي را مخته شو او په صاحب خان باندې يې دخپلې تورې گزار وکړ .

صاحب خان د برهم جيت د تورې دا گزار په ډيره اسانۍ سره په خپل ډال سره تم کړ ، تر لږه وخته پورې دواړو په سوکه توگه يو په بل باندې يرغلونه او گزارونه کول ، بيا صاحب خان د سوکه والي دا لوبه ختمه کړه او د برق په څير او په ډيره گړندۍ توگه يې په خپل مخکې جنگيدونکې برهم جيت باندې حمله وکړه . برهم جيت تر يوه وخته پورې په پوره ميراني سره مقابله وکړه خو بيا هغه د صاحب خان د تيزو او گړنديو حملو تر فشار لاندې راغې او ځان يې بې وسه محسوساوه ، برهم جيت اوس د صاحب خان د تيرو حملې لاندې د زغم د نه راوړلو په اساس شاته تگ پيل کړې و .

معامله او مقابله خپل انجام ته رسيدونکې معلوميده ، برهم جيت چې خپل ځان يې بې مثاله تيغ وهونکې گناهه ، اوس يې ډيره ستومانتيا احساسوله ، دهغه د ظاهري حالت څخه هم دا را څرگنديده چې دهغه کيفيت اوس داور سره د ايښول شوو او بود پوکنيو په څير گر زيدلې دي . تر ډيره وخته پورې صاحب خان برهم جيت په ميدان کې په شاتگ کې ځغلاو ، ان تردې چې هغه دا اندازه وکړه چې اوس نو برهم جيت د سر نه تر پښو پورې په خولو کې ډوب شوې دي . برهم جيت څو ځله هڅه وکړه چې خپل ځان د دفاع څخه وکارې او په جارحيت لاس پورې کړې او لکه څنگه چې صاحب خان هغه د ميدان څخه په شاته ځغولو کې مجبور کړې و په همدې توگه هغه هم د

صاحب خان سره و کړي خو د صاحب خان په حملو کې دومره تیزوالې ، دومره ځواکمني او دومره پوځوالې و چې د برهم جيت هره هڅه يې د ناکامۍ سره مخ کوله ،

د لږڅه مقابلې وروسته صاحب خان په زوره د الله اکبر د تکبير غږ پورته کړ او برهم جيت ته يې وويل : برهم جيته ! ځان کلک کړه زه به اوس تاته خپل رنگ در وښاييم ددې خبرې سره سم صاحب خان خپله ښې پښه د زمکې څخه پورته کړه او په چپه پښه باندې را وخرخيد او يو ځل بيا يې د تکبير او از پورته کړ او خپله توره يې په برهم جيت باندې را پرېښوده ، برهم جيت غوښتل د هغه د تورې گذار په خپله توره باندې تم کړي خو د هغه توره د يوه گذار سره دوه ټوټې شوه ، يواځې د تورې لاستې د يوې وړې ټوټې سره دهغه په لاس کې پاته شو. په همدې وخت کې صاحب خان د فاتح په څير وخنډل او بيا يې برهم جيت ته وويل :

برهم جيته ! زما نوم صاحب خان دې ، که څه هم زه د کوچي قبيلې د سردار غلام يم او ما په تيرو وختو کې د گيدرو او ليوانو ښکار کړې دې خو بايد تاته دا هم ډاگيزه کړم چې زما توره نه يواځې انساني جسم بلکه او سپنه هم دوه ټوټې کوي ، برهم جيت د خپلې ماتې ، د خپل ذلت او د خپلې تورې د دوه ټوټې کيدو وروسته ډير زيات خجله او شرمنده شاته شوې و . بيا يې دهغه ماتې شوې تورې لاستې هم وغورځاوه او ټيټ سر خپل ځاي ته راستون شو او هملته کينا ست .

شيرخان د خپله ځايه را پورته شو ، مخته راغې او صاحب خان يې په غيږ کې ونيو ، دهغه تندې يې ښکل کړ او بيا يې ورته په ډير پلرني شفقت سره وويل : صاحب خانه ! هغه وخت چې تاهيبت خان د خپل قوت او ځواک په څرگندولو سره مات کړ نو په هماغه وخت کې ما ته د خپل لښکر سالار ټاکلې وې ، او اوس چې تاهيبت جيت په ډيره اسانه توگه د تيغ وهلو په فن او مقابلې کې مات کړ او دهغه توره دې هم دوه ټوټې کړه نو اوس مې ته د خپل زوې په څير ومنلې ، ته به دلته زما په لښکر کې د اعلى سالار په څير دنده تر سره کوي او زما په نزد به ته زما د زوې حيثيت لري . وايه ! دغه دواړه انعامات دې قبول دې او کنه ؟ دهغه په دې خبره ترې صاحب خان په ډيره عاجزۍ سره شکرپه وکړه او ورته يې وويل :

شير شاه ! زه پوهيږم چې زما په ژوند کې يو ستر بدلون او انقلاب راغلې دې ، زما په څير يو غلام د افکار او سوچ هم نه شو کولای چې زه به په ځنگل کې گيدري او ليوان ښکار کوم او بيا به د کوم يو اعلى او بهترين حکمران د فوځ سپه سالار گرځم . تاهيبت ماته کوم مقام او عزت را کړې نو دهغې له پاره زه ستا ډير زيات شکر کونکې يم . شيرخان ورته وويل : گوره صاحب خانه ! زه له تاسره يو ځاي ستا ورور مقرب خان هم په خپل فوځ کې را شاملوم ، هغه به هم د يوه سالار په حيثيت په فوځ کې دنده تر سره کوي ، زه ډاډمن يم چې هغه به هم ستا په څير په توره وهلو کې همداسې تورزن وي . صاحب خانه ! اوس به د فوځ د سپه سالار په څير ستا خيمه زما د خيمې تر څنگ دريږي او هغه عزت ، وقار ، دبدبه او جلال چې زما زامنو ته په لښکر او رياست کې ور په برخه دې هغه به وروسته له دې تاته هم در په برخه وي . زه همدا اوس تاته دخپلې خيمې تر څنگ دخيمې د درولو انتظام کوم ترڅو ته په هغې کې قيام او ارام وکړي ، دهغه په دې خبره صاحب خان وويل :

شير شاه ! زما محترمه ! ايا ماته ددې اجازه شته چې زه ولاړ شم او د خپلې کوچي قبيلې څخه خپل سامان له ځانه سره راوړم . شيرخان ورته وويلې : هو ! تاته په دې اړه اجازه شته خو ته به ژر بيرته را ستنيږي . بيا شيرخان د کوچي قبيلې سردار فداي خان ته وکتل او ورڅخه يې وپوښتل :

گوره فداي خانه ! ته د کوچيانو د قبيلې سردار يې او صاحب خان او مقرب خان هم له تاسره په دې قبيلې کې د غلامانو په څير ژوند کوي ، يعنې دا دواړه ستا غلامان دي ، اوس ووايه چې ته دوي دواړه د څومره قيمت په مقابل کې ازادوي ، دهغه دخبرې په ځواب کې فداي خان په ډير ادب او احترام سره وويل :

هغه کرم او عنایت چې تا په دې دواړو ورونو باندې کړې دې دهغې مثال نه تر سترگو کېږي ، گوره شیرخانه ! دوی دواړه زما غلامان وو او ماته دهغوې د پلار ملک سکاد مړینی په اړه ډیر درد را رسیدلې دې ، خود گیدړو او لیوانو په ښکار کولو کې دوی درې واړو پلار او زامنو ماته دومره شتمنی را کړې ده چې دوی لا د پخوا څخه د خپلې ازادۍ قیمت ادا کړې دې ، نو په دې خاطر دهغوې د ازادۍ له پاره زه هیڅ هم نه غواړم . زه دا دواړه ورونه دهمدا اوسه ازادوم ، ترڅو هغوې ستا په لښکر کې د سالارانو په څیر کار وکړي . دهغه په ځواب باندې شیرخان دهغه ډیره شکریه وکړه او بیا صاحب خان ، فدایی خان او مقرب خان درې واړه شاته شول .

د لږڅه واټن وهلو وروسته فدایی خان صاحب خان ته مخ کړ او ورته یی وویل :

صاحب خانه زویه ! ماته په دې اړه هیڅ معلومات نه و چې ته د شیر شاه کسانو نیولې یی او دلته یی د شیر شاه دربار ته راوړې یی . ماته خودا خبرد رهناس راجه هرکشن را لیږلې و او تر څنگ یی دا هم راته ویلې و چې زه ستا ساتنه وکړم او د شیرخان څخه دې خلاص کړم . کیدې شی تا په ځنگل کې د راجه کرشن د لور شهزادګۍ گنګا عزت او عصمت خوندي ساتلی وی . خودلته په راتلو سره ، زویه ، یو ستر انقلاب راغې . دلته چې د مقابلې په وخت کې تا د خپل ځواک ، قوت او فن کومه مظاهره وکړه ، نو زویه ، ته همغې د زمکې څخه اسمان ته پورته کړې ، زه تا ته د شیرخان د فوځ د سپه سالاری او دهغه د زوی کیدو په اساس د زړه له کومې مبارکې وایم ، صاحب خانه ! زما زویه ! هغه وخت چې د رهناس راجه هرکشن ماته پیغام را ولیږه چې ستا په تعقیب پسې راشم نو هغه د پیغام هم را لیږلې و چې کله چې د شیرخان څخه صاحب خان را خلاص کړل شي نو ورته ووايه چې له ماسره خامخا یو ځل وويني ، راجه هرکشن لا تر اوسه هملته پراو کړې دې ، په دې خاطر ته د هر څه لمړۍ د راجه هرکشن د پراو په لور ولاړ شه ، او بیا کله چې دهغه ځایه فارغ شوي نو بیا د قبیلې په لور راستون شه ، تر دې وخته پورې به ما او مقرب خان ستا سامان را ټول کړې وي ، بیا ته د خپل ورور سره یو ځای بیرته د شیرخان پراو ته راستون شه . صاحب خان دهغه ددې خبرې سره اتفاق وکړ او بیا درې واړه په خپلو خپلو آسونو باندې سواره شول او په ډیره گړندی توګه یی د خپلو ځایو په لور وځغلول .

۵

په گړندی توګه د خپل آس د را ځغلولو لږه شیبه وروسته صاحب خان د راجه هرکشن پراو ته را ورسید . دهغه پراو د کرم ناسه او سون د دریا بونو تر منځ په یوې غرنۍ لړۍ کې پروت و . هغه ځای کې گڼ ځنگلونه و او دا دواړه دریا بونه د گنګا د دریاب معاونین گرزیدلې و . د پراو په منځ کې صاحب خان خپل آس ځغلاوه او نیغ د راجه هرکشن محل شکله څیمی ته ورسید .

د خپله آسه را ښکته شو او هلته ولاړ ساتونکې ته یی وویل : زه راجه را بللې يم ، کیدې شی تاته په دې اړه هم معلومات وي . ساتونکې ورته وویل : چې که څه هم په دې اړه ماته معلومات نه شته خو ته تللې شي . ځکه چې ستا په تلو راتلو باندې کوم بندیز نه شته . صاحب خان دهغه شکریه ادا کړه او بیا څیمی ته دننه ورننوت ، هغه وکتل چې په مخامخ کوټه کې پخپله راجه هرکشن او دهغه لور شهزادګۍ گنګا هلته ناست دي او په خپلو منځو کې په کومه خبره سره بحث کوي ، څنگه چې صاحب خان هلته ورننوت نو لمړۍ خو گنګا خپل مخ ترې وگرځاوه او بیا دهغه ځایه پورته شوه او په ډیره غصه او بیزارۍ سره دهغه ځایه ووتله او د څیمی بلې خونې ته ولاړه .

راجه هرکشن د خپلې لور په دې کرغیږن حرکت سره ډیر په فکر کې ولوید خو خپل ځان یی سره کنترول کړ او د خپل لاس په اشارې سره یی صاحب خان ته د کیناستو ځای ځیګې وروښود او ورته یی وویل : صاحب خانه ، را ځه کینه . ته ولې ولاړ یی . ما خو فدای خان ته پیغام وراستولې و چې تا را ته ضرور را ولیږي ، اوس وایه کله چې ته د شیرخان عسکرو و نیولې نو څه ډول سلوک یی در سره وکړ . په ځواب کې ورته صاحب خان په خندانه خوله وویل :

گوره راجه ! کيدې شي تا ته دا خبر را رسيدلې وي چې هلته په ځنگل کې ما دشير شاه سورې د څو وسله والو ځوانانو څخه ستا د لور شهزادگۍ گنگا عزت او عصمت خوندي کړ ، دهغه ددې خبرې سره سم راجه هرکشن سمدستي دهغه خبره پرې کړه او ورته يې وويل چې : گوره صاحب خانه ! زما زويه ! تا ته ددې خبرې کولو اړتيا نه شته چې تا د گنگا عزت خوندي ساتلې دې او دهغې وروسته د شير خان کسانو ته د ځنگل څخه له ځانه سره بندي يورې ، که چيرې ته دلته زما ځای ته را رسيدلې وای نو په ډاډمنه توگه به مې ستا ساتنه کړې وای . اوس را ته ووايه چې هغوي له تاسره څه ډول سلوک وکړ .

صاحب خان ورته په خندا کې وويل :

گوره راجه : کله يې چې زه دشير خان دربار ته وروستلم ، نو هغه زما سره ډير زيات د انصافه کار واخست ، هغه زما ددې کار څخه ډير خوشحاله شو چې ما دهغه د وسله والو ځوانانو څخه د يوې معصومي نجلۍ عزت او عصمت خوندي ساتلې دې . بيا هغه زه دخپلو دوو سالارانو سره د مقابلې له پاره را وبللم دهغوي نومونه هيبت خان نيازی او برهم جيت وو . دهيببت خان نيازی سره ما د جسمي قوت د ازمايلو مقابلې درلوده خو ما هيبت خان په ډيره اسانۍ سره لاندې کړ . کله چې ما د هيبت خان څخه د جسماني ځواک د ازماينېت مقابلې وگټله نو شير خان زه دخپل فوځ سالار وټاکلم ، خو کله مې چې دهغه د بل سالار برهم جيت څخه د تيغ وهلو مقابلې هم وگټله نو شير خان ماته دخپل زويولي خطاب هم راکړ . اوس نو زه دشير خان د زويولي تر څنگ دهغه د فوځ سپه سالار هم يم ، دهغه څخه مې اجازه اخستې او راغلی يم ترڅو دخپلې کوچنۍ قبيلې څخه خپل سامان راټول کړم او بيرته را ستون شم . دراستنيد و وروسته به په تل پاتې توگه په لښکر کې اوسېږم . په لاره کې را ته زمونږ د قبيلې مشر فدايي خان وويل چې تا خپل ځان ته را بللې يم ، ما فکرو کړ چې کيدې شي له ماسره کوم کار ولرې ، دهغه په دې خبره راجه هرکشن دخپله ځايه را پورته شو او صاحب خان ته يې وويل چې ته دلته لږ کينه زه سمدستي بيرته را ستنيږم ، ددې خبرې سره سم راجه هرکشن هغه کمري ته ورننوت چې لږ څه مخته ورته شهزادگۍ گنگا ور ننوتلې وه ،

هغه خبرې چې د راجه هرکشن او دهغه د لور شهزادگۍ گنگا تر منځ هلته په خونه کې کيدلې نو صاحب خان په ډيره ښه توگه اوريدلې ، په دې خاطر صاحب خان هملته غلې ناست و او هڅه يې کوله چې خبره په پوره توگه واورې ، په دې وخت کې هرکشن خپلې لور شهزادگۍ گنگا ته وويلې :

گنگا لورې ! زه غواړم چې ته د صاحب خان څخه دخپل ناغيږه سلوک او بدو الفاظو د استعمال په خاطر بښنه وغواړې ، هغه پرتا ډير احسان کړې دې ، ستا پت ، ستا عزت او ابرو يې خوندي ساتلې دهغ ستا ژوند او ستا د عصمت ساتنه وکړه او تا ورته په مقابل کې سپکې سپورې وويلې . گوره لورې ! صاحب خان همدا اوس دلته زمونږ په خيمه کې ناست دې ، زه غواړم چې ته دهغه څخه همدا اوس ، دخپل ناوړه سلوک په اړه ، بښنه وغواړې . دخپل پلار په دې خبرو باندې شهزادگۍ پوزه تروه کړه او په ډير قهر او غضب سره يې ورته وويل :

پلار جانې ! ته غواړې زه دهغه صاحب خان په خیر د يوه مسلمان ، لالچي ، بنجاره څخه دخپلې روڼۍ او سلوک په اړه بښنه وغواړم ، زه د يوه رياست (هيواد) شهزادگۍ يم او هغه يو معمولي ښکاري ، هغه هم د گيدرو اوليانو ښکاري ، ذليله او پست انسان دې . زه به ولې دهغه څخه بښنه غواړم ، هغه د يوه ذليله ټيټ ذات انسان دې او دپورته ذات د خاوندانو سره نه ښايي چې د ذليله او ټيټ ذات د خلکو څخه بښنه وغواړي ، دهغې په دې خبرو باندې راجه هرکشن سمدستي غبرگون وښود او ورته يې وويل :

گوره لور جانې ! دهرم مونږ ته هيڅکله هم دا اجازه نه راکوي او نه را ته دا ښوونه کوي چې په انسانانو کې دې ښکته او پورته ذات وجود ولري ، دا ټوله لړۍ هغو برهمونو دخپلو گټو له پاره جوړه کړې ده . دهرم مونږ ته ددې اجازه نه راکوي ، لورې . لور جانې ! هغه ستا

پت ، ابرو او عزت ساتلې دې او تا ورسره ډیر نا غیږه او ناجار په سلوک کړې دې ، ولې دې په خپله خپل ځان هغه ته مجرم ثابت کړې .
دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا یو ځل بیا وویل :

پلار جانۀ ! ته ما ته دهغه سره د نامناسبه سلوک په اړه ، دهغه څخه د بښنې د غوښتنو له پاره اصرار کوي ، خو هغه به سبا بیا دا هم ورته ووايي چې زه د شهزادګۍ گنگا سره مینه کوم ، بیا به ته را ته د احم وایی چې اوس زه دهغه وینځه و گرځم او ټول عمر دهغه خدمتګاره شم ، زه به هیڅکله هم داسې ونه کړم ، مونږ په هغوی باندې د پخوا څخه ډیر زیات احسانات کړي دي ، هغه دلته د گیدرو پوستکي راوړي او مونږ دهغې د خوښې قیمت ورکوو ، هیڅکله مو هم دهغوی سره بددیانتی او ناروا سلوک نه دې کړې ، په دې خاطر مونږ پر هغې احسان کړې دې او هغه همغه زمونږ پر ورکړل شوي مال او شتمنیو باندې مزې چرچې کوي ، په دې خاطر به زه هیڅکله هم دهغه څخه بښنه ونه غواړم . دهغې په دې خبره راجه هرکشن وویل :

گوره لورې ! که چیرې د شیرخان عسکرو ته پورته کړې وې او له ځانه سره یې وړې وې ، او ته یې بې عزته او بې عصمته کړې وې نو فکر وکړه چې ستا دپلار ، ستا د کورنۍ او ستا دریاست له پاره به څه پاته شوې و ، زه خو وایم چې هغه ستا محسن ، مربی او ساتندوی دې ، دهغه څخه بښنه وغواړه . دخپل پلار په دې اصرار سره گنگا تنګه شوه او ویی ویل ، ته همدلته اوسه زه به دهغه سره خپل حساب خلاص کړم ، بیا گنگا د خپلې خیمې څخه د نقدی پیسو یوه کڅوړه را واخسته او هغه خونې ته ورغله چې صاحب خان ناست و . هغې دا د پیسو کڅوړه د صاحب خان په غیږ کې وړ واچوله او بیا یې په ډیره کرکه او نفرت سره ورته وویل : گوره د گیدرو ښکار کونکې او دهغو څخه پوستکي و یستونکيه او د کوچي قبیلې د تیت ذات غلامه ! دا چې تا د شیرخان د وسله والو ځوانانو څخه زما عزت او ابرو ساتلې ده دا دهغې معاوضه او انعام دې ، درواخله .

د شهزادګۍ گنگا ددې خبرو څخه صاحب خان ډیر نا ارامه شو په ډیره غصه او قهر سره را پاڅید او د نقدی پیسو هغه کڅوړه چې خو لحظې مخکې گنگا دهغه په غیږ کې وړ اچولې وه ، را واخسته په زوره یې د گنگا په خوله ورویشته . گنگا هیڅکله هم د صاحب خان څخه د داسې سلوک هیله نه درلوده . دهغې رنگ ټک ژپړ شوې و . په زمکه پرته د پیسو کڅوړه یې را پورته کړه او بیا یې غوښتل د صاحب خان سره نوره هم بد زباني او نا غیږې وکړي چې په همدې وخت کې راجه هرکشن خونې ته راننوت او گنگا ته یې وویلې : گوره لور جانې ! ته ولاړه شه ، اوس به زه د صاحب خان سره خبرې وکړم . گنگا په ډیرو درنو پیسو سره هغه بلې خونې ته بیرته ستنه شوه ، خو راجه هرکشن د صاحب خان سره هملته کیناست او د شهزادګۍ د ناروا سلوک په اړه یې ترې بښنه و غوښتله ، وروسته یې بیا په ډیره رازدانه توګه د صاحب خان سره خبرې پیل کړې ، تر ډیره پورې دواړه هملته ځانته یو ځای ناست و ، بیا صاحب خان ترې را ووت او ولاړ .

۶

د صاحب خان د تللو وروسته راجه هرکشن دخپله ځایه پورته شو او هغه خونې ته ولاړ چې شهزادګۍ گنگا په کې لا تر اوسه پورې د غصې نه تکه سره ولاړه وه . هرکشن ورته را نژدې شو او په ډیره مینه او محبت سره یې گنگا له خپله ځانه سره را و نغاړله ، او بیا یې په خپل پلرنی شفقت سره ورته وویل :

گنگا لوري ! گوره ، ته خپله غصه هیسته و غورزو ، ما ستا په اړه یوه ډیره ستره پریکړه کړې ده ، دهغه په دې خبره گنگا خپل پلار ته وکتل او ور څخه یې و پوښتل چې : پلار جانۀ ، څه ډول پریکړه ؟ هرکشن ورته وویل : گوره لورې ددې ځایه د تللو وروسته زه غواړم ستا د سوئمېر انتظام وکړم ، او په ډیره غیر معمولي توګه به زه ستا سوئمېر جوړوم ، هر هغه څوک چې په سوئمېر کې بریالی شول نو

دهغه سره به دې واده کوم. زه به دې سوئمبر ته د شاوخوا د ریاستونو شهزادگان هم را بلل او دخپل ریاست عام جنگجویانو ته به هم د برخې اخستلو له پاره غږ کوم، ایا زما دا وړاندیز ستا له پاره دمنلو وړ دي؟

د خپل پلار هرکشن ددې وړاندیز څخه شهزادګۍ ګنگا خوشحاله شوه، او په نړۍ شاتته خندا کې یې وویل: پلار جانۀ! زه ستا ددې وړاندیز سره متفق یم، هر هغه څوک چې په دې سوئمبر کې بریالی شي نو زه به هغه دخپل ژوند په ملګرتوب باندې په ویاړ سره خپل کړم. د شهزادګۍ ددې ځواب په اوریدو سره راجه هرکشن ډیر زیات خوشحاله شو. اوبیا یې وویل: اوس نو لورجانې ته ارام وکړه، زه په پړاو کې قدم ووهم، د همدې خبرې سره سم هرکشن دخیمې څخه بیرون ووت،

دبله اړخه صاحب خان د هرکشن دخیمې څخه د وتلو سمدستي وروسته خپلې کوچیانې قبیلې ته راغې، دهغه ځایه یې خپل ټول سامانونه راټول کړل، او دخپل ورور مقرب خان سره یو ځای دهغه ځایه را ووت او په تل پاتې توګه د شیرخان لښکر ته را ستون شو او په لښکر کې یې د اعلي سلاړ په توګه خپل کارونه پیل کړل.

۷

شیرخان یعنې شیر شاه سوري چې په دې وخت کې د ګنگا او کرم ناسه د دریا بونو ترمنځ دخپل لښکر سره یو ځای پړاو کړې و، هغه په ډیره اندېښنه کې ناست او د همایون د فوځونو د راتلو انتظار یې کاوه. همایون هم دخپل یو ستر لښکر سره د شیر شاه سوري د خپلو له پاره را روان و. او غوښتل یې چې په هر صورت چې شوني وی د شیر شاه سوري څخه د بهار سیمه بیرته په خپله ولکه کې واخلي، خو په دې وخت کې یو ډیر ستر او بې مثاله انقلاب راغې، چې د همدې بدلون له مخې همایون د شیر شاه سوري په لور د راتللو پریکړه بدله کړه او د اګري په لور وګرځید.

هغه د څو تیرو کلونو راهیسې په همدې توګه غوښتل په گجرات کې د بهادر شاه مغل حکومت ړنګ کړي او غوښتل یې ریښې یې په هندوستان کې له بیخه وکاږي، هغه ددې کار له پاره عجیب او غریب پلانونه جوړول. پخپله بهادر شاه د گجرات په تخت باندې د ۱۵۲۲ ز کال راهیسې ناست و او لمړۍ هندوستانی حکمران و چې د بابر د پاني پت او کنوه په جنگونو کې یې د حرب د فنونو استعمال زده کړې و.

بیا هغه د خپل ځواک د زیادښت له پاره د ترکانو او مغلو په څیر یو منظم فوځ جوړ او هغه یې په ډیرې خطرناکې توپخانې باندې سنبال کړ. هغه ددې کار له پاره د قسطنطنیې څخه د ترکانو په لاسو جوړ شوی توپونه او دهغوې روزل شوي توپچیان راو غوښتل، ددې څخه علاوه یې د پرتګالیانو څخه هم توپونه او بارود ترلاسه کړل.

د بهادر شاه دې نوي منظم فوځ په خپلو ټولو هندوستانی مخالفینو باندې برلاسي ترلاسه کړې و. د همدې نوي منظم جوړ شوي فوځونو په شتون کې هغه د اتو کالو په دوران کې یو ډیر ستر سلطنت جوړ او د هندوستان کې د شهنشاه بابر او همایون څخه یې د مخته تللو هڅې پیل کړې.

خو د ویره هوبنیار و چې خپل دغه مقاصد یې د بابر او همایون څخه پټ و ساتل، هغه د خپل سیاسي تدبیر له لارې همایون ته همدومره څرګنده کړه چې هغه غواړي د مغلو د واکمنۍ نه بیرون دخپل سلطنت پولې پراخه کړي.

کله چې همایون د شیر شاه د خپلو له پاره دخپل فوځ سره دې لورې ته حرکت وکړ نو په همدې وخت کې د گجرات د پادشاه بهادر شاه فرمان په جنوب کې د خاندیش نه تر اجرنگر پورې د اطاعت وړ و. په شمال کې د سیند د ارغون حکمران خلیج د پاراس څخه په ویره کې و. او د شرق په لور یې هم د بابر او همایون څخه لوبه بایلو دې وه. هغه د مالوه او راجپوتانه به بیابانو او ځنګلو کې هم خپله سکه چلوله.

هغه په مالوه کې نوي بلکه هونبیاره حکمران منگو خان چې په قادر خان باندې مشهور و ، خپلې لورې ته راواړوه ، او په راجپوتانه کې یې د مختلفو راجاگانو ترمنځ بغض ، کینه او حسد ته وده ورکړه او ددې کار څخه یې پوره پوره ګټه پورته کړه .

په راجپوتانه کې یې د ناګور ، او د اجمیر باندې سوارې ، او د ونګر پور پورې او د الود عبود څخه تر بوندي پورې او ان تر رنتمبور پورې هیڅ داسې حکمران نه و چې د بهادر شاه د حکم څخه مخالفت او یا سرغړونه وکړي .

د میواړ خپلواکي د بهادر شاه د جارحانه حملو تر مخه په زنگون شوې وه ، د ۱۵۳۵ ز کال څخه مخته د گجرات فاتح فوځونه د مالوه څخه تیر شول او هندیل کنډ پورې ورسیدل . لنډه خبره دا چې لکه څنګه چې د پانی پت د جنگ نه وروسته بابر ته رانا سانګا ډیره خطرناکه ثابت شو نو دهغې څخه په لسګونو واړه زیات د بهادر شاه دغه نوې راټوکیدلې فوځ د مغلو د ځواک له پاره ګواښن ګرځیدلې و . خو بیا هم همایون د خپل ساده والی په اساس دا ګمارله چې بهادر شاه د غیرمسلمانو سره جنگونه کوي او په دې توګه د اسلام د اشاعت او خپرولو کار پرمخ بیایي . پخپله د مغلو پادشاهان د اسلام د دین یواځې نمایندګان ګڼل کیدل .

ددې تر څنګ کله چې همایون د شیر شاه سوري پر خلاف په حرکت راغې او دهغه د خپلو په اړه په فکر کې ډوب و نو بهادر شاه په چټور باندې حمله وکړه ، حمله هغه وخت ترسره شوه چې همایون د شیر شاه په لور حرکت کړې و . نو بهادر شاه د همایون د نه موجودیت نه په ګټې اخستلو سره غوښتل چې د چټور ملکه کرم وتي چې د رانا سانګا کونډه وه او د مهاراجه بکرم جیت ، چې په دې ورځو کې لا بالغ شوې نه و ، مور و په خپله ولکه کې راوړي او د خپل سلطنت پولې نورې هم وغځوي .

هغه وخت چې د گجرات ځواکونو په راني کرم وتي باندې فشار راوست نو هغې سمدستی همایون ته یو سفیر ورواستوه ، او دهغه څخه یې د کومک غوښتنه وکړه ، خو همایون په دې وخت کې هغه ته کوم ډاډمن ځواب ور نه کړای شو ، ځکه چې هغه په دې ورځو کې د شیر شاه سوري د خپلو له پاره هغه لورې ته روان و . او غوښتل یې چې په هر صورت چې شونې وي شیر شاه سوري د خپلې مخې لږې کړي .

د بهادر شاه له پاره دا ټولې پیښې ډیرې ګټورې ثابتې شوې . خو بیا هم پخپله بهادر شاه د مغلو د حکومت او ځواک په مقابل کې ډیر محتاط قدم اخست . همدا راز شیر خان هم و ، ځکه چې په دې دواړو د مغلو د بادشاهۍ رعب او ویره خپره شوې وه .

د چټور په راني کرم وتي باندې د یرغل وروسته د گجرات حاکم بهادر شاه خپل څو کسه سفیران د سوداګرو په لباس کې د شیر شاه سوري په لور ورواستول او هغه ته یې دا وړاندیز وکړ چې دواړه یو ځای شي او د مغلو د حکومت پر خلاف حمله وکړي ، شیر شاه سوري د شرق له اړخه او د گجرات فوځ دې د غرب له اړخه په اګرې او دهلی باندې حمله یوسي .

هغه سفیران چې د سوداګرو په لباس کې شیر شاه سوري ته ورلیږل شوي و نو بهادر شاه د همغوي په لاسو څه ډیر رقم هم شیر شاه سوري ته ورلیږلې و . او هغه ته یې د خپل ځان سره د رایو ځای کولو بلنه ورکړې وه .

شیر شاه سوري ډیر د عقل خاوند او دوران دیشه حکمران و . هغه د بهادر شاه د سفیرانو څخه نقدی روپیۍ واخستلې خو د نه ورتللو له پاره یې بهانه وکړه ، او بیا خودا عام دستور دې چې هغه خلک چې پیسې اخلي د هغو خلکو څخه چې ورکوي یې ډیر عقلمند وي ځکه چې هغوی د نورو د جیبونو څخه پیسې راباسي او خپل جیب پرې ډکوي .

په حقیقت کې په دې وخت کې شیر شاه سوري نه غوښتل د بهادر شاه د سیاست په دام کې ونښلي ، او خامخادې د مغلو د جنگ ډبره په خپله سینه ووځي ، په اصل کې شیر شاه سوري دداسې موقع او فرصت په لټه کې و چې د بهادر شاه ددې حرکتونو په واسطه د همایون توجه هغه لورې ته شي او دې ته څه موقع او فرصت تر لاسه شي او په دې جریان کې خپل فوځونه نور هم غښتلي کړي ، په دې ترتیب حالات د شیر شاه سوري په حق کې بدلیدل را بدلیدل .

دگجرات پادشاه بهادرشاه له يوه اړخه همایون ته قیمتي تحفی او د محبت نه ډک لیکونه وړ استول او په دې ترتیب یی هغه ته د هوکه ورکوله ، اود بله اړخه یی د راجپوتانه په پولو باندې خپل فوځونه راټولول. شونې ده چې دهغه اراده به په چټوړ د حملې کولو وه ، هغه وخت چې د چټوړ رانی کرم وتي د همایون څخه د کومک غوښتنه کړې وه او د همایون نه له اړخه ورته کوم ډاډمن ځواب نه و ترلاسه شوي نو د بهادرشاه حوصله نوره هم زیاته شوه ، نو په دې خاطر یی یو سالار تاتار خان د یوه ستر لښکر سره یو ځای د پنجاب په لور ولېږه ، ترڅو هغه د پنجاب له لارې د مغلو د حکومت مرکز د دهلې د ښار پر خلاف سنگرونه ونیسي ،

د نړۍ په تاریخ کې د همایون په څیر ساده انسان چې دوست او دښمن دواړو په اسانۍ سره غولولې شو ، تر اوسه پورې په تخت نه دې ناست. هغه په همدې ستونزمنو حالاتو کې هم د شیرشاه سوري په خلاف بنگال او بهار ته حرکت وکړ او کلکه اراده یی کړې وه چې شیرشاه هملته وځپوي ، خو هغه د گجرات د خطرناک حاکم بهادرشاه په څیر دښمن د پلانونو څخه خبر نه شو .

همایون دخپل دغه ستر لښکر سره یو ځای د شیرشاه سوري په لور په پرلپسې توگه مخته تگ کاوه ، په همدې وخت کې داسې یو بدلون رامنځته شو چې همایون ته یی یو ټکان ورکړ. ځکه د همایون د نه موجودیت څخه په گټې اخستلو سره د گجرات حاکم بهادرشاه چې کوم سالار تاتار خان دخپل لښکر سره یو ځای د مغلو د سلطنت د مرکز دهلې د ځپلو له پاره استولې و نو د تاتار خان گرمې وینې او جوش او جذبې هغه ټوله لوبه خرابه کړه. هغه د سوکه سوکه کار کولو په ځای په ډیره گرمه توگه په اکره باندې ورپریوت ، څرنگه چې همایون ته په اکره باندې د کوم بیروني ځواک د راختلو ویره نه وه نو په دې خاطر یی هلته د دفاع کولو کوم خاص انتظام هم نه و کړې. هماغه و چې د بهادرشاه سالار تاتار خان دخپل لښکر سره یو ځای د اکرې په شاوخوا سیمو کې د مغلو ځواکونه ښه و ځپل ، ترلرې لرې پورې یی تباهی خپره کړه او د مغلو په سلطنت کې یی یو ډول ویره او خوف را پیدا کړ. همایون ته دا خبر هغه وخت وررسید چې هغه دخپل لښکر سره یو ځای د کالپې نومې یو کلي څخه بیرون پراو کړې و. کله چې هغه ته دا بد خبر ورسید نو هغه د شیرشاه په لور مخته تگ پریښود ، اود خپل لښکر یوه برخه یی را جدا کړه اود خپل ورور عسکری مرزا په قومندانۍ کې یی د تاتار خان د گوشمالی کولو له پاره ورو لیرله

همایون په دې پوهیده چې بهادرشاه یو ځواکمن حکمران دې نو په دې خاطر هغه ته د گوشمالی ورکولو په اړه همایون هم ډیر محتاط و . هغه نه غوښتل په څرگنده توگه د بهادرشاه سره ټکر وکړي ، همغه و چې هغه د کالپې څخه بهادرشاه ته یو لیک و لیکه چې په هغې کې یی د تاتار خان د حرکت څخه سخته خواږه ښوولې وه ، تر څنګ یی د اکرې په لور د لیرلو په وخت کې دخپل ورور عسکر مرزا شاته پخپله هم د پاته لښکر سره یو ځای د اکرې په لور حرکت وکړ ترڅو د بهادرشاه سره دا وړانه مشوره بیرته جوړه او بیا د شیرشاه پر خلاف د حرکت له پاره تیار شي .

د همایون ورور عسکری مرزا د بهادرشاه د سالار تاتار خان په دې حرکت باندې سخت په قهر او غضب شوې و. نو په دې اساس یی په تاتار خان باندې ناڅاپي حمله وکړه. په دې وخت کې د تاتار خان د لښکرو حالت ډیر بې نظمه و. زیات شمیر افغانان او نور وګړي دهغه په لشکر کې د غنیمت د مالونو په خاطر را یو ځای شوي و. هغه وخت چې د مغلو لښکر و د عسکری مرزا په قومندې باندې په تاتار خان باندې حمله وکړه نو د تاتار خان د کرایه دغه لښکر تارو مار شو او و تښتید. دهغوی دې کار د تاتار خان په اصلی فوځ باندې هم ډیر ناوړه اغیز وکړ.

په هر صورت د مندرائیل په سیمه کې چې د اکرې سره اړونده ده ، د بهادرشاه د سالار تاتار خان او د همایون د ورور عسکری مرزا د لښکرو ترمنځ سخت جنگ وشو ، په جنگ کې عسکری مرزا تاتار خان ته ډیره بده ماتې ورکړه او د تاتار خان څټ یی هملته ورپرې کړ . د بله اړخه بهادرشاه هم په همدې ورځو کې د چټوړ سیمه محاصره کړې وه ، کله چې بهادرشاه ته خبر ورسید چې دهغه د فوځ

سالار تاتار خان ماتې خوړلې او تر څنگ يې تاتار خان هم له منځه تللې دې اودا چې همایون د شیرخان په لور مخته تگ پرې ایښې او بیرته اګرې ته راستون شوې نو بهادرشاه ډیرې ویرې واخست، که څه هم هغه د چتور محاصرې ته دوام ورکړ خو تر څنگ يې همایون ته هم د هغه د احتجاجي لیک ځواب ووايه، همایون ته دالیک په اګره کې ورسید. په هغه لیک کې بهادرشاه د تاتارخان ددې ناوړه کار د مسؤلیت داخستلو څخه انکار کړې و او دا يې دهغه خپلسري گڼلې وه. د بهادرشاه دې لیک په همایون باندې ډیر زیات اغیز وکړ، ددې وروسته د همایون او بهادرشاه تر منځ د لیک د لیږلو را لیږلو لړۍ روانه وه، هر یوه، یو بل ته درې درې لیکونه و لیکل، او دهغې ځوابونه يې وویل. بهادرشاه په خپلو لیکونو کې د همایون خپل ځان پالنه را وپاروله، هغه ته يې د دین ساتونکې ووايه، او د مذهب او شریعت په نامه يې دهغه څخه وغوښتل چې لږ تر لږه د چتور د مهم په وخت کې، چې یو ډول جهاد دې، مداخله نه کوي. د بله اړخه همایون هم چې غوښتل يې د شیرشاه سوري پر خلاف یو ځل بیا حرکت وکړي، د بهادرشاه پر خلاف يې دومره توجه ونه کړه، ددې پایلې دا شوې چې بهادرشاه د خپلو سیاسي چالونو په واسطه خپل ځان د همایون د کنترول څخه ازاد کړ. د دځجرات د حاکم بهادرشاه له لوري د ډاډ څخه وروسته همایون د خپل لښکر سره یو ځای د اګرې نه بیرون د زرفشان په باغ کې قیام وکړ. او بیا يې د شیرشاه پر خلاف د اګرې نه کوچ وکړ. تر څنگ يې د بنگال د حاکم محمود په لور یو قاصد ور ولیږه چې هغه دې هم دخپل لښکر سره تیار اوسي تر څو د شیرشاه سوري پر خلاف په عملیاتو کې گډون وکړي.

۸

د رهناس راجه هرکشن د لرې او نژدې ټولو ریاستونو څخه راجاگان د خپلې لور شهزادګۍ گنگا د سونمبر (د دریمې ورځې د مقابلې دوړونکې) له پاره اعلانونه وکړل. د دې مقابلو له پاره شرط دا و چې د دوه اونیو د وقفې نه وروسته به درې ځلې دا مقابلې صورت نیسي، او هر هغه جنگجو یه او ښه ویشتونکې ځوان چې په پرلپسې توګه درې ځلې دا مقابلې وګټي نو هماغه به د شهزادګۍ گنگا د ژوند ملګري گرځي.

اوس نو ددې مقابلو لمړۍ ورځ وه، هلته د رهناس د کلا نه بیرون د جشن په څیر میلې لګیدلې وې، بې شمیره خلک راټول شوي و، د رهناس د ریاست د داخل څخه هم زیات شمیر جنگجویان او اتلان په دې مقابلو کې د برخې اخستلو له پاره راټول شوي و. په داسې حال کې چې د شاوخوا د راجاگانو څخه د رای سین د راجه پورن زوی سانول داس، د میوار د راجه سنگرام سنگ زوی سورج مل او د کالنجر د راجه بیر سنگ بند یله زوی سور داس هم دې مقابلو کې د برخې اخستلو له پاره راغلي و.

د رهناس د کلا نه بیرون د خلکو ازدحام ډیر زیات و، تر هغه ځایو چې د سترگو نظر رسیده هلته خلک او ګڼه ګڼه وه. دوی ټول په یوې ګول دایره کې سره راټول شوي و، او بیا ددې ګول دایرې په منځ کې یې شاه نشین جوړ کړې و. دا ځای د لرګیو د یوې سترې مانۍ په څیر ښکاریده، ددې د پاسه د رهناس راجه هرکشن دخپلې لور شهزادګۍ گنگا سره یو ځای ناست و او تر څنگ يې خپلې ټولې رانی گانې (خپلې ښځې) په خپلو خپلو ځانګړیو ځایو کې کینولې وې.

د مقابلې تگلاره څه داسې وه چې یو فیل يې د میدان په منځ کې ډیر ښایسته جوړ کړې، درولې و. د فیل په سر باندې د یوه لرګي اوږده څوکه درول شوې وه. او بیا ددې لرګي د څوکي په سر د راجه هرکشن انځور ګرانونو یوه سترګه جوړه کړې وه، ددې سترګې شاوخوا ټول په سور رنګ سره کرل شوي و. او دا اعلان يې کړې و چې هر یو ښه ویشتونکې او جنگجو په دغه سور رنګه ساحه او یا دهغې سره نژدې په ښه ویشتونکې بریالې شي نو هماغه به ددې لمړۍ مقابلې وړونکې ګڼل کیږي.

په مقابلې کې ګډون کونکې هر یو ښه ویشتونکې او راجاگانو ته پنځه پنځه غشي ورکړل شوي و او کله چې ددې پنځو غشو څخه درې يې د ښې د ځای سره نژدې ولګیږي نو هغه به کامیاب شمیرل کیږي. هلته د شاه نشین په سر پخپله راجه هرکشن، شهزادګۍ

گنگا او د راجه نورې ښځې ټولې ناستې وې ، اود هغې نه بلکل لاندې د راجه هرکشن برهمن وزیر چورامن ناست و . هغه ته دا دنده ورکړل شوې وه چې په مقابلې کې گډون کونکو ته پنځه پنځه غشي تهيه کړي او تر څنگ يې په مقابلې کې د هر برخه اخستونکې نوم او کوائف درج کړي .

کله چې د راجه هرکشن په حکم مقابلې پيل شوه نو تر ټولو لمړۍ د رای سن د راجه زوې سانول داس ته غشي ورکړل شول . د فیل د سر په سر دولاړ لرگي په سر کې چې کومه سترگه جوړه شوې وه نو د هغې څخه په لږ واټن کې په زمکه باندې ښځتې ايښول شوې او چونه يې پرې اچولې وه . د همدې ځايه به په مقابلې کې برخه اخستونکو خپل غشي د هغې سترگې په لور واورول .

د رای سن د راجه زوې سانول داس د خپلو پنځو غشو سره هملته ناست و . خپل کمان يې نيغ کړ او د سترگې سره ساحه يې په کې په نښه کړه خو د هغه د پنځه واړو تيرانو څخه يې يو هم په نښه و نه لگيد . يواځې دوه غشي د سترگې ساحې سره نژدې ولگيدل پاته نور درې هسې خوشې ولاړل . د سانول داس نه وروسته د ميوار د راجه سنگرام سنگ د زوې سورج مل نوبت و هغه ته هم پنځه غشي ور ورسپارل شول ، پنځه واړه غشي يې په نښې وويشتل خو د هغه يو غشي هم د سترگې په سرې برخې باندې و نه نښت .

د سورج مل نه وروسته د کالنجرد راجه بيرسنگ بنديل د زوې سور داس نوبت راغې او هغه هم د خپلو پنځه غشو سره يو ځای د نښې ويشتو په ځای کې کينا ست . هغه هم په ډير مهارت سره غشي وويشتل خو يو يې هم په نښه باندې و نه نښت ،

اوس نو د رياست د داخل څخه د راټولو شوو سترو سترو نښه ويشتونکو او جنگجويانو نوبت و . تر څو هغوې هم خپل قسمت و ازمايې . خو د ټولو بد قسمتي دا وه چې د يوه غشي هم د سترگې په سرې برخې باندې و نه لگيد ، په اخر کې يو سپور هلته جمگټې ته را ننوت . دې سپور تور کالي اغوستې و او خپله څيره يې هم په توره ټوټه کې را نغښتلې وه . کله چې د تور لباس اغوستونکې دغه کس جمگټې ته را ننوت نو په يوه ټکان سره يې خپل آس و دراوه ، خو آس يې عکس العمل وښود او لکه د الف په څير په هوا کې ودرید او شپار شو . کله چې آس خپل ځای ته راغې نو دغه کس ترې په يوه ټوپ سره را ښکته شو . هغه خپله توره او ډال تر ملا تړلې او را ځوړند کړې و . هغه په اس باندې تړلې کمال را واخست او په اوږه يې کيښود او د هغه لرگو څخه په سر د جوړ کړل شوی شاه نشين په لور ور وخوځيد چې د رهتاس راجه هرکشن اود هغه لور شهزادگۍ گنگا پرې ناست و او ور لاندې يې د راجه وزير چورامن ناست و چې په مقابلې کې د گډون کونکو له پاره غشي ويشتل .

په تورو کاليو کې را نغښتې دغه اجنبي نيغ د برهمن وزير چورامن په لور ورغې اود هغه څخه يې په مقابلې کې د گډون له پاره غشي و غوښتل ، خو د غشو د ورکولو د مخه چورامن هغه ته په ډير غور سره وکتل او ورته يې وويل :

گوره اجنبي ځوانه ! په مقابلې کې د برخې اخستلو دمخه دې دغه نقاب د څيرې څخه لرې کړه تر څو چې زه او دغلته ټول موجود خلک په دې و پوهيږې چې ته څوک يې او څنگه ځوان يې او د کومه ځايه راغلې يې . خو هغه ځوان ورته وويل چې گوره چورامنه ! ته که ماته په دې مقابلې کې د گډون کولو اجازه راکړې او که را يې نه کړې خو زه به د خپل مخ څخه دا نقاب لرې نه کړم . د هغه په دې خبره وزير چورامن وويل چې که نقاب نه لرې کوې نو خپل کوائف خو دلته وليکه ، خپل نوم دې وښايه ، خپله پته او ادرس دې ووايه ، تر څو زه په روزنامه کې ستا دا کوائف درج کړم . دا په دې خاطر چې ماته د همداسې کولو حکم کړل شوې دې . د هغه په دې خبرو باندې هغه ځوان ورته وويلې ، گوره چورامنه ! زه خو نه خپل نوم درته ښاييم او نه خپله اته پته درته ليکم ، خو چورامن ورته وويل چې که همداسې وي نو ته بيا په دې مقابلې کې برخه نه شې اخستلې . د هغه په دې خبره هغه ځوان را وگرزید او او ويی وويل : چورامنه ! که ته غواړې زه په دې مقابلې کې برخه واخلم نو همداسې سهی ده زه به بيرته ستون شم . د هغه ددې خبرې سره سم هلته په شاه نشين باندې ناست راجه هرکشن خپل وزير ته په حکمي لهجې سره وويل چې چورامنه ! دې ځوان ته غشي ورکړه تر څو په مقابلې کې برخه واخلې . که چيرې دا

ځوان خپل نوم او خپله اته پته نه نښي نو پراوه نه کوی ، ده ته غشي ورکړه ترڅو په مقابله کې برخه واخلي . چورامن د راجه د حکم سره سم پنځه غشي دغه ځوان ته ورمخته کړل ، خو هغه اجنبي لاس ورواړود کړ او يواځې درې يې ترې را واخستل او پاته دوه نورې بيرته چورامن ته ورکړل. دهغه په دې کار چورامن وويل چې اې اجنبي ځوانه ، دا پنځه واړه غشي درواخله ، ددې څخه به ستا په نښې ويشتو کې ښه والې راشي .

هغه اجنبي ورته وويل : گوره چورامنه ! ښه ويشتل په درې غشو باندې حسابيږي ، ځکه چې د پنځو غشو څخه بايد درې يې په ښه و لگيږي ، نو همدا درې غشي بريالۍ شميرل کيږي خو زه به دخپلې نښې له پاره يواځې همدا درې غشي را اخلم ، او زه ډاډمن يم چې زما يو غشي به هم په دې پنځو باندې دروند تمام شي . په دې وخت کې د پاسه ناست راجه هرکشن وويل : گوره اجنبي ! تا ولې خپل ځان يواځې ددې درې غشو پورې را و نغاړه ، نو که چيرې ته خپل قسمت از مينښتوې او خپل مقدر دې بهتر کوی نو بيا خو پنځه غشي درواخله ، ددې په واسطه به ستا د غشي ويشتلو اراده غښتلې شي . خودهغه په دې خبره هغه نقاب اغوستونکې اجنبي وويل . نه راجه ! زه تاته ډاډ درکوم چې زه به دهمدې درې غشو په واسطه دخپل فن څرگندونه وکړم .

ددې خبرې سره سم هغه نقاب پوښه ځوان يوې خوا ته شو او هغه ځاې ته چې غشي ورڅخه په نښې ويشتل کيدل ورغې ، تر لږه وخته پورې يې د فيل په سر د ولاړ لږگې د پاسه د سترگې جوړ کړل شوې نښه يې و کتله ، دخپلې اوږې څخه يې هغه دروند کمان را ښکته کړ . د کمان يو سري په يوه ځنگون باندې کښود او خپل بل ځنگون يې په زمکه باندې کښود او بيا يې لمړۍ غشي په کمان کې ورکړه ، نښه يې ونيوله ، ساه يې ودروله او بيا يې غشي په نښې ور خوشې کړه ، دهغه همغه لمړۍ غشي د سترگې د سري برخې په منځ کې ور وښت ،

ددې اجنبي په دې کار باندې په ميدان کې ټولو ناستو خلکو لاسونه و پړکول ، تر ډيره وخته پورې ميدان کې د لاسونو پړکار و ، په شاه نشين د پاسه ناستو چې کله د دغه اجنبي دا نښه ويشتل وکتل نو راجه هرکشن او دهغه د ښايسته او حسيني لور شهزادگۍ گنگا په خيرو باندې هم خوشحالي را څرگنده شوه .

ددې وروسته هغه اجنبي ځوان خپل دويم غشي تيار کړ او د پخوا په شان يې نښه ونيوله او دويم غشي يې په نښه وويشت . دويم غشي هم د نښې په منځ کې ورننوت ، په دې کار سره په ميدان کې يو ځل بيا غوغا شوه او دخلکو د لاسونو د پړکولو اوازونه را پورته شول . شهزادگۍ گنگا ددې ځوان ددې نښې ويشتلو څخه ډيره زياته خوشحاله شوه او يو ځل د خوشحالي له لاسه دخپله ځايه هم را پورته شوه ، او په ډير شوق سره به يې کله د هغو غشو په لور چې په نښه کې ورننوتې وکتل او کله به يې ددغه نقاب اغوستونکې ځوان لورې ته کتل .

کله چې د لاسونو پړکار بند شو او په ميدان کې خاموشي خپره شوه نو هغه اجنبي نقاب پوښه ځوان خپل دريم غشي را وويست او د پخوا په څير يې نښه ونيوله ، ساه يې ودروله او خپل غشي يې د نښې په لور ور خوشې کړه ، دا غشي هم د نورو دوو په څير د نښې په منځ کې ورننوت . په دې کار سره په ميدان کې ټول خلک دخپلو ځايو څخه پورته شول او په هغه ځاې کې د گډا ، نڅا او په فضا کې د پگړيو او خوليو د پورته غورځولو ميله او خوشحالي راپيدا شوه . په همدې حال کې راجه هرکشن او شهزادگۍ گنگا هم د شاه نشين نه لاندې را کيوتل ، هغه ځوان لا تر اوسه هم په خپل ځاې ولاړ و د کومه يې چې دغه درې غشي ويشتلې و . راجه په ډيره گړندۍ توگه لاندې راغې او دهغه سره يې غاړه ورکړه ، او ورته يې وويل چې گوره ځوانه زه تاته ستا په دې بريا د زړه له کومې مبارکي و ايم . په دې وخت کې شهزادگۍ گنگا هم مخته راغله او ورته يې وويل : گوره ځوانه زه نه پوهيږم چې ستا نوم څه دې خو هغه کړ چا چې تا دلته تر سره کړه ، هغه ډير بې مثاله او نايابه دې . اوزه تاته ددې فن د څرگندونې په اساس مبارکي و ايم . ايا ته نه غواړې ماته خپل نوم اودرک

وښايي؟ ځکه تاد نن مقابلې گټلې دی. دهغې په دې خبره هغه اجنبی په نري شاتته اواز باندې وویل: زه اوس هیڅ هم نه وایم او نه د خپلو خیالاتو څرکندونه کولې شم. ځکه چې دا د مقابلو لمړۍ ورځ ده. اجنبی ددې څخه اخوا بله کومه خبره و نه کړه، دهغه ځایه لرې شو او هلته په خپل نژدې ولاړ اس باندې سپور شو، آس یی په قمچینه وواهه، او د جنوب په لوری په ځفاسته کړ او ډیر ژر د ټولو د سترگو پټ شو. شهزادګۍ گنگا تر ډیره پورې دغه ځوان پسې کتل او بیا یی سر تیت کړ او د خپل پلار راجه هرکشن سره روانه شوه.

۹

همایون د گجرات د حاکم بهادر شاه سره د خپلو اړیکو د بیرته جوړولو وروسته یو ځل بیا د شیر شاه سوری د خپلو له پاره د اګرې څخه روان شو. خو شاید چې قدرت ته د همایون دا کار ښه نه یست. ځکه کله چې همایون یو ځل بیا د خپل لښکر سره یو ځای په ډیره ګړندی توګه د کالپی تر مقامه پورې ورسید نو هلته ورته د چتور د راني کرم وتی لخوا یو قاصد ورغی.

راني کرم وتي د خپله اړخه د لیلې شوی قاصد په لاسو همایون ته لاس بند (راکهي) ورولیږه. (۱) (لاس بند ته په هندي کې راکهي وایي چې خویندې یی ورونو ته په خاصو وختو کې د لاسو څخه تړي.)

ددې تر څنګ راني کرم وتي د همایون څخه د گجرات د حاکم سلطان بهادر شاه په خلاف د مرستې غوښتنه هم کړې وه.

کله چې د راني کرم وتي له اړخه قاصد د همایون دربار ته دهغې د پیغام سره یو ځای را ورسید نو همایون یو ځل بیا د کالپی په مقام کې خپل لښکر تم کړ، او د خپل لښکر د مشرانو یوه غونډه یی راوبلله، او هغه پیغام چې د چتور د راني کرم وتي له اړخه ورته رسیدلې و، دهغوی تر مخه د مشورې او سلا له پاره کینود. دهغه ټولو سالارانو او د همایون نژدې دوستانو او د کورنۍ خلکو تر ډیره پورې په دې پیغام باندې بحث او څیړنه وکړه، بیا د همایون کاکا ناصر مرزا د خپل آند د ښکاره کولو له پاره د همایون مخې ته راغی او ورته یی وویل:

همایونه زویه! ښه او غوره داده چې مونږ بیرته ستانه شو. د شیر شاه په خلاف د حرکت کولو نه مخته مونږ باید د گجرات د حاکم سلطان بهادر شاه سره خپله معامله پاکه کړو. همایونه! زما زویه! هغه وخت چې تا غوښتل د شیر شاه په خلاف د دویم ځل له پاره حرکت وکړې نو ما په هماغه وخت کې هم ته ددې کار څخه مننه کړې وې او درته مې ویلي و چې د گجرات حاکم بهادر شاه ډیر زیات عیار او چالاکه انسان دی، په ښکاره توګه خو هغه تاته خپل ځان مطیع او فرمانبرداره څرګندوی خو په اصل کې هغه د مغلو د سلطنت د جرړو د پریکولو هڅه او هاند کوي، زه به زویه! په دې وخت کې تا ته دا سلا درکړم چې د همدې کالپی نه بیرته ستون شه او که چیرې تاداسې ونه کړل نو بیا یاد ساته چې د گجرات حاکم بهادر شاه به د چتور د سوې نه وروسته د مالوې په لور هم حرکت کوي او په مالوه به هم خپله ولکه کلکه کوی نو که چیرې د چتور نه وروسته هغه مالوه هم دخپلې ولکې لاندې راوړی نو بیا به د مغلو د سلطنت مرکز دهلی هم د گواښ لاندې راځی.

او اوره همایونه زویه! زما سلا داده چې تر هر څه دمخه د بهادر شاه ځواکونه وځپه، او مخته له دې چې بهادر شاه په مالوه باندې ولکه وکړي ته په خپله مالوه دخپلې ولکې لاندې راوړه، نو بیا که چتور یو خپل واکه ریاست پاته کیږی نو دا به د مغلو د سلطنت له پاره ډیره غوره او ددې سلطنت د ساتنې یوه ښه وي.

که څه هم همایون د خپل کاکا ناصر مرزا ددې فکر تائید وکړ او دهغه سلا یی غوره وبلله، خو هغه په دې لړ کې د نورو خلکو سره هم مشورې او سلاوې کولې. د نورو خلکو په لړ کې د همایون خاص باورې شخص معید بیګ همایون ته همغسې مشوره ورکړه او تر څنګ یی د همایون د کاکا ناصر مرزا نظر تائید کړ ددې نه علاوه د همایون مرزا ورور عسکري او مرزا هندال هم همایون ته همغسې وړاندیز

وکړ او ورته یی وویل چې د شیرشاه په لورد تللو تر مخه تر هر څه لمړی خپله معامله د بهادرشاه سره پاکه کړه ، د بهادرشاه د مغلوبولو وروسته بیا د شیرشاه وهل مونږ ته دومره ستونزمن نه دي .

په دې وخت کې د همایون وزیر معید بیگ یوه را پورته کیدونکي گواښ ته هم اشاره وکړه او ورته یی وویل چې که مونږ په دې وخت کې د شیرخان سره ټکر کوو نو دا شونې ده چې شیرخان او د گجرات حاکم بهادرشاه په خپلو منځو کې کومه غوټه گنده کړی وی او په دې توگه به مونږ د یوه اړخه د بهادرشاه له خوا او د بله اړخه د شیرشاه له خوا تر حملې او یرغل لاندې راشو . او په دې توگه به مونږ حالت د بد نه بد تر لورې ته ولاړشي ، د دې حالاتو د په نظر کې نیولو په اساس همایون د شیرشاه په لور خپل وړاندې تگ تم کړ او بیرته د کالپي نوې کلې څخه د گجرات د حاکم بهادرشاه د خپلو له پاره راستون شو .

د کالپي څخه بیرته د گجرات په لورد کوچ کولو نه وروسته همایون د خپل لښکر سره یو ځای د اوه جزیرو او رای سین څخه را تیر او تر سارنگ پور پورې را ورسید . بیا یی دهغه ځایه د جنوب په لور اجین ته وگرزید . تر دې وخته پورې د گجرات حکمران بهادرشاه د چتور کلا فتحه کړې وه ، او د چتور راني کرم وتي دخپلې کلا د د لاسه ورکولو په اساس د هندوانو د رسم او رواج په مطابق په اور کې ځان سوځولي و .

کله چې بهادرشاه خبر شو چې د همایون لښکر قدم په قدم دهغه د سرکوبۍ له پاره مخته راځی نو هغه د چتور څخه ولاړ ترڅو د همایون لاره ونیسي او په خپلو مفتوحه سیمو باندې خپله ولکه کلکه کړي ، خو دا به د بهادرشاه بد قسمتی وه چې کله چې هغه د همایون سره ټکر وکړ نو همایون په ډیر جوش او جذبی سره په هغه سخته حمله وکړه او د بهادرشاه ټول ځواکونه یی تار ومار کړل او د پانوپه څیر یی سره وشیندل .

دهغې وروسته د همایون او بهادرشاه تر منځ په ځای ځای کې جنگونه روان و خو په هر جنگ کې همایون د بهادرشاه لښکر پسې زغلاوه ، او په ذلیل ماتې سره به یی مخ کاوه ، کله چې بهادرشاه په دې ډاډمن شو چې هغه به هیڅ ځای کې نه شی کولې د همایون سره مقابله وکړي نو هغه نا هیلي ، مایوسه او ماتې خوړلې شو او خپل پاته ټوټې ټوټې فوځ یی سره راټول او د گجرات په لور یی خپلې پښې سپکې کړې .

د گجرات په لور د بهادرشاه د تښتیدو وروسته ، همایون د چتور په لور راغې ، خو دهغه د راتگ د مخه د چتور راني کرم وتي خپل ځان په اور کې په ورغورځولو سره سوځولي و ، خو همایون د راني کرم وتي زوې بکرما جیت ته د چتور تاج و تخت ور حواله کړ او په خپله د اگری په لور وخوځید . ترڅو دخپل لښکر حالات سم کړی او د شیرشاه د خپلو په لور یی تگ ته تیار کړي .

شیرشاه سورې تر اوسه پورې د گنگا او کرم ناسه د دریا بونو د یو ځای کیدو په ځای کې پراو کړې و . کله چې هغه ته دا خبر ورسید چې همایون د کالپي تر سیمې پورې را رسیدو وروسته دخپل لښکر سره بیرته ستون شوې دي ترڅو د بهادرشاه سره خپله معامله پاکه کړي نو شیرشاه ډیر خوشحاله شو . اوس نو هغه اراده کړې وه چې د همایون د نه موجودیت نه په گټې اخستلو سره په بنگال باندې حمله وکړي او په بنگال او بهار باندې خپله ولکه نوره هم ټینګه کړي او بیا د مغلو د مقابلې له پاره یو مستحکم حکومت جوړ کړي ترڅو په راتلونکې وختو کې که چیرې مغل و غواړي دهغه سره ټکر وکړي نو هغه د هغوی د حملو ځواب په ښه توگه ورکړای شی . دخپلو دغو ارادو د تر سره کولو له پاره شیرشاه دخپلو سالارانو غونډه را وبلله .

شیر شاه سورې دا غونډه د خپلې څیمې نه بیرون جوړه کړه ، او هلته یی خلکو ته په غونډیو باندې د کیناستو له پاره درې څپرې کړې . کله چې ټول سالاران هلته را ورسیدل نو شیرشاه د هغوی سره مشوره اوسلا پیل کړه .

شیرشاه په خپله د غونډې په منځنۍ برخه کې ناست و. دهغه ښي اړخ ته دهغه زامن هریو عادل خان، جلال خان او قطب خان ناست و. په چپ اړخ کې تر ټولو لمړی صاحب خان و، ځکه چې صاحب خان د شیرشاه د لښکر سپه سالار و دهغه وروسته د شیرشاه نور سالاران لکه هیبت خان نیازی، اسمعیل سوري، حبیب خان ککړ، جلال خان جالو، سرمست خان سرواني، خان بتني، او برهم جیت ناست وو. کله چې ټول سالاران کیناستل نویا هغوی ته د خپلې وینا په حال کې وویل:

زما زامنو! زما دوستانو او سالارانو! تاسو ټول به خبر شوی یاست چې همایون چې د برق په خیر زمونږ سره د ټکر کولو له پاره دې لورې ته را روان و، د کالپي د سیمې څخه بیرته ستون شوې دې. هغه ته د گجرات حاکم بهادر خان د خپل ځان او سلطنت له پاره زمونږ څخه ډیر گواښمن راڅرگند شوې دې. هغه د همدې گواښ د له منځه وړلو له پاره د کالپي څخه بیرته ستون شوې دې. خو اوس مونږ اراده کړې چې دهغه د نه موجودیت څخه په ګټې اخستلو سره په بنگال باندې حمله وکړو، او په بنگال او بهار کې یو متحده حکومت جوړ کړو. ترڅو په راتلونکې وختونو کې که چیرې همایون زمونږ سره د ټکر کولو هڅه وکړي نو مونږ به ورته په پوره ځواک سره ځواب ورکړي شو.

شیرشاه د لږ څه تم کیدو وروسته یو ځل بیا د خپلو خبرو لړۍ جارې وساتله او ویی وویل:

زما دوستانو! په یاد ساتئ تر هغې چې مونږ د بهار تر څنګ په بنگال باندې هم ولکه ونه کړو نو تر هغې وخته پورې به زمونږ ځواک نیمايي شاته وي او همایون به هر وخت ددې توان ولري چې زمونږ جرړې را وکاږي او هیسته مو خطا کړي، ددې تر څنګ د بنگال اوسني حکمران سلطان محمود هم په تیرو وختو کې زمونږ پر خلاف ډیرې نارواوې تر سره کړې دي نو په دې خاطر په مونږ باندې دهغه سرکوبې لازمه ده. که چیرې د بنگال تر ولکې پورې همایون زمونږ پر خلاف کوم حرکت ونه کړ نو مونږ به په بنگال او بهار کې خپل سلطنت مستحکم کړو او بیا به د رهناس د راجه هرکشن پر خلاف قدم پورته کړو. ځکه چې هغه په خپل ځواک باندې ډیر زیات نازیږي، هغه د همایون پر خلاف زمونږ سره د مرستې کولو نه په څرګنده توګه انکار کړې و، اوس تاسو وایاست چې په دې لړ کې تاسې ماته څه ډول مشوره راکوئ؟

د شیرشاه په دې څرګندونو باندې ټول سالاران تر یوه وخته پورې یو ډبل سره په مشورو لګیا شول. دهغه وروسته هیبت خان نیازی د خپلې رایې د څرګندولو په خاطر وویل: اقا! ستا خبره بلکل سهی ده. مونږ باید بنگال باندې ولکه وکړو، تر هغې چې بنگال زمونږ په ولکه کې نه وي راغلي تر هغې پورې مونږ د همایون پر خلاف جنګ نه شو کولی. ددې نه وروسته د صاحب خان نه علاوه نورو ټولو سالارانو خپله رایه څرګنده کړه او د شیرشاه خبره یی تائید کړه. شیرشاه تر یوه وخته پورې غلی ناست و او څه فکر یی کاوه، بیا یی په خپل څنګ کې ناست صاحب خان ته وکتل او ورته یی وویل:

صاحب خان زویه! ته ولې غلی ناست یی؟ ته خو هم لږ څه ووايه. ته خو زمونږ د لښکر و اعلى سالاری. او ستا مشوره په ټول باندې پورته ده. وایه، ته په دې لړ کې څه مشوره راکول غواړې؟ دهغه په دې خبره صاحب خان وویل:

شیرخانه! په بنگال باندې ستا د حملې کولو وړاندیز ډیر په ځای او ډیر ګټه وړ دې او عملی ښه هم لری. ځکه چې همایون اوس ددې ځایه ډیر لرې پروت دې. خو په بنگال باندې د حملې کولو نه مخته به په دوو نورو اړخونو باندې هم نظر کول په کار وي. دهغه په دې خبره شیرشاه ټکان وځوړ او دهغه لورې ته یی وکتل او ورڅخه یی وپوښتل: زویه! ته د کومو اړخونو په اړه خبرې کوي؟ په ځواب کې صاحب خان ورته وویل:

زما ستره اقا، درونده شیرشاه! که چیرې مونږ په بنگال باندې حمله کوو نو د بنگال حاکم سلطان محمود به د خپل ټول ځواک سره زمونږ مقابلې کوي، خو زه هیله لرم چې مونږ به په څو ورځو کې ضرب په ضرب و هلو سره سلطان محمود د خپلې مخې لري او د بدترینې

ماتي سره به يې مخ کړو. او دهغه څخه به د بنگال په ولکه کولو کې بريالی شو. خودهغې وروسته به زمونږ له پاره ددوو اړخونو څخه خطرات را پيدا کېږي.

لمړۍ خطر دهاده چې که چيرې زمونږ په لاسو د ماتي خوړلو وروسته سلطان محمود په تېښته بريالي کېږي نو هغه به ضرور د همایون په لور ورتېښتي، او زمونږ پر خلاف به د همایون څخه د مرستې د غوښتلو هڅه وکړي.

خو که چيرې همایون د گجرات د حاکم بهادر شاه پر خلاف په جگړه کې ښېښتي وي او هغه ته د سلطان محمود سره د کومک له پاره وخت تر لاسه نه شي نو بيا به هم سلطان محمود ددې څخه يو بل ستر قدم اخلي. دهغه په دې خبره شير شاه يو ځل بيا هغه ته متوجه شو او ورڅخه يې وپوښتل چې: څه ډول قدم، زويه؟ صاحب خان ورته وويلې:

شير شاه، زما محسنه او زما ستر مربي! تاسې ته څرگنده ده چې د بنگال په ساحل باندې د پرتگاليانو فوځونه ولکه لري، او هلته گوا د يوه سرحدي ښار نه اخوا يوه مستحکمه نظامي کلا هم ده. او هغه د پرتگاليانو مرکز دې. د پرتگاليانو سره ډير ستر بحري ځواک شتون لري او ددې نه علاوه د گوا په کلا کې د پرتگاليانو سره يو ستر منظم لښکر هم شته، ددې ترڅنگ يې دهغوې سره ډيره زياته نوې او مدرن وسله هم موجوده ده. همدا راز دوی د پرتگيزی سمندر په داخل کې د بحري غلو (قزاقانو) دنده هم ترسره کوي، چې د همدې لارې يې ډير زيات مال او شتمنی را ټوله کړې ده، زه ددې نه ويريږم چې د بنگال حاکم سلطان محمود به زمونږ سره په جنگ کې د ماتي خوړلو وروسته د همایون له لورې د ډاډمن ځواب نه تر لاسه کيدو وروسته د پرتگاليانو په لور مراجعه کوي او زمونږ پر خلاف به د هغوې څخه د مرستې د تر لاسه کولو هڅه او هاند کوي. نو په دې خاطر زه وړاندیز کوم چې په بنگال باندې د حملې کولو په وخت کې دغه درې واړه محاذونه په نظر کې ونيسئ، يو د بنگال د حاکم سلطان محمود، بل د همایون او دريم د پرتگاليانو. داسې هم شونې ده چې سلطان محمود به په يوه وخت کې هم د همایون څخه او هم د پرتگاليانو څخه زمونږ پر خلاف بسپنه و غواړي او په مونږ به يرغل راوړي نو په دې خاطر ددې ټولو ځواکونو سره د مقابلي له پاره مونږ بايد چمتو او وسو.

کله چې صاحب خان خاموشه شو نو شير شاه سوري تر لږه وخته پورې مسکې و او بيا يې صاحب خان ته وکتل او په ډيره مشفقانه توگه يې ورته وويل:

صاحب خانه زويه! دا چې تا مونږ ددې ټولو خطراتو څخه خبر کړو، نو زه دې پرې خوشحاله کړم. په مهربانه خداي موي سوگند چې تا زما د سالارۍ حق ادا کړ. د يوه سالار نظر بايد همداسې ژور او هراړخيزه وي، گوره صاحب خانه! زما زويه! ته اندېښنه مه کوه، په بنگال باندې د حملې کولو په وخت کې به زه دخپلو مخبرانو او جاسوسانو په ذريعه د همایون نه علاوه په پرتگاليانو هم ژور نظر ساتم. دهغه په دې خبره صاحب خان وويل:

شير شاه، زما محسنه! که معامله همدا ډول وي نو بيا خو په بنگال باندې د حملې کولو له پاره ځنډ نه دې په کار. ځکه همایون همدا اوس د د بهادر شاه په ځپلو لگيا دې، نو دهغه د غير حاضري څخه د گټې د پورته کولو له پاره مونږ بايد په بنگال باندې ولکه وکړو. او خپل ځانونه مستحکم کړو. شير خان راپورته شو او ويی ويل: که چيرې همداسې وي نو په لښکر کې د کوچ کولو بگل ووهئ، همدا اوس او په همدې وخت کې لښکر بايد په بنگال باندې د حملې له پاره کوچ وکړي. د شير خان د حکم سره سم د گنگا او کرم ناسه د دريا بونو د خواو څخه لښکر د شير شاه تر قومندې لاندې وخوځيد او په بنگال باندې د حملې له پاره يې هغه لورې ته حرکت وکړ.

۱۰

درهتاس راجه هرکشن د خپلې لور شهزادگۍ گنگا د دويم سوئمبر له پاره پروگرام تيار کړې و. دا ځل بيا هم د پخوا په څير د رهتاس د کلا نه بيرون په ډاگ ميدان کې دخلکو گڼه گڼه ډيره زياته وه خود مقابلي کولو طريقه او تگلار ځانگړې کړل شوې وه.

په لمړۍ مقابله کې د سترگې تر منځ هغه سوروالي د نښې په څیر غوره کړل شوې و خودا ځل ویل شوی چې په دې مقابله کې به هغه وگړې گډون کوي چې په لمړۍ مقابله کې یې برخه اخستې وه . اودمقابله تگلاره او کړچار به دا ډول وی چې په مقابله کې گډون کونکې هر وگړي ته به په هوا کې درې کوترې پریخول کیږي ، او دمقابله هر گډونکونکي ته به د پخوا په څیر پنځه غشي ورکول کیږي . دغه پنځه غشي به په درې کوترو باندې ویشتل کیږي او هر هغه څوک چې ددې پنځه غشو څخه ډیرې کوترې زمکې ته را وغورځوي نو همغه به بریالي گڼل کیږي .

دا ځل هم سیل کونکې خلک په دایره شکره توگه سره ناست و . او هغه لوړ شاه نشین چې د لمړي سوئمبر له پاره جوړ کړل شوې و همغسې په خپل ځای ولاړ و . ددې ځایه د پاسه د رهاش شهزاده راجه هرکشن اودهغه لور شهزادگۍ گنگا او تر څنگ یې رانیانی (خپلې نښې) ناستې وې . د میدان په منځ کې یې بنځتې په دایره شکره بڼه ایښودې وې او دهغې په منځ کې یې سپینه چونه اچولې وه . او مقابله کونکو ته ویل شوې و چې د بنځتو ددې دایرې څخه به په هوا کې په پریښول شوو کوترو باندې غشي ورپرېږدي .

کله چې مقابله پیل شوه نو د لمړۍ مقابله په څیر تر هر څه لمړۍ د رای سین د راجه پورن مل د زوې سانول داس نوبت راغې . راجه هرکشن د خپلې شهزادگۍ لور گنگا سره د پخوا په څیر په هماغه شاه نشین باندې په ډیرویاړ ناست و ، اودهغه د ځای لاندې د هغه وزیر چورامن ناست و . چورامن په مقابله کې د گډون کونکو نومونه لیکل او هغوي ته یې د مقابله له پاره غشي ورکول . دا ځل هم په مقابله کې د گډون کونکو د کوائفو د راټولولو څخه مقصد دا و چې دهغوي د مقابله وړتیاوې درجه بندي کړي .

کله چې د مقابله د پیلیدو حکم وشو نو برهمن چورامن تر ټولو دمخه درای سین دراجه زوې سانول داس ته پنځه غشي ورکړل ، هغه دخلکو ترمنځه ورتیر شو او د بنځتو څخه جوړې شوې گول دایرې ته ورننوت او هلته د نښې د ویشتلو له پاره ودرید . بیا ددغه ستر اودنگ جوړ کړل شوې شاه نشین څخه د راجه هرکشن ساتونکو د یوه ځانگړې ځای څخه درې کوترې را پریښودې . کله چې دا کوترې په هوا کې پورته شوې او د میدان منځنۍ برخې ته را ورسیدلې نو سانول داس پر هغې باندې دغه پنځه غشي یو په بل پسې ور پریښول خودهغه یو غشي هم په نښه و نه لگید نو سانول داس ددې ناکامۍ سره سم ټیټ سرد میدان ته ووت .

دویم نوبت د میواړ د شهزاده سورج مل و . هغه ته هم پنځه غشي ورکړل شول او بیا ورته د ساتونکو له اړخه درې کوترې په هوا کې پریښول شوې . سورج مل ډیر دښه بخت خاوند و چې دهغو د پنځه غشو څخه یې یو په نښه و نښت او یوه کوتره یې وویشتله . کوتره د لگیدو سره سم په هوا کې اوښته را اوښته او بالاخره په زمکه را پریوتله . د سورج مل په دې نښه ویشتلو باندې خلکو ډیره زیاته خوشحالي احساس کړه او دهرې لورې د لاسونو پرکار و او هواد خوشحالی د چغو څخه ډکه وه .

دریم نوبت د کالنجرد شهزاده سور داس و . هغه بې چاره هم ډیر زحمت وویست او پنځه واړه غشي یې دهغو کوترو په لور ور ویشتل خو دهغه بدقسمتی وه چې یو یې هم په نښه و نه نښت . او پنځه واړه غشي هسې ضایع شول . په دې اساس هغه هم ماتې خوړلې او نامراده د میدان څخه ووت . دهغه وروسته د کورنیو نښه ویشتونکو او جنگجویانو نوبت راغې . ددوې څخه هغوي ته غشي ورکړل شول چې په لمړۍ مقابله کې یې برخه اخستې وه . هغوي هم خپل خپل بخت ازمینست کړ خو یو یې هم د ډیرو کوترو په را پرځولو کې بریالي نه شو .

کله چې اخری نښه ویشتونکې میدان ته را ووت نو په همدې وخت کې هغه اجنبی آس سپور ، خپل تور رنګه آس را ځغلاوه او میدان ته را ننوت . هغه خپل اس یوې لورې ته ودراره ، دا ځل هم دپخوا په څیر یې کله چې دخپل آس واگې را ښکلي نو آس یې په هوا کې د الف په څیر ودرید ، او ډیر زیات وشرید . په همدې وخت کې هغه اجنبی هم دخپله آسه را ښکته شو . آس یې هملته پریښود او دهغه د زین څخه یې کمان را پرانست او په خپله اوږه یې واچاوه ، نیغ د شاه نشین لاندې ناست د چورامن وزیر په لور ورغې او ورته یې وویل :

چورامنه! زه دلمړۍ مقابلې په څير په دويمه مقابلې کې د گډون له پاره راغلې يم نو ايا د مخکنيو نښه ويشتونکو په څير ماته د مقابلې کولو او دخپل قسمت د ازمينېتولو له پاره غشي نه راکول کېږي؟ چورامن هغه ته په ډير غور او دقت سره وکتل، خودا ځل د چورامن په کتلو کې د سختۍ او نامانوسيت په ځاي شفقته او مهرباني را څرگندېده. هغه دخپلې همدې مهرباني له لارې دغه اجنبي ته وکتل او دهغه جايزه يې واخسته، ويې کتل چې دا ځل يې هم خپل مخ په تور نقاب کې را نغښتلې او وجود يې هم په تورو کاليو کې راپت کړې دې. چورامن ورڅخه وپوښتل چې ايا دا ځل هم نه غواړې ماته خپل نوم او ادرس وښيي. او يادې خپل کوائف له ماسره ثبت کړې. که ته نور کوائف ثبتول نه غواړې نو لږ تر لږه خو خپل نوم او نښه را ته وښايه. دهغه په دې خبره هغه اجنبي ځواب ورکړ او ورته يې وويل:

چورامنه! دا دويمه مقابلې ده. که چيرې ته ماته غشي را نه کړې نو زه به په مقابلې کې دبرخي اخستلو پرته بيرته ستون شم. خو په هيڅ صورت به خپل نوم او نښان تاته و نه ښاييم.

هلته په شاه نشين باندې ناستې شهزادگۍ گنگا ددې اجنبي دا خبرې په ډير غور او دقت سره اوريدې، د بله اړخه څرنگه چې دغه ځوان دهغې د لاسته راوړلو لمرۍ مقابلې گټلې وه نو په دې خاطر دهغه په لور په مينې سره کتل او يا د هغه په ذات او خبرو کې دلچسپي اخستل د شهزادگۍ گنگا له پاره يو ډول کمزورتيا گر زیدلې وه.

د شهزادگۍ نه اخوا دهغه دپلار هرکشن په شونډو هم خدا خپره شوې وه، او په ډيره مينه يې د خپل وزير چورامن او ددغې اجنبي نقاب پوش ترمنځ خبرې اوريدې. په دې وخت کې راجه هرکشن غوښتل مداخله وکړي او خپل وزير چورامن ته څه ووايي چې دهغه دمخه چورامن په خبرو پيل وکړ او هغه اجنبي نقاب پوش ته يې وويل:

گوره زما عزتمنده اجنبي ميلمه! څرنگه چې تا د شهزادگۍ گنگا د تر لاسه کولو لمرۍ مقابلې گټلې ده نو په دې اساس په دويمه مقابلې کې ستا د نه گډون کولو پوښتنه هم نه را ولاړيږي. گوره اجنبي! ستا تر مخه بيشميره غشي پراته دي دهغوې څخه د خپل ځان له پاره پنځه را پورته کړه او خپل قسمت پرې وازمايه. دهغه په دې خبره دغه تور لباس اغوستونکې اجنبي ور مخته شو او د غشو دهغه ډيري څخه يې د پنځو په ځاي يواځې درې غشي را پورته کړل، په همدې وخت کې ورته چورامن وويل:

ته ولې خپلې اسانتياوې په زوره له لاسه ورکوي؟ کله چې پنځه غشي ستا حق گرځي نو ته بيا ولې د پنځو په ځاي درې را اخلې. زه تاته مشوره درکوم چې ته دخپلو پنځه واړو غشو څخه گټه پورته کړه او هغه ټول په فضا کې د الوتونکو کوټرو پر ويشتلو باندې استعمال کړه. نو که چيرې ستا کوم غشي خطا لار شې نو دهغه بل په واسطه به خپله نښه وولې. دهغه په ځواب کې دغه ځوان وويل:

گوره چورامنه! غشي خو به هسې هم همدغه درې را اخلم، او تاته په ډاډمنه توگه ويلې شم چې زما ددې درې غشو څخه به يو هم خطا کېږي نه، زما په وړاندې دا پريکنده خبره ده چې زه به پنځه نه، بلکه درې غشي اخلم او د همدې درې غشو په واسطه به خپله نښه سهي کوم او دخپل فن څرگندونه به کوم. ددې خبرې سره سم هغه اجنبي يواځې درې غشي په موټې کې واخستل او د ميدان منځته، هغه ځاي ته ورغې چيرې چې ښخې په ډايروي بڼه ايښول شوې وې. او بيا هلته د چوني د ډايرې ترمنځ ودرید.

په همدې وخت کې يو بل آس سپور په ډيره گړندی توگه ميدان ته را ورسيد. او د ښختو څخه د جوړې شوې ډايرې منځ کې هغه ځاي ته ور نژدې شو چيرې چې دا نقاب پوشه ځوان ولاړو. هلته د راتلو سره سم هغه آس سپور هم دخپله آسه را ښکته شو او د نقاب پوش سره يې په ډير راز سره دهغه په غوږ کې څه خبرې وکړې. په شاه نشين باندې ناست راجه چندرمل او دهغه شهزادگۍ گنگا وکتل چې دغه بل کس د کوچيانو د قبيلې سردار، سردار فدایي خان دې. فدایي خان تر لږه وخته پورې ددې ځوان سره خبرې وکړې او بيا بيرته په خپل آس سپور شو او دميدانه ووت.

په دې وخت کې په شاه نشين باندې ناستې شهزادګۍ گنگا ته څه فکر پيدا شو او بيا يې دخپل پلار په لور په کتلو سره وويل:

پلار جان! د کوچيانې قبيلې دغه سردار، فدايي خان په دې وخت کې ميدان ته ولې راغلې و؟ په داسې حال کې چې په تور لباس کې راغښتې ولاړ ځوان دمقابلې له پاره تيار ولاړ دې، او همدغه ځوان زما د ترلاسه کولو لمرې مقابله هم گټلې وه، څرگنده نه ده چې فدايي خان به له ده سره څه خبرې کړې وي. ايا دا نقاب اغوستونکې ځوان خوبه د کوچيانو د قبيلې د سردار غلام او په ځنگلونو کې گيدړې ښکار کونکې صاحب خان نه وي؟ دهغې پلار هرکشن ورته وويل: چې نه لورې، ستا دا فکر او انگيرنه بلکل غلطه ده، صاحب خان اوس گيدړې ښکار کونکې نه دې بلکه هغه اوس د شير شاه د لښکر سپه سالار دې او شير شاه په دې وختو کې دخپل لښکر سره يو ځای د گنگا د غاړې څخه په بنگال باندې د حملې له پاره د شرق په لور ورغلې دې. په دې خاطر هغه نقاب اغوستونکې چې همدا اوس دمقابلې له پاره تيار ولاړ دې، صاحب خان نه، بلکه بل کوم څوک دې. کيدې شې چې دا د فدايي خان کوم پيژندګلوې وي، او فدايي خان هغه ته کوم ډير مهم پيغام راوړي او هغه يې ورته همدلته اورولې وي، دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا يو ځل بيا وويل:

پلار جان! که چيرې دا هغه گيدړې ښکار کونکې صاحب خان نه وي، چې زه ترې د زړه له کومې نفرت او کرکه کوم نو بيا دا اجنبي ځوان ولې دخپل نوم او کوائفو د ليکلونو ډډه کوي، ولې په ورځپاڼه کې خپل نوم نه لیکي. دهغې په دې خبره هرکشن وويل: شونې ده چې هغه به په دريمه مقابله کې خپل ځان را ښکاره کړي. خو ګوره لور جانې! دا د رها تاس د راجه هرکشن د شهزادګۍ گنگا د ترلاسه کولو مقابلې دي. نو که چيرې په دې مقابلو کې هغه تا وگټي نو گټونکې چې هر ډول وی نو هغه به ستا په خير بنايسته، حسينه او شتمنه نجلۍ څه ډول پريږدي. ګوره لور جانې! زه تاته په ډاډ سره ويلې شم چې کله چې ستا د گټلو له پاره دريم ځلې مقابلې تر سره کيږي نو دا ځوان به هم خپل نوم را څرګند کړي او تاته به رانژدې شي او ستا سره به دخپلې مينې ښکارونه وکړي او ستا د لاس د تر لاسه کولو له پاره به خپلې هڅې نورې هم ګړندۍ کړي، خولور جانې! يوه خبره راته وکړه..

دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا په ډيره مينه خپل پلار ته وکتل او ورڅخه يې وپوښتل، پلار جان! څه ډول خبره؟ چنډرمل ترې وپوښتل: دغه اجنبي ځوان چې ستا د ترلاسه کولو لمرې مقابله يې گټلې وه نو که چيرې هغه دويمه او بيا ورپسې دريمه مقابله هم وگټي او دهغې وروسته خپل ځان را څرګند کړي او بيا هغه دکوم رياست شهزاده نه وي او يا هغه کوم لوي اوستر شخصيت او يا د ښه حيثيت خاوند نه وي نو ايا بيا به هم هغه تاته ستا د ژوند د ملګري په څير د منلو وړ وي او ته به دهغه سره د ژوند کولو له پاره راضي اوسي؟

دهغه په خبره شهزادګۍ گنگا وويل: پلار جان! دا شخص چې په تور رنگ نقاب کې ولاړ دې زه يې نه پيژنم چې څوک دې. دهغه نوم څه دې، دکومو زمکو څخه دلته راغلې دې، دکومې قبيلې سره اړيکې لري.. خوددې سره سره بيا هم که هغه زما د ترلاسه کولو دويمه او دريمه مقابله هم وگټي نو پلار جان! که داسې هسې دکوڅي خس هم وي، او يا ډير زيات غريب او اجنبي هم وي، بيا به هم زه دهغه په راخپلولو باندې فخر او وياړ احساسوم. که چيرې ماته د شتمن او دولتمند ميره ضرورت وي نو بيا ددې مقابلو د جوړولو له پاره څه اړتيا وه. زه تاته ډاډ درکوم چې هر څوک چې زما د ترلاسه کولو دا درې مقابلې په پرلپسې توګه وگټي او هغه د انسانانو د هرې ډلې پورې اړوند وي نو بيا به هم زه هغه په ډيره خوشحالي او فخر سره دخپل ژوند ملګري وګرځوم. د شهزادګۍ گنگا ددې ځواب په اوريدلو سره دهغې پلار هرکشن ډير زيات خوشحاله شو او بيا يې ورته وويل چې: په بګوان سوګند چې ماته ستا له لورې د همداسې يوه منطقي ځواب هيله وه. اوس نو دمقابلې د پيلولو له پاره هرکشن مخصوصه اشاره وکړه او دهغه د اشارې سره سم دهغه ساتونکو درې کوترې په هوا کې والوزولې

څنگه چې دغه درې واړه کوترې يو د بل تر څنگ په هوا کې روانې د میدان مرکزي برخې ته را ورسيدې نو هغه تور پوښه اجنبی خپله نښه و نيوله او يو په بل پسې يی خپل غشي وويشتل. دهغه په درې واړه غشو باندې کوترې يو په بل پسې ولگيدې او په هوا کې يی اوښتې را اوښتې او په زمکه باندې را پريوتې.

دښو د ويشتلو سره سم ټول خلک د ډيرې خوشحالی نه په دوو پښو و دريدل او ددې نقاب پوښه په سوبه باندې يی نعرې سورې وهلې، تر څنگ يی هر چا خپل کالی په هوا کې خوزول، لاسونه يی پر کول او ددې اجنبی په برياو يی خوشحالی کولې. په دې وخت کې دخپل پلار هرکشن تر څنگ ناستې شهزادگی گنگا حال هم دکتلو وړو.

ددغه نقاب پوښه ځوان د غشو په ويشتلو او دهغوې په واسطه دکوترو درا غورزو لوسوېې دگنگا په مخ او څيرې باندې دخوشحالی نښې نښانې د ورايه ځلولې.

ددغه اجنبی ځوان به برياو باندې هرکشن دخپلې لور دخوشحاليو سره يو ځای خپله خوشحالی هم نه شوه پتولای. بيا يی د خپلې لور شهزادگی گنگا په لور دکتلو په وخت کې وويل:

گوره زما لور جانې! دغه نقاب پوښه ځوان دا دويمه مقابله هم د لمړۍ مقابلې په څير په پوره ميرانې سره وگټله، زه هيله من يم چې نوموړې به دريمه مقابله هم په همدې شان وگټي. اودهغې وروسته به خپل نوم او کوائف هم را څرگند کړي. نو زما لورې! که چيرې دا ځوان ستا د ترلاسه کولو دريمه مقابله هم وگټي نو ته څه فکر کوې چې ته به څه وخت او کله هغه د خپل ژوند ملگرې کړې. دهغه په دې خبره شهزادگی گنگا دخوشحاليو نه په ډوب او از کې وويل:

پلار جانه! که چيرې دا اجنبی زما د ترلاسه کولو دريمه مقابله هم په همدې توگه وگټي نو زه به دوه مياشتې وروسته دهغه د ښځې او دژوند د ملگرې په څير د اوسيدو له پاره تياره يم. ځکه چې دوه مياشتې وروسته زما د نڅا او موسيقۍ درسونه پای ته رسيږي او دهغې وروسته به زه د واده او د (اوه پهيرو «د اور نه اوه ځلې د گرزیدو») له پاره تياره اوسم. په دې وخت کې هرکشن د خپلې خوشحالی د څرگندولو په وخت کې وويل:

گوره زما لور جانې! څنگه چې ته غواړې همغسې به وشي، که چيرې دا اجنبی ځوان ستا د ترلاسه کولو دريمه مقابله هم وگټي نو بيا دوه مياشتې وروسته، کله چې ستا د نڅا او موسيقۍ درسونه پای ته ورسېږي زه دهغه سره ستا د واده کولو تياري وکړم. تر هغه وخته پورې به مونږ په دې پوه شو چې ددې اجنبی نوم څه دې؟ دکوم ځای دې؟ دکومه راغلي؟ او دکومې قبيلې سره اړوند دې؟ او يا دا چې دا دکومه ځايه په دې مقابلو کې د گډون له پاره راځي؟ دهغه په دې خبره شهزادگی سمدستي وويل:

پلار جانه! که مونږ ددې شاه نشين څخه ښکته شو او د پخوا په څير دې اجنبی ځوان ته دا ځل هم د زما د ترلاسه کولو دويمو مقابلو دگټلو مبارکي ورکړو. هرکشن دخپلې لور شهزادگی گنگا دا وړاندیز ومانه، او بيا دواړه پلار او لور په ډيره بيره د شاه نشين څخه لاندې راغلل.

هغه د تور نقاب اغوستونکې اجنبی ځوان ددې درې واړو کوترو د ويشتلو وروسته، کرار کرار دخپل آس په لور روان و. کله چې هغه خپل آس ته ورنژدې شو نو هرکشن او شهزادگی گنگا هم په ډيره بيره هغه لورې ته ورو روان و. کله چې هغه ته ورنژدې شول نو بيا شهزادگی گنگا د هغه څنگ ته ورغله او په خپل خوږ اواز او خوږه ژبه يی ورته وويل: گوره اجنبی! زه تراوسه هم نه پوهيږم چې ستا نوم څه دې؟ ته څوک يی او دکومه ځايه په دې مقابلو کې د گډون له پاره راځي؟ نو څرنگه چې تا ددې مقابلو دويمه برخه هم وگټله نو په دې خاطر ته زما په سترگو کې اوس ډير بختور، او ستر شخصيت گرزیدلی يی. زه تاته ډاډ دکوم چې ددې مقابلو ددريمې برخې

دگنګلو له پاره به زه ستا بڼه راغلاست او خوش امدید کوم. ددې خبرو د کولو وروسته شهزادګۍ گنګا لږ څه خاموشه شوه او بیا یې هغه اجنبي ته وویل:

گوره اجنبي! تر اوسه پورې تا مونږ ته خپل نوم او نښان ونه ښود. او نه دې دا مونږ ته وویل چې ته د کومه ځایه دلته راځې او نه دې له مونږ سره خپل ټول کوائف ولیکل. ایا ستا له لورې زموږ سره دا ډول سلوک زما ذات، او دهرم له پاره ظلم او تیرې نه دې. ایا د خپلې دغې دویمې مقابلې د بریاو نه وروسته هم نه غواړې خپل مخ او څیره مونږ ته وښايی؟ تر څو زه وینم چې ته څوک یی. او د کومه ځایه راغلې یی. او څه ډول ځوان یی؟ دهغې په دې خبرو باندې هغه ځوان په ډیر نرم او از سره وویل:

گوره شهزادګۍ گنګا! ستا ددې ټولو پوښتنو ګرویزونو ځواب به ستا د تر لاسه کولو په دریمو مقابلو کې د بریا وروسته درکوم. ددې خبرې سره سم هغه اجنبي په خپل آس باندې سپور شو او خپل آس یې په نرۍ قمچینه باندې وواهه او په یوه منډه د میدان څخه ووت. ددې ځوان په داسې تللو سره شهزادګۍ گنګا ډیره اندېښمنه ودریده او ددې ځوان پسې یې وروسته کتل، کله یې چې هغه د سترګو پناه شو نو بیا یې سرتیت کې او خفه خفه دخپل پلار هرکشن سره یو ځای د شاه نشین په لور روانه شوه.

۱۱

سوري شیرشاه د گنګا د دریاب په غاړه د بنگال د سوبې له پاره د خپل لښکر سره یو ځای په ډیره ګړندی توګه هغه لورې ته کوچ وکړ. د ۱۵۳۵ ز کال د مېي د میاشتې په پیل کې شیرشاه په ډیره ډاډ سره د گنګا د دریاب د غاړې دواړو لورو ته د بنگال د سوبې د جنگ له پاره د جنگ بیگل (ډول) وواهه.

سوري شیرشاه په ډیره بېره په بنگال باندې یرغل وروست او د برسات یا باراني موسمونو د پیلامې د مخه یې د بنگال د مونگیر د سیمې ډیر ځایونه په خپله ولکه کې راوستل. دا کار یې ځکه تر هر څه دمخه وکړ چې د باراني موسمونو د پیل په وخت کې په شرقي برخو کې داسیمې ډیرې ژرد او بو لاندې راتللې او هلته بیا د فوځونو تګ راتګ ستونزمن ګرځیده.

وروسته بیا شیرشاه د مونگیر د سیمې په ډیرو ځایو د ولکې کولو وروسته ددې ځای د تر ټولو سترې او مستحکمې کلا ولکه کولو ته اړم شو. ددې کلا سوبه دومره څه اسان کار نه و، ځکه چې ددې ځای ۴/۵ برخې د غرونو او لویو لویو نانو څخه جوړې شوې دي. د کهک او ګډو په څیر ستر ستر غرونه هم همدې سیمه کې پراته دي. او همدا غرونو د بیرونی یرغلونو په مقابل کې ستر خنډونه پیدا کوي، د سورج ګر نه نژدې ۲ میله واټن کې د کاډهانه دریاب بهیرې چې پخپله یو ستر خنډ ثابتېږي، نو د مونگیر کلا باندې د حملې کولو له پاره شیرشاه هملته د سورج ګر سره نژدې د خپل فوځ سره یو ځای پړاو وکړ تر څو لښکر یې لږ څه آرام وکړي. د مونگیر کلا د سورج ګر په شرقي برخه کې نژدې ۱۸ میله واټن کې پراته ده. همدا راز د راج محل په غرونو کې پرته تیلیا ګر هې د مونگیر نه شرق لورې ته نژدې ۲۲ میله واټن لري. د سورج ګر نه د مونگیر په لور د تللو په وخت کې چې کوم میدانونه مخ ته راځي دهغوې لویوالې او اوږدوالې هم شپږ میله شاوخوا کې جوړېږي. خو ددې میدانو اوږدوالې ان د مونگیر کلا ته نژدې یواځې په دوه نیم میله واټن پورې رسیږي، د سورج ګر نه تر مونگیر کلا پورې نژدې ۱۸ میله واټن دهر حمله کونکې له پاره چې د گنګا د دریاب د غربي برخې څخه یرغل کونکې اوسي ملاماتونکې تمامېږي. ځکه چې دهغې د سپک دواړو لوریو ته د جنوب شرق په لور د کهک غرونه پراته دي، چې د مونگیر تر څنګ د گنګا د دریاب تر څنګ پورې رسیږي، خو دهغې په شرقي برخو کې د مونگیر نه تسخیریدونکې کلا ده چې سوبه کول یې دهر یرغلګر له پاره تر هغو شونې نه دي چې درنه او قوي توپخانه ونه لري، او تر څنګ یې د گنګا دریاب هم په ولکه کې نه دی اخستې. په تیرو وختونو کې پوهو او زیرکو فوځی سالارانو په داسې خطرناکو ځایو کې دخپلو فوځونو د ورننویستلو کار نه دې ترسره کړې. خو شیرشاه سوري په هر صورت غوښتل د مونگیر کلا تر خپلې ولکې لاندې راوړي.

د بنگال حکمران سلطان محمود ته هم د شیر شاه د دې حملې په اړه خبر ور رسيدلې و. نو مونږ ته د شیر شاه سوري د ورسيدو د مخه سلطان محمود د مونږ د کلا د دفاع نظام مستحکم کړې و. هغه په ډيره بيه د خپل لښکر سره يو ځای هلته راغې. دلښکر يوه برخه يې هملته د مونږ د کلا د دفاع له پاره و ټاکله او د بلې برخې سره يو ځای د گنگا د درياب په غاړه په سنگر کې کيناست، ترڅو د شیر شاه د لښکر د راتلو سره سم په هغوي باندې د دواړو اړخونو څخه حمله وکړي، يوه ډله د گنگا د درياب د شرقی برخو څخه او بله ډله د مونږ د کلا د داخل څخه. په دې توگه به دوه اړخيزه حمله ترسره شي، سلطان محمود غوښتل چې په هر قيمت چې کيږي شیر شاه سوري د دې ځايه بيرته و تمبوي.

شیر شاه سوري هم د حالاتو څخه بې خبر نه وې. دهغه جاسوسان هر هر ځای کې خپاره شوي و او د بنگال د حاکم سلطان محمود د هر قدم خبر يې ورکاوه، په دې حالاتو کې شیر شاه سوري دخپلو سالارانو غونډه راوبلله ترڅو د بنگال د حکمران سلطان محمود سره د ټکر کولو له پاره پلان جوړ کړي.

کله چې د شیر شاه سوري تر ټولو ستر سالاران دهغه دخيمی نه بيرون په خپرې شوې درۍ باندې سره راټول شول نو بيا شیر شاه هغوي ته وويل:

زما دوستانو! تاسې پوهيږئ چې په دې وخت کې زموږ موخې د مونږ د کلا فتحه کول دي، خود مونږ د کلا د دفاع له پاره د بنگال حکمران سلطان محمود خپل ځواک په دوو برخو ويشلې دي. په دې توگه هغه غواړي زموږ ځواک هم په دوو برخو وويشل شي او ځواک مو کمزورې شي. ما دا هم اوريدلې دي چې په تيرو وختو کې هيڅ حکمران دا کلا نه ده ولکه کړې او ويونکي دا هم وايي چې ترڅو د يرغل کونکي ځواک سره ځواکمنه او درنه توپخانه نه وي او تر څنگ يې د گنگا د درياب د غاړې په شرقی برخو باندې هم ولکه و نه لري نو تر هغې د مونږ په کلا باندې ولکه نه شي کولې. زه ستاسو څخه دا پوښتنه کول غواړم چې ايا ستاسو په ذهن کې کوم داسې پلان شته چې دهغې له مخې د دې کلا ولکه کول موږ ته اسانه وگرځي. او که نه د دې وروسته به زه خپل جنگی پلان جوړ کړم.

د شیر شاه سوري د پوښتنې په اساس، دهغه ټولو سالارانو په خپلو منځو کې سروته نژدې کړل او سلا مشورې يې وکړې. د دې مشورو نه وروسته صاحب خان شیر شاه سوري ته مخ کړ او ورته يې وويل:

زما اقا! زما محسنه! که ته اجازه راکړې زه به يو څه ووايم. دهغه په دې خبره شیر شاه سوري په پلرني شفقت ورته وويل:

صاحب خانه! زما زويه! کله چې ته وغواړې ماته يو څه ووايي نو دهغې له پاره د اجازې غوښتلو ته اړتيا نه شته. ته زما دلښکر و سپه سالاري او ستا مشوره او ستا تدبير د تل له پاره په ټولو پورته والي لري، ووايه چې ته اوس څه وړاندیز لري. دهغه د اجازې وروسته صاحب خان وويل:

زما محسنه! زه د دې کلا د ټول چاپيريال څخه پوره پوره خبر يم او ان تر جنوبه پورې ټوله سيمه، ان تر هغه ځايه چې د کول درياب د گنگا د درياب سره په کې يو ځای کيږي، ما کتلې ده. زما مشوره داده چې موږ خپل لښکر په دوو برخو وويشو، يوه برخه د جنوب لوري ته ولاړه شي او بله برخه د شمال په لور حرکت وکړي. هغه برخه چې د شمال په لور ورځي نو هغوي دې په سورج گډ باندې حمله وکړي، د سورج گډ سوې کولو نه وروسته دې هغوي بيرته راستانه شي او د گنگا د درياب په غاړه دې په غرب کې پرتې د مونږ په کلا باندې حمله يوسي، هغه لښکر چې د جنوب په لور حرکت کوي نو هغوي دې د کول او گنگا د دريابونو د يوځای کيدو ځای ته نژدې په مني پور باندې حمله وکړي او بيا دې هملته تم شي. په دې ځای کې د کهړک پور د غرنو لړۍ پاي ته رسيدو ته ور نژدې کيږي. دلته نژدې لس ميله اوږد او پراخه ميدان دې او د دې ميدان څخه په اسانۍ سره تيريدې شي. خو په نورو ځايو کې د کهړک پور د غرونو څخه تيريدل ډير ستونزمن او د زيانونو نه ډک دي. هغه لښکر چې د جنوب په لور ورځي، نو هغوي د لس ميله واټن د وهلو

وروسته د گنگا او د گول دریا بونو د یو ځای کیدو د ځای څخه دمخه د دواړو دریا بونو څخه تیر شي او د گنگا د دریاب د شرق په لوري دې ولاړ شي. هلته دې په سنگر کې کینی، او بیا دې د بنگال په حکمران سلطان محمود باندې حمله وکړي. زمونږ یو لښکر به د شمال په لور د سورج گر په لور ولاړ شي او بل به د غرنیو لړۍ په منځ کې د کهکړ پور تر غرونو پورې جنوب ته وخوځېږي، نو د بنگال حکمران سلطان محمود به دا فکر وکړي چې د مونگیر د کلا د نه تسخیریدونکې حیثیت په اساس شیر شاه سوری د خپل جنگ پلان بدل کړي دې. او اوس هغوی د سورج گر او جنوب په لور غواړي ولاړ شي او څه نورې سیمې ولکه کړي او د گنگا د دریاب څخه د تیرید و پرته به بیرته ستا نه شي. تر دې وخته پورې به زمونږ د جنوب لښکر په هغوی په نا ځایۍ توگه یرغل یوسي او د بدترین حالت سره به یی مخ کړي او په شمال کې په سورج گر باندې حمله کونکې لښکر به بیرته را ستون شي او د مونگیر کلا باندې به حمله یوسي او دهغې د ولکې کولو له پاره ځان جوړ کړی.

تر دې ځایه د خبرو وروسته صاحب خان غلې شو او بیا شیر شاه خپله پریکړه داسې واوروله.

صاحب خان، زما زویه! په قدوس خدای سوگند چې تا ډیر ښه وړاندیز وکړ. په همدې پلان باندې د عمل کولو په اساس مونږ توانیدلي شو د مونگیر په نه تسخیریدونکې کلا باندې ولکه وکړو. واورئ زما دوستانو او زما عزیزانو! که چیرې مونږ د مونگیر کلا سوبه کړه نو داسې یی وگڼئ چې د بنگال د حاکم سلطان محمود د فوځ ملا مو ورماته کړې ده. دهغې وروسته به دهغه تر مخه دوه لارې وي، لمړۍ دا چې هغه به په پراخه میدانو کې زمونږ پر خلاف جنگ ته تیار شي چې په هغې جنگونو کې به د خپل ځان د خوندې کولو له پاره کومې لوري ته تښتي. او دویم دا چې د خپله ځانه د کوم ستر ځواک تر مخه به خپله زولۍ خوره کړي او زمونږ پر خلاف به ترې مرسته وغواړي. په هر حال هغه پلان چې صاحب خان وړاندې کړې په هماغه به عمل کوو.

تر دې ځایه د خبرو کولو وروسته شیر شاه لږ څه تم شو او وروسته یی بیا د خبرو لړۍ جاري و ساتله او ویی ویل:

گوره صاحب خان! ستا د همدې وړاندیز په اساس به لښکر په دوو برخو باندې وویشل شي، د لښکر یوه برخه به له ماسره پاته شي او د بلې برخې قومندانۍ به یی ته په خپله کوي. له تاسره به اسماعیل سوری، حبیب خان ککړ او هیبت خان نیازي هم ملگری وی، خو له ماسره به زما د زامنو څخه علاوه سرمست خان سروانی، حاجې خان بټنی او برهم جیت ملگری وي.

صاحب خان واوره! ته به د خپلې برخې د لښکر سره یو ځای د کهکړ پور د غرونو د پیچ و تاو نه ځان وکارې او د شمال په لور به حرکت وکړي. سورج گر د دغه ځایه چې همدا اوس په کې مونږ پړاو کړې دې نژدې ۱۸ میلې واټن کې پروت دې، ته به د شپې په تیاره کې مخکې تگ کوي او د لمر خاته نه مخته به هلته سورج گر کې ځان را څرگند کړي. او بیا په داسې توگه پرې حمله وکړه چې د بنگال د حاکم سلطان محمود د دفاعی فوځ ته د خوزیدو فرصت هم په لاس ور نه شی. په سورج گر باندې د حملې کولو نه وروسته هغه په مکمله توگه په خپله ولکه کې واخله او دهغې ځای د انتظا ماتو د منظمو وروسته بیا ته د جنوب په لور را وخوځېږه، او د شپې په تیاره کې د مونگیر په کلا باندې حمله وکړه. اوزه به د پلان په مطابق د جنوب په لور ولاړ شم او بیا به د گنگا او کول دریا بونو د یو ځای کیدو د ځایه مخته د مني پور په سیمه کې د گنگا د دریاب څخه ورتیر شم او د شرقی ساحل په لورې به ولاړ شم او هلته به د سلطان محمود په لښکر باندې د حملې کولو هڅه وکړم.

کله چې شیر شاه سوري په دې اړه د خپلو نورو سالارانو آند ځانته معلوم کړ نو ټولو په ډیره خوشحالی سره دا وړاندیز ومانه، د دې نه وروسته شیر شاه خپل لښکر په دوو برخو وویش، نیمایي برخه یی د خپله ځانه سره و ساتله او بله نیمایي د صاحب خان په قومندې کې هغه ته ورسپارله. په همدې وخت کې لښکر خپل پړاو ختم کړ، بیا شیر شاه سوري د خپل لښکر سره یو ځای د کول د دریاب په غاړه

غاړه د کهرک پور د غرونو په پیچ وتاب کې د جنوب په لور کوچ وکړ په داسې حال کې چې صاحب خان دخپل لښکر سره یو ځای په سورج گرې باندې د حملې په خاطر د شمال په لور ولاړ.

صاحب خان دخپل لښکر سره یو ځای د سورج گرې پورې دغه اتلس میله واټن د شپې په تیارو کې لکه په سینو د ښویدونکو چینجیو او مارانو او یادښکار پسې د پلټونکو پړانگانو په څیر وهلې و. صاحب خان دخپل لښکر سره یو ځای سورج گرې ته نژدې هغه وخت را ښکاره شو چې په شرق کې د درواغجن سهار نښې نښانې را ښکاره شوې وې ، نو هملته یی خپل لښکر تم کړ او دهغوې صفونه یی منظم کړل.

ددې کار د پای ته د رسیدو وروسته صاحب خان خپل ټیټه سالاران چې په هغوې کې هیبت خان نیازی ، حبیب خان ککړ ، او اسماعیل سوری هم شامل و ، را وبلل. کله چې دا درې واړه هغه ته راغلل نویبا صاحب خان ورته په ډیره رازدانه توگه وویل:

زما دوستانو ! د بنگال د حاکم سلطان محمود د سورج گرې سنگر همدا اوس زمونږ تر مخه پروت دې . هغه جاسوسان چې سلطان محمود زمونږ څخه د خبریدو له پاره خپاره کړې و نو هغوې به خبر ورکړې وې چې زه او زما سره ملگرې تاسو درې واړه د ټول لښکر سره یو ځای سورجگرې ته رارسیدلې یاست . نو په دې خاطر به سلطان محمود دا انگیرلې وې چې اوس نو د مونږ کلا بلکل خوندي پاته ده . په دې خاطر به هغه دهغه ځایه را وځی او دهغه ټول لښکر به د سورج گرې د خوندي پاته کیدو او دفاع له پاره دلته د راتللو هڅه کوي . زما ورونو واورئ ! ما د جنگ د پلان د بدلون اراده کړې ده . څرنگه چې سورج گرې د بنگال د حکمران سلطان محمود یو ستر او قوی سنگر دې خودومره هم نه چې زمونږ په لار کې خنډ شي . په دې خاطر ما پریکړه کړې ده چې یواځې هیبت خان نیازی او حبیب ککړ به په سورج گرې حمله کوي . دهغه په دې خبره هیبت خان نیازی یو دم را ټوپ کړ او ترې وېی پوښتل : امیر صیب ! ته به چیرې ځې ؟ صاحب خان ورته په ډیره نرمه ژبه وویل چې : هیبت خان ! لمړی خو زما خبره پوره واوره بیا په دې منع کې خبره کوه ؟ په ځواب کې هیبت خان غلی شو او بیا صاحب خان په خبرو پیل وکړ .

گورئ ورونو ! لښکر به په درې برابر ویشو . یوه برخه به یی هیبت خان ستا او د حبیب ککړ په لاسو کې وي بله برخه به یی د اسماعیل سوري په قومنده کې او دریمه برخه به یی زما سره وي .

هیبت خان ! ته به د حبیب ککړ سره یو ځای په سورج گرې باندې حمله کوي او په هر صورت به دهغې د ولکه کولو هڅه وکړې ، کله چې تاسې حمله وکړئ نو سلطان محمود او دهغه سالاران به دا و انگیري چې صاحب خان د خپلو ملگرو سالارانو سره یو ځای په سورجگرې باندې حمله کړې ده . په داسې حال کې چې په خپله شیر شاه سوري د گنگا او کول د دریا بونو د یو ځای کیدو ځای ته ورغلي دي . خو مونږ به دښمن په تیاره کې ساتو او په یوه شپه کې به دوه کاره تر سره کړو .

هیبت خان ! کله چې ته د حبیب ککړ سره یو ځای په سورجگرې باندې حمله وکړې نو یاد ساته چې تر دې وخته د مونږ کلا په داخل کې د سلطان محمود لښکر سلامت پروت دې ، هغوې به خامخا د کلا څخه را وزی او په سورج گرې کې به د خپلو فوځونو د مرستې اوستاسې پر خلاف د جنگ له پاره دهغه ځایه را وځي . نو د اسماعیل سوري لښکر به د همدې لښکر پر خلاف په حرکت راځی ، هغه وخت چې ته او حبیب خان ککړ دواړه په سورج گرې باندې یرغل وروړئ نو په هماغه وخت کې به اسماعیل سوري دخپل لښکر سره یو ځای د مونږ کلا او سورجگرې تر منځ په سنگر کې ناست وي او هر هغه لښکر چې د مونږ څخه را ووزی او د سورجگرې په لور راځی نو پر هغوې به حمله کوي او دهغوې لارې به بندوي .

تر هغه چې پر ما او زما د لښکر پورې اړه لری نو زه به همدا اوس او په همدې وخت کې حرکت کوم او د مونږ کلا تر څنگ به په کوم مناسب ځای کې ځای په ځای کیږم . هغه وخت چې ته او حبیب ککړ سورج گرې ولکه کړئ او په دې ځای کې د دښمن د مزاحمت کونکې

لښکر مزاحمت له منځه یوسئ نو ښکاره ده چې ددې ځای خلک به دخپلو ځانو د خوندي ساتلو په خاطر د مونگیر د کلا په لور تښتېده کوي. تاسې به هغوی تعقیب کړئ. د سورج گڼ څخه را تښتیدونکې به یقینا په دې وخت کې د سورج گڼ او مونگیر د کلا تر منځ دخپلو هغوی ځواکونو سره یو ځای کیږي چې د اسماعیل سوري سره په جگړه بوخت وي ، بیا به تاسې دواړه د اسماعیل سوري سره یو ځای شئ او ددښمن پر خلاف به سخته حمله وکړئ ، خود مونگیر په لور د راتلونکو لاره مه نیسئ ، ځکه کله چې ماتې خوړلې لښکر په تښتېده راو تښتی او مونگیر کلا ته ورشی نو بیا تاسې درې واړه خپل راتگ ارام کړئ ، کله چې دا بگیل فوځونه د مونگیر کلا ته د شمالي دروازو له لارې ورننوځی نو په هماغه وخت کې به زه د کلا ددرو زای ساتونکې له منځه یوسم . اود هغوی په ځای به دخپلو لښکرو کسان وټاکم . اوبیا به په خپله د مونگیر کلا ته ورننوځم . زما وروسته به تاسې هم د مونگیر کلا ته راننوځئ ، په دې توگه به په هماغه یوه شپه کې مونږ د سورج گڼ سره یو ځای د مونگیر کلا هم خپله ولکه کې راوړو .

زما دوستانو واورئ ! مونگیر داسې مستحکمه او ټینگه کلا ده چې هغه تر اوسه پورې ناقابل تسخیر انگیرل کیږي . اوپه ماضي کې هیڅ حکمران په هغې د گنگا په دریاب باندې د ولکې کولو تر مخه ولکه نه ده کړې . په هر صورت مونږ به دا کار همدا نن شپه تر سره کوو . اوزه هیله من یم چې هغه پلان چې مونږ تیار کړې دې که چیرې پرې په پاک نیت سره عمل وکړل شی نو سورج گڼ او مونگیر به د سهار د لمر د راختلو سره سم زمونږ په ولکه کې راشی . ددې خبرو وروسته صاحب خان خاموشه شو نو هیبت خان نیازی ، حبیب ککړ او اسماعیل سوري درې واړه په پوره ډاډ سره وخنډل . تر لږه وخته پورې هغوی درې واړو په خپلو منځو کې مشورې وکړې او د کومې معاملې د حل کولو هڅې یې کولې ، دهغې وروسته هیبت خان نیازی په ډیره عاجزۍ سره صاحب خان ته وویل :

صاحب خان ! هغه پریکړه چې تا کړې ده ، په خدای سوگند چې دهغې نه بله ښه پریکړه نه شي پیدا کیدای . مونږ به په پوره توگه ستا د پلان په عملې کولو کې قدم اخلو ، ستا د مشورې په مطابق به زه او حبیب خان یو ځای دخپل ټول ځواک سره یو ځای په سورج گڼ باندې حمله کوو . هغه کار دې چې اسماعیل سوري ته ور سپارلې دې هغه یی په ډیره ښه توگه تر سره کولې شی . ددې وروسته اوس که چیرې ته دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د مونگیر په کلا کې ور داخل شي ، نو بیا به د سهار د راختلو د مخه مونږ په ډاډ منه توگه په سورج گڼ او مونگیر کلا باندې خپله ولکه کړې وي . دهغه په دې خبره صاحب خان په پرکونکي توگه وویل :

هیبت خان ! که چیرې ته ، حبیب خان ککړ او اسماعیل سوري زما د پلان په مطابق عمل کوئ ، نو سمدستي لښکر په درې برخو وویشئ ، او دخپلو خپلو منزلونو په لور حرکت وکړئ ، ددې خبرې سره سم هغوی څلور واړه متحرک شول اولښکریی په درې برخو وویشه ، صاحب خان خپله برخه له ځانه سره واخسته او د مونگیر په لور یی حرکت وکړ ، بله برخه اسماعیل سوري له ځانه سره واخسته او د مونگیر او سورج گڼ تر منځ د سنگر د نیولو له پاره ولاړ . او دریمه برخه یی هیبت خان نیازی او حبیب خان ککړ له ځانه سره واخسته او د سورج گڼ په لور یی حرکت وکړ .

د صاحب خان او اسماعیل سوري د تللو وروسته هیبت خان نیازی او حبیب ککړ دواړو دخپلې برخې د لښکرو سره یو ځای د شپې په تیارو کې د توپان په څیر سورج گڼ ته ځانونه ورسول اوپه هغه ځای یی حمله وکړه . هلته په سورج گڼ کې د سلطان محمود لښکر ته هم خبر رسیدلې و چې صاحب خان پر هغوی د حملې کولو په تکل کې دې لورې ته را روان دي . په دې خاطر دې لښکر دا بې عقلې کړې وه چې د سورج گڼ په ځای یی دهغې ځای دښار نه بیرون د صاحب خان د لښکر سره د مقابلې له پاره ځان تیار کړې و . دهیبت خان او حبیب ککړ له پاره دې کار ډیره گټه وکړه ، هغوی د سلطان محمود په دې لښکر سخته حمله وکړه اوپه څو لمحو کې یی د ټول لښکر حالت ډیر ابتر کړ . د سورج گڼ نه بیرون هیبت خان نیازی او حبیب ککړ د سلطان محمود لښکر ته ډیره بده ماتې ورکړه او کله چې د سلطان محمود پاته خوندي کسانو غوښتل د سورج گڼ د جنگ د میدان څخه و تښتی او ښار ته ورننوځی نو هیبت خان نیازی او حبیب ککړ هم دخپلو

لښکرو سره یو ځای هلته پسې ورغلل او ټول وسله وال ځوانان یې قتل عام کړل، د شپې په تیارو کې یې هلته په ښار کې یو ستر وینه تویونکې انقلاب راوست، د ښار د دیوالونو د پاسه چې کوم عسکر ټاکل شوی و هغوی هم د دیوالونو څخه رانښکته شول او د حمله راوړونکي دښمن د مقابلې له پاره راغلل. ددې نه علاوه د ښار دننه ساتونکې فوځ هم دننه ښار ته وښتید او دخپلو ماتې خورلو فوځونو سره یو ځای شول. په دې توګه په ښار کې دننه سخت جنگ وښت، خو هیبت خان نیازی او حبیب ککړ د ښه بخت خاوندان و چې هغوی د ښار په داخل کې هم ټول متحده لښکر ته ماته ورکړه او ډیر زیات یې ترې ووژل. دهغوی پاته شوو د سورج ګر د ښار د جنوبې دروازې څخه د وتلو وروسته د مونګیر د کلا په لور تښتې وکړه.

دلته هیبت خان نیازی یو ډیر ستر کار دا وکړ چې خپل لښکر یې یو ځل بیا په دوو برخو وویش، یوه برخه یې حبیب خان ککړ تر قومندې لاندې پرېښوله، او هغوی ته دنده و سپارله چې د سورج ګر نظم و نسق سنډال کړي، او په خپله یې یوه برخه له ځانه سره واخستله او دهغو لښکریانو تر شا ولاړ چې د سورج ګر د ماتې وروسته د مونګیر په لور د تښتې په حال کې و.

دبله اړخه د عسکرو څو ډلې د شپې په تیاره کې د مونګیر څخه ووتلې او د سورج ګر د فوځ د مرستې له پاره هغه لورې ته ورروان و. خو هلته هغوی ته په لاره کې اسماعیل سوري تیار ولاړ و. په دې اساس د مونګیر او سورج ګر ترمنځ د اسماعیل سوري او دې لښکرو ترمنځ ځای ځای نښتې روانې وې. اسماعیل سوري دهغوی لاره بنده کړې وه او په هیڅ صورت یې هغوی د سورج ګر په لور تللو ته نه ورپرېښوول. تر دې وخته پورې ددوی ترمنځ همدا ډول کشمکش روان و چې د سورج ګر ماتې خورلې فوځ هم دلته را ورسید. کله چې د مونګیر څخه سورج ګر ته د مرسته کونکو فوځي ډلګیو ته د سورج ګر د ماتې خبر ور ورسید او په دې وپوهیدل چې په سورج ګر باندې صاحب خان ولکه وکړه نو دهغوی حالت ډیر خراب شو ځکه چې هغه تښتیدونکو دوی ته دا خبر هم ورکړې و چې دښمن دهغوی تر شا را روان دي، په دې اساس هغوی د اسماعیل سوري سره خپل جنگ ختم کړ او د مونګیر په لور و تښتیدل. تر دې وخته پورې هیبت خان هم ددوی تر شا را رسیدلې و او ځان یې د اسماعیل سوري سره را یوځای کړ او بیا دواړو د مونګیر په لور د تښتیدونکو تر شا ولاړل.

د بله اړخه صاحب خان پخپله لا تر اوسه د مونګیر د کلا تر څنګ په یوه پټ ځای کې سترګې نیولې و او د حالاتو څارنه یې کوله. کله چې د سورج ګر څخه د راتښتیدونکو عسکرو لمړۍ ډله دهغه د مخې تیره شوه نو هغه هم یو ناڅاپه دخپل پټنځای څخه را ووت او د سورج ګر نه تر مونګیر په لور راتلونکې لاره یې دخپل لښکر په واسطه و تړله.

فضا بلکل خاموشه وه، یوازې د آسونو د غغاستو او دهغوی د پښو د ټکار او اوزونه تر لرې لرې پورې اوریدل کیده. په دې منجمدو او یخو وهلو شپو کې د خړو رڼا او په منځ کې د راتښتیدونکو د آسونو گردونه په هوا کې لکه د وریځو په څیر پورته کیدل، کله چې ددې راتښتیدونکو زیاتې ډلې تیرې شوې نو بیا صاحب خان د خپل لښکر سره یو ځای د وریځو د لمړي څاڅکي په څیر په حرکت راغې. او د هماغه تښتیدونکي پسې دخپل لښکر سره یو ځای د مونګیر کلا ته ورغې.

صاحب خان دهغه ماتې خورلې راتښتیدلې لښکر سره یو ځای د مونګیر کلا ته ورننوت. هغه تر ټولو لمړۍ د کلا د دروازو ساتونکې یو په بل پسې ووژل او هلته یې خپل عسکر ودرول. د سورج ګر د مونګیر په لور د راتښتیدونکو ترمنځ ډیره افراتفری جوړه شوې وه، نو په دې اساس تر اوسه پورې هیڅوک په دې نه پوهیده چې دهغوی ترمنځ صاحب خان هم دخپل لښکر سره یو ځای راننوتې دي. او تر څنګ یې هغه په دروازه باندې خپل کسان هم ټاکلي او دروازه یې په مکمله توګه په خپله ولکه کې اخستې ده.

په خپلو لاسو کې د کلا د دروازې د خوندې ساتلو نه وروسته ، صاحب خان د خپلې برخې د لښکر سره یو ځای د مونځگیر په کلا کې د درد د نوبت څیر د یو خپانده ترنگ بڼه ځانته نیولې وه. هغه لښکر چې را تښتیدلې و او کلا ته را ننوتی و او یا تر اوسه پورې را تښتیدل او کلا ته را ننوتل ، په هغوي یی د هر څه اول را کیښودل.

د صاحب خان د نا خاپی او ځواکمنه حمله داسې ویرونکې او خطرناکه وگرزیده چې هغه په لمحو او ساعتونو کې دغه را تښتیدلی له منځه یوړل او تر څنګ یی په کلا کې دننه موجود ساتونکې هم یو دبل پسې قتل عام کړل. کوم وخت چې صاحب خان د کلا دننه د سلطان محمود د لښکر په عامه وژنه لګیا و نو په همدې وخت کې هیبت خان نیازی او اسماعیل سوری هم د خپلو لښکرو سره یو ځای کلا ته را ننوتل ، او د لمر د را ختلو تر مخه یی د مونځگیر په کلا کې د سلطان محمود لښکر د تیغه تیر کړې و. او په کلا باندې صاحب خان خپله ولکه کلکه کړې وه. صاحب خان ددې ټول کار د تر سره کولو وروسته حبیب خان ککړ ته پیغام ور ولیږه او ورته یی هدایت وکړ چې هملته د سورج ګر په ښار کې دې تم شي او د هغه ځای انتظامات دې ښبال کړي ، هغه د مونځگیر په کلا کې اسماعیل خان سوری و ټاکه او هغه ته یی حکم وکړ چې د بل حکمه پورې همدلته په کلا کې و اوسېږي او ټول مزاحمتی ځواکونه له منځه یوسي. او په کلا باندې خپله ولکه ټینګه کړې. خو په خپله یی د هیبت خان نیازی سره یو ځای خپل نیم لښکر واخست او د مونځگیر د کلا څخه را ووت او د کول د دریاب په غاړې کې پروت شیر شاه سوری په لور ورغې.

تر دې وخته پورې شیر شاه سوري هم د گنگا د دریاب څخه پورې وتې و او هلته یی پټ سکر نیولې و او د سلطان محمود د لښکر د راتلو انتظار یی کاوه.

د بنگال حکمران سلطان محمود یو نړۍ کتونکې انسان و. هغه د خپل عمر په بې شمیره سفرونو کې ډیرې تودې سړې کتلې وې. هغه ته هم خبر ور ورسیدلې و چې شیر شاه سوري په هغه د حملې کولو له پاره په ډیره ګړندی توګه مخته را روان دي. خو هغه ته دا خبر نه و ور رسیدلې چې صاحب خان په یوه شپه د سورج ګر او مونځگیر کلا دواړه ولکه کړې دی ، د شیر شاه سوري د حملې نه مخته د بنگال حاکم سلطان محمود یو بل قدم واخست. هغه خپل لښکر په دوو برخو وویشه ، یوه برخه یی د خپل ځان سره واخسته او اراده یی وکړه چې پخپله به مخامخ د شیر شاه سوري سره ټکر کوی خو بله برخه یی د شپې په تیاره کې د شیر شاه سوري په لښکر باندې د چریکې حملې له پاره هغه لوري ته و استوله.

سلطان محمود غوښتل چې د داسې دوه اړخیزه حملې په واسطه به د گنگا دې لوري ته د شیر شاه سوري د لښکر بیخ و تار و کاږی. شیر شاه سوری لا تر اوسه خبر نه و چې سلطان محمود خپل لښکر په دوو برخو ویشلې دي او د هغې یوې برخې ته یی حکم کړې چې پرمونډ اړخ له خوا نا خاپی حمله وکړي. هغه د مخامخ لوري د بنگال د حاکم د فوځ د حملې انتظار درلود.

د شپې په تیاره کې د گنگا د دریاب دې لوري ته سخت وینه تویونکې جنگ و نښت ، د جنگ میدان د چغو ، سورو او د اسونود شرنهار څخه ډک و. توري او ډالونه یوله بله سره جنگیدل ، د مړه کیدونکو چغې او د زخمیانو اه او زاری تر لرې لري پورې تر غوږو کیدې. په همدې وخت کې چې د جنگ تنور د اور په جوش کې پټ و چې د سلطان محمود د لښکر هغې بلې برخې د شیر شاه سوري په لښکر باندې حمله وکړه.

د اړخ له لوري د نا خاپی حملې په واسطه د شیر شاه سوري د لښکرو په لیکو کې کمزورتیاوې را پیدا شوې و ه ، خو شیر شاه سوري یو ډیر ښه منتظم او پوه انسان و. هغه د اړخ له لوري د حملې د تم کولو له پاره د خپل لښکر یوه برخه را بیله کړه خو په همدې وخت کې صاحب خان او هیبت خان نیازی دواړه د سلطان محمود د لښکر په هغه برخه باندې یرغل وکړ چې د شیر شاه د لښکر پر خلاف یی د اړخ

له لورې حمله کړې وه. شیر شاه سوری ته د صاحب خان د راتلو او حملې کولو خبر ور رسیدلې و. نو په دې اساس هغه خپله ټوله توجه مخامخ د سلطان محمود د لښکر لورې ته کړه.

اوس نو د شیر شاه سوري حوصله او همت نور هم زیات شوې و. او هغه ویره یې چې د اړخ له لارې احساسوله هغه یې هم را کمه شوه. په دې وخت کې د بنگال حاکم سلطان محمود ته هم دا خبر ور رسیدلې و چې د شیر شاه سوري نوموړې سالار صاحب خان د سورج گڼې اومونگیر په کلا باندې د ولکې کولو وروسته دهغه د لښکر په یوې برخې باندې حمله کړې ده. ددې خبر د اوریدو سره سم د سلطان محمود همت له منځه ولاړ. خو تر څنګ یې شیر شاه سوري په خپلو حملو کې ډیر نښت راوست او دهغه لښکر یې د بې همتۍ او بې زړه توب په دوه لاری کې و دراوه. همدا راز صاحب خان هم په هغه اړخ کې د سلطان محمود په لښکر کې یو قیامت رامنځته کړې و او تر ډیره پورې د بنگال د حکمران د فوځ په منځ کې ورننوتې و. او مخته راتلونکې هر فوځی یې له تیغه تیراوه. په دې توګه شیر شاه سوري اوصاحب خان دواړو یو ځای د گنګا د دریاب په غاړه د بنگال د حکمران سلطان محمود لښکر ته ډیره بده ماتې ورکړې وه ، او هغه وخت چې لمر را پورته شو نو سلطان محمود خپله ماتې و منله او د میدان څخه په تینښته و تښتید.

۱۲

د رهتاس راجه هرکشن دخپلې لور شهزادګۍ گنګا د تر لاسه کولو د دریمې مقابلې له پاره ځان تیار کړې و ، د رهتاس د کلانه بیرون په هغه پراخه میدان کې چې پخوا تر دې په کې د شهزادګۍ د تر لاسه کولو له پاره لمړۍ او دویمې مقابلې تر سره شوې وې هملته د شهزادګۍ گنګا د تر لاسه کولو دریمې مقابلې له پاره هم ځای نښایسته کړل شوې و. هلته د پخوا په څیر د خلکو ډیره زیاته ګڼه ګوڼه وه ، د خلکو څخه په ډیر لږ واټن کې یې څلور اوږده بانسونه ښخ کړې و ، اوبیا یې د څلور واړو پورته سرونه سره را ټول او تړلې و ، اوبیا یې د همدې څلورو بانسونو په سر باندې یو بل ډیر اوږد بانس تړلې و. بیا یې ددې بانس په سر باندې یو بادې مرغ شکله انځور جوړ کړې و ، او شرط یې دا ایښودې و چې هر هغه برخه اخستونکې چې د امرغ شکله انځور وولې او ویی خرخوي نود هماغه بریا به ثابتېږي.

په همدې توګه پریکړه شوې وه چې هر هغه څوک چې په دې مقابلې کې برخه اخلي نو هغوی ته به د پنځو په ځای درې غشی ورکول کیږي. دا ځل هم د غشو د ویشلو له پاره د راجه هرکشن وزیر چورامن ټاکل شوې و. او راجه هرکشن د خپلې لور شهزادګۍ گنګا او دخپلو رانیانو او دوستانو سره هملته په هغه پورته اودنګ د لرګیو څخه جوړې شاه نشین باندې لکه د پخوا په څیر د کیناستو له پاره ورو روان و.

لږ وخت وروسته راجه هرکشن دخپلې لور شهزادګۍ گنګا او رانیانو سره یو ځای را څرګند شو. اوبیا په نوبت سره په هماغه شاه نشین باندې وخوت. په شاه نشین د پاسه شهزادګۍ گنګا د خپل پلار سره یو ځای کیناسته اوبیا یې خپل پلار ته وویل:

پلار جان! زه نه غواړم په دې شاه نشین باندې کینم ، زه غواړم چې هغه نقاب پوښه چې نه یې نوم پیژنم اونه یې په اړه نور څه معلومات را ته شته چې دکومه ځایه راځي ، دکومو زمکو پورې اړوند دي ، دکومې قبیلې څخه دي ، په داسې حال کې چې هغه زما د تر لاسه کولو دوه پخوانۍ مقابلې هم گټلې دي ، نو که چیرې هغه دا مقابلې بايلي هم ، نو بیا به هم فتح او بریا د هماغې وي ، نو په دې خاطر که د مقابلې دا برخه جوړه کړل شي او که جوړه نه کړل شي ، نو هغه نقاب پوښه زما د تر لاسه کولو مقابلې گټلې دي. پلار جان! کیدې شي چې هغه د پخوا په څیر زموږ سره د خبرو کولو او یا دخپلو کوائفو د لیکلو پرته له دې ځایه ولاړ شي. نو په دې خاطر زه د هغه سره د خبرو کولو له پاره هملته لاندې درېږم او په شاه نشین باندې نه کینم. هملته به دخپل وزیر چورامن تر څنګ و درېږم. تر څو په مقابلې کې د برخې اخستلو وروسته کله چې هغه دخپل ادرس د ښوولو او دخپل مخ او څیرې د ښکاره کولو پرته ځی نوز به دهغه سره خبرې

و کړم ، دهغه د آس واگې به و نيسم او ورته به ووايم چې تا زما د ترلاسه کولو د مقابلو دريم پړاو هم گټلې نو په دې اساس اوس راته خپل ځان را څرگند کړه .

راجه هرکشن دخپلې لور شهزادگۍ گنگا ددې خبرو په اوریدو سره ډیر زیات خوشحاله شو او بیا یی خپلې لور ته په ډیره مینه او شفقت سره وویل :

گوره لور جانې ! تا ته بلکل په دې اړه اجازه ده . دا ځکه چې دا همستا د ترلاسه کولو مقابلې دي . ته اوس هر کار چې و غواړې دخپل طبیعت او خپلې خوښې په مطابق یی کولې شې ، او هو ! ستا دا پریکړه هم سهی ده چې که هغه نقاب پوښه دا دریمه مقابله بایلي هم نو بیا هم هغه ستا د ترلاسه کولو د مقابلو گټونکې او ستا د ژوند د ملگرتوب حق لري . که چیرې ته غواړې دهغه سره خبرې وکړې او ته په دې ویرېږی چې هغه به ستا سره دخبرو کولو پرته بیرته ستون شي نو ته بیا همدلته د چورامن تر څنگ کینه . کله چې هغه په مقابلې کې دبرخې اخستونه فارغه شي نو بیا ورسره خبرې وکړه ، ددې خبرو وروسته راجه هرکشن هملته په شاه نشین باندې کیناست خو شهزادگۍ گنگا ترې را ښکته او د وزیر چورامن تر څنگ کیناسته .

دلبر ځنډ وروسته د شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو له پاره د مقابلو دريم پړاو پیلیدونکې و . دا ځل بیا هم د مخکې په څیر د رای سین د راجه زوی سانول داس د نښې په ویشتلو پیل وکړ ، سانول داس د راجه چندرمل وزیر چورامن ته ورغې ، دهغه څخه یی درې غشی را واخستل او بیا د بانس په سر کلک کړل شوې انځوریکه مرغه یی په نښه کړ او په هغه ځای کې چې ورته د نښې ویشتلو له پاره ټاکل شوې ودرید . هغه بیا بیا خپل درې واړه غشي و ویشتل خود هغه یو غشی هم په هغه مرغه و نه نښت .

دویم نوبت د میواړ د راجه د زوی شهزاده سورج مل راغې . هغه هم درې واړه غشي و ازمایل خو یو یی هم په نښه و نه لگید . دریم نوبت د کالنجرد شهزاده سور داس و . هغه هم درې واړه غشي هسې بیکاره کړل ، ددوې وروسته د ځایي خلکو نوبت راغې ، په هغوې کې هم هریو نښه ویشتونکې خپل بخت و ازمایه خو هیڅ یو یی هم دهغه مرغه په ویشتلو او په هوا کې دهغې په څرخولو بریالی نه شول .

د پخوا په څیر کله چې هغه وروسته نښه ویشتونکې خپل بخت و ازمایه ، نو په همدې وخت کې هغه نقاب پوښه د نښې ویشتلو ځای ته راغې . دخپل تور رنگه آس واگې یی را ښکودې ، اس یی لکه د پخوا په څیر و شنید او په هوا کې د الف په شکل ودرید . نقاب پوښه ځوان ترې په یوه ټوپ را ښکته شو ، آس یی هملته پریښود او پخپله د لرگیو د شاه نشین لاندې ناست وزیر چورامن ته ورغې . دچورامن سره نژدې ناستې شهزادگۍ گنگا هغه تور رنگه نقاب پوښه ځوان ته په ډیر غور سره وکتل او تر ډیره وخته پورې دهغه په لیدلو کې ډوبه وه .

کله چې هغه نقاب پوښه نژدې راغې نو وزیر چوران ورته درې غشي ورکړل ، خو هغه نقاب پوښه درې واړه غشي را واخستل ، په خپل لاس کې یی واړول را واړول ، د ټولو غشو جایزه یی واخسته ، بیا یی دهغوې څخه دوه غشي بیرته چورامن ته ورکړل ، دهغه په دې کار چورامن ډیر حیران شو او ورڅخه یی وپوښتل :

گوره اجنبي ! ته ولې دغه درې واړه غشي نه ازمایی . پخپله خپل ځان د خپلې حقه برخې څخه بې برخې کوي . په مقابله کې برخې اخستونکو ټولو نښه ویشتونکو درې درې غشي استعمال کړی دي . خو دټولو بد قسمتی وه چې یو یی هم هغه بادنما مرغه په غشی و نه ویشت . گوره اجنبي ځوانه ! دا ډیر ستونزمن کار دې . زه تاته مشوره درکوم چې درې واړه غشي واخله ، ځکه چې ددې نه مخته دې د شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو له پاره دوه مقابلې گټلې دي او که چیر ه دریمه مقابله هم وگټي نو بیا به ستا د شجاعت ، ستا د بهادری ، ستا د جرئتمندی او نښې ویشتلو ځواب نه وي .

دهغه په دې خبره هغه اجنبی نقاب پوښه په حرکت کې راغې ، خپله خوله یې چورامن ته ور نژدې کړه او ورته یې وویل چې گوره چورامنه ! زه یو قسمت خوړلې انسان یم. درې غشی نه ازمایم ، زه به همدا یو غشې اخلم او تاته ډاډ درکوم چې زما دغه یو غشی به ددغه بادنما مرغه له پاره کافی وي ، خلک چې زما نښه ویشتل وویښی نو ټول به حیران پاته شي ، هغه ددې خبرې سره سم یو غشې را پورته کړ او دهغه ځایه شاته شو .

په دې وخت کې شهزادګۍ گنگا د خپله ځایه را پورته شوه او د راجه هرکشن د ساتونکو څخه یوه ته راغله ، هغه یې ځانته را وباله ، ساتونکې هم په یوه منډه هلته راغې. کله چې هغه شهزادګۍ گنگا ته را ورسید نو شهزادګۍ ورته وویل:

گوره ! ددغه نقاب پوښه اجنبی آس د قیضې څخه و نیسه او د شاه نشین په لور یې راوړه. خو گوره ، که دغه اجنبی زما سره د خبرو کولو پرته او یا دخپل ځان اونوم د بنوولو پرته ددې ځایه ولاړ نو ته دهغه شاته ولاړشه ، هغه تعقیب کړه او دا را ډاګیزه کړه چې دې دکومه ځایه راځی ، نوم یې څه دې او ولې ماته خپل ځان را برسیره کوي ، د شهزادګۍ د حکم سره سم هغه ساتونکې هم په حرکت راغې او دهغه نقاب پوښه اجنبی آس یې د شاه نشین لورې ته یوړ. او هلته یې ودراره.

دغه اجنبی نقاب پوښه یو غشې له ځانه سره واخیست او هغه ځای کې ودرید چې دبانس د پاسه نښلول شوې بادنما مرغه په کې په نښه کیده. هغه د خپل غشې د ویشتلو له پاره په زمکه کیناست ، خپل یو زنګون یې په زمکه کینسوده او بل یې نیغ ودراره ، بیا یې خپل کمان سنبال کړ ، تیری یې په کې ننویست ، تر ډیره پورې یې نښه تر سترگو نیولې وه ، بیا یې خپله ساه ودروله او خپل غشې یې په نښه ور پرېښود. دهغه غشې په هماغه بادنما مرغه باندي ونښت او هغه یې په ډیره تیزی سره وخرخاوه.

د اجنبی د نښې د لګیدو سره سم خلکو په میدان کې د خوشحالی چغې جوړې کړې. هرې لورې ته خلکو ټوپونه وهل ، خپل کالې یې په هوا کې پورته پورته غورځول او دغه نقاب پوښ ته یې مبارکۍ ویلې.

دغه نقاب پوښه ځوان ددې نښې د ویشتلو وروسته ، خپل کمان په خپله شا وتاړه ، او په ډیره بیره دهغه ځایه را پورته شو ، د شاه نشین په لور راغې او خپل آس یې واخست. تر دې وخته پورې شهزادګۍ گنگا هم دخپله ځایه را پورته شوې وه او ددې اجنبی نقاب پوښه څنگ ته راغلې وه. خو د رهناس راجه هرکشن او دهغه رانیانې تر اوسه هلته په شاه نشین باندي ناست وول. اجنبی هم په ګړندیو قدمونو سره خپل آس ته ورغې او هلته ودرید ، خو کله یې چې د آس واګې واخستې نو په دې وخت کې شهزادګۍ گنگا په ډیره مینه او نرمه ژبه ورته وویل:

ای اجنبی ! ته خو ډیر دښه قسمت خاوند یې چې تا زما د لاسته راوړو ودرې واړه مقابلې وګټلې. اوس ته زما حقدار یې. اوس یوازې ته زما په جسم باندي حق لرې. گوره ! مونږ راجپوتان یو او زمونږ د راجپوتانو رواج دادې چې هر څوک چې د شهزادګۍ د لاسته راوړو ودرې واړه مقابلې وګټی نو هغه څو ورځې بیا په راج محل کې د شهزادګۍ سره پاته کیږي. نو په دې خاطر زما د ترلاسه کولو ددرې واړو مقابلو د ګټلو نه وروسته چې اوس دمقابلو پایلو او حالاتو زه تاته حواله کړې یم ، نو د راجپوتانو د رسوماتو په مطابق به اوس ته په راج محل کې له ماسره قیام کوي ، ددې قیام تر مخه ، ایا کولې شې ماته خپل نوم را ونښایی. او دخپل مخ او څیرې څخه نقاب پورته کړې تر څو زه ستا په څیر د یوه زړه ور نښه ویشتونکې مخ او څیره وویښم. اوس تا دښځې کیدو تر مخه لږه تر لږه په دې خبره شم چې زما محبت ، او زما دغوښتنو او هیلو حقدار څوک دې. تر دې ځایه دخبرو وروسته شهزادګۍ گنگا غلې شوه ، خود بله اړخه ورته هغه اجنبی نقاب پوښه هم چپه خوله ولاړه. په دې وخت کې شهزادګۍ گنگا یو ځل بیا ورته په ډیره خوږه ژبه وویل:

ای مهربانه او فاتحه اجنبی ! تا ماته زما ددې ټولو خبرو هیڅ ځواب را نه کړ ، دهغې په دې خبره هغه اجنبی په ډیره ټیټ اواز سره وویل : گوره شهزادګۍ ! که زه ستا ددې ټولو خبرو ځواب درنه کړم نو بیا . ددې اجنبی په دې ځواب باندي شهزادګۍ گنگا په زړه ماتې

لهجې سره وويل: نو ته ولې ماته زما دخبرو ځواب نه راکوي؟ خلک خود شهزادگيو د ترلاسه کولو د دريمځلې مقابلو دگټولو سره سم د خپلې خوشحالي او خپل نصيب په اړه ډير پورته خيالات او فکرونه لري، او غواړي چې شهزادگي ورسره د يوې لمحې له پاره که هم وې خبرې وکړي. ته څه ډول اجنبي يې چې زما د خوږلنې نه ډکو خبرو ځواب هم نه شي راکولي.

اې اجنبي! زه دومره بنايسته، حسينه او زړه وړونکې پيغله يم چې هر څوک مې د وصل غوښتونکې دي، خو څرنگه چې تا زما د ترلاسه کولو دريمې مقابلې هم گټلې دي نو زه په ډيره خوشحالي خپل وجود، خپل روح او خپل هر څه له تا څاروم. او خپل هر څه تا ته حواله کوم. وايه ته په دې اړه څه وايي؟ ددې خبرې د اوريدو سره سم هغه اجنبي دخپل اس واکې کلکې کړې او په يوه ټوپ په اس وړ سپور شو او بيا د تللو په وخت کې يې شهزادگي ته وکتل او دپخوا په نسبت په لږ څه لوړ او ازي په ډيره غصه او قهر ورته وويل: شهزادگي گنگا! زه له تانه کرکه کوم، زه تا سره مينه نه کوم. ددې خبرو سره سم يې خپل آس ته لغته ورکړه او په ډيره گړندۍ توگه د هغه ځايه ووت.

د دې اجنبي ځوان دخبرو په اوريدو سره شهزادگي گنگا په ډيره ناخوالي او حسرتونو سره، دغمونو په بهير کې ولاړه پاته شوه. په همدې وخت کې يې د راجه هرکشن ساتونکې ته اشاره وکړه، د اشارې سره سم هغه ساتونکې د دې نقاب پوش اجنبي تر شا ولاړ ترڅو دهغه راز ځانته معلوم کړي، ترڅو وپوهيږي چې هغه څوک دې، دکومه ځايه راغلې او چيرې درومي؟ تر دې وخته پورې راجه هرکشن هم دخپل شاه نشين څخه را کيوتې و. هغه دخپلې لور شهزادگي گنگا څنگ ته راغې، ودرید او هغې ته يې تسلي او تشفی ورکړه او بيا يې ورڅخه وپوښتل هغه دخپلې لور شهزادگي گنگا څنگ ته راغې، ودرید او هغې ته يې تسلي او تشفی ورکړه او بيا يې ورڅخه وپوښتل:

گوره شهزادگي لوري! هغه نقاب پوښه ستا د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې وگټلې، اوس هغه له تاسره د واده کولو حقداره دې. او د بنځې په څير تا دخپله ځانه سره کول هم دهغې حق دې. دا چې تا دهغه سره خبرې کړې دي نو ماته هم ووايه چې هغه له تاسره څنگه ژمنه وکړه. دهغه په دې خبره شهزادگي گنگا په ډيره غمښت لهجه وويل:

پلار جان! ما دهغه څخه دهغه دنوم اود هغه د ځاي د معلومولو هڅه وکړه خو هغه ډيره حيرانونکې ځواب راکړ، هغه په خپل آس د سپريدو وروسته همدومره وويل چې هغه ما نه خوښوي، ددې خبرې سره سم يې خپل اس په ځغاسته کړ او ددې ځايه ولاړ. خو ما ستا يو ساتونکې دهغه پسې وروسته ور وليږه ترڅو هغه پرې ځان خبر کړي چې دا اجنبي دکومه ځايه راغلې، او دکوم ځاي اوسيدونکې دې او اوس چيرې روان دې. دهغې په دې خبره راجه هرکشن په ډيره عجيبه توگه ترې وپوښتل:

گوره لوري! دا اجنبي خو ډير عجيب انسان ښکاري، هغه په دومره ستونزمنه توگه ستا د ترلاسه کولو دا درې واړه مقابلې وگټلې، خو زه په دې ډير حيران يم چې هغه ستا دريمې مقابلې دگټلو نه وروسته بيا هم ستا لوري ته کوم رغبت او ميلان ونه کړ. خلک خو زما د شهزادگي د کتلو ارمان کوي خودا اجنبي له تا څخه دخپلې ناراضتيا خبره کوي، خو گوره لوري! تا ډيره ښه وکړل چې يو ساتونکې دهغه تر شا و استاو ترڅو هغه معلومه کړي چې دا نقاب پوښه څوک دې، دکومه راغلې او چيرته ستنيږي، اوس راځه لوري چې د راج محل په لور ولاړ شو. هلته ولاړ نور خلک هم خپلو خپلو کورنو ته روان شوي، په دې اساس راجه هرکشن، شهزادگي گنگا او رانيانې دخپلو نورو دوستانو سره يو ځاي د راج محل په لور ولاړل.

درهتاس دراجه هرکشن د شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو دد ریمې مقابلې دگټولو وروسته هغه نقاب پوښه ځوان خپل آس د شرق په لور ځغلاوه خو شهزادگۍ گنگا هم دخپل پلار د ساتونکو دډلې یو ساتونکې دهغې په تعقیب پسې روا کړې. هغه هم په لږ واټن کې دهغه نقاب پوښ پسې روان و. ترڅو هغه وپوهیږي چې دا نقاب پوښ څوک دی او دکومه ځایه راغلې دي.

هغه اجنبی نقاب پوښ خپل اس په گړندی توگه ځغلاوه، اوس هغه درهتاس څخه نژدې اته میله لرې وړانو ویجاړو ته رسیدلې و. هلته د ونو د ځنگلو څخه ناڅاپه درې نښه ویشتونکې او جنگجویان را ووتل، او دهغه لاره یی و نیوله. دغه نقاب پوښ هم دهغو د کتلو سره سم په یوه ټکان سره دخپل آس واگې کش کړې او ویی دراوه.

بیا دې اجنبی نقاب پوښه دهغو لاره نیو کونکو لورې ته ورغې ویی کتل چې هغوی درې واړه، یو د رای سین شهزاده سانول داس، بل د میواړ شهزاده سورج مل او دریم هم د کالنجر شهزاده سور داس دي. بیا د رای سین دراجه زوی سانول داس خپل اس لږ را مخته کړ او دغه نقاب پوښ ته یی وویل:

گوره اجنبی! مونږ نه پوهیږو چې ته څوک یی، اود کوم ځایه راغلې یی. خو تا درهتاس دراجه هرکشن د لور شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو دریمې مقابلې وگټلې او مونږ درې واړه شهزادگان دې مغلوبه کړو.، زموږ لورې ته لږ څه په غور سره وینه، زه د رای سین شهزاده سانول داس یم، زما سره څنگ کې د میواړ شهزاده سورج مل او د کالنجر شهزاده سور داس دي. مونږ درې واړه دلته په دې وړانو ویجاړو کې ستا لاره نیولې ده ترڅو مونږ تاته زموږ ددې بې عزتۍ په را رسیدو سره سزا درکړو.

دهغوی په دې خبره دغه نقاب پوښه ترې په ډیره یخه ټنډه او نرمې ژبې سره و پوښتل چې نه خو زما او ستاسو د ترمنځ کومه دښمنې شته او نه کوم عداوت، چې تاسې درې واړو زما لاره نیولې ده او زما د وژلو نیت موکړې. دا ځل د میواړ شهزاده سورج مل ورته په ځواب کې وویل:

گوره اجنبی! تا درهکشن د شهزادگۍ د ترلاسه کولو دریمه مقابلې هم گټلې او مونږ درې واړه دې نه یواځې مغلوب کړي یو بلکه مونږ درې واړو ته دې بې عزتي راوړې ده. په دې اساس مونږ درې واړه له تا څخه دخپلې بې عزتۍ بدله اخلو. دغه نقاب پوښ یو ځل بیا په ډیرې نرمۍ سره دوی درې واړو ته وویل:

زما لاره نیونکو واوړئ! زه تاسو درې واړو شهزادگانو ته گواښ کوم چې زما لاره پریږدئ، زه نه غواړم له تاسې سره ټکرو کړم. او نه غواړم بې دلیل له تاسې سره په جنگ کې را ونغاړم، یو خبره په غور سره واوړئ، که چیرې تاسې د شهزادگۍ گنگا د ترلاسه کولو دغه درې واړه مقابلې له ما څخه و نه گټلې شوې نو بیا په دې ویرانو کې به زما سره څه ډول مقابله وکړئ؟

دهغه په دې خبره دا ځل د میواړ شهزاده سورج مل ورته په ځواب کې وویل:

واوړه اجنبی! دمقابلو گټل یوه خبره ده او په دې ویرانو کې زموږ د دریواړو سره ستا دټکر خبره بیله ده. مونږ درې واړه به په تا یو ځای حمله وکړو او ستا وجود به ټوټه ټوټه کړو. ته خو مونږ ته کوم کمزاته هندو ښکاری. او په همدې خاطر مجبور شوې یی چې خپل مخ او خیره پټه و ساتي. که چیرې ته دکوم اعلي ذات هندو وایی او یا دکوم ریاست شهزاده، نو بیا به دې داسې خپل مخ او خیره په نقابو کې نه را نغاړله. او نه به دې په پټه خوله دې مقابلو کې برخه اخستله بلکه زموږ په خیره به دې په ښکاره مخ او څرگنده توگه په دې مقابلو کې برخه اخستلې وای. پخوا له دې چې مونږ درې واړه له تا څخه دخپل عزت د بدلې د اخستلو له پاره پرتا خپلې تورې را سپرې کړو نو وایه چې ته څوک یی؟ دهغوی په دې خبره دغه نقاب اغوستونکې په ډیر قهر سره وویل:

درې واړه بې غیرته شهزادگانو! واوړئ! که چیرې زه ستاسې د دې پوښتنو ځواب درنه کړم نو بیا به ستاسې عکس العمل څه ډول وي؟ په ځواب کې یی دا ځل د رای سین شهزاده سانول داس را مخته شو او ورته یی وویل:

واوره اجنبی! هغه څه چې در څخه پوښتل شوي دي که چيرې دهغې ځواب دې را نه کړ نو بيا به ته ووينی چې مونږ پر تا د شاتو د مچيو، د پاگلو هواو د تنکي ځوانانو او په غرونو کې د ورکو شويو ليوانو په خير يرغل در وړو. ستا جسم به ټوټې ټوټې کړو. ای اجنبی! په دې غرونو کې به مونږ تا بوټې بوټې د مرغانو د خوراک کړو خو د هر څه دمخه درته وايو چې خپل نوم دې را وښيه، خپل وطن او ځای ځيگې ته را څرگند کړه، ته ولې خپل نوم پټوې، ولې د خپله مخه نقاب نه لرې کوي. دهغوي په دې خبرو باندې دا اجنبی نور هم و غريد او دپخوا څخه يی نور هم سخت ځواب ورکړ.

واورئ اي ذليله انسانانو! تاسې درې واړه ذليله شهزادگان يواځې وخت لرئ، چې زه تر درې پورې شميرم، که چيرې هغه وخت مو هم زما لاره پرېښوده، نو بيا ياد ساتئ چې زه به تاسې درې واړه په همدې ورانو ويجاړو کې د خسو خاشاکو په څير و سوزوم. واورئ! اوس هم وخت لرئ چې زما لاره پرېږدئ او که نه زه به ستاسې پر خلاف انقلابي قدم واخلم.

په همدې وخت کې د رها تاس راجه هرکشن هغه ساتونکې چې شهزادگۍ گنگا د دې نقاب پوښ د تعقيب له پاره دهغه پسې استولې و، هم دغه ځای ته ورسيد. هغه همغسې خپل واټن لږ څه لرې ساته، د نقاب پوښه او د درې کسو شهزادگانو تر منځ د ترڅو خبرو په وخت کې دغه ساتونکې هم هلته د ونو په گڼه گوڼه کې پټ کينا ست، او حالات يی څارل چې څه پېښېږي. دهغې وروسته د کالنجر شهزاده سورداس را مخته شو او د دې اجنبی خبرو ته يی ځواب وايه، سورداس هم دغه نقاب پوښ ته وويل چې گوره اجنبی! داسې څرگندېږي چې تا زموږ په لاسو د مرگ له پاره ځان تيار کړې دې. که چيرې ستا اراده همداسې وي نو بيا همداسې سهی ده. په همدې وخت کې دغو درې واړو شهزادگانو د کوم عکس العمل د ښوولو له پاره ځانونه جوړول چې يو ناڅاپه دغه اجنبی نقاب پوښه په حرکت راغې او دخپلو کاليو څخه يی يو دروند ځيجر را وويست او د رای سين د شهزاده سانول داس په سينه کې يی ورنځ کړ او دهغه کاريی ورتام کړ.

سانول داس د زخمی کيدو نه وروسته دخپله آسه را پريوت، دهغه په زخمی کيدو باندې د نورو دواړو شهزادگانو سورداس او سورج مل اندېښنې نورې هم زياتې شوې. په همدې وخت کې همدې اجنبی نقاب پوښ خپل اس ته يو پونده ورکړه او توره يی را وويسته او يوځل بيا يی په دوې حمله وکړه، د ميواړ شهزاده سورج مل يوې لورې ته کور شو خو د کالنجر د شهزاده سورداس څټ يی دخپلې تورې په دې گذار سره پرې کړ.

دخپلو دوو ملگرو د مرگ وروسته د ميواړ شهزاده سورج داس په اس پښه واړوله، او دهغه ځايه د تېښتيدو هڅه يی وکړه، ځکه هغه پوه شوې و چې دا ډير خطرناکه نقاب پوښ دې او شونې ده چې حالت يی د دوو نورو ملگرو په څير شي. خو اوس د دې نقاب پوښ څخه تېښته څه اسانه کار نه و. څه وخت چې د ميواړ شهزاده خپل آس ته پونده ورکړه او په تېښته شو نو اجنبی هم دهغه پسې تر شا په خپل آس باندې سپور ورو وځغليد.

دغه نقاب پوښ د ميواړ شهزاده تر ډيره لرې پورې تېښتيدو ته پری نه ښود. او په هغه باندې د تورې د يوه گذار سره، دهغه تنه د سر نه تر پښو پورې دوه ځايه شوه. دغه اجنبی نقاب پوښه په ډير لږ وخت کې درې واړه شهزادگان دخپلې مخې څخه لرې کړل، بيا يی خپل آس په ډيره گړندۍ توگه بيرته را ستون کړ او د ونو دغې گڼې گوڼی ته، چيرې چې د شهزادگۍ گنگا ذري ورته پټ ناست و، راغې. دلته د رادسيدو سره سم دغه اجنبی خپل آس و دراوه، دخپل شا څخه يی کمان را پرانست، غشي يی په کې کيښود او بيا په يوه لوړ ځای وخت، او بيا يی په لوړ اواز سره په دې گڼه گوڼه کې پټ ناست کس ته ورغږ کړ او ورته يی وويل:

اي په دې گڼه گوڼه کې ناست اجنبی! زه نه پوهېږم چې ته څوک يی، او نوم دې څه دې؟ او د څه له پاره دلته پټ ناست يی. زه تاته حکم کوم چې سمدستي د دې گڼې گوڼی څخه را ووځه، او که نه ياد ساته چې زه تر ډيره پورې انتظار نه شم کولې او په تا باندې به غشي و

وروم. ته به ما پیژني ، خوته دا هم واوره چې زما نښه نه خطا کيږي او زما لمړې غشي د زړه په سر و رښلي. ددې نقاب پوښه دغه گواښ ډیر اغیزمن ثابت شو. ځکه هغه سپور د ونو د ځنگل څخه راووت. نقاب پوښ هم ددغه اجنبی څنگ ته راغې او ودرید. په دې وخت کې نقاب پوښ خپل کمان بیرته په شا و تار ، غشي یې ترې وویست. خپله توره یې په لاس کې واخسته ، په بل لاس کې یې ډال و نیو ، بیا یې دهغه څخه وپوښتل او ورته یې وویل چې وایه !ته څوک یې ؟ او د ونو په دې ځنگل کې ولې پټ شوي وي ؟ په دې وخت کې دغه تعقیب کونکې ورته په لږ زیدلی او از سره وویل :

ته د هر څه دمخه له ماسره ژمنه وکړه چې که زه رښتیا ووايم نو ته به راته بښنه وکړې. دهغه په ځواب کې نقاب پوښ ورته وویل : وایه ته څه ویل غواړې ، که چیرې تا رښتیا وویل نو زه درته هیڅ هم نه وایم ، دهغه په ډاډ دغه تعقیب کونکې ورته وویل :

زه د رهناس راجه هرکشن د ساتونکو ډلې څخه یم. څرنګه چې تا د شهزادګۍ گنګا سوئمېر ګټلې دي ، خو د رواج او کلتور مطابق تا د سویمېر د ګټلو وروسته د شهزادګۍ گنګا سره خبرې هم ونه کړې او تر څنګ یې دخپل نوم او نښې د ښوولو پرته دهغه ځایه ولاړې نو شهزادګۍ ماته ستا د تعقیب کولو امر وکړ. تر څو زه هغې ته معلومات یوسم چې ته څوک یې ، او د کومه ځایه راغلې یې او د کوم ریاست او سیدونکې یې. ددې اجنبی تعقیب کونکې د ځواب په اوریدو سره هغه نقاب پوښه د لږ وخت له پاره خاموشه ولاړه ، دهغه د حالت څخه څرګندیده چې هغه مسکې مسکې کيږي ، بیا هغه وویل : چې په رښتیا چې تا سهی خبره کړې ده. گوره ! هغه درې شهزادګانو د شهزادګۍ گنګا د سویمېر په مقابلو کې ګډون کړې و ، نو هغوی په دې وړانو و یجاړو کې زما لاره نیولې وه. هغوی په دې خفه و چې ما هغوی نه دي پری اښې چې د شهزادګۍ گنګا سویمېر وګټي. نو په دې اساس هغوی غوښتل ما ووژني. خو تا وکتل چې ما دهغوی درې واړو کار وروتمام کړ. دهغه په دې خبره هغه تعقیب کونکې وویل چې ما ټول هر څه په خپلو سترګو وکتل. هغوی په رښتیا هم ددې وړ و چې ووژل شي. دهغه په دې خبره نقاب پوښه ورته وویل : گوره ! ددې مړو شوو درې واړو شهزادګانو اسونه له خپله ځانه سره یوسه ، او ددې ځایه بیرته ستون شه ، خو که چیرې بیا دې زما تر شا د راتللو هلې ځلې وکړې نو یاد ساته چې دهغو شهزادګانو په څیر به ستا خټ هم له تنې پرې کړم. اوس له ځانه سره دا اسونه واخله او له دې ځایه ورک شه.

ددې نقاب پوښ په گواښ باندې هغه تعقیب کونکې ددې واړو وژل شوو شهزادګانو اسونه له ځانه سره واخستل او په ډیره بیره بیرته ستون شو. خو هغه نقاب پوښ هملته ولاړ او د تعقیب کونکې په لور یې دهغه تر شا کتل. ان تردې چې هغه د هغې د سترګو څخه ورک شو. بیا یې په خپل اس پښه واړوله او پونده یې ورکړه او د جنوب شرق په لور یې په ګړندی توګه خپل سفر پیل کړ.

د رهناس راجه هرکشن دخپلې لور شهزادګۍ گنګا او دخپلو نورو رانیانو سره په خپل محل کې په خبرو بوخت و. په همدې وخت کې د ساتونکو ډلې مشر دهغه ځای ته راننوت او راجه هرکشن ته یې وویل چې : هغه ساتونکې چې شهزادګۍ گنګا د هغه نقاب پوښ د تعقیب پسې استولې و هغه هم بیرته راستون شوې او غواړې د شهزادګۍ سره وویښي. د ساتونکې ډلې د مشر ددې خبرې سره سم شهزادګۍ گنګا دخپله ځایه تپ کړ او را پورته شوه ، راجه هم دخپله ځایه را پورته شو او ویی ویل مونږ دواړه پلار اولور به دهغه سره خبره وکړو. ددې خبرې سره سم شهزادګۍ او پلار یې دواړه دهغې خونې څخه بیرون راووتل.

هغه ساتونکې په لږ واټن کې خپل اس د واګو نیولې و او ولاړ و. دهغه شاته دهغو مړو شوو شهزادګانو درې واړه آسونه هم و ، شهزادګۍ هغه ته را نژدې شوه او په ډیره بې قراری سره یې ورڅخه و پوښتل : ایا دهغه نقاب پوښ تعقیب دې وکړ ، هغه څوک و او د کومه ځایه راغلې و او اوس چیرې ولاړ. دهغې په دې خبرو هغه ساتونکې خپل سرتیټ اچولې و او غلې ولاړه بیا یې شهزادګۍ ته وویل : زه ډیر افسوس کوم چې ما هغه تر اخره پورې تعقیب نه شو کړای. دهغه په دې خبره ترې شهزادګۍ په ډیره حیرانتیا سره و پوښتل چې ولې دې دهغه تعقیب ونه شو کړای ؟ هغه ساتونکې ورته په ځواب کې وویل :

شهزادگي! ما دهغه نقاب پوشه تعقيب تر ډيره ځايه وکړ، ان ددې ځايه اته يا لس ميله لرې واټن کې پسې ولاړم. هغه وخت چې دې نقاب پوش د شرق په لورې خپل آس ځغلاوه زه هم ورپسې روان وم. خو هلته د ونو د ځنگل څخه يو ناڅاپه ستا په سويمبر کې برخه اخستونکې درې شهزادگان هريو د راي سن شهزاده سانول داس، د ميوار شهزاده سورج مل او د کالنجر شهزاده سورداس را پيدا شول او دهغه اجنبی نقاب پوشه لاره يې ونيوله.

تر دې ځايه ما تعقب وکړاې شو او هلته په رسيدو سره په ونو کې پټ کيناستم او ددې ټول منظر ننداره مې کوله، کله چې دې نقاب پوش ددې درې وارو شهزادگانو څخه د خپلې لارې د بندولو پوښتنه وکړه نو هغوي ورته په ځواب کې وويل چې څرنگه چې دوي درې وارو ددې نقاب پوش له لاسه د شهزادگي سويمبر نه دې گټلې، او ددې شتون ددوي له پاره د ماتې او شرميدلو سبب گرځيدلې دې نويه دې خاطر به اوس هغوي دا نقاب پوش ژوندي نه پرېږدي. هغوي درې وارو ددې اجنبی څخه دهغه د نوم او ځاي په اړه وپوښتل خو هغه ورته هيڅ ځواب ور نه کړ خو کله چې دغه درې وارو شهزادگان په دې نقاب پوش باندې را پريوتل نو شهزادگي! هغه اجنبی يو انقلاب را منځته کړ.

هغه ډير زيات تيز، ډير چالاکه او ښه ماهر تيغ و هونکې دې، هغه د سترگو په رپ کې دراي سين شهزاده سانول داس په خپل خنجر باندې وواهه او د آس يې لاندې را وغورځاوه، کله چې هغو نورو دواړو شهزادگانو د خپل ملگرې حالت ته کتل او د څه تصميم نيولو هوډ يې کاوه چې په دې وخت کې هغه نقاب پوشه خپل آس ته پونده ورکړه او د کالنجر شهزاده سورداس يې را چپه کړ. د ميوار شهزاده سورج مل چې کله دا حال وکوت نو د تينبستي لاره يې خپله کړه خو نقاب پوش هغه تعقيب کړ او د شاه اړخه يې په توره داسې وواهه چې وجود يې دوه ټوټې شو او هملته له منځه ولاړ. او په دې توگه يې دهغوي درې وارو شهزادگانو ژوند ته د پاې ټکي کيښود.

دا زما بدقسمتی وه چې هغه نقاب پوش زه د ونو په دې ځنگل کې کتلې وم، نو هغه بيا زما لورې ته راغې، خپل کمان يې را وويست او غشي يې په کې کيښود او ماته يې گواښ وکړ چې زه د ځنگله څخه را ووځم او که نه ما به دخپلو غشو ښه کړي. ما دهغه ښه ویشتل هلته ستا په سويمبر کې کتلې وو چې هغه خطا نه ځي نو په دې خاطر زه غلې شاته د هغه پټنځاي څخه را ووتلم.

کله چې هغه زما څخه د تعقيب کولو علت و پوښت، نو ما ورته رښتيا رښتيا وويل، چې زه شهزادگي گنگا ستا په تعقيب پسې را استولې وم. تر څو هغې ته خبر يوسم چې ستا نوم څه دې، ته د کومه ځايه راغلې يې او کوم هيواد يارياست او سيدونکې يې؟ کيدې شي هغه زما په رښتيا ويلو باندې خوشحاله شوې وې نو ماته يې حکم وکړ چې د مړو شوو درې وارو شهزادگانو دا آسونه له ځانه سره يوسم او بيرته ستون شم. نو ما دهغې خبره ومنله او دادې بيرته ستاسې حضور ته راغلم. او دغه درې آسونه چې زما تر څنگ ولاړ دي دا دهغو درې وارو شهزادگانو آسونه دي. نو شهزادگي! ما همدومره ويل غوښتل چې ومی ويل:

تر دې ځايه دخبرو وروسته هغه تعقيبونکې ساتونکې خاموشه شو، بيا شهزادگي هلته ډيره ناهيلې او انديښمنه ودریده، تر لږه وخته پورې يې ځان سنبال کړ او هغه تعقيب کونکې عسکر ته يې وويل: ته اوس ولاړ شه او ارام وکړه، انديښمن کيږه مه، هغه کار چې تا ته در سپارل شوې و هغه دې تر سره کړې دې. د شهزادگي ددې عکس العمل دکتلو وروسته هغه ساتونکې په ډيره خوشحالي سره دهغه ځايه ولاړ. دهغه د تللو وروسته شهزادگي گنگا د خپل پلار راجه هرکشن په لورې ورغله او ورته يې وويل:

پلار جان! هيڅ خبر نه شو چې دا نقاب پوشه څه ډول انسان و. هغه ډير ښه تيغ و هونکې، او بې جوا به غشي ویشتونکې دې، هغه زما سويمبر هم وگټه او ماته يې کوم اهميت هم را نه کړ. او دتللو په وخت کې يې همدومره وويل چې زه تانه خوښوم. پلار جان! دا به څه ډول انسان وي چې خپل ځان ته دومره ارزښت ورکوي او دخپل ځان په مقابل کې ما دومره بې ارزښته گڼي. پلار جان! زه په دې اړه

هسې لاس په لاس نه شم کيناستلې ، زه به په هره توگه چې وي دا ډاگيزه کوم چې دا نقاب پوښه څوک دي ؟ ماته ياد دی چې زما د سويمبرددو ویمو مقابلو په ورځ د کوچيانو د قبيلې مشر فدايي خان دهغه سره دخبروله پاره دلته راغلې و .

پلار جانہ ! ته ماته د فدايې خان اته پته معلومه کړه . او هغه ماته را وليږه تر څو دهغه څخه و پوښتم چې په مخ او خيره باندې نقاب اغوستونکې دغه ځوان چې زما سويمبري هم گټلې دي څوک دي . پلار جانہ ! څرنگه چې هغه درې ځلې زما د ترلاسه کولو مقابلې په ښه شان سره گټلې دي ، په دې اساس زه به په هر صورت دهغه د ترلاسه کولو هڅې کوم . هسې خور واج او رسوم دادی چې شهزادگان تل شهزادگۍ ځانته پيدا کوی ، خو زما په اړه دا ټوله خبره بلمنگه ښکاري ، زما د سويمبر د گټلو نه وروسته هغه زما څخه خپله ناخوښي څرگنده کړې ده خو اوس به زه دخپل ضد په واسطه هغه پری نږدم . زه به په هره توگه چې شونې وي هغه پيدا کوم اود خپل ژوند ملگرې به يې گرځوم .

تر دې ځايه دخبرو وروسته شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه ، راجه هرکشن په ډيره نرمۍ او محبت ورته وويلې ، گوره لور جانې ! ته په دې اړه اندېښنه مه کوه او مه ناهيلې کيږه ، زه به دهمدا اوسه د کوچيانو د قبيلې د سردار فدايي خان په لټه کې شم ، که هغه زما لاسته راغې نو زه به يې ستا تر مخه حاضر کړم . ته به دهغه څخه و پوښتي چې ستا د لاسته راوړو د مقابلو دغه نقاب پوښه ځوان څوک دي ؟ د خپل پلار راجه هرکشن د ځواب په اوریدو سره شهزادگۍ ډيره خوشحاله شوه ، او بيرته دواړه پلار اولور دمحل په لور روان شول او همغه ځای ته ورغلل چيرې چې پخوا ناست و .

۱۴

د شیر شاه سوري په لاسو د ماتې خوړلو وروسته ، د بنگال حاکم سلطان محمود دخپل مرکزي ښار گوډ په لور وتښتید . هلته گوډ ته د ور رسیدو سره سم هغه ته دا خبر ترلاسه شو چې د گنگا د درياب په غاړه دده د ماتې څخه وروسته شیر شاه سوري اوس غواړي دهغه يوه بله مستحکمه کلا تيلياگړه هم فتحه کړي . خو سلطان محمود په هر صورت او هر حال اراده درلوده چې د تيلياگړه څخه دفاع وکړي ، ځکه که د تيلياگړه سيمه او د اکر کلا د شیر شاه سوري لاس ته ورځي نو بيا خو په بنگال کې د سلطان محمود قدم ټينگيدل شونې نه دي .

د گنگا د درياب په غاړه د شیر شاه سوري په لاسو د ماتې خوړلو وروسته د بنگال حاکم ته دا څرگنده شوې وه چې هغه نه په يواځې ځان د شیر شاه سوري مقابلې کولې شي او نه ورڅخه بنگال خوندي ساتلې شي . نو په دې خاطر د شیر شاه سوري د يلغار د مخنيوی په خاطر هغه بايد د چا څخه مرسته وغواړي ، او يا څوک دخپل ځان سره متحد وگرځوي . اوس نو سلطان محمود ته دخپلو دغو موخو د لاسته راوړلو په پاره دوه لارې موجودې وې .

لمړۍ دا چې هغه د شیر شاه سوري په مقابل کې دهندوستان د شهنشاه همايون بابر څخه مرسته وغواړي ، خو څرنگه چې همايون په دې وختو کې دخپل ټول ځواک سره د گجرات د حاکم بهار خان په خلاف په جنگ نښتې و او په ځاي ځاي ددواړو د فوځونو تر منځ خونړي جنگونه روان و . نو په دې خاطر د بنگال حاکم دا وگڼل چې که په دې حال کې د همايون څخه مرسته هم وغواړي نو همايون به دهغه څه مرسته ونه شي کولای . ځکه همايون به هيڅکله هم د گجرات د حاکم پر خلاف خپل کار نيمايي پری نږدی او د شیر شاه په خلاف به دده کومک ته را ونه دانگي ، نو په دې خاطر سلطان محمود د همايون څخه د مرستې د غوښتلو پلان له نظره وويست .

دويم ځواک چې سلطان محمود د شیر شاه په خلاف دخپل ځان سره را يوځای کولې شو ، هغوی د گوا پرتگالي فوځونه و . په همدې وختو کې دې پرتگالي فوځونو په هندوستان کې پوره ځواک درلود . نو د شیر شاه سوري پر خلاف سلطان محمود د پرتگاليانو د ملگرتيا له پاره د گوا د والي «نونوډا» سره اړيکې ټينگول پيل کړل . او ددې کار له پاره يې د پرتگالي بحري بيړۍ د قذاقانو يو

قومندان و ټاکه . دغه قومندان د سلطان محمود سره دهغه په مرکزی ښار گوډ کې بندى و . دبحري قذاقانو ددې قومندان نوم ميلوجسارتى و . دا چې ميلو جسارتى څه ډول د سلطان محمود په لاسو بندى شو دهغه قصه څه دا ډول ده .

په گوا کې ميشت پرتگاليان د ډيره وخته راهيسې د بنگال د زمکې لاندې طبيعي سرچينو د راويستلو له پاره په کار بوخت ول . هغوي غوښتل چې د شرقى بنگال د اوو سيمو ترڅنگ د هگلى او چټگانگ په موجوده سيمو او بندرگاه باندې ولکه وکړي . خو تر اوو سيمو پورې ورتگ اسانه نه و ځکه هغه ډيرې لږې او په داخل کې پرتې وې . په داسې حال کې چې چټه گانگ د سمندر په غاړه پروت و .

د خپلو دغو موخو د ترلاسه کولو له پاره دگوا پرتگالي والي نونوډا د خپلو بحري قذاقانو قومندان ميلوجسارتى د همدې کار له پاره هغه لورې ته وړ استولې و . او هغه ته يې ويلې و چې هغه دې د چټه گانگ د بندرگاه په لور ولاړ شي او په بنگال کې دخپلو گټو د تر لاسه کولو له پاره هڅې وکړي . دگوا والي نونوډا د بحري قذاقانو دې قومندان ته ډيره ستره او قوي بحري بېړه هم تياره کړې وه . خودا به د ميلوجسارتى بدقسمتې وه ځکه هغه وخت چې هغه ددې کار د تر سره کولو له پاره روان شو نو د هغه ټولو بېړه د يو سمندري توپان سره مخ شوه ، بېړه يې غرقه او خلک يې تيت و پرک شول خود هغه خپل بحري جهاز د اراکان د سمندر غاړې ته ورغې . ميلو جسارتى په يوه کوچنۍ شاتنه بحري جهاز کې د چټگانگ تر غاړو پورې ورسيد خو هغه د کرن چالي درياب په غاړه پرته بندرگاه و نه پيژندله ، ددې يو علت دا و چې د بنگال په خليج کې نژدې پنځوس ميله واټن کې دا ډول درې دريابونه را يوځاي کيږي . چې دهغې ډلې څخه يو کرن چالي ، بل يې سانپ کها او دريم يې مت مهرى دي .

د بحري غلو دغه کپتان ميلوجسارتى او دهغه يو څو نور پرتگالي ملگرى هلته په سمندر کې د څو کسه ماهى نيونکو لخوا و نيول شول . دې ماهى نيونکو هلته په خپلو سيمو کې ماهيان نيول چې ددوې بحري جهازونه ور ورسيدل . خو هغوي ددوې د نيولو وروسته د جهازونو سره يو ځاي د چټگانگ د بندر په لور يوړل . ماهى نيونکو د ميلوجسارتى جهاز د مت مهرى د درياب غاړې ته راوست ، د پرتگاليانو جهاز تر چکريا پورې ورسيد . دا يو وړوکې شاتنه کله چې په هغه وخت کې د مسلمانانو د راتلو د مخه د ارکان دراجه ملکيت و .

د مت مهرى درياب تنگ او کم عرضه و . کله چې د درياب د جزر وخت راغې نو د پرتگاليانو جهاز په کې و نښت ، د چکريا والي خدا بخش ، ميلو جسارتى او دهغه نور ملگرې ټول و نيول او د بحري غلو تر نامه لاندې يې په زندان کې واچول .

پرتگاليانو يو ځل دوه د همدې ميلو جسارتى تر مشرۍ لاندې د تينبتي هڅه هم کړې وه خود دهغوي هڅې شنه کړل شوې وې . دهغې پايلې داشوې چې هغه يې نور هم دننه يوړ او هلته يې په زندان کې واچوه ، په همدې وخت کې ميلو جسارتى ته يوه پيښه را منځته شوه دهغه يو ډير ښايسته واره چې دهغه سره ملگرې و ، د و هم پرسته هندوانو له اړخه درياب ته د نذرانې په شکل ور واچول شو . ځکه هغوي د سپين خنزير قربانۍ ته اړتيا درلوده او دا ځوان هم سور سپين او ښه ښايسته کړل شوې نو په دې خاطر هندو بامېرانو همدې قربانې کړې ، د چکريا والي خدا بخش خان څه موده وروسته ميلو جسارتى دخپله ځانه سره و ساته ، بيا يې په ۱۵۳۰ ز کال کې پنځلس سوه پونډه جرمانه کړ او په دې ترتيب يې ميلو جسارتى او دهغه ملگرې د زندان ازا د کړل . په دې توگه د قيد او بند څخه د خوشې کيد و وروسته ميلو جسارتى نيغ گوا ته ولاړ .

په ۱۵۳۳ ز کال کې دگوا پرتگالي والي نونوډا کنها يو ځل بيا ميلو جسارتى دخپل نماينده په توگه چټگانگ ته ورو ليرېه ، ترڅو هغه هلته د بنگال د حاکم سلطان محمود څخه دهغه په مرکز ښار گوډ کې د يوې کارخانې د جوړولو له پاره د اجازې او اسانتياو د ترلاسه کولو له پاره خبرې وکړي . او ترڅنگ يې دهغه سره د پرامنه تجارت د پيلولو له پاره هم اجازه واخلي .

میلو جسارتی د خپل والی د حکم سره سم یوه بحری بیړه را واخسته او دهغه ځایه را روان شو، دا ځل د چټاگانګ مسلمان والي هغه ته ډیر ښه ښه راغلاست ووايه، خو څرنگه چې میلو جسارتی یو ډیر ذلیل او بد اخلاقه انسان و، ددغه استقبال څخه یی غلطه گټه پورته کړه او خپل ذلت یی هملته را څرگند کړ. هغه خپل مال د چونګې د ورکولو پرته ښار ته دننه په غلا راوست. او د خپل جارحانه سلوک په اساس یی د چټاگانګ خلک د خپل ځان په خلاف را وپارول. په همدې وخت کې د میلو جسارتی یوه بله بد بختی هم پیل شوه او هغه داسې چې د بنگال د حاکم د خوشحالولو له پاره یی هغه ته ډیر قیمتي تحایف ور ولېږل. په دې تحایفو کې یو څه خوشبو لرونکې بوتلونه هم و. خو د خشبو دغه بوتلونه دې بحری غلو د همدې کپتان میلو جسارتی په قومندې د مسلمانانو د یوه بحري جهاز څخه لوټ کړی و او په هغو بوتلونو چې د مسلمانانو مارکه پرې ښتی وه همغسې پرې ایښې وه.

کله چې د تحایف د بنگال حاکم سلطان محمود ته وړاندې کړل شول نو هغه ته را څرگنده شوه چې دا مال ټول د مسلمانانو د جهاز څخه لوټ کړل شوی دې. د بنگال حاکم په دې خبره ډیر ناخوښه شو او هغه د میلو جسارتی د سفیر او ورسره د راغلیو نمایندگانو د وژلو حکم وکړ. خو وروسته یی د یوه شخص په مشوره او سپارښتنه هغوی د وژلو څخه معاف کړل خو په زندان کې یی واچول. ددې کار سره یو ځای د بنگال حاکم سلطان محمود د چټه گانګ والی خدا بخش ته هم حکم ولېږه چې میلو جسارتی دې د خپلو ټولو انډیوالانو سره یو ځای ونیسی، نو هماغه و چې د چټه گانګ مسلمان والی خدا بخش، میلو جسارتی او دهغه ملگری یوه دعوت ته را وبلل.

ددعوت په وخت کې میلو جسارتی او دهغه ملگرو ته دا خبر ور ورسید چې هغه نیول کیږی. نو په دې اساس هغه جنګ ته ملا وتړله، په دې جنګ کې د میلو جسارتی لس کسه ملگری ووژل شول او پاته یی ژوندې ونیول شول. د میلو جسارتی په گډون ټول بندیان د چټه گانګ د والي خدا بخش له اړخه لاس تړلی د سلطان محمود مرکز په لور واستول شول.

کله چې میلو جسارتی گوډ ته ورسید نو سلطان محمود هغه په زندان کې ور و غورځاوه. کله چې د میلو جسارتی او دهغه د ملگرو د نیولو خبر د گوا پرتګالي والی نونوډا کنها ته ورسید نو هغه یو ځل دوه خپلې بحري بیړې دهغوی د ازادولو له پاره هغه لورې ته واستولې خو دهغه بحری بیړه هر ځل د نکامۍ سره مخ شوه، نو په دې اساس میلو جسارتی همداسې د بنگال د حاکم سلطان محمود په بندیخانه کې قید پاته شو. خواوس سلطان محمود د همدې میلو جسارتی له لارې غوښتل د گوا پرتګالي والی نونوډا کنها سره خبره وکړی تر څو هغه د شیر شاه سوري پر خلاف د خپل ځان سره را یو ځای کړي.

د خپلو دغو موخو د تر لاسه کولو له پاره کله چې د بنگال حاکم سلطان محمود د گنګا د دریاب په غاړه د شیر شاه سوري څخه ماتې وخوړله او بیرته خپل مرکز د گوډ ښار ته را ستون شو، نو هلته د راتلو سمدستي وروسته په هماغه دویمه ورځ یی د پرتګالي قذاقانو او غلو قومندان میلو جسارتی را وغوښت. هغه وخت چې میلو جسارتی د سلطان دربار ته راغې نو سلطان محمود د خپله ځایه پورته شو او په ډیره گرمه توګه یی دهغه استقبال وکړ، او بیا یی د خپل ځان تر څنګ کیناوه.

تریوه وخته پورې سلطان محمود خاموشه ناست و او د میلو جسارتی په لوری کتل، او بیا یی ورته وویل: گوره جسارتی! ته پوهیږې چې دلته مې د څه له پاره را بللې یی. دهغه په دې خبره جسارتی په حیرانتیا او د هیلې په سترگو سلطان محمود ته وکتل او ځواب یی ورکړ. زه نه پوهیږم چې د بنگال حاکم زه د څه له پاره د بندې خانې څخه را ویستلې یم او دلته یی د خپل ځان سره کینولې یم. خوبیا هم زه تاسو ته ډاډ درکوم چې که چیرې تاسې زما څخه دکوم خدمت د اخستلو اړتیا لرئ نو زه به تاسو ناهیلی نه کړم. د میلو جسارتی ددې ځواب په اوریدو سره د سلطان محمود په څیره کې خوښې را څرگنده شوه. او بیا یی د خپل مقصد خبره را واخسته.

گوره جسارتی ! ما پریکړه کړې چې تا د زندان څخه ازاد کړم. اوستا سره نور ملگري هم ازادوم. خو ته به هم زما یو کار تر سره کوي. دهغه په دې خبره میلو جسارتی ډیر خوشحاله شو او په ډیره ناکراري سره یی خپل اړخ بدل کړ او ویی ویل: تر هر څه دمخه زه د بنگال د حاکم شکریه کوم چې هغه زما او زما د ملگرو د پریښولو اراده یی کړې ده. ددې نه اخوا به زه وپوښتم چې ته زموږ د خوشې کولو په بدل کې څه ډول شرایط غواړې پر مونږ کیږدې. دهغه په دې خبره سلطان محمود وویل:

گوره جسارتی ! کیدې شې هلته په زندان کې تاته دا خبرونه در رسیدلی وی چې شیرشاه سوري په بهار باندې د ولکې کولو نه وروسته اوس غواړې په بنگال باندې هم حمله وکړي ، هغه یو ځل ماته د گنگا د دریاب په غاړه ماتې را کړې ده او زما په ښار سورج گډ او تر څنګ یی د هغه ځای په مستحکمه کلا مونږ ګیر باندې هم ولکه کړې ده. اوس چې کوم خبرونه را ځي دهغې په مطابق شیرشاه سوري تر څو ورځو پورې غواړی زما یو بل ستر سنگر تیلیاګر هی هم تر پښو لاندې کړي ، نوکه چیرې شیرشاه تیلیاګر هی هم سوبه کړي او په هغه ځای خپله ولکه کلکه کړي نو بیا خو به زه فکر وکړم چې هغه به په بنگال باندې هم را خپور شی ، او هیڅوک او هیڅ ځواک به دهغه مخنیوی ونه کړای شی. زه غواړم چې تاسې پرتګالیان زما سره د شیرشاه په مقابل کې ودریږئ،

تر دې ځایه دخبرو وروسته سلطان محمود غلې شو او بیا د بحری غلو پرتګالی قومندان میلو جسارتی په خبرو پیل وکړ. زه د بنگال حاکم ته ډاډ ورکوم ، چې له تاسره به زموږ په یو ځای کیدو باندې په ډاډمنه توګه د شیرشاه سوري مخه و نیول شی. د بنگال حاکم ! زه تاته دا ډاډ هم در کول غواړم چې هلته په گوا کې دومره ستره بحری بیړه او دومره ستر پرتګالی فوځ موجود دې چې که چیرې هغوی ټول د شیرشاه سوري پر خلاف استعمال کړل شي نو په څو ورځو کې به شیرشاه سوري نه یواځې د بنگاله بلکه د بهاره به هم تینښتې ته اړ شی. او په دې لړ کې به زه ستا سره هر ډول مرسته وکړم. ته اوس همدومره وکړه چې زما ملگري بیرته گوا ته ولیږه ، زه به هغوی په ټوله خبره و پوهوم ، او په دې لړ کې به زه د گوا پرتګالی والی نونوډا کنها ته یو لیک هم واستوم. زه تاته ډاډ در کوم چې ددې لیک د ورسیدو سره سم به دهغه ځای والی نونوډا کنها نه یواځې بحری بیړه را ولیږي بلکه هلته شته فوځ به هم دې لوري ته را و استوي. د همدې لښکر په کومک سره به مونږ د شیرشاه سوري په مخنیوی کې بریالی شو.

د میلو جسارتی ددې خبرو خبرو په اساس سلطان محمود خوشحاله شو او بیا یی وویل:

گوره جسارتی ! تا ماته داسې ځواب را کړ چې زما د ډاډ او خوشحالی سبب وگرځید. د نن څخه نه ، بلکه د همدا اوسه ته زما گوجی مشاور یی. په هر ځای چې زه حمله کوم نو له تا به مشوره اخلم. زما په لښکر کې به ته زما د یوه سالار په څیر اوسې. ستا د اوسیدو ټولې اړتیاوې به تاته هلته په مرکزي ښار گوډ کې تیار یږي. هلته به تاته د اوسیدو له پاره ډیره ښه حویلی در کول شی. اوس ته همدومره وکړه چې زما څو کسان به له تاسره هلته بندې خانې ته ولاړ شی دهغه ځایه ټول پرتګالیان ازاد کړئ ، ته هغوی بیرته دخپل والی نونوډا کنها لوري ته و لیږه او خپل لیک هم همغوي ته ورکړه. تر څو د شیرشاه سوري سره د مقابلي کولو له پاره د گوا پرتګالی والی خپله بحری بیړه او خپل لښکر دې لوري ته را ولیږي. ددې خبرې سره سم میلو جسارتی دخپله ځایه را پورته شو ، سلطان محمود خپل څو کسان دهغه سره یو ځای زندان ته ولیږل ، او هلته په گوډ کې چې څومره پرتګالیان بنديان و هغوی یی ټول ازاد کړل ، میلو جسارتی دهغوی په لاسو یو لیک هم د گوا پرتګالی والی نونوډا کنها ته ولیږه. دې لیک ډیرې ښې پایلې درلودې ځکه د لیک په ځواب کې د گوا والی نه یواځې خپله بحری بیړه د بنگال د خلیج په لور را ولیږله بلکه دخپلو پرتګالیانو څخه جوړ شوې ستر لښکر یی هم د بنگال مرکزي ښار گوډ ته ورو لیږه.

دگنگا د دریاب په غاړه سلطان محمود ته د ماتې ورکولو وروسته شیر شاه سوری همغسې خپل پرمختګ ته دوام ورکړ. په حقیقت کې هغه د همایون د فراغت دمخه غوښتل په بنگال باندې ولکه وکړي او خپل ځان مستحکم کړي.

په هغه وخت کې د بهار څخه د بنگال په لور تر ټولو لنډه لار د مونګیر ، بهاگل پور او کول ګونګ څخه تیریده او د تیلیاګرهي پورې رسیده ، ددې درې د ساتنې له پاره ان د بهار تر ټولو پورې دغه د تیلیاګرهي مستحکمه کلا پرته وه ، د بهار د ټولو څخه دا لاره د شرقی بنگال سکری ګلي ته رسیده . اوبیا د سکري ګلي څخه دا لاره د گنگا په غاړه د شرق نه تر غربه پورې بیرته را څرخیده . اوبیا د گنگا په غربي غاړو کې مخته تلله او د تیلیاګرهي کلا چې د درې په غربي څنډو کې پرته وه ، او اوس یی هم کنډرې تر سترگو کیږي ، د سړکونو ټولې لارې پرې را څرخیدلې وې . ددې کلا یوې لورې ته د راج محل غرنۍ سلسله پرته ده ، چې ډیر سخت او ناهمواره غرونه دي ، ستر ستر ګونګونه لري . خو د جنوب په لور تر اتیاو میلو پورې د بنگال د بهیر یوګ د سیمې تر بیرونیو ټولو پورې پراخه پرته ده .

د همدې سترې ، غرنۍ درې لاندې د گنگا دریاب د شرق لورې ته ډیر تیز گرداب جوړ کړې و ، چې دهغې په اساس د تیلیاګرهي په شمال کې یو ستره کنده جوړه شوې وه .

دگنگا په هغه بله غاړه د ګرهي د درې تر څنګ د بنگال حکمرانانو او رئیسانو ان تر پوانتې پورې ډیرې زیاتې مورچې او سنگرونه جوړ کړې و . د بوانتې نه تر بنگاله پورې د ګوډ د مرکزي ښار په پورې په هغه وخت کې یوازې یو شاهي سپک جوړ شوې و . د حرب د فنونو له آنده دا دره داسې ګرزیدلې وه چې نه خو پرې حمله کیدای شوه او نه یی محاصره کول شوني و . ځکه په هغه وختو کې د حملې په مقابل کې د دفاع وسایل ډیر قوی او ځواکمن و . دا هماغه ځای دې چې په ۱۲۰۰م کال کې د بنگال مهاراجه لکشمین سینګ د بختیار خلجي د لارې د نیولو هڅه کړې وه . خو بختیار خلجي ورته دوکه ورکړه او په بله لاره ولاړ . دهغې پیښې نه اوس نژدې ۳۳۲ کاله وروسته شیر شاه سوري هم د بنگال د حاکم سلطان محمود سره د بختیا خلجي په څیر لوبه کول غوښتل .

په هر حال شیر شاه سوري د تیلیاګرهي په لور کوچ وکړ . نو په هغه وخت کې دهغه د کوچ کولو نه داسې ډاګیزه کیده چې هغه غواړي تیلیاګرهي په مستقیمه توګه په خپله ولکه کې واخلي . خو د بنگال حکمران سلطان محمود ددې درې د خوندی ساتلو په خاطر ، چې د بنگال دروازه هم ورته ویل کیږي ، خپل او دخپلو پرتګالی ملګرو فوځونه ځای په ځای کړل . خو د بنگال حاکم سلطان محمود د شیر شاه سوري ژور جنګي چالونه درک نه شو کړای .

د بنگال د حاکم سلطان محمود او پرتګالیانو آند دا و چې څرنګه چې د شیر شاه سوري سره بحری بیړه نه شته او یواځې بحري کشتۍ وروسته دی نو په دې اساس به هغه دگنگا دریاب استعمال نه شي کړای او نه به د بنگال مرکزي ښار ګوډ ته را ورسېږي . ځکه چې هغه به په تیلیاګرهي کې د متحده ځواکونو سره ټکر کوي او د تیلیاګرهي کلا او هغه ته ورتلونکې لاره به چې د ګوډ ښار په لور ورځي په ځای ځای د سنگرونو په ځای داسې مضبوطه او مستحکمه کړل شوې وه چې سلطان محمود او پرتګالیان پوره هیله من و چې شیر شاه سوري به په هېڅ توګه په تیلیاګرهي باندې ولکه و نه کړای شي . او نه به د تیلیاګرهي څخه د ګوډ په لور د تلونکې شاهراه څخه په خوندی توګه را تیر شي .

شیر شاه سوري هم په یوه وخت کې د دوو معرکو د سرکولو هڅه کوله ، هغه غوښتل چې د بنگال مرکزي ښار ګوډ او د تیلیاګرهي کلا دواړه په یوه وخت کې تر لاسه کړي ، هغه د همدې مقصد له پاره خپل لښکر د تیلیاګرهي څخه په لږ واټن کې و دراهه . بیا یی د لښکر یوه برخه دخپل زوی جلال خان په مشرۍ کې ورکړه او د صاحب خان ورور مقرب خان یی ورته معاون و ټاکه ، او هغوی ته یی حکم وکړ

چې هغوی دې په تیلیاگرهی باندې حمله وکړي ، او د پرتګالیانو څخه علاوه د سلطان محمود لښکر دې هم په جنگ کې را ښکیل کړي ، په دې وخت کې شیر شاه سوري غوښتل یوه بله معرکه هم سرته ورسوي ، او هغه د بنگال په مرکزی ښار ګوډ باندې یرغل و .

د شیر شاه سوري زوی جلال خان او معاون یی مقرب خان دواړه چې کله مخته راغلل او په تیلیاگرهی باندې یی حمله وکړه او د بنگال لښکر او پرتګالیان یی د خپله ځانه سره په جنگ کې مصروف کړل ، نو بیا شیر شاه سوري خپل کار پیل کړ . هغه د گنگا په دریاب کې ولاړو کشتیو باندې ولکه وکړه ، دا هسې ساده کیشتی وې چې د بنگال او سیدونکو د کهلویا او رهوار په نوم باندې یادولې . شیر شاه سوري د همدې کشتیو په واسطه د خپل لښکر سره یو ځای متحرک شو . هغه جنگي او د خوراک سامانونه د همدې کشتیو په واسطه ولیرل ، او په خپله د خپل لښکر سره یو ځای د راج محل د غرونو څخه راتیر او د جنوب د نوم ورکو سیمو په لور ورغی . دا ځایونه د غرنیو لړیو یوه برخه وه . شیر شاه سوري تر ډیره ځایه پورې په همدغه نوم ورکو ځایو کې د غرنیو لړیو تر منځ سفر وکړ ، بیا د جنوب شرق لورې ته را وگرزید ، او د چهارکنډ ځنگلونو ته ورسید . په هغه وختو کې دا دومره وړانه ویکاره سیمه وه چې یا په کې لاره وهونکې او لار شوکونکې بدکاران او سیدل او یا پرې د اړیسه څخه راتلونکې مسافرو سفر کاوه . په دې سیمه کې سړک نه و . یواځې وړې وړې لارې وې چې د یخنی په وخت کې دانسانانو او حیواناتو له پاره د استعمال وړ وې . ځکه د دې سیمې څخه د تیریدو په وخت کې به دې ته اړتیا وه چې شاوخوا په لاره کې ولاړ اغزی ، اوبوټې پرې کړل شي تر څو لاره جوړه رانښکاره شی ، تر څنگ یی تیز اوبه بهیدونکې ویالې هم په دې ورځو کې وچیدې .

د بله اړخه د شیر شاه سوري زوی جلال خان او دهغه معاون مقرب خان دواړه یو ځای د پرتګالیانو او سلطان محمود لښکر په جنگ کې سره را نغاړلې وې . د بلې لورې د کشتیو په واسطه د شیر شاه سوري له اړخه را لیږل شوې د جنگ سامان او د خوراک وسایل هم هغه ځای ته را رسیدلی و چې هغه غوښتل . بیا شیر شاه سوري د خپل لښکر سره یو ځای د پوانتې څخه د ګوډ په لور تلونکې سړک باندې د هوا په څیر را خپور شوې و .

په هغو وختو کې د بنگال مرکزي ښار همدا د ګوډ ښار و . چې د مهاند د دریاب په شمال کې نژدې شپيته میله واټن کې پروت و . د مهاند دریاب د گنگا د دریاب معاون دریاب گنل کیږي . اوس نو د شیر شاه سوري تر مخه تر ټولو لمړی د فرندوز ښار و . شیر شاه سوري غوښتل په ګوډ باندې دیرغل دمخه د فرندوز ښار تر خپلې ولکې لاندې راولي . ځکه چې که چیرې هغه د دې ښاره همداسې تیر شي او د ګوډ ښار محاصره کړی نو بیا به د بنگال حاکم سلطان محمود د فرندوز څخه نظامي او خوراکي کومکونه تر لاسه کړي او ده ته به نه تلافی کیدونکې زیان ور ورسوي .

د خپلو دغو موخو د تر لاسه کولو له پاره شیر شاه سوري یو ځل بیا خپل لښکر په دوو برخو وویش ، یوه برخه یی د خپله ځانه سره و ساتله او بله برخه یی د صاحب خان تر قومندې لاندې هغه ته ورحواله کړه . او هغه یی په پوانتې یعنې د فرندوز په ښار د حملې له پاره ولیږه . خو په خپله شیر شاه د خپلې برخې د لښکرو سره د پوانتې او تیلیاگره تر منځ په لویه لار سنگر و نیوه ، هغه غوښتل چې که چیرې د تیلیاگره څخه د سلطان محمود او یا دهغه اتحادي فوځونه د ښار په لور را وخوژیږي نو دهغوی لاره به ونیسي .

صاحب خان د خپل لښکر سره یو ځای د شپې په داسې وخت کې په ښار باندې یرغل وروست چې ټول خلک په خواږه خوب ویده و . د پوانتې (فرندوز) ښار ته صاحب خان او دهغه ملګري لکه د میرو په څیر ورغلل او هلته د ښار په کوڅو اولارو کې د دیمک د چینجو په څیر خپاره شول . صاحب خان او دهغه ملګری په ډیره اسانۍ سره د پوانتې ښار ته ورننوتل . او هلته په ښار کې چې هر څومره بنگالی او پرتګالی فوځونو ډلې موجودې وې هغوی ټول یی په همغه لمړۍ حمله کې له تیغه تیر کړل . او د پوانتې په ښار یی پرته له ځنډه په ډیره اسانۍ سره ولکه وکړه .

په دې ښار باندې د ولکې کولو وروسته صاحب خان د ښار نظم و نسق سنډال کړ ، دلته یی خپل والی و ټاکه او یو کوچنی لښکری هم دلته په پوښتني کې دخپل والي د مرستې له پاره پرېښود. ددې کار د تر سره کولو وروسته یی خپل پاته لښکر له ځانه سره واخست او بیرته د شیر شاه سوري په لور ورغې. کله چې صاحب خان د پوښتني په ښار باندې د ولکې کولو وروسته بیرته د شیر شاه سوري سره یو ځای شو نو بیا شیر شاه سوري د بنگال د مرکزی ښار گوډ په لور په ډیره گړندی توگه مخکې تگ وکړ. او دخپل لښکر سره یو ځای هلته د گوډ د ښار په خنډو کې را څرگند شو.

کله چې شیر شاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای د گوډ ښار ته را نژدې شو نو ویی کتل چې د گوډ ښار په ډیره مستحکمه توگه کلا بند شوې دي. د ښار په څلورو اړخونو کې ستر ستر خنډونه کتل شوې دي ، او کلا ډیر ستر ستر دیوالونه لری چې عرض یی په هیڅ ځای کې د لسو گزو څخه لږ نه دي. هغه وکتل چې دهغه سواره ددغو خنډونو څخه تیریدلې نه شي. او دهغه پیاده فوځ ددې خنډونو او دیوالونو څخه د میړو په څیر معلومیږي. خوشیر شاه سوري په هر صورت د بنگال د حاکم سلطان محمود د ماتولو هوډ درلود او پریکړه یی کړې وه چې د گوډ په ښار به خپله ولکه تر سره کوي.

په همدې وخت کې د بنگال حاکم او پرتگالیانو ته هملته په تیلیا گړه کې خبر ورسید چې شیر شاه سوري دوی دخپل ځوي جلال خان سره په جنگ کې اخته کړي دی ، په داسې حال کې چې په خپله شیر شاه سوري په گوډ د حملې له پاره هغه لوري ته تللي دي او د گوډ ښار یی محاصره کړې دي.

ددې خبرد اوریدو سره سم د سلطان محمود تر پښو لاندې زمکه وښویده ، نو په دې خاطر یی تیلیا گړه هملته په خپل حال پرېښود او دخپل لښکر او د پرتگالیانو د لښکرو سره یو ځای په ډیره بیه د گوډ په لور را وخوژید. د شیر شاه زوي جلال خان او دهغه معاون مقرب خان ددوی نه موجودیت نه په گټې اخستلو سره د تیلیا گړه یی ستره جنگی کلا دخپلې ولکې لاندې راوسته.

هغه وخت چې د بنگال حاکم سلطان محمود دخپل لښکر او پرتگالیانو سره یو ځای د گوډ مرکزی ښار ته را نژدې شو نو هغه ته خبر ورکړل شو چې ښارد شیر شاه سوري په محاصره کې دي. او هغه هوډ کړ چې ښار به حتما تر خپلې ولکې لاندې رواړي. نو په دې اساس هغه د شیر شاه سوري سره د سولې کولو له پاره وړاندیز وکړ او هغه ته یی خپل قاصد ورولیږه ، او د سولې او امن غوښتنه یی ترې وکړه. شونې ده چې شیر شاه سوري هم د سولې له پاره تیار و نو دهغه د سولې وړاندیز یی ومانه ، او په دې ترتیب د شیر شاه سوري او سلطان محمود تر منځ د سولې شرایط ولیکل شول. د همدې شرایطو په اساس د بنگال حاکم سلطان محمود شیر شاه سوري ته د جرمانې یا نذرانې په توگه د ۱۳ لکه طلا یی سکود ورکولو وعده وکړه. او تر څنګ یی د گوډ نه تر سکري گري پورې ټوله سیمه چې نژدې ۹۰ مایله کیږی او عرض یی هم نژدې ۳۰ مایله کیږي د شیر شاه سوري په ولکه کې ورکړه.

اخر د همدې شرایطو په بدل کې سوله وشوه او په دې ترتیب د سلطان محمود په مقابل کې شیر شاه سوري ته ډیره ښه سوبه ور په برخه شوه. ددې سوبې څخه شیر شاه سوري ته نه یواځې مالي گټې تر لاسه شوې بلکه هغه ته سیاسي علویت هم ور په برخه شو ، ددې نه علاوه د تیلیا گړه یی دره هم د شیر شاه سوري په لاسو کې ور پرېوته ، او داسې څرگندیده چې د بنگال حاکم سلطان محمود شیر شاه سوري ته په دې امتیازاتو ورکولو سره په خپلو لاسو د بنگال سوبه ولیکله ، اوس نو شیر شاه سوري ته په مکمله توگه ازادي ور په برخه شوې وه چې هغه ددې درو څخه هر وخت چې وغواړي د سلطان محمود څخه خراج واخلي او کله چې وغواړي د هغه په تخت و تاج باندې ولکه وکړي.

د رھتاس په راج محل کې ښایسته او حسینه شهزادګۍ ګنگا په سپینه رنګه فرش باندې د نڅا او رقص تر څنګ ډیره خوندوره او زړه را ښکونکې سندره ویله. څرنګه چې دهغې د موزیک ښوونه سر ته رسیدلې وه نو دهغې د تعلیم د پوره کیدو په خاطر هلته په راج محل کې د خوشحالو ستر جشن لمانځل کیده.

راجه هرکشن د خپلو رانیانو سره یو ځای هملته په ډیر لوړ او دنگ جوړ کړل شوي شاه نشین باندې ناست و. دهغه ښې او چپ لورې ته دهغه مشیران او وزیران او د ریاست نور لوړ پوړي چارواکي سره راټول شوې و. ددې خلکو علاوه پندت پروهیت هم په خپلو ټاکل شو ځایو باندې ځای په ځای شوی و. ددوې تر څنګ د راجه هرکشن تر شا په لږ واټن کې د شهزادګۍ ګنگا د موزیک ښوونکې پندت هم په خپل ناست ځای کې د ورايه څرګندیده.

۱۲

د رھتاس په راج محل کې ښایسته او حسینه شهزادګۍ ګنگا په سپینه رنګه فرش باندې د نڅا او رقص تر څنګ ډیره خوندوره او زړه را ښکونکې سندره هم ویله. څرنګه چې دهغې د موزیک ښوونه سر ته رسیدلې وه نو دهغې د تعلیم د پوره کیدو په خاطر هلته په راج محل کې د هغې خوشحالو د لمانځلو له پاره ستر جشن جوړ شوې و.

راجه هرکشن د خپلو رانیانو سره یو ځای هملته په ډیر لوړ او دنگ جوړ کړل شوي شاه نشین باندې ناست و. دهغه ښې او چپ لورې ته دهغه سلاکاران، وزیران او د ریاست نور لوړ پوړي چارواکي راټول شوې و. ددې خلکو علاوه پروهیت پندتان هم په خپلو ټاکل شو ځایو باندې ځای په ځای شوی و. ددوې تر څنګ د راجه هرکشن تر شا په لږ واټن کې د شهزادګۍ ګنگا د موزیک ښوونکې پندت هم په خپل ناست ځای کې د ورايه څرګندیده.

ګنگا په سپین و زمه فرش باندې نڅا کوله او د نڅا په وخت کې دهغې د سپینو ورینیمینو کالیو څخه دهغې د جسم ټولې زاوې په ډیره څرګنده توګه تر سترگو کیدې. دې نندارې په کتونکو کې یو هیجان را پورته کړې و. په سازونو کې یو خوند او په سترگو کې مستی. لیدل کیدې او دهغې د ژبې څخه د سندري هر لفظ په اوریدونکو باندې خپل خاص اغیز شینده. ددې د نڅا او سندرو د اغیز نه هر یو نندار چې په لیوننتوب اخته شوې و.

تر لږ څه وخته پورې هغې په همدې توګه نڅا وکړه او بیا یې د لاس په اشاره خپلو ډمانو ته د توقف اشاره وکړه، دهغې په اشارې سره ډمانو خپل ساز او سرود بند کړ. بیا ګنگا په ډیره خوشحالی هلته شاه نشین ته د خپل پلار څنګ ته ورغله او ورڅخه یې وپوښتل چې پلار جان! تاته زما نڅا او سندري څه ډول ښکاره شوې. راجه هرکشن په صفتی توګه خپلې لور شهزادګۍ ګنگا ته مخ کړ او ورته یې وویل:

ګنگا لور جانې! دغه نڅا چې تان د نندار چیانو تر مخ د لته په راج محل کې تر سره کړه نو ددې تر مخه ما دهیڅ یو نخیدونکې ډمې داسې نڅانه وه کتلې. بګوان دې زما خبره درواغ کوی نه چې ووايم ستا استاذانو تاته د نڅا او موزیک داسې ښوونه او روزنه درکړې ده چې ته یې د تیرې څخه یو نایابه ملغلره و ګرځولې. په همدې وخت کې شهزادګۍ د خپل پلار راجه هرکشن په غوږ کې یو څه پټ وویل:

پلارجانه ! دا خلک ته ددې ځايه رخصت کړه ځکه زه غواړم له تاسره يوه ډيره مهمه خبره وکړم. دهغې په دې خبره راجه هرکشن د لاس په اشارې سره خلک دهغه ځايه رخصت کړل او ټول وزيران ، سلاکاران او پندتان له دې خونې څخه ووتل او خونه يې تخليه کړه. ددې ټولو خلکو د تللو وروسته ، بيا راجه هرکشن خپلې لور شهزادگۍ ته مخ کړ او ورڅخه يې وپوښتل :

گنگا لورې ! تا ماته څه ويل غوښتل ، اوس يې ووايه. دهغه په دې خبره گنگا وويل : پلارجانه ! ما ددې نه مخته تا ته دا خبره نه وه کړې خو اوس يې درته کول لازمی گڼم ، ما ستا د ساتونکې ډلې سالار ته حکم کړې و چې هغه دې خپل دوه يا درې کسه ځوانان د کوچيانو د قبيلې د سردار فدايي خان د پيدا کيدو په خاطر و استوي ، پلارجانه ! دې فداي خان به هرو مرو په کوم ځاي کې د خپلې قبيلې سره پراو کړې وي. زه غواړم ددې فداي خان سره ووينم او دهغه څخه وپوښتم چې هغه ځوان چې زما د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې يې گټلې دي نو دهغه سره د خبرو له پاره يو ځل فدايي خان هلته راغلي و او پټې خبرې يې ورسره کړې وې. اودا ددې خبرې ثبوت دې چې فدايي خان هغه بنه پيژني. نو په دې خاطر زه غواړم فدايي خان را پيدا کړم. او ورڅخه وپوښتم چې هغه ځوان څوک و چې زما سويمبر يې وگاټه.

پلارجانه ! زما په برخه کې حالاتو حيرانونکې بدلون موندلې دی ، په داسې حال کې چې دلته شهزادگان د شهزادگيو په لټه کې منډې ترې وځي ، دلته ځوانان د خپلې خوښې د نجونو پسې د زمکې او اسمان تر منځ څرخکونه خوري ، خو زما حال دادې چې زه دهغه ځوان په لټه کې يم چې زما سويمبر يې گټلې دي. اوبيا يې زما پريښودم او را څخه همداسې ولاړ. پلارجانه ! په هر قيمت چې کيږي زه به دا ځوان پيدا کوم او ژوند به ورسره پيلوم. دا په دې خاطر چې هغه زما سويمبر گټلې دي او دا پرې زما حق گرزيدلې دي. پلارجانه ! که څه هم په اخری ځل مقابله کې هغه ماته په څرگنده توگه وويلې چې ، « زما نه خوښيږې » خو زه غواړم چې هغه را پيدا کړم او ورسره اوسېږم او دهغه ناخوښي په خوښيو باندې بدله کړم. پلارجانه ! ما په خپل ژوند کې تر اوسه پورې داسې ځوان نه دې کتلې چې هغه دې دکومې شهزادگۍ د ترلاسه کولو مقابلې داسې گټلې وي چې د پنځه غشو په ځاي درې واخلي اوبيا ددرې غشو په ځاي يو واخلي او هغه بادنما مرغه پرې وولې او په يو واري و څرخوي.

تر دې ځايه دخبرو وروسته چې کله شهزادگۍ خاموشه شوه نو بيا راجه هرکشن د لږ څه سوچ او فکر وروسته وويل :

گوره گنگا جانې لورې ! زه په پوره توگه ستا تراړخه ولاړ يم. که چيرې تا زما د ساتونکې ډلې سالار ته د فدايي خان د پيدا کيدو حکم کړې وي او هغه څوکسه ځوانان دهغه د لټون له پاره هغه لورې ته استولي وي نو زه بلکل دا خبره منم چې تا ډير بنه کار کړې دي. گوره لورجانې ! ته چې هر کار کوي نو زما تا بيدا او ملاتړ به درته په برخه وي. که چيرې ته د سويمبر گټونکې ځوان د لټون له پاره هوډمنه يې ، نو زه ايشور ته دعا کوم چې هغه ستا ددې هڅو په اړه برياوې در په برخه کړي ددې خبرو سره سم راجه هرکشن دخپله ځايه پورته شو ، دهغه د پورته کيدو سره سم شهزادگۍ گنگا اود نورې رانيانې هم را پورته شوې او ټول يو ځاي د راج محل هغه بلې برخې ته روان شول.

۱۷

د بنگال د مرکز د گوډ په ښار کې د بنگال د حاکم سلطان محمود سره د سولې کولو نه وروسته شير شاه سوری بيرته د چنار کلې ته راستون شوې و ، په همدې وخت کې ورته خبرونه را ورسيدل چې د بنگال حاکم سلطان محمود د شير شاه سوری د ماتولو له پاره د شهنشاه همايون سره سازشونه پيل کړي دي ، او تر څنګ يې د گوا پرتګالي والي ته هم قاصد استولي دي چې هغه دې خپل تکړه

اوځواکمن لښکر هلته ګوډ ته را وليږي ، ترڅو په ګوډ باندې د شير شاه سوري د حملې په وخت کې هغه ته ماتې ورکړي او د بنگال څخه يې بيرون کړي ،

کله چې هغه ته د چنار په کلي کې د سلطان محمود د سازشونو په اړه خبرونه ور ورسيدل نو ډير اندېښمن شو ، نو په دې خاطر يې پريکړه وکړه چې دا ځل به حتما په بنگال حمله کوي او هغه ځای به د تل له پاره په خپله ولکه کي اخلي. د چنار څخه د بنگال په لور د حرکت کولو نه مخته شير شاه سوري خپل تيز او ګړندی مځبران د همایون د لښکر د نقل و حرکت د معلومولو په خاطر هغه لورې ته واستول ترڅو د همایون او دهغه د فوځ د حرکت په اړه چې کوم معلومات ترلاسه کړي او سمدستي يې د شير شاه لورې ته را وليږي او بيا د همغې معلوماتو په رڼا کې خپله راتلونکې تګلاره جوړه کړي.

خو همایون په خپله د گجرات د حکمران بهادر شاه لښکر ته د ماتې ورکولو وروسته د خپل هیواد د نظم و نسق د جوړولو نه نوې نوې فارغ شوې و چې په يوه بل مصيبت کې را ګير شو. په هغو ورځو کې چې شير شاه سوري د ښار محاصره کړې و نو په هماغه ورځو کې د مغلو يو باغي سردار سلطان مرزا د همایون او دهغه د سلطنت په مقابل کې بغاوت وکړ. هغه د قنوج څخه را ووت او د بلگرام لورې ته راغې. او بلگران يې خپل مرکز و ټاکه ، دهغې وروسته يې خپل مشر زوي الغ مرزا جونپور ته وليږه. هلته جونپور کې جنيد برلاس د مغلو حاکم و. نوموړې ددې نه علاوه چې يو ډير ښه سپه سالار و ، ډير زيات شجاع او زړه وړ انسان هم و. الغ مرزا نيغ په نيغه د جنيد برلاس سره ټکر و نه کړ خو د جونپور په يوه سيمه کې يې ډيره تباهي خپره کړه.

باغي سردار سلطان مرزا خپل بل زوی شاه مرزا هم د مغلو يوې بلې سيمې امانت پورې ته د هغه ځای د نيولو له پاره ور واستوه. الغ مرزا ډير زيات زړه وړ کارونه وکړل. هغه هلته په جونپور کې د لوټ او چاټولو نه وروسته ، د «اود» او «ښارس» د ولکې کولو له پاره اراده وکړه او دخپلې دې ارادې د تکميل له پاره يې داسې لاره خپله کړه چې تر مخه يې د جونپور مستحکمه کلا چې جنيد برلاس په کې موجود دهغه تر مخې خنډ نه شي ، شير شاه سوري ته د سلطان مرزا او دهغه د زامنو دا فعاليتونه هغه وخت څرګند شول چې هغه هم د ګوډ ښار محاصره کړې و. هغه ته دا اندېښنه پيدا شوې وه چې کيداې شي سلطان مرزا او دهغه باغي زامن د همایون په لاسو د ماتې خوړولو نه وروسته دهغه سلطنت ته را ننوځي او هلته تباهي او لوټ پيل کړي. نو په همدې خاطر هغه د بنگال د حکمران سلطان محمود سره سوله وکړه او په خپله بيرته چنار کلي ته را ستون شو.

همایون د سلطان مرزا او دهغه د باغي زامنو د خپلو له پاره خپل ورور هندال مراز و ټاکه ، هندال هم دا باغيان په ډيره ښه توګه وځپل او د بدې ماتې سره يې مخ کړل. هغوی ددې ماتې وروسته د مغلو د سيمو څخه ووتل او نورو سيمو ته و تنښيدل.

همایون چې څنګه ددې بغاوت څخه فارغه شو نو خپل ورور مرزا عسکری يې په خلاف بغاوت وکړ. په دې وخت کې همایون د خپل لښکر سره يو ځای د مایند په سيمه کې پروا کړې و ، په دې خاطر هغه ډير مشوش و. مرزا عسکری په احمد اباد کې د بغاوت د بيرغ د پورته کولو نه وروسته کوچ وکړ او د همایون د يوه سالار تازی بيګ سره يې د ټکر کولو هڅه وکړه. او دخپلې پادشاهۍ د اعلانولو په خاطر د اګرې په لور ولاړ. همایون ددې بغاوت د ماتولو له پاره سمدستي په خپله هغه لورې ته ورغې. دا د همایون خوش قسمتی وه چې هغه دا بغاوت مات کړ ، خپل ورور مرزا عسکری ته يې ښه وکړه او دهغه سالار هندو بيګ يې د خپله ځانه سره اګرې ته راوست. په همدې ورځو کې د مغلو ډير ستر او زړه وړ سالار جنيد برلاس په جونپور کې ومړ. په دې اساس همایون دهغه په ځای هندو بيګ هلته د جونپور والی و ټاکه.

هندو بيګ د شير شاه سوري له پاره د جنيد برلاس څخه ډير ګټه ور وخوت ، هندو بيګ د شير شاه سوري سره خاصه مينه وه ، په همدې وخت کې شير شاه سوري دخپل يوه قاصد په لاسو هندو بيګ ته يو پيغام ور وليږه چې په هغه کې راغلی و :

«پادشاه: ما چې کومه ژمنه کړې وه ما دهغې څخه لږ مخالفت هم نه دې کړې ، ما تر اوسه ستا په سیمه کې هیڅ ډول مداخله نه ده کړې ، ایا ته به دخپلې مهربانۍ او لطف له مخې زما د وفادارۍ دا خبر تر شاه پورې ونه رسوي ؟ او هغه به په دې خبره راضی نه کړې چې هغه دې دې لورې ته مخ نه را اړوي ، زه خو ستاسې فرمانبرداره او وفاداره یم.»

هندو بیګ د شیر شاه سوري د الیکنه ډیره و ستایله ، هغه هسې هم د شیر شاه سوري سره مینه درلوده نو سمدستی یې خپل یو قاصد د همایون په لور ورو واستوه او هغه ته یې یولیک ورو ولیږه چې په کې راغلی و:

«شیر شاه سوري ستا وفادار دې . هغه ستا په نوم سیکې جوړوي او ستا په نوم خطبه وايي . هغه تر نن ورځې پورې زموږ په پولو کې هیڅ ډول مداخله نه ده کړې او نه یې دخپلې کومې وینا او کړچار له لارې مونږ ته تکلیف راکړې دې . نو په دې اساس زما وړاندیز دا دې چې شیر شاه سوري باید په خپل حال پاته شي.»

شونې ده چې همایون به دخپل والی هندو بیګ په دې لیک سره لږ څه ډاډمن شوې وي نو په دې اساس یې د شیر شاه سوري پر خلاف د سمدستی قدم پورته کولو څخه ډډه وکړه .

شیر شاه سوري د همدې حالاتو څخه په ګټه پورته کولو سره په بنگال باندې د حملې کولو تکل وکړ . ځکه دا حالات دهغه له پاره ډیر مناسب و . اوس نو دهغه ځواک او قوت هم ډیر بڼت موندلې و ، سترو سترو افغان سردارانو چې تر اوسه یې شیر شاه سوري دخپل حاکم په څیر نه مانه ، په بنگال او بهار کې د شیر شاه سوري په فتحو او ولکو باندې دهغوی په آندونو کې هم بدلون راغلې و .

اوس نو شیر شاه سوري د افغان سردارانو د توجه مرکز ګرځیدلې و . هغو خپل پالو او مغورو افغان سردارانو چې د شیر شاه سوري د قیادت منلو ته تیار نه و ، اوس دې ته اړ شوې و چې هغه دخپل مشر په څیر ومني . هغو په دې ډاډمن شوې و چې د بنگال په ګوډ ښار باندې به د شیر شاه سوري ولکه کلکېږي او هغو په دې هم پوه شوی و چې په هندوستان کې اوس یواځې شیر شاه سوري دمغلو په مقابل کې د افغانانو د ګټو نه دفاع کولی شي .

د افغان قوم په ټولو مشرانو او سردارانو کې د شیر شاه سوري مقبولیت ډیر زیات شوې اودا مقبولیت دې حد ته رسیدلی و چې زیاتو هغه ته د اعلیٰ حضرت په نامه غږ کاوه .

همایون اودهغه والی هندو بیګ ته د ډاډ ورکولو وروسته شیر شاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای د برق په څیر په ګرندی توګه د بنگال د مرکزي ښار ګوډ په لور مخته تګ وکړ . هغه خپل لښکر په دوو برخو وویش ، یوه برخه یې خپل زوی جلال خان او د صاحب خان مشر ورور مقرب خان ته ورکړه او هغو ته یې حکم وکړ چې هغو په دې ګوډ ښار د شاوخوا سیمو په لور مخته ولاړ شي . هغه خپل پاته لښکر یو ځل بیا په دوو برخو وویش ، دهغو یوه برخه یې دخپل ځآن سره و ساتله ، اوبله برخه یې صاحب خان ته ورکړه . اویا یې د لښکر د ډېر دواړو برخو سره یو ځای د بنگال د مرکزي ښار ګوډ په لور روان شو .

د شیر شاه د چنار د کلی څخه د بنگال مرکزي ښار ګوډ نږدې څلور سوه څلور شپيته میله واټن کې پروت و . شیر شاه سوري دا واټن په درې اونیو کې وواځه ، او ګوډ ته د رسیدو سره سم یې هغه ښار محاصره کړ . ددې ترڅنګ دهغه زوی جلال خان او مقرب خان هم د غرب له لوري دهغه ځای د سیمو د چورو چپاول کولو نه وروسته ګوډ ته را رسیدلی و . او په دې ترتیب یې د ګوډ محاصره کلکه کړه .

د بله اړخه د ګجرات حاکم بهادر شاه ، د همایون په لاسو د ماتې خوړلو وروسته په شپږو میاشتو کې خپل ځان بیرته راټول کړ او خپل ځواک یې غښتلې کړ . دخپل ځواک د غښتلتیا وروسته بهادر شاه په ډیره بیرته دخپلو د لاسه وتلو سیمو لکه مالوه او ګجرات د ولکه کولو له پاره را ووت او په ډیر لږ وخت کې یې داسیمې بیرته تر خپلې ولکې لاندې راوستې . ترڅنګ یې هغه داسې هم وښوول چې هغه به په غربي هند کې دخپلې واکمنۍ اغیز د پخوا په څیر بیرته قایم کړي .

شیرشاه سوری ته د مغلو پر خلاف د بهادرشاه د متحرک کیدو خبر هغه وخت ورسید چې هغه د گوډ ښار تر خپلې محاصرې لاندې نیولې و. هغه ته ددې خبر په رارسیدو سره څه ارامتیا تر لاسه شوه. اودا هیله ورته پیدا شوه چې اوس به همایون ددې په لور د توجه کولو په ځای د گجرات د حاکم بهادرشاه سره لاس و پنجه شي، خو پخوا له دې شیرشاه سوری ددې نه ویریده چې که چیرې همایون ته خبر ورسېږي چې شیرشاه سوري د گوډ ښار محاصره کړې دې نو هغه به ضرور د هغه په خلاف خپل فوځونه متحرک کړي ځکه ددې نه مخته هم د بنگال حاکم سلطان محمود د همایون څخه د شیرشاه سوري پر خلاف د مرستې غوښتنه کړې وه. خو کله چې شیرشاه سوري ته د همایون او بهادرشاه ترمنځ د نښتو او د لاسه ورکړل شوو سیمو د بیرته تر لاسه کولو له پاره ددواړو خوا ترمنځ د جنگ جگړو خبر راغی نو هغه پرې د ډاډ او سکون ساه واخسته.

د گجرات حاکم بهادرشاه د خپلو سیمو د ولکه کولو وروسته په دې ویره کې و چې همایون به په هر صورت چې وي د هغه پر خلاف ستر فوځی یرغل کوي، نو د خپلې دفاع په خاطر یی د همایون پر خلاف په گوا کې د پرتگال والی له ځانه سره یو ځای کول غوښتل. ددې موخې د تر لاسه کولو له پاره هغه په خپله د گوا په لور وخوږید او د همایون پر خلاف یی د گوا د والی سره خبرې اترې وکړې. کله چې ددې خبرو اترو وروسته د گجرات حاکم بهادرشاه د خپل بحري جهاز سره بیرته را ستنیده نو د پرتگالي بحري غلو (قراقانو) تر حملې لاندې راغې. د هغه جهاز یی په سمندر کې ډوب کړ او په دې ترتیب د گجرات حاکم د خپلو پلانونو د تطبیقولو تر مخه د نړۍ څخه و کوچید.

د بنگال د حاکم بهادرشاه د مړینې وروسته همایون ته دوه لارې تر مخه وې، لمړۍ دا چې هغه د گجرات د حاکم ټولې سیمې بیرته په خپله ولکه کې واخلي او دویمه دا چې په گجرات د ولکې تر مخه د شیرشاه سوري، چې ورځ په ورځ ځواکمن کیده او دده د سلطنت له پاره د خطر زنگ گرزیدلې، یو فوځی حرکت وکړي. هغه د خپلو سلاکارانو سره د مشورې اوسلا وروسته دا پریکړه وکړه چې په اوسنی حال کې د گجرات موضوع شاته پرېږدي او د شیرشاه سوري پر خلاف حرکت وکړي، ځکه د گجرات موضوع دومره گواښمنه نه وه لکه څومره چې د شیرشاه سوري موضوع وه، هغه ته خپلو مشاورینو دا سلا هم ورکړې وه چې که چیرې شیرشاه سوري ددې نه زیات پریښول شي نو په راتلونکو وختو کې به دده سلطنت ته سخت سترگواښ وگرځي. ددې سلا او مشورو وروسته همایون د گجرات موضوع شاته پریښوله، او د خپل لښکر سره یو ځای د بنگال په لور وخوږید، تر څو هلته د گوډ ښار ته ورسېږي او د بنگال د حاکم سلطان محمود سره یو ځای د شیرشاه سوري مقابله وکړي.

خو بنگال ته د گوډ ښار په لور د حرکت اود شیرشاه سوري پر خلاف د سلطان محمود سره د یو ځای کیدو د تگ په وخت کې هغه د لارې په نیمایي کې خپله اراده بدله کړه. اویو ځل بیا یی د خپلو سلاکارانو سره مشوره وکړه، ددې وروسته یی دا پریکړه وکړه چې بنگال ته د تللو او هلته د شیرشاه سوري پر خلاف د جنگ کولو په ځای دا غوره گڼي چې د شیرشاه سوري په نشتوالی کې د هغه په مرکزي کلا چنار باندې ولکه وکړي، ددې ولکې په اساس به شیرشاه سوري په هیڅ ځای کې خپل قدم مستحکم نه کړای شي.

همایون هیله من و چې شیرشاه سوري به دومره ژر د بنگال په مرکزي ښار گوډ باندې ولکه و نه کړای شي. ځکه چې د گوډ ښار د یرزیات امنیتي تدابیر درلودل، تر څنګ یی د ښار چارچاپیریو ستر خندق هم کنل شوی و. همایون غوښتل چې د شیرشاه سوري مرکزي کلا، چنار، د خپلې ولکې لاندې کړي او په دې توګه د شیرشاه سوري بنسټ له بیخه وکارې، اویا د چنار په کلا د ولکې نه وروسته د شیرشاه سوري په خلاف د بنگال په لور حرکت وکړي، هغه دا هیله هم درلوده چې تر هغې وخته پورې به د چنار د کلا د لاسه ورکولو خبر هم شیرشاه سوري ته ورسیدلې وي، په دې اساس به هغه ته یو ډول اندیښنه او زړه بداوې را پیدا شوې وي او په دې توګه به همایون په اسانۍ سره شیرشاه سوري ته ماته ورکړي. او د خپلو موخو په تر لاسه کولو کې به بریالی وگرځي.

دهمدي ارادو د پوره کولو له پاره همایون د بنگال په لور د تللو تر مخه د چنار د کلا په لور وخوږید. دبله اړخه دشیرشاه سوری جاسو سانو هم د همایون د لښکر کلکه څارنه کوله، هغوی سمدستي شیرشاه سوری ته خبر ورکړ چې همایون غواړي د بنگال په ځای د چنار د کلا د سوبې له پاره هغه لورې ته ولاړشي. ددې خبر د ترلاسه کولو سره سم شیرشاه سوري ډیر اندیښمن شو او خپل زوی جلال خان او د صاحب خان مشر ورور مقرب خان یی د گوډ د کلا د محاصرې له پاره پریښوول او په خپله یی د صاحب خان سره یو ځای لښکر واخست او د چنار کلا د ساتنې له پاره یی د گوډ څخه هغه لورې ته کوچ وکړ.

شیرشاه سوری د گوډ څخه د چنار کلا په لور په دوهمه گړندی توگه او دومره سرعت سره ولاړ چې هلته د همایون د لښکر د ورسیدو تر مخه دوې ور ورسیدل، هغه د کلا څخه د بارودو یو ستره ذخیره او دخپلې کورنۍ ښځې او کوچنیان وویستل او هغوی یی هلته په غرونو کې پرته د ونډیاچل بلې کوچنۍ کلا ته منتقل کړل. ددې ټولو کارونو د تکمیل نه وروسته شیرشاه سوری د همایون د راتلو تر مخه د چنار کلا دخوندي ساتلو په خاطر خپل دوه کسه سالاران هریو جرنیل غازي سور او سلطان سروانی وټاکل، هغوی ته یی خپل نیمايي لښکر ورکړ او په خپله د صاحب خان سره یو ځای د کوهستان په ونډیاچل کې د بهار کنډ د کلا په چار چاپیر کی کیناستل ترڅو په مناسب وخت کې د همایون په لښکر باندې گذار وکولی شي.

همایون هم د خپل لښکر سره یو ځای د شیرشاه سوری مرکزی کلا چنار ته ور ورسید. د چنار کلا د غره په یوه لور په څوکه پرته ده، د غرونو د لړۍ نژدې ۱۵۰ فته لوړه ده. دا کلا د مرزا پور نه د گنگا د جنوبی غاړو پورې رسیږي، او بنارس چې د گنگا په غربی څنډه کې نژدې ۱۸ میله لرې واټن کې پروت دی، تر دې ځایه د چنار د کلا سره یو ځای د دایرې شکل جوړوی او بیا تر شمال پورې غځیږي. ددې کلا اوږدوالي، که د غره هغه څنډه هم ورسره را ونیسو نو یونیم میل تشکیلوي، ددې کلا عرض په ځینو ځایو کې ۱۰۰ گزه او په ځینو ځایو کې تر ۳۰۰ گزو پورې رسیږي. ددې کلا درې اړخونو ته د گنگا دریا په پوره تیزی سره بهیږي. په جنوب کې ددې کلا څوکه په پخوانیو وختونو کې د عامی شاهراه او د غرونو سره یو ځای کیده.

دا کلا په ډیر زیات ستراتیژیک اهمیت کې پرته وه او د حربی اهمیت له لورې دا ځای ډیر زیات وزن درلود. که چیرې همایون په هماغه لمړیو پنځلسو ورځو کې دې ځای ته د شیرشاه سوري د راتگ د مخه را رسیدلې وای نو په ډاډمنه توگه به یی کلا نیوله او د شیرشاه سوری ملا به یی ورماتوله. که چیرې همایون په خپلو راتلو کې لږ څه گړندی توب کړې وای نو همایون به چنار ته د شیرشاه څخه دمخه را رسیدلې وای نو په هغه وخت کې به نه شیرشاه خپلې ښځې او کوچنیان د کلا څخه ویستلې وای او نه به یی دهغې له پاره نوره مرسته را استولی شوه، او نه به یی د جنگ سامانونه د کلا څخه بیرون د کوهستان وندیاچل ته منتقل کړې وای او نه به یی د بهار کنډ په کلا کې ځان ځای په ځای کړې وای.

خو اوس وخت له لاسه وتلی و، همایون د خپل غفلت په اساس د شیرشاه سوری په دام کې نښتی و. شیرشاه غوښتل چې د بنگال د سوبې د مخه دهغه هیڅ دښمن دهغه مزاحمت ونه کړي خو په چنار باندې د حملې کولو په اساس همایون دهغه دا غوښتنه پوره کید و ته پری نه ښوده.

همایون نژدې درې میاشتې د چنار کلا په خپله محاصره کې واخسته، په دې وخت کې د شیرشاه سوري جرنیلانو هریو جرنیل غازي سور او سلطان سروانی د کلا څخه دفاع کوله، په داسې حال کې چې په خپله شیرشاه سوری هملته په ونډیاچل کې په سنگر کې ناست و. شیرشاه سوری ډاډمن و چې دهغه د چنار کلا لښکر به همایون په مقابله کې خپلې دفاع ته دوام ورکړي او همایون به د محاصرې داوږدوالي څخه ستومانه شي او بیرته به ستون شي. خوداسې ونه شول.

همایون په همدې وختو کې په کلا باندې د توپونو خولې وړ خلاصې کړې وې، خو دهغه ډیرې حملې ناکامې وې برعکس د مغلو مالي اوځانی تاوانونه ورځ په ورځ زیاتیدل. په اصل کې د چنار د کلا د سوبې کولو ټول مسؤلیت، همایون د خپلې توپخانې د مشر رومی خان په غاړه وړاچولې و. رومی خان په خپل ترک توکمه و، د قسطنطنیې اوسیدونکې و، پخوا د گجرات د حاکم بهادر شاه د توپخانې مشر و، بیا یې هغه پرېښوده او د همایون لښکر ته راغې او همایون هم هغه ته په خپل لښکر کې د توپخانې قومندانې ورکړه. او د لښکر اعلي قومندان یې وټاکه.

حالات دا ډول وو چې د غرونو د لمنو څخه نیولې ان د مغل سرای پورې د همایون د فوځ څیمې ولاړې وې او کیدې شې چې د همدې په اساس به دهغه ځای نوم هم مغل سرای گرزیدلې وي، ځکه د مغلو فوځ هملته یو ستر ښارگوټې جوړ کړې و. د همایون قواو د وچې له لارې د چنار کلي ددرې اړخونو څخه را تاو کړې و، تر څنګ یې د سمندر له لارې هم د همایون د بحري کشتیو بیړۍ چنار کلي ته د وسایلو د ور رسولو لارې بندې کړې وې.

خو د رومي خان توپخانې د خپل ښکتنی خراب موقعیت په خاطر اغیزمنه بمباري نه شوه کولای. نو په دې توګه د وخت د زیاتیدو او د ناکامه بمباریو له مخې رومي خان هم سربداله شوې و. هغه د چنار د کلا د ولکې کولو له پاره یو بل پلان جوړ کړ، هغه دخپل خلالت نومې غلام سره سلا مشوره وکړه او ددې مشورې نه وروسته هغه د چنار د کلا تر مخه په خپل غلام باندې د وهلو برید وکړ. د غلام د وهلو دغه حال د شیر شاه سوري لښکر د کلا د دیوالو څخه ننداره کاوه. کله چې هغه غلام د وهلو څخه تنګ شو نو د پخوا څخه د جوړ شوې پلان په مطابق یې دخپل ځان د خلاصون په خاطر د چنار د کلا په لور منډه کړه. کله چې هغه ساده فکره افغانانو وکتل چې د مرګ نه د خلاصون په خاطر هغه بیچاره غلام دوی ته د پناه اخستلو په خاطر د کلا دروازو ته را رسیدلې دې نو هغه ته یې د پناه د ورکولو په خاطر د ښار کوچنۍ دروازه لږ څه پرانسته او هغه ته یې کلاته د ورننوتلو اجازه ورکړه. دې غلام هم د لږ وخت په تیریدو سره دغه افغانان په خپل ځان باوري کړل. د شیر شاه سوري عسکرو پخپله غوښتل ددې غلام څخه دا معلومه کړي چې د رومي د توپخانې سره په څه ډول مقابله شونې ده. په همدې خاطر هغوی دې غلام ته د کلا ټول پټ ځایونه وروښوول او دخپله ځانه د جوړ شوې دفاعي پلان په اړه یې هم ورته پوره معلومات ورکړل.

په دې ټولو هر څه د پوهیدو وروسته غلام یوه ورځ په پټه توګه ووت او و تنبید. او خپل بادار رومي خان یې د ټولو هغو رازونو څخه چې د کلا په دننه کې یې تر لاسه کړې و خبر کړ، رومي خان ددې ټولو معلوماتو د تر لاسه کولو وروسته د همایون خان څخه د کشتیو د منار د جوړولو اجازه و غوښته، ترڅو ددې لارې و توانیږي د شیر شاه سوري د لښکرو د موادو د ترسیل لارې چارې بندې کړي شي. همایون ورته فرمان ورکړ چې هغه هر هغه څه چې د دفاع له پاره اړین ګڼي ترسره کولای یې شي.

د دومره زیاتو اختیاراتو د تر لاسه کولو وروسته، رومي خان په څو میاشتو کې د کشتیو د پاسه داسې یو مینار جوړ کړ چې د چنار کلي هر یو کونج ترې د ورايه ښکاریده. د مینار د تیاریدو وروسته رومي خان د همایون څخه اجازه و غوښته چې د کشتیو دا مینار کلاته را نژدې کړي، او تر څنګ یې دا غوښتنه هم وکړه چې همایون دې خپلو لښکرو ته په دې کلا باندې د هره اړخه دیرغل کولو حکم وکړي او تر هغې دې جنګ ته دوام ورکړي ترڅو کلا په مکمله توګه فتحه شوي نه وي.

همایون هم داسې وکړل، اخر جنګ پیل شو او تر نیمې شپې پورې یې په پوره ځواک سره دوام وکړ. په دې جګړه کې نژدې اوه سوه مغل عسکر له منځه ولاړل، او د ډیرو سختو هڅو سره سره بیا هم کلا فتحه نه کړل شوه. ددې یو علت دا و چې د شیر شاه سوري عسکرو دخپلو مورچلو څخه د کشتیو دا مینار تر اور لاندې و نیو او ددې مینار یوه برخه یې له منځه یوړه، خو په دویمه ورځ تر سهاره پورې رومي خان هغه بیرته ترمیم کړ. کله چې هلته په کلا کې د شیر شاه سوري عسکرو وکتل چې د مغلو عسکرو هوډ ځواکمن دې او یوه

ورځ نه يوه ورځ به دوي په دې کلا باندې ولکه کوي نو هغوي ددې ويرې څخه همایونه ته د سولې پیغام و لیرې او د کلا د پریښلولو له پاره یی ورته شرط وړاندې کړ چې دهغې په مقابل کې به دوي ته سلامتئ او امن ورکوي.

همایون هم د شیرشاه سوري دلنښکر سالارانو ته د هغوي دځانو د سلامتئ ډاډ ورکړ او په دې ترتیب یی په کلا باندې ولکه وکړه. د چنار په کلا باندې د قبضی کولو وروسته مغلو د وینو په تویولو لښتې وپیول. که څه هم هغه رومي خان ته د دې وعدې د پوره کولو حکم کړې و خو دهغې یو باوري سالار «موویدیگ» چې د دربار یو اعلي افسرو په هغې حکم کې رد و بدل وکړ. او دایې په کی و لیکل چې د افغانانو لاسونه دې پرې کړل شي. ددې پایلې داشوې چې رومي خان د شیرشاه سوري ددوه زره توپچي عسکرو له ډلې څخه د اوه سوه کسانو لاسونه پرې کړل او په دې ترتیب د چنار په کلا باندې همایون ولکه وکړه.

دبله اړخه شیرشاه سوري هلته د چنار په کلا کې د خوراک څښاک او فوځي مواد زیاتي ذخیرې ځای په ځای کړي وې او ددې شیانو د خوندی ساتنې له پاره یې پوره ساتونکي ټاکلي وو او دا هیله یی درلوده چې د برسات د موسم د پیل کیدو پورې به دوي په کلا کې ددې د عسکرو او د کلا خوندي ساتنې دنده ترسره کوي. ترڅنګ یی شیرشاه سوري دا هیله هم درلوده چې که چیرې د برسات د موسم د پیل کیدو پورې ددې عسکر هملته محاصره او د یرغلګرو مقابله وکولای شي نو تر هغه وخته پورې به هغه هم د بنگال څخه خپل عسکر را باسي او په دې ترتیب به دخپلو عسکرو ځواک هم ورزیات کړي او د همایون په مقابل کې به یی حالت نور هم غښتلی شي او کلا به د سقوط نه وساتي.

خو د چنار کلا ساتونکو دهغه دا هیله پوره نه کړه، په درې میاشتو کې په کلا کې د هغه سالارانو د همایون په مقابل کې ګونډې ووهلې ، دا په داسې حال کې چې د برسات موسم ته لا تر اوسه دوه میاشتې پاتې وې. اوس شیرشاه سوري په دې فکر کې و چې د چنار د کلا وروسته به همایون دهغه پر خلاف حرکت وکړي. د چنار د کلا د دلاسه ورکولو وروسته په څو ورځو کې شیرشاه سوري ته یو بل بد خبر ورسید چې دهغه زوی جلال خان او د صاحب خان مشر ورور مقرب خان چې د بنگال د ګوډ ښار یی محاصره کړې و نو د محاصرې په وخت کې مقرب خان په ډیرې میرانې سره د کلا د دیوالونو په لور حرکت کړې و خو هغه په هغه خندق کې چې د کلا چارچاپیر کنل شوي ډوب او هلاک شو. د مقرب خان د مړینې خبر صاحب خان ته لکه د برق د ټکان په څیر وګرځید. د بله اړخه شیرشاه سوري هم د مقرب خان په مړینه او د ګوډ د جنګي مهم په نیمایي کې په پریښولو باندې ډیر اندیښمن شو، خو بیا هم د شیرشاه سوري زوی جلال خان د ګوډ د کلا د نیولو دې پلان ته د پخوا په څیر دوام ورکړ. ترڅنګ یی شیرشاه سوري د همایون په خلاف د رهناس د شهزاده را جه هرکشن سره له یوه اړخه خپل اړیکي ښه کړل او دبله اړخه یی د هغه څخه کومک هم وغوښت خو راجه هرکشن د همایون پر خلاف د جنګ څخه انکار وکړ، هماغه و چې د راجه هرکشن پر خلاف د شیرشاه سوري غصه او قهر د پخوا په نسبت نور هم زیات شو.

۱۸

د رهناس راجه هرکشن د خپل راج محل یه یوه خونه کې ځانته ناست و چې دهغې لور شهزادګۍ ګنګا دغې خونې ته ورننوتله ، دخپلې لور په کتلو سره راجه هرکشن ډیر زیات خوشحاله شو او په خپل څنګ کې یی ورته د کیناستو اشاره وکړه. شهزادګۍ مخکې راغله او دخپل پلار تر څنګ کیناسته. تر یوه وخته پورې دواړه پټه خوله ناست وو ، بیا راجه په ډیر غور سره خپلې لور شهزادګۍ ته وکتل او ترې ویی پوښتل:

ګوره لور جانې! ایا د کوم ضروري خبرې په خاطر دلته راغلې یی. او یا دې غوښتل چې هسې زما تر څنګ څو لحظې کینې. دهغه په خبره شهزادګۍ ګنګا مسکۍ شوه او ویی ویل: نه پلار جانه! زه د یوې ډیرې ضروري خبرې له پاره ستا څنګ ته راغلی یم. هرکشن ورته په ډیره مهربانۍ سره وویل چې اوس نو ووايه لورې! ته څه ویل غواړې؟ دهغه په ځواب کې شهزادګۍ ګنګا وویل:

پلارجانه ! ستا د ساتونکې ډلې هغه ځوان چې ما د کوچي قبيلې د سرادر فدايي خان د پلټنې له پاره استولې و ، هغه بيرته را ستون شوې دې . هغه نه فدايي خان پيدا کړې او نه يې د کوچيانو د قبيلې کوم درک خرک معلوم کړې دې . په دې اساس زه غواړم له تا څخه اجازه واخلم . دهغې په دې خبره راجه هرکشن ټکان شانتو وخور او ويی ويل چې لورې څه ډول اجازه ؟ په ځواب کې ورته شهزادگۍ گنگا وويل :

پلارجانه ! ماته هغو ناکامه راستنوشو و عسکرو هم وويل چې صاحب خان چې څه موده مخته د کوچيانو د قبيلې د سردار فدايي خان غلام و او گيدړې به يې بنکارولې او پوستکي به يې ترې ويستل او پلورل به يې . هغه نن سبا د شيرشاه سوري په لښکر کې شامل شوې دې او په دې ورځو کې د «وند هياچل» په غرنیو سيمو کې ميشت دې . شيرشاه سوري هم دخپلو لښکرو سره يوځای په همدې ځای کې پراو کړې دې ، او اوس ورته خبر راغلې چې همايون د شيرشاه سوري څخه د چنار کلا نيولې ده ، زه غواړم چې د خپلې «داسې اوما» سره يوځای د نارينه و عسکری کالي واغوندم او د وند هياچل د غرنیو سيمو په لور ولاړه شم . هلته د صاحب خان سره ووينم ، او دهغه څخه د فدايي خان په اړه معلومات ترلاسه کړم . نو که چيرې زه د فدايي خان سره ووينم نو بيا به ماته معلومه شي چې هغه ځوان څوک و چې زما درې واړه «سوئمرونه» يې گتلي و . پلارجانه ! تاته خو معلومه ده چې د وند هياچل غرونيزه سيمه ددې ځايه ډير لرې نه ده او زه به دهغه ځايه ډير ژر بيرته راستنه شم .

کله چې شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه نو پلار يې راجه هرکشن ورته وويل : لورجانې ! زه تا هلته د ورتلو څخه نه منم کوم . خو په يوه شرط تاته د تللو اجازه درکوم چې ته به دخپله ځانه سره څو کسه ساتونکې هم وړې . د خپل پلار په دې خبره شهزادگۍ په يوه درنگ سره وويل چې : هو ، پلارجانه ! زه او اوما به دخپله ځانه سره څو کسه ساتونکي هم اخلو . راجه هرکشن ورته وويل :

خو گوره لورجانې ! تا پخوا هم د يوه ځل څخه زيات د صاحب خان سره بدسلوکی کړې ده ، ايا هغه به له تاسره خبرې کولو ته غاړه کيږدي ؟ او ايا هغه به ستا د پوښتنې په اساس تاته د فدايي خان په اړه معلومات درکړي ؟ دهغه په دې خبره شهزادگۍ وويل :

پلارجانه ! ستا اندېښنې په ځای دي ، خوته پوهېږې چې صاحب خان له ماسره ډيره زياته مينه کوي ، زه به دهغه سره داسې نرمې او د مينې نه ډکې خبرې وکړم چې دهغې څخه به هغه ته ډيره خوشحالي ورپه برخه شي . او زما د پوښتنې سره سم به ماته د فدايي خان په اړه معلومات راکړي په دې ترتيب سره به زه د خپل مصنوعي حرکاتو له مخې دهغه څخه خپلې موخې ترلاسه کړم . دهغې په دې خبرو باندې راجه هرکشن ځواب ورکړ او ورته يې وويل : لورې ته دا کار هم وکړه او پايلې يې ووينه ! ما خواته ويلي چې ستا په هره معامله کې به زه له تاسره ملگري اوسم ، دخپل پلار هرکشن ددې ځواب په اوریدو سره شهزادگۍ خوشحاله شوه ، بيا دواړه پلار اولور دهغې خونې څخه را ووتل . هرکشن دخپلې لور د سفر له پاره تيارې پيل کړ ، هغې ته يې دخپلو ساتونکو څخه يوه ډله ورکړه . او په دې ترتيب گنگا دخپلې اوما سره يوځای د وند هياچل د غرنیو سيمو په لور و خوزيده .

۱۹

د کوهستان په «وند هياچل» کې ميشت صاحب خان يوه ورځ په خپله خيمه کې يواځې ناست و چې شهزادگۍ گنگا او اودهغې داسې اوما دواړه يوځای ورتوتلې . دواړو دنارينه و جنگي کالي په ځان کړي و او خپل مخونه يې په کې را نغاړلي وو ، ددوې د کتلو سره سم صاحب خان دخپله ځايه په يوه ټکان را پورته شو او په يوه درنگ يې خپله توره د تیکې را وويسته او دوي ته يې وويل چې څوک ياست ؟ او څه ډول مو جرئت کړې چې زما خيمې ته را ننوتئ . ددې خبرې سره سم صاحب خان خپل دواړه لاسونه و پرکول ، دخيمې بيرون ولاړو افغان ساتونکو څخه يې يوه په منډه ځان را ورساوه . صاحب خان ترې په ډيره غضبناکه توگه و پوښتل : دا دواړه څنگه په خپل سره زما خيمې ته را ننوتي دي ؟ دهغه ددې پوښتنې په ځواب کې افغان ساتونکي په داسې حال کې چې سربې تپت کړې و وويل :

امير صيب ! دا دواړه نجوني دي ، له تاسره يې کتل غوښتل . په دې خاطر ما هغوې ته ستا سره د کتلو له پاره د درتلو اجازه ورکړه ، ددوې سره څو ساتونکې هم مل دي ، هغوې مو هلته بيرون تم کړي دي ، ددې دواړو نجونو څخه يوه د راجه هرکشن لور شهزادگۍ گنگا ده او بله يې دهغې داسې او ما ده . او ما ويل چې هغه تا خپل ورور گڼي . نو که چيرې هغه له تاسره وينې نو ناراضه کيږي به نه . کله چې دوي څيمې ته را ننوتلې نو ما او زما ملگرو پر هغوې څارنه کوله چې هسې نه چې په دوکې او فريب سره پرتا باندې حمله وکړي . هغه ساتونکې تر دې ځايه خبرې وکړې ، دهغه په دې خبرو صاحب خان مسکې شاتنه شو ، ساتونکې ته يې وويل چې ته اوس تللې شې . زه به ددوې سره په خپله خبرې وکړم . ددې خبرې سره سم شهزادگۍ گنگا او دهغې داسې او ما دواړو دخپلو مخونو څخه نقاب لرې کړ . صاحب خان شهزادگۍ گنگا ته د کتلو پرته او ما ته مخ کړ او ورڅخه يې وپوښتل :

او ما خورجانې ! ته څنگه يې ! ايا څه داسې ضروري خبره وه چې ته يې د شهزادگۍ سره يو ځاي تر دې ځايه زما څيمې ته په را تللو مجبوره کړې بې ؟ دهغه ددې پوښتنې په ځواب کې د او ما په ځاي شهزادگۍ گنگا په خبرو پيل وکړ او وي ويل :

صاحب خانه ! که ماته دخبرو کولو اجازه وي نو زه څه ويل غواړم . زه پوهيږم چې ته اوس هغه پخوانې صاحب خان نه يې . بلکه د شير شاه سوري د لښکرو اعلي سلاري . ته د ډير زيات عزت او مرتبې خاوند يې . نو په دې خاطر مې د څه ويلو تر مخه له تا څخه اجازه اخستل غوښتل . ددې خبرې وروسته شهزادگۍ په ډير غور سره د صاحب خان مخ ته کتل او بيا يې په نرم او مينه ناک اواز سره وويل : صاحب خانه ! بې شکه چې ته به ما خپله دښمنه گڼې . خو اوس چې ستا څيمې ته راننوتې يم نو ته ما ته د کيناستو ست هم نه کوي . دهغې په دې خبره صاحب خان ورته وويل چې نه ! هيڅکله هم ! زه تاته د کيناستو ست نه کوم . هر هغه څه چې ته يې ويل غواړې په ولاړه ولاړه يې ووايه ، زه به يې ځواب درکړم او بيا زما د څيمې څخه وځه . د صاحب خان په دې وچ ځواب سره شهزادگۍ انديښمنه او غمگينه شوه ، او په نيغه يې ترې وپوښتل :

گوره صاحب خانه ! د شير شاه سوري په لښکر کې د را ننوتلو مخته ته د کوچي قبيلې د سردار غلام وي . دهغې قبيلې د سردار نوم فدايي خان و . ما ددې فداي خان ډيره پلټنه وکړه ، خو تر اوسه مې دهغې په اړه هيڅ ډول معلومات نه دي تر لاسه کړي . زه او او ما د څو کسو ساتونکو سره يو ځاي ستا دربار ته راغلو چې که ته وکولې شې او ما ته د فدايي خان په اړه څه معلومات راکړې . صاحب خان ورته په ډير غور سره د کتلو وروسته وويل :

ستا د کوچي قبيلې د سردار فداي خان سره څه کار ؟ او څه درپيښ شوي چې دهغې د پيدا کيدو په خاطر ان زما د څيمې پورې را ورسيدې ؟ دهغه په دې خبره شهزادگۍ په ډيره غمښته توگه وويل چې :

گوره صاحب خانه ! زما پلار زما د واده کولو په خاطر هلته په خپل رياست کې درې سختې مقابلې پيل کړې وې او دا درې واره مقابلې په درې پړاونو کې تر سره شوې . په دې مقابلو کې د راي سين ، ميواړ او کالنجر شهزادگانو او تر څنگ يې ځايي اتلانو هم گډون درلود . خو هيڅ يو يې ددې درې واره مقابلو په گټلو بريالي نه شو . خو دا مقابلې يو نقاب پوښه کس و گټلې ، چې تل به د مقابلې په اخري وختو کې را څرگند يده ، په تور رنگه اسپ به سپور و او ځان او مخ به يې هم تور رنگه کالو پوښلې و ، اوس نو زه يواځې دهماغه نقاب پوښه په لټون پسې يم . ځکه چې هغه زما درې واره مقابلې «سوئمبر» گټلې دي او دا دهغې حق دي چې ما دخپل ژوند تل پاتې ملگري کړي . خو د مقابلو د دريم او اخري پړاو د گټلو وروسته هغه ماته همدومره وويل چې «هغه ما نه خوښوي» ، او بيا ولاړ . بس صاحب خانه ! زه غواړم د فدايي خان څخه د همدې کس په اړه معلومات تر لاسه کړم ، او په دې ځان وپوهوم چې هغه څوک دي ؟ د کوم ځاي او سيدونکې دي ؟ او اوس چيرې او سيږي ؟

دهغي ددې خبرو دکولو وروسته صاحب خان ترې په ډيرې کرکې سره وپوښتل او ورته يې وويل: گوره د رهناس شهزادگۍ! فدايي خان ته به څه معلومه وي چې هغه نقاب پوښ چې ستا سوتمبر يې گټلې هغه څوک دې؟ دکومه ځايه راغلې او بيا چيرې ولاړ؟ دهغه په دې خبره شهزادگۍ يو دم وويل: گوره صاحب خانه! هغه وخت چې د سويمبر دويمه مقابلې روانه وه نو هغه وخت فدايي خان دهغه نقاب پوښ سره د څه خبرې له پاره راغلې و. دلږ وخت له پاره يې دهغه سره خبرې وکړې او بيا ترې ولاړ. نو دهمغې څخه ماته دا ډاگيزه شوه چې فدايي خان به دا نقاب پوښه پيژني. صاحب خانه! زه پوهيږم چې ته زما څخه کرکه کوي. دا ځکه چې ما له تاسره ښه سلوک نه دې کړې خو د انسانيت له مخې زه له تا څخه هيله کوم چې ته ماته د فدايي خان د ځاي ځيگي په اړه معلومات راکړې.

شهزادگۍ چې کله چپ شوه نو صاحب خان هم د څه اوږدې خاموشۍ وروسته څه فکر وکړ او بيا يې شهزادگۍ ته وويل:

گوره گنگا! څو مياشتې کيږي چې ما د فدايي خان قبيله پرې ايښې ده، اوس نه پوهيږم چې فداي خان به چيرې وي او په کومو زمکو کې به دخپلې قبيلې سره يو ځاي قدم ږدي. ته هسې دې لورې ته راغلې يې. زه تاته د فدايي خان د ځاي ځيگي په اړه هيڅ هم نه شم ويلې. اوس ته زما دخيمې څخه تللې شې. خو اوما خورې! ترهغې چې تا پورې اړه لري، نو ته چې هر څومره وخت وغواړې دلته په ډير عزت او درنښت سره زما دخور په خير زما سره اوسيدلې شې. دهغه په دې خبره اوما وويل:

زما درونده او قدرمنه وروره! ستا ددې وړانديز ډيره ډيره مننه! زه به ستا په لښکر کې ځکه تم نه شم چې زه د شهزادگۍ گنگا سره يو ځاي راغلې يم او دهمدې سره بيرته تلل غوره گڼم. دهغې په دې خبره صاحب خان د اوما څخه سترگې را وگرځولې او په شهزادگۍ يې وروښلولې او ورته يې وويل: شهزادگۍ گنگا! ته اوس له دې ځايه تللې شې. تا چې څه له ما څخه پوښتل، دهغې ځواب دې واوړيد. دصاحب خان ددې وچ ځواب په اوږدو سره شهزادگۍ گنگا د ډيره قهره خپلې پښې په زمکه و دربولې او دخپلې داسې اوما سره يو ځاي دهغه دخيمې څخه بيرونه ووتله. او بيا دخپلو ساتونکو سره يو د رهناس په لور روانه شوه.

۲۰

شير شاه سوري په خپله خيمه کې يواځې ناست و چې صاحب خان يې په ناڅاپه توگه په دروازه کې ودرید. په دروازه کې د دریدو سره سم يې په ډيره عاجزانه توگه د ورننوتلو اجازه وغوښته. په ځواب کې ورته شير شاه سوري په ډيره مهربانۍ او پلرني شفقت سره وويل: دلته راشه او زما تر څنگ کينه، زويه! زه غواړم له تاسره په يوې ډيرې مهمې موضوع باندې خبرې وکړم. صاحب خان وروړاندې شواو دشير شاه سوري تر څنگ کيناست. دهغه د کيناستو وروسته شير شاه سوري هغه ته مخ کړ او ورته يې وويل:

صاحب خانه زويه! دهر څه دمخه بايد تاته ووايم چې زه تاته د خواص خان لقب درکوم، ما لښکر ته هم اعلانونکې ورليږلې دي ترڅو اعلان وکړي چې له دې وروسته به تاته دصاحب خان په ځاي د خواص خان په نامه غږ کوي.

خواص خانه، زما زويه، واوړه! دويم دا چې زه ستا دورور مقرب خان په مړينه ډير زيات غمگين شوي يم. داسې ونه گڼې چې ته به په دې غم کې يواځې يې. په خداي سوگند چې زه په دې غم کې له تاسره شريک يم.

خواص خانه! دريمه خبره داده چې: ته پوهيږې چې زما زوي جلال خان د بنگال ښار تراوسه پورې په خپله محاصره کې ساتلې دې خو تراوسه يې کومه بريانه ده په برخه شوې. دهمدې کشمکش په جريان کې ستا ورور مقرب خان هم له منځه ولاړ. زما زويه! زه پوهيږم چې ستا د موجوديت نه پرته دا کلا نه شي سوبه کيدې. که ستا خوښه وي نو زه به همدا اوس دخپل لښکر نيمايي برخه ستا په واک کې درکړم ترڅو ته همدا نن د گوډ په لور روان شې. او په گوډ باندې حمله وکړې او هغه ژر تر ژره سوبه کړئ، زه هيله لرم چې په گوډ به ستا دحملې په صورت کې تاسې بريا ترلاسه کړئ. خواص خانه! ما هلته همدا نن سهار څو کسه قاصدان وراستولي دي. خپل زوي جلال خان ته مې پيغام ورليږلې دې چې خواص خان د يوه غښتلي لښکر سره يو ځاي هلته گوډ ته درسيډونکې دې نو په دې خاطر ستا د

قومندې لاندې چې کوم عسکر دې او کوم چې د خواص خان سره درځی د ټولو ستر قومندان به خواص خان وي او جلال خان به ستا د قومندې لاندې وي. د همدې قاصدانو په لاسو ما جلال خان او د گود محاصره کونکي لښکر ته هم دا پیغام وراستولې دې چې ما صاحب خان ته اوس د خواص خان لقب ورکړې دې په دې اساس ددې وروسته به صاحب خان د خواص خان په نامه یادوي. وایه زویه ! زما ددې وړاندیزونو په اړه ته څه ویل غواړي؟

په ځواب کې خواص خان وویل:

زما محسنه، زما پالونکيه! زه به په ځواب کې څه ووايم! ته چې هر څه ماته وایی نو هغه به ماته د حکم درجه لري، ستا د وينا په مطابق به زه همدا نن د گود د ښار په لور حرکت وکړم او هلته د ورسیدو سره سم به انشاء الله تاته په یرښه خبرونه راولیږم. زه به د بنگال حاکم سلطان محمود ته د ساه اخستلو وخت هم ور نه کړم. تر هغه وخته پورې به پرې حملې کوم تر څو چې د گود کلا نه وي سوبه شوي. د خواص خان ددې ځواب په اوریدو باندې شیر شاه سوري ډیر زیات خوشحاله شو او بیا یې ورته وویل:

خواص خانه واوره! زه به هم ستا په نه موجودیت کې آرام نه کینم. بلکه د رهناس په راجه هرکشن باندې حمله کوم او په هر صورت به په رهناس د ولکې کولو کوشش وکړم. ددې کار د ترسره کولو وروسته به خپل لښکر د وندهیا چل دغرنیو سیمو او د بهار کنډ د کلا څخه، چې هلته زمونږ ښځې او خوراکې توکي دنورو اړوندو شيانو سره یو ځای په ځای شوي دي، ټول د هغه ځایه د رهناس کلا ته منتقل کړم. په دې اړه ستا آند څه دي؟

خواص خان ورته وویل: زما درونده شیر شاه! دا ډیر غوره نظر دي د چنار د کلا د دلاسه ورکولو وروسته مونږ ته د یوې بلې سترې کلا د پیدا کیدو اړتیا ده. د بهار کنډ کلا زمونږ اړتیاوې نه شي پوره کولې، د سهسرام کلا هم کوچنۍ ده او زمونږ اړتیاوې نه پوره کوي، خو په مقابل کې یې د رهناس کلا ډیره ستره او مستحکمه ده. که چیرې په دې کلا کې مونږ محصور و او سو او دیرون څخه کوم یرغل گر پر مونږ باندې حمله وکړي نو زما په آند چې دهغې کلا سوبه کول به ورته دومره اسانه نه وي. شیر شاه سوري ورته وویل: خواص خانه زویه! ستا په نه موجودیت کې به زه د رهناس کلا سوبه کوم او په خپله ولکه کې به یې اخلم. زما په آند چې اوس به زه ستا د تللو له پاره ځان تیار کړم. له ماسره را ځه، ددې خبرې سره سم شیر شاه سوري خواص خان له لاسه ونيو او د خیمې څخه بیرون ووتل او دهغې د کوچ کولو ټول انتظامات یې مکمل کړل. لږه شیبه وروسته خواص خان د یوه دروند لښکر سره یو ځای د وندهیا چل دغرنیو سیمو څخه د گود د ښار په لور کوچ وکړ.

۲۱

یوه ورځ په داسې حال کې چې جلال خان د گود د ښار په چارچاپیر کې دخپل لښکر تر منځ د ماسختن د لمانځه څخه فارغ شو، یوه ساتونکي ورته په غوږ کې وویل چې:

محترمه جلال خانه! صاحب خان چې زمونږ اقا شیر شاه سوري ورته د خواص خان لقب ورکړې دلته زمونږ پړاو ته را رسیدلې او دلږ ځنډ وروسته به له تاسره ویني. ددې خبر په اوریدو سره جلال خان سمدستي د مصلې څخه پورته شو، مصله یې خپل یوه ساتونکي ته ورکړه او بیا یې دهغه څخه پوښتنه وکړه چې تاته چا خبر درکړ چې خواص خان زمونږ پړاو ته را داخل شوې دي.

دهغه د خبرې په ځواب کې دغه ساتونکي وویل چې همدا اوس اوس یو عسکر په منډه منډه راغې او هغه ماته خبر را کړ چې خواص خان زمونږ پړاو ته را ننوتې دي. جلال خان ترې دهغه د لښکر په اړه وپوښتل هغه ورته وویل: چې نه خواص خان په یواځې ځان دلته را رسیدونکې دي. دوی لا په همدې خبرو کې مصروف وو، چې خواص خان آس باندې سپور را ورسید او د جلال خان تر منځ په یو ټوپ د اسه را کیوت. جلال خان په ډیره بیه ورمخته شو، دواړو لاسونه خلاص کړل او یو بل ته ور غاړې وتل. بیا جلال خان جدا شو او ورته

بی وویل: خواص خانه، زما مشره او زما دوسته! زه ستا د ورور مقرب خان په مړینه ډیر زیات غمگین شوی یم، راځه چې زه ډې دهغې قبر ته یوسم. خواص خان ور سره په پټه خوله روان شو، جلال خان هغه د پړاو یوې برخې ته یوړ، هلته یو قبر جوړ کړل شوې و، جلال خان ورته وویل چې دا ستا د ورور قبر دی. دلته په دریدو سره د خواص خان سترگې د اوبنکو ډکې شوې، لږه شیبه هلته ودریدل او فاتحه یی ولوسته، او بیا بیرته شاته شو. تر لږه ځنډه پورې هلته خاموشي خپره وه، بیا یی جلال خان ته وویل زما سره راځه. جلال خان هم چپ چاپ دهغه سره یو ځای روان شو بیا دواړه د جلال خان خیمې ته راغلل او هلته کیناستل. خواص خان غوښتل څه ووايي خو جلال خان پرې را مخته شو او ترې ویی وپوښتل: خواص خانه وروره! ته ځانته یی که لښکر هم درسره ډې. خواص خان ورته په ډیر راز سره وویل:

گوره جلال خانه وروره! زه د گود د ښار په شاوخوا فوځی استحکاماتو باندې ډیر ښه خبریم. زه ځانته نه یم له ماسره یو غښتلی لښکر هم شته. خو ما خپل لښکر دوه میله لرې پرې ایښې دي. لښکر هملته پړاو کړې دي، گوره جلاله وروره! له ماسره وخت نه شته، ډیرې لږې ورځې دلته پاته کیږم. کیدای شي د قاصدانو په لاس تاته د شیر شاه پیغامونه را رسیدلي وي. ددې ترڅنگ تاسې ته به دا خبر هم را غلې وي چې همایون خان پر مونږ باندې یرغل کړې او زموږ څخه یی د چنار کلا نیولې ده، اوس زه په گود باندې د ولکې په خاطر دلته راغلې یم، زما په نه موجودیت کې به شیر شاه د رهناس په کلا باندې برید کوي او دهغې د نیولو هڅه به کوی.

جلال خانه! د چنار د کلا د دلاسه ورکولو وروسته له مونږه سره بله داسې مستحکمه کلا نه وه چې مونږ هلته په کې محاصره پاته شو او د همایون خان د فوځونو مقابلو وکړو. په دې اساس په رهناس باندې ولکه کول ډیر اړین دي. خو تر هغو چې شیر شاه سوري په رهناس باندې ولکه کوي نو تر هغې باید مونږ د گود کلا هم سوبه کړې وي. دهغه په دې خبره باندې جلال خان ورته وویل:

خواص خانه وروره! ما په گود باندې په پرلپسې توگه حملې کړي دي، ستا مرحوم ورور هم همداسې کړی و. ما ددې کلا د سوبې له پاره هره هڅه او هر کوشش کړې دي خو هر ځل د ماتې سره مخ شوي یم. ددې یو علت دادې چې د گود د ښار کلابندي ډیره مستحکمه ده، د ښار څلورو اړخونو ته خنډونه کیندل شوي دي او د کلا ستر ستر دیوالونه چې په زیاتو ځایو کې یی پلنوالې تر لسو مترو پورې رسیږي. دهغې پیاده فوځ د خنډ او دیوالونو څخه د میږیو په څیر معلومېږي. خو د خنډ څخه تیریدل او تر دیوالونو پورې رسیدل ډیر ملاتونکې کار دی. اول خو د خنډ نه تیریدل اسانه نه دي. او که چیرې څوک ترې تیر هم شي نو بیا د کلا په دیوالونو باندې ورختل شونې نه ښکاري، په دې اساس زه ناهیلې شوی یم چې مونږ دې گود سوبه کړو.

د جلال خان په دې خبرو باندې خواص خان خنډونې شو او ویی ویل: گوره جلال خانه! نا هیلې گناه ده. زه د گود د شاوخوا د استحکاماتو او ددې کلا د دیوالونو څخه ښه خبر یم. دا هر څه ما په خپلو سترگو کتلي دي، ته اندیښنه مه کوه، زه تاته ډاډ درکوم چې همدا نن شپه به مونږ د گود ښار فتحه کوو. دهغه په دې خبره جلال خان حیران شو او ترې ویی پوښتل: دا به څنگه شوني وی؟ خواص خان ورته وویل:

جلال خانه ماته غوږ شه! زه همدا لږه شیبه وروسته له دې ځایه ځم او خپل فوځ ته ځان رسوم. زما دتلو وروسته به ته د خپل پړاو په لور مخته ولاړ شي، د ښار په دیوالونو د بمونو د وړولو تر څنگ د خنډ څخه هم د تیریدو مصنوعی هڅه وکړه، ستا په دې حرکت به د گود د محصورو عسکرو سترگې ستا لورې ته متوجه شي. کله چې ته دا ډول فعالیت پیل کړې نو زه به د گود پر خلاف حرکت وکړم. جلاله خانه! د کومې لورې څخه چې ته حمله کوي نو زه به دخپل لښکر سره یو ځای بلکل دهغې مخالف لورې ته ور ځم، هلته به زه د ښارد شاوخوا د کندل شوي خنډ څخه چې د اوبو ډک دي، تیرېږم او بیا به دخپل لښکر سره یو ځای د ښار د دیوالو لورې ته ځان ور نژدې کوم ترڅو په دیوال باندې د رسیو پاتخې جوړې او پرې به د ورختلو هڅه کوم، په دیوال د ورختلو وروسته چې د گود هر عسکر

مې مخته راځي وژنم به يې. په ديوالونو باندې د ولکې کولو وروسته به زه ستا په لورد راتللو هڅه وکړم، کله چې د ديوالونو له اړخه ستا پر خلاف مقاومت ختم شي نو ته به پوه شې چې په ديوالو باندې ما ولکه کړې ده، نو ته به سمدستي او پرته له کومه خطر د خندق څخه را تير شې. د خندق نه د تيريدو له پاره ته د همدا شيبې نه وروسته ځان تيار کړه، دلنښکرو څخه څو تنه و ټاکه تر څو د لرگيو پل جوړ کړي تر څو د خندق په دواړو خواو کې د رسيو په تړلو سره ستا د عسکرو د تيريدو له پاره اسانتياوې برابرې کړي، تر دې وخته پورې به ما د ښار په ديوالونو خپله ولکه پوره کړي وی اوستا لورې ته به د ښار دروازې ته ځان ور رسوم او دروازه به درته پرانيزم. بيا به مونږ دواړه د متحده لښکر سره يو ځای د گډو په ښار کې خپله دنده تر سره کړو، زه هيله من يم چې همدا نن شپه به مونږ د گډو ښار په مکمله توگه تر ولکې لاندې راوړو.

کله چې خواص خان خاموش شو نو جلال خان ورته په ډيرې حيرانتيا سره وکتل او ور څخه يې وپوښتل:

خواص خان! مشوره خو ډيره اړينه او مهمه ده، خو ماته د پيلې کولو وړ نه بريښي. تر هر څه لمرې ما ته ووايه چې ته به د خندق څخه څه ډول تير شې. دهغه په دې خبره خواص خان مسکې شو او ورته يې وويل چې گوره جلال خان! د خندق څخه تيريدل دا زما کار دې، دا چې زه ترې څنگه تير ېږم دا به بيا وروسته درته ووايم، تا ته به په خپله معلومه شي چې هغه څه چې ما ويلي ته به هم همغسې کوي. ددې خبرې سره سم خواص خان د خيمې څخه را ووت، په خپل آس سپور شو او آس ته يې قمچينه ورکړه او په تيزۍ سره دهغه ځايه ولاړ.

د خواص خان د تللو څخه سمدستي وروسته دشير شاه سوري زوې جلال خان هم په حرکت راغې. خپل لښکر يې تيار سئ کړ، بيا د خندق تر غاړې پورې راغې او دهغه ځايه يې د گډو په ديوالونو باندې بمباري پيل کړه او تر څنگ يې د خندق څخه د ښار په لورد تيريدو مصنوعي هڅې هم پيل کړې.

د ښار د ديوالونو د پاسه او د برجونو په داخل کې د بنگال د حاکم سلطان محمود لښکر چې کله وکتل چې جلال خان د معمول پر خلاف د شپې د جنگ کولو پيل کړې دې نو هغوي ډير اندېښمن شول. هغوي دا فکر کاوه چې کيدې شي جلال خان د محاصرې د اوږدېدو څخه په تنگ راغلې وي او کوم نوې چال چلوي. هغه به د شپې په وخت خپل لښکر د خندق څخه را تير او د کلا په ديوالونو د ورختلو هڅې به وکړي، په دې خاطر څومره عسکر چې د ديوالو د پاسه ناست و هغوي ټولو هغې لورې ته ورمندې کړې د کومې لورې چې جلال خان بمباري کوله او غوښتل يې خپل عسکر په ديوالونو وروخيژوي.

په همدې وخت کې چې جلال خان د گډو په ښار باندې بمباري پيل کړه نو خواص خان هم د خپل لښکر سره يو ځای په حرکت راغې، هغه دخپل لښکر سره يو ځای اوږد چکرو واهه. او د گډو د ښار دهغه لورې څخه رانښکاره شو چې د جلال خان مخالف لورې يې جوړاوه. خپل لښکر او اسونه يې د خندق څخه لږ څه لرې و درول او څو ډلې يې دخپلو آسونو د خوندي ساتنې له پاره و ټاکلې. بيا د خپلو عسکرو سره يو ځای په سينه خويدونکې د خندق په لور روان شو، دهغه ملگرو له ځانو سره د خندق څخه د تيريدو وسايل او په ديوالونو باندې د ورختلو له پاره درسيو پاتخې راخستې وې.

د خندق غاړې ته د رارسيدو سره سم خواص خان يو بل ستر مهم قدم پورته کړ، تر ټولو لمرې يې دخپلو کوچنيو سالارانو سره سلا او مشوره وکړه او بيا په خپله د اواز پيدا کيدو پرته خندق ته ورکيو، هغه له ځانه سره د رسيو سر ونيو تر څو د خندق هغه بلې لورې ته درسيده سره سم يې هلته و نښلوي. په دې توگه خواص خان د خندق دواړو غاړو ته دوره درې ځلې لاړ او راغې. هغه په خندق کې درې رسي و تړلې، بيا هغه د خندق څخه تير شو او هغه بل اړخ کې څملاست او خپلو لښکرو ته يې ددې رسيو په وکومک سره د خندق څخه د تيريدو حکم وکړ.

د خواص خان له اړخه د حکم سره سم دهغه لښکر هم د کوم شور و زوګ د پیدا کیدو پرته په سینو و خویدل او تر خندق پورې یی ځانونه ورسول او بیا یی د هغو رسیو په کومک سره د خندق نه تیر شول او د ګوډ د محاصره شوي ښار د یو الوونو ته یی ځانونه ورسول او هملته په زمکه ځملاستل.

د شپې په تیاره کې د خندق څخه تیریدل او د ګوډ د ښار د یو الوونو ته ځان رسول د کامیابی په لور د خواص خان لمړۍ قدم و. هغه ددې قدم وروسته د بل قدم د اخستوله پاره ځان تیارول پیل کړل. هغه دخپل لښکر سره یو ځای د ښار د یو الوونو څنګ ته ورغې او خپل عسکرو ته یی په د یو الوونو باندې د رسیو د وراچولو حکم وکړ، دهغه د حکم سره سم دهغه عسکرو د ښار په د یو الوونو باندې رسی ورو غورزولې او خواص خان د خپل لښکر سره یو ځای په ډیره بیه په د یو الوونو وروخت. په د یو الوونو د ورختلو وروسته خواص خان هملته د د یو الوون د پاسه ځملاست دهغه سره نور و ملګرو هم همداسې وکړل. کله چې خواص خان وکتل چې اوس دهغه د ملګرو پوره شمیره په د یو الوونو را ختلې ده نو په خپلې حملې یی پیل وکړ. تر ټولو لمړۍ د برج په لور ورغې او په هغې یی دومره ځواکمنه حمله وکړه چې په برج کې ناست ساتونکې یی ټول له منځه یوړل او په برج یی په خپله ولکه وکړه. کله چې خواص خان وکتل چې اوس نو دهغه ټول لښکر په د یو الوونو را ختلې دي نو هغه په خپل یلغار باندې پیل وکړ، هغه په ټوپونو، ټوپونو باندې د یوه برج نه بل ته او د بل نه بل ته ځان ورساوه او ټول یی په خپله ولکه کې راوړل، دهغه د حملې څخه یو ځای هغه برخه خوندي پاته وه چې د جلال خان سره په جنگ کې راگیر وه. کله چې د سلطان محمود دهغه لښکر یانو ته چې د شیر شاه د زوی جلال خان سره په جنگ کې راگیر وې خبر ورسید چې دهغوی تر شا د ښمن په د یو الوونو را ختلې او په ښار یی حمله کړې ده، نو دهغوی د پښو لاندې زمکه و ښویده، او بیا کله چې دا خبر ورسید چې د شیر شاه سوري ستر سالار خواص خان پرې حمله کړې ده او دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای په د یو الوونو را ختلې دي نو د سلطان محمود په لښکر و کې هغه لږ څه پاته همت او غیرت دواړه سره و خویدل. اوس هغوی د نوې حالاتو سره مخ شوي و. د سلطان محمود هغو لښکرو چې لږ دمخه یی د شیر شاه سوري د لښکرو پر خلاف بمونه او غشي وروول، هغوی دهغې څخه را وګرزیدل او د خواص خان په لور متوجه شول. کله چې د د یو الوونو ددې برخې څخه د جلال خان په مقابل کې مقاومت ختم شو نو هغه وپوهیده چې خواص خان په د یو الوونو د ورختلو وروسته د شا له اړخه په ښمن باندې حمله کړې ده.

ددې سره سم جلال خان د برق په څیر په تیزی سره نوې حرکت پیل کړ. او هغه پل چې خواص خان ورته دهغه د تیاریدو حکم کړې و، دهغه د لښکر نجاړانو هغه په یوه درنګ کې تیار کړ، هغه کوچنې شاتنه پل و چې د خندق د پاسه یی ورو غورزاوه، د پل دواړه سرونه یی د خندق په دواړو غاړو کې میخ کړل او بیا د جلال خان په ګوډون دهغه ټول لښکر پرې په ډیره بیه تیر شول او د ښار د د یو الوونو لورې ته ورغلل.

کله چې جلال خان د خپل لښکر سره یو ځای دا ټول عملیات تر سره کول نو د د یو الوونو څخه دهغه پر خلاف هیڅ ډول مخالفانه حرکت تر سره نه شو. په دې کار سره د جلال خان او دهغه د عسکرو حوصلې ډیرې پورته او قوي شوې. هغوی په چټکۍ سره مخ ته ولاړل او لکه څنګه چې خواص خان په د یو الوونو باندې د رسیو د ورو غورزولو او په د یو الوونو باندې د ورختلو عمل اجرا کړې و په هغه توګه جلال خان هم د رسیو د پاتخو په کومک سره دخپل لښکر سره یو ځای په د یو الوونو وروخت. او د ګوډ د ښار ساتونکې چې په دې وخت کې د خواص خان سره په جګړه کې مصروف و دهغوی تر شا یی پرې حمله وکړه.

اوس نو حالات دا ډول و چې د بنگال د سلطان محمود لښکر باندې د د یو الوونو د پاسه د دوو اړخونو څخه حمله شوې وه. دمخې له اړخه خواص خان د اور د بخرکي په څیر پرې را پریوتې و او د شا له خوا پرې جلال خان د نوې جلال او قهر و غضب سره یو ځای دنیا سور اور

گرځولې وه. په دې ترتيب يې د گډو د ښار د ديوالو د ساتونکو شپه نوره هم تياره او يو په بل پسې يې له منځه يوړل او شميره يې ورته را كمه كړه.

د گډو لښكر د خپله اړخه ډيرې هڅې وكړې چې خواص خان او جلال خان بېرته د ديوالو څخه كيوتو ته اړ باسي خو دهغوي هره هڅه د ناکامۍ سره مخ شوه، خواص خان د خپلې حملې په وخت كې يو خونړي انقلاب را وستې و، كله چې دهغه د تيزو حملو څخه د ښار ساتونكې په شا شول نو دشا له اړخه پرې جلال خان را پريوت او دهغوي عامه وژنه يې پيل كړه. په دې ترتيب په ديوالونو ناست ټول ساتونكي د خواص خان او جلال خان د لښكرو په لاسو له منځه ولاړل او بيا خواص خان او جلال خان دواړه د ښار د ديوالونو څخه را كيوتل.

د ديوالونو څخه د راكيوتلو وروسته خواص خان او جلال خان د خاص مقاومت سره مخ نه شول، ځكه د گډو د ښار د ساتونكو ډيره برخه هملته په ديوال ختلې وه او دهغوي ټول د خواص خان او جلال خان په لاسو باندې له منځه تللي و، اوس نو د ښار په منځ كې چې څومره لښكرو دهغوي لږ څه اخوا ديخوا مقاومت وكړ خو خواص خان او جلال خان دهغوي هم يو په بل پسې په ډيره اسانۍ سره له منځه يوړل، او په دې ترتيب كله چې د شرق څخه د بلې ورځې لمر را خوت، خواص خان د گډو په ښار باندې ولکه پوره كړې وه.

د خواص خان له لوري د گډو د ښار سوبه ډيره ستره سوبه وه چې هغه دخپلې ارادې، عزم او هوډ په اساس تر لاسه كړه. بيا هغه د لمر د راخو وروسته د ښار ټولو برخو كې وگرزید او د گډو د ښار د نظم و نسق د جوړولو كار يې پيل كړ. د گډو د ښار د سوبې وروسته خواص خان يواځې څو ورځې هلته پاته شو او بيا يې ښار د شير شاه سوري زوي جلال خان ته حواله كړ او پخپله بېرته دخپل لښكر سره يو ځای د وندهيا چل غرنیو سيمو ته د شير شاه سوري سره د يو ځای كيدو په خاطر را ستون شو.

۲۲

كه له يوه اړخه په بنگال كې خواص خان په زړه پورې برياليتوب تر لاسه كړې و خو د بله اړخه شير شاه سوري هم بيكاره نه و ناست. د بنگال په لور د خواص خان داستولو وروسته، د شير شاه سوري تر مخه تر ټولو مهمه مسئله دخپلو ښځو، اولادونو او خزاني خوندي ځايو ته منتقلول وو. په دې ورځو كې شير شاه سوري خپله ښځه، خپل اولادونه، خزاني او جنگي سامانونه ټول هملته د بهار كنډ په كلا كې ځای په ځای كړي و. خو له يوه اړخه دا كلا ډيره کوچنۍ وه او د بله اړخه شير شاه سوري ته دا خبرونه هم رسيدل چې د چنار د كلا د فتحې وروسته همایون خان د بهار كنډ په كلا باندې د ولكې كولو په فكر كې دې. د بهار كنډ نه علاوه د شير شاه سوري په ولكه كې يوه بله كلا هم وه، چې شيرگړ نومیده او د رهناس د كلا په شمال كې د سهسرام څخه نژدې شل ميله لرې جنوب غرب لوري ته پرته وه. خودا كلا هم د اوږدې محاصرې له پاره مناسبه نه بريښیده. هغه د کوچنيوالي تر څنگ د ډيرې مودې له پاره د خوراکې او جنگي موادو د ذخيرو له پاره هم ځای نه درلود.

څرنگه چې شير شاه سوري ته د په پرلپسې توگه د همایون له اړخه د بهار كنډ په كلا باندې د حملې او يرغل ويره او اندېښنه وه نو په دې خاطر يې، خپل اولادونه، ښځې، خزاني او نور ټول وسايل د دې كلا څخه ويستل پيل كړي و. خودا كار يې په ډيره پټه توگه تر سره كړ تر څو مغلو ته په دې اړه معلومات تر لاسه نه شي. هغه د دې كار د تر سره كولو له پاره ډيرو سختو لارو څخه چې د كرم ناسه او د سون د دريا بونو تر منځ پرته وه كار واخست. د دې تر څنگ يې د رهناس په راجه هر كشن باندې د حملې او دهغې كلا ولكه كول يې هم په سترگو كړي و. رهناس ډيره ستره كلا وه چې هلته د محاصره كيدو په صورت كې شير شاه سوري په ښه توگه د مغلو د همایون خان مقابله كولې شوه.

دغه رهناس نومې کلا د بهار د ولایت د شالاباد په سیمه کې پرته وه ، درهتاس بله کلا په پتېهار کې پرته وه چې د شرق نه تر غربه پورې نژدې څلور میله او د شمال نه تر جنوبه پورې نژدې پنځه میله پراخه پرته وه . دلته زمکه ډیره زیاته غریزه او د سترو سترو غونډیو څخه ډکه ده . دهغې په جنوب کې د سون د دریاب د غاړې مرکزي مورچل دې چې ددې لارې په اسانۍ سره کولې شی دې کلاته ورننوځي خو دا ډیره سخته او عمودی لاره ده . په دې لاره کې د پاتخو په جوړولو سره بیا لږ څه اساني را پیدا کېږي . ددې کلا دیوالونه ډیر مستحکم او تر ډیره پورې د عبور وړ نه دی او خواشیا کې غرنۍ غونډۍ او سترګونګونه دی ، په دې اساس دهغې دیوالونه د لاندې څخه کتل کېدای نه شي . نو په دې خاطر د توپ گولۍ ددې کلا په دیوالونو باندې هیڅ ډول اغیز نه شیندي .

شیرشاه سوري ددې رهناس نومې کلا د ځای څیرې څخه په ښه توګه خبر و . هغه په دې پوهیده چې ددې کلا سوبه د سون د دریاب د غاړې څخه د حملې په صورت کې شونې ده او د همدې لارې بریا تر لاسه کېدې شي . په دې خاطر هغه خپل ټول لښکر له ځانه سره یو ځای کړ او د شپې په تیاره کې یی د سون د دریاب د غاړې څخه د رهناس د کلا په لور حرکت وکړ .

تر نیمې شپې پورې شیرشاه سوري د خپل لښکر سره یو ځای د سون د دریاب د غاړې څخه د رهناس د کلا دیوال ته ورنژدې شو . د رهناس شهزاده راجه هرکشن او دهغه عسکرو هیڅ هیله نه درلوده چې شیرشاه سوري به پرې په دې توګه یرغل راوړي ، هغه په دې فکر کې و چې څرنگه چې همایون په شیرشاه سوري باندې حمله کړې ده او دهغه څخه یی دهغه د چنار کلا هم نیولې ده ، او شیرشاه سوري د همایون څخه د پتیدو په خاطر د وندهیاچل په غرنیو سیمو کې پټ شوې دې ، نو په دې خاطر هرکشن ته نه د همایون له اړخه خطر موجود و او نه د شیرشاه له اړخه یی په دې اړه فکر کاوه .

شیرشاه سوري د همداسې موقع نه ډیره ګټه پورته کړه او د شپې له اړخه د سون د دریاب د سترې مورچې له لورې یی د غرنیو لړیو د پاسه د رسیو په کومک سره خپل فوځونه د رهناس د کلا دیوالونو ته ورسول هغه دا کار په ډیره پټه توګه تر سره کړ ، ان تردې چې د رهناس د کلا په دیوالونو او برجونو چې کوم ساتونکي ویده وو هغوی هم ددوی په راختلو باندې خبر نه شول .

د رهناس دیوالونو ته ورنژدې کیدو په وخت کې شیرشاه سوري خپل فوځونه په ډیره پرده کې دیوال ته نور هم ورنژدې کړل او بیا یی ددو برجونو تر منځ د رسیو پاتخې و غځولې ، بیا د شیرشاه سوري په مشرۍ د هغه ټول لښکر پرته له کومې ستونزې ، او یا ځنډ څخه په دیوالونو وړختلي و . د ښار دیوال څو فته پراخه و او ان تردې چې آسونو پرې ځغاسته کولې شوه . د رسیو په پاتخو باندې د خپلو فوځونو د وړختلو وروسته شیرشاه سوري خپل فوځونه په دوو برخو وویشل . دهغوی یوه برخه یی د خپله ځانه سره و ساتله ، او بله برخه یی د هیبت خان نیازی په قومنده کې ورکړه . بیا دواړو یو ځای دا پریکړه وکړه چې شیرشاه سوري به د دیوال د پاسه په ښي لورې برجونو باندې یرغل وروړي او هیبت خان به چپ لورې ته ، او ددې برجونو ټول ساتونکي به له منځه وړي . بیا به دواړه لښکري یو ځل بیا یو ځای کېږي او بیا به ښار ته د ورکیتلو هڅه کوي . ددې پریکړې سره سم شیرشاه سوري ښي لورې ته او هیبت خان نیازی چپ لورې ته یرغل پیل کړ .

شیرشاه سوري او هیبت خان نیازی دواړو په ډیر راز سره د رهناس د راجه ټول ساتونکي له منځه یوړل ، تر اوسه لا ښار ددې حالت نه خبر نه و او نه په کې کومه غوغا او هنگامه پیدا شوې وه . ددې وروسته شیرشاه سوري د خپل متحده لښکر سره یو ځای د دیوالو څخه لاندې کیوت او د سون د دریاب په لور چې په هغه ځای کې د کلا پادشاهي دروازه وه ولاړ او دهغې ځای په ساتونکو یی حمله وکړه . ددې ځای د ساتونکو د له منځه وړلو وروسته شیرشاه سوري د کلا دروازه پرانسته ، او د خپلو ساتونکو په ولکه کې یی ورکړه . په همدې وخت کې د ښار دننه د راجه هرکشن لښکرو ته ددې سترې حملې په اړه معلومات ور په برخه شوي و . خو اوس وخت له وخته تیر شوي و ځکه چې د دیوالو د پاسه چې دهغوی څومره لښکر و هغه شیرشاه سوري له منځه وړي و . اوس نو شیرشاه سوري د سون

ددریاب په لورد دروازې د نیولو وروسته خپل استحکامات نور هم ځواکمن کړی و. خو په دې وخت کې د رهناس راجه هرکشن هم په ډیره بیره دخپلو لښکرو قومندانې کوله او د هغې دروازې په لور وروان و چې شیرشاه سوري پرې ولکه کړې وه. کله چې شیرشاه سوري ته د راجه هرکشن د راتلو خبر ورسید نو هغه یوځل بیا خپل لښکر په دوو برخو وویش، یوه برخه یې دخپله ځانه سره و ساتله او بله برخه یې هیبت خان نیازی ته ور حواله کړه. د هیبت خان نیازی برخه لښکر یې د دروازې چپ اړخ ته په سنگر کې کیناوه او حکم یې ورته وکړ چې کله هغه د راجه هرکشن سره په ټکر کې شي نو هیبت خان نیازی دې دخپل لښکر سره یو ځای د راجه هرکشن په لښکر باندې د اړخ له لوري یرغل راوړي، ترڅو جنگ ډیر اوږد نه شي او راجه هرکشن ته په اسانۍ سره ماتې ورکړل شي.

ددې پریکړې په وخت کې شیرشاه سوري د مرکزی دروازې ترڅنګ پاته شو خو هیبت خان نیازی یې چپ لوري کې ورنښوول شوي ځای ته ولیږه. هیبت خان نیازی هملته په مورچه کې پټ کیناست. په همدې وخت کې راجه هرکشن هم دغې مرکزی دروازې ته را نژدې شوې و. پخوا له دې چې هغه د شیرشاه سوري په عسکرو باندې برید وکړی، شیرشاه سوري پرې په داسې حال کې چې دخپلو عسکرو حوصلې یې کلکې او پورته وې، پرې حمله وکړه.

دشیرشاه سوري دا حمله دومره ستره او ځواکمنه وه چې د هرکشن د لښکرو مخکینیو صفونو د هغې تاب را نه شو وړای. شیرشاه سوري دهغو د لمړي لیکو حالت ډیر خراب کړ، په همدې وخت کې د دیوال د سیوري څخه پټ ناست هیبت خان هم دخپل لښکر سره یو ځای را ښکاره شواو د هرکشن د لښکر په یوه اړخ یې حمله راوړه. د هیبت خان نیازی حمله دومره ځواکمنه وه چې د هرکشن د لښکر مورال یې له منځه یوړ. ددې دوه اړخیزه حملو په واسطه د راجه هرکشن د لښکر حالات اوس دکتلو نه و، هغوی د چینجو وهلو لږگیو په څیر گرزیدلي و. تر لږه وخته پورې د رهناس د دروازې ترڅنګ ددواړو دښمنو اړخونو تر منځ سخته جګړه وشوه، هرې لوري ته د وینو سیلابونه روان وو، هره گړۍ د زړونو ټکان زیاتیده، او د هیلو او غوښتنو د وینو سمندر د توپان په څیر بیرون راوت.

ددې سخت جنگ وروسته د رهناس شهزاده په داسې حال کې چې په تیښته کې و، ووژل شو، ترڅنګ یې شیرشاه سوري د هغه پاته لښکر هم له منځه یوړ. لاتر اوسه شپه همغسې په خپلو تیاریو کې ډوبه وه چې شیرشاه سوري د رهناس ټول ساتونکې له منځه یوړل او کلا یې په مکمله توګه په خپله ولکه کې واخسته.

د رهناس د راجه هرکشن سره د جنگ د فارغیدو سمدستي وروسته شیرشاه سوري هملته ولاړ و چې یو قاصد، په داسې حال کې چې خپل آس یې په ډیره گړندی توګه را ځغلاوه، ښار ته را ننوت، په دې وخت کې شیرشاه سوري دخپلو عسکرو تر منځ موجود و، هغه قاصد په خپل اس سپور د شیرشاه سوري مخې ته راغې. شیرشاه سوري اود هغه ټولو لښکریانو هغه قاصد ډیر ښه پیژاند. ځکه کله چې د شپې په تیاره کې هغه قاصد د شیرشاه سوري مخې ته راغې اود خپله اسه را کوز شو نو شیرشاه سوري هغه و پیژاند. په ډیره چټکۍ سره دهغه لوري ته ورنژدې شو او غوښتل یې دهغه څخه وپوښتي، خو هغه قاصد را نژدې شو او په ډیره خوشحالی سره یې وویل:

اقا! ماتاته یو ډیر ښه خبر راوړې دې. دهغه په دې خبره ترې شیرشاه و پوښتل چې ته خو د خواص خان سره یو ځای د بنگال په لور تللې وې، وایه دهغه څخه دې کوم خبر راوړې؟ دهغه په دې خبره قاصد وویل: اقا! خواص خان یواځې په یوه شپه کې د گوډ کلا و نیوله او هلته د څو ورځو دم کید و وروسته اوس بیرته ستا لوري ته را روان دې.

اقا! تر نن سهاره پورې به هغه ستا د لښکر سره یو ځای شي. شیرشاه سوري ددې خبرې په اوریدو سره ډیر زیات خوشحاله شو. ترڅنګ یې د لښکرو اوسالارانو خولې هم د خوشحالی نه نه راټولیدې. ددې نه وروسته شیرشاه سوري خپل لښکر ته د رهناس د کلا څخه

بيرون د خيمو د درولو حکم وکړ. هغه د هرکشن ټوله شاهي کورنۍ بنديان کړې و او دهغوې په ځاي يې د خپلې کورنۍ غړي هلته منتقل کړي و. د هرکشن د وزير چورامن محل يې د خواص خان له پاره مختص کړې و.

د رهناس د سوبې په اړه يو شمير تاريخپوهان وايي چې شيرشاه سوري رهناس ته د هغه د برهمن وزير چورامن په لاسويو ليک ور استولې و چې دهمايون په لاسو د چنار کلا د دلاسه ورکولو وروسته اوس دهغه سره کوم خاص ځاي نه شته. په دې خاطر څو کسو افغاني مستوراتو ته هلته په عارضي توگه ځاي ورکړه، ويل کيږي چې رهناس ددې سره موافقه کړې وه. په همدې اساس افغاني ميرمنې په ډوليو کې ناستې هلته ورتوتې. راجه په دې خاطر چې د افغانانو بنځې د پردې لحاظ ساتي نو د ډوليو لټون يې لازم و نه گانې او هغوې يې همداسې پريښول.

خو شيرشاه سوري ددې کلا د سوبې له پاره د پخوا څخه دا پلان درلود چې څنگه چې دا په ډوليو کې سپاره سپاهيان کلا ته ورننوځي نو سمدستي دې خپلې تورې راوباسي او د ډوليو څخه دې بيرون راودانگي. هغه د بنار په دروازه باندې حمله وکړه، او هغه يې په خپل کنترول کې راوړه، دروازه يې پرانسته، اود هغې وروسته يې خپل ټول فوځ کلاته ورننويست او په دې ترتيب يې راجه هرکشن ته ماتې ورکړي، په هر صورت، دا چې حقيقت څه دې بيله خبره ده. شيرشاه سوري هرکشن ته ډيره بده ماتې ورکړه او د رهناس په کلا يې خپله ولکه ټينگه کړه، اوس شيرشاه سوري ته دهمايون په مقابل کې يو ډير ستر او مستحکم سنگر ترلاسه شوې و.

بل سهار شيرشاه سوري د راجه هرکشن د کورنۍ ټول بندي غړي خپل ځان ته راوغوښتل. د شيرشاه د حکم سره سم دهرکشن د کورنۍ ټول غړي د شهزادگۍ گنگا په گډون دهغه د خيمې تر مخه کتار ودریدل. شيرشاه سوري د راجه د کورنۍ ټولو نارينه و او بنځينه غړو ته په ډير غور سره وکتل، بيا يې وويل چې ستاسې څخه دې يواځې شهزادگۍ گنگا دلته په خيمه کې پاته شي او نور ټول ازاد ياست. دوي ټول کولې شي چې د پخوا په شان په رهناس کې په پوره امن سره ژوند وکړي. د شيرشاه سوري ددې حکم سره سم ټول خلک په پوره خوشحالي سره د خيمې څخه ووتل خو شهزادگۍ گنگا او دهغې او ما دواړه هملته په خيمې کې ولاړې پاته شول.

د ټولو خلکو د تللو وروسته شيرشاه سوري د او ما په لور مخ کې او ورته يې وويل چې گوره لوري! ستا تر څنگ ولاړه نجلۍ په شکل او صورت کې د راجه هرکشن شهزادگۍ گنگا معلومېږي، نو ته څوک يې؟ دهغه په دې خبره او ما وويل چې: زه د گنگا داسي يم، او ستا سالار صاحب خان ما په ښه توگه پيژني. هغه ما ته خپله خور ويلي دي. دهغې ددې خبرې وروسته شيرشاه سوري نيغ په نيغه گنگا ته مخ کې او ورته يې وويل:

گوره گنگا لورې! بې شکه چې ته زما تر مخه د يوې بندي په څير را وړل شوې يې. خو ته ما ته دخپلې لور په څير يې. خو ددې هر څه سره سره زه د يوې بندي په توگه تا خپل سالار خواص خان ته ور سپارم. ته به دهغې سره د يوې وينځي په توگه ژوند کوي، دا به دهغه پورې اړونده وي چې هغه تا د وينځي په څير ساتي او که ازادوي دی. دا ټول دهغې دخوښې او غوښتنې پورې اړه لري. دهغه په دې خبره گنگا په احتجاجي توگه وويل:

زه نه پوهېږم چې تا ما څه ډول وگړي ته ورسپاري، هغه څوک دې؟ او ته ولې ما هغه ته ورسپاري؟ او ولې ما هغه ته د وينځي او خدمتگاري په څير ور سپاري؟ اوس خو تا ماته خپله لور ويلي دي ايا د يوې لور په څير ته ما دخپلې کورنۍ د بنځو سره يو ځاي نه شي ساتلای؟ ترڅو زه دخپل پلار د مړينې وروسته په ډاډمنه توگه خپل ژوند ته دوام ورکړم. دهغې په دې خبره شيرشاه سوري ورته وويل: گوره شهزادگۍ گنگا! ما د پخوا څخه په دې اړه پريکړه کړې وه چې زه به تا خواص خان ته د وينځي په څير ورسپارم. اوس به ستا د قسمت په اړه همغه پريکړه کوي. په ځواب کې ورته شهزادگۍ وويل چې زه خواص خان پيژنم نه، چې څوک دې؟ نو زه به بيا ولې دهغه سره د وينځي په څير ژوند کوم. په ځواب کې ورته شيرشاه سوري څه ويل غوښتل چې په همدې وخت کې خواص خان هم دهغه

خیمې ته را ننوت. شهزادګۍ ګنگا یوځل خواص خان ته په ډیر غور سره وکتل او ما یی هم به کتلو سره خوشحاله شوه. هغه وخت چې خواص خان خیمې ته را ننوت نو شیر شاه سوري ورپورته شو او مخې ته ورغې او ښه راغلاست یی ورته ووايه ، هغه ته یی غاړه ورکړه او دهغه تندې یی ښکل کړ. ورته یی وویل :

خواص خانه زویه ! زه تاته د بنگال د ګوډ د ښار د سوبې په اړه د زړه له کومي مبارکي وایم. خواص خان ورته وویل چې : زما محسنه شیر شاه سوري صاحب ! زه هم تاته د رهناس د کلا د سوبې په اړه مبارکي وایم. ددې خبرو وروسته شیر شاه سوري خواص خان له لاسه و نیوه او خپل څنگ کی یی کیناوه او ورته یی وویل :

ګوره خواص خانه زویه ! ما ستا د راتلو تر مخه د شهزادګۍ ګنگا او او ما سره ستا په اړه خبرې کولې. ما د هرکشن ټولې کورنۍ ته ښنه کړې او ازاد کړي مې دي ، خود شهزادګۍ ګنگا په اړه مې پریکړه کړې چې هغه به تاته د وینځي په څیر در سپارم. اوس دا ستا په لاسو کې ده ، ستا خوښه چې له ځانه سره یی ساتې او که ازادوی یی. بیا شیر شاه سوري د ګنگا په لور وکتل او ورته یی وویل :

شهزادګۍ ! دا خواص خان دې چې زه دې ورته د وینځي په څیر ور سپارم. ددې پخوانې نوم صاحب خان دې خو ما صاحب خان ته یو نوې لقب ورکړې او خواص خان مې ترې جوړ کړې دې. اوس دې یواځې زما د فوځ ستر سالار نه دې زما زوی هم دې. دا د رهناس په جنگ کې شامل نه و ، همدا اوس اوس د بنگال څخه را ستون شوې دې او د بنگال مرکزي ښار ګوډ یی سوبه کړې دې. ددې وروسته شیر شاه سوري خواص خان ته وکتل او ورته یی وویل :

خواص خانه زویه ! ما ستا خیمه دخپلې خیمې تر څنگ درولې ده. شهزادګۍ ګنگا تاته د یوې وینځي په څیر در سپارم. ته اوس ستړې ستومانه یی ، خپلې خیمې ته ولاړ شه او ارام وکړه ، زه به بیا وروسته درسره تفصیلي خبرې وکړم. شهزادګۍ ګنگا او دهغې او ما هم له ځانه سره یوسه. ځکه چې ګنگا اوس ستا وینځه ده او څرنگه چې او ما د ګنگا وینځه ده نو هغه به هم هملته ورسره وي. اوس ولاړ شئ او ارام وکړئ

ددې خبرې سره سم خواص خان دخپله ځایه پورته شو او دخپلې خیمې په لور روان شو ، ګنگا دخپلې خولې څخه یو لفظ هم ونه ویست او دخپلې او ما سره یو ځای په پټه خوله د خواص خان تر شا روانه شوه.

۲۳

د خواص خان خیمه د شیر شاه سوري د خیمې تر څنگ درول شوې وه ، دهغې پراخوالې او جوړښت بلکل د شیر شاه سوري د خیمې په څیرو ، تر څنگ یی کوم ضروري شيان چې د شیر شاه سوري په خیمه کې ایښودل شوي و په دې خیمه کې هم موجود وو. کله چې خواص خان خپلې خیمې ته راننوت نو شهزادګۍ ګنگا او او ما دواړه د خیمې په دروازه کې تم شوې ، خواص خان دخپلې خیمې تر نیما یی پورې رسیدلې و چې تر شا یی وکتل چې شهزادګۍ ګنگا او او ما دواړه هملته په دروازه کې ولاړې دي. خواص خان دوی دواړو ته په ډیره عجیبه توګه کتل او بیا یی ورته وویل چې ګوره ګنگا دا زما خیمه ده او ته ماته شیر شاه د وینځي په څیر را کړې یی. اوس نو ته د خیمې په دروازه کې ولې ولاړه یی ؟ را ننوځه ، دا خیمه پرتا حق لري. شهزادګۍ ګنگا ورته هملته په دریدو سره وویل :

ګوره خواص خانه ! اوس چې وخت او حالاتو زه ستا په لمن کې در غورځولې يم او شیر شاه سوري هم زه تاته د وینځي په توګه در کړې يم نو ما ته ووايه چې زه به په دې خیمه کې په کومه توګه او څه ډول ژوند تیروم.

خواص خان تریوه وخته پورې د شهزادګۍ ګنگا ځواب ور نه کړ خو په ډیر غور سره یی ورته کتل ، هغه وکتل چې ګنگا بې چاره اوس داسې ورانه ویجاړه او حیرانه ده لکه یوه مرغۍ چې د نیمې شپې په تیارو کې باران وهلي او لاره ورکه سرگردانه ناسته وي او نه

پوهېږې چې کومې لورې ته والوزي. دهغې د هوسۍ په څير سترگې اوس د زمکې د څر بدن په څير گرزیدلې وې. د وجود غوړ والې یی له منځه تللې او په یوې ژیرې لویډونکې پانې باندې بدل شوې و.

خواص خان دا هم وکتل چې شهزادگی گنگا دیوې بې وزرو مرغۍ په څير چې جاله او د جالې ډکي یی ټول له منځه تللي وی او په نړۍ لښته باندې ځانته ناسته او ویر کوي، بدله شوې ده. داسې بریښیده چې دهغې د ژوندانه دمستیو ټول هغه وختونه د وړانو ویجاړو او غمونو، حسرتونو او درېډیو باندې بدل شوي دي. هغې به کله کله په ډیره عجیبه توگه د خواص خان لورې ته کتل، داسې څرگندیده چې هغه په پټه ژبه خواص خان ته ډیر څه ویل غواړي. خود مناسبو الفاظو نه پیدا کیدو دهغې ژبه د دې کار نه منه کوله.

خواص خان تر ډیره وخته پورې شهزادگی په همدې توگه ولاړه کتله، نو شهزادگی گنگا هم د خواص خان په لور وکتل او بیا یی ورته وویل: زه پوهېږم چې ته اوس زما ډیر بد دښمن یی. خو زه په دې هم پوهېږم چې یو وخت تاله ما سره د زړه له کومې مینه او محبت کاوه خواص ته له ما سره دهغه څو برابر زیاته کرکه او نفرت کوي. خو بیا هم ما چې له تا څخه کومه پوښتنه کړې ده دهغې ځواب زما حق دې چې راپې کړې. دهغې په دې خبره خواص خان وویل: گوره شهزادگی گنگا! ته د اوما سره یو ځای همدلته په خیمه کې کینه، زه ځم او بیرته د راستنیدو وروسته به تاته ددې خبرې ځواب ووايم، او په دې به دې پوه کړم چې ته زما په خیمه کې زما د وینځې په څير څه ډول ژوند باید تر سره کړې. ددې خبرې وروسته خواص خان دخپلې خیمې څخه ووت. دهغه د وتلو وروسته شهزادگی گنگا په حرکت راغله او دخپلې اوما سره یو ځای دخیمې منځنۍ برخې ته ولاړه او هملته په گدی باندې کیناسته.

په خیمې کې د کیناستو نه وروسته شهزادگی گنگا او اوما دواړو تر ډیره پورې د خواص خان انتظار وکړ. شهزادگی به هره گړۍ د دروازې په لور کتل ځکه هغه د خواص خان له لورې دخپلې پوښتنې د ځواب او یا دهغه د عکس العمل منتظره وه. خواص خان خیمې ته راغې، دهغه په کتلو سره شهزادگی گنگا او اوما دواړه د خپلو ځایو څخه پورته شوې. خواص خان هغوی ته رانژدې شو او په ډیره نرمه ژبه یی ورته وویل:

گورئ شهزادگی! او اوما! تاسو دواړه کینئ، زما د راتلو په خاطر تاسو ته دریدو اړتیا نه شته. اوما، ما خواته د پخوا څخه خپله خور ویلي دي او اوس هم ته زما د خور په څير یی، پرتا هېڅ بندیز نه شته، ته ازاده یی، هر چېرې چې دې زړه غواړي تللې شی. او که چېرې ته د شهزادگی گنگا سره یو ځای اوسیدل غواړې نو هم ستا خوښه! دهغه په دې خبره اوما سمدستی ورتوب کړ او ورته یی وویل:

خواص خانه وروره! تر ټولو لمړۍ خو زه تاته ددې مبارکي درکوم چې ته د شیر شاه سوري د لښکر ستر سالاری، دهغه زوی یی، او تا ته یی د صاحب خان په ځای د خواص خان لقب درکړې دې، اوستا د کړچار په مقابل کې یی ته ډیر ښه ستایلې یی. خو زه دخپل ژوند په اړه تا ته باید ووايم چې زه به د ژوند تر اخري گړۍ پورې د شهزادگی گنگا تر څنگ و اوسېږم. چېرې چې هغه اوسي نو هملته به زما ځای هم وي.

دهغې په دې خبره خواص خان مسکې شو او ورته یی وویل:

گوره اوما! ما هم دستا په څير د ځان څارونکې او میرنۍ پیغلې څخه دهمدا سې ځواب هیله درلوده. ته کولې شې په پوره خوشحالی سره د شهزادگی گنگا تر څنگ و اوسېږې. ددې خبرو وروسته خواص خان تر لږه دمه خاموشه پاته شو او بیا یی په ډیره نرمه ژبه شهزادگی گنگا ته مخ کړ او ورته یی وویل:

گوره گنگا! زه پوهېږم چې ته شهزادگی وې اوته اوس هم زما په سترگو کې همغسې شهزادگی یی. په دې کې شک نه شته چې لږه شیبه مخکې شیر شاه سوري ته ما ته د یوې وینځې په څير را حواله کړې بې. خو زه به تاته دا ډاگیزه کړم چې څرنگه چې زه پخپله یو

وخت غلام و م نو په دې خاطر د وينځي او غلام د په احساساتو بڼه پوهېږم. گوره شهزادگۍ گنگا ! لمړۍ خبره داده چې ما ته ازاده کړې يې. اوس ته زما وينځه نه يې ، ته د پخوا په خير شهزادگۍ گنگا ، او يوه ازاده پيغله يې. ته دخپلې خونې مالکه يې ، چيرې چې غواړې ولاړه شې او يا و اوسېږي ، دا ټول هرڅه په تا پورې اړه لري په تا باندې به هيڅ ډول بنديز نه وي.

د خواص خان دې خبر و ښايسته او ښکلې شهزادگۍ دخوښحالو د ډوب سمندر په څپو کې ور وغورځوله. د خواص خان خبرو دهغې د سرو شونډو هغه سوروالي يو ځل بيا د تازه او بو ډک کړ او دهغې په ښايست او حسن کې يې تلپاتې والې راوست. تر ډيره پورې يې د ستورو په رڼا کې درناغالي راز په خير په خندانه توگه د خواص خان په لور کتل ، ځکه د خواص خان ددې نیک سلوک په خاطر دهغې د ښکلې خيرې حسن کې نوره هم ځلا راټوکيدلې وه ، او داسې بريښيدله لکه د گلابو کالي يې چې په ځان کړې وي او يا يې د لمروړانکې ترخپل ځان را چاپيره کړي وي.

تر لږه وخته پورې شهزادگۍ گنگا دخوشحالو په څپو کې ډوبه روانه وه لکه دهغې په لاسو کې چې د کيميا کوم کتاب ورغلې وي. او يا دا چې دخپلې شوق د سجدې له پاره يې کومه استانه موندلې وي. لږڅه وړاندې دهغې حالت مړ اوې او د يخ مړکړل شوي نغري په خيرې اور ه او بې نوره وخوا اوس د خواص خان خبرو هغه د سهار د سلام کونکو مرغانو او د ورينيمو د نرمو تارونو په خير ښايسته او نرم گرځولې و.

تر ډيره پورې شهزادگۍ گنگا په همدې خوشحالو او خوښه کې مسته او ډوبه وه او بيا يې د همدې خوشحالو نه په ډک او از خواص خان ته وويل : خواص خانه ! زما مهربانه ، زما مربي ، زما محسنه او زما پالونکيه ، تا پخوا هم زما د عزت د ساتلو په خاطر پر ما احسان کړې دې ، او نن دې يو ځل بيا پر ما دويم ځل احسان وکړ او زه دې د وينځېتوب څخه خلاصه کړم او ازادي دې راکړه او بيرته دې همغسې شهزادگۍ وگرځولم. په دې خاطر زه ستا ددې احساناتو د زړه له کومي مننه او شکره کوم. تر دې ځايه دخبرو کولو وروسته شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه ، نو خواص خان په خبرو پيل وکړ او ورته يې وويل :

گوره شهزادگۍ ! بله خبره چې ما غوښتل تا ته يې وکړم هغه داده چې ته که غواړې چې ددې ځايه ولاړه شې نو درهتاس په ښار کې به ستا د اوسيدو له پاره ډير بڼه انتظام وکړل شي. په همغه ستا د پلار په محل کې به ستا د اوسيدو له پاره ډير مناسب او اعلي ځاي درکول شي خو که چيرې درهتاس دکلا نه بيرون تلل غواړې او هيله لرې چې په بل کوم ځاي کې و اوسېږې نو هلته به هم ستا دخونې په ځاي کې ستا له پاره مناسب او اعلي انتظام وکړل شي. خو که چيرې ته د خطر احساس کوي او فکر کوي چې څرنگه چې ته پخوا شهزادگۍ وې او يو شمير خلک به ستا عزت ته زيان ورسوي نو ته دلته زما په لښکر کې تر هغې چې ستا زړه غواړي اوسيدې شې ، ستا د ځان ، عزت او ابرو د خوندي ساتنې له پاره به هر ډول امکانات برابر کړل شي. زه چې همدا اوس د خيمې څخه ووتلم او ولاړم نو هغه په همدې خاطر و چې ستا د اوسيدو له پاره ټول امکانات برابر کړم او بيا له تاسره په دې موضوع باندې خبرې وکړم

کله چې خواص خان غلې شو نو شهزادگۍ يو ځل بيا په پوره خونۍ سره په خبرو پيل وکړ او ورته يې وويل:

گوره خواص خانه ! زه يو ځل بيا ستا ډيره مننه کوم او ستا نه هيله او غوښتنه کوم چې ايا داسې به شونې نه وي چې زه همدلته ستا د خيمو په ښار کې و اوسېږم او ته زما دلته د تم کيدو په وخت کې زما سره يو بل کومک هم وکړې ، دهغې په دې خبره خواص خان ټکان وخوړ او ترې ويی وپوښتل چې څه ډول کومک؟ شهزادگۍ گنگا ورته وويل:

زما درونده خواص خانه ! زه يو ځل مخته هم دخپلې او ما سره ستا حضور ته راغلې وم او يوه غوښتنه مې درڅخه کړې وه او زه هغه غوښتنه يو ځل بيا تکرار وم. ما تاته ويلي و چې يو چا زما دخپلو درې واړه مقابلې گټلي دي اوس همغه زما د ځان ، زما د جسم او زما دميني خاوند دې اوزه غواړم خپل هرڅه همغې ته ور حواله کړم ، هغه زه همدا سې پريښې يم. خو ما په هر صورت دهغه د لاسته

راوړلو عزم کړې دې. هغه زما د خپلولو په مقابلو کې پټ مخ برخه اخستې وه نو ځکه یې زه نه پیژنم چې هغه څوک دې، دکومه ځایه راغلې و او اوس چیرې دې. خود کوچیانو د قبیلې سردار د فدایې خان چې ته یې هم ډیر ښه پیژني، هغه اجنبی نقاب اغوستونکې ډیر ښه پیژني. زه له تا دا هیله لرم چې په اوسنې وخت کې ته ماته په خپل لښکر کې یو ځیمه را کړې، زه به په همغې کې د خپلې او ما سره اوسېږم. تر څنګ یې پر ما دا احسان هم وکړه چې زما له پاره د فدایې خان لټه وکړه او څنګه یې چې درک درته معلوم شي نو را ویی ښایه تر څو دهغه څخه دا وپوښتم چې زما د خپلولو په مقابلو کې هغه نقاب اغوستونکې برخه اخستونکې ځوان څوک و؟ که ماته معلومه شي نو زه به په همغه وخت ستا د لښکر د ځیمې څخه ووزم او دهغه ځوان په لورې به ورشم. دهغې وروسته به ستا له پاره د زحمت، ستونزو او مشکلاتو سبب نه ګرزم. ځواب کې ورته خواص خان وویل:

ګوره شهزادګۍ گنگا: تر هغو چې دلته ستا د اوسیدو پورې اړونده ده، نو تر هغو چې ته غواړې زما د لښکرو په ځیمه کې اوسیدلې شې، خو تر هغې چې فدای خان د لټون پورې اړه لري نو زه له تاسره ژمنه کوم چې زه به په هر صورت هغه راپیدا کړم او تاته به یې په اړه معلومات درکړم. بیا ته دهغه څخه د خپل ځان د گټونکې په اړه معلومات تر لاسه کولې شې، اوس ته او او ما دواړه له ماسره یو ځای راځئ تر څو ستاسې د اوسیدو ځای څیرې درته په ګوته کړم. د خواص خان ددې خبرې سره سم شهزادګۍ گنگا او او ما دواړه په ډیره خوشحالی سره د خواص خان تر شا روانې شوې.

خپلې ځیمې سره نزدې خواص خان هغوې د یوې ځیمې مخې ته ودرولې، بیا د ځیمې د دروازې تر څنګ خواص خان ودرید او د ځیمې د دننۍ برخې په لور یې اشاره وکړه او ویی ویل:

ګوره شهزادګۍ گنگا او او ما! دا ځیمه ستاسو د دواړو له پاره درول شوې ده، په دې کې به تاسو دواړه اوسېږئ، په دې ځیمه کې ستاسې د اړتیاو هر څه ایښول شوي دي او لکه څنګه چې د شیر شاه سوري اوزما د ځیمې تر مخه پیره ولاړه وي نو په همدې توګه به ستاسې د ځیمې تر مخه هم پیره ولاړه وي. او هیڅوک به هم ستاسو او ستاسو د ساتونکو د اجازې پرته ستاسو ځیمې ته نه ننوځي. دا ساتونکې به ستاسو د ځانو او مالو پوره پوره خوندي ساتنه کوي خو شهزادګۍ! په دې ځیمه کې د اوسیدو په وخت کې به دوه خبرې یادې ساتئ. لمړۍ دا چې هیڅکله به هم زما ځیمې ته د راتللو هڅه نه کوئ، ځکه اوس ما ته ازاده کړې یې اوزما اوستا تر منځ هیڅ ډول اړیکې نه شته. ته اوس د خپلې خوښې خاونده یې، چیرې دې چې زړه غواړي تللې شي. زه تا خپلې ځیمې ته د راتللو څخه په دې خاطر مننه کوم چې خلکو ته زموږ د اړیکو په اړه بدګمانې را پیدا نه شي. ځکه زه نه غواړم په داسې بدګمانیو کې ځان را لټاړ کړم.

شهزادګۍ گنگا! زما دویمه خبره داده چې موږ د رھتاس کلا نیولې ده نو که چیرې دلته د اوسیدو په وخت کې ته د بدلې اخستلو هڅه وکړې، پر ما یا شیر شاه سوري باندې برید وکړې نو یاد ساته چې داسې کار کول به ستا حماقت او بې عقلی وي. که چیرې دې کله هم د داسې کولو هڅه وکړه نو خپل ځان به له لاسه ورکړي. بس همدا دوه خبرې وې چې ما غوښتل تاته یې وکړم، اوس که ته پخپله د عقل او فکر خاونده یې نو خپله ښیګنه به په خپله احساس کړې.

تر دې ځایه دخبرو وروسته، خواص خان دلبر څه تم کیدو وروسته بیا وویل:

ګوره شهزادګۍ گنگا! ته اوس د خپلې او ما سره یو ځای دې ځیمې ته ورننوځه، او په همدې ځیمې کې و اوسېږئ، ددې خبرې سره یو ځای خواص د خپل جیب څخه د نغدو پیسو یوه کڅوړه را وویسته او د شهزادګۍ په لاس کې یې کیښوده او ورته یې وویل: گنگا! اوس به ستا لاسو کې څه نه وي، او له تاسره به همدا کالي چې په غاړه کې دې دي نور کالي هم نه وي. دا نغدې پیسې درواخله، په دې کڅوړه کې ما دومره پیسې اچولي دي چې ته د خپلې او ما سره یو ځای پرې خپل ژوند ښه جوړولې شې. د نغدو پیسو کڅوړې د اخستلو سره سم شهزادګۍ گنگا لږ څه وریږدیده او په ډیره عجیبه توګه یې خواص خان ته وکتل، ځکه خواص خان هغې ته د نغدي

پيسو دا كڅوړه په زوره په لاسو كې ايښې وه ، ددې وروسته خواص را وگرزید او دخپلې خيمې په لور روان شو . بې چاره او غمژنې شهزادگۍ هم د نغدي پيسو هغه كڅوړه له ځانه سره واخستله او د خپلې او ما سره يو ځای ټيټ سر خپلې خيمې ته ورننوتله .

۲۴

شیرشاه سوري دا فکر کاوه چې همایون خان به د چنار د کلا د نیولو څخه وروسته دهغه نورې سترې سترې کلاگانې لکه بهارکنډ ، شیرگره او یا سهسرام باندې هم دیرغل کولو هڅې کوي ، هغه دهمدې ویرې په اساس د رهناس د کلا د نیولو څخه وروسته د خپل لښکر یوه برخه هملته په رهناس کې پریښوده او پاته لښکر یی د وندهیاچل غرنیزې سیمې کې پرته د بهارکنډ د کلا په لور راو لیږه . خود شیرشاه سوري د هیلو او امیدونو پر خلاف همایون د چنار کلا د سوې څخه وروسته یو څو ورځې هلته تم شو او بیرته د بنارس په لور راستون شو .

بنارس ته د رارسیدو سره سم همایون هملته د خپل لښکر سره قیام وکړ او دهغې سیمې په شاوخوا کې یی خپلې خیمې ودرولې ، او د پخواني بادشاه «اشوک» په یادگاری غونډۍ یی یو چوتره جوړه کړه . تر دې وخته پورې شیرشاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای هملته د بهارکنډ د کلا تر څنګ موجودو . هغه هلته په دې خاطر تم شوې و ترڅو ویني چې دهغه په اړه دهمایون اراده څه ډول ده .

بنارس ته په ور رسیدو سره همایون ته خبر ورسید چې د شیرشاه سوري ډیر ستر سالار خواص خان بنگال سوبه کړې ده . او اوس په بنگال باندې د شیرشاه سوري بیرغ رپیږي . حکمرانی یی هم د شیرشاه سوري د زوی جلال خان په لاسو کې ده . ددې خبرې د اوریدو سره سم همایون ډیر په غضب شو او په دوو پښو ودرید چې اوس به نو د شیرشاه سوري په بهارکنډ ، شیرگره او رهناس کلاگانو باندې هم یرغل وروړی او ترې نیسي به یی . او ددې کلاگانو د نیولو وروسته به د بنگال په لور ځي او هغه به هم ترې په خپله ولکه کې اخلي .

د بنارس څخه د وندهیاچل د غرنیزو سیمو او هلته د بهارکنډ د کلا د سوې په لور د حرکت کولو تر مخه همایون دخپلو سالارانو سره سلا او مشوره وکړه او ددې مشورې وروسته یی خپل یو باوري کس فضل خان د شیرشاه سوري په لورې د قاصد په توګه را و استاوه ، ترڅو دجنگ نوبت را و نه رسیږي او دوی په خپلو منځو کې په سولې سره پریکړه وکړي .

فضل خان د بهارکنډ د کلا سره نژدې د شیرشاه سوري دربار ته حاضر شو او دهمایون د پیغام یی ورته و ر کړ چې هغه شاهي خزانه او نور شاهي لوازمات چې شیرشاه سوري هلته په بنگال کې په خپلې ولکې کې اخستي دي هغه دې پرته له ځنډه د همایون په لور وړ ولیري ، ددې په بدل کې به همایون نه شیرشاه سوري ته دهغه د خوښې کومې کلا ، چنار او یابلې کلا ، د پریښولو ژمنه کوي .

فضل خان شیرشاه سوري ته دا وړاندیز وکړ خو شیرشاه سوري ورته په ځواب کې وویل چې هغه نه غواړی بنگال دخپلې ولکې څخه و کاږي . ځکه چې هغه د بنگال د نیولو له پاره پنځه شپږ کاله هڅې کړې دي او دهغه زیات شمیر عسکر ددې سیمې په نیولو کې له منځه تللي دي ، نو اوس به هغه ولې بنگال پریري .

شیرشاه سوري دهمایون سفیرته وویل چې :

که چیرې پادشاه د بنگال د نیولو اراده پریري نو زه به ورته په بدل کې د بهار کلا وړ وسپارم ، او همایون چې په دې اړه هر چاته حکم وکړی نو د بهار کلا به همغه ته ورحواله کړم . ددې تر څنګ به د بهار او بنگال پولې هم همغه وي چې ددې نه مخته د سلطان سنکندر د حکومت په دوران کې وې .

شیرشاه سوري وویل چې :

ددې نه علاوه به زه ټول شاهي نښې لکه چتر ، تخت او ... نور ټول شيان د همايون دربار ته ور وليږم او همدا راز د بنگال څخه هر کال لس لکه روپۍ ورکوم. خودا ټول په دې شرط چې همايون بيرته اگري ته ستون شي ، له ماسره جنگ و نه کړي او تر څنگ يې په بنگال باندې د حملې د نه کولو ژمنه وکړي.

فضل خان د شير شاه سوري پيغام د همايون مخې ته راوړ او هغه ته يې په دربار کې واوراوه. همايون ددې پيغام په اوریدو سره تريوه حده پورې خوښي ښکاره کړه او فضل خان يې بيرته د شير شاه سوري لورې ته و استاوه ، تر څنگ يې شير شاه سوري ته د خپله اړخه يو آس او خاص خلعت هم ور وليږه. دغه سفير ته يې دا لارښوونه هم وکړه چې دهغه ټول شرايط مونږ منلي دي نو په دې اساس دې شير شاه ژر تر ژره په دې عمل وکړي. فضل خان د همايون بابر دا پيغام واخست او يو ځل بيا د وندهيا چل غرنيزې سيمې کې پرته د بهار کنډ کلاته ور روان شو.

د سفير د تللو نه څو ورځې وروسته د بنگال حاکم سلطان محمود د خپل لښکر سره يو ځای په بنارس کې د همايون دربار ته ورغې. هغه ډير سخت زخمی و او د وجود په ځای ځای يې پټۍ تړلې وې. د همايون په دربار کې د حاضريدو سره سم هغه دا عرض وکړ چې د شير شاه سوري اعلي سالار خواص خان د هغه څخه د بنگال د گوډ بنار ولکه کړې دې خو پاته سيمه لا تر اوسه پورې هم دهغه په ولکه کې ده. هغه همايون ته دا هم وويل چې د شير شاه سوري په هيڅ ژمنه باندې باور و نه کړي بلکه فوځ ته پر هغې د حملې کولو له پاره د کوچ حکم وکړئ ، او پخوا له دې چې شير شاه سوري په ټول بنگال باندې ولکه وکړي دهغه دغه لږ پاته فوځ بايد بيرته د بنگاله را وويستل شي ، او که نه شير شاه به د همايون پر خلاف داسې بغاوت وکړي چې بيا به يې ماتول د همايون له پاره شوني نه وي.

د بنگال حاکم سلطان محمود همايون ته دا ډاډ هم ورکړ چې که چيرې همايون د شير شاه سوري پر خلاف باندې په بنگال يرغل وکړي نو پخپله سلطان محمود به هم د خپل ټول لښکر سره يو ځای د همايون تر څنگ وي او په دې توگه به دواړه يو ځای شير شاه سوري د بنگاله تيښتې ته مجبور کړو. د بنگال د حاکم سلطان محمود ددې حال په کتلو او سلاگانو سره همايون سمدستي ، د نه څه کتلي نه ليدلي په خير ، دوه حکمه صادر کړل.

لمړۍ دا چې خپل لښکر ته يې د بنگال په لور د کوچ کولو حکم وکړ او دويم دا چې هغه خپل سالار خان خانان يوسف خيل او څه نورو برلاسي سردارانو ته حکم وکړ چې هغوی دې د يوه لښکر سره يو ځای د بهار کنډ په لور وخوږيږي ، هلته دې په شير شاه سوري باندې حمله وکړي او هغه د ماتې وروسته يا ووژنی او يادې بندې له ځانه سره راوړي.

د همايون ددې ارادو په اړه شير شاه سوري ته هم خبر ورکړل شوې و نو په دې خاطر يې د همايون په ژمنو باندې باور له منځه ولاړ. هغه د همايون سفير ته د خداي پامانۍ سوغاتونه او تحفې ورکړې او رخصت يې کړ او د راتلونکو خرابو حالاتو د رامنځته کيدو په اړه يې په ډيره انديښنه کې انتظار پيل کړ.

همايون د بنگال د حاکم سلطان محمود د وينا په اساس په بنگال باندې په داسې وخت کې د يرغل اراده وکړه چې د خپل باوري سفير له لارې يې د شير خان سره د پيل شوې خط و کتابت پايلې هم ځانته معلومې نه کړې. نو په دې اساس د بنگال په لور د فوځونو د کوچ کولو د حکم په وخت کې هغه ته دا ډاگيزه شوې نه وه چې شير شاه سوري به دهغه شرايط منلې وي او که نه. خو همايون يو ځل مخالفانه قدم پورته کړې و نو که بيا يې د شير شاه سوري د معقوليت د حدودو څخه د اوښتو شرايطو تصديق هم کړې و نو بيا هم په کې د سولې ځای نه پاته کيده.

د همايون ارادو په بدلون کې د شير شاه سوري له اړخه انکار او نه منل مطرح نه و ، بلکه د سولې د پلان د شنډيدو په اړه ټول مسؤليت د همايون خان په غاړه پريوځي. د همايون په دربار کې لا تر اوسه پورې هم دا وړانديز تر غور لاندې و چې شير شاه سوري ته کوم کوم

ځايونه ورکړل شي، خو بيا هم د سلطان محمود په سلا هغه خپل فوځ ته د کوچ کولو حکم وکړ، په دې اساس اوس هغه د شير شاه سوري له اړخه پر هروړاندیز باندې د غور د نه کولو هوډ کړې و.

ډاگيزه ده چې همایون په خپل شير شاه سوري د جنگ له پاره را وگماره. او په خپله يې دخپلې بې عقلۍ په اساس د باعزت سولې ټولې شونتياوې له منځه يوړې. دا په داسې حال کې چې هغه په تيرو وختو کې د شير شاه سوري همت او وړتياوې په ښه توگه کتلې وې، او هغه وخت چې هغه د شير شاه سوري څخه د چنار کلا سوبه کړه نو شير شاه سوري ددې کلانه ډيره ستر او مستحکمه، درهتاس کلا سوبه کړه، ددې نه علاوه همایون په هيڅ توگه شير شاه سوري نه شو مجبور لای چې هغه دې پراخه ميدان ته د جنگ له پاره راودانگي او د همایون په مقابل کې دې خپل زور ازمينت کړي. او نه د شير شاه سوري سره داسې کوم فوځي مرکزيت موجود و چې د هغې ځای د نيولو وروسته دهغه فوځي ځواک له منځه ولاړ شي، دهغه د نقل و حرکت څخه داسې ډاگيزه کيده چې هغه په ډيره سختو لارو او غرنيزو سيمو کې شاتلو ته تيار دې چې دهند تر نيمايي برخې پورې خپرې شوې دي، دهغه د لاسه د چنار د کلا د وتلو سره سره بيا هم شير شاه سوري ته په همایون باندې د څو اړخونو څخه برلاسي ورپه برخه و.

په اصل کې هرد علم او پوهې خاوند ته د شير شاه سوري په معتدل مزاجۍ او د مطيعې رويې باندې افرين ورکول په کار دي، دهغه د خط و کتابت څخه دا ډاگيزه کيده چې هغه د همایون ټول شرايط منلي دي، خو يواځې د بنگال د ولکې د پريښولو څخه يې انکار کړې و، هغه په دې خبره هم راضي شوې و چې د بنگال د سلطان شاهي نشان، چتر او تخت د څو نورو مهمو شيانو سره يو ځای همایون ته تسليم کړي، هغه د بهار سيمه هم چې د رهتاس نوې سوبه شوې کلا هم په کې شامله وه، همایون ته د ورتسليمولو له پاره تيار و، او دا ټول هغه څه و چې همایون په خپلو سوله ليک کې ياد کړي و. ددې نه اخوا د بنگال په اړه هم دهغه شرايط معقول و، هغه د همایون د باج ورکونکي په څير، هغه ته د لس لکو روپيو ورکړې ته هم تيار و، لنډه دا چې هغه د همایون د سلطنت څخه ډير لرې په يوه کوچنۍ کې اوسيدو ته تيار شوې و او هلته هم د خپلو اکه په څير نه بلکه د همایون د لاس لاندې او دهغه د باج ورکونکي په څير. ان تر دې چې هغه د همایون سره هيڅ ډول جنگ ته تيار نه و.

همایون د بنگال په لور خپل فوځونه و خوځول، نو د شير شاه او همایون تر منځ جنگ يو بل شکل و نيوه، تر هغو چې د همایون اراده د شير شاه د ځواک تر څپلو پورې وه نو په دې اراده کې هغه په حقه ښکار يده. ځکه چې د مغلو سلطنت د خوندي ساتلو له پاره دا ډول قدم اړين گڼل کيده خو د همایون دا مقصد هغه وخت پوره کيدای شو چې شير شاه سوري دهغه اطاعت کړې وې، او د زمکې لويشت لويشت، چې همایون دخپل سلطنت برخه گڼله هغه ته د بيرته ورکولو له پاره تيار وې.

نو که چيرې شير شاه سوري په بنگال کې يو ازاد او خپلواکه حکومت جوړ کړې هم وای نو بيا به هم همایون ته دهغه پر خلاف د فوځ د وراستولو او د بنگال څخه دهغه د ويستل به يوه بانه او عذر وای، خو د همایون د ټولو شرايطو د منلو سره سره دهغه پر خلاف د فوځ ورليږل ددې خبرې دليل دې چې همایون غوښتل په هر قيمت چې شونې وي هغه و ځپوي او له منځه يې يو سي.

يا په بل ډول داسې هم ويل کيدې شي چې هغه جنگ چې شير شاه سوري د همایون په مقابل کې و کړ په هغې کې نه دهغې مقصد د ازاد حکومت جوړول و او نه خپل سلطنت ته پراختيا ورکول، بلکه هغه په پوره توگه دخپلې سلامتيا او خوندي ساتلو په خاطر باندې و جنگيد او دا ټول د همایون د رويې په اساس وشول، هغه بې صبري چې همایون دخپل سفير د خبرو اترو د پاييلو د معلومولو تر مخه و ښوله نو دهغې څخه ډاگيزه کيږي چې هغې خپل شرايط منل نه غوښتل بلکه هغه نه غوښتل چې د چنار يا جون پور کومه سيمه شير شاه سوري ته پرېږدي. که چيرې همایون په بنگال باندې يرغل نه وای کړې نو شير شاه سوري به دهغه مطيع او فرمانبرداره وای او ددې نه اخوا دا چې شير شاه سوري نه غوښتل چې دخپل ژوند تر اخره پورې د دهلي پادشاه و اوسي. هغه يواځې او يواځې غوښتل د بنگال

نیم واکې حکمران و اوسي او په همدې باندې قناعت وکړي ، خو کله چې هغه يوځل د همايون پر خلاف د جنگ ميدان ته را کيوتو ته مجبور کړل شو نو د هغه وړتيا په خپله مخته راغلې ، او کله چې هغه په دې و پوهيده چې دهغې وړتيا د همايون بابر څخه زياته ده نو بيا هغه دخپلې دې وړتيا څخه پوره پوره گټه پورته کولو پريکړه وکړه.

۲۵

د بند هياچل د غرنيزې سيمې د بهار کنډ په کلا کې چې کله شير شاه سوري ته خبر ورسيد چې همايون د بنگال د نيولو له پاره يو ستر لښکر اخوا وراستولې دې نو هغه سمدستي دخپلو سالارانو غونډه راوبلله ، هغه په دې غونډه کې پريکړه وکړه چې پخپله به دخواص خان سره يو ځای د سپرو د څو ډلگيو سره د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور حرکت کوي ، خو نور لښکر دې همدلته د بند هياچل په غرنيزو سيمو کې د يوڅو ورځو له پاره تم شي ، په دې وخت کې دې دوې د همايون د لښکرو د حرکاتو څارنه کوي ، خو کله چې دا خبره پخه شي چې د همايون ټول لښکر د بنگال په لور خوزيدلې دې نو د لښکر پاته برخه دې هم د بند هياچل څخه ووځي او د رهناس په کلا کې ځانونه محصور کړي ، ځکه که چيرې د بنگال نه وروسته همايون د رهناس د کلا په لور راوخوزيږي نو دې ټول ددې کلا څخه دفاع وکړي.

شير شاه سوري د خپل ځان نه وروسته هيبت خان د لښکرو سالار و ټاکه او هغه ته يې د شهزادگۍ گنگا اودهغې د اوما د خاصې پاملرنې په اړه تاکيد وکړ . شير شاه سوري هيبت خان نيازی ته دا حکم کړې و چې کله چې هغه دخپل فوځ سره د رهناس کلا ته ور داخلېږي نو د شهزادگۍ گنگا څخه دې وپوښتي چې ايا هغه غواړي د شاهي محل په هغې برخه کې و اوسيږي چې يو وخت په کې د خپل پلار سره يو ځای اوسيدله او يا بل کوم ځای کې اوسيدل غوره گڼي .

هيبت خان نيازی ته ددې ټولو لارښوونو وروسته شير شاه سوري او خواص خان دواړه د پنځه سوه سپرو سره يوځای د وندهياچل د غرنيزو سيمو څخه د شپې په تياره کې ووت.

همايون ته هم د شير شاه سوري په اړه دا خبر راغلې و چې هغه د پنځه سوه سپرو او خپل سالار خواص خان سره يو ځای د بنگال د مرکزی ښار گوډ په لور روان شوې دې نو په دې خاطر هغه دخپل لښکر يوه برخه د شير شاه سوري د تعقيبولو په خاطر ور وليږله ، خو شير شاه سوري دخپل عقل او پوهې په اساس د همايون له اړخه ددوې پسې د ورليږل شوي فوځ شاته ولاړ او بيا د هغه ځايه د سهرام غرنیو لږيو کې ورننوت . د همايون له اړخه د تعقيبونکي فوځيانو دا فکر وکړ چې شير شاه سوري دهغوې نه مخته په منډو دې نوهغوې هم خپل حرکت گړندې کړ او د سون د درياب دغاړې يوه کلي منيز ته ورسيدل . هغوې همدلته پړاو وکړ او د شير شاه سوري د لښکر د رارسيدو په انتظار کې کيناستل .

څو ورځې وروسته همايون پخپله هم دخپل پاته لښکر سره يوځای د منيز سيمې ته ورغې . دلته د بنگال حاک سلطان محمود يو ځل بيا د همايون په دربار کې حاضر شو ، همايون يو ځل بيا ددغه بد نصيبه سلطان سره په ډيره ښه توگه او خوشحالی سره دهغه د بنگال د تخت د بيرته اخستلو وعده وکړه .

د همايون لښکر د منيز ددې سيمې د شرقي برخو سره پوره نابلده و . ددې نه علاوه هغوې ته د شير شاه سوري د ځای ځيگې او درک په اړه هم معلومات نه و نو په دې خاطر د مخته تللو په وخت کې يې د ډيرې هوښيارتيا څخه کار واخست . همايون خپل څو کسه باوري سرداران چې په دې ډله کې معيد بيگ او جهانگير بيگ هم شامل و دخپل لښکر د يوې ډلې سره د لمړنۍ عسکري ډلې په څير ور وليږل او هغوې ته يې دا تاکيد وکړ چې هغوې دې د پاته لښکر څخه لس اته ميله لرې اوسي او د شير شاه سوري د لښکر څارنه دې کوي . ددې ترڅنگ همايون خپل ورور مرزا بندال ته حکم وکړ چې هغه دې دخپل لښکر سره يو ځای د منيز د سيمې څخه د گنگا د درياب څخه

تير اوددې درياب په بله غاړه دې د پټنې په لور ولاړ شي. دلنېک ددې ویش څخه د همایون اراده دا وه چې ددوې له اړخه په بنگال باندې د حملې په پایلو کې به د ګوډ څخه د شیر شاه سوري دلنېک وګرې حتما تېښته کوي، نو په دې خاطر باید دهغوې د تېښتې ټولې لارې بندې کړل شي او تر څنګ یې د شیر شاه سوري په دې پاته لنېک هم حمله وکړل شي او له منځه دې یوړل شي ترڅو په راتلونکې کې شیر شاه سوري ددې جوګه نه وي چې د همایون په مقابل کې د جنګ له پاره ځان وځنډي.

د شیر شاه سوري مخبرانو به د همایون دلنېک د هر قدم خبر شیر شاه سوري ته ور رساوه، په دې خاطر شیر شاه سوري یو ځل بیا د سهرام د غرنیو سیمو څخه راووت او د همایون د لنېک تر شا روان شو. شیر شاه سوري غوښتل چې د همایون دلنېک څخه دمخه بنگال ته ځان ورسوي او په دې توګه هلته خپل میشت فوځ د مشکلاتو په وخت کې یاري کړي.

د بنگال د ښار ګوډ په لور د تللو له پاره هغه داسې یوه لاره ونيوله چې د مغلو دلنېک تر څنګ تیریده خو مغل ددې لارې څخه خبر نه و. په دې لارې د تللو په اساس شیر شاه سوري یو ځل بیا د همایون دلنېک د لمړنیو ډلګیو څخه مخته ووت. اوبیا خبره دې ځای ته راغله چې د همایون دغه لمړنیو ډلګیو ته خبر ورسید چې شیر شاه سوري همدلته چیرې نژدې دې اوددوې تر مخه روان دې. کله چې همایون دخپل لنېک سره یو ځای پټنې ته ورسید نو هغه دخپلو لمړنیو ډلګیو څخه نژدې اته میله لرې و او لا تراوسه خپل ټاکل شوي ځای ته نه و رسیدلې چې د هغه یو خبررسونکې یوه کلي ته راغې، هلته یې وکتل چې یو څو اسونه په ونو پورې تړلي دي، کله یې چې ددې آسونو په اړه د کلي دخلکو څخه وپوښتل نو هغوې ورته وویل چې په دې باغ کې شیر شاه سوري اود هغه سالار خواص خان دخپل لنېک سره یو ځای پړاو کړې و.

کله چې د همایون د لنېک دغو لمړنیو ډلو د شیر شاه سوري په اړه دا خبر واورید نو هغوې حیران دریان شول او په دې اړه ورسره اندېښنې را پیدا شوې خو هغوې ددې پوښتنه هم ونه کړه چې اوس به د شیر شاه سوري اود هغه د سالار خواص خان سره څومره لنېک شتون ولري. هغوې وویریدل او دویرې په خاطر بیرته راستانه شول او په دې اړه یې خپل سالار معید بیګ ته اطلاع ورکړه.

معید بیګ فکر وکړ چې شیر شاه سوري د جنګ کولو په خاطر دلته پړاو کړې دې نو په دې خاطر یې خپل یو کس د همایون په لور ور ولېږه ترڅو د هغه څخه هدايت واخلی خو پخپله چې په کوم ځای کې وه هملته تم شو. هغه د شیر شاه د درک د معلومولو له پاره خپل جاسوسان ورو لېږل. خو تر دې وخته پورې شیر شاه سوري هغه ځای پرې ایښې و او د مونګیر په لور روان شوې و.

شیر شاه سوري د خپل پلان په مطابق د همایون د لنېک د لمړنیو ډلګیو تر مخه د بنگال د ګوډ ښار ته ورو رسید. هلته د ورسیدو سره سم هغه خپل زوی جلال خان دخپلو کوچنیو سالارنو حاجې خان پټنې او نورو سردارانو سره یو ځای دخپل ټول هغه لنېک سره یو ځای چې هلته په بنگال کې مقیم و د تیلیاګرهي د درې د خوندي ساتنې په لور ورو لېږه. هغه خپل زوی جلال خان او ورسره نورو سردارانو ته حکم وکړ چې درې ته ورغلې ټولې لارې دې بندې کړي او خپل توپونه په دومره پورته ځایو باندې نصب کړي چې د همایون په لنېک کې ویره او ترهه را پیدا کړي، ددې تر څنګ هغه ددې خبرې تاکید هم وکړ چې په هیڅ قمیت نه د درې نه شاته ولاړ شي او نه همایون ته د جنګ کولو فرصت ورکړي.

همایون هم په ډیره ګړندی توګه د خپل لنېک سره یو ځای سفر کاوه، او د ګنګا جنوبې برخې ته د تیلیاګرهي څخه دیرش میله لرې ورسید. بیا هغه د جهانګیر قلې بیګ په مشرۍ یو لنېک و لېږه او هغوې ته یې لارښوونه وکړه چې د تیلیاګرهي په درې باندې ولکه وکړي ترڅو د همایون فوځ ددې درې څخه خوندي تیر شي او د بنگال د مرکزي ښار ګوډ لورې ته ځان ورسوي.

خو کله چې د مغلو لنېک وکتل چې ددوې نه مخته په دې ځای د شیر شاه سوري زوی جلال الدین د خپل لنېک په مټو ولکه کړې ده، او په ټولو لورو او پورته ځایو باندې یې توپونه نصب کړي دي، نو د همایون دې لنېک په ډیره ناخوالۍ سر د شیر شاه په دې لنېک یرغل

وروست خو په دې جنگ کې د شیر شاه سوري زوې جلال خان د همايون دې لښکرو ته ډيره بده ماتې ورکړه او په دې ترتيب د همايون دا لښکر د تيلياگړه څخه بيرته په تينسته و تښتيد.

د همايون دې ماتې خوړلي لښکر د درې څخه لږ څه شاته په تينستې سره هملته خپلې خيمې و درولې او هملته يې پړاو وکړ، دبله اړخه جلال خان هم اراده وکړه ترڅو د همايون په دې لښکر باندې يرغل وکړي، خو نورو سالارانو هغه په دې خاطر ددې کار نه منعه کاوه چې هغه د شیر شاه سوري له اړخه ددې درې د خوندي ساتنې له پاره ټاکل شوې دې نه د جنگ او يرغل له پاره. خو جلال خان دهغوې خبره و نه منله، هغه زرکسه سواره ددې د ساتنې له پاره پرېښوول او نور پاته لښکري له ځانه سره واخست او د همايون په دغه لښکر باندې يې يرغل ورووست. ددې نه بيرون ددواړو لښکرو تر منځ سخت جنگ وښت خو په دې جنگ کې جلال خان د همايون لښکر ته ډيره بده ماتې ورکړه. کله چې همايون ته دخپل لښکر د ماتې په اړه معلومات ورسيد، نو هغه ددې لښکر د ملاتړ له پاره څه نور تازه عسکر راو لېږل چې بله ورځ سهار وختي هغه ځای ته را ورسيدل چې جلال خان په کې جنگ پيل کړې و. دغه نوې راغلي لښکر دخپل لښکر اسونه و تړل، خپل زري کالۍ يې راپرانستل، داسو نو څخه يې زينونه هم را ښکته کړل ځکه هغوې د سفر په خاطر پوره ستومانه شوي و، نو په پوره بې خبرۍ سره په خواږه خوب ویده شول. خوددې برعکس جلال خان ماسپښين يو ځل بيا ددې څخه راووت او د همايون په دغه نوي راغلي لښکر باندې يې يرغل راوست، د همايون څو کسه عسکرو چې دخپلو اسونو سره نژدې و خپل ځانونه د جنگ له پاره تيار کړل خو ډيرو يې ددې ناڅاپي جنگ د ويري په تينسته لاس پورې کړ، جلال خان په دې جنگ کې هم د همايون لښکر ته ډيره سخته ماتې ورکړه او ددې لښکر ټولې خيمې، آسونه، جنگي وسايل، خوراکي مواد، فيلان او هر څه چې ترې پاته شوي وو هغه يې له ځانه سره راوړل. په دې جنگ کې جلال خان د يوڅو تښتيدلو عسکرو نه پرته پاته نور ټول د تيغه تير کړل.

که څه هم جلال خان ته د همايون په لښکر باندې سوبه دخپل پلار شیر شاه سوري د حکم دخلاف ورزی په خاطر تر لاسه شوې وه، خو په اخلاقي توگه يې ډير زيات اغيز شيندلې و. د شیر شاه سوري د لښکرو دغه لمړني برياليتوب دهغوې همت او ميرانې کې نور هم زياتښت راوست. اوس نو دهغوې په سترگو کې نه يواځې دا چې د همايون د فوځ غلبه له منځه تللې وه بلکه د همايون ويره يې هم د زړونو څخه وتلې وه.

۲۲

هغه ورځ چې شیر شاه سوري او خواص خان د وندهياچل د غرنيو سيمو څخه د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور حرکت وکړ، د همدې ورځې په سهار شهزادگۍ گنگا او دهغې اوما دواړو د سهار چاې خوړ چې دخيمې بيرون د ساتونکو د لې څخه يو ساتونکې دخيمې ددروازې لورې ته راغې، شهزادگۍ گنگا په ډير غور سره د هغه په لور وکتل او ورته يې وويل چې ايا زموږ سره څه کار لرې؟ دهغې ددې پوښتنې په مقابل کې ساتونکې وويل چې يو کس غواړي د شهزادگۍ گنگا سره وويني، هغه وايي چې نوم يې فدايي خان دې. د فدايي خان د نوم د اوريدو سره سم شهزادگۍ دخپله ځايه راپورته شوه او دهغه ساتونکې په لور يې وکتل او ورته يې وويل: فدايي خان هلته مه تم کوئ سمدستي يې دلته زما خيمې ته را وليږئ. ددې خبرې سره سم هغه ساتونکې ولاړ او د لږ ځنډ وروسته د کوچيانو د قبيلې مشر فدايي خان دخيمې په دروازې کې رانښکاره شو، هغه خپل سرد درنښت له پاره ښکته کړ او ويی ويل چې: شهزادگۍ ماته اجازه شته چې خيمې ته درننوخم. شهزادگۍ گنگا او دهغې اوما دواړو چې کله د فدايي خان غږ واوريد نو دواړه را پورته شوي او ودريدې. شهزادگۍ په خدا سره فدايي خان په لور وکتل او ورته يې وويل: زما درونده فدايي خانه! ته هلته په دروازې کې ولې ولاړ يې! دلته راشه او زما تر منځ کينه. زه غواړم له تا څخه ډير څه وپوښتم، دهغې په دې خبره فدايي خان ور مخته شو، شهزادگۍ

گنگا او اوما دواړه بیرته په خپلو ځایو کې کیناستې ، فدایی خان هم دهغوې تر مخه کیناست. بیا نو فدایی خان په خپله د خبرو پیل وکړ.

شهزادګۍ گنگا ! د خواص خان د عسکرو یوه ډله ماته راغلې وه اوما ته یې دا پیغام راوړې و چې شهزادګۍ گنگا د خواص خان په لښکرو کې ده او غواړي په کومه ډیره مهمه موضوع له ما سره خبرې وکړي. په دې خاطر زه دلته حاضر شوې یم. دهغه ددې خبرو وروسته شهزادګۍ گنگا ورڅخه وپوښتل چې:

فدایی خان ! ته پوهیږې چې زما د ترلاسه کولو له پاره درې مقابلې شوې دي. دهغې په دې خبره فدایی خان وویل چې: هو ! شهزادګۍ ماته معلومه ده چې ستا د ترلاسه کولو له پاره درې مقابلې شوي دي. شهزادګۍ ترې بیا وپوښتل چې ته پوهیږې چې زما د ترلاسه کولو په دې مقابلو کې یو نقاب پوښه انسان هم ګډون کاوه ، فدایې خان په ډیر غور سره د شهزادګۍ په لور وکتل او ورته یې وویل: هو ! شهزادګۍ ، ماته پوره پوره معلومه ده او شونې ته چې ته به له ما دا پوښتنه هم کوي چې هغه نقاب پوښه انسان څوک و چې ستا د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې یې په ډیره ښه توګه وګټلې ؟ او د دریمې مقابلې د ګټلو وروسته چې ترې تا د نوم ، ادرس او د اوسیدو د ځای په اړه پوښتنه وکړه نو هغه ددې خبرې په ویلو سره له تانه رخصت شو چې « زه دې نه خوښوم » ایا همدا خبره ده ؟ دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا او دهغې اوما دواړه ډیرې غمژنې شاتنه شوې او ویی وویل چې هو ، همداسې ده. فدایی خان خبره همدا سې ده او ته به په دې هم خبر یې چې ته زما د ترلاسه کولو د مقابلو په دویمه ورځ هلته پنډال ته راغلې او دهغه نقاب پوښ سره دې پټې خبرې وکړې. فدایی خان ورته وویل چې هو ! بلکل مې ورسره خبرې کړي دي ، نو اوس تاسو له ما څخه څه غواړئ ؟ دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا ورته وویل:

فدایی خان ! زه نه پوهیږم چې هغه نقاب اغوستونکې څوک و چې درې ځلې یې زما د ترلاسه کولو مقابلې (سویمبر) و ګاټه. ما دهغه دنوم د پیدا کولو او د هغه د درک د لگولو له پاره ډیرې هڅې وکړې خو هغه ماته هیڅ ونه ویل اونه یې راته کوم معلومات راکړ ، خو د دریمې مقابلې د ګټلو وروسته یې د تللو په وخت کې همدومره راته وویل « چې زه دهغې نه خوښیږم ». نو فدایی خان ! څرنگه چې ته زما د ترلاسه کولو د مقابلې دغه نقاب پوښه ګډون کونکې پیژنې نو په دې خاطر ما غوښتل ستا څخه معلومات ترلاسه کړم چې هغه څوک دې ؟ دهغې په دې خبره سمدستي فدایی خان ځواب ورکړ چې شهزادګۍ ! ستا د ترلاسه کولو د درې واړو مقابلو ګټونکې همدا صاحب خان دې. چې اوس د خواص خان په نامه یادېږي. صاحب خان چې یو وخت زما غلام و او زما د کوچیانۍ قبیلې غړې و ، هغه خواص خان چې یو وخت یې ګیدړې وژلې او دهغوې څخه به یې څرمنې ویستلې او خپله ګیده به یې پرې پاللۍ ، شهزادګۍ دا هغه خواص خان دې چې یو وخت یې له تاسره ډیره زیاته مینه کوله. خو تا دهغې مینه مسترد کړه او هغه دې بلې لورې ته ورتل واهه. هغه دې په خوله په خپیره وواهه او دیو انسان په څیر دې هغه ددې وړ ونه ګاټه چې هغه هم تا ته د رانژدیکیدو وړتیا لري.

شهزادګۍ گنگا ! ته خودا خبره منې چې خواص خان ستا د ترلاسه کولو له پاره درې واړه مقابلې په پوره میرانه و ګټلې ، ستر ستر ښه ویشتونکې او ماهرین یې په ډګر کې په ډیره اسانۍ سره مات کړل، ستا د ترلاسه کولو د مقابلو له پاره برخه اخستونکو د رای سین شهزاده ، د میواړ شهزاده او د کالنجر شهزاده ، درې واړو خواص خان په خپل مخکې یو خنډ ګاټه ، نو په دې خاطر د خواص خان په لاسو د ماتې وروسته کله چې خواص خان بیرته خپل ځای ته ستنیده ، نو دهغوې درې واړو دهغه مخه ونیوله او غوښتل یې خواص خان له منځه یوسي. خو خواص خان په ځانته ځان دهغوې درې واړه مقابلو وکړه او درې واړه یې د مرګ کندی ته ورکیوستل. دهغه په دې خبره شهزادګۍ وویل چې: فدایی خان ! زه ددې ټول حال څخه خبره شوې یم ځکه چې ما د خواص خان تر شا څو کسه ساتونکې ور

استولي و ترڅو هغوي ماته خبر را کړي چې دا څوک دې او دکومه ځايه راغلي دي. خو په ناهيلي سره بايد ووايم چې زما د سويمبر ددرې واړو مقابلو ددغه نقاب پوښه انسان په اړه هغوي هم ماته سهي معلومات را نه کړاي شول.

فدايي خان په پريکنده توگه وويل: گوره شهزادگي گنگا! اوس چې ته په ډيره ښه توگه په دې پوه شوي يې چې ستا سويمبر کوم شهزاده نه دې گتلي بلکه خواص خان په خيريو معمولي وگړي تر لاسه کړي دي، نو زه اوس نه پوهيږم چې ستا آند او ستا احساسات به په دې اړه څه ډول وي خوشهزادگي. زه تاته همدومره ويل غواړم چې د خواص خان په خيريو ميرنې، بهادر، مخلص او ځان څارونکي ځوان کله کله پيدا کيږي. شهزادگي! ايا ته له ما څخه نور څه معلومات هم غواړي و پوښتي او که څنگه؟ شهزادگي ورته په ډيره غمښته او اندېښمنه توگه وويل: نه! هغه څه چې ما غوښتل په اړه يې معلومات تر لاسه کړم هغه مې تر لاسه کړل. دهغې ددې خبرې سره سم فدايي خان را پورته شو او ويی ويل چې زه به ولاړ شم، ددې خبرې سره سم راپورته شو او د خيمي څخه را بيرون شو.

د فدايي خان د تللو وروسته په خيمه کې يو ډول چپه چپتيا خپره شوه، خو وروسته بيا او ما دا چپتيا ماته کړه او شهزادگي گنگا ته يې وويل: گوره شهزادگي! اوس چې تاته معلومه شوه چې ستا د سويمبر درې واړه برخې خواص خان گتلي دي، دا همغه خواص خان دې چې ستا بدې راځي او کرکه ترې لري. خودا همغه خواص خان هم دې چې ته يې يو وخت د زړه له کومي د ځان له پاره غوښتلي خواص د زړه له کومي له تا څخه کرکه لري اوس ووايه چې ددې هر څه د ډاگيزه کيدو وروسته ستا احساسات څه ډول دي؟ ايا اوس هم ته خواص خان يو ذليل او حقير انسان گڼي؟ ايا ته اوس هم په خپلې هغې خبرې باندې ولاړه يې چې ته يوه شهزادگي يې او هغه د گيدرو ښکار کونکي يو معمولي انسان دې چې له تاسره د محبت او مينې کولو هيڅ ډول حق او وړتيا نه لري.

تر دې ځايه دخبرو کولو وروسته او ما د لږ څه وخت له پاره تم شوه، خود لږ ځنډ وروسته يې بيا دخبرو لږې واخسته او ويی ويل: گوره شهزادگي گنگا! زه غواړم په دې پوهيږم چې اوس ته د خواص خان په اړه څه فکر لري! ته ترې اوس هم نفرت او کرکه کوي، اوس هم ته هغه ددې وړ نه گڼي چې هغه له تاسره محبت وکړي، ستا سره دخپلې مينې څرگندونه وکړي، شهزادگي ورته په ځواب کې وويل:

گوره او ما! اوس حالات بدل شوي دي، اوس خواص خان يو معمولي انسان نه دې. په دې کې هيڅ شک نه شته چې يو وخت هغه گيدري ښکارولې او خپل ژوند يې ددې لارې تمويلاوه، په دې کې هم هيڅ شک نه شته چې ما دهغه څخه نفرت او کرکه کوله. هغه مې بې عزته کړې و او هغه مې په خوله په څپيره وهلې و. خو اوس دا ټول هر څه بدل شوي دي، اوس خواص خان گيدري نه ښکاروي بلکه هغه د شير شاه سوري دلنښکر ستر سالار دې بلکه داسې يې وگڼه چې هغه ته اوس شير شاه سوري خپل زوي ويلې دي. اوس نو هغه په هيڅ ډول يو معمولي او کمتر انسان نشي تصور کيدې.

دهغې ددې خبرو وروسته او ما يو ځل بيا په خبرو پيل وکړ او ويی ويل:

گوره شهزادگي گنگا! ما له تا څخه دا نه دې پوښتلي چې هغه کمتر انسان دې او که برتر. ته به خبره شوې يې چې ستا د سويمبر درې واړه برخې خواص خان گتلي دي، او له دې هم خبره شوې يې چې خواص خان ستا د سويمبر په گتليو کې ډيرو سترو سترو ښه ويشتونکو، ځواکمنو پهلوانانو ته ماتې ورکړه، نو اوس د همدې خواص خان په اړه ستا آند، احساسات، او جذبات څه ډول دي؟ دهغې ددې پوښتنو په مقابل کې شهزادگي تر لږه ځنډه پورې چپه خوله وه خو وروسته يې بيا په خبرو پيل وکړ او ويی ويل:

گوره او ما! تر ټولو لمړۍ خبره داده چې ته اوس زما وينځه نه يې بلکه زما خور يې. او خواص خان هم تاته خپله خور وييلې دي. په همدې خاطر زه هم تاته خپله خور وایم، خو تر هغې چې ستا د پوښتنې پورې اړه لري، دا چې زما احساسات او جذبات څه ډول دي؟ نو زه به همدومره درته ووايم چې:

په دې کې هېڅ شک نه شته چې زما د سويمبر د گټلو نه مخته خواص خان چې هغه وخت صاحب خان و ما نا غوره انسان گانه. هغه وخت چې هغه د شير شاه سوري د وسله والو ځوانانو څخه زما عزت خوندي وساته ، نو په هغه وخت کې که څه هم هغه پر ما ډير زيات احسان کړې و اوزه دهغې ددې احسان ممنونه او شکر کونکې وم خو کله يې چې زه ځانته ځاي ته يوړم او له ما سره يې دخپلې مينې څرگندونه وکړه نو زه ډيره و قهرېدم او دهغه سره مې ډير ناروا سلوک وکړ ، هغه وخت ما په ريښتيا سره دهغه څخه کرکه کوله ، ځکه چې هغه وخت هغه هېڅ حيثيت نه درلود ، هغه گيدړې ښکارولې او خپل ژوند يې پرې تيراوه او هغه وخت ما هغه ډير کمتر انسان گانه. هغه وخت د يوې شهزادگۍ په توگه زما تصور او خيالات تر ډيره حده پورې بې لارې شوې و.

خو غوره او ما خورجاني ! اوس نو معامله بدله ده. اوس د صاحب خان څخه خواص خان جوړ شوې دې او د شير شاه سوري د لښکرو اعلي سالار او قومندان دې ، يواځې دانه بلکه شير شاه سوري هغه د خپل زوې په څير منلې دې . او ددې ټولو څخه اخوا هغه زما د ترلاسه کولو درې واړه مقابلې هم د يوه نقاب پوشه انسان په بڼه کې په پوره مېړانه گټلې دي . زه پخپله د همدې نقاب پوشه انسان د پيدا کولو په لټون کې وم . که څه هم هغه زه څو ځلې دخپلې مخې څخه ايسته و غور زولم خو دهغه د برياليتوب په اساس ما په غايبانه توگه هغه دخپل ځان له پاره خوښ کړې دې ، دهغه په مينه کې را نښتې يم ، خو گوره ددې معلوماتو وروسته هم چې زه په دې پوه شوم چې زما د سويمبر د درې واړو مقابلو گټونکې خواص خان دې ، بيا هم زما په مينه او محبت کې کوم کمښت نه دې راغلې ، گوره او ما خورې ! اوس نو زما د مينې او محبت مرکز پخپله همدا خواص خان گرزيدلې دې .

او ما خورې ! زه به تاته په ډاگيزه توگه ووايم چې خواص خان زما د سويمبر د درې واړه مقابلو په گټلو سره زما د کبر او لويې ټول بتان مات کړي دي ، اوس همغه گيدړې ښکارونکې صاحب خان د انساني عظمتونو د امين په څير د عزت خاوند دې .

او ما خورجاني ! اوس نو خواص خان زما د پيغلتنو خوشبوي ، زما د وجود سيوري ، اوزما ادراک او وجدان گرزيدلې دې ، هغه زما د عمر روان سمندر دې ، اوس هغه زما د بندو شونډو نطق ، زما د محبت څخه ډک راز ، اوزما د ځان د رگونو وينه ده . اوس به نوماته دهغه پرته ژوند کول داسې وي لکه د گلابو څخه محروم فصل ، لکه د کتاب څخه بې برخې فکر او فن ، لکه د سهراب څخه بې برخې صحرا ، لکه د خوب څخه بې برخې سترگې ، لکه د ځواب پرته کوم ليک ، لکه د حجاب څخه بې برخې کومې پيغلې حيا . اوس نو زما د آندونو پيمانې بدلې شوي دي ، زما د احساساتو د لمس لذتونه او خوندونه بدل شوي دي . ما د درواغونې خپل غرضۍ گندې را سپړودې دي ، اوس زه په دې پوهېږم چې خواص خان زما د جذبو د بې وسيو او د غمونو د لرې کولو يو اخني مسيحا دې اوزما په تيارو کې د يوه روښانه چراغ په څير دې .

تر دې ځايه د خبرو کولو وروسته شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه . او ما ورته په ډيره خوشحاليونکي توگه کتل ، او ما دا و انگيرله چې ددې ټولو خبرو کولو وروسته شهزادگۍ خپل رنگونه لکه د تيتليو ، د خاصو او نه پيدا کيدونکو ليکنو ، د خوشحاليو په نوې خپرې شوې لمن کې سره را گڼل . په دې وخت کې او ما دخبرو لړۍ بلې لورې ته يوړه او شهزادگۍ گنگا ته يې وويل :

گوره ! زما درنې گنگا خورجاني ! زه په دې خبره ډيره زياته خوشحاله شوې يم چې ته اوس زما د ورور خواص خان څخه کرکه نه کوې بلکه برعکس دهغه محبت ستا په زړه کې ناست دې ، او په دې دې هم اقرار کړې دې چې دهغې محبت او مينه ستا د جذباتو په سمندر کې داسې ورننوتې چې دهغه په واسطه ستا د خپل غرضۍ او کبر بت ورمات شوې دې . خو گوره خورې ! يو وخت حال داسې و چې صاحب خان يعنې اوسني خواص خان له تاسره د ليونتوب تر پولو مينه کوله ، خو تا دهغه په مخ څيږه ورکړه او دهغه څخه دې خپله کرکه ډاگيزه کړه ، اوس ماته داسې بريښي چې دهغه دغه انتهايي محبت په انتهايي نفرت او کرکې بدل شوې دې ، اوس نو چې ته دهغه مخې ته ورځې او دهغه تر مخ د خپلې مينې څرگندونه کوې نو زه ويريږم او انديښمنده يم چې هغه به ستا د مينې ځواب درنه کړي .

د اوما ددې خبرو او اندېښنو په اساس شهزادګۍ گنگا د لږ څه وخته پورې ددود کونکې اور په څير، د اندېښنو په تور سيوري او د يواځيتوب په دښتو کې، د بېګانه کوهيانو په څير وړانه ويجاړه شوې وه. خو هغه په خپل ځان باندې کنترول وموند، ځادر يې په سر کې او دخپلې څيرې څخه يې د اندېښنو دغه تور سيوري لرې او په ځاي يې خندا او خوشحالي را وړه او بيا يې وويل:

اوما! زه پوهېږم چې اوس به زه د خواص خان له اړخه دهمغه ډول سلوک سره مخ کېږم، خو زه به خپله حوصله له لاسه نه ورکوم. اوس خو به زه په هر صورت خواص دخپل ځان له پاره تر لاسه کوم. ځکه چې هغه زما دمحبت او مينې مرکز دې، زه به دهمغه سره د نژدې اوسيدو هڅه وکړم او دهمغه خدمت کې به ځان مصروف کړم او دهمغه په زړه کې به دخپل محبت او مينې ولولې بيرته څپانده کړم، دهمغه په زړه کې به دخپل محبت گلونه کېږم، زه هيلمنه يم چې په دې خپل مقصد کې به بريالۍ شم.

تر دې ځايه د خبرو کولو وروسته، شهزادګۍ گنگا د خپله ځايه راپورته شوه او د اوما په لور دکتلو سره يې وويل: گوره اوما جانې! ته همدلته اوسه، زه يواځې د خواص خان خيمې ته ورځم او دهمغه د پخلا کولو هڅه کوم. زه به د خواص خان په پښو کې پريوځم او دهمغه څخه به بښنه وغواړم او دهمغه تر مخه به لاسونه وروغځوم، په هره توګه چې زه و توانېږم دهمغه دراضي کولو هڅه به وکړم. په دې خاطر ته همدلته اوسېږه، له ماسره مه ځه، ځکه ستا په خاطر به زه د شرم او حجاب په اساس دهمغه څخه په سهې توګه بښنه ونه شم غوښتلې. اونه به ترې په سهې توګه التجا وکړاې شم. د شهزادګۍ ددې خبرو په کولو سره اوما دخندا نه شنه شوه. او ورته يې وويل چې ته بلکل سهې خبره کوې، ورځه ورشه، وخت له لاسه مه ورکوه، ځکه هيڅ څرګنده نه ده چې ددې وروسته به حالات کوم لورې ته اوړي. زه له تاسره په دې آند کې شريکه يم چې ته سمدستي او په همدې وخت کې د خواص خان نژدېوالي تر لاسه کړي. کله چې شهزادګۍ گنگا ددروازې په لور وروړوانه شوه نو ددروازې تر څنګ دخيمې ساتونکې را څرګند شو ورته يې وويل چې شهزادګۍ گنگا! د لښکرو سالار هيبت خان غواړي له تاسره وويني.

ددې ساتونکې دخبرو سره سم شهزادګۍ دخپلې اوما په لور په حيرانتيا سره وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې اوما خورې! ددې هيبت خان به له ماسره څه کاروي؟ دا ولې غواړي چې له ماسره وويني؟ نه هغه ما پيژني اونه زه دهغې په اړه څه معلومات لرم. نو بيا ولې له ماسره کتل غواړي؟ په همدې وخت کې دخيمې څخه بيرون يو اواز راغې. «شهزادګۍ گنگا! زما خورې! زه هيبت خان ستا دخيمې نه بيرون ددروازې تر څنګ د پردې تر شا ولاړ يم. او غواړم له تاسره خبرې وکړم. کله چې هيبت خان شهزادګۍ گنگا ته دخور په نوم غږ کړ نو دهمغه په دې خبره شهزادګۍ ډيره خوشحاله شوه، رامخته شوه او دخيمې د پردې تر شا ودرېده، اوما يې هم تر څنګ په لږ څه واټن کې ودرېده. بيا شهزادګۍ گنگا وويلې: هيبت خان وروره ته څه ويل غواړي؟ هيبت خان ورته وويل:

زما گنگا خورې! لږ څه وروسته به زموږ لښکر له دې ځايه کوچ کوي، مونږ به درهتاس د ښار په لور ورځو. ما غوښتل له تانه وپوښتم چې رهتاس ته درسيد و وروسته به ته هملته په خپل قصر کې قيام کوې او که بل کوم چيرې د قيام کولو نيت لرې. دهيببت خان ددې خبرو څخه گنگا ته يو ډول اندېښنه راپيدا شوه، هغې په حيرانونکې توګه اوما ته يو ځل بيا وکتل بيا يې ددروازې تر څنګ د دريدو سره سم وپوښتل:

هيبت خان وروره! ايا ته ماته ويلې شې چې په خپله خواص خان چيرې دې او ايا زه دهمغه سره کتلاې شم. دهغې په دې خبره هيبت خان ورته وويلې چې: شهزادګۍ گنگا، زما خورجانې! شيرشاه سوري او خواص خان دواړه دخپلو لښکرو سره يو ځاي د شپې په تياره کې د بنگال د مرکزي ښار ګوډ په لور تللي دي، ايا دتللو په وخت کې امير خواص خان له تاسره نه وکتلي؟ دهغه په دې خبره شهزادګۍ گنگا په ډيره بې وسۍ سره وويلې چې نه! هيبت خان يو ډول وضاحت وکړ او ورته يې وويل چې خورجانې، کيداې شي هغوي په بېړه کې و چې له تاسره يې نه دي کتلي. او که چيرې له تاسره يې کتلي و او کيداې شي چې تاهم دهمغه سره يو ځاي د تللو اراده کړې و او په

دې توگه هغه په يوه ستونزه کې را نښتې وای. گنگا خورجانې! زه پوهېږم چې امير خواص خان له تاسره دهغه وخته مينه کوي چې هغه زموږ فوځ کې نه وراشامل شوې.

گوره گنگا خورې! ددې ځايه د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لورد کوچ کولو نه مخته شير شاه سوري ماته ستا په اړوند څه حکمونه کړي دي. اوس چې دلته کوم لښکر پر او کړې دې ددې لښکر عمومي قومندان زه په خپله يم. اقا شير شاه سوري د بنگال په لورد کوچ کولو نه مخته ماته حکم کړې چې زه ستا او د اوما دواړو ډير ښه خدمت وکړم. ماته اقا د څو ورځو له پاره دلته د تم کيدو حکم کړې دې، بيا يې ويلي دي چې زه درهتاس په لور ولاړ شم. اوس نو زه غواړم دخپل لښکر سره يو ځای همدا گړۍ کوچ وکړم نو په دې خاطر ما غوښتل له تاسې نه وپوښتم چې ته به هلته چيرې اوسيدل غواړې، ځکه چې اقا شير شاه سوري د تللو په وخت کې ماته ويلي و چې که چيرې شهزادگۍ گنگا په خپل پخواني قصر کې قيام کوي نو د محل په کومه برخه کې چې هغه قيام کول غواړې همغه برخه ورته خالي کړئ او که چيرې هغه په بل کوم ځای کې اوسيدل غواړي نو هملته ورته د اوسيدو له پاره ډير ښه انتظام وکړئ.

دهيبت خان ددې خبرو په اساس شهزادگۍ گنگا تر يوه وخته پورې په فکرونو کې ډوبه وه، بيا يې دهيبت خان څخه وپوښتل: هيبت خانه وروره! زه دا منم چې خواص خان د کوچيانو د قبيلې څخه را ووت او په لښکر کې شامل شو، هغه ددې مخته هيڅ معلوم ځای ځيگې نه درلود خو اوس هغه د شير شاه سوري په لښکر کې سپه سالار دې. نو هغه خو به خپل ټول ژوند په خيمه کې نه تيروي، دهغه له پاره به هم کوم خپلواک ځای ورکول شوي وي، دهغې په دې خبره هيبت خان وويلې: گنگا خورې! ستا دا خبره سهې ده، شير شاه سوري د خواص خان له پاره د اوسيدو د ډير ښه ځای د ورکړې انتظام کړې دې. گنگا ترې په ډيره بې صبرۍ سره وپوښتل چې: شير شاه سوري د خواص له پاره د اوسيدو د څه ډول ځای انتظام کړې دې؟ هيبت خان ځواب ورکړ او ويې ويل:

گنگا خورې! ستا دپلار د براهمن وزير چورامن محل شير شاه سوري اوس خواص خان ته ورکړې دې، نو خواص خان به د امن په وخت کې همدلته اوسيږي، گنگا سمدستي ځواب ورکړ او ورته يې وويل: هيبت خانه وروره! که چيرې شير شاه سوري خواص خان د براهمن وزير چورامن محل ورکړې وي نو بيا به زه هملته د چورامن په محل کې و اوسيږم، ځکه چې هغه ځای اوس د خواص په ملکيت کې دې او شير شاه سوري زه په خپله خواص خان ته ورتسليم کړې يم. هيبت خان يو ځل بيا ځواب ورکړ چې گوره خورې! ته چې څنگه وايې همغسې به کيږي. اوس زه ځم، لږه شيبه وروسته به لښکر ددې ځايه کوچ کوي، تا او اوما ته به هملته د چورامن په محل کې د اوسيدو له پاره بهترين انتظام کيږي. ددې خبرې سره سم هيبت خان دهغه ځايه ولاړ، شهزادگۍ گنگا او اوما دواړه بيرته د خيمې منځنۍ برخې ته ورغلې او هملته کيناستې، شهزادگۍ گنگا ډيره اندېښمنه او په غمونو کې ډوبه معلومېده، اوما ته يې مخ کړ او ورته يې وويلې:

اوما خورې! ما هيڅ فکر نه کاوه چې د شپې په تياره کې به شير شاه سوري او خواص خان د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور کوچ وکړي، اوس څرگنده نه ده چې خواص خان به د بنگال څخه بيرته څه وخت را ستنيږي او نور به تر څه وخته پورې زه دهغه په محبت او مينه کې سوزيږم. معلومه نه ده چې حالات کومې لورې ته درومي، دا هم څرگنده نه ده چې خواص خان به زما مينې ته دومره ارزښت ورکړي او که نه. اوما ورته ډاډ او تسکين ورکاوه او ورته يې وويل چې: خورجانې! ته اندېښنه مه کوه ستا په دې کار کې به زه ستا پوره پوره ملاتړ کوم او زه هيلمنده يم چې زه به وتوانېږم چې خواص خان له تاسره بيرته راضي کړاې شم. د اوما د ځواب په اوريدو سره شهزادگۍ گنگا لږ څه ډاډمنه شانتې شوه، بيا دلېرې شيبې وروسته لښکر د هغه ځايه خپل پر او پورته کړ او درهتاس په لور يې کوچ وکړ.

همايون تر او سه پورې دخپل لښکر سره هملته د تيلياگړه ډرې سره نژدې پړاو کړې و. ځکه چې ددرې لاره د شیر شاه سوري زوې جلال خان بنده کړې وه نو په دې خاطر همايون نه شو کولای په اسانۍ سره د بنگال مرکزی ښار گوډ ته ځان ورسوي.

د بله اړخه شیر شاه سوري چې د ۱۵۳۸ ز کال د مئي د مياشتې په شاوخوا کې د بنگال د مرکز گوډ ښار ته رسيدلې و په خپلو کارونو کې مصروف و. هغه د گوډ په ښار کې د اوسيدو په وخت دخپلې تاج پوشۍ مراسم تر سره کړل او لکه څنگه يې چې په خپلې سيکې باندې ليکلې شوې عبارت ډاگيزه کوي، د تاج د په سر کولو د مراسمو نه وروسته يې خپل ځان د فرید الدین ابوالمظفر شیر شاه سوري په لقب و ناموه.

د دهلي سره د بنگال د وسلولو پخواني يواځني پادشاه سلطان التمش و او دهغه د وخت نه پوره درې سوه کاله وروسته شیر شاه سوري ته لمړۍ او اخر د امتياز وړ په برخه شو چې هغه په عربي او هندي دواړو ژبو باندې خپل نوم په خپله سيکه وليکه. څرنگه چې شیر شاه سوري د همايون د لښکر د رارسيدو تر مخه غوښتل د گوډ ښار خالي کړي نو په دې خاطر يې د تاج دپه سر کولو مراسم هم مخته تر مخته ترسره کړل.

د تاج د په سر کولو موضوع د سياسي اړخه ډيره اړينه گڼل کيده. ځکه د تاج دپه سر کولو څخه دا ډاگيزيده چې په بنگال کې د سلطان محمود حکومت عملاً له منځه تللې دې، او دهغې د له منځه تللو څخه چې کومه سياسي خلا را منځته شوې وه هغه د شیر شاه سوري د همدې عمل له مخې له منځه ولاړه. تر څنگ يې د بنگال اوسيدونکي ددې کار سره عادي شوي و چې د تخت د ترلاسه کولو له پاره چې هر څومره خلک ووژل شي، يا کورنې انقلاب راشي خو په هيڅ صورت بايد د گوډ تخت خالي پری نه ښول شي. دپه تخت د کيناستو په هماغه دويمه ورځ شیر شاه سوري د ښار د خالي کولو حکم وکړ او تر څنگ يې دخپل لښکر ټول حربي الات، مالونه او وسايل سره را ټول کړل.

د گوډ په ښار کې يې دخپلې وړتيا د ټولو شيانو د راټولو او راغونډولو وروسته شیر شاه سوري د خواص خان سره يو ځای د ښاره ووت. د ښار څخه د وتلو سمدستي وروسته شیر شاه سوري او خواص خان دواړو د شیرپور په لور حرکت وکړ، شیرپور د بنگال د اوسني قاسم بازار څخه نژدې شپاړس ميله غرب لوري ته پروت. د شیرپور په لور د خوځيدو سره سم شیر شاه سوري خپل زوې جلال خان ته هم يو پيغام ور واستوه، چې هغه دې هم د تيلياگړه څخه را ووزي او د شیرپور په لور دې ځان را ورسوي. د شیر شاه سوري ددې حکم سره سم جلال خان د تيلياگړه ډره خالي کړه او دخپل پلار سره د يو ځای کيدو له پاره شیرپور ته ورسيد.

کله چې همايون ته خبر راغې چې شیر شاه سوري د گوډ ښار خالي کړې دې او دهغه زوې جلال خان هم د تيلياگړه ډرې څخه وتلې دې نو بيا يې خپل لښکر ته حکم وکړ چې د تيلياگړه ډرې څخه دې په چټکۍ سره ووځي او د بنگال مرکزی ښار گوډ ته ځانونه ورسوي. شیر شاه سوري دخپل زوې جلال خان او خواص خان سره يو ځای تر څو ورځو پورې هملته په شیرپور کې پاته شو او د حالاتو څارنه يې کوله. کله چې دهغه جاسوسانو هغه ته دا خبر ورکړ چې همايون دخپل لښکر سره يو ځای گوډ ته را رسيدلې دې نو بيا شیر شاه سوري د جلال خان او خواص خان سره يو ځای د شیرپور څخه را ووت او د بهار کنډ د لارې څخه يې بيرته خپل ځان د رها تاس کلا ته ورساوه.

او ما په منډه منډه باندې هغه محل ته ورننوته چې يو وخت د برهمڼ وزير چوران د اوسيدو ځای و، خو اوس هغه د خواص خان ملکيت گرزيدلې و. دهغې دغه حال ته په کتلو سره گنگا د يوې کمزې څخه په بيه را ووتله او دمحل څخه بيرون باغچه کې يې د او ما لاره و نيوله. په دې وخت کې شهزادگۍ گنگا دا هم وکتل چې دمحل نه بيرون د ساتونکو سالار پخواني ساتونکي لرې کول او په ځای يې

نوي کسان گمارل ، خود او ما دې ستومانه منډو شهزادگۍ ورخطا کړې وه ، شهزادگۍ گنگا غوښتل دهغه څخه څه وپوښتنې چې او ما په خپله په خپلې ساه اخستو کنترول پيدا کړ او په ډيرې زياتې خوشحالي سره يې وويل :

گنگا گنگا ! خورجانې ! ماتاته د خوشحالي يو ډير ښه خبر راوړې دې ، شهزادگۍ گنگا ورته وويلې چې : گوره او ما خورې ! ما ته ددې پرته د خوشحالي بل خبر نه شي پيدا کيدې چې خواص خان له ما څخه راضي شي ، له ما سره د خپلې مينې او دخپلې غوښتنې څرگندونه وکړي ، که چيرې کله هم هغه داسې وکړي نو زه به وپوهيږم چې زه هم په خپل ژوند کې دښه نصيب خاوند شوي يم . دهغې په دې خبره ورته او ما وويلې : زه تا ته همدا سې يو خوشحاله ونکې خبر د ځانه سره لرم . او هغه دا چې اقا شير شاه سوري او خواص خان دواړه د بنگال څخه بيرته را ستانه شوي دي ، ما په خپلو سترگو شير شاه سوري او دهغه بدرگه فوځ ښار ته د راننوتلو او شاهي محل ته د ورتللو په وخت کې وکوت . گنگا ترې سمدستي په ډيرې نارامۍ او ډيرې بيړې سره وپوښتل چې : خواص خان چيرې دې ؟ دهغې په دې خبره ورته او ما په غوږ کې وويل چې :

گوره گنگا ! زه هسې دلته نه يم راغلې ، کله مې چې وکتل چې شير شاه سوري دخپلو ساتونکو سره يو ځای د شاهي محل په لور ولاړ نو ما د خواص خان پلټنه هم پيل کړه . ما د يوه عسکر څخه وپوښتل چې خواص خان چيرې دې ؟ هغه راته وويل چې هغه لښکر چې د شير شاه سوري او خواص خان سره يو ځای د بنگال په لور تللې و هغوي دښاره بيرون پړاو کړې دې ، شير شاه سوري ترې دخپلو ساتونکو سره يو ځای د شاهي محل په لور ولاړ او خواص خان هملته د لښکر ترمنځ په خپله خيمه کې تم شوې دې .

دهغې په دې خبره گنگا په ډيره غمجنه او اعتراض کونکې توگه وويل : گوره او ما خورې ! کله چې شير شاه سوري خواص خان ته دغه محل ورسپارلې دې او اوس دا ځای دهغه ملکيت دې نو بيا خو هغه ته هملته دې محل کې تم کيدل په کار و ، هغه ولې د بيگانه او اجنبیانو په څير د ښار نه بيرون په خيمه کې قيام وکړ . دهغې ددې خبرې په ځواب کې او ما د ډيرې بې وسۍ څرگندونه وکړه او ورته يې وويل چې خورجانې په دې اړه به زه تاته څه ووايم . دا د خواص خان خوښه ده چې په خيمه کې اوسيدل غواړي او يا بل ځای ، دلته په راتلو خو دهغه څخه څوک پوښتلې هم نه شي . دهغې ددې خبرې په اړه گنگا په ډيره پرېکونکې توگه ځواب ورکړ چې :

او ما ! ته هملته اوسه . زه همدا اوس او په همدې وخت کې د رهناس څخه بيرون د لښکر ترتمځايه ځم او د خواص خان سره وينم ، تر څو هغه هملته له ځانه سره راوړم . دهغې ددې خبرې کولو سره سم ترې او ما په ډيره عجيبه توگه وپوښتل چې : که چيرې خواص خان له تاسره يو ځای دلته د راتلو څخه ځان وژغورې نو بيا ؟ گنگا په ډيره هوډ سره وويل چې : گوره او ما جانې ! دا وروستۍ خبره ده . لمړۍ خو زه غواړم په هره توگه چې شوني وې خواص خان ته ورځم ، هغه له ځانه سره پخلا کوم او دخپله ځانه سره يې يو ځای دلته راوړم . ددې خبرې وروسته گنگا د او ما سره بله خبره و نه وکړه . خپلې خونې ته ولاړه ، دلې ځنډ وروسته را ووتله او د نارينه و جنگي لباس يې په غاړه کړې و ، د آسونو د تم ځای په لور ورغله ، هلته يې په يوه آس باندې زين کيښود ، بيا پرې سپره شوه او په آس سپره دمحل څخه ووتله او آس يې د ښار د مرکزي دروازې په لور په ځغاسته کړ .

په آس سپره شهزادگۍ د لږ واټن د وهلو وروسته د فوځ تمځاي ته ورسیده او بيا د خيمو نه په تيريد و سره د پړاو په منځنۍ برخه کې د يوې خيمې خواته راغله ، دخپل آس واگې يې را ښکودې او آس يې و دراوه . د آس نه د کيو تلو سمدستي وروسته دخيمې دروازې ته راغله ، هلته د دروازې دواړو غاړو ته ساتونکي ولاړ وو ، شهزادگۍ يوه ساتونکې ته را نژدې شوه او ترې ويې پوښتل چې : ايا امير خواص خان په خيمې کې شته ؟ زه غواړم دهغه سره ووينم . کيدې شي چې تا زه پيژندلې او سم . ساتونکې ورته وويل :

شهزادگۍ گنگا ! بې شکه چې تا د نارينه و جنگي لباس په تن کړې دې خو ددې سره بيا هم ماته و پيژندلې . امير خواص خان په خيمه کې شته خو ارام کوي ، که ته يې بده نه گڼې نو زه به ورشم او ترې به وپوښتم چې په دې وخت کې هغه له تاسره کتل غواړي او که نه .

دهغه په دې خبره گنگا لږ څه فکر وکړ او بيا يې وويل: ته ورشه او ترې وپوښته ، که هغه له ماسره کتل غواړي او که نه ، خو زه غواړم ورسره ووينم ، ځکه زه دهغه سره ډير ضروري کار لرم. ددې خبرې سره سم هغه ساتونکې دننه ولاړ او شهزادگۍ بيرون په ډيره نا ارامۍ سره منتظره ولاړه وه. لږه شيبه وروسته هغه ساتونکې بيرته راستون شو ، سړۍ تپت کړې و او شهزادگۍ گنگا ته يې وويلې: گوره شهزادگۍ ! امير خواص خان خواس ویده دې اونه غواړې اوس له تاسره وويني. امير خواص خان وايي چې که چيرې گنگا له ماسره کوم ډير ضروري کار لري نو ولاړه دې شي او خپلې اوما ته دې يې ووايي ، امير خواص خان به دهغې څخه وپوښتي. په دې خبره گنگا په ډيره نا ارامۍ سره هغه ساتونکې ته وکتل او ورته يې وويل:

گوره وروره ! له ماسره اوس هيڅ وسيله نه شته. کومه وسله هم نه لرم. او تاته معلومه ده چې زه اقا شير شاه سوري خواص خان ته د يوې وينځې په خير ورسپارلې يم اوس خو زه د امير خواص خان خدمتگاره او وينځه يم ، دهغه څه له پاره چې زه اوس د امير خواص خان سره کتل غواړم ، هغه دومره مهم دې چې زه بايد همدا اوس او په همدې وخت کې دهغه سره ووينم ، زه خيمې ته ننوځم ، امير خواص خان به له تانه خفه کيږي ، که هغه خفه کيږي نو له ما څخه به خفه کيږي. که چيرې له ما څخه خفه هم شي نو زه به يې د زغمولو له پاره تياره يم. تاته به کوم زيان نه درسيږي. زه به ورته وايم چې ساتونکې زه منه کولم خو زه پخپله دلته دننه را ننوتم. ددې خبرو سره سم ، د ساتونکې د عکس العمل د کتلو پرته ، هغه خيمې ته ورننوتله.

کيدې شې چې خواص خان د خيمې نه بيرون د ساتونکې او شهزادگۍ تر منځ دغه خبرې اترې اوريدلې وي ، کله چې گنگا دننه ورننوتله نو ساتونکې د خيمې دننه يو نظر و ځغلاوه ، ويې کتل چې خيمې ته د ورننوتلو سمدستي وروسته خواص خان دخپله ځايه راپورته شو او کيناست ، نو ساتونکې ډاډه شو او يوې لورې ته څنگ ودرید.

گنگا په کلاره کلاره روانه وه او کله چې دخواص خان خواته ورسیده نو خواص خان په ډيرې غصې او غضب سره گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل: گوره گنگا ! کله چې ما نه غوښتل تا ووينم نو بيا ته ولې زما خيمې ته را ننوتلې ، ايا زما د ساتونکې خبرو په تا هيڅ اغيز ونه شنیده. که چيرې تا د کوم ډير ضروري کار په لږ کې له ماسره ليدل غوښتل نو هغه خبرې چې ته يې کول غواړې ، ټولې به دې اوما ته کړې وې نو اوما به په خپله راغلې وه او ماته به يې ويلي و. دهغه په دې خبره گنگا په ډيرې بې وسۍ سره په ژړا کې وويل: ايا تا ته له ما څخه اوما ډيره مهمه او اغلې ده ؟ خواص خان ورته وويل چې هو ! اوما زما خور ده او ته زما ډيره بده دښمنه. ددې خبرې په اوریدو سره د گنگا رنگ تک ژړ شو او بيا يې په ژړا کې په ډوب شوی اواز سره وويل: راځه همداسې لکه ته يې چې وايي سهي ده. خوددې هر څه سره بيا هم زما له تاسره کتل ډير اړين و. ځکه چې ما غوښتل له تاسره په ډيره يوه مهمه موضوع باندې ځانته خبرې وکړم. خواص خان ورته په ډيره ناخوالې سره وويل چې:

گوره گنگا ! زما اوستا تر منځ هيڅ مهمه او خاص معامله نه شته. اونه زما اوستا تر منځ کوم اړيکې شته. گنگا ورته وويل چې: هر څه چې ته وايي همغسې سهي دي. خو ما تاته دا ويل غوښتل چې کوم کسان چې تا د فدايې خان د پيدا کولو له پاره استولي و نودهغوې په کومک باندې فدايې خان راغې او له ماسره يې وکتل ، تر هر څه دمخه زه ستا ډيره زياته ممنونه او مشکوره يم چې زما د وينا په اساس دې فدايې خان را پيدا کړ ، خو فدايې خان ماته هغه کس و بنود چې زما د گټلو د سويمبر مقابلې يې گټلې وې. ددې خبرې په اوریدو سره خواص خان يو ځل بيا خپله ناخوالې وښوده. او ورته يې وويل:

د فدايې خان په اړه تا ته ددې ضرورت نه شته چې زما څخه ممنونيت څرگند کړې. هغه ستا کار و او ما درته وکړ. دا چې ته وايي چې ماته معلومه شوه چې ستا سويمبر چا گټلې دې نو دا له ما پورې هيڅ اړه نه لري. هر هغه چا چې ستا سويمبر گټلې دې ورځه همغې پسې

ولاره شه ، دلته دې د راتلو څه اړتيا وه ؟ دهغه په دې خبره گنگا په خپل اواز کې لږ څه ځواک پيدا کړ او ويی ويل : زه خو اوس همغې کس ته چې زما سويمبر يی گتلي راغلي يم .
خواص خان په دې خبره ډير په غصه شو او ويی ويل :

گوره گنگا ! زه ددې سره هيڅ سرو کار نه لرم چې ستا سويمبر چا گتلي و او ته اوس د چا پسې راغلي يی . اویا د چاپسې ورځې . خو زه درته همدومره ويل غواړم چې په راتلونکې کې زما خيمې ته په خپل سر او داسې را ننوتلو هڅه ونه کړې . گنگا سمدستي د خواص خان خبره پرې کړه او ورته يی په لږ څه تيز غږ کې وويل : څنگه د راتلو هڅه ونه کړم . زه خو ټولو رواجونو ستا په لمن کې را غورځولي يم ، ځکه چې تا زما د سويمبر درې واړه مقابلي گتلي دي . زه وخت تا ته حواله کړې يم . د رها تاس د کلا د سوې وروسته شير شاه سوري زه تاته د وينځې په څير در کړې يم ... په دې وخت کې خواص خان سخت په قهر شو او ورته يی وويل چې : ډيرو خبرو کولو ته اړتيا نه شته ، تا ته معلومه ده چې ته ما د وينځيتوب څخه ازاده کړې يی . گنگا هم په همدې وخت کې ورته وويل : خو زه نه غواړم چې ستا د وينځيتوب څخه ازاده شم . زه غواړم همستا د وينځې په څير له تاسره ژوند وکړم . او د يوې وينځې په څير ستا خدمت وکړم . ځکه زما سويمبر هم همستا گتلي دې نو د هغې د گتلي وروسته که ته نه غواړې ما دخپل ژوند تلپاتې ملگرې کړې او له ما سره مينه او محبت نه لرې ، نو لږ تر لږه خو ما د وينځې او خدمتگارې په څير ومنه . په دې توگه به زه ستا په پنبو کې پرته اوسم ، په دې به تاته څه زيان در ورسېږي ؟

د گنگا په دې خبرو باندې خواص خان نور هم قهر يدلي شو او په ډيره بده لهجه يی گنگا ته وويل چې : گنگا ! ته څومره پسته او ذليله بنځه يی ، ما خو ته نه وې پيژندلي چې ته به دخپل مطلب په خاطر زما په پنبو کې تر پريوتو پورې ځان سپک او ذليله کړې ، ايا تاته ستا هغه خبرې در په ياد نه دي چې تا زما تر مخه کړې وې ، تا ته به ياد وې چې هغه وخت چې ما د ځنگل په منځ کې ستا عزت خوندي و ساته او ستا د عزت د خوندي ساتلو په خاطر زما پلار له منځه ولاړ . خو کله چې ما ستا تر مخ ستا د مينې د ترلاسه کولو غوښتنه وکړه نو تا په ډير قهر او غضب سره زه په څيږه ووهلم او ودې ويل چې تا څنگه جرأت کړې چې زما سره د مينې او محبت څرگندونه کوي او دا دې هم وويل چې تا څنگه فکر کړې چې زما د وصلت له پاره زما سره د راتردې کيدو هڅې وکړې ! خواص خان تر دې ځايه دخبرو وروسته لږ څه تم شو خو وروسته يی بيا خپلې خبرې پيل کړې او ويی ويل :

گوره گنگا ! تاته به په ډاډمنه توگه خپلې خبرې در په ياد وي ، تا ماته په چيغو چيغو وويل چې : ته د سپيو په لوبو کې او به څښونکې او په خاورو او اير وکړې انسان يی ، زما اوستا تر منځ دومره توپير موجود دې لکه د شنو لمحو د بدن او په سوزيدونکې اور کې نڅا کونکي خوشبو او بې عکسه خدو خال ، او يا لکه د دښمن د اورښت او د عذاب او درپه درۍ حالت .

گوره گنگا ! تا ماته د شهزادگۍ په صفت دا هم وويل چې : زه د يوه کوچي قبيلې سره تړاو لرم او تر څنگ يی زه د همدې کوچيانۍ قبيلې د سردار غلام هم يم ، په ځنگلونو کې د گيدرو د ښکار او دهغوې د پوستکو د پلورلو په واسطه خپل ورځني ژوند تيروم . زما پلار هم همدا کار کاوه ، په خپلو اورو به يی ناولي پوستکي اچولي و او ستاسو په ښار کې به يی پلورل . تا دا هم ويلي و چې که په راتلونکې کې دې زما سره په دې موضوع باندې دخبرو کولو هڅې وکړې نو په ياد ساته چې خپلو ساتونکو ته به ووايم چې ستا څه در مات کړي . او اخر کې دې راته د «دې ځايه ورک شه» الفاظ وويل او دا دې راته هم وويل چې نه دې دلته اوسيدل غواړم او نه دې بيا شکل کتل .

گنگا ددې الفاظو په اړه هيڅ هم ونه ويل . دهغې بې چاره څه د شرم او خجالت نه ټيټ شوې و . بيا يی په نرې ژغونې شاته اواز کې وويل : خواص خان ! زما اقا ! ايا ته ماته دلته د کيناستو بلنه نه را کوي ؟ ترڅو دهغو خبرو په اړه چې تا همدا اوس وکړې زه لږ څه

خرگندونه وکړم. دهغې په دې خبره خواص خان سمدستي وويل چې: نه! زه تاته دلته د کيناستو بلنه نه درکوم. اونه زه له تا څخه د کومې خبرې وضاحت غواړم. ستا له پاره به ډيره غوره دا وي چې سمدستي او په همدې شيبه کې له دې ځايه ولاړه شې، او په راتلونکې کې نه له ما سره د کتلو هڅه وکړې او نه په دې موضوع د بحث له پاره زما لورې ته بيا راشې.

د خواص خان ددې خبرو په اوریدو سره گنگا بې چاره د لږ وخت له پاره د قبر د تیرو شوو لمحو، په قبر باندې د ورشنيدل شوو مړو گلانو په څیر مړ اوې اود اخري شپې د را غورزیدلو پاڼو په څیر نښتې نښتې او خوره وره ولاړه وه. بیا یو ناڅاپه ور مخته شوه، او وربښکته شوه اود خواص خان پښې یې و نیولې او ورته یې وویل: در ب، بگوان او ایشور په خاطر ماته بښنه وکړه. دخپل خدای اود خپل رسول په خاطر ماته زما دهغو خطاگانو په اړه چې له ما څخه شوي دي بښنه وکړه. زه له تا څخه د بښنې غوښتنه کوم. زه له تاسره مینه او محبت کوم، تا غواړم او له تاسره مینه کوم. غواړم ټول عمر ستا د مینې او محبت د وینځې په څیر دلته له تاسره و اوسېږم. که چیرې ته له ما څخه مخ اړوې، که له ما څخه د کرکې خرگندونه وکړې خوییا به هم زه د یوې یخې چینې، وچ غملې دریا ب، او یا په تالابونو کې د منجمد عکس په څیر دلته و اوسېږم.

د گنگا په دې حرکت سره خواص خان خپلې پښې کش کړې او هغه یې لرې وغورځوله، گنگا په زمکه پریوته او بیا یې ځان راټول کړ او بیرته را پورته شوه، دهغې بې چاره څټ یو ځل بیا تیت شو اود خواص خان تر مخ د سوزیدونکي لمر د تور سیوري په څیر وچه کلکه و دریده. خواص خان ورته تر لږه وخته کتل او بیا یې ورته وویل:

گوره گنگا! ته خبره هسې اوږدوې، په یاد ساته چې ته دخپلې رویې او سلوک، دخپل کبر او خپل ویاړ، اود خپلې کبر نه ډکې پورته غرانگې په واسطه زما له پاره د گرد توپان، د اوردیوال، د تیږو اوروونکې لمحې او د صلیب وینه ثابته شوې یې. تا زما سره ډیره بده وضعه کړې ده او زه دې یوه کرکجن انسان وگرځولم. هغه وخت چې ما گیدرې ویشتلې او خپل ژوند مې ددې لارې تر سره کاوه او ته یوه شهزادگی وې نو هغه وخت را یاد کړه چې ما ستا عزت خوندي وساته، ستا ژوند مې له خطر څخه خوندي کړ، زه دا منم چې ما د هماغه وخته له تاسره مینه کوله چې تا د کوچنیوالي څخه بلوغ ته پورې کړ. هغه وخت ورځ چې ما ستا عزت او ستا ژوند وساته نو په هماغه ورځ ماته له تاسره په ځانته ځای کې دخبرو کولو موقع تر لاسه شوه، او ما په پوره جرئت سره ستا تر مخه دخپلې مینه خرگندونه وکړه. دا په داسې حال کې چې زه د محبت په معامله کې ډیر کمزورې ثابت شوې یم. ددې په ځای چې تا زه د محبت ددې خرگندونو په اړه لږ څه په ځنډ کې غورزولې وې او زما سره دې نیکه رویه او ښه سلوک تر سره کړې وې او بیا دې زما د محبت مخ بلې کومې لورې ته گرځولې وې او راته دې ویلې وې چې ته د بل کوم چا سره مینه لرې. که چیرې همدا سې نه و نو بیا خوبه تا د محبت ځواب را کړې و، خو گنگا! واوره چې: ددې هر څه په ځای دې زه په خوله په څپیر ووهلم اوداسې الفاظ دې راته ویلي دي چې د یوه دروند او شریف انسان له پاره د زغم وړ نه و.

گنگا واوره! زه اوس ستا د هماغې سلوک په خاطر یو کرکجن انسان گرزیدلې یم. ما ستا تر مخ د خپل زړه د ښار د مینې او محبت ټولې دروازې بندې کړې دي، ستا د ناروا کړچار، ستا د کبر اولوی او ستا د خراب فعل په اساس، گنگا!، اوس ته ماته د بدلو لارو غبار، دخزان تیاره شپه، او د زیرې پاڼې په څیر گرزیدلې یې، ورځه او ددې ځایه وځه. ته اوس د غم نه ډک یو داستان یې. زه نه غواړم له تاسره کوم ډول اړیکې وساتم، گنگا! ماته د غمژنو وختونو کیسه، زړه ازارونکې غوښتنه، او خزان وهلې میوه گهلې یې او هیسته مې غورزولې یې. واوره! که چیرې ته زما د زړه خبره اوریدل غواړې نو له ځانه سره یې ولیکه:

ته یوه ډیره غلیظه، پسته، او ذلیل پیغله یې. او زه په هیڅ صورت نه غواړم چې دخپل وجود برخه دې وگرځوم. زما سره د بد کړچار د کولو تر مخه ته زما په سترگو کې ډیره عزتمنده د وقار او درنښت خاونده وې، خو اوس ته زما په سترگو کې د زمکې د تغیر نه هم

سپکه او ذليله يی. گوره گنگا ! پخوا له دې چې زما له خولې څخه ددې نه هم زياتې غليظې خبرې واورې له دې ځايه دې قواره ورکه کړه. او که نه زما غصه ددې نه زياته شوه نو ويرېږم چې زما لاس به ستا په خلاف پورته شي ، په دې خاطر ته همدا اوس او همدا شيبه زما د خيمې څخه بيرون شه ، که چيرې ته داسې ونه کړې نو زه به ساتونکې ته حکم وکړم چې تا په رانېکودو سره د خيمې څخه بيرون کړي

گنگا ورته په ژړا اوسلگيو سره وويل چې : خواص خانه ! تا ته به دهغې اړتيا پيښه نه شي زه پخپله ستا د حکم په مطابق ستا د خيمې څخه وځم خو د تللو څخه دمخه زه يوه غوښتنه لرم. داسې وگڼه چې دا به اخري غوښتنه وي. ددې وروسته به زه تا ته دهيش ډول تکليف د پيدا کيدو سبب ونه گرځم ، خواص خان ورته په ډيره ناخواله توگه وويل چې : وايه ، څه ويل غواړې. په ځواب کې ورته گنگا وويل : هغه وخت چې تا دخپل لښکر سره يو ځای د وندهياچل په غرنيو سيمو کې پړاو کړې و او بيا دهغه ځايه د شپې په تياره کې د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور روان شوې ، نو ستاسو د تگ نه وروسته لښکر هلته څو ورځې نور هم قيام وکړ. خو کله چې لښکر د گوډ د ښار په لور حرکت وکړ ، نو هيبت خان نيازي زما خواته راغې او له ما څخه يی و پوښتل چې ايا زه د رهاست د محل په هغه برخې کې قيام کول غواړم چې پخوا په کې اوسيدم او يا په بل کوم ځای کې د اوسيدو له پاره تياره يم. خو ما د هيبت خان څخه ستا د اوسيدو د ځای په اړه پوښتنه وکړه. هغه ماته ډاگيزه کړه چې اقا شير شاه سوری تاته زمونږ د چورامن وزير براهمن محل درکړې دې. نو ما هيبت خان نيازي ته وويل چې زه غواړم په همغه محل کې چې خواص خان ته ورکړل شوې قيام وکړم. اوس زه ستا د محل په يوې څنډې کې د خپلې اوما سره يو ځای اوسېږم ، زه له تانه همدومره غواړم چې ماته دخپلې اوما سره يو ځای په همدې محل کې د اوسيدو اجازه راکړې. زه ژمنه کوم چې ستا له پاره به د هيش ډول ستونزې د راپيدا کيدو سبب ونه گرځم. خواص خان ورته وويل چې : ورځه ، ته هملته په همدې محل کې اوسېږه ، هيڅوک به له تا څخه په دې اړه ونه پوښتي. د خواص خان په دې خبره گنگا بې چاره خپلې اوبنکې وچولې او د خيمې څخه را بيرون شوه.

۲۹

لږه شيبه وروسته گنگا د رهاست د پخواني وزير چورامن محل ته ورننوتله ، آس يی په تبيله کې و تړه ، د آس د پښو د اواز په اوريدو سره اوما هم بيرون را وتله. هغې وکتل چې گنگا ډيره خفه او غمگينه د آسونو د تبيلې څخه بيرون را وځي ، کله چې هغه را نژدې شوه نو اوما ترې په ډيره مينه و پوښتل چې : گنگا خورې خواص خان درته څه وويل : دهغې ددې خبرې په ځواب کې گنگا بې چاره په ژبه څه و نه شو ويلای خو مخته ورغله او د اوما سره ورغاړې وته ، او د کوچنيانو په څير يی په زوره زوره و ژړل. اوما د لاسو څخه و نيوله او خپلې کمږې ته يی يوړه. تر لږه وخته پورې يی ورته ډاډ ورکاوه کله چې گنگا ځان سنبال کړ نو بيا ترې اوما يو ځل بيا و پوښتل.

گوره گنگا ! ته ولې داسې ژاړې. ماته خورينستيا خبره وکړه چې څه درپيښ شوي دي ، ايا خواص خان ته ورغلې وې. ايا هغه درته څه بد رد ويلي دي ؟ دهغې په دې خبره گنگا ورته وويل چې : اوما خورجانې ! ستا خبرې سهي دي ، زه خواص خان ته روغلم ، اول خويی زما سره کتل نه غوښتل ، خپل ساتونکې ته يی وويل چې هغې ته ووايه چې زه ورسره کتلې نه شم. خوبيا زه په زوره خيمې ته ورننوتلم ، هغه زما په دې کار سخت ناراضه شو او په خبرو خبرو کې يی زه ډيره سپکه کړم ، ماته يی بيا بيا هغه خبرې را يادولې چې ما هغه ته د خپيرې ورکولو په وخت کې کړې وې ، خو هغه وخت زه شهزادگی. وم او هغه له ما سره د محبت او مينې څرگندونه کړې وه. گوره اوما ! زه دا منم چې هغه زما ستره غلطې وه او ما د خپل غرور او لوبی په اساس د خواص خان سره دومره ناروا سلوک کړې و نواوس زما همغه بد سلوک زما د بد قسمتی. او بد فالی. سبب وگرزیدلې دې. گوره اوما خورې ! خواص خان هم په دې اړه ملامته نه دې ، ځکه ماته د يوې شهزادگی. په څير نه و په کار چې دهغه سره داسې بده وضعه وکړم. هغه زما عزت خوندی کړې و ، هغه زما د ژوند

ساتونکې گرزیدلې و نو که په دې وخت کې هغه زما څخه د مینې او محبت غوښتنه کوله نو باید چې هغه مې زغملي وې خو ما هغه ته بدې طعنې ورکړې ، هغه ته مې د گیدرو ښکار کونکې ووايه ، بیا په یوه بل وخت کې هغه زمونږ څیمې ته راغې ، زما پلار ماته وویل چې دهغه څخه ښه و غواړم خو زما څټ د کبر څخه دومره لوړ شوې و چې ما هیڅ هم تر لاسه نه کړای شول. نن هغه زما ټول هغه خواره واره الفاظ او زما له اړخه دهغه سره شوې بد سلوکي یو ناڅاپه زما تر مخ ودرول.

گوره او ما جانې ! خواص خان هم زما سره یو وخت محبت کاوه ، خو اوس هغه له ما څخه ډیره سخته کرکه کوي ، هغه ماته ډیره پسته او ذلیل نجلۍ وویل. ان تردې ځایه راغې چې زه یې تهدید کړم چې د څیمې څخه ووځم او که نه ساتونکې به ما په رانښکودو سره د څیمې څخه بیرون کړي ، خو گوره او ما ! ما دهغه څخه دا اجازه راخستې او راغلې یم چې ماته به د او ما سره یو ځای په دې محل کې د اوسیدو اجازه راکوي او هغه دلته د اوسیدو اجازه راکړه.

تر دې ځایه دخبرو وروسته شهزادګۍ لږ څه غلې شاته شوه او بیا یې په ډیره بې وسۍ سره د او ما په لور وکتل او په خبرو یې پیل وکړ او ویی وویل:

او ما جانې خورې ! زه به یو ځل دوه بیا هم د خواص خان د خوشحاله کولو هڅې کوم ، او ما زه به تاته دا ډاګیزه کړم چې اوس زه خواص خان دخپل ځان څخه هم زیات عزیز ګڼم ، او دهغه سره محبت او مینه کوم ، دهغه پرته د ژوند کولو په اړه فکر هم نه شم کولې. خو که چیرې ددې سره سره بیا هم هغه ماته ښه و نه کړه نو بیا به زه دا محل پرېږدم ، دهغې په دې خبره او ما پرې ورتوپ کړ او ورته یې وویل چې: ته به چیرې ځي؟ ګنگا ورته وویل چې:

گوره او ما جانې ! دره تاس په ښار کې یو زیارت دې ، زه به هملته ورشم او د ژوند پاته شپې او ورځې به د بیلتون په سوزیدونکو لمحو کې را تاوې تیرې کړم. او ما ورته سمدستي وویل:

زه هم دهغه زیارت څخه خبره یم. هلته به ته څه ډول ژوند وکړې ، ځکه هلته ټولې کونډې ښځې اوسېږي. په داسې حال کې چې ته کونډه شوې نه یی. ګنگا ورته وویل چې: زما څخه به بله ستره کونډه څوک وي ، گوره خواص خان زما سویمبر وگټه ، نو د روایاتو او رواج په مطابق باید زما واده د خواص خان سره تر سره شوې وې. اوس چې خواص خان زه و شړلم ، په کار خودا و چې هغه اوس زما میره وای ، نو هغه دمیره کیدو په ځای زه ټولم او ویی شړلم ، نو زه چې اوس کونډه نه اوسم نو څه به یم ؟

گوره او ما جانې ! زه هملته دغه زیارت ته ورځم. او خپل پاته ژوند به هملته د بیلتون د اور په لمبو کې تیروم ، دهغې ددې خبرې په اړه او ما وویل:

اوس خو دهغې زیارت حالت ډیر زیات خراب شوې دې ، څومره کونډې چې هلته اوسېږي هغوی ټولې هلته په ښار او نزدې کلیو او کورونو کې خیر خیرات را ټولوي او په همدې توګه خپلې شپې سبا کوي. ددې زیارت دربار هم په همدې خیر خیرات باندې چلېږي. ګنگا ورته د ډیرې بې وسۍ او بې چارګۍ په حال کې وویل چې:

گوره او ما ! که چیرې هلته اوسیدونکې ټولې کونډې خیر خیرات را ټولوي او خپل ژوند پرې سبا کوي نو زه خو دهغوی نه کمه نه یم زه به د هغوی سره یو ځای خیر خیرات را ټولوم او شپې به پرې سبا کوم ، زه خو د اسمان څخه را ښکته شوې فرښته نه یم ، په دې خاطر لکه څنګه چې نورې کونډې په دې زیارت کې شپې سبا کوي نو د هغوی په څیر به زه هم دخپل ژوند پاته برخه دلته تیروم.

د ګنگا ددې خبرو د اوریدو وروسته او ما لږ څه په فکر کې ډوبه شوه بیا یې د ګنگا په لور وکتل او رته یې وویل:

گوره ګنگا خورې ! که چیرې ته غواړې نوزه به په دې لږ کې د خواص خان سره خبره وکړم. ګنگا سمدستي دهغې په لور وکتل او ورته یې وویل چې: گوره او ما ! هیڅکله هم داسې کار و نه کړې. ما ته ډاګیزه شوه چې خواص خان له ما څخه ډیره زیاته کرکه کوي ، ان تر

دي چي هغه زما دمخ د کتلو حوصله هم نه لري، بس داسې يې وگڼه چې هغه ما د يوې ذليلې، پستې او کبرجنې نجلۍ په څير پيژني، که چيرې ته دهغه سره زما د سپارښتنې له پاره خبرې وکړې نو زه ويريږم چې زما په څير به له تا څخه هم خواص خان کرکه وکړي، تر نن پورې خو هغه تاته خور وایي خوييا به هغه تا هم زما په څير دخپل ځان دښمنه، پسته او ذليله گڼي. خو زه نه غواړم داسې څه ترسره شي، او اوما جانې! بيا به زموږ د دواړو ژوند دلته په دې محل کې ستونزمن وگرځي. په دې خاطر زه له تا څخه هيله لرم چې په هيڅ وخت کې هم دخواص خان سره زما په اړه کومه خبره اتره ونه کړي.

کله چې گنگا چپ شوه نو اوما ورته وويل:

گوره گنگا خورې! ما دخپل ژوند يوه برخه له تاسره تيره کړې ده، نو که چيرې حالات دومره زيات خراب شول نو زه به په هر صورت ستا ملگرتيا کوم. که چيرې خواص خان ستا د ټولو هڅو سره بيا هم تاته بښنه ونه کړي نو بيا به ددې ځايه ووځو او هملته هغه زيارت ته به ولاړې شو، خو اووره چې زه به هم له تاسره همغه زيارت کې اوسېږم او ستا خدمت به کوم.

داوما ددې خبرو د اوریدو سره گنگا بې چاره لږ څه شاته شوه، يوځل بيا د اوما سره ور غاړې وتله، ښه يې د زړه د خلاصه وژړل، د اوما سترگې هم د اوبښکو ډکې وې، دواړه تر يوه وخته پورې يوبل ته ور غاړې وتلې وې او ژړل يې. بيا يې ځانونه سنبال کړل، بيا هغوي دواړو بې چارگانو دخپلې ډوډۍ له پاره تيارې پيل کړې.

۳۰

يوه ورځ ماښام په داسې حال کې چې گنگا دخواص خان د حويلۍ په پخلنځاي کې د ډوډۍ په تيارولو کې مشغوله وه ويې کتل چې له يوه اړخه اوما په منډه منډه دې لورې ته راغلي، هغه ډيره خندان او خوشحاله وه، گنگا دهغې څخه ددې خوشحالي په اړه وپوښتل او ورته يې وويل چې:

اوما خورې! ايا کومه غير معمولي پېښه شوې چې داسې خوشحاله يې. اوما ورته ځواب کې وويل چې هو! گنگا خورې! ته يې غير معمولي خبره وگڼه. گنگا ورته په ژورو سترگو وکتل او ورڅخه يې وپوښتل: نو بيا يې ماته ولې نه وايي؟ اوما ورته مخ کړ او ويې ويل چې: د خوشحالي خبره خوداده چې خواص خان د لښکر د خيمو د منځ څخه خپله خيمه لرې کړه او دلته حويلۍ ته راغلې دي. هغه د حويلۍ د ښې لورې دکوتو څخه په يوه کې ميشت شوې دي. ما پخپله هغه خپلې کوتې ته د ورننوتلو په وخت کې وکوت. دهغه سره يې ساتونکې هم ملگري دي. دهغه دکوتې تر مخه اوس دهغه ساتونکې په پهره ولاړ دي. دهغې په دې خبره گنگا يو ځل بيا د ناهيلۍ په بڼه وويل چې:

گوره اوما خورې! په دې کې د خوشحاليدو څه دي. که چيرې ته په دې خوشحاله يې چې خواص خان دلته حويلۍ ته راغلې دي نو دا خبره زموږ له پاره څه نوې نه ده. هغه خو زموږ له پاره دلته نه دې راغلې، شير شاه سوري دا حويلۍ او محل هغه ته ورکړې دي نو په دې ځاي ته دهغه راتگ دهغه خپل حق دي. دهغې په خبره اوما وويلې:

گوره گنگا خورې! زه تاته يوه ډيره مخلصانه مشوره درکوم. د ډوډۍ د پخولو نه وروسته ته خواص خان ته ډوډۍ تياره کړه او دا ډوډۍ هغه ته پخپله يوسه، هغه ته ډوډۍ کيږده، په دې ترتيب زه هيلمنه يم چې که چيرې دهغه په زړه کې تاته لږ څه مينه هم پاته وي نو هغه به ستا د لاسو څخه دا ډوډۍ واخلي او به يې خوري، تر څنگ به يې له تاسره چې کوم خفگان راغلي هغه به هم له منځه يوسي او راضي به شي.

داوما په دې مشورې سره گنگا لږ څه فکر وکړ او بيا يې ځواب ورکړ چې:

گوره او ما ! زه به ستاد وينا په مطابق خواص خان ته ډوډۍ يوسم خو که چيرې هغه يو ځل بيا زما سره د پخوا په څير سلوک وکړي او يا يې زما د لاسو څخه ډوډۍ وانه خسته ، او يا يې زه دخپلې کمرې څخه راوويستلم.. دهغې په دې خبرو ورته او ما په پريکنده توگه وويل چې :

واوره گنگا ! که چيرې دا ځلې هم خواص خان ستاسره همغسې رويه او سلوک وکړ او ستاسره يې د مصالحت هڅه ونه کړه ، او ستاد لاسو ډوډۍ يې هم ونه خوړله نو بيا واوړه ! چې د راتلونکې سهار د مخه په تيارې کې به مونږ ددې ځايه وځو او د رهناس همغه زيارت ته به ورځو ، هيڅوک به په دې خبره نه خبريږي چې مونږ دواړه چيرې تللي يو. داوما ددې ځواب په اوريدو سره د گنگا رنگ تک ژير شو او وي ويل:

او ما خورې ! ستاد اوړانديز په ځاي دې خو د خواص خان څخه به زما لرې والې ماته د زغم وړ نه وي او زما د مرگ سبب به وگرځي. او ما ورته يې په زړه توگه وويل چې ولې به د زغم وړ نه وي. کله چې خواص خان له تاسره مينه نه کوي ، تانه خوښوي ، د خپل زړه څخه يې ستا مينه ، محبت او غوښتنه لرې کړي او تا په خپله مينه کې له ځانه سره نه شريکوي نو بيا به دهغه څخه لرې والې تاته ولې د زغم وړ نه گرځي او يا به تا د انديښنو په درياب کې لاهو کړي.

گوره گنگا خورې ! ته همغه يې چې يو وخت دې د خواص خان څخه د زړه له کومې کرکه کوله ، زه پوهيږم چې که چيرې خواص خان ستا خپلول و نه غواړي نو په خپل زړه کې دې همغه د نفرت د جهنم او راتازه کره چې پخوا دې د خواص خان سره درلوده. دهغې په دې خبرو گنگا بې چاره د ډيرې بې وسۍ څرگندونه وکړه او ورته يې وويل چې :

او ما خورې ! کاشکې ما داسې کولای شول ، کاشکې ما هغه کرکه او نفرت بيرته راوستلای شوې چې د خواص خان په اړه مې درلودل، هغه وخت و چې هغه صاحب خان و او گيدې يې بنسکار کولې. خو اوس زما په ژوند کې يو انقلاب راغلې دې.

او ما جانې ! غوږ شه ! په دې کې هيڅ شک نه شته چې ما د صاحب خان څخه ډيره زياته کرکه درلوده ، او تا ته معلومه ده چې ما دهغې کرکې څرگندونه هم کړې وه ، او هغه وخت مې خواص خان په خوله په څپيره هم وهلې و ، خو هغه وخت هغه صاحب خان و . هغه هم په داسې حال کې چې هغه په ما احسان کړې و او زما د ځان او ابرو ساتنه يې کړې وه. خو ددې هر څه سره بيا هم ما دهغه څخه ډيره سخته کرکه درلوده ، ان تر دې چې ما دهغه احسان هم له ياده وويست او دهغه پر خلاف مې لاس پورته کړ خودهغې وروسته زما په ژوند کې يو انقلاب راغې.

گوره او ما خورې ! کله چې زما د ترلاسه کولو له پاره د سويمبر تر نامه لاندې مقابلي پيل شوې او خواص خان د يوه نقاب پوښه په لباس کې زما ددې سويمبر درې واړه مقابلي په پوره ميړانه وگټلې نو په هغه وخت کې هم ما د صاحب خان څخه کرکه کوله ، دهغه له پاره زما په زړه کې هيڅ ډول مينه او محبت ځاي نه درلود ، خو څه وخت چې دې نقاب پوښه زما د سويمبر درې واړه مقابلي وگټلې نو دهغه بريا ، دهغه ميړانه ، دهغه نښه ويشتل او دهغه د تورې د وهلو هنر زه په خپله دهغه لورې ته راښکودم. خو زه نه پوهيدم چې ددې نقاب پوښه په لباس کې خواص خان را نغښتي دې.

بيا د سويمبر د درېمې برخې د گټلو نه وروسته چې کله دغه نقاب پوښه زما دخپلولو په ځاي ماته ډاگيزه کړه چې هغه له ما څخه نفرت لري ، او بيا ولاړ. دهغې وروسته چې کله هغه د سويمبر د درې واړو مقابلو د گټونکو شهادگانو سرونه ورپرې کړل نو بيا زه نوره هم ددې په مينې کې ورو نښتم په دې اساس مې ژمنه وکړه چې زه به په هر صورت دغه نقاب پوښه پيدا کوم او دخپل ځان له پاره به يې ترلاسه کوم ، دا ځکه چې همدغه نقاب پوښه زما د مينې او محبت اخري پولې ته رارسيدلې و ، هغه زما د ژوندانه تر ټولو لويه کمزورې گرزيدلې ده نو په دې خاطر ما دهغه د ترلاسه کولو له پاره هڅې پيل کړې.

گوره اوما ! دلته دراتلو وروسته چې فدايي خان ماته خبر راکړ چې هغه نقاب پوشه په اصل کې همدغه خواص خان دې نو گوره خورجانې ! دخواص خان له پاره چې زما په زړه کې کومه کرکه مودجوده وه هغه له منځه ولاړه ، اوڅومره مينه او محبت مې چې د سويمبر د مقابلو اخري گټونکې ته په زړه کې را پيدا شوې و هغه ټوله مينه ، ټول محبت او ټوله غوښتنه دخواص خان د ذات په لور باندې منتقله شوه . اوس همغه خواص خان چې يو وخت زما له پاره د ډيرزيات دنفرت وړ و ، اوس راته ډيرزيات نادر او نايابه گرزيدلې دې . واوره ! څومره چې ترې ما کرکه کوله ، اوس ورسره دهغې څخه په سلونو واره زيات محبت او مينه کوم . اوما خورې ، زه فکر کوم چې دخواص خان پرته به زما ژوند د جهنم د اور په څير وي ، داسې فکر کوم چې د خواص خان پرته به هلته په هغه (اشرم) زيارت کې زما ژوند څه ډول تيريږي . ما خو غوښتل چې په همدې حويلۍ کې و اوسېږم ، او کله کله په پټه توگه خواص خان ووينم ، اودخپل زړه دميني او دهغه په کتلو سره مې کړم . خو کله چې زه ددې ځايه ولاړه شم او په هغه زيارت کې و اوسېږم نو اوما خورې ، زما ژوند خو به د خاورو سره خاورې شي .

ددې خبرو څخه وروسته چې کله شهزادگۍ گنگا خاموشه شوه نو اوما ددې ټولو خبرو ځواب ورکړ او ورته يې وويل :
گوره زما گنگا خورجانې ! زه ستا د ميني او محبت انقلاب په ډاگيزه توگه کتلې شم . که چيرې ته په ريښتني توگه د خواص خان نه پرته ژوند نه شي کولای او دهغه څخه د لرې پاته کيدو زغم هم نه لرې . نو بيا خو هغه دخپل ځان په لور د مايل کولو له پاره يوه بله طريقه هم شته . گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې ، هغه کومه يوه ده . اوما ورته وويل :

واوره گنگا ! اوس خو ته دخواص خان له پاره ډوډۍ له ځانه سره واخله او ورشه ، که چيرې هغه ستا دلاسو ډوډۍ وخوړه او ستا سره يې په ښه توگه خبرې اترې وکړې نو بيا خو به ټولې ستونزې په خپله هوارې شي ، خو که چيرې داسې ونه شول نو بيا راځه او سهار وختي به دهغه زيارت په لور ورځو ، ما تاته مخکې هم ويلي و چې په اوسنيو حالاتو کې دهغه زيارت د لنگر اقتصادي حالات ښه نه دي ، په دې خاطر هلته چې څومره کونډې ښځې اوسېږي هغوي د خير خيرات د راټولولو له پاره بيرون را وځي او په همدې توگه هغوي هملته په هغه زيارت کې خپلې شپې سبا کوي ، گوره گنگا خورجانې ! ته هم دهغو ښځو سره د خير خيرات له پاره را وځه ، زه به هم درسره په همغو کونډو ښځو کې اوسېږم او د خير خيرات د راټولولو له پاره به دلته دخواص خان حويلۍ مخې ته را ځو . د خير غوښتنې په وخت کې به ته خپل بدن په ډيره ښه توگه پټ ساتي او په خپل مخ به هم نقاب اچوي ، زه پوهېږم چې خواص خان ډير همدرده او ځان څارونکې انسان دې ، هغه به هيڅ کله هم له تاڅخه نفرت نه وي کړې خو هغه سلوک چې تا دهغه سره کړې دې نو دهغې په اساس له تاسره دهغه محبت په ډيره زياته کرکه او نفرت باندې بدل شو .

گوره گنگا ! ته به يې منې او که نه ، هغه وخت چې هغه گيدې ښکار کولې نو هغه وخت هغه ته د زړه له کومي د خپل ځان له پاره غوښتلې ، هغه نه غوښتل ستا نه پرته ژوند وکړي خو کله چې تا هغه په خوله په څپيره وواهه ، هغه دې بې عزته کړ ، او بيا چې کله ستا پلار هغه خپلې خيمې ته راوباله او هلته هم تا هغه توهين کړ . نو بيا هغه له تاسره خپل محبت په نفرت او کرکې باندې بدل کړ . اوس به ستا کار دا وي چې هغه نفرت بيرته په محبت او ميني باندې را واپوړي .

گوره گنگا ! لکه څنگه چې خواص خان په نقاب کې ستا د سويمبر مقابلې وگټلې او ستا له پاره يې خپل نفرت په محبت او مينه باندې واړاوه ، اوس به ته هم دخواص خان دخپلولو له پاره همدا ډول طريقه استعمالوي ، ته به هم خپل جسم را ونغاړي او په مخ به نقاب راخپور کړي او د خير خيرات د غوښتلو له پاره به دلته راځي ، په ځانگړې توگه هغه وخت چې خواص خان بهر وويني . ته به دخپل سلوک او روپۍ او خبرو په واسطه خواص خان دخپل ځان په لور را مات کړي ، ماتاته ويلي دي چې هغه ډير د خدايه ويريدونکې ، نیک او همدرده انسان دې ، زما په فکر که چيرې ته د شهزادگۍ په توگه هغه دخپل ځان له پاره نه شي را ماتولې نو ديوې کنډې په خير خويي

خامخا تر اغيز لاندې راوړې شې او هغه په خپله مينه کې را نغاړلې شې ، که چيرې ته داسې وکړاې شې نو زه به په دې پوه شم چې تا دخپل ژوند ډيره ستره معرکه ترسره کړې ده .

داوما په دې مشورې د گنگا په مخ کې د خوښۍ نښې را وځليدې ، ترلږه وخته پورې يې په شوخو سترگو د اوما په لور کتل او بيا يې ورته وويل : اوما خورجانې ! ستا د امشوره ډيره غوره ده او زما په فکر چې عملي کيداې هم شي . که چيرې په ريښتيا توگه خواص خان زما څخه راضي نه شو او له ما سره يې دشهزادگۍ په توگه دخپلو اړيکو د سمولو هڅه و نه کړه نو زه به د کونډې په خير دهغه دميني د ترلاسه کولو هڅې وکړم . اوما جانې ! خواص خان زما سويمبر گټلې دې ، اوس په نړۍ کې همدا يواځنې ځوان دې چې زما د تن ، روح او عزت مالک گرزيدلې دې ، زه په دې پوهيږم چې تر هغې چې خواص خان ماته ترلاسه نه شي نو زما روح ، اوما د وجود هره برخه به نيمگړې وي ، زه به د يوې کونډې په خير د خواص خان دخپلو لور ډول هڅې وکړم ، اوس به زه ستا د مشورې په مطابق د خواص خان له پاره خوارک خښاک له ځانه سره يو سم . بيا به ووينم چې دهغه عکس العمل څه ډول دې . ددې خبرې سره سم گنگا پورته شوه ، او دخوراک خښاک ټول شيان يې په لوبڼو کې سره را يوځاې کړل ، هر څه يې راواخستل او دهغې کمږې په لور ور وخوږيده چې خواص خان په کې ميشت و .

۳۱

د خواص خان دې مانۍ ته د راتلو وروسته ، بياسته او زړه وړونکې شهزادگۍ گنگا د ستورو په خير ځليدونکې د خواص خان خونې ته را ننوتله ، هغو ساتونکو چې د کمږې نه بهر يې پهره کوله هغوي هم شهزادگۍ گنگا د دننه د ورتلو څخه مننه نه کړه ، ځکه ټول په دې خبرو چې هغه د شيرشاه سوري له اړخه خواص خان ته د وينځې په توگه ورکړل شوي وه .

کله چې دخوراک خښاک د سامان سره يوځاې شهزادگۍ گنگا د خواص خان خونې ته ورننوتله نو ويې کتل چې د خونې په يوه برخه کې خواص خان سترگې پټې کړې وې او ناست و ، د گنگا په ورتلو هغه يو ټکان وخوړ ، سترگې يې پرانستې او کله يې چې وکتل نو گنگا د درنښت په خاطر دنبه راغلاستله پاره خپل ځان تپت کړ او بيا يې په خپل خواړه او از سره د حقيقت نه ډک الفاظ د ملغلرو په خير خپاره کړل او ويې ويل :

زه تاته دې مانۍ ته په راتلو سره مباکي وایم . ما ستا له پاره خوراک راوړې دې ، زه هيله لرم چې ته به پخواني خفگانو نه او نارضايتونه يوه اړخ ته کړې ، ځکه چې شيرشاه سوري زه تاته د يوې وينځې په خير درکړې يم او ددې نه اخوا تا زما د سويمبر په گټلو سره هم زما د ترلاسه کولو حق ثابت کړې دې .

خواص خان تر يوه وخته پورې شهزادگۍ گنگا ته په ډير غور او دقت سره کتل . خوشهزادگۍ د خوراک لوبڼې په خپلو لاسو کې نيولي و او هملته ځاې په ځاې ولاړه وه . دلږ ځنډ وروسته د خواص خان د قهر او غصې نه ډک او از را پورته شو او ويې ويل :

گوره گنگا ! ايا ته ما د يوه تور ، له منځه تللي او پخواي چينجوو هلي لږگې په خير انسان گڼې ، کوم چې هرې لورې ته وغواړې و خرخوې . واوړه ! زما له تاسره هيڅ ډول اړيکې نه شته ، همدا اوس او په همدې شيبه کې زما دخونې څخه بيرون شه . او که په راتلونکې کې دې زما له پاره د خوړو د راوړو هڅه وکړه او يا زما خونې ته دې د راننوتلو هڅه وکړه نو يا د ساته چې زه به تا ډيره بې عزته کړم ، ستا بڼگينه په همدې کې ده چې تر هغې چې ته د اوما سره يو ځاې دلته او سيدل غواړې په پټه خوله و او سپرې او کله چې هم ددې مانۍ څخه تلل غواړې نو هيڅوک به هم ستا لاره و نه نيسي ، بس ، زه ددې نه اخوا نور څه درته نه وایم .

د خواص خان ددې خبرو څخه داسې بريښيده چې د شهزادگۍ بې چاره پښې د زمکې څخه بنويدلي دي ، هغه دومره مړ ژواندې شوه چې پښو يې حرکت نه شو کولای ، دهغې ددې حالت په کتلو سره ورته خواص خان يو ځل بيا وويل :

گوره گنگا! ته اوس زما له پاره يو تياره ښارگوټې ، د گرد او غبار نه ډكه شپه او د خيړن زړه د افق په خيړ گرزيدلې يې . يو وخت ته ماته زما د غوښتنو سمندروې ، خو اوس ته ماته زما د غوښتنو د عذاب څخه هم بدتره يې . ورځه او په آينده کې دې لورې ته د راتلو هڅه مه کوه .

د خواص خان په دې خبرو شهزادګۍ بې چاره د غمژنو لمحو قصه او د تيرو شوو وختو د ويجاړو په خيړ وگرزيدله . دهغې د وصل گمان د هجر او بيلتون په يقين بدل شوې و . تر لږه وخته پورې هغه بې چاره چې چاپ په درانه خوب ویده او د منجمدو ساعتو په خيړ ولاړه وه ، دهغې د حالت څخه داسې بريښيده لکه چې دهغې د بدن څخه د عمر تپ وتلې وي او يا پرې چا دهغې ساه اخستل بند کړي وي ، په خپل ځای ولاړې شهزادګۍ تر يوه وخته پورې خپلې شونډې چيچلې ، دهغې سترګې د اوښکو څخه ډکې شوې وې او بيا يې د سترگو څخه د اوښکو سيلاب را روان شو ، ددې نه وروسته هغه په ډيره بېړه را وگرزيده او د خوراک سامان يې له ځانه سره راواخست او په منډه دهغه ځايه را ووتله .

هغه بيرته هغې خونې ته ورننوتله چې او ما يې ورته په کې په ډيره بې صبرۍ سره انتظار کاوه ، شهزادګۍ گنگا ، د خوراک لوبښې يوې لورې ته کيښودل او بيا په يوه ځای کې کيناسته او د کوچنيانو په خيړ يې په ژړا لاس پورې کړ ، په چغو چغو يې وژړل ، او ما ور مخته شوه او دهغې سره ور غاړې وتله او ورڅخه يې وپوښتل چې گنگا خورې ! څه در پېښ شوي دي ، ايا خواص يو ځل بيا له تاسره بدتميزي کړې ده ، دهغې په دې خبره گنگا خپل ځان سنبال کړ او په ژرغوني اواز سره يې وويل چې :

او ما خورجانې ! خواص خان زه را وشړلم ، ماته يې سپکې سپورې وويلې او دخپلې خونې څخه يې راته د تللو حکم وکړ . او ما ! د خواص خان د کرکې په اساس خو اوس زه دخپل ځان له پاره هم سراب گرزيدلې يم ، اوس زه بې حسه او خالي لاس او دهغه ډال په خيړ يم چې نه شاخونه لری او نه لمن ، او ما د خواص خان پرته زه د توري تيارې شپې دهغه توپان په خيړ گرزيږم چې په مقدر کې يې غم او له منځه تلل ليکل شوي دي . او ما خورجانې ! ما خو خواص خان د کلونو کلونو د پانګې قطره قطره گڼلې او محبت مې ورسره کړې دې ، خورجانې ! زه خو خپل محبت او مينې د ما په خيړ چيچلې يم . خو اوس هم زما په زړه کې د خواص خان محبت د بې لمسه خيړ په خيړ روان دې . خو او ما خورجانې ! داسې بريښي چې د خواص خان سره زما د محبت لمر نور په ډوډيدو دې . ويرېږم ، او زړه مې لږ زيږي چې د خواص خان پرته او دهغه په بيلتون کې به د پيريو په خيړ دا اوږدې شپې او د کلونو په خيړ دا ورځې به څه ډول تيروم .

د شهزادګۍ گنگا ددې خبرو په ځواب کې او ما تر څو لمحو پورې چپه ناسته وه ، بيا د يوه هوډ سره راپورته شوه او ويې ويل چې : گنگا خورې ! سمدستي راپورته شه ، مونږ دواړه خويندې به همدا اوس او په همدې ګرۍ کې د هغه زيارت په لور ورځو ، که چيرې خواص خان ته را شړلې يې نو دهغه د ترلاسه کولو له پاره به مونږ همغه لاره نيسو چې پخوا مو پرې خبرې کړي دي . د او ما په دې خبرو باندې شهزادګۍ گنگا په ډيره عجيبه توګه دهغې لورې ته وکتل ، لږ څه مسکۍ شوه او بيا يې ورته وويل چې : راپورته شه خورجانې ! زه تاته ډاډ درکوم چې اخر به بريا زموږ په برخه کيږي ، ددې خبرې سره سم دواړو خپل سامانونه راټول کړل او دخپلې خونې څخه را ووتلې .

۳۲

بله ورځ چې خواص خان دخپلې خونې څخه را ووت نو د مانۍ نه بيرون ساتونکې ورته را نژدې شو او ورته يې وويل چې : امير خواص خانه ! دلته په مانۍ کې او سيدونکې شهزادګۍ گنگا او دهغې او ما دواړه د شپې وختي ددې ځايه څخه ووتلې ، ته هغه وخت ویده وې او مونږ نه غوښتل تا دخوبه بيدار کړو نو ځکه مو خبر درنکړاې شو ، خواص خان دهغه خبره په ډيره بې پروايۍ سره واخستله او بيا يې ترې وپوښتل چې هغوې چيرې ولاړې ؟ ساتونکې ورته وويل چې : کله چې هغوې د مانۍ څخه ووتلې نو ماترې وپوښتل چې هغوې په

دې شپه کې چيرې ځي؟ شهزادګۍ گنگا راته وويل چې هغه له اوما سره يو ځای د يوه دوست او خپلوان کورته ورځي، نو په دې خاطر يې ما لاره و نه نيوله او هغوي دواړه ولاړې. خواص خان ورته وويل چې ډير ښه شول چې تا دهغوي لاره نه ده بنده کړې، ددې خبرې سره سم خواص خان د ساتونکې خبر ته د کوم اهميت د ورکولو پرته د آسونو د تبيلې خواته ورغې.

۳۳

شهزادګۍ گنگا او دهغې اوما دواړو هملته درهتاس د ښارد (ودهوا اشرم) د زيارت په لنگرځای کې ځانته د اوسيدو ځايونه پيدا کړي و او هملته اوسيدې. دواړو په هماغه دويمه ورځ په خپل فعاليت پيل وکړ او د دې لنگرځانې د نورو کونډو ښځو سره يو ځای يې درهتاس په ښار کې د خير خيرات غوښتل پيل کړي و. هغوي نورې ښځې هم له ځانه سره راواخستې او د خواص خان د حويلې په لور يې د سوال کولو له پاره له پاره سره راوړې. خو په دې ورځ هغوي د خواص خان سره و نه شو کتلاي. هغوي د مانۍ نه بيرون د سوال کولو له پاره غږ پورته کړ، ساتونکو لږ څه ورکړل او دهغې ځايه يې بيرته لرې کړې. په همدې توګه به هره ورځ شهزادګۍ گنگا او دهغې اوما د نورو کونډو ښځو سره يو ځای ددې مانۍ شاوخوا د خير خيرات د غوښتلوپه بهانه چکر واهه. خو ددوي به د خواص خان سره ليده کاته نه کيدل او هماغه پهره دارانو به لږ څه ورکول او دوي به بيرته ناکامه او نا مراده ستنيدي.

يوه ورځ هغه وخت چې شهزادګۍ گنگا او دهغې اوما د نورو کونډو سره يو ځای د خواص خان حويلې ته راغلې نو اوما وکتل چې خواص خان په خپل آس سپور او د آسونو د تبيلې څخه بيرون را وتلې او تر بيروني دروازې پورې را رسيدلې دي. دهغه د ليدلو سره سم يې تر خپل څنگ روانې شهزادګۍ ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: زما خورې! داسې بريښي چې ستا برخليک را وينښ شوي دي، وګوره هغه دې خواص خان د آسونو د تبيلې څخه په آس سپور د مانۍ مرکزي دروازې ته را روان دي، ته په منډه دروازې ته ولاړه شه او د خير غوښتلو له پاره غږ وکړه. داوما په دې خبره گنگا خوشحاله شوه خو اوما ته يې هيڅ ځواب ور نه کړ، ډيره په چټکۍ سره مخته ورغله، اوما هم د نورو کونډو سره يو ځای دهغې تر شا په بېړه هغه لورې ته ور روانه وه. اوما او گنگا دواړو د نورو خير غوښتونکو کونډو ښځو په څير سپين کالي په غاړه کړي و، يواځنې توپير يې دا و چې ډيره کي ښځو کومه ځانګړې پرده نه درلوده مګر دوي دخپل ځان تر څنگ خپل مخونه هم را نغاړلي و. دوي دواړو په خپلو مخونو باندې سپين نقاب راخپور کړي و، اوما د نورو ښځو تر منځ پاته شوه خو گنگا مخته راغله او د خواص خان د حويلې په دروازه کې و دريده او د خير غوښتلو غږ يې وکړ. د آسونو د تبيلې څخه را روان خواص خان دهغې دا غږ هم اوريدلې و، تر دې دمه نورې ښځې هم هلته ور ورسيدې او هغوي هم د شاوخوا کورونو څخه د خير غوښتلو اوازونه پورته کول.

د لمړنۍ غږ وروسته چې کله گنگا د خير غوښتنو له پاره دويم ځل خپل اواز پورته کړ نو هغه وخت خواص خان مرکزي دروازې ته را رسيدلې و، د گنگا په لور په کتلو سره هغه دخپله آسه را ښکته شو او په ډيره نرمه او مينه ناکه توګه يې د گنگا څخه وپوښتل چې: ته څوک يې او ولې خير غواړې؟ اودا چې ستا په څير په لباس کې را نغاړلې نورې ښځې خير غواړي هغوي څوک دي؟ دهغه د خبرو په ځواب کې ورته گنگا وويل چې: مونږ ټول د هغه زيارت د لنگر اوسيدونکي يو، ځکه چې هغه د کونډو ښځو د اوسيدو او پناه ځای دي، دا کونډې ټولې هملته اوسېږي، او هره ورځ د خير غوښتنو له پاره بيرون راوځي او په دې توګه خپل ژوند سبا کوي، د خير غوښتلو زموږ د کونډو ورځنې ژوند دي. دهغې په دې خبرو ترې خواص خان په يوه ډول مرغوبيت او پلټنې سره وپوښتل چې:

ته خو همدا اوس دخپل اواز او دخپل جسماني جوړښت څخه ځوانه معلومېږې، نو ته څنگه کونډه شوې يې او چا کونډه کړې يې؟ گنگا ورته وويل چې زما نوم گيتا دي، داسې وګڼه چې د غمونو گيتا، زما مور او پلار مړه شوي دي او د يوه کس سره زما کوژده وشوه، لا تر اوسه پورې زما رخصتي نه وه شوې چې هغه زه پريښودم، هغه ډير بد معاش او اوباشه انسان و، د کوڅه ډيو نجونو سره به

گرزیده را گرزیده نو په دې خاطر ما هم دهغه سره د یوځای ژوند د تیرو لوڅخه انکار وکړ. څرنگه چې زما هیڅ بل د اوسیدو ځای نه و نودلته مې په دې لنگر خانې کې د پناه غوښتنه وکړه ، بس اوس خیر خیرات غواړم او خپل ژوند پرې سبا کوم. ددې سره سم د غمنواو مصیبتونو په اساس د گنگا بې چاره په سترگو کې اوبښکې راغلې ، هغه نقاب یی چې په مخ را خپور کړې و په اوبښکو لوند خيشت شو ، دهغې د حالت په کتلو سره خواص خان ویلي ویلي شو .

تر لږ څنډه پورې خواص خان هملته خاموشه ولاړ و خو بیا یی په ډیره مینه ترې وپوښتل چې : ایا تاته کوم تکلیف دي او یا دې هلته په لنگر ځای کې څوک تنگوي؟ گنگا ورته په ژړغوني اواز کې وویل چې : غم خو زموږ د کونډو مقدر گرزیدلې دي. څرنگه چې زه اوس هم ډیره ځوانه او تنکۍ یم نو په دې خاطر هر څوک راته په غلطو سترگو ویني ، زما د ژړا علت د کوم چا له اړخه د تکلیف ، غم او یا گواښ د راپیدا کیدو په خاطر نه دي ، بلکه ستا د دغو دوو درې خوږو جملو په ویلو سره زما زړه ویلي شو او ماته ژړا راغله ، تر اوسه هیچا له ما څخه د همدردۍ په توگه نه دي پوښتلي چې نوم دې څه دي ؟ ته څنگه دلته لنگر ځای ته راغلې یی او یا پر تا څه تیر شوي دي ؟ د گنگا په دې خبرو سره خواص خان ډیر زیات اغیزمن شو ، ان تردې چې تر ډیره یی خپل خټ تیت کړې و او بیا یی وویل :

گیتا ! که زه تاته یوڅه ووايم نو ته به یی ومنې ، گنگا ورته سمدستي وویل چې : حتما یی منم ، ولی به یی نه منم. ته وایه ماته څه ویل غواړې. ددې خبرې سره سم خواص خان د خپلو کالیو څخه څو سیکې را وویستلې او د گنگا په لوری لاس وروغځاوه ، گنگا دخپل اړخ د خپتې پلو ورته را وړاوه او خواص خان په هغې کې دغه سیکې ورواچولې. بیا ورته خواص خان وویل چې : گوره گیتا ! ته به سبا همدا وخت دلته دروازې ته راشې او دخیر غوښتلو غږ به وکړې زه به ستا انتظار کوم ، زه به دومره څه درکړم چې ته پرې خپل ژوند په ښه توگه سبا کړې .

اوس ته ورځه. ستا نورې خیر غوښتونکې ملگرې درڅخه لرې ولاړې هسې نه چې ځانته پاته شې. ددې خبرې سره سم خواص خان په خپل آس سپور شو. د خواص خان سره دخبرو نه گنگا ډیره ډاډمنه او خوشحاله وه ، بیا بیرته ستنه شوه او په ډیرې بیړۍ سره د نورو ښځو سره یوځای شوه ، خواص خان هم په خپل آس سپور او په کومې لارې ولاړ.

کله چې گنگا د نورو کونډو تر څنگ را ورسیده نو او ما په ډیره بیړه ورواندې شوه او ترې ویی پوښتل چې : گنگا جانې ! ته ډیره بختوره وې چې نن دې د خواص خان سره وکتل ، تا له هغه سره څه وویل : گنگا ورته په ډیره پټه توگه ټوله قصه وکړه ، او ما دهغې په خبرو باندې ډیره خوشحاله شوه او بیا یی ورته وویل : گنگا خورې ! داسې بریښي چې ستا دبرخلیک او ستا د نیک بختۍ ټولې دروازې پرانستل کيږي او هغه مقصد او منزل چې دې دشهزادګۍ په توگه نه شو تر لاسه کولې اوس یی د یوې نقاب پوښته پیغلې په توگه تر لاسه کوي. څرنگه چې خواص خان ته سبا بیا را بللې یی نو ته به سبا خامخا په همغه وخت راځې ، بیا به زه وینم چې هغه تاته څه ویل غواړي. ددې خبرو وروسته دواړه چپه خوله روانې شوې او د نورو کونډو سره یوځای د خپل لنگر ځای په لور مخته ورتللې .

بله ورځ ، د تیرې ورځې په څیر ، گنگا په خپل وخت خیر خیرات غوښتنې له پاره د خواص خان د حویلی دروازې ته روغله او د خیر غوښتو اواز یی وکړ. دهغې د لمړي غږ سره سم خواص خان د خپل میلمستون څخه نژدې په منډه منډه راغې او د گنگا په لور په کتلو سره یی وویل ، گیتا ! ما هلته په میلمستون کې په ډیره بې صبرانه توگه ستا انتظار کاوه ، دهغه په دې خبره گنگا په ډیره مړ ژواندې توگه وویل چې : تا په همدې وخت کې را بللې وم ، نو دادې زه راغلم. خواص خان تر لږه وخته پورې هغې ته په ډیر غور سره وکتل ، همغه پروڼې لباس دهغې په تن و ، بلکه سپین دښیدو په څیر کالي ، هغې د همدې کالیو په واسطه خپل جسم او خپل مخ را نغاړلې و ، د تیرې ورځې په څیر نورې کونډې هم د شاوخوا کورنو ته د خیر غوښتنې له پاره ورغلې وې. د خواص خان په خاموشه پاته کیدو سره گنگا ترې وپوښتل :

ستا په راغونښتلو زه دادي راغلې يم ، خو زما څخه يوه بې عقلې شوې ده ، چې پرون ما له تاسره ډيرې خبرې وکړې خو ما ستا څخه ستا نوم ونه پوښته ، دهغې په دې خبره خواص خان ورته مسکې شو او ويی ويل چې گيتا ! زما نوم خواص خان دې او د شير شاه سوري دلښکرو ستر سالار يم ، گوره گيتا ! ما ته پرون ددې له پاره را بللې وې چې ما ستا له پاره څه شيان اخستې دي ، که چيرې ته يې بده ونه گنې ، نو هغه د خپله ځانه سره يوسه او د خپلو اړتياو له پاره يې وکاروه . گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې : څه ډول شيان دې مهاراجه ! خواص خان ځواب ورکړ ، کوم خاص څه نه دي بلکه ستا د زوندانه دورځنې اړتياو دپوره کولو له پاره دي ، که ته يې بده ونه گنې نو ولاړه شه او زما په ميلمستون کې کينه ، خو که چيرې ته نه غواړې زما حويلۍ ته ور ننوځې نو زه به ټول شيان دلته را وغواړم ، گنگا بې چاره په ډيره بې وسۍ او يو ډول مړ ژواندي اواز کې وويل چې : گوره مهاراجه ! دننه په تللو کې کومه ستونزه نه شته ځکه ته ماته د شکل او صورت له اړخه ډيره شريف النفسه انسان ښکاري ، خو زه له تاسره حويلۍ ته دننه ولاړه شم او هلته په ميلمستون کې کينم نو زما سره د راغليو کونډو ته به شک پيدا شي چې زه څه له پاره حويلۍ ته تللې وم ، هغوې به زما په کړچار باندې هم شکمنې شي او زما په اړه به ډول ډول خبرې پيل کړي او ستا په نامه به ما خلک بد نامه کړي ، دهغې په دې خبره خواص خان ورته سمدستي وويل چې نه ، هرگز نه ، ته همدلته اوسه ، زه تا همدلته پرېږدم ، ماته ستا عزت تر هر څه زيات معتبر دې . په حقيقت کې چې پرون تا ماته خپله کومه زړه ماتې قصه وکړه ، هغې پر ما ډير زيات اغيز وکړ ، ته همدلته ولاړه اوسه ، کوم شيان مې چې ستا له پاره راوړي دی هغه به درته همدلته را وغواړم ، ددې خبرې سره خواص خان خپل يوه ساتونکې ته ورغبرکړ ، هغه په منډه منډه راغې ، خواص خان ورته وويل چې :

دننه حويلۍ ته ولاړ شه ، هلته چې څومره ساتونکې دي ټولو ته ووايه چې دلته مرکزي دروازي کې راټول شي . او هغه بوجۍ چې هلته په ميلمستون کې پرته ده هغه هم له ځانه سره ماته راوړه ، هو ! اول هغه بوجۍ راوړه بيا ساتونکو ته ووايه چې دلته راټول شي . هغه ساتونکې منډه کړه او د ميلمستون څخه يې هغه بوجۍ راواخسته او خواص خان ته يې را ورسوله ، خواص خان هغه راپورته کړه او د گنگا په لور يې وراوږده کړه او ورته يې وويل چې : درواخله يې . په دې بوجۍ کې ستا د وړتيا وړ سامانونه دي ، گنگا ورته وويل چې ايا زه دا پرانستې شم تر څو ووينم چې په دې کې څه شيان دي . خواص خان ورته وويل چې : هو ته دا کتلې شې ، گنگا په داسې حال کې په زمکه کيناسته چې د خواص خان په لور يې شا را اړولې وه ، هغه بوجۍ يې پرانسته ، ويی کتل چې په هغې کې ډير زيات قيمتي کالي دي ، د سرو زرو اوسپينو زرو بنگرې او گوتې په کې دي او دنبايست او زينت هر ډول سامانونه په کې پراته دي . گنگا دا بوجۍ همدا سې پرانستې په زمکه پرېښوده او بيا يې د خواص خان په لور په کتلو سره وويل چې :

تاخو پر ما دومره بوج را بار کړې دې چې زه يې دپورته کولو جوگه نه يم . تر هغوې چې د کاليو پورې اړه لري زه به هغه له ځانه سره يو سم او هلته په لنگرځاي کې به يې استعمالوم . د سپينو زرو بنگرې به هم زه له ځانه سره يو سم . خو د سرو زرو بنگرې له ځانه سره نه شم وړې ، خواص خان ترې سمدستي وپوښتل چې : هغه ولې ؟ گنگا بې چاره په لږ زيدلې او ژړغوني اواز سره وويل چې : مهاراجه ! زه په خپل کور کې نه بلکه د زيارت په لنگرځاني کې اوسم . او هلته د غل غدو ويره هم شته ، نو کله چې زه دومره قيمتي شيانو استعمالوم نو په دې به هم هغه خلک زما په اړه ډول ډول خبرې کوي او وايي به چې معلوم نه ده چې زه د خير غوښتلو په وخت کې د کومو خلکو ځايو ته ورځم . د سپينو زرو بنگرې د زغم وړ دي ځکه زياتې کونډې يې په لاسو کې اچوي ، د کاليو څخه به هم زه څه ډيرې ساده شاتنه جامې له ځانه سره واخلم خو کوم چې ډير قيمتي دي هغه له ځانه سره نه شم وړلې ، په حقيقت کې زما د استان د غمونو نه ډک دي ، زه د خپل ذات او نامه سره نور الزامات نه شم اخستلای . په ځواب کې يې خواص خان غوښتل څه ووايي چې د حويلۍ ټول ساتونکې هلته را ټول شول .

خواص خان هغوي ټولو ته وويل چې : دې کونډې ته په غور سره ووينئ ، کله چې هم دا دلته زما د حويلۍ دروازې ته راشي اود خير غوښتلو اواز وکړي نو خالي لاس يې مه ليرئ ، که چيرې زه په خپله په حويلۍ کې وم نو زه به په خپله هغې ته يو څه ورکوم او که په حويلۍ کې نه وم اودې اواز وکړي نو واورئ چې : دا به خالي نه پريږدئ . که چيرې داسې مو وکړل نو ستاسو څخه به يو هم ونه ښم .

بله خبره داده چې دا کونډه چې د رهناس د زيارت په لنگر خانې کې اوسيږي که کله هم دکوم فرياد سره دلته راشي او يا ورته کومه ستونزه پيدا شي او يا د چا پر خلاف کوم شکايت وکړي نو په هماغه وخت کې يې شکايت رفعه او اړتيا وپوره کړئ ، په دې کار کې به لږ څه ځنډون هم نه کوئ ، ددې کونډې نوم گيتا دې ، دا ډيره محتاجه ده ، اوس تاسې ټول ورځئ ، او په خپلو خپلو کارونو کې مصروف شئ ، ددې حکم سره سم ټول ساتونکې دهغه ځايه ولاړل ، خواص خان يو ځل بيا گنگا ته وويل چې :

گيتا ! ددې بوجۍ څخه چې هر شې ستا خوښه يې او له ځانه سره يې وړل غواړي جدا يې کړه او له ځانه سره يوسه يې . پاته شيان به دلته په حويلۍ کې ستا د امانت په خير ايښی وي ، کله چې هم ورته احتياج پيدا کړي نو يا يې له ماڅخه او يا که زه نه اوسم نو دکوم ساتونکې څخه يې وغواړه . زه به هغوي ته په دې اړه تفصيلي خبره وکړم . گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې : مه راجه ! ايا ته کومې لورې ته ځي ؟ دهغې په دې خبره خواص خان په خندا کې وويل چې : گوره گيتا ! ماتاته پخوا هم ويلي دي چې زه د شير شاه سوري دلنښکر ستر سالار يم ، د تيرې په خير خو په يوه ځاي کې نه شم پريوتلې ، زه نن دلته يم ، کيداې شي سبا بلې کومې لورې ته ولاړ شم . کوم محاذ ته د جنگ په لور ولاړ شم . هسې هم کيداې شي چې څو ورځې وروسته زه ددې ځايه کوچ وکړم . دا چې زه به کومې لورې ته ولاړ شم را ته معلومه نه ده او نه زه اوس تاته په دې اړه څه ويلي شم ، په هر صورت زه به ساتونکو ته ووايم چې هر کله چې ستا دکوم شي له پاره اړتيا وي ، دلته حويلۍ ته راځه نو تاته به ستا د اړتيا وړ هر شې تر لاسه کيږي . اوس ته ولاړه شه . ستا نورې ملگرې ښځې به تاته انتظار کوي .

گنگا د اړتيا وړ شيان له ځانه سره واخستل ، او نور شيان يې هملته پريښول او دهغه ځايه ولاړه ، خواص خان تر لږه وخته پورې هملته په دروازې کې ولاړ و ، گنگا به هم بيا شاته را کتل ، دهغې په دې کار باندې خواص خان هم خندوني اومسکې ولاړ و ، کله چې گنگا ولاړه اودنورو کونډو ښځو سره يو ځاي شوه نو بيا هغه پاته سامان خواص خان له ځانه سره واخست او دننه حويلۍ ته ولاړ .

۳۴

هغه وخت چې شير شاه سوري او خواص خان د بنگال مرکزي ښار گوډ خالي کړ نو هماغه وخت (۱۵۳۸ زکال د جولای مياشت کې) همايون د بنگال دې ښار ته ورننوت . هلته د گوډ په ښار کې همايون تر ټولو لمړۍ کار دا وکړ چې د ښار د بيا جوړولو او پاکيدو حکم يې وکړ تر څو د جنگ د تباهيو ټولې ښې ښانې له منځه ولاړې شي . افیون خوړونکې همايون ته د گوډ ښار دومره ښايسته ښکاره شو چې ددې ښار نوم يې بدل کړ او د جنت اباد په نامه يې ونوماوه . هغه هلته دخپلو تم کيدو په وخت کې د بنگال ولايت دخپلو اميرانو او سالارانو په منځ کې وويشه ، هغه هلته نژدې نهه مياشتې په ډير عيش او عشرت کې تيرې کړې او داسې به په نشې کې ډوب و چې په مياشتو به يې هم دخلکو سره دکتلو فرصت نه شو تر لاسه کولې .

شير شاه سوري هملته د رهناس په کلا کې اډانه اچولې وه . کله چې هغه وکتل چې همايون دخپل فوځ سره يو ځاي هلته د بنگال د ښار په گوډ کې تم شوې دې او هملته يې د اوږدې مودې د تيروولو هوډ کړې دې نو هغه د همايون په ولکه شوو سيمو باندې د بيرته ولکې کولو له پاره پلان جوړ کړ . هغه د برسات په موسم کې د رهناس او سهرام اونور کلاگانو څخه د فوځونو د برتي کولو له پاره کار پيل کړ ، هغه په خپل ځواک او فوځ کې ډير زيات ډيرنبت راوست ، د برسات د موسم د پای ته درسيده سره سم هغه خپل فوځونه هملته د رهناس د کلا تر منځ راټول کړل تر څو د همايون پر خلاف عسکري عمليات پيل کړي .

د مغلو په خلاف د عملياتو د پيل كيدو له پاره شير شاه سوري خپل لښكر په دوو برخو باندې ووېشه ، يوه برخه يې د خواص خان تر قومندې لاندې پرېښوده ، په داسې حال كې چې هېب خان نيازي ، جلال خان جالو او سرمست خان سرواني يې د خواص خان معاونين وټاكل ، د فوځ بله برخه شير شاه سوري دخپله ځانه سره وساتله او دخپلو زامنو نه علاوه يې حاجي خان پټني ، او برهم جيت هم له ځانه سره واخستل . شير شاه سوري خواص خان ته دا كار وسپاره چې هغه به د ټول بهار د څارنې مسؤليت په غاړه لري . خو هغه به پخپله د همايون په سلطنت باندې يرغل وروړي ، دا خبرونه به خامخا هلته گوډ كې پروت همايون ته ور رسېږي ، نو همايون به سمدستي دخپل لښكر سره يوځاي د گوډ د ښار څخه رابېرون شي او د بهار د لارې به د شير شاه سوري سره د ټكر د كولو هڅه وكړي ، شير شاه سوري غوښتل چې په بهار كې خواص خان دخپل لښكر سره يوځاي د همايون سره ټكر وكړي او دهغه لاره ونيسي او پرې يې نږدې چې د شير شاه سوري په لور ور مخته شي . په دې ترتيب به شير شاه سوري ته د همايون په سيمو باندې د ولکې كولو فرصت تر لاسه شي او دا ډير غوره پلان و چې شير شاه سوري د همايون د ماتولو له پاره جوړ كړي و .

ددې ټول پلان د جوړولو نه وروسته شير شاه سوري د همايون د سيمو د ولکې كولو له پاره ورووت . په همدې وخت كې خواص خان هم د همايون د خطر څخه دمخنيوې په خاطر د رهناس د كلا څخه كوچ وكړ .

د رهناس د كلا څخه د وتلو وروسته شير شاه سوري د بحر د سطحې د لږ زانده امواجو په نڅا كې د همايون د سيمو په لور ور مخته شو او هر هغه ځواک به يې چې مخې ته راته هغه به يې د مخې سره لکه د سيلاب په څير له منځه يوړ .

شير شاه سوري دخپل لښكر سره يو ځاي تر ټولو لمړې د بنارس په لور مخه وكړه ، كه څه هم تردې وخته پورې د شير شاه سوري ټينگه او قوي د چنار كلا د همايون د لښكرو په واک كې وه . خو په دې چنار كلا باندې مغلو ډيره ځواکمنه ولکه كړې وه . د چنار د كلا د محاصره كولو سره سم ، شير شاه سوري نه غوښتل خپل ډير وخت په محاصرې باندې له لاسه ورکړي ، په دې اساس يې فکر کاوه چې كه د چنار د كلا تر څنگ اوشاوخا نورې سيمې د مغلو د ولکې څخه بيرون كړي نو د چنار كلا به په خپله دهغه په منگولو كې پريوزي . هغه د همدې فكر په اساس د چنار كلا د لمړۍ حملې څخه شاته پرېښوده او د بنارس په لور وخوځېد .

بنارس په دې ورځو كې د مغلو د ځواک ځانگړې مركز و . هغوي ددې ښار د دفاع له پاره يو ځواکمن لښكر هم ځاي په ځاي كړې و . خو د مغلو دا ځواک د شير شاه سوري ديرغل په مقابل كې تم نه شو ، شير شاه سوري په بنارس باندې داسې يرغل وروست چې د مغلو موجود لښكر يې د ډيرې بدې ماتې سره مخ كړ . په دې ترتيب شير شاه سوري په بنارس باندې ولکه وكړه ، دهغه ځاي مغلی والي ميرفصلي يې د جنگ په وخت كې وواژه ، دهغه تر قومندې لاندې چې د مغلو څومره لښكر و هغه يې ټول له تيغه تير كړ ، په بنارس د ولکې كولو او په هغه ځاي باندې دخپل ځواک د ټينگولو نه وروسته شير شاه سوري د جونپور په لور مخه كړه ، جونپور يې محاصره كړ ، دلته د همايون د اړخه بابا بيگ جالير چې د جونپور حاكم و او ددې ځاي د جنگي كلا د ساتنې له پاره يې هم ډيره ښه انتظام درلود ، د شير شاه سوري سره کلکه مقابله وكړه . په همدې وخت كې د جونپور د لښكرو د كومك له پاره د بهرايج څخه هم فوځ را ورسيد . بهرايج په «اوده» كې يو مشهور ځاي دې چې د فيض اباد څخه اويا ميله شمال لوري ته پروت دې ، كله چې د جونپور ته د بهرايج څخه د مغلو ځواکونو ته فوځي كومك او خواړه كې توکې را ورسيدل نو د جونپور محاصره اوږده شوه . شير شاه سوري ددې حالت په كتلو سره لږڅه اندېښمند شو ، په دې خاطر يې د خواص خان په لور قاصد واستوه ترڅو هغه دخپل لښكر سره يو ځاي په بهرايج باندې يرغل يوسي . ترڅو دهغه ځايه نور نوي فوځونه د جونپور د كومك له پاره را نشي . د شير شاه سوري د حڪم د ورسيدو سره سم خواص خان په پوره ميرانې سره د بهرايج په لور ورو وخوځيد او د شپې په تياره كې يې په دې سيمې باندې حمله وكړه ، او هلته ميشت د مغلو لښكر يې لکه د بارود د دود په څير دخپلې مخې څخه لرې كړ . او په بهرايج باندې يې ولکه وكړه .

کله چې شیرشاه سوري وکتل چې د جونپور محاصره اوږدېږي او د جونپور مغلي فوځونو ته د یوې لورې او بلې لورې بسپنه ور رسیږي، نو هغه د دې محاصرې د پای ته رسیدو له پاره انتظار کول به ځایه وگڼل، هغه د جونپور نه اخواد قنوج په سیمه کې چې هر څه وو هغه یی په خپله ولکه کې واخستل.

د جونپور د سیمې تر جنګ پورې چې د همایون هریو والي یا د جنګ کولو هڅه کړې او یا یی د مزاحمت کولو له پاره پیڅې را ټولې وهلې وې هغوی ټول د شیرشاه سوري له اړخه له منځه یوړل شول، او یا هغوی په خپله خپلې سیمې پرېښودې او دهغو څخه یی پښې په تینسته سپکې کړې. که څه هم په ځینو ځایو کې د مغلو جنرالانو پوره پوره مقابله وکړه خو د محاصرې په واسطه به هغوی خامخا د ناکامۍ سره مخکیدل. په دې ترتیب شیرشاه سوري د جونپور نه علاوه په شاوخوا نورې ټولې سیمې باندې خپله ولکه کلکه کړه.

شیرشاه سوري د قنوج په سیمه کې د غارت او چور کولو مخه ونيوله او هلته یی د یوه خپلواک پادشاه په څیر عمل وکړ، په هره سیمه کې یی خپل افسران وټاکل او د هغوی په واسطه یی د مني او ژمې د فصلونو د حاصلاتو محصول تر لاسه کاوه.

په دې ټولو جنګونو کې د حیرانولو خبره دا وه چې شیرشاه سوري هیڅ ښارگوټې تباړه او برباد نه کړ، هغه خپلو لښکریانو ته په کلکه حکم کړې و چې دهقانانو او ښاریانو ته هیڅ ډول زیان ورو نه رسیږي. د شیرشاه سوري قهر او غصه تر مغلو پورې وه، هغه د دهقانانو او ښاریانو سره څه سرو کار نه درلود، ځکه دې خلکو په زور او جبر سره د مغلو اطاعت منلې و. شیرشاه سوري به ویل چې دهقانان به قصور دي، ځکه هغوی د واکمنو اطاعت کوي.

خواص خان د بهار په سیمه کې خپریده او څارنه یی کوله چې که چیرې د بنگال څخه کوم لښکر په شیرشاه سوري د حملې له پاره راشي نو د هغوی لاره تم کړي، ترڅنګ یی شیرشاه سوري هم خپلو فتوحاتو ته دوام ورکاوه، اوس نو د هغه تر مخه دوه ځایونه پاته و چې د چنار کلا او د جونپور سیمه و. شیرشاه سوري د دې ځایو د نیولو او ولکه کولو له پاره هم عسکری پلانونه جوړ کړي و.

هلته په بنگال کې چې کله همایون ته د شیرشاه سوري او خواص خان د فتوحاتو په اړه خبرونه ورو رسیدل نو هغه لمړۍ په دغو خبرونو باندې دومره باور ونه کړ، خو کله چې ورته سوکه معلومات ورکړل شو او باور یی پرې راغې نو په قهر او غصې سره یی وویل چې شیرشاه سوري د داسې کولو جرئت څنګه کړې دي. په هر صورت همایون سمدستي د بنگال څخه د اګرې په لور د کوچ کولو پریکړه وکړه.

همایون د دې مقصد له پاره د خپلو سالارانو یوه غونډه راوبلله، او په دې اړه یی غور و فکر وکړ چې د دې وروسته د بنگال مسؤلیت چاته پرېږدي. د همدې خبرو په جریان کې زاهد بیګ د همایون له اړخه د بنگال حاکم وټاکل شو. زاهد بیګ د همایون د ملګرې بیګا بیګام دخور میړه و. کله چې زاهد بیګ ته په دې اړه معلومات ورکړل شو نو د زړه حمله پرې راغله او بهې هوشه پریوت. اود بیرت د هوش کیدو په وخت کې یی همایون ته وویل:

ایا د شهنشاه په فکر دلته په بنگال کې زما د ذبح کولو وخت را رسیدلې دي؟ په حقیقت کې د زاهد بیګ د دې خبرې څخه مقصد دا و چې همایون غواړي په خپلو لاسو هغه د مرګ کندی ته ورو غورځوي. ځکه زاهد بیګ په دې پوهیده چې د بنگال څخه د همایون د فوځ د کوچ سره سم به شیرشاه سوري او یا د هغه سپه سالار خواص خان په بنگال باندې حمله کوي او دده لښکر به ټول له منځه وړي په دې خاطر هغه نه غوښتل د بنگال د حاکم په څیر وټاکل شي.

هغه وخت چې همایون زاهد بیګ د بنگال د حاکم په څیر را وړاندې کړ، نو زاهد بیګ د بنگال د حاکمیت څخه انکار وکړ، همایون د زاهد بیګ د دې کاره دومره په غصه شو نو زاهد بیګ ته یی د دې کار په خاطر د سختې سزا د ورکولو هوډ وکړ. خو د دې کار په تر سره کولو سره به حالات نور هم د ویجاړیدو په لور تللي. نو همایون د چپ پاته کیدو پریکړه وکړه. زاهد بیګ هم د همایون د دې فکر څخه

سخت په ویره کې و. هغه دهمایون ددوه سالارانو حاجي محمد او جهاندار بیګ دخپل ځان سره ملګري کړل او هغوی یی بغاوت ته را وپارول. بیا هغوی درې واړه یوځای شول او د بنگال څخه اګرې ته وتښتیدل. اګرې ته په ورر سید و سره هغوی درې واړو د همایون ورور مرزا هندال هم له ځانه سره ملګري کړ او ورته یی وویل چې هغه دې پخپله دخپلې پادشاهۍ اعلان وکړي، دهمایون ورور مرزا هندال هم ددې درې کسانو د اغیز لاندې راغې. هلته په اګره کې دهمایون یو ډیر نژدې دوست او خیر غوښتونکې شیخ بهلول حاکم و. هغه د همایون د ورور مرزا هندال اودهغه دملګرو لخوا ووژل شو، د زاهد بیګ په ترغیب باندې میرزا هندال هم د بغاوت بوې واخست او په دې توګه یی دخپلې پادشاهۍ اعلان وکړ. په خپل نوم یی خطبه ولوسته او جونپور ته یی چې د شیر شاه سوري له اړخه تر محاصرې لاندې و، دنورو ځواکونو د ور استولو په ځای یی د دهلي په لور کوچ وکړ او ښار یی کلابند کړ.

۳۵

بله ورځ د زیارت دلنګرځای د نورو کونډو ښځو سره یو ځای ګنګا د خواص خان د حویلی په لور ورغله، هغه حویلی ته یو اځې ورننوته، په داسې حال کې چې او ما اود هغې سره نورې ښځې د پخوا په څیر هملته په نزدې ځایو کې دخیر غوښتلو په تمه ولاړې وې. ګنګا د حویلی دروازې ته د رارسیدو سره سم دخیر غوښتلو اواز وکړ، دهغې په لمړي غږ څوک را معلوم نه شو خو دهغې په دویم او دریم غږ باندې دخواص خان په ځای دهغه یو ساتونکې بیرون راووت. د ساتونکې په کتلو سره ګنګا داسې وګمارله چې شونې ده چې خواص خان به چیرې تللې وي. ددې فکر سره سم هغه داسې وګرزیده لکه د چا د هیلو او غوښتنو سپوږمۍ چې ډوبه شوي وي، د وجود هر رګ اوریشه یی د وچیدو په درشل کې شوه، او د بدن هډوکي یی ماتیدل. خو کله چې هغه ساتونکې را نژدې شو نو ګنګا خپل ځان سنبال کړ اودهغه څخه یی غوښتل وپوښتی چې په دې وخت کې هغه ساتونکې په خپله را وړاندې شو او څو سیکې یی دهغې په پلو کې ورواچولې، ګنګا د نقاب لاندې خپلې سترګې هغو سیکو ته متوجه کړې او بیا یی د ساتونکې په لور وکتل او ورته یی وویل چې:

داسې څرګند یږي چې نن مهاراج خواص خان دلته په حویلی کې نه شته. ساتونکې ځواب ورکړ چې:

ګوره خورې! ستا آند سهې دې، خواص خان تیر به ورځ د خپل فوځ سره یو ځای د بهار په لور کوچ کړې دې. پخپله شیر شاه سوري هم د ښارس په لور ولاړ، د رهناس د کلا څخه دتللو په وخت کې شیر شاه سوري خپل لښکر په دوو برخو ووېشه، یوه برخه یی په خپله له ځانه سره د ښارس په لور یوړه او بله برخه یی دخواص تر قومندې لاندې ورکړه او هغه یی د بهار په لور ولیږه. که چیرې ستا کومه اړتیا وي نو ماته یی ووايه، ځکه چې ستا په اړوند امیر خواص خان مونږ ته سخت تاکید کړې دې او ویلي یی دې چې دهغه په نه موجودیت کې هم تاته کوم تکلیف یا ستونزه پیدا نه شی.

د بهار د منځنۍ برخې په لور د خواص خان د کوچ د خبر د اوریدو سره سم ګنګا بې چاره وړانه ویجاړه شوې وه. تر لږه وخته پورې هغه هملته بې هوشه شاته ولاړه وه. خو بیا یی ډیر ژر خپل فکر ځای ته راوست او د هغه ساتونکې څخه یی وپوښتل.

ګوره وروره! ستا څخه ډیره ډیره مننه، چې تا زما دغسې خدمت وکړ. خو ایا ته ماته ویلې شې چې مهاراج خواص خان به کله د جنگه بیرته راستون شي، دهغې په دې خبره ورته هغه ساتونکې وویل چې ګوره خورجانې! زه په مشخصه توګه په دې اړه څه نه شم ویلې. شونې ده چې جنگ په لږ وخت کې پای ته ورسېږي او یا دوام ومومي، نو زه به څه ډول وړاند وینه وکړم چې خواص خان به دغه یا هغه وخت بیرته حویلی ته راستون شي. خو خورې یوه خبره به درته وکړم چې کله چې هغه بیرته راستون شي نو زموږ له اړخه ورته شکایت و نه کړې، او که نه هغه به زموږ پوستکي را وباسي. ګنګا ورته په ډیره نرمه ژبه وویل چې:

گوره وروړه ! زه به ولې ستاسو څخه شکایت کوم ، په داسې حال کې چې دمهاراج په نه موجودیت کې هم تاسې زما د یوې خور په څیر پالنه وکړه . نو ولې به هغه ته شکایت کوم . ساتونکې ورته وویل چې : خورجانې ! ستا ډیر ممنون یم . ددې خبرو څخه وروسته گنگا بیرته شاته ستنه شوه . دهغه ځایه په بیره بیره ولاړه ، اود نورو کونډو سره یو ځای اوما ته راغله ، اوما وکتل چې هغه ډیره اندېښمنه ، غمژنه او په فکر و نو کې ډوبه ده . اوما ترې په ډیره نرمۍ سره وپوښتل چې :

گنگا خورې ! څه خبره شوې ده ، نن ته ډیره غمژنه او اندېښمنه یی . ایا خواص خان وپیژندلې ؟ اوله تاسره یی ناروا سلوک وکړ ؟ گنگا ورته وویلې چې :

اوما خورې ، هیڅ داسې خبره نه ده شوې هغه بې چاره خو هلته په حویلی کې هم نه و . کله چې ما دخیر غوښتنو له پاره اواز وکړ نو دحویلی یو ساتونکې بیرون را ووت او ماته یی دا څو سیکې راکړې ، کله چې ما دهغه سره خبرې وکړې نو ما ته ډاگیزه شوه چې خواص خان دخپل لښکر دبرخې سره یو ځای د بهار منځنیو برخو ته کوچ کړې دي ، اوشیرشاه سوري پخپله هم دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د بنارس په لور ورغلي دي .

اوما یو ځل بیا د گنگا په لور په ډیر غور اودقت سره وکتل ، بیا یی وویل چې : ښه شول چې اوس دې په غمژن کیدو او اندېښنو باندې و پوهیدم . گوره گنگا جانې ! ته اندېښنه مه کوه ، بس اوس به ته د گیتا په نامه دخواص خان سره قدم په قدم ورنزدې کیږې . هیله ده چې یوه ورځ به داسې هم راشي چې خواص خان به تا د گیتا په څیر خپله د مینې محبوبه وگرځوي ، اوکله چې مونږ ووینو چې خواص خان په رښتیا هم له تاسره د گیتا تر نامه لاندې مینه او محبت کوي نو بیا به په کوم مناسب وخت کې ته دخپل اصلي څیرې سره دهغه تر مخه ځان را ډاگیزه کړې اوزه هیلمنه یم چې دهغه دغه مینه او محبت به د گیتا نه بیرته گنگا ته ور واوړي . هغه ورځ به ستا د بریالیتوبونو او خوشحالیو ورځ وی ، گنگا ورته په مسکا سره وویل چې : بگوان دې وکړي چې همداسې هم پیښ شي . ددې خبرې سره سم هغوی د نورو کونډو سره یو ځای مخته ولاړې

۳۲

دقنوج په پراخه سیمه باندې د ولکې کولو وروسته شیرشاه سوري ډاگري په لور کوچ کړې و . خو کله چې هغه ته خبر ورسید چې همایون د بنگال د مرکزي ښار گوډ څخه را وتلې او د اگري په لور روان شوې دې نو شیرشاه سوري خپل مخکې تگ تم کړ . خو کله چې همایون ته دخپل ورور میرزا هندال د بغاوت او دخپل خاص سلاکار شیربهاول د وژلو خبر ور رسید نو هغه دځنډه پرته دبنگال په لور کوچ وکړ . دا پیښه په ۱۵۳۹ ز کال کې را منځته شوه . د مغلو لښکر چې هلته په بنگال کې په خپلو تمځایو کې نوردارام کولو نه ستړي شوي و او خپل ځانونه یی درانه شمیرل ، په دې خوشحاله و چې اوس به چې کله هم ددشمن سره د ټکر کولو فرصت راځي نو دغنیمت دمالونو څخه به ښه ډیر ترلاسه کوي .

هلته په بنگال کې هیڅوک هم دې حاضر نه و چې دهغې ځای د والي په څیر کار وکړي ، نو په دې خاطر همایون خپل ډیر میړنې ، وفاداره او نمک حلاله سالار جهانگیر قلي د بنگال د حاکم په څیر و ټاکه ، تر څنګ یی هلته په گوډ کې دهغه د قومندې لاندې یو لښکر هم ورکړ . خو د شیرشاه سوري د پرلپسې یرغلونو له امله همایون ډیر محتاط معلومیده ، هغه د بنگال څخه د راستنیدو په وخت کې د گنگا دشمال د لارې دخوندي توب له پاره ډیر ښه انتظام کړې و ځکه شیرشاه سوري ددې ځایه خپل خواړه واره فوځونه راټول او د بهار په لور یی سوق کړي وو . هغه دوه ډوله اقدامات وکړل .

لمړی دا چې خپل ورور میرزا عسکري یی د بهاگلپور سیمې کې د کول کانګ د ولکې کولو له پاره واستاوه ، هغه ته یی ددې کار د ترسره کولو له پاره یو دروند لښکر هم ورکړ ترڅو میرزا عسکري په کول کانګ باندې د ولکې کولو نه وروسته د شیرشاه سوري په اړه

خبرونه هم تر لاسه کړي ، او دا ډاگيزه کړي چې هغه اوس چيرې دې او څه پلانونه لري . او تر څنگ يې د مونځگر څخه د په شا شوو لښکرو باندې د شير شاه سوري يرغل ته هم ځاي پاته نه شى .
 همايون يو بل قدم هم واخست او هغه دا چې خپل ځانگړې باوري سلاکار خان خانان ته يې د مونځگر په لور د ور ليرلو حکم وکړ .
 او هغوي ته يې د تاکيد وکړ چې د همايون د لښکر د ور رسيدو پورې دې خان خانان هملته به مونځگر کې مېشت وي .
 د فوځي ستراتيژۍ له مخې مونځگر د ځانگړې اهميت خاوند سيمه وه . او ددې سيمې د لاسه ور کولو سره ډير زيات خطرات مخته را تلل .

لمړۍ دا چې ددې ځايه د ميرزا عسکري په خلاف د کول کانگ د لويو لارو څخه يرغل کول شونې و . دويم دا چې د گنگا څخه د تيريدو په وخت کې همايون ته د بيرته را تللو په لاره کې خنډونه را پيدا کيداي شول . په دې خاطر ميرزا عسکري همايون ته خبر ورکړ چې شير شاه چې تر اوسه پورې يې د جونپور او چنار کلابندۍ جاري ساتلې ده او تر څنگ يې د قنوج ټوله سيمه په خپله ولکه کې اخستې ده او بيا يې د اگري په لور وړاندې تگ کړې و ، اوس خپل ټول لښکر بيرته په شا کړي ، هغه خپل ټول لښکري ځواکونه بيرته د رهناس د کلا تر څنگ را ټولول پيل کړي دي .

د ميرزا عسکري له اړخه ددې خبرو په را رسيدو سره همايون ته لږ څه ډاډ را پيدا شو ، هغه مطمئن شو چې د گنگا په شمالي غاړه دد نېمن ځواکونه په هيڅ ځاي کې شتون نه لري . نو په دې خاطر يې خپلو ځواکونو ته د وړاندې تگ حکم وکړ او د مونځگر د سيمې پورې را ورسيد . اوس حالات دا سې وو چې د گنگا په يوه اړخ کې د مونځگر سيمه پرته وه او بلې لورې ته همايون د خپلو لښکرو په لور ور رسيدلې و .

ميرزا عسکري د هغه بلې لورې راغې او د همايون سره يې ليدنه کاته وکړل . هلته د ميرزا عسکري د را رسيدو سره سم ، او ددې خبر سره چې لارې ټولې خوندي دي ، همايون ډير خوشحاله شو او خپل ټول سلاکاران او وزيران يې را وبلل تر څو سلا ورکړي چې د بيرته ستنيدو له پاره د گنگا د درياب څخه په کوم ځاي کې تير شي .

د همايون ددې پوښتنې په ځواب کې د هغه ټول سرداران په دې باندې متفق شول چې لښکر د گنگا د شمالي غاړې تر څنگ وړاندې ولاړ شي او بيا د گنگا څخه تير شي . يواځې د همايون يو ډير ځانگړې سلاکار مويدي بيگ ددې آند سره مخالفت وکړ او همدا د همايون په آند باندې اغيز کونکې و . هغه د همايون د ټولو سلاکارانو او وزيرانو دراي سره مخالفت وکړ او همايون ته يې وويل چې :

« ته د هند شاهنشاه او د عظيم الشان مرتبې خاوند يې . تا ته په کار دي چې د کومې لارې څخه را غلې يې د هماغې لارې څخه بيرته ستون شې او که نه بيا به شير شاه سوري وايي چې همايون دهغه له ويرې اصل لاره پرېښوده او د تېښتې او پښو سپکولو لاره يې و نيوله او دخپل فوځ سره يو ځاي و تښتيد »

په همايون کې يوه کمزوري دا وه چې ډير وخت به يې خپلې پريکړې نورو ته پرېښودې ، هغه د مويدي بيگ دا سلا و منله ، او پايلې يې دا شوې چې د مغلو لښکر د مونځگر په سيمه کې د گنگا څخه پورې ووت . په دې دوران کې نه کومه پېښه را منځته شوه او نه د شير شاه سوري د فوځ او لښکر کوم څرک را څرگند شو . دبله اړخه خان خانان هملته په مونځگر کې د خپل لښکر سره يو ځاي د همايون د ور رسيدو منتظر و . خو همايون د خپل ځانگړې سلاکار مويدي بيگ په مشوره بله لاره نيولې وه .

د گنگا د درياب څخه د تيريدو وروسته همايون د خپل لښکر سره يو ځاي د اگري په لور مخته ولاړ ، دبله اړخه تر هغې چې د همايون لښکر د گنگا د درياب د شمالي خنډو څخه د اگري په لور مخته روان و نو شير شاه سوري نه غوښتل چې يا دهغوي سره ټکر وکړي او يا دهغوي په لاره کې بنديزونه را پيدا کړي . د همايون لښکر په درې برخو باندې ويشل شوې و ، يوه برخه يې د همايون په لاسو کې وه بله

بي د ورور ميرزا عسکري تر قومندې لاندې او دريمه يي په مونگير کې د خان خانان تر قومندې لاندې وه. تر څنگ يي د همايون د حرب سامان او خوراکي توکي د گنگا د درياب په غاړه په کشتيو کې بار کړل شوي و او دا کشتي هم د گنگا د درياب په غاړه په همغې لارې تللې چې همايون پرې دخپل لښکر سره روان و. د گنگا د درياب په غاړه د سفر کولو په دوران کې همايون د پټنې ښار گوټې ته ورسيد خو خان خانان د خپل لښکر سره يو ځای هملته په مونگير کې منتظر پاته و، هغه لا تر اوسه په دې خبر شوې نه و چې همايون د بلې لارې د گنگا د درياب څخه تير شوې او د پټنې په لور يي دخپل فوځ سره يو ځای کوچ کړې دي. اويا دا هم شونې وه چې همايون په خپله نه وې غوښتي هغه ته په دې اړه اطلاع ورکړي، دهغه آند دا و چې خان خانان هملته د مونگير په کلا کې پاته شي تر څو د بنگال په لور د شير شاه سوري د لښکرو د وړاندې تگ مخنيوي وکړي.

همايون په ډيره چټکۍ سره د خپلو لښکرو سره يو ځای د پټنې په لور وړاندې تگ وکړ، هغه د خپلو کشتيو د سامانونو، د جنګي بېړيو، او د لښکر د مستوراتو ټولو سره يو ځای پټنې ته نژدې ورسيد. ټول سامانونه او مستورات يي د کشتيو څخه را ښکته کړل او د درياب په غاړه يي ميشت کړل، همايون هملته د فوځ له پاره خيمې هم ولګولې. په دې توګه يي هر شې خيمو ته منتقل کړ، همايون د خپلو لښکرو او جنګي سامانونو او مستوراتو سره يو ځای په ډيره خوندي توګه د دانا پور هغه سيمې ته ور رسيدلې و چې د سون درياب د گنگا سره په کې را يوځای کېږي.

شير شاه سوري په دې ويره کې و چې هسې نه چې همايون دخپل فوځ سره يو ځای د رهناس په کلا باندې يرغل را نه وړي نو په دې خاطر يي خپل ټول فوځ د سون د درياب په پورتنۍ غاړه د بهار په لور سره راټول کړ. خو کله چې هغه خبر شو چې همايون د خپل لښکر سره يو ځای وړاندې را روان دي او اوس د چنار او غازي پور په لور را خوزيدلې دي نو د شير شاه سوري حوصله زياته شوه او په مغلو يي د يرغل پلان جوړ کړ.

شير شاه سوري د دې حالاتو په کتلو سره دخپلو سالارانو او سردارانو غونډه را وبلله، دې غونډې ته د وينا په وخت کې شير شاه سوري وويل چې:

د همايون لښکر په دې وخت کې ډير وار خطا او نا هيلې شوې دي، هلته په اګرې کې هم د بغاوت نښې نښانې را ولاړې شوې دي که چيرې داسې نه وې نو همايون به د بنگال څخه د راوتلو سمدستي وروسته پرمونډ باندې يرغل راوړې وې خو په اګره کې د بغاوت په اساس همايون ماته شا را ګرځولي ده.

زما زامنو، زما ملګرو او زما ورونو! د الله تعالي په فضل سره زما حال د پخوا په نسبت ډير مستحکم او پايداره دي. که چيرې تاسې ټول دوستان، زامن، او ملګري له ما سره لاس يو کړئ نو زه د مغلو په خلاف خپل قسمت ازمويلې شم.

زما دوستانو او ورې! د دې نه مخته ما دلته په هندوستانو کې پوره زخمو نه خوړلي، بنگال ته د همايون د ورتلو دمخه ما هغه ته د کلنې خراج د ورکولو ژمنه هم وکړه، شرط دا و چې هغه به بنگال ماته را سپاري، همايون له ما سره ژمنه هم وکړه خو د بنگال د سلطان د سفير د ور رسيدو نه وروسته يي خپله وعده ماته کړه اوس ما د بهار او جونپور څخه د همايون لښکرې ويستلې دي او په دې اساس زما او د همايون تر منځ د سولې دروازي بندې شوې دي. اوس زه په دې حال کې يم چې زه د همايون پر خلاف فوځي يرغل پيل کړم.

تر دې ځايه دخبرو، شير شاه سوري لږ څه تم شو، فکري وکړ او يو ځل بيا يي خپلو سالارانو او سردارانو ته په وينا کې وويل چې: په دې وخت کې ماته ستاسو د مشورو اړتيا ده، ووايست، تاسې څه مشوره را کوئ؟ په ځواب کې ټولو سالارانو او سردارانو په خپلو منځو کې سلا مشورې پيل کړې. ټولو خپل خپل نظر خواص خان ته ووايه، او بيا خواص خان شير شاه سوري ته مخ کړ او ورته يي وويل چې:

زمونږ درونده مشره ، زمونږ لارښوده ! هغه آند چې تاسې څرگند کړې دي ، زه او زما ټول سالاران او سرداران ورسره په پوره توګه موافق دي . په يقين سره چې همایون زمونږ سره د سولې ټول چانسونه له لاسه ورکړي او زمونږ اودهغوي ترمنځ د سولې ټولې لارې یې پخپله تړلي دي ، هغه وخت همایون په داسې حال کې و چې زمونږ پر خلاف یې عملیات کولې شول او مونږ یې تابع کولو ته مجبورولې هم شو ، خو اوس به مونږ همایون دغه حالت ته راوړو ، او ډیر ژر به هغه وخت راځي چې مونږ به یې تعقیبو او همایون به دخپلو فوځونو سره یو ځای د هندوستان څخه په تینښته تښتي .

شیر شاه ! زمونږه مشره ! هره پریکړه چې ته وکړې نومونږ ټول به په ډیرو خرابو حالاتو کې هم دخپل ځان څنګ کې وويني . دخواص خان دځواب په اوریدو سره شیر شاه سوري ډیر ډاډمن او خوشحاله شو او بیایې وویل چې :

واورئ زما دوستانو او ملګرو ! اوس چې زمونږ اوستاسو ترمنځ د آندونو یو والې موجود دي نو زه غواړم چې یو دوه ورځې همدلته د خپلو فوځونو سره قیام وکړم ، دهغې نه وروسته به ددې ځایه خپل پړاو پورته کړو او دهمایون د لښکر تعقیب به پیلوو . مونږ به د ټولو تر مخه د همایون په فوځ باندې شپیني وینه تویونکي عملیات کوو ، ددې موخې د تر لاسه کولو له پاره فوځ په دوو برخو باندې ویشو ، یوه برخه به یې زما سره وي او بله برخه به یې د خواص تر قومندې لاندې خپل کار پیلوي .

خواص خان به دهمایون د فوځ په اړخ باندې یرغل کوي ، اوکله چې همایون اودهغه سالاران د اړخ د حملې په لور متوجه کیږي نو زه به پرې د شا له اړخه حمله کوم ، په دې توګه به مونږ د مغلو د لښکرو ځواک په څو برخو باندې ویشو او نه جبران کیدونکې زیان به ور واپوو . اوزه هیلمن یم چې ددې شپیني وینه تویونکي عملیاتو له مخې به مونږ ډیر ستر بریالیتوب تر لاسه کړو . د لښکر ټولو سالارانو یو ځل بیا د شیر شاه ددې آند سره توافقی څرګند کړ . ددې وروسته شیر شاه سوري غوښتل د غونډې د پای ته د رسیدو اعلان وکړي چې د خیمې بیرون پهره کونکې سپاهي دننه خیمې ته راننوت او شیر شاه سوري ته یې وویل :

اقا ! بیرون یو مخبر راغلې او غواړي یو ډیر مهم خبر تاسې ته درکړي . ددې خبر سره سم شیر شاه سوري اودهغې ټولو سالارانو په ډیرې اندېښنې سره د دروازي په لوري په کتلو شول ، شیر شاه هغه ساتونکې ته وویل چې مخبر دننه را ولیږه ، ساتونکې ولاړ او د لږ ځنډ وروسته هغه مخبر دننه راننوت ، دهغه په کتلو سره ، شیر شاه سوري ترې وپوښتل چې :

څه خبر دي له ځانه سره راوړې دي ؟ ایا د همایون په اړه دي کوم ښه یا بد خبر له ځانه سره راوړې ؟ مخبر په ځواب کې ورته وویل چې : اقا ! له ماسره د همایون په اړه هیڅ خبر نه شته ، ځکه چې همایون د گنگا د دریاب څخه د تیریدو وروسته د پټنې په لور وړاندې روان دي ، خو اقا ما یو بل بد خبر له ځانه سره راوړې دي ، د شیر شاه سوري ټول سالاران ډیر په اندېښنه کې ولاړو ، شیر شاه سوري هم ترې په ډیره اندېښنه کې وپوښتل چې : څه ډول خبر دي راوړې ؟ مخبر ورته وویل چې :

اقا ! په تیرو وختو کې یو کس د بهار او بنگال د پولو سره دغلا ، لوټ او غارت کولو یو توپان جوړ کړې و ، هغه کس مهارت نومیده ، یو وخت هغه د بنگال د سلطان محمود له پاره هم سردرد ګرزیدلې و ، سلطان محمود دهغه د نیولو او د له منځه وړلو ډیرې هڅې کړې وې خو دغه مهارت دهغې په ولکه کې ورنه غې . خو په بهار او بنگال باندې زمونږ ډیر یرغل څخه لږ څه مخته دغه مهارت په نوم ورکړی . کي پروت و او خلکو فکر کاوه چې هغه به په کومه پېښه کې له منځه تللې وي ، خو حقیقت داسې نه و .

حقیقت دا و چې په دغو وختو کې دغه مهارت هلته په غرنیو لږیو کې چیرې دخپل ځان له پاره دیوه مضبوط سنگر په جوړولو کې مصروف و . هغه د وخت نه په گټې اخستلو سره خپل ملګري ډیر زیات کړي دی ، اوس اوریدل کیږي چې هغه دیوه ستر لښکر خاوند دي . اودهمدې لښکر سره یو ځای هغه زمونږ په سیمو باندې برید کړې او هلته یې په اوسیدونکو کې ډیره ویره او دهشت پیدا کړې دي ، اقا ! ماتاته همدا بد خبر له ځانه سره درلوده .

دمخبر ددې خبرې په اوریدو سره شیرشاه سوری د لږ څه وخت له پاره په فکر کې ډوب شو او بیا یی مخبر ته مخ کړ او ورڅخه یی وپوښتل:

څه فکر کوې چې د مهارت سره به ټول څومره کسان ملگري وي؟ مخبر ورته وویل چې تر هغې چې ماته څرگنده شوې ده، دهغه سره یو ستر لښکر دې اودهغې لښکر سره ټکر کول څه اسانه کار نه بریښي. هغه خلک چې مهارت اودهغه ملگري پیژني نو هغوې وایی چې مهارت اوس د یوه نوي ځواک او لښکر سره راوتلې دې، دخلکو خبره دا هم ده چې مهارت اوس خپل ځان نه تسخیریدونکې گڼي، اودهغه اراده لري چې په بنگال او بهار دواړو باندې ولکه وکړي او په دې ترتیب هلته خپل سلطنت جوړ کړی.

مخبر ددې خبرو وروسته غلې شو، شیرشاه سوری ورته وویل چې:

مخبره! ستا ډیره مننه چې ماته دې دا خبر را ورساوه، ته ولاړ شه ارام وکړه او بیا دوباره په همدې کار پسې شه، دمخبر د تللو وروسته شیرشاه سوري خواص خان ته وکتل او ورته یی وویل چې:

خواص خانه زویه! داسې بریښي چې قدرت یو ځل بیا تا ازمايي. ددې نه مخته ما غوښتل چې خپل ټول لښکر دوه ځایه کړم اودهمایون پر خلاف فوځي عملیات پیل کړم خوداسې بریښي چې قدرت ته داسې منظور نه وي په دې خاطر زویه! زه غواړم په خپلې پریکړې کې بدلون راوړم.

شیرشاه ددې خبرې وروسته بیا لږ څه غلې شانتنه شو، څه فکری وکړ او بیا یی خپله پریکړه واوروله.

خواص خانه زویه! لښکر به د پخوا په څیر په دوو برخو ویشل کیږي. هیبت خان نيازي، جلال خان جالو او سرمست خان سرواني به له تاسره اوسي، ترڅنگ به یی د لښکر نیمایي برخه ستا تر قومندې لاندې وي، خو بله برخه به یی زما تر لاس لاندې وي، زه به دخپلې نیمایي برخې سره یو ځای سبا یا بل سبا ددې ځایه کوچ کوم، اودهمایون تر شا به ورځم. زما زویه! هغه وخت چې زه له دې ځایه کوچ وکړم نو په هماغه وخت کې ته هم زما سره یو ځای ددې ځایه کوچ وکړه خو ته به دهمایون په لور نه بلکله د مهارت په لور به کوچ کوې. زه ډاډمن یم چې که یواځې ته په مهارت باندې یرغل یوسې اود میرانې، بهادري او جرأت سره دهغه مقابله وکړې نو هغه ته ماتې ورکولې شې. گوره خواص خانه! زه پوهیږم چې دهغه مهارت حوصله به اوس ډیره پورته وي ځکه چې هغه په خپل ځواک او قوت کې ډیر نښت راوستې دې او ددې ترڅنگ به دهغه په ذهن کې دا خیال هم وی چې څرنگه چې زما اودهمایون تر منځ اوس جنگ پیلیدونکې دې نو په دې خاطر به هغه دخپلې خونې د پادشاهۍ د جوړولو جوگه اوسي. خو زویه! مونږ به هغه خپلې دې خونې ته هیڅکله هم پری نه ږدو. زه هیلمن یم چې ته به ډیر ژر ددې مهارت کار ور ختم کړې او بیرته به دهمایون پر خلاف زما کومک ته را ورسیرې.

دشیرشاه سوري د خاموشۍ سره سم خواص خان ورته په ډیر خلوص او مینه ځواب ورکړ او ورته یی وویل چې:

شیرشاه! زما درونده مشره! ته په دې اړه هیڅ اندیښنه مه کوه، ډیر ژر به واورې چې ما مهارت ته هغه درس ورکړې دې چې ددې نه مخته یی داسې درس نه و زده کړې. کله چې زه دهغه سره مخ شم نو زه به هغه ته د بغاوت کولو ټولې سزاوې وروښیم او تر څنگ به یی ملگري ټول د تیغه تیر کړم. دخواص خان د ځواب په اوریدو سره د شیرشاه سوري په مخ کې خوشحالي را څرگنده شوه. او یو ځل بیا یی وویل:

گوره خواص خانه زویه! زه به نن نور مخبران هم ورواستوم ترڅو دا ډاگیزه کړې چې مهارت په دې ورځو کې د خپل لښکر سره یو ځای چیرې پروت دې. همدا مخبران به تاته خبر درکړي چې د مهارت د پړاو ځای چیرې دې، په دې اساس به تاته په هغې د حملې کولو له پاره اسانتیاوې برابرې شې.

ددې خبرې سره يو ځای شیر شاه سوری هغه غونډه پای ته ورسوله، دوه ورځې وروسته شیر شاه سوری د خپل نیمايي فوځ سره يو ځای د همایون د فوځ په تعقیب ورووت، او خواص خان د نور نیمايي فوځ سره يو ځای د مهارت د خپلو له پاره د شمال غرب په لورې ولاړ.

۳۷

سخته باراني شپه وه، مابنام د ډکو ویالو د امواجو په خیر د شپې په تیاره کې ځان ورکاوه. تیارو اوبارانو د زمکې په خټو کې هر شې د خپله ځانه سره را لټاړ کړې و. هلته د زیارت په لنگر ځای اودهغې په شاوخوا سیمو کې شونډې د دعاوو له پاره پرانستې وې، هرې لورې ته د یخ وهلي ویالې په خیر خاموشې خپره وه. او د لوټ کړل شوې خیمه ځای او د مفلس د وینو په څاڅکو باندې د رنگین شوې لمن په خیر سکوت حاکم و.

د لنگر ځای هغه کوچنۍ شاتنه خونه، چې شهزادګۍ ګنگا اودهغې اوما په کې میشت شوې وو، په هغې کې ګنگا او اوما د مابنامي د تیارولو او خوړلو وروسته په خپلو خپلو بسترو کې پرتې وې، چې چا دهغوې دروازو ور وټکوله. اوما د ګنگا په لور په سوالیه توګه وکتل او له ځانه سره یې وویل چې په دې وخت کې څوک دي چې زمونږ د کمرې دروازو راتګوي. ددې سره سم اوما پورته شوه، دروازو یې پرانسته و یې کتل چې د دروازې تر شا د پوخ عمر یوه ښځه ولاړه وه، یو څرمنیز څادر یې په سر اچولې و، شونې ده چې دا به د باران څخه د خوندي پاته کیدو په خاطر و. خوداسې څرګندیده چې هغه لنگر ځای ته د بیرون څخه راغلې ده. هغې په خپلو لاسو کې له ځانه سره د څرمنې یوبل اضافي څادر هم درلود، کله چې اوما ورته دروازو پرانسته نو هغې عمر تیرې ښځې په ډیر محبت او نرمۍ سره ترې وپوښتل چې: ګوره لورجانې! د ګیتا نومې یوې کونډې سره غواړم ډیره مهمه خبره وکړم. ما دلته په لنگر ځای کې پوښتنه وکړه او راته وویل شو چې هغه په همدې کمرې کې اوسېږي، ایا زه دننه کوټې ته در ننوتلای شم.

ددې ښځې په دې خبرو باندې ګنگا د خپله ځایه راپورته شوه او د اوما د ځواب تر مخه یې وویل چې هو! دننه راځه، همدا زه ګیتا یم، ته له ماسره څه کار لرې؟ د ګیتا د نوم د ویلو سره سم د ګنگا ذهن د خواص خان په لور ولاړ، هغه ښځه دننه را ننوتله، اوما د پخوا په خیر دروازو بیرته ورتله. د څرمنې هغه څادر چې دې ښځې په سر اچولې و هغه لوند شوې و، هغه یې هملته د دروازې سره یو ځای را څوړند کړ خو د څرمنې هغه څادر یې چې په لاسو کې نیولې و هغه یې د ګنگا په بستره باندې کینښود، او بیا د ګنگا تر مخه کیناسته او ویی ویل چې:

ګوره ګیتا جانې لورې! زه د یوې ډیرې مهمې خبرې له پاره ستا خواته راغلې یم. که د شیر شاه سوری ستر سالار خواص خان تاته د څه کار کولو په اړه ووايي نو ته پرې باور کولې شې. دهغې په دې خبره ګنگا سمدستي وویل چې:

ګوره ترور جانې! زه نه پوهیږم چې ته څوک یې؟ خو زه به تاته یوه خبره وکړم چې خواص خان هغه موجود دی چې که چیرې ماته سترګې پټې کړي او په اور کې مې هم وړ واچوي نو بیا به هم زه دهغه د حکم په اساس په اور کې ځان ور وغورزوم. ایا تا ماته د خواص خان له لورې کوم پیغام راوړې دی؟ هغه زړې ښځې ورته وویل چې:

ګوره ګیتا لورې! ستا آند سهې دی، زه به تاته په تفصیل سره ووايم چې زه د خواص خان په حویلی کې کار کوم، زه یې څو اونۍ مخته هملته له ځانه سره د کار له پاره ملازمه کړې یم. زما لورجانې! زه همدا اوس خواص خان په تاپسې را استولې یم او دا پیغام یې را کړې چې زه تا له ځانه سره راوړم. که چیرې ته پر ما او خواص خان باندې باور کولې شې نو همدا اوس پورته شه اوزما سره روانه شه. او د خواص خان حویلی ته را سره ولاړه شه هغه ته غوښتې یې او په ډیره بې صبرۍ سره ستا انتظار کوي. ګنگا ورته په اصرار سره و ویلی چې:

گوره ترورې! خواص خان خو دشیر شاه سوري سره يو ځای دهمايون پر خلاف د جنگ کولو له پاره د گنگا د درياب په لور ورغلې دې. دهغې په دې خبره هغه ښځې وويل چې ستا اندازه سهې ده، شیر شاه سوري پخپله دهمايون سره د ټکر له پاره وروان دې. خو خواص خان يې د بلې کومې دندې د اجرا له پاره بلې لورې ته استولې دې. خو دتللو دمخه خواص خان هلته رهناس ته راغې، هغه ددې ځايه دخپل فوځ له پاره خوراکې او فوځې توکې له ځانه سره اخستل غوښتل، زه فکر کوم چې سبا يا بل سبا به هغه ددې ځايه دخپل فوځ سره يو ځای کوچ کوي خو د کوچ کولو نه مخته گيتا هغه له تاسره يو ځل کتل غواړي. گوره لورجانې! په دې کې زور زياتې نه شته. که چيرې ته زما سره تللو ته تياره يې نو ما دا د څرمنې څادر تا ته له ځانه سره راوړې دې، دا په سر واچوه او له ماسره روانه شه، ځکه بيرون سخت باران اوري، خو که چيرې ته اوس له ماسره تللو ته تياره نه اوسې نو زه به بيرته ولاړه شم او خواص خان ته به ووايم چې گيتا را تللو ته تياره نه وه. دهغې په دې خبره گيتا سمدستي وويل چې نه! زه له تاسره تللو ته تياره يم، که دشپې په دې وخت کې خو پريږده، که خواص خان ماد سيليو او توپانو او يا اوريدونکي اور په خپو کې هم د ځان له پاره وغواړي نو زه به ضرور هغه ته ورشم. ددې خبرې سره سم گيتا دخپله ځايه پورته شوه او د اوما څنگ ته راغله او هغې ته يې په غوږ کې څه وويل:

اوما ته همدلته اوسه، زه به د گيتا د هوا په بڼه دخواص خان په لورې ورشم او دپخوا په څير به خپل وجود او مخ را ونغاړم خو که چيرې ته له ماسره ولاړه شې نو خواص خان به تا و پيژني نو زما ټوله ډرامه به دناکامۍ سره مخ شي او بيا به زه يو ځل بيا دخواص خان د کرکې او نفرت سره مخ شم. په دې خاطر به زه يواځې ددې ترور جانې سره هلته ورشم، اوما ورسره په دې خبره اتفاق وکړ. گنگا سمدستي پورته شوه، خپل کالي او لباس يې تبديل کړ، دهغې د پاسه يې سپين رنگې څادر واغوست، مخ يې په سپين رنگه نقاب کې را پټ کړ، بيا په خپلې بستري پروت هغه څادر چې دې عمر تيرې ښځې ورته له ځانه سره راوړې و په سر را واچاوه او ويی وويل چې: ترور جانې! اوس نو درځه چې ځو. زه له تاسره تللو ته تياره يم. ددې خبرې سره سم گنگا او هغه زړه ښځه دواړه د کمرې څخه را ووتلې، کرار کرار د لنگر ځاي څخه مخته راغلې او دخپل منزل په لور روانې شوې.

دهغه زړې ښځې سره گنگا بېچاره لږ واټن وهلې و چې يو ناڅاپه پرې دوه ځوانانو حمله وکړه، يوه دهغه خوله بنده کړه او بل په بيره بيره دهغه لاسونه تر شا وتړل، دهغې پښې يې هم ورو تړلې، بيا يې په ډيره چټکۍ سره گنگا پورته کړه او لږ څه ښې لورې ته ولاړل، هلته يوه بگۍ ولاړه وه، گنگا يې پورته کړه او په هغه بگۍ کې يې ور واچوله، د بگۍ پردې يې را پريښودې، دهغوې څخه يو د بگۍ په داخل کې کيناست ترڅو گنگا د کنترول لاندې ونيسي، په داسې حال کې چې هغه بل مخته ورغې او د آسونو په زغلولو يې پيل وکړ. هغوې لږه شيبه کې د ښاره ووتل او د غرنيو لږيو په لور يې گاډۍ ور ځغلوله.

۳۸

دغه بگۍ چې گنگا يې چاره يې په کې بار کړې وه ټوله شپه مزل وکړ، بې وسې او بېچاره گنگا هملته په بگۍ کې اوده شوه، کله يې چې سترگې و غوړيدې نو ويی کتل چې د بگۍ د پردو په خوزيدو سره د رڼا څرک دننه را ځي ددې نه دا ډاگيزه کيده چې شپه پاې ته رسيدلې او ورځ شوې ده، لمر را ختلې دې او باران دريدلې دې. هغې هڅه وکړه چې دخپله ځايه را پورته شي او په خپله ځاي کې کيني. نو نه توانيده ځکه د بگۍ په يوې برخې پورې يې ددې لاسونه او پښې تړلي و، شونې ده چې دهغې تنستونکې به ويريږي چې هسې نه چې دشپې په تياره کې گنگا د بگۍ څخه ونه تنستي. هغې سترگې را پورته کړې او مخته يې وکتل، ويی کتل چې دهغې د تنستونکو څخه يو د بگۍ لاسونه ځغولي او هغه بل يې دهغه ترڅنگ په خواږه خوب ویده شوې دې. څرنگه چې ددې خوله يې په ټوټه تړلې وه نو په دې اساس يې خبرې نه شوې کولې. نو په دې خاطر هغې خپلې پښې او لاسونه په زوره و ځوړل او په دې ترتيب يې بگۍ ټوله و ځوړله، هغه کس چې بگۍ يې ځغلوله هغه شاته و کتل او بيا يې په خپل لاس کې لښته باندې خپل ويده ملگرې وواهه او د خوبه يې را ونيو کړ.

کله چې هغه را وینښ شو نو بڼې ځغلونکې وویل چې: شهزادګۍ ګنگا ته وینه ، هغه لاسونه او پښې خوځوي چې څه غواړي؟ دهغه په دې خبره هغه خوبې ملګري وویل چې: هغه به لوږې اخستې وي. که ته وایی نو زه به یې لاس او پښې پرانځم. دخولې څخه به یې هم هغه ټوټه لرې کړم او دخوراک څښاک څه به ورکړم. دهغې وروسته به یې بیا پښې اولاسونه سره وتړو ، دهغه دې خبرې سره د بڼې ځغلونکې توافق وکړ ، هغه دخوبه را وینښ شوې دخپله ځایه پاڅید او د بڼې دیوې برخې څخه یې داوبو مشکیزه را واخسته ، بیا یې دهغې څخه لږ څه اوبه راواخستې او خپله خوله او مخ یې پرې پریمنځه ، بیا یې مشکیزه د بڼې یوې برخې کې را زوړنده کړه او خپل لاس او مخ یې وچ کړل بیا یې دلمرې شهزادګۍ ګنگا لاسونه پرانستل او بیا یې دهغې دخولې څخه هغه ټوټه هم لرې کړه.

ګنگا بیچاره تر لږه وخته پورې خپل لاسونه سره خوځول او خپله خوله یې خپوله ، په دې وخت کې هغه هلته ټیټ سره ناسته وه ، بیا یې په خپل مخکې ناست کس څخه وپوښتل چې: تاسې څوک یاست او ولې مو ما ته فریب راکړ او را ومو تنبستم، هغه بنځه څوک وه چې ماته یې درواغ وویل او زه یې د لنگرځای څخه په درواغو را وویستم، دهغې ددې خبرو سره سم هغه کس یو ځل بیا دخپله ځایه پورته شو د اوبو مشکیزه یې را واخسته او د ګنگا په لور یې وراوږده کړه او بیا یې ورته وویل چې: ګوره شهزادګۍ ګنگا! ته زمونږ له پاره د ډیر زیات عزت او درنښت خاونده یی. ته لمړۍ خپل خوله اولاسونه پریمنځه بیا به درته ووايم چې مونږ څوک یو او ته مو ولې له ځانه سره را وړې یی او ولې مو د زیارت د لنگرځای څخه را وویستلې. دهغه په دې خبرو باندې ګنگا خاموشه ناسته وه ، هغه کس ورته د مشکیزې څخه اوبه ورتویولې ، ترڅو ګنگا پرې خپل مخ اولاسونه پریمنځي ، او بیا یې په همغه لباس باندې ځان وچ کړ چې د مخکې څخه یې په کې ځان راغځولې و. بیا یې هغه کس ته وویل چې: اوس راته ووايست چې تاسې څوک یاست چې زه مو د زیارت د لنگرځای څخه را پورته کړې يم او چیرې مو له ځانه سره بوځی.

هغه شخص ورته وویل چې: ګوره ګنگا! ستا خبره سهې ده ، په ریښتیا هم مونږ له تاسره دوکه کړې ده ، خو دا پخپله زمونږه مجبوریت و ، هغې بنځې چې ته یې د زیارت د لنگرځای څخه را وویستلې هغه زمونږ یوه پیژندګلوې وه چې مونږ د همدې کار له پاره استعمال کړه. زه غواړم تا د مهارت له پاره یوسم. اوتا به خامخا دا نوم اوريدلې وی؟ دهغې په دې خبره ګنگا بې چاره ورته وویل چې: هغه مهارت چې څو کاله مخته یې د بنگال او بهار په پولو کې لوټمار او غلاکوله او هلته یې تباهي خپره کړې وه. دهغې په دې خبره هغه کس ورته وویل چې هو ګنگا! ستا آند سهې دی. مونږ تا همغه مهارت ته له ځانه سره بوځو. دهغوې په دې کار باندې ګنگا سخت احتجاج وکړ ، چې ولې ، هغه بیرته ځواب ورکړ چې:

ګوره ګنگا! خبره داده چې مهارت په تا مېښ دی ، هغه له تاسره په ډانده محبت او مینه کې رانښکيل شوې دي ، هغه ستا دلاسته راوړو په خاطر ستا په سويمبر کې هم برخه اخستې وه خو دهغه بختي داوه چې هغه دا مقابله ونه ګټله. برعکس ستا هغه سويمبر یو نقاب پوښه و ګټلې ، دبهار او بنگال حکمرانان مهارت یو باغي سرکش انسان ګڼي ، څرنگه چې هیڅوک هم هغه د مخ له رویه نه پیژني نو په دې اساس به دغه مهارت کله کله ستا دکتلو له پاره دخپلو څو نورو دوستانو سره هلته ستاسې راج محل ته درته. هغه ورځ چې تا د غزلو او نڅا کورس سرته ورساوه ، اوت هله په راج محل کې ښه ونڅیدې نو په هغه ورځ هم مهارت د یوه پنډت سره یو ځای موجود و. هغه ستا د نڅا دکتلو وروسته دا هوډ کړې و چې هغه به په هر صورت تا دخپل ځان له پاره تر لاسه کوي. همدا علت و چې هغه مونږ دواړو ته دا دنده را وسپارله چې مونږ چې په هر ډول کیږي تا دهغه لورې ته یوسو. مونږ دواړه د مهارت کسان یو ، او مونږ دهماغه مهارت د وینا په اساس په رهتاس کې قیام وکړ خو دا زمونږه بده برخه وه چې په همدې وخت کې شیرشاه سوری په رهتاس باندې یرغل راوست او دغه کلا یې په خپله ولکه کې راوسته ، په دې یرغل کې ستا پلار اود رهتاس راجه هم ووژل شول اوت ه شیرشاه سوری و نیولې او خپل لښکر ته یې بوتلې او هلته یې دخپل لښکر د سپه سالار خواص خان وینځه و ګرځولې.

خواص خان داسې بې پروا ، داسې بې شوقه او بې ذوقه انسان دې چې هغه ته د وينځې په څير هم دخپل ځان له پاره و نه منلې . زه پوهيږم چې دا د خواص خان له لورې له تاسره د پوره بې عزتۍ او سپکوالي نه نور څه نه و . بلکه داسې يې وگڼه چې دا د يوې شهزادګۍ سپکوالي او توھين و چې هغه يې د يوې وينځې په څير هم و نه منله . دهغه په دې خبره باندې گنگا سمدستي را ټوپ کړ او ورته يې وويلې:

د خواص خان په اړه نور څه و نه وايي . دا چې خواص خان زه ولې دخپلې وينځې په څير و نه منلم ، دا زما او دهغه ترمنځ ذاتي معامله ده . دهغې په دې خبره دغه کس يو ځل بيا وويل چې: زه پوهيږم چې هغه څه ډول او څنگه معامله ده . دهغه په دې خبره باندې گنگا هغه ته په ډير غضبناکه توگه وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې ته په څه پوهيږې؟ هغه ورته په ځواب کې وويل چې:

گوره گنگا جانې ! ما تاته وويل چې مهارت ته دخپل سويمبر دمقابلو څخه د مخه دخپل ځان له پاره غوښتلې ، له تاسره يې مينه کوله ، په همدې خاطر هغه ستا د سويمبر په مقابلو کې برخه واخستله . دا دهغه بدقسمتې وه چې هغه په دې مقابلو کې بريالې نه شو ، بيا هغه مونږ دواړه ستا د څارلو په خاطر او په کوم مناسب وخت کې ستا د تنبټولو له پاره وگمارلو . په دې خاطر دلته په رھتاس کې د اوسيدو په وخت کې مونږ ستا هر قدم څارلې دې ، په دې دوران کې مونږ وکتل چې ته په ډيره بيره سره دهغه نقاب پوشته په لټون پسې يې چې ستا د سويمبر مقابلې يې گټلي دي . اود مقابلو دگټلو وروسته يې د تللو په وخت کې درته وويل چې « زما نه خوښيږې » .

بيا يې کله چې ته د وينځې په څير د خواص خان ترمنځ وړاندې کړې نو تا د خواص خان څخه د کوچيانۍ قبيلې د سردار فدايي خان د را پيدا کيدو غوښتنه وکړه ، فدايي خان له تاسره وکتل او دهغه له اړخه تاته دا معلومات درکړل شو چې ستا د سويمبر دمقابلو اصلي گټونکې همدغه خواص خان دې چې ددې نه مخته يې نوم صاحب خان و . هغه به هغه وخت گيډرې ښکار کولې او خپل ژوند به يې پرې تيراوه او له تاڅخه يې سخته کرکه او نفرت کاوه . دا ستا بدقسمتۍ ده چې ته د خواص خان سره د زړه له کومي مينه کوي ، ځکه هغه وخت چې خواص خان له تاسره محبت او مينه کوله نو هغه وخت تا د خواص خان سره د مينې په ځاي د کرکې څرگندونه وکړه نو هغه هم ستا د منلو څخه مخ وړاوه ، بيا تا د درواغو څخه کار واخست او د زيارت په لنگر ځاي کې دې ډيره ځاي جوړ کړ . په داسې حال کې چې د رھتاس په ښار کې د راجه هرکشن دوژلو وروسته دهغه ډير زيات خپلوان او دوستان او سيږي او تا کولې شول د هغوي سره يو ځاي و اوسيږې . خو ستا له پاره ډيره سخته او اړينه دا وه چې د خواص خان محبت او مينه دې په هېڅ توگه دخپل زړه څخه نه شوه ويستلې .

گوره شهزادګۍ گنگا ! د رھتاس په ښار کې مونږ دواړو ستا ډيره کلکه څارنه کړې ده . او مونږ به ټول وخت ستا په تعقيب او څارنه کې وو . هلته د زيارت په لنگر ځاي کې د اوسيدو وروسته تا يو بل ستر قدم واخست او د يوې کونډې په څير دې د خواص خان د بيرته خپلولو هڅې پيل کړې . هغه وخت چې ته د لنگر ځاي د نورو کونډو ښځو سره يو ځاي را ووتلې نو تا خپل لمړنې د خير غوښتلو غږ د خواص خان د حويلۍ تر مخه پورته کړ ، تر يو څو ورځو پورې ته ناهيلې معلوميدې ، خو يوه ورځ ته هغه وخت په خپلې موخې کې بريالۍ شوې چې خواص خان په خپله ساته غږ ته ځواب ووايه . بيا هغه له تاسره د زړه خواله پيدا کړه ، ځکه چې تا هغه ته خپل حالات واورول ، دهغه په مخکې دې وژړل او په مصنوعي توگه دې دهغه په مخکې خپله بې وسي ډاگيزه کړه ، ستا ددې خبرو څخه خواص خان ډير زيات اغيزمن شو ، دهغې وروسته بيا تا په پرلپسې توگه د خواص خان د حويلۍ تر مخه د خير خيرات د غوښتلو غږ پورته کاوه او دهغه زړه له تاسره نور هم را نژدې کيده ان تردې چې کله دويمځلې ته هلته ورغلې نو هغه تاته د اړتيا وډير وسايل هم درکړل او ترڅنگ يې خپلو ساتونکو ته وويل چې کله هم چې کوم شي ته ستا اړتيا پيښيږي نو ستا هغه اړتيا به پوره کوي او ستا د شکايت په اړه به پوښتنه کوي ، داسې وگڼه چې د خواص خان هغه مينه او محبت چې د يوې شهزادګۍ په توگه تا تر لاسه نه شو کړې اوس يې ته د يوې کونډې په څير غواړې ددې لارې تر لاسه کړې ، خو اوس دغه ټوله لوبه بې کاره ده ، ځکه چې مونږ اوس تا له ځانه سره د مهارت په

لور وروړو او هغه به تا دخپلې ميرمنې په خير خپله کړي. گنگا ډيره په غصه شوه او ورته يې وويل چې: تاسو هسې چټيات وايي، زه دمهارت سره هيڅ سروکار نه لرم. واورئ! زه نه پوهيږم چې تاسو څوک ياست او يا مو نومونه څه دي؟ خو دا خبره په ياد لرئ چې شهزادگۍ گنگا دخواص خان له پاره پيدا شوې او دهمغه له پاره ځان څار کړي، دغه کس په طنزي توگه وويل چې: ايا دهغه خواص خان له پاره چې يو وخت د صاحب خان په نامه يې گيدړې ښکار کولې اوتا ورڅخه ډيره زياته کرکه کوله. گنگا ورته ترکي په ترکي ځواب ورکړ او ورته يې وويل چې:

گوره انسانه! تا ته زما په کورني ژوند کې د مداخلې کولو هيڅ ضرورت نه شته، دا چې ما په کومه مرحله کې د صاحب خان يا خواص خان سره محبت کاوه او يا مې ترې کرکه کوله، دا زما شخصي کار دې، خو اوس هغه زما د ژوندانه منزل دې او زما د جسم روح دې، په دې اړه زه ددې څخه نور زيات څه نه وایم. دا ځل هغه سړي موضوع بدله کړه او ترې وې پوښتل چې ايا ډوډۍ خوري؟ په ځواب کې ورته گنگا په ډيرې کرکې سره وويل چې: نه، زه ستاسو ډوډۍ نه خورم.

که چيرې ته ډوډۍ نه خوري نو بيا به زه ستا خوله پرانستې پريږدم خو لاسونه به دې ترم او يوه خبره په ياد ساته چې ستا د لاسونو د تړلو وروسته زه بيرته خپل ملگري ته ورځم او دهمغه سره کينم، که چيرې تا د شور کولو هڅه وکړه او يا دې د کومک له پاره اواز پورته کړ نو زه به دې څټ درپري کړم، او دا هم په ياد ساته چې په کومې غريزې لړۍ کې چې مونږ همدا اوس ور داخلېږو دلته به هيڅوک هم ستا د کومک له پاره لاس را اوږود نه کړي ځکه چې په دې غرنۍ لړيو باندې زموږ د سردار مهارت ولکه ده.

گنگا ددې سړي د خبرو هيڅ ځواب ور نه کړ. بيا هغه د پخوا په څير د گنگا دواړه لاسونه د شا څخه و تړل او پخپله ولاړ او دخپل آس ځغلونکي ملگري تر څنگ کيناست. بگۍ په دغو غرنيو لړيو کې په پرلپسې توگه سفر کاوه، ان تردې چې ددې غرنيو لړيو د وړانو ويجاړو څخه د تيريدو وروسته د يوې سترې دروازې تر مخ ورسیده. بگۍ دغې دروازې کې ور ننوتله چې د غرنۍ لړۍ څخه تراشل شوې او جوړې کړل شوې وه، گنگا وکتل چې په دې غرنيو لړيو کې ډير ښه کلا شکله هستوگن ځايونه جوړ کړل شوي دي، دننه تر ډيره پورې د اوسيدو کورونه دي او تر څنگ يې يو بازار هم شته، ددې کورنو او بازار څخه د تيريدو بگۍ د يوه پخواني جوړ شوي محل تر مخه ودریده.

د بگۍ د دريدو سره سم هغه وگړي چې پخوا تردې يې د گنگا سره خبرې کړې وې په حرکت راغې، د گنگا لاس وپښې يې ور پرانستې او بيا يې گنگا ته د بگۍ څخه د راتېکته کيدو له پاره وويل. گنگا هم چپ چاپ د بگۍ څخه را کيوته، دغه سړي يو ځل بيا گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: گوره گنگا! زه يو ځل بيا تا ته گواښ کوم چې دلته دشور او غوغا جوړولو هڅې ونه کړې او که نه زيانمنه به شې. دا زما د سردار مهارت حکم دې، راځه چې زه دې اوس هملته وروړم، هر هغه څه چې ته غواړې ووايې دهمغه په مخکې يې ووايه. گنگا ورته په ځواب کې هيڅ هم ونه ويل، دهمغه وگړي سره چپ چاپ روانه شوه، هغه دهمدې کلا شکله محل د مختلفو برخو څخه تيریده او بيا د يوې داسې کمري تر مخه ودریده چې يوه کس يې پهره کوله، دغه سړي ور مخته شو او دهمغه پهره دار په غوږ کې يې څه وويل، د خبرې په اوږدو سره هغه ساتونکې هم ډير خوشحاله شو او بيا په يوه منډه هغه کمري ته ورننوت.

دلږ ځنډ وروسته هغه ساتونکې د کمري څخه بيرته راووت او هغه کس چې گنگا يې له ځانه سره راوړې وه ته وويل: ورځه چې سردار غوښتي يې. ددې خبرې سره سم دې شخص د گنگا په لور وکتل او ورته يې وويل چې: زما سره را ځه، گنگا په خوله هيڅ هم ونه ويل، بس چپ چاپ دهمغه سره روانه شوه. هغه کس هم گنگا له ځانه سره يو ځای د خپل سردار مخې ته ورننويستله.

گنگا وکتل چې ددې کمري په مخکينۍ برخه کې د پادشاه د کيناستو له پاره يو تخت جوړ کړل شوې دې. په همدې تخت يو کس چې ډير پرقيدلې او ذريقدلې کالي يې په غاړه وناست و، عمري يې هم د څلويښتو کالو په شاوخوا کې و، مخ يې زخمي شوې و، چې ددې

خبرې گواهي يی ورکوله چې هغه ډير جنگجويانه ژوند تر سره کوي. کمرې ته د ور ننوتلو وروسته دغه کس گنگا ته په غوږ کې وويل چې: گوره گنگا! دغه مخامخ ناست کس زمونږ سردار مهارت دې، ته به دهغه سره په احتياط او ادب سره خبرې کوي. بيا هغه شخص په کمرې کې په تخت ناست سردار مهارت ته په ډير ادب سره وويل چې: سرادره! هغه پيغله چې له ماسره راغلې ده هغه ته د پخوا څخه پيژنې، دهغه خبرې په ځواب کې مهارت په ډير بد غږ سره وويل چې هو! زه يی د کلونو کلونو راهيسې پيژنم. دا د رهناس شهزادگی گنگا ده، دا به څوک ونه پيژني! اوس ته ولاړ شه او زما د خونې دباندې ودرېږه او زما د عکس العمل انتظار کوه. ددې حکم سره سم هغه کس بيرون ووت، خو کله چې گنگا هم بيرون ته د وتلو له پاره روانه شوه نومهارت پرې غږ کړ چې: «ته مه ځه، همدلته ودرېږه» دهغه په دې خبره گنگا ودرېده او په ډيره بې وسۍ سره يی د مهارت په لور مخ را واپراوه. ددې کس د وتلو نه وروسته چې کله د کمرې دروازه بنده کړله شوه نو بيا مهارت گنگا ته مخ کړ او ورته يی وويل چې:

گوره گنگا! زما کسانو به تاته ويلی وی چې ته يی ولې دلته راوستې يی. گوره گنگا! ما د يوه اجنبي او نا څرگنده وگړي په توگه ستا د سويمبر په مقابلو کې هم برخه اخستې وه. خو دا زما بد قسمتي وه چې ما هغه سويمبر بايلود. که څه هم زما ملگرو به تاته ويلی وی خو زه يو ځل بيا خپله خبره تکراروم چې ما ستا په سويمبر کې د برخې اخستلو څخه ډيره مخکې له تاسره مينه کوله، بس يو ځل مې هلته د رهناس په ماڼۍ کې ستا مخ کتلې و او دهغې وروسته داسې يی وگڼه چې زه همستا شوم. زه اوس خپل ځان ډير خوش قسمته گڼم چې ته زما تر مخه ولاړه يی. واوره گنگا! زه غواړم چې ته همزما اوسې، او ددې له پاره زه غواړم ستا دخولې څخه يو ځواب واورم کله چې مهارت خاموشه شو نو گنگا لږ څه فکر وکړ او بيا يی وويل چې:

گوره مهارت! ستا له اړخه د يوې لورې دمحبت او غوښتنې څخه څه نه جوړېږي او بيا داسې وگڼه چې هغه مال چې يو ځل پلورل شوي وي او بيا نيلا م شوي وي او دهغې وروسته د هغه له پاره يو ډير ښه بل اخستونکې پيدا کېږي نو دهغه څخه به څه تر لاسه شي، نو مهارت ته! د دنړۍ په بازار کې هم همداسې وگڼه چې زه هغه شېم چې يو ځل پلورل شوې يم او دويم ځلي نه شم پلورل کيدې. داسې وگڼه چې زه د زمانې له اړخه د يوه چاپه ځولۍ کې وراچول شوې يم او زه غواړم په هماغه ځولۍ کې پاته شم. شونې ده چې ته به زما د جسم، زما د شتمنۍ او بيا زما ښکلا په محبت او مينې کې رالټاړ شوې بې خواته زما د تير شوې تاريخ په اړه هيڅ ډول معلومات نه دې درکول شوې.

د گنگا ددې خبرو سره د مهارت په خوله باندې د طنز نه ډکه خندا راغله او بيا يی په لوړ اواز وويل چې: گوره گنگا! زه ستا د تيرو حالاتو په اړه پوره پوره معلومات لرم، دا چې ته ځانته يو پلورل شوې يا ليلام شوې شې وایې، دا په دې خاطر چې ته د شير شاه سوری د سالار خواص خان سره مينه کوي، واوره! زه په دې هم خبريم چې خواص خان پخواني صاحب خان دې چې گيدړې به يی ښکار کولې، او له تاسره يی مينه او محبت کاوه، خو تا دهغه مينه او محبت له يوې مخې مسترد کړل، چې زما په فکر اوس هغه په همدې اساس له تا څخه کرکه کوي، هغه نقاب په مخ کې اوستا د سويمبر په مقابلو کې يی گډون وکړ، هغه ظالم د سويمبر ټولې برخې وگټلې، او کله چې تا د سويمبر د بری شوې کس په اړه لټون وکړ نو هغه خواص خان وخت. او بيا هغه ته مسترد کړې، ستا څخه يی د کرکې څرگندونه وکړه، ووايه چې زه سهې خبره کوم؟ د همدې کرکې په اساس ته د شهزادگی گنگا څخه د يوې کونډې په بڼه ولاړې او د زيارت په لنگر ځای کې دې پناه واخسته. زما مخبرانو په دې ټولو حالاتو کې ستا پوره څارنه کړې ده، ما هغوې د هماغه لمړۍ ورځې څخه ستا د څارنې له پاره گمارلي و او ورته مې لارښوونه کړې وه چې په کوم مناسب وخت کې تا د ځانه سره را پورته کړي او دلته دې راولي. نو نن زما دا مخبران بريالي شول او ته نن زما تر مخه ولاړه يی. گنگا ورته وويلې:

گوره مهارته ! خپله دا بریا هم خپله ناکامي وگڼه ، ځکه چې تاته به زما د ذات څخه څه گټه تر لاسه نه شي . که چیرې تا په زور زما د خپلو لو هڅه وکړه نو بیا یاد ساته چې ته به یواځې زما لاش و مومي . زما روح به له تاسره نه وي . د گنگا ددې ځواب څخه مهارت لږ څه اندیښمن شو ، فکری وکړ او بیا یې په ډیره همدردۍ او مینې سره ورته وویل چې :

گوره گنگا ! اوس خو خواص خان هم تا نه خوښوي اونه درسره مینه او محبت کوي ، نو ته بیا ولې دهغه په یاد کې د تیر شوي پسرلي د مړ او شوو غنچو په څیر مړ ژوانده ژوند تیرول غواړې . گوره گنگا ! یو هغه خواص خان دې چې ته یې هیسته غورځولې یې او نه درته کوم اهمیت درکوي او بل زه یم چې د شپې د خوب په ځای ستا په خیالونو او فکرونو کې لږ په اغزنو بوټو خپل ژوند تیروم . زه خو تا د غمونو او اندیښنو د نارامو خوندونو څخه را باسم او منزل ته د ورسیدو اود محبت او مینې دڅپو د سمندر په لور دې له ځانه سره وړم .

مهارت د لږ څه وخت له پاره ځنډ وکړ او د لږ څه فکر کولو وروسته یې یو ځل بیا یې په خبر وپیل وکړ :
گوره شهزادګۍ گنگا ! ترڅو به ته د کونډې په بڼه د سترو او ناکامو ستورو په څیر د غمونو نه ډک اود مسخه شوي منزل په څیر ژوند سبا کوي . تا ولې د خپله ځانه خامخا کونډه جوړه کړې ده ؟ په داسې حال کې چې تا له هیچا سره (اور نه اوه ځلې دگرزیدو) پیرې هم نه دي تر سره کړې ، دهغه په دې خبره گنگا ځواب ورکړ او ورته یې وویل چې :

گوره مهارته ! ته به دا څرگنده نه وي چې زه د خواص خان څومره ژوره مینه کوم ، د خواص خان پرته زه خپل شتون نه شتون گڼم .
مهارت د لږ څه وخت له پاره په فکر کې ډوب و او بیا یې وویل چې : گوره گنگا ! ته ولې بې لارې لارې روانه یې . زه خو تاته عزت ، توقیر او ترڅنګ یې ستا خوندي ساتنه او درنښت درکوم . خو ته په خپله خپل ځان په زمکه باندې پریاسې او د پستۍ او ذلت په لور منډې وهې ، دهغه چا سره چې ته مینه کوي هغه ته هیسته غورځولې یې . ته اوس داسې یو فصل یې چې مالک نه لري ، داسې فصل چې هر څوک چې و غواړي ریبیلې یې شي . داسې د گلاب گل ، چې هر څوک یې بویولې شي . دهغه په دې خبره گنگا وویل چې : گوره مهارته ! دا ستا ذاتي فکر او خیال دي . نه خوزه بې مالکه فصل یم او نه دیابان د گلاب گل . یاد ساته چې تر اوسه پورې داسې څوک شته چې زما د محبت او مینې په خاطر نارامه دي . دهغې په دې خبره مهارت ورته وویل چې : هو ! زه پوهیږم چې ته د خواص خان په لوري اشاره کوي ، ځکه چې د یوې کونډې په څیر به تا په ډاډ منه توګه د خواص خان محبت او مینه تر لاسه کړې وي خو کله خواص خان ته دا څرگنده شي چې دهغې کونډې په لباس کې ته همغه گنگا یې ، نو ستا پر خلاف به دهغه همغه لمړنۍ کرکه به بیرته راستنه شي . هغه به تاته هیڅ هم درنه کړي او ستا په لمن کې به د کرکې او نفرتونو نه اخوا نور څه درزیات نه کړي . گنگا ورته وویل چې : نه ! داسې نه ده ، مهارته ! ته چې څه ډول آند کوي همغسې یې کوه ، خو زه به د خواص خان پرته بل څوک د ژوند ملګري ونه گرځوم . دا زما اخري پریکړه ده ، که څه هم ته زما څټ را پرې کړې ، خو زه به د خپلې دې پریکړې څخه وانه وړم .

د گنگا ددې ځواب څخه مهارت تر یوه وخته پورې خاموشه و ، او په فکر کې ډوب شوې و . بیا یې په زوره لاسونه و پرکول ، دهغې د لاسونو د پرکار په واسطه دهغه همغه دوه کسه ملګري ، چې گنگا یې را تنستولې وه ، دننه خونې ته را ننوتل . بیا هغوی دواړو ته مهارت مخ کړ او ورته یې وویل چې : تاسو یو کس گنگا ددې کمرې څخه بیرون وباسئ ، او بل دلته پاته شی او زما خبره په غور سره واورئ ، ددې خبرې سره سم دهغوی څخه یو کس گنگا د کمرې څخه بیرون وویستله ، کله چې گنگا بیرون کړل شوه نو مهارت خپل هغه بل ملګري ته وویل چې : زما نژدې دوسته ، واوره ! ما ډیره هڅه وکړه چې گنگا دې خبرې ته راوړم چې خواص خان هیر کړي او زما سره د واده کولو له پاره تیاره شي خو هغه ددې هر څه سره بیا هم دې کار ته غاړه نه ږدي ، داسې بریښي چې هغه د خواص خان سره د ږندو سترگو محبت کې رالتاړه شوې ده . گورئ چې په هغې باندې کوم زور زیاتې ونه کړل شي ، زه غواړم چې دهغې سره ډیره بڼه اونیک

سلوک و کړل شي تر څو د نیک سلوک له لارې دهغې محبت را خپل کړم او بیایې خپل ځانته واده کړم. تاسې په دې اړه څه وایاست؟
 د مهارت ددې پوښتنې په ځواب کې دهغه ملگري وویل چې:

گوره کلو! ستا خبره سهې ده، که چیرې مونږ پر گنگا باندې زور زیاتې وکړو نو زما ذاتي تجربه او خیال دادې چې گنگا به مرگ ته غاړه کیرې خو تا به دخپل ژوند ملگري ونه گرځوي، خو که چیرې هغه همدلته وساتل شي او د احساناتو او میل مستیاو د بار لاندې راشي نو زما په آند چې هغه به ممنونه او شکر کونکي اوسي او بیا به تا هم دخپل میره په خیر ومني. مهارت په دې خبره ډیر خوشحاله شو او ویی ویل چې: گوره دوسته، زه هم همداسې غواړم. اوس ته ولاړ شه او زما ددې کمرې تر څنگ چې کومه کمره ده، هغه دپخوا څخه بنایسته کړل شوې ده، ما غوښتل دا کمره د واده نه وروسته د گنگا سره یو ځای استعمال کړم خو اوس گنگا په دې کمره کې ځانته ور واچوئ، هغه به همدلته میشت وي، دهغه د اړتیاو د پوره کولو هڅه وکړئ او نیرمل نومې ښځه چې ددې کمرې په پاکولو او ښایسته کولو دنده په غاړه لري، د گنگا خدمت له پاره و ټاکئ او ورته وایاست چې نوموړې هر وخت دهغې سره یو ځای و اوسېږی. هغې ته دا هم وایاست چې هڅه وکړي چې گنگا زما سره په واده کولو باندې وهڅوي. اوس ته ورشه، او ما چې درته څه وویل همغسې اقدام وکړه. ددې خبرې سره سم د مهارت هغه ملگري دهغه ځایه ووت.

کله چې د مهارت دا ملگري بیرون را ووت نو ویی کتل چې هغه کس چې گنگا یې له ځانه سره بیرون را ویستلې وه د گنگا سره یو ځای هملته ولاړ دې، خپل ملگری ته یې خاصه اشاره وکړه، هغوی دواړو گنگا له ځانه سره واخسته او هغه تر څنگ کمرې ته یې پورته بیا دهغوی څخه یوه یې گنگا ته وویل چې: گوره شهزادګۍ دا ستا د اوسیدو ځونه ده. اوس که ته نه غواړې چې مهارت دخپل ژوند ملگري کړې نو مه یې کوه. څو ورځې همدلته په دې ځونه کې واوسه، دهغې وروسته به مونږ لکه څنګه چې ته په ځوندي توګه د رهناس څخه راوستې یې بیرته به دې په همغه توګه رهناس ته یوسو او هلته به دې د زیارت په لنگرځای کې ورخوښې کړو. ددې خبرې سره سم یې گنگا هملته په هغه ځونه کې یو ځای پرېښوده او دوی دواړه ترې په شا ولاړل.

گنگا مخته ولاړه، په همدې ځونه کې کیناسته، هغه بې چاره په ژورو فکرونو کې ډوبه وه، هغه ډیره بدحاله، اندېښنو کې ډوبه او سرگردانه وه، هغه تر اوسه پورې همداسې ناسته وه چې یو نیم عمر خوړلې ښځه یې خونې ته ورتوتله. دهغې د کتلو سره سم گنگا د خپله ځایه را پورته شوه، هغه ښځه ور مخته شوه او گنگا ته یې وویل چې: گوره گراني! ته ولې زما د راتګ سره سم ماته د خپله ځایه پورته شوې. زه خویوه وینځه یم، ماته حکم وکړه چې زه ستا څه خدمت وکړم. ددې ښځې د وینا وروسته گنگا بیرته په خپل ځای کیناسته، دا ښځه نوره هم مخته ورغله او د گنگا په پښو کې کیناسته، دهغې په را نژدې کیدو سره گنگا سمدستي د خپله ځایه پورته شوه، هغه یې د لاسو څخه ونيوله او پورته یې کړه او په خپل څنگ کې یې کینوله او ورته یې وویل: لاندې مه کینه، بېشکه چې ته به وینځه یې خو زه د مالک او وینځې تر منځ کوم توپیر نه محسوسوم. ته همدلته له ماسره یو ځای کینه، او دا راته ووايه چې ته د کوم غرض په خاطر دلته زما ځوانه راغلې یې.

د گنگا په دې خبرو باندې هغه ښځه حیرانه شاته شوه، و اړخطا شوه، خو بیا هم د گنگا تر څنگ کیناسته او ورته یې وویل چې: زه یې ستا خدمت له پاره ټاکلې یم، اوس به زه هر وخت ستا تر څنگ اوسم، ستا خدمت به کوم او ستا د اړتیاو د پوره کولو هڅې به کوم. گنگا ترې وپوښتل چې دوی زما په اړه تاته څه ویلي دي؟ هغې ښځې ورته وویل چې: گوره درنې! ماته یې ستا نوم گیتا ښوولې دې، خو زما نوم هم واوره، زما نوم نیرمل دې. زه یې هم د کوم ځایه را پورته کړې یم او دلته یې په زور راوړې یم، په دې اساس اوس زما د اوسیدو بل کوم ځای ماته نه دې پاته. په دې خاطر زه دلته په اوسیدو مجبوره یم. ماته یې ستا په اړه دا هم ویلي دي چې ته یوه کونډه یې اود رهناس د زیارت په لنگرځای کې اوسیدې، مهارت له تاسره مینه کوله نو ته یې دهغه ځایه په زور را وستې او دلته یې ځای در

کي، اوس چي ته دهغه سره واده کول نه غواړي نو هغوي تا بيرته رهناس ته استوي، نو ترڅو چي ته دلته اوسېږي زه به ستا په خدمت باندې ماموره يم.

کله چي نيرمل خاموشه شوه نو گنگا تر يوه وخته پورې د فکرونو په ټالونو کې ځنگل، دهغې وروسته يې په ډير غور او دقت سره نيرمل ته وکتل او ورته يې وويل چي:

گوره نيرملې! ته خو زما د مور په ځاي يې. زه ضرور کونډه يم خو ما تر اوسه د چا سره واده نه دې کړې. دهغه چاسره چي زما کوژدن شوې وه نو داسې يې وگڼه چي هغه زه پريښې يم، څرنگه چي ما دهغه سره مينه کوله نو په دې اساس ما خپل ځان کونډه وگانه او هلته د زيارت په لنگر ځاي کې د کونډو په پناه ځاي کې ديره شوم، گوره نيرمل! زه يو غمژنه پيغله يم او ته زما د مور په ځاي يې. زه له تا څخه هيله لرم چي له ماسره به درواغ نه وايي. هره هغه خبره چي زه يې کوم دهغې سهې ځواب راکړه، ځکه چي ته پخپله هم غمژنه يې اود يوې غمژنې پيغلې په غم او مصيبت باندې ډيره ښه پوهېږي، دهغې په دې خبره نيرمل دخپله ځايه پورته شوه، خونې دروازه يې وتړله، او بيرته راغله او دگنگا تر څنگ کيناسته او ورته يې وويلې چي: گوره گيتا جانې زمالورې! اوس راته ووايه چي ته څه ماته څه ويل غواړي؟ گنگا ورته يو ځل بيا وويل چي:

گوره نيرمل! زه دې خلکو په زوره درهناس د زيارت د لنگر ځاي څخه را تښتولې يم، زه دشير شاه سوري د يوه سالار خواص خان سره ډيره مينه کوم، هغه هم ماخوښوی، خو دې خلکو زه په زور سره دلته راوستې يم، دوي زما اود خواص خان تر منځ بيلتون غواړي، ريښتيا راته ووايه چي دلته د اوسيدو په صورت کې به زما د ژوندان پايلې څه ډول وي؟

دگنگا ددې پوښتنې په ځواب کې ورته نيرمل په ډير راز سره وويل چي: گوره پيغلې! ستا په اړه ماته د لارښوونو هم شوې ده چي زه هره ورځ له تاسره خبرې وکړم او په خبرو خبرو کې تا ته د مهارت په لور مايله کړم. ترڅو ته دهغه سره واده ته تياره شې. دهغوي آند دا هم دې چي دلته د قيام په دوران کې له تاسره ډيره ښه سلوک او کړچار وکړل شي، پرتا باندې د مهربانيو او خوږليو باران وکړل شي ترڅو ته تر اغيز لاندې راشې او د مهارت سره واده ته تياره شې. دهغې په دې خبرو باندې گنگا په ډيره غصه شوه او ويې ويل چي: که چيرې دا خلک ټول عمر همداسې وکړي بيا به هم دوي ماد مهارت سره د واده کولو له پاره تياره نه کړاي شي، نيرمل ورته په ويره ويره او راز سره وويل چي:

گوره گيتا! زه اوس تا دخپلې لور، دخپلې بچۍ په څير گنم، زه پوهېږم چي ته په غمونو کې ډوبه يې. او ته يې په زور دلته را تښتولې يې. زه به د يوې مور په څير ستا خدمت کوم. او واوره! ماته چي هر خدمت وي نو حتما يې ماته ووايه. ته اوس همدلته کينه، زه به ولاړه شم او تا ته به خوراک څښاک غم وکړم. گنگا هملته کيناسته، نيرمل ورته خوراک څښاک راوست، گنگا هغه هم له ځانه کينوله او ډوډۍ يې سره يو ځاي وخوړله. نيرمل دگنگا څخه ډيره خوشحاله شوه، په همدې توگه به ورځې تيريدي او گنگا به ورځ په ورځ د نيرمل محبت او مينه ځانته را ماتوله.

يو وخت ناڅاپه گنگا بې چاره د شپې خوب کې وويږېده او را کيناسته. خپل شاوخوا ته يې وکتل، هغه زړه نيرمل چي هروخت به په همدې کمره کې ويده کيده، په خپله بستره کې نشته، حال دا چي هغه به د ماښام په وخت کې په خونه کې ځملاسته خواوس يې بستر خالي پروت و.

گنگا د بيرون څخه را تلونکې د وحشت او ويرې غږونه اوريدل، هغه داسې احساسول چي بيرون اور لگيدلې او هر څه د ځنگله د اور په څير په خپل ځان کې را نغاړي، گنگا بې چاره ددې ټولو وحشي اوازونو او شورو غل سره په پوره ويره کې هملته په خپله خونه کې ناسته وه. هغه هيڅ په دې نه پوهيده چي په دې شپه د مهاراج په دې فوځي تمځاي باندې څه توپان رانا زل شوې دې.

گنگا ڊپلٽني او د خان د خبرو لو په خاطر د خپلي بستري څخه راپورته شوه، خپل کالي يې درست کړل، دکمرې د دروازي په لور ولاړه، دروازه يې لږ شاته پرانسته او بيرون يې وکتل، هغه ډيره حيرانه شوه چې وسله وال ځوانان اخوا ديخوا منډې او چيغې سوري وهي، گنگا ډيره وار خطا شوه، اود وار خطايي او ويرې له لاسه يې دروازه بنده کړه او بيرته خپلې بستري ته راستنه شوه او هملته کيناسته.

لږه شيبه وروسته هغه زړه نيرمل هم په منډه او ساه نيونکې هغې کمرې ته را ننوتله اود گنگا څنگ ته راغله او په پوره بدحواسۍ کې کيناسته، او بيا يې په يوه ساه گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: گوره گيتا لوري! دلته اوس يو ډول انقلاب راغلې دې، داسې بريښي چې ددې مهارت او دهغه د ملگرو شپې نورې شميرل شوي دي، گنگا ترې په ډيره نارامۍ سره وپوښتل چې: نيرمل ته څه وايي، ژري راته ووايه. نيرمل ورته په ځواب کې وويل چې:

گوره گيتا لوري! په مهارت باندې حمله شوې ده، گنگا ترې سمدستي وپوښتل چې حمله چا کړې ده؟ نيرما خپله ساه کلکه کړه اود گنگا په لور يې په غور سره وکتل او ورته يې وويل چې: گوره گيتا لوري! دا حمله ستا هغه کړې ده. نيرما په دې خبرو باندې گنگا بيجاره لږ څه وخنډل او بيا يې ورته وويل چې ووايه نيرما، ته څه ويل غواړي؟ زما چا دلته يرغل راوړې دې؟ نيرمل بيا ځواب ورکړ چې:

گوره گيتا لوري! دشير شاه سوري سپه سالار خواص خان د مهارت په دې ځاله باندې يرغل راوستې دې، لږ څه دمخه د مهارت مخبرانو هغه ته خبر ورکړ چې چې دشير شاه سوري ستر سالار خواص خان د خپل لښکر سره يو ځای په ډيره بيه د مهارت په دې ځاله باندې يرغل کونکې دې، مهارت د خپلې دې ځايه بيرون ولاړ او هلته يې د خواص خان سره د ټکر کولو اراده وکړه، مهارت داسې گمان کوي چې د خواص خان سره به لږ فوځ وي، په داسې حال کې چې دهغه په دې تم ځای کې چې دهغه څومره ملگري موجود دي يواځې دهغوي شميره د خواص خان د فوځ دوه هومره کيږي، په دې خاطر مهارت د خپل تم ځای څخه د شپې په تياره کې د خواص خان سره د جنگ له پاره ووت او هملته بيرون د جنگ کولو اراده لري. اوس به ووينو چې ددې جنگ پايلې به څه وي، گوره لوري! ته څه فکر کوي؟ ايا خواص خان به د دوهمه کم لښکر سره د دوهمه سترو لښکرو لرونکي کنترول کړاې شي. گنگا د دعا په شکل خپل دواړه لاسونه پورته کړل او ويی ويل چې: گوره نيرما! که بگوان و غواړي نو زما خواص خان به په دې مهارت باندې بريالې کړي، گوره نيرملې! خواص خان ددې څخه مخته هم ډير داسې ميدانونه سوبه کړي دي او تل د خپلو دښمنانو په مقابل کې بريمن راوتلې دې، او دلته هم زه تاته ډاډ درکوم چې که چيرې د شپې په تياره کې مهارت د خواص خان سره د ټکر کولو هڅه وکړه نو زما زړه وايي چې د شپې په همدې تياره کې مهارت د خواص خان په لاسو نيست او نابود شي. گوره نيرملې! زه تاته يوه خبره کوم چې په هغې به خامخا عمل کوي، نيرمل ورته وويل چې لوري ته څه وايي ژري راته ووايه. گنگا ورته وويل چې:

گوره نيرملې! زه ډاډه يم چې مهارت به د خواص خان په لاسو د ماتې او شکست سره مخامخ کيږي خو که چيرې د ماتې خوړلو وروسته مهارت چيرې د تينبستي هڅه وکړي نو زه په خپله هلته د خواص خان څنگ ته ورځم او که چيرې مهارت بيرته خپل تمځای ته راستون شو او زه يې هم له ځانه سره چيرې بوتلل غوښتل نو په دې حال کې نيرملې، خامخا خواص خان ته ورشه او هغه ته ووايه چې درهتاس د زيارت دلنگرځاي يوه کونډه چې گيتانو مېده، او هلته به ستا د کور مخې ته کله کله د سوال له پاره را تلله، هغه کونډه د مهارت دوه کسو بد معاشانو له ځانه سره را و تښتوله او دلته يې راوړې ده او اوس مهارت په زور ورسره واده کول غواړي، خو هغه گيتا نومې ښځه وايي چې هغه يواځې او يواځې خواص خان خوبوي او د مهارت سره نه غواړي چې واده وکړي، خودماتي خوړلو وروسته مهارت يو ځل بيا هغه له ځانه سره په زوره بوتله، نيرملې، زه تاته ډاډ درکوم چې په داسې وخت کې به خواص خان ضرور د مهارت پسې

وروسته ولاړشي او ما به دهغه د لاسو څخه را خلاصه کړي. که چیرې همداسې دې وکړل نو زه به ستا احسان په ټول ژوند کې هم هیږنه کړم.

نیرمل ورته په ډیره مینه او شفقت سره وویل چې: گیتا لوري، ته فکر مه کوه که چیرې حالات همداسې شول لکه ته یی چې وایی نو زه به ستا پیغام حتما خواص خان ته ورسوم او هغه ته به ووايم چې هغه تاته د مهارت د لاسو څخه نجات درکړي، د نیرمل د دې ځواب د اوریدو سره گنگا ډیره خوشحاله شوه او بیا دواړه هر یوه په خپله خپله بستره کیناستې او د حالاتو څارنه یی پیل کړه.

۳۹

خواص خان تر اوسه پورې د مهارت د دې تمځاي څخه لرې و چې د مهارت مخبرانو مهارت ته خبر ورکړ چې دشیر شاه سوري ستر سالار خواص خان دهغه په دې عسکري تمځاي باندې یرغل کونکې دې. او دخپل لښکر سره یو ځای په ډیره بیړه دې لوري ته را روان دې. د دې اطلاع سره سم مهارت هم و خوزید او خپل لښکر یی دخپلو تمځايو څخه بیرون راوویست او د شپې په تیاره کې یی خپل ټول لښکر په پټو مورچو کې ځای په ځای کړ ترڅو د خواص خان د لښکر د راتلو سره سم دخپلو همدې پټو سنگرونو څخه په هغوي یرغل یوسي او هغوي مات او بیرته شاتللو ته وهڅوي.

دبله اړخه خواص خان هم په ډیره بیړه مخته روان و، هغه هم خپل مخبران تر لرې لرې پورې خپاره کړي و خودهغه مخبران په دې نه و توانیدلي چې د مهارت د پټنځایو په اړه ژور معلومات تر لاسه کړي، په دې خاطر کله چې خواص خان د مهارت تر پټنځایو پورې را ورسید نو مهارت یو ناڅاپه دخپل سنگر څخه راووت او د یوه توپان په څیر یی د خواص خان په لښکر باندې را باندې کړل. د خواص خان لښکر د دې ناڅاپې یرغل څخه د پوره ستونزو سره مخ شو دهغوي لمړنۍ لیکې گډوډې شوې، او عسکری خواره واره شول خو خواص خان په ډیره بیړه او تدبیر سره بیرته خپل عسکر سره را ټول او د مهارت د عسکرو د مقابلې له پاره یی په داسې حال کې چې خونړي جنگ روان و بیرته منظم کړل.

خواص خان پخوا تر دې هم د ژوند ډیرې سړې تودې تیرې کړې وې، په دې اساس که د مهارت ناڅاپې یرغل دهغوي د لښکرو لمړنۍ لیکي له منځه وړې وې، خو بیا یی هم خپل ځان ډیر ژر سنبال کړ. مهارت دا وانگیرله چې خواص خان ماتې وخوړه او اوس د تینستې په فکر کې دې نوپه دې خاطر یی خپلې حملې نورې هم تیزې کړې خو اوس خواص خان هم خپل ځان تیار کړې و، د شپې په تیارو کې سخت خونړي جنگ و نښت، خواص خان دخپلو فوځونو حوصلې ور کلکولې او دهغوي د لیکو د تینگښت له پاره یی دفاعي جنگ پیل کړې و.

خو د دې وروسته خواص خان خپل اصلي ځواک را څرگند کړ، هغه خپله ماتې په ډیر ځواکمن بری باندې بدلول غوښتل، هغه د غلیم د لښکرو د ماتولو له پاره دخپل هوډ ښکارونه کوله، هغه د همدې احساساتو سره یو ځای د تکبیر اواز پورته کړ، دهغه د تکبیر د اواز سره دهغه لښکر هم د تکبیر نارې پورته کړې، د دې تکبیرونو څخه داسې ډاگیزه ده چې د سهار د اذانو لړۍ پیل شوي وي، د همدې عمل په واسطه خواص خان د دفاعي حالت څخه ووت او د جارحیت په پړاو کې ور ننوت او د مهارت په لښکرو کې لکه د تیزو غوڅونکو اوسپنیزو اغزیو، د تیزو توپاني څپو په بڼه کې ور ننوت.

مهارت چې څو لمحې مخته یی خپله سوبه ډاډمنه گڼله د خواص خان د دې حملې څخه ډیر وارخطا شو او شاته تگ یی پیل کړ، د خواص خان دې ناڅاپې یرغل هغه ته دا ډاگیزه کړي و چې دهغه د پښو لاندې ځمکه چا را ښکودې ده. دلږ څه ځنډ وروسته د سخت جنگ په جریان کې خواص خان مهارت ته د اښوولې و چې نه هغه او نه دهغه لښکر دهغه سره په دې مقابله کې د پښو د تم کیدو توان لري، اوس نو خواص خان چپ او ښې لوري ته او هم مخامخ خپلې حملې ته دوام ورکړ، خو مهارت کرار کرار شاته روان و، شونې ده

چې هغه به غوښتل خپل عسکري تمځاي ته ورننوځي او هلته خپله دفاع وکړي خو خواص خان هم دهغه د مکاری څخه پوره پوره خبر و په دې خاطر يې خپلې حملې نورې هم گرځندې کړې، تر هغه وخته پورې چې مهارت خپل عسکري تمځاي ته په شا روانو خواص خان د جنگ د ځايه څخه تر دمهارت ددې ځايه پورې د هغه لښکر د نيمايي څخه هم زيات را کم کړې و. مهارت چې کله دا حال وکوت نو مخ يې واپراوه او د تيښتې لار يې خپله کړه. خو خواص خان هغه پسې واخست، کله چې مهارت خپل د اوسيدو ځاي ته ورسيد نو خواص خان يو ځل بيا خپل اصلي رنگ کې را څرگند شو او دمهارت هغه پاته لښکر يې هم د نيمايي څخه زيات د تيغه تير کړ. مهارت دخپلو ساتونکو سره يو ځاي به ډيره ستونزمنه توگه د غرنیو لږيو دغې هستوگنځي ته ورننوت خو خواص خان خپل لښکر د هغه دهمدې تمځاي څخه بيرون تم کړ. خو خپل عسکري د ناڅاپي يرغل په خاطر تيار و ساته، ترڅو دمهارت د بيرته را وتلو په وخت کې دهغه د ناڅاپي يرغل په مقابل کې ښه مقابلې وکړي شي. اوس خواص خان غوښتل چې دورځي په رڼا کې دغه هستوگنځاي ته ورننوځي او مهارت باندې خپل اخري مرگوني گذار وکړي.

خواص خان د خپل لښکر سره يو ځاي دمهارت دهستوگنځي نه بيرون پړاو کې و چې دهغه يو عسکر ورته په منډه منډه راغې او ورته يې وويل چې: اميره! يوه زړه بوډۍ ښځه غواړې له تاسره وويني. دهغه په دې خبره خواص خان هغه خبر راوړونکې ته په غور سره وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې ايا هغه ښځه خو به جاسوسه نه وي او يا دا چې دمهارت له پاره خو به کار نه کوي، هغه عسکر ورته وويل چې نه، اميره! مونږ هغه ښکته پورته وکتله، هغه بيجاره وايي چې غواړې له تاسره يوه خبره شريکه کړي، خواص خان ورته وويل چې که داسې وي نو هغه سمدستي ما ته را ورسوي. ددې خبرې سره سم هغه عسکر دهغه ځايه ولاړ او د لږ ځنډ وروسته يې دغه هندوه نيرمل نومې زړه ښځه له ځانه سره راوړه کومه چې دمهارت له اړخه د گنگا خدمت له پاره مقرر شوې وه. خواص خان ترې په ډير درنښت سره وپوښتل چې:

گوره ادې! زما نوم خواص خان دې، ما ته خبر راغې چې ته ماته کومه خاصه خبره کول غواړې؟ نيرمل ورته په ډيره منډه اوشفقت سره وويل چې: گوره زويه! زه تاته يوه ډيره مهمه خبره کول غواړم، ايا ته کومه داسې کونډه پيژني چې د رهناس د زيارت په لنگرځاي کې اوسيدله اونوم يې گيتا و. د نيرمل په دې خبره خواص خان ټکان وخوړ او ترې وېي پوښتل چې ادې! ته يې څنگه پيژني؟ هو! زه د رهناس د زيارت د لنگرځاي گيتا ډيره ښه پيژنم. او هغه هم ما پيژني، نيرمل ورته وويل چې: گوره زويه! گيتا همدا اوس ستا کومک ته اړتيا لري، خواص خان ترې په ډير بيره وپوښتل چې:

ادې! ته څه ډول خبرې کوي، گيتا ماته څه اړتيا لري؟ هغه خو د رهناس د زيارت په لنگرځاي کې ده، ددې خبرې سره سم نيرمل خواص خان ته درهناس د زيارت د لنگرځاي څخه دمهارت د دوو کسانو په لاسو د گيتا د راتښتولو پيښه بيان کړه او دا يې هم ورته ډاگيزه کړه چې هغه څه ډول دلته دمهارت هستوگنځاي ته راوستل شوه او بيا دلته مهارت څومره هڅه وکړه چې هغه د خپل ځان سره واده کړي خو گيتا ترې څه ډول انکار وکړ او دا چې هغه يواځې او يواځې دخواص خان سره د مينې څرگندونه کوله او... دا ټولې خبرې يې ورته په ډير تفصيل سره بيان کړې.

دشیرشاه سوري دکتاب دريمه برخه

تراوسه پورې خواص خان دمهارت ددې تمځاي څخه لرې و چې مهارت ته دهغه مخبرانو خبر ورکړ چې دشیرشاه سوري ستر سالار خواص خان پر هغه د يرغل له پاره په ډيره چټکه توگه مخته را روان دي. ددې خبر سره سم مهارت هم لاس وپنې وهل پيل کړل او خپل

ټول فوځونه يې د فوځ د تمځاي څخه بيرون وويستل ، پخپله هم د شپې په تياره كې دخپلو فوځونو سره يو ځاي ووت او هلته په يو سنگر كې پټ كيناست . هغه په دې آند و چې كله چې خواص خان هغه ځاي ته راوړسېږي نو مهارت به د خپل ټول ځواك سره پرې پټكۍ حمله وكړي او په دې توگه به هغه بيرته و غلوي .

خو د بله اړخه خواص خان هم په ډيره بېړه د مهارت پر فوځي تمځاي باندې د حملې كولو له پاره را روان و . هغه خپل مخبران هرې لورې ته خپاره كړي و خو دهغه مخبران د مهارت د پټنځايو د معلوماتو له اړه ناكام شوي وو . په دې اساس كله چې خواص خان د مهارت دغه پټنځاي ته را نژدې شو نو مهارت په ناڅاپي توگه د خپله سنگر څخه راووت او د توپان په څير مخته راغې او د خواص خان په لښكر باندې را پريوت . دهغه دغه ناڅاپي حملې د خواص خان د لښكرو لمړنۍ ليكې د ستونزو سره مخ كړې ، داسې څرگندېده چې د مهارت دغه ناڅاپي يرغل د خواص خان لښكر ته نه تلافې كيدونكې زيان وړاوپلې دې .

خو خواص خان هم داسې ژر ناهيلي كيدونكې نه و . هغه د ژوند تودې سړې ډيرې كتلې وې ، كه څه هم دغې ناڅاپي يرغل دهغه د لښكرو لمړنۍ ليكې د ستونزو سره مخ كړې وې خو هغه ډير ژر بيرته خپل ځان را جوړ كړ او بيا دخپل لښكر سره يو ځاي لږ څه شاته ولاړ ، دهغه د شاته تگ څخه مهارت داسې و انگيرله چې خواص خان ماتې و خوړه او اوس د تيښتې په هڅه كې دې نويه دې خاطر هغه خپله حمله نوره هم چټكه كړه خو تردې وخته خواص خان بيرته خپل لښكر سره را يوځاي او منظم كړې و . او په پوره توگه دخپلې دفاع له پاره تيار شوې و . د شپې په دې تياره كې يو ځل بيا ددواړو فوځونو ترمنځ خونړې جنگ و نښت ، مهارت هم په پوره ځواك سره خپلو حملو ته دوام وركړ . خو خواص خان دخپل فوځ او لښكر د حوصلو د پورته كولو او دهغوې په منظمولو كې په پوره چټكتيا سره مصروف و ، اما ترڅنگ يې دخپلې دفاع جنگ هم جاري ساتلې و .

د لښكرو د نظم و نسق نه وروسته خواص خان دخپل ځان دنبوولو پريكړه وكړه او هوډ يې وكړ چې خپله دغه لمړنۍ ناڅاپي ماتې په برياباندې بدله كړي

مهارت چې لږ ترمخه يې خپل برياهتمي گانه ، د خواص خان ددې حملې څخه ډير زړه خوړينې شو او د شاته تلو هڅه يې پيل كړه ، د خواص خان ددې ناڅاپي يرغل څخه هغه داسې شو لكه چا يې چې د پښو لاندې خپور فرش راكش كړې وي . تر لږه وخته پورې د جنگ اړخ بدل شو او خواص خان د مهارت لښكرې د ډير بد او ويجاړونكې حالت سره مخ كړې وې ، خواص خان مخته وروان وپه داسې حال كې چې مهارت دخپلو لښكرو سره يوځاي شاته دخلاصون لاره لټوله . كيدې شې چې هغه به غوښتل خپل سنگر ته تر شا شي او بيا دهغه ځايه خپله دفاع وكړي . خو خواص خان هم دهغې دغه مكاري درك كړې وه په دې خاطر يې په خپلو حملو كې ډير نښت راوست ، كله چې مهارت د شاتلو په وخت كې خپل سنگر ته ورسيد نو د جنگ د ميدان څخه ان د هغه تر سنگره پورې دهغه دلښكر د عسكرو لاشونه هرې لورې ته خپاره پراته وو ، كله يې چې دا حال وكوت ، نو سمدستي يا شاته منډه كړه او و تښتيد . خو خواص خان هم دهغه تر شا ولاړ او دهغه دلښكر د پاته برخې څخه يې نيمايي د تيغه تير كړل . مهارت دخپلو ساتونكو سره يو ځاي په ډيره ستونزمنه توگه كوهستانې درو ته ځان ورساوه ، په داسې حال كې چې خواص خان دهغه پسې ان تر هغه ځايه ولاړ او هلته دهغه مخې ته ودرېد . اما تر څنگ يې خپل فوځ ته د ناڅاپي يرغل په مقابل كې د تيارسي حكم كړې و . ځكه گمان كيده چې مهارت به يو ځل بيا د رامخته كيدو او يا د خواص خان په لښكرو باندې د شبخون د كولو لپاره ځان چمتو كوي . خواص خان اراده درلوده چې د ورځې په رڼا كې د مهارت پر خلاف پريكند ه حمله وكړي .

خواص خان لا همدلته ولاړ و چې په دې وخت کې دهغه يو ساتونکې په ډيره بېړه دهغه خواته راغې او ورته يې وويل چې: اميره! دلته يوه زړه ښځه ده او غواړې له تاسره سمدستي وويني. خواص خان دهغه ساتونکې لورې ته په عجيبه توگه وکتل او بيا يې په ډوب شوې اواز وويل چې: هسې نه چې دا ښځه د مهارت جاسوسه وي؟ هغه ساتونکې ورته وويل چې: نه! اميره! مونږ هغه وچيرله، خو بېچاره وايي چې له تاسره کومه ضروري خبره لري. خواص خان ورته وويل چې که خبره همداسې وي نو سمدستي يې دلته راوړئ ددې خبرې سره سم هغه ساتونکې ولاړ او بيا يې دخپله ځانه سره د خواص خان دربار ته يوه نيرمل نومي هندوه ښځه راوړه. دا همدغه ښځه وه چې مهارت د گنگا د خدمت له پاره ټاکلې وه. کله چې نيرمل د خواص خان مخې ته راوړل شوه نو خواص خان دهغې د درنښت په خاطر د ځايه پورته شو او بيا يې ورته وويل چې:

گوره ميرمنې! زما نوم خواص خان دې او ماته دا ډاگيزه شوې ده چې ته ما ته څه ويل غواړې. نيرمل ورته په ډيره مينه او شفقت سره وويل چې: گوره زويه! زه تاته يوه ډيره مهمه خبره کول غواړم. ايا ته داسې کومه کونډه ښځه پيژنې چې د رهناس د زيارت په لنگر خانې کې يې ژوند کاوه، او هغه گيتا نومیده. د نيرمل په دې خبره باندې خواص خان ټکان وخور او ورته يې وويل چې: ميرمنې! ته يې څنگه پيژنې؟ هو! تر هغې چې ما پورې اړه لرې زه د رهناس د زيارت په لنگر ځاي کې او سيدونکې گيتا ډيره ښه پيژنم. او هغه هم ما پيژنې. نيرمل ورته وويل چې: گوره زويه! همدغه گيتا ستا کومک ته اړتيا لري. خواص خان ترې په ډيره بې قرارۍ سره وپوښتل: ميرمنې! دا ته څنگه خبرې کوي؟ گيتا ماته څه اړتيا لري؟ هغه خو هلته د رهناس د زيارت په لنگر ځاي کې ده. بيا ورته نيرمل په ټول تفصيل سره هغه قصه وکړه چې څه ډول گيتا د مهارت د دوو کسانو لخوا دهغه ځايه راتېښتول شوې او بيا دلته د مهارت د اوسيدو ځاي ته راوړل شوې او بيا ترې مهارت د واده غوښتنه وکړه چې گيتا يې غوښتنه و نه منله او د مهارت تر مخه يې د خواص خان سره د خپلې مينې څرگندونه کړې ده.

کله چې نيرمل خبرې خلاصې کړې نو خواص خان دهغې د خبرو سره علاقه پيدا کړه او ورڅخه يې وپوښتل چې: گوره ادې جانې! دا ستا ډيره مهرباني ده چې تاته د گيتا په اړه په پوره تفصيل سره خبره وکړه، تا ددې خبرې په کولو سره زما په ځولۍ کې د خوښيو انبار واچاوه. زه ددې نه مخته په دې نه پوهيدم چې گيتا هم ما خوښوي خو ستا د اوسنيو خبرو څخه زما زړه ډير خوشحاله او ډاډمن شو، په رېښتيا هم گيتا ددې وړ ده چې هغه د خپل ژوند ملگرې وگرځوم. هغه يوه غمښنه او غم وهلې پيغله ده. خو دا را ته ووايه چې ولې مهارت هغه د رهناس د زيارت د لنگر ځاي څخه دلته را وټښتوله. دهغه په دې خبره نيرمل ورته وويل چې:

گوره خواص خان! د گيتا بېچاره گۍ بد قسمتي داده چې هغه ډيره زيات ښايسته او ښکلې ده، دهغې وجود دومره د رښکود نه ډک دې چې انداز له گول يې شوني نه دي، مهارت هغه دغه زيارت کې د پناه اخستو تر مخه چيرې کتلې وه، او هغه پرې د همدغه وخته راهيسې ځان څاروي، هغه غوښتل دهغې سره واده وکړي خو گيتا نه غوښتل دهغه سره واده وکړي، گوره زويه! زه غواړم تاته دا ووايم چې: د مهارت د خلکو په واسطه د گيتا د راتېښتولو وروسته هغوي گيتا همدلته بندي کړې ده، او غوښتل يې چې هغه په هر صورت چې کيدې شي واده ته تياره کړي. خو گيتا ورته په ډاگه ددې کار څخه انکار کړې دې. او ورته يې ويلي دي چې هغه به يواځې او يواځې د شير شاه سوري د سپه سالار خواص خان سره واده کوي اوبس. ځکه چې هغه د خواص خان سره د ژوند د اخري سلگيو پورې مينه کوي او که چا په زور ور سره واده کولو هڅه وکړه نو بيا به دهغه لاش وويني.

گوره زويه ! زه تاته په دې خاطر مبارکي درکوم چې د شپې په تياره کې تا مهارت ته ډيره بده ماتې ورکړه . او دهغه لښکر دې له منځه يووړ . اوس نو مهارت دخپلو پاته خو کسانو سره د شرق په لور تېښتيدلې دې او هغه غواړې د شرق له لوري د غرنۍ لړيو څخه بيرون شي او خپل بل کوم ځاي کې ځاي په ځاي شي . زويه ! د شرق په لور د تېښتې په وخت کې هغه له ځانه سره گيتا هم و تېښتوله ، اوس زه له تا غواړم چې د مهارت د لاسو څخه گيتا ازاده کړې . تر دې ځايه دخبرو کولو وروسته نيرمل خاموشه شوه ، نو خواص خان خپله پريکړه اعلان کړه چې :

گوره ادې جانې ! هغه څه چې تا وويل ، ماته هغه ټول ريښتيا ښکارېږي ، ستا د عمر څخه هم داسې څرگندېږي چې ته به درواغ نه وايي . هغه تفصيل چې تا ماته د گيتا په اړه ووايه هغه ټول حقيقت ته نژدې دې ، خو ددې سره به زه د احتياط څخه کار اخلم تاته به انعام درکوم خو که چيرې له ماسره دې دوکه او فريب کړې و نو څټ به دې در پرې کړم . ددې خبرې پريکړې سره سم يې هغه ساتونکې ته چې نيرمل يې خواص خان ته له ځانه سره راوړې وه حکم وکړ چې نيرمل هملته په فوځ کې له ځانه سره وساتي ، او ښه پالنه يې وکړي ، ددې خبرې وروسته خواص خان خپل لښکر په دوو برخو باندې وويشه ، يوه برخه يې هملته پريښوده او بله برخه يې له ځانه سره واخستله د هماغه غرنۍ لړۍ شرقي برخې ته روان شو کومې لورې ته چې مهارت دخپلو عسکرو سره تېښتيدلې و .

خواص خان په دې ټوله سيمه کې ډيره ښه بلد و . ددې غرنۍ لړۍ شرقي برخې کې ، يعنې هغه ځاي کې چې دا غرنۍ لړۍ پاي ته رسيږي او ميداني سيمه پيلېږي ، هلته يو ځل بيا خواص خان خپل فوځ په دريو برخو باندې وويشه دهغوې دوه برخې يې د درې په ښي اړخه کې وټاکلې او هغه پاته بله برخه يې له ځانه سره واخسته او ددرې مخکينې برخې کې ځاي په ځاي شو .

بله ورځ هغه وخت چې لمر د شرق نه سر را پورته کړ او دتيارو په څپو د لمر وړانگې را خپرې شوې نو مهارت دخپلو پاته شوو لښکرو سره يو ځاي ددرې څخه د راوتلو وروسته ميداني سيمو ته ورننوت ، نو خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره يو ځاي دهغه مخه و نيوله . مهارت خپلو عسکرو ته د تم کيدو اشاره وکړه او خپل يو کس يې مخته ورو لېږه ترڅو معلومه کړي چې دا خلک څوک دي او ولي يې ددوې مخه و نيوله . دهغه يو عسکر په منډه منډه راغې او د لږ ځنډ وروسته بېرته را ستون شو او مهارت ته يې خبر ورکړ چې لاره بندونکې پخپله خواص خان دې او هغه دجنگ له پاره تيار ولاړ دې . په دې وخت کې مهارت گيتا هم دخپل ځان سره يو ځاي په آس کينولې وه ، کله چې هغه عسکر مهارت ته دخواص خان په اړه خبر ورکړ نو د گيتا سرد خوشحاليو نه را بورته شو ، هغه مسکۍ وه . په همدې وخت کې مهارت خپلو ملگرو ته وويل چې :

گورئ زما ملگرو ! زه په دې ډاډمن يم چې دشير شاه سوري سالار خواص خان خپل مرگ تر دې ځايه راوړې دې . هغه د خپلو څو کسو ساتونکو سره زما لاره بنده کړې ده ، کيداي شې چې هغه دا انگيرې لي وې چې هغه زما ټول فوځي ځواک له منځه وړې دې او زه د يو څو ملگرو سره يو ځاي خپل ځاي ته ورغلي وم ، زما سره همدا اوس هم دهغه لس هومره زيات وسلوال ملگري موجود دي . په دې اساس به د همدې درې تر څنگ زه خواص خان ته ډيره بده ماتې ورکوم او دهغه څټ به پرې کوم . په دې ترتيب به دخواص خان دوژلو وروسته زه خپله دغه ناکامي په بريا بدله کړم .

ددې خبرو وروسته مهارت شاته وکتل او دخپل آس په شا سپره گنگا ته يې مخ ورواړه او ورته يې وويل چې : گنگا ! ته ښکته شه او په کوم خوندي ځاي کې کينه ، زه به ددې خواص خان کار ور ختم کړم ، خو گوره که په دې غرنۍ دره کې خواص خان پر ما غالب شو نو

بيا خو به ستا برخليک د خواص خان سره ترلې وي خو که چيرې ما ددې جنگ په جريان کې د خواص خان خټ ور پرې کړ نو بيا به ته د تل له پاره زما د ژوندانه ملگرې اوسې. اوس ته زما د آسه بنکته شه ، گنگا د مهارت دغه سلا د خپل زما له پاره ښه فرصت و گانه او سمدستي يې د آسه لاندې راټوپ کړ او منډه يې کړه او په ښې لورې کې په يوه ستره تيرېه کيښته.

مهارت د خپل ټول ځواک سره يو ځای په خواص خان باندې د حملې له پاره مخته راغې. گنگا هم د احتياط څخه کار واخست او خپل ځای يې بدل کړ او د مهارت د سترگو څخه د پټيدو په خاطر د غرنۍ لړۍ د يوې غونډۍ په سر وخته او هلته کيښته ، هغه نه غوښتل چې دهغې د ناستې د ځای په اړه مهارت ته معلومات تر لاسه شي ، هغې همدا راز غوښتل دهغه پورته ځای څخه ددواړو لښکرو تر منځ د ټکر ننداره هم په خپلو سترگو وويني.

مهارت ددې آند سره چې دهغه د ملگرو شميره ډيره ده ، په داسې حال کې چې د خواص خان چې وسلوال ځوانان دي دهغوې شميره ددې د ځواکونو د شميرې څخه لس هومره لږه ده نو د ډير فخر او تکبر سره يې خپل لښکر ته د مخکې تللو حکم وکړ او د وينې تويونکو ليوانو په څير يې په خواص خان باندې حمله وکړه.

تر اوسه ددې جنگ د پيلامې څخه لږ څه وخت نه و تير شوې چې ددرې په ښي لورې کې چې خواص خان کوم عسکر ځای په ځای کړي و ، ناڅاپه را پيدا شول او د تکبير د اواز د پورته کولو سره يې د مهارت په لښکرو دانگل.

مهارت ددې حالاتو په کتلو سره ډير اندېښمن شوې و ، هغه دا فکر هم نه شو کولای چې خواص خان دې دهغه د ماتولو له پاره ددرې په ښي او چپ لورې کې خپل عسکر ځای په ځای کړي وي. تر اوسه هغه په دې هڅه کې و چې د خواص خان ددې لښکر له پاره دخپلو ځواکونو يو ډله بيله کړي چې د خواص خان د لښکر هغه دريمه پټه ناسته ډله هم دخپلو سنگرو څخه را ووتله او د مهارت په ځواکونو لکه د اسماني تندرو پر يو تل. اوس نو د مهارت له پاره ددرې واپړ او خونو څخه يو وينه تويونکې توپان را پورته شوې و.

دهغه تر مخه په خپله خواص خان په پوره ځواک سره جنگيده او د ښي او چپ لورې هم د خواص خان تازه ځواکونو د مهارت په لښکر رڼا ورځ توره تياره کړې وه. په دې درې کې جنگ څه ډير وخت دوام ونه کړ ، خواص خان دخپل لښکر ددرې واپړو برخو سره مهارت او دهغه ملگرو ته د شنه اسمان ستوري وروښول او د ډير لږ وخت وروسته يې دهغه او دهغه د لښکر کار پاې ته ورساوه. دهغه په گډون يې دهغه ټول ملگري يو په بل پسې له منځه يوړل ، او په دې توگه يې مهارت چې د شير شاه سوري تر لاس لاندې سيمو کې د چور و چپاول او بغاوت او سرکشی اساس گرزيدلې و په مکمله توگه د سيمې څخه پاک کړ او سيمې ته يې امن و امان را گرځاوه.

د مهارت او دهغه د لښکر د له منځه وړلو وروسته اوس خواص خان د گنگا په فکر کې ډوب و. هغه خپل لښکر ته هملته د تم کيدو امر وکړ او پخپله په خپل آس باندې سپور شو او مخته ورغې تر څو د گنگا لټون وکړي. هغه په خپل غغلنده آس باندې سپور مخته روان و چې د غونډۍ د پاسه ناسته گنگا دخپله ځايه را پورته شوه. خواص خان هغه وکتله ، هغې همغسې خپل ځان په سپين پروني کې را نغښتلې و او سپين کالي يې په ځان کې و. همدا راز يې خپل مخ هم په سپين رنگه نقاب کې راپوښلې و. د غونډۍ د سر څخه گنگا په بيره لاندې را کيوته او د خواص خان په لور را روانه شوه. خواص خان هم دهغې په کتلو سره د آسه را بنکته شو. کله چې گنگا ورته را نژدې شوه نو خواص خان غوښتل هغې ته د زړه له اخلاصه څه ووايي خو گنگا پرې را مخته شوه او ورته يې وويلې چې : زما ډير درونده

خواص خانہ ! زہ ستا ڀيره زياته ممنونه او شکر کونکي یم چي تا زہ دمہارت پہ خیر د یوہ شیطان خخہ وژغورلم . اوکہ نہ معلوم نہ دہ چي هغه به له ماسره خه کول . خواص خان ورته په ډیر نرم او د مینې نه ډک غږ سره وویل چي :

گوره گیتا ! هغه ښځه چي د مہارت په هستونگنځي کې له تاسره یو ځای وه او نیرمل نومیده ، همغې ماته ستا په اړه به بوره تفصیل سره خبره کړې ده ، او دا یی راته هم ویلي و چي ته د زیارت په لنگر ځای کې د پناه اخستو دمخه هغه چیرې کتلې وې او ډیره یی خوښه شوې وې . په دې خاطر یی دخپلو خلکو په لاسو ته دهغه ځایه را و تښتولې او دلته خپل هستونگنځي ته یی راوړې یی . گوره گیتا ! زہ په دې خاطر ستا ممنون یم چي ... گیتا یی خبره پرې کړه او ورته یی وویل چي : په کومه خبره خواص خان ؟ خواص خان لږ څه تم شو او بیا یی وویل چي :

گوره گیتا ! نه به درواغ وایی او نه به را خخه خه پتوې . ماته خو نیرمل وویل چي ته ما سره مینه کوي او ما غواړي . ایا دا حقیقت دې ؟ گنگا سرتیټ کړې ، او تر ډیره وخته پورې یی خه فکر کاوه او بیا یی سر را پورته کړ او خواص خان ته یی مخ کړ او ورته یی وویل چي : که چیرې دا خبره ریښتیا او حقیقت وي نو ستا عکس العمل به پرې خه ډول وي ؟ خواص خان سمدستي ځواب ورکړ چي :

واوره گیتا ! که دا خبره ریښتیا او حقیقت وي نو بیا به زما عکس العمل هم همدا ډول وي چي زه هم تا د زړه له کومي خوښوم او دخپل ژوند د تلپاتې ملگرې کیدو اراده دې لرم . اوس ووايه چي ایا دا حقیقت دې اوکہ زما د ژوندانه خوب او سراب دې ؟ گیتا ورته وویل چي : نه زما محترما ! زما یو حقیقت دې . ته لمړنې شخصیت یی چي ما ورسره په خپل ژوند کې د زړه له کومي مینه کړې ده . ته لمړنې ځوان یی چي ما درسره د زړه په پیوندونو کې خپل محبت را نغاړلې دې . که ته ما خپلوې او که نه مې خپلوې ، زه به دخپله زړه له کومي ستا بندگي کوم ، خواص خان خپل دواړه لاسونه وراوږده کړل او د گنگا نرم او ملایم لاس یی په خپلو لاسونو کې و نیوه او بیا یی ورته وویل چي :

واوره گیتا ! د نن نه وروسته ته هم زما یی . گوره گیتا ! اوس چي مونږ دواړه یو ډبل شو او یو بل مو خوښ کړل نو اوس خو دخپل مخ خخه دا نقاب لرې کړه ، ترڅو زه ستا دغه ښایسته مخ او څیره و وینم او ستا د ښایست ، ستا د جمال او ستا ښکلنیا خخه زړه خوشحاله کړم . گنگا لږ څه لږ زیږه او د شرم نه یی سرتیټ کړې و ، خواص خان ته وویل چي :

زما محبوبه ، خواص خانہ ! په دې کې هیڅ شک نه شته چي زه همستا یم او ټول ژوند به همستا اوسم . او له تاسره ژمنه کوم چي زه به تا دخپل ژوند د سفر ملگرې کوم . خو ما د یوه کار په لړ کې سوگند کړې دې ، نو کله چي هم زما هغه کار ترسره شي او زما هغه سوگند او قسم په ځای شي نو بیا به زه دخپله مخه دغه نقاب لرې کوم ، او دا مې هم سوگند کړې دې چي ترڅو چي زما هغه کار نه وي شوې زه به دخپل مخ نه دا نقاب نه لرې کوم . نو په دې خاطر زه هیله لرم چي ته به زما د دې کار د پوره کولو پورې دخپل قسم ماتولو ته اړ نه کړي . کله چي زما هغه کار ترسره شي نو زه به ستا مخې ته راځم او دخپل مخ نه به دا نقاب لرې کوم ، زه هیله لرم چي هغه وخت به ته زما دخپلو لو خخه مخ وانه وړوې . خواص خان ورته په ډیره نرمه ژبه ځواب ورکړ چي :

گوره گیتا ! که اوس نه غواړي دخپل مخ خخه نقاب لرې کړي ، اویا دې د کومي خبرې په لړ کې د دې نقاب د نه لرې کولو سوگند کړي وي نو زه له تاسره ملگرې یم ، خو دومره راته ووايه چي ته چیرې اوسیدل غواړي ، خو یو خبره درته کوم چي گیتا : زه نه غواړم ته بیرته د

دهتاس د مندر په لنگرځاي کې و او سپرې. هلته په رهناس کې زما يو کور شته ، نو که ته غواړې زه به دې هملته د اوسيدو انتظام وکړم. گيتا ورته د ويرې څخه وويل چې:

زه به هلته ستا په نه موجوديت کې څنگه خپلې شپې سبا کوم. ځکه چې ته خو اوس په جنگونو کې مصروفه يی ، نو که چيرې هلته ځانته اوسپرېم نو لکه څنگه چې د مهارت ملگرو زه دهغه لنگرځاي څخه را وتښتولم، نو په دې توگه به مې ستا د حويلې څخه څوک و تښتوي او زه به دخپله ځانه هيڅ دفاع و نه شم کولې. اوس خو دلته ته په ډير ښه وخت کې زما د کومک له پاره را ورسيدې، همدا علت و چې مهارت ماته هيڅ ډول زيان و نه شو را رسولې او که نه هغه بد بخته او شيطان خو زما د عصمت او عفت پسې را خستې وه. خواص خان تريوه وخته به فکر کې ډوب و او بيا يې ترې وپوښتل چې:

گيتا! که ته نه غواړې هلته په رهناس کې زما په حويلې کې و او سپرې نوبيا ته ماته ووايه چې ته چيرې غواړې و او سپرې؟ گنگا ورته وويل چې: ما په داسې ځاي کې وساته چې زه ستا د متو لاندې خوندي و اوسم. امير خواص خان ورته وويل چې: نوبيا خو د جنگ په وخت کې داسې ځاي زما خيمه ده. که ته غواړې په هغې کې اوسيدې شې. دهغه په دې خبره گنگا خپل سرتيت کړ او ورته يې وويل چې:

ستا خيمه زما د پاره ډيره غوره او ښه خوندي ځاي دې خو اوس او په دې وخت کې زه ستا په خيمه کې هم ځانته نه شم اوسيدلې. دا کار زما او ستا د واده نه وروسته شونې دې. که چيرې په همدې حال کې زه ستا په خيمه کې پاته شم نوبيا خلک زما او ستا تر منځ د اړيکو په اړه ډول ډول خبرې کوي او زه نه غواړم چې زما په خاطر ستا په ذات باندې کوم داغ ولگيږي ، خواص خان ترې په ډيره اندېښمنه توگه وپوښتل چې: ددې نه اخوا به زه ستا د خوندي ساتلو او هستونگنځي په اړه څه ډول اقدام و کولې شم. گنگا ورته مشوره ورکړه چې:

د جنگ په وخت کې شير شاه سوري هم دخپل حرم ښځې دخپل ځان تر څنگ ساتلې او د نورو سالارانو ښځې به هم دهغوې سره وې. خواص خان ورته وويل چې هو همدا سې وه. بلکه د شير شاه سوري ښځې به د جنگ په دوران کې هم دهغه سره يو ځاي اوسيدلې، دهغوې له پاره به پړاو کې څو خيمې ځانگړې کيدې ، دهغه په دې خبره گنگا سمدستي ورته وويل چې: ايا دا شونې نه ده چې د پړاو په وخت کې زه هم د هغو ښځو سره يو ځاي و اوسپرېم. هغه زړه ښځه چې نيرمل نوميرې او زما په اړه يې تاته پوره تفصيلي معلومات هم درکړي و هغه به هم په همغه زنانه خيمو کې له ماسره يو ځاي و او سپرې هغه به زما ډيره ښه دوسته او ښه خدمت کونکي اوسي. همدا راز به د اړتيا و په وخت کې زما او ستا تر منځ د قاصد رول هم ادا کوي. ځکه د ښځو په خيمو کې دا اوسيدو په وخت کې به کله چې هم زما زړه وغواړي له تاسره ووينم نو د همدې لارې به درسره کتلاي شم. خواص خان خپله پريکړه وکړه او ويی ويل چې: ماته ستا دا سلا منظور ده. زه به د ښځو په خيمو کې ستا او د نيرمل د اوسيدو له پاره انتظام وکړم. اوس را ځه چې ددې ځايه ولاړ شو، ددې خبرې سره سم خواص خان د مهارت د وژل شوو ملگرو په يوه اس باندې گنگا سپره کړه او د دښمن نور آسونه يې دخپله ځانه سره را مخته کړل او دخپل لښکر دهغه دويمې ډلې په لور و روان شو.

دغې ډلې ته هم د خواص خان د عملياتو په اړه پوره پوره خبر ور رسيدلې و، هغوې ددې څخه هم خبر شوي چې خواص خان د مهارت مخه نيولې او هغه ته يې سخته ماتې ورکړې ده. په دې خاطر کله چې خواص خان دخپل لښکر دغې دويمې برخې ته ورستون شو نو

هغوې د تكبير او الله اكبر په چغو هغه بدرگه كړي. هغوې په ډيره توگه د خواص خان او دهغه دملگرو ښه راغلاست وكړي. كله چې خواص خان دخپل لښكر دغې ډلې ته را ورسيد نو حكم يې وكړ چې هغه زړه نيرمل راوړي. هغوې هم نيرمل دخواص خان مخې ته راوړه ، دنيرمل په كتلو سره خواص خان وويل چې :

گوره ادې ! زه ستا ډير زيات ممنون او شكر كونكې يم چې تا ماته د گيتا په اړه په سهې وخت كې خبر راكړي. اوس زه غواړم گيتا په خپل لښكر كې له ځانه سره يوسم. گيتا به هلته د ښځو به خيمه كې قيام كوي ، ايا ته هم دگيتا سره يو ځاي تلل غواړي ؟ اويا دهغې سره يو ځاي اوسيدل غواړي ؟ گيتا غواړي چې ته ور سره يو ځاي و اوسيږي ، نيرمل سمدستي وويل چې : كه چېرې داسې وي نو دا خو به زه خپله نيك بختي وگنم

د نيرمل په دې ځواب سره نه يواځې گيتا بلکه خواص خان هم خوشحاله شو ، بيا خواص خان دخپل لښكر سره يو ځاي دمهارت دغه د غرنيو لږيو په هستونگنځي كې ورننوت ، دهغې ځاي هر څه يې سره را ټول كړل او بيا دخپل لښكر سره يو ځاي دشيرشاه سوري سره د يو ځاي كيدو په خاطر را روان شو .

۴۰

دمهارت په لور دخواص خان د کوچ څخه وروسته شيرشاه سوري هم دخپلې برخې دلښكر سره يو ځاي دهمايون سره د ټكر په لور و خوځيد. د شپې په تورو تيارو كې هغه وخت چې دهمايون لښكر په دغو وړانو ويجاړو سيمو كې پرمختگ كاوه ، شيرشاه سوري په ناڅاپي توگه دهمايون دلښكر تر شاه را څرگند شو ، په دې وخت كې شپه پوره تياره شوې وه . ټوله فضا د پوره خاموشي سره مخ وه ، هر څو په خپل ځاي بې حركته ولاړ و ، په همدې وخت كې شيرشاه د خپلو لښكرو سره يو ځاي دهمايون دلښكرو په وروستۍ برخه باندې د شپې د تيارو په دې توپان كې حمله وكړه . دشيرشاه سوري دا حمله دومره ځواكمنه ، او وينه تويونكې وه چې دهمايون د لښكر د وروستۍ برخې ليكې يې سره گډې وډې كړې ، دهغوې بې شميره عسكري يې له تيغه تير كړل ، د شپې ددې تيارو په لږيو كې دهمايون دلښكر شاتنۍ برخه د دود د سيوري په څير د تباهي سره مخ شوې وه .

د شاه له اړخه د حملې په واسطه نه يواځې شيرشاه سوري دهمايون لښكر د عامې وژنې سره مخ كړ بلکه دهغوې خوراكي سامانونه او جنگي وسايل يې هم ترې په ولكه كې واخستل ، تر څنگ يې هغه توپونه او نور عسكري مواد چې په كشتيو كې بار دهمايون دلښكر سره روان و په هغوې هم شيرشاه سوري ولكه وكړه . په دې توپونو كې هغه توپونه هم شامل و چې دهغې په كومك سره شيرشاه سوري د چنار كلا سوبه كړې وه .

دهمايون په لښكر د شپينې وينه تويونكې عملياتو نه وروسته ، شيرشاه سوري د شپې په تياره كې ځان يو نامعلوم ځاي ته وويست. بله ورځ چې د چوسه په سيمه كې همايون دخپل لښكر سره يوځاي پړاو وكړ نو هلته هغه ته خبر ورسيد چې د شپې په تياره كې شيرشاه سوري دلښكر په شاته برخه باندې خونړي يرغل راوستې دې ، هغه د خبر د ترلاسه كولو سره سم حكم وكړ چې دلښكر يوه برخه دشيرشاه سوري د تعقيبولو پسې وليږي. دوي لا تر اوسه پورې په همدې خبرو او سلاو كې مصروف وول چې د شرق له لوري يې پورته كيدونكې خاورې اوبادونه تر سترگو شول. همايون سمدستي خپلو مخابراتو ته حكم وكړ ترڅو د اگيزه كړي چې د خاورو اوبادونو دغه وريځې د چا دلښكرو په واسطه را پورته شوي دي .

دلږځنډ وروسته د همایون مخبرانو هغه ته خبر ورکړ چې شیر شاه سوري د یوه پریکنده جنگ سره دلته را رسیدونکې دې. هغوی ورته دا هم وویل چې د خاورو او دوږو دغه وریځې چې د غرب له لوري پورته کیدې هغه په دې خاطر وې چې هغه وخت د شیر شاه سوري لښکر د چوسه په غرب کې د توراندي د غاړې څخه راتیریدل. د گردونو او خاورو د پورته کیدو د وریځو په کتلو سره همایون ته یو ډول تذبذب او اندیښنه را پیدا شوې وه. هغه ته خو یواځې دا ډاگیزه شوې وه چې شیر شاه سوري د هغه د لښکر تر شا یرغل راوړې و، ځکه چې هغه برخه د کرم ناسه د دریاب په لورو، نو که چیرې د کرم ناسه د لوري د خاورو او دوږو د پورته کیدو نښې موجودې وای نو بیا به همایون دومره په اندیښنه کې نه پریوته. ځکه هغه ته دا ډاگیزه شوې وه چې شیر شاه سوري د هغه د لښکر تر شا یرغلونه کوي، خو اوس داسې ډاگیزه کیده چې شیر شاه سوري د چوسې په لور چې د کرم ناسه شرق لوري ته را روان دې.

په دې خاطر هغه د دې هڅه کوله چې ځانته ډاگیزه کړي چې دغه د وریځو په څیر پورته کیدونکې گرد د چا د لښکر دې، همایون په دې شک او شبه کې ککړ و چې شونې ده چې د شیر شاه سوري د لښکرو ستر سالار خواص خان د شیر شاه د بسپنې له پاره د هغه سره را یوځای شوې وي. ځکه همایون ته دا ډاگیزه شوې وه چې شیر شاه سوري خواص خان د مهارت د ځپلو له پاره هغه لوري ته استولې و، د دې ترڅنګ همایون په دې شک کې هم پریوتې و چې شونې ده چې د هغه د ورونو څخه به کوم یو د هغه د بسپنې له پاره د جونپور څخه دې لوري ته راغلي وي. په هر صورت د همایون مخبرانو هغه ته دا خبر ورکړ چې شیر شاه سوري د هغه د لښکر شاتنۍ برخه پری ایښې ده او اوس د غرب په لور د خپل ټول ځواک سره د تورانومي دلل د غاړې څخه را تیریږي او د همایون د لښکر تر مخه د ځیمې وهلو اراده لري

د شیر شاه سوري د راتلو د خبر سره سم همایون خپل ټول فوځي سلاکاران را وبلل او د هغوی تر مخه یې د اپوښتنه کینووله، چې اوس په داسې حال کې چې شیر شاه سوري خپله سینه ډال کړې او غواړي د همایون د لښکر سره د جنگ له پاره تیاري ښیي، نو د همایون له اړخه باید څه ډول عکس العمل وښوول شي. د هغه په دې خبره د همایون د لښکرو د سالارانو څخه یو سالار قاسم حسین سلیمان ورته وویل چې:

درونده شاهنشاه! شیر شاه سوري زمونږ د لښکرو د تعقیب پسې دومره ستومانه سفر کړې دې او اوس دلته را رسیدونکې دې، په دې اساس به د هغوی آسونه سترې شوی وې او د سپرلۍ حیوانات به یې د جنگ کولو قدرت نه لري، په دې اساس زمونږ له پاره به د حکمت نه ډکه لار دا وي چې مونږ په همداسې وخت کې د شیر شاه سوري په لښکرو باندې یرغل وکړو. د دښمن د ستومانیا څخه به مونږ ته په اسانه توګه برې را په برخه شي او شیر شاه سوري به د ماتې سره مخ شي.

همایون د خپل سالار قاسم حسین سلیمان له اړخه دغه مشوره ډیره خوښه کړه خو په دې وخت کې د همایون ډیر دوست او ملګري سلاکار موید بیګ را ټوپ کړ، هغه همایون ته مشوره ورکړه چې په جنگ کې بېرته کار نه دې، ځکه شونې ده چې مونږ د ماتې سره مخ شو، مونږ ته په کار دې چې په ډیره ښه توګه د خپل فوځ لیکې سمې کړو او بیا د شیر شاه سوري په خلاف باندې حرکت وکړو. همداسې وشول، شیر شاه سوري هم را ورسید او د خپل لښکر سره یوځای یې هملته پراو وکړ، هغه سمدستي یو تیز تلونکې قاصد د خواص خان په لور ورو لیږه، او هغه ته یې دا پیغام ورو لیږه چې د همایون سره د یوه پریکنده جنگ کولو له پاره دې ژر تر ژره دلته زما خواته ځان را ورسوي. د دې نه وروسته شیر شاه سوري په ډیره پټه توګه خپل لښکر متحرک کړ او د کرم ناسه د دریاب څخه اخوا ورتیر

شو. اوس نو هغه خپل لښکر د کرم ناسه او گنگا د دریا بونو تر منځ تم کړ او په دې ترتیب یې د همایون د لښکرو له پاره د کومک رسولو ټولې لارې بندې کړې.

دلته د شیر شاه سوری د پړاوو وړځې لا تیرې شوې نه وې چې خواص خان هم دخپل لښکر سره یو ځای د هغه سره را یو ځای شو. د هغه په رارسیدو شیر شاه سوری ډیر زیات خوشحاله او ډاډمن شو، اوس نو په یوه ډول سره د هغه ټول ځواک را یو ځای شوې و. او کولې یې شول چې هر وخت چې وغواړي د همایون په لښکرو باندې مرګونې یرغل وکړي. کله چې شیر شاه سوری ته د خواص خان د ورسیدو خبر ورکړل شو نو هغه دخپلو ساتونکو سره یو ځای دخپل پړاوو څخه را ووت او د خواص خان د ښه راغلاست له پاره بیرون راغی.

شیر شاه سوری او خواص خان دواړه دخپلو خپلو آسونو څخه را ښکته شول، یو بل ته ورغاړې وتل، په همدې وخت کې شیر شاه سوری وکتل چې د خواص خان تر شاه یو نجلۍ هم په آس سپره ده چې خپل منځ او ټول وجود یې په سپینو کالیو کې را نغاړلې و، شیر شاه سوری دغه نجلۍ او د هغې سره ملګرې هغه زړې ښځې ته وکتل، اوبیا یې په پوښتنه کونکې توګه خواص خان ته وکتل او ورڅخه یې وپوښتل چې:

خواص خان زویه! دغه پیغله او ورسره دغه زړه ښځه دا څوک دي؟ د هغه ددې پوښتنې په ځواب کې ورته خواص خان د گنگا او نیرمل په اړه تفصیلي معلومات ورکړل. شیر شاه سوری د هغه د ځواب د اوریدو نه وروسته خاموشه ودرید اوبیا یې په مسکا سره وویل چې خواص خان زویه! د خدای شکر دې چې تا خو ځانته کومه پیغله خوښه کړه. خو که دا نجلۍ دخپلې کومې غوښتنې په لړ کې له تاسره سمدستي واده کول نه غواړي او دخپل منځ څخه نقاب هم نه لرې کوي نو سهی ده، هغه د ښځو خیمو ته ورواستوئ، تر هغو چې دوی وغواړي هملته دې اوسېږي او کله یې چې وکتل چې سوګند یې پوره شوې دې او تر څنګ یې ستا تر منځ دخپل منځ څخه د نقاب د لرې کولو اراده وکړي نو بیا به زه ستاسو د دواړو د واده کولو پروګرام جوړ کړم. وروسته بیا په تلو تلو کې شیر شاه سوری د گنگا څنګ ته را نژدې شو او په پلرني شفقت سره یې ورڅخه وپوښتل چې:

گوره گیتا لوري! زه له تا څخه ډیره ممنون یم چې تا زما زوی خواص خان دخپل ځان له پاره خوښ کړې دې، زه تاته او له تاسره یو ځای دغه زړې نیرمل ته دلته په راتلو باندې ښه راغلاست وایم. ددې خبرې سره سم شیر شاه سوری خپلو ساتونکو ته حکم وکړ چې گیتا او نیرمل دواړه په پړاو کې د ښځو خیمه ځای ته یوسي او ددې دواړو له پاره ډیرې غوره او ښه خیمې ولګوي، گیتا او نیرمل د همدې ساتونکو سره یو ځای روانې شوې، د هغو د تللو وروسته شیر شاه سوری د خواص خان په لور وکتل او رته یې وویل چې:

خواص خان زویه! اوس وخت راغلی چې مونږ د همایون پر خلاف اخري او پریکنده حمله وکړو، همایون همدا اوس د چوسې په سیمه کې دخپل لښکر سره پړاو کړې دې، ددې نه مخته ما د تورا د ویالې څخه د تیریدو وروسته د گنگا په غاړه پړاو کړې و خو همایون د هغه ځایه خپل پړاو پورته کړ او د چوسه سیمې ته ولاړ. اوس ما دلته د کرم ناسه او گنگا تر منځ ځکه پړاو کړې دې چې د همایون د لښکر له پاره د کومک ټولې لارې و تړم. اوبیا په هغه داسې خونړۍ حمله وکړم چې هغه زما تر مخه بې وسه شي، ایا ستا په آند ما دا کارونه په ښه توګه کړي او که نه؟ خواص خان ورته په خندا کې وویل چې:

درونده شیر شاه سوری! زه پوهیږم چې کرم ناسه او گنگا دواړه هغه ځایونه دي چې په دې ځایو کې د پړاو په واسطه مونږ د همایون په مقابل کې ډیر په ګټه کې یو. د هغه په دې خبره شیر شاه سوری ډیر خوښ شو او ورته یې وویل چې: زویه! که خبره همدا سې وي نو ته هم

همدلتنه دخپل لښکر سره یو ځای پر او وکړه. پریږده چې لښکر لږ څه دمه شي او بیا دهغې وروسته په همایون باندې د پریکنده گذار له پاره ځان تیار کړو. ما ته خو مخبر خبر راوړې چې تا مهارت ته ډیره بده ماتې ورکړې ده او دهغه ټول هستوګنځي دې له ځانه سره راوړې دي، په ځواب کې ورته خواص خان وویل چې: دهغه د هستوګنځي څخه ماته ډیره څه تر لاسه شوي دي، په هغې کې خوراکي توکي او جنګي سامان هم شته. او دا به ټول د همایون پر خلاف په جنګ کې استعمالوم. شیر شاه سوري خواص خان ته د مهارت په ماتولو او ځپلو باندې مبارکي ورکړه، بیا دواړو لښکر له ځانه سره واخست او د پراو په لور روان شول او د خواص خان د برخې لښکر هم هملته د کرم ناسه او گنگا تر منځ د شیر شاه سوري د لښکر سره یو ځای پر او وکړ.

۴۹

د سنگم او گنگا د دریا بونو تر منځ د پراو په وخت کې د شیر شاه سوري او خواص خان مدافعه سلوک خپل کړې و، هغوی خپل لښکر او خپل ټول ځواک په دې باندې باوري کړې و چې په دې وخت کې دې د همایون د فوځونو لار بنده کړي ترڅو د کرم ناسه د دریا ب څخه تیر نه شي. د بله اړخه دوی د همایون د لښکر د بسپنې د ور رسیدو ټولې لارې بندې کړې وې او هغوی ته هیڅ ډول د خوراک څښاک او فوځي سامان نه ور رسیده. همایون هم د دې حالاتو څخه په تنګ راغې او د چوسه څخه یې د بلې کومې لورې په لور د کوچ کولو اراده وکړه. هغه غوښتل چې یا خواګرې ته ولاړ شي او یا هم د چنار کلا ته مخه کړي. خو په هر حال هغه باید د کرم ناسه د دریا ب څخه دخپل لښکر سره یو ځای و اوړي، ډاګیزه وه چې شیر شاه سوري په یوه ډول همایون دخپلې کلابندۍ لاندې راوستې و. دهغه تر مخه بله کومه داسې ستره لاره او یا ګودر نه و چې دهغې په واسطه شیر شاه سوري ته دوکه ورکړي او دهغې لارې خپل ځان د شیر شاه د کلابندۍ څخه بیرون کړي. ترڅنګ یې د باران موسم هم مخته را روان و چې په طبیعي توګه یې همایون د سترو سترو ستونزو سره مخ کاوه.

د بله اړخه کله چې همایون دا محسوس کړه چې هغه د شیر شاه سوري له اړخه یو ډول کلابند شوې دې نو د شیر شاه سوري په پراو یې سپکې او وړې حملې پیل کړې ترڅو شیر شاه سوري د سنگم او گنگا د دریا بونو تر منځ ډیر او څخه شاته تللو ته وهڅوي، او په دې توګه همایون دخپل لښکر سره یو ځای د چوسې څخه ځان وکارې.

شیر شاه سوري هم د همایون څخه کم نه و، هغه خپل لښکر د همایون د حملو څخه خوندي ساتلو په خاطر هر وخت تیار ساته، بالاخره جنګ داسې بڼه خپله کړه چې د همایون لښکرو به بیا بیا د کرم ناسه د دریا ب څخه د تیریدو هڅې کولې، چې په دې هڅو کې به هغوی ته کله کله ډیر زیات زیان هم ور رسیده. ځکه کله به چې هم هغوی دا ډول هڅې کولې نو د شیر شاه سوري په حکم به خواص خان په هغوی وینه تویونکې حمله کوله او هغوی به یې د ماتې خوړلو وروسته تر ډیره پورې تعقیبول. په دې ترتیب د همایون دغه یرغل کونکي فوځ ته ډیر زیات زیان ورسید.

د بیا بیا زیانونو د پورته کولو په اساس د همایون د فوځ حوصلې نورې پای ته رسیدلې وې، نژدې یوه میاشت د غسې وړې غټې پیښې روانې وې. او د دواړو اړخونو څخه به یو شمیر عسکر له منځه تلل. خو په دې جنګونو کې همایون ته تر شیر شاه ډیر زیان رسیده. ځکه چې شیر شاه سوري تر ډیره ځایه دفاعي جنګ ته ملاتړلې وه. بیا یو بل افت راغې او د برسات د موسم سخت بارانونه پیل شول، او به دومره زیاتې شوې او د دریا ب د غاړو څخه را ووتلې چې د شیر شاه سوري د پراو ځایونه یې هم لاندې کړل.

خو د شیر شاه سوري سره د گنگا د درياب په دغه لاندینيو زمکو کې د پړاو نه پرته بله لاره هم نه وه. شیر شاه سوري هلته په دوو علتونو په پړاو کولو مجبور و. لمړۍ دا چې هغه ددې ځايه د کرم ناسه څارنه کولای شوه، ځکه د همایون لښکرو بیا بیا ددې ځايه د تیریدو هڅې کولې، دویم دا چې د غازي پور او بنارس څخه د همایون د لښکرو له پاره د راتلونکې کومکونو څارنه یی هم کولای شوه، ځکه د همایون د فوځونو له پاره د کومک در سولو یو اړخنی لاره همدا پاته وه.

د سیلاب د راتلو په خاطر شیر شاه سوري د هغه ځايه خپل پړاو پورته کړ او لږ څه لوړې سیمې ته یی منتقل کړ. ترڅو د هماغه ځايه د همایون د لښکر خوزښتونو تر څارنې لاندې ونیسي. د گنگا او سنگم د دریابونو تر منځ چې څومره په تیزی سره سیلاب راته نو همغومره په تیزی سره به بیرته کیناسته. هغه وخت چې شیر شاه سوري خپل لمړۍ پړاو واخست او لوړې سیمې ته یی منتقل کړ نو د همایون د فوځونو له پاره د درياب غاړو ته د راتلو له پاره څه اساني پیدا شوې وه. هغوی ته دا هیله هم را پیدا شوې وه چې که چیرې په پرلپسې توگه د شیر شاه سوري سره همدغسې کوچنیو حملو ته دوام ورکړي نو په دې به و توانیږي چې د درياب د گودر څخه به د تیریدو له پاره ورته لاره همواره شي.

دڅو ورځو را پدېخوا همایون ته دا گړې او دهلي څخه چې کوم خبرونه رارسیدل، هغه د ډیرې ناهیلۍ او اندینینو وړ وو، هغه وخت چې همایون د بنگال څخه کوچ کړې و نو په همغو ورځو کې د هغه کوچنی وروړ بهندال د هغه پر خلاف بغاوت کړې و، په داسې حال کې چې هغه خپل بل وروړ مرزا عسکري د بهندال د بغاوت د خپلو له پاره هغه لورې ته وراستولې و. خو اوس حالات بل منگه شوي و. مرزا بهندال د خپل لښکر سره یو ځای دهلي ته راغلې و په داسې حال کې چې مرزا عسکري دخپلې برخې د لښکرو سره یو ځای هلته په اکره کې پړاو کړې و.

کله چې دې دواړو ورونو ته خبر ورسید چې شیر شاه سوري د همایون د لښکرو لارې بندې کړې او هغه یی تر کلابندی لاندې راوستې دي او اوس د همایون پر خلاف د یوه پریکنده جنگ له پاره ځان تیاروي نو دې دواړو ورونو هم خپل ځانونه وڅنډل.

مرزا بهندال هملته په دهلي کې پاته شو او هیله یی کوله چې همایون به د شیر شاه سوري په لاسو مات شي، نو که چیرې ددې ماتې په پایلو کې همایون له منځه ولاړ نو د هغه دمړینې وروسته به هغه هملته په دهلي کې خپله شهنشاهي اعلان کړي.

د بله اړخه د هغه هغه بل وروړ مرزا عسکري ته چې کله د مرزا بهندال د فکرونو او هیلو خبر ورسید او دا چې شیر شاه سوري غواړي د همایون پر خلاف خپله اخري حمله وکړي نو سمدستي دخپل لښکر سره یو ځای د دهلي په لور را وخوژید او د دهلي څخه بیرون یی دخپل لښکر سره یو ځای پړاو وکړ. ترڅنګ یی د حالاتو څارنه هم کوله. مرزا عسکري هم هیله درلوده چې د همایون په برخه کې د هر بد خبر د اوریدو سره سم به په دهلي حمله کوي، مرزا بندال به له منځه وړي او د همایون په ځای به دهندوستان پادشاه گرځي. په هر صورت په دې سخت وخت کې د همایون دواړه ورونه مرزا عسکري او مرزا بهندال د همایون مرګ ته تېري او د هغه د ځای ناستې له پاره منتظر پاته شول.

په چوسه کې میشت همایون او د هغه لښکر ته دا ډول خبرونه په پرلپسې توگه ورسیدل. همایون او د هغه لښکر ته د داسې ناامیده کونکو خبرونو د ورسیدو طبیعي پایلې دا وې چې د هغوی تر منځ هم یو ډول زړه بد اوې را پیدا شو، په همدې خاطر همایون یو گړندې قاصد دهلي ته ولیږه او خپلو دواړو ورونو مرزا بهندال او مرزا عسکري ته یی پیغام ولیږه چې هغوی دې دخپلو لښکرو سره

يوځاي دهرې لارې چې شونې وي دلته چوسې ته ځانونه راوړسوي ترڅو په يو ځاي د شيرشاه سوري د لښکرو مقابله وکړي شو. په دې توگه به هغه و توانېږي چې د دريابونو دمنځه د شيرشاه سوري پړاو ختم کړي، په دې لړ کې به په خپله همایون د شيرشاه سوري پر خلاف يرغل وروړي او هغه به د گنگا او سنگم د دريابونو دمنځنۍ سيمې څخه بيرونه کاري او تر هغې به يې تعقيبوي ترڅو شيرشاه سوري دهندوستان پرېښوولو ته اړ شي.

کله چې د همایون دا پيغام دهغه د قاصدانو په واسطه مرزا بهندال او مرزا عسکري ته ورسيد نو دواړه وروڼه سمدستي د همایون د بسپنې له پاره تيار شول، د دواړو وروڼو تر منځ دخبرو اترو وروسته دا سې پريکړه وشوه چې مرزا بهندال دې دخپلو لښکرو سره يوځاي همدلته ددهلی څخه د دفاع په خاطر پاته شي او مرزا عسکري دې دخپلو لښکرو سره يوځاي د گنگا او سنگم د دريابونو دمنځنيو سيمو په لور ولاړ شي او د شا له لورې دې په شيرشاه باندې يرغل يوسي. هغوي به دخپلو قاصدانو په لاسو همایون ته دا پيغام وليږي ترڅو همایون د هغې لورې د شيرشاه په لښکر يرغل راوړي او په دې ترتيب د شيرشاه سوري کار د تل له پاره پاي ته ورسوي.

هغه وخت چې داگري او دهلی خلک په دې خبر شول چې مرزا عسکري دخپل ورور همایون د کومک له پاره تيار شوې دې نو خلک ډير زيات خوشحاله شول او حوصلې يې لوړې شوې، ددې نه علاوه د مرزا عسکري او مرزا بهندال په لشکرو کې چې کوم پخوانی تجربه لرونکي فوځيان موجود وو هغوي هم ددې کاره ډيره راضي شول او بيره يې کوله چې ډير ژر بايد د همایون مرستې ته وروډانگي، خو يو شمير نمک حرامه او بدمستو سلاکارانو يوبل ډول سلا ورکړه، هغوي په پټه پټه د مرزا عسکري غوږونه ور ډکول، هغوي ورته وويل چې چوسې ته په ورتللو سره او هلته د همایون سره د کومک کولو معنې داده چې پادشاه ازاد شي، دښمن برباد شي او مونږ ټول په يوه دام کې را ونښلوي. هغوي مرزا عسکري ته دا سلا ورکړه چې که چيرې د شيرشاه سوري په مقابل کې يې داخل دپادشاه سره مرسته وکړه او همایون لاس برې را ووت نو د شيرشاه سوري د خپلو وروسته به هغه حتما د مرزا عسکري د خپلو له پاره ملا تړي. هغه به مرزا عسکري ته هلته چوسې ته د ناوخته ور رسيدو سزا ورکوي او بهندال ته به د بغاوت په اړه ناوړه سزا ټاکي.

د همایون ورور دخپلې بې عقلۍ او بې تجربگۍ په اساس په جال کې را ونښت او ددغې غدارانو او نمک حرامو مشوره يې مناسبه و گڼله او د همایون د کومک له پاره د وتلو څخه يې د ډډې کولو له پاره بهانې لټولې.

د بله اړخه کله چې همایون ته خبر ورسيد چې دهغه وروڼه دهغه د کومک له پاره را تللو ته تيار نه دي، نو مجبوراً يې د شيرشاه سوري سره د سولې کولو له پاره تيارې وښود. ددې کار له پاره همایون د خپل لښکريو مشر، شيخ خليل د شيرشاه سوري په لور واستاوه او هغه ته يې سپارښتنه وکړه چې شيرشاه سوري سولې ته تيار کړي. شيخ خليل د شيخ فريدشکر گنج د کورنۍ څخه و او خلکو يې ډير زيات عزت او درنښت کاوه.

شيخ خليل د شيرشاه سوري په لور ورغې او دهغه سره يې د همایون او دده تر منځ د سولې خبرې پيل کړې. په پيلامه کې شيرشاه سوري هم نه غوښتل د همایون سره په جنگ کې را لتاړ شي. هغه هم دا غوښتل چې که د همایون سره د سولې کومه لاره پيدا شي نو همغه به ښه وي، په دې خاطر شيرشاه سوري شيخ خليل ته وويل چې هغه په دې شرط سولې ته حاضر دې چې د چنار کلا او دهغې شاوخوا ټولې سيمې همایون بيرته هغه ته حواله کړي.

د شیر شاه سوري ددې ځواب په اوریدو سره شیخ خلیل ډیر زیات خوشحاله شو، هغه ته دا هیله را پیدا شوې وه چې همایون به د چنار کلا اودهغې شاوخوا سیمې بیرته شیر شاه سوري ته ور پرېږدي، په دې اساس هغه په ډیره خوشحالی سره د شیر شاه سوري د لښکر څخه را ووت اود همایون د لښکر په لور راغې. هلته یی همایون ته هغه شرط ووايه چې د شیر شاه سوري له اړخه ورته د سولې د کولو په خاطر ویل شوې و. خود همایون په شاوخوا کې چې کوم نالایقه او بدمسته نمک حرامه سلاکاران را ټول شوي و هغوی ټولو همایون ته په یوه خوله وویل چې شیر شاه سوري ته د چنار کلا ور حواله کول مناسب نه دي، ځکه شیر شاه سوري به هلته په چنار کلا کې خپل ځان نور هم ځواکمن کړي او به راتلونکې کې به د همایون له پاره د سردرد وگرځي. دخپلو دغو نا اهلو سلاکارانو د سلا وروسته همایون د شیر شاه سوري دغه شرط و نه مانه او په دې توگه د دواړو اړخونو ترمنځ د سولې په ځای جنگ ته لاره هواره شوه.

۴۲

زړه نیرمل په خپلې خیمې کې دیوه سره تر بله پورې تله را تله، دهغه د حالاتو څخه داسې انگیرل کیده چې هغه ډیره اندینمنه ده، په همدې وخت کې گنگا هم خیمې ته راننوتله، دهغې په کتلو سره سم نیرمل دهغې لورې ته ورغله او ورته یی وویل چې: گیتا لورې! ته چیرې تللې وې زه ډیره وخته ستا په انتظار کې وم، ماته اندینمنې را پیدا شوې وې چې هسې نه چې ته بیا په کوم مصیبت کې را لتاړه نه شې. دهغې په دې خبرو گیتا د خیمې په یوه کنج کې کیناسته او ویی ویل چې: نیرمل! دلته د خواص خان تر څارنې لاندې به څنگه زه په کوم مصیبت کې را لتاړه شم، په ځواب کې ترې نیرمل وپوښتل چې:

خو گوره گیتا لورې! ته اوس چیرې تللې وې، زه ډیره وخته راهیسې په خیمه کې ځانته ناسته وم اوستا انتظار مې کاوه، زه خو هسې د لږ څنډه له پاره بیرون تللې وم اوبیا ته زما په غیاب کې له دې ځایه پسې ډیره اوږده ولاړې. ایا ته د خواص خان خواته ورغلې وې؟ گنگا ورته وویلې چې: نه زه خود خواص خان لورې ته نه وم ورغلې، نیرمل ترې بیا وپوښتل چې بیا نو ته چیرې ورکه وې؟ د لږڅه فکر او غور وروسته ورته گنگا په ډیره مینه وویل چې:

گوره نیرمل! زه غواړم تاته خپل یو راز ووايم. زه همدا اوس د شیر شاه سوري اودهغې د حرم د ښځو سره د کتلو وروسته دلته راغلم. ما هغوی ټول دخپل راز ملگري گرځولي دي. نیرمل په ډیره عجیبه توگه گنگا ته وکتل اوبیا یی ترې وپوښتل چې: لورې څه ډول راز؟ گنگا ورته وویل چې:

گوره نیرمل! زما اصلی نوم گیتا نه دې بلکه گنگا دې. ددې وروسته ورته گنگا خپله ټوله تیره شوې قصه په تفصیل سره وکړه، کله چې گنگا خپله ټوله قصه خلاصه کړه نو نیرمل ورته په شکایت کونکې توگه وویل چې:

گوره گنگا لوري! تا ماته د همغه لمړۍ ورځې څخه ولې دا ټول حال نه وایه، چې ته د رها تاس د راجه چندرمل شهزادگۍ گنگا یی. ما خوته تر اوسه پورې ته د رها تاس د زیارت په لنگر ځای کې اوسیدونکې گیتا گڼلې. دا داسې انگیرله چې د کونډتون نه مخته ته مهارت کتلې وې، هغه غوښتل تا خپله کړي نو په دې خاطر یی دهغه ځایه ستا د راتښتولو له پاره خپل کسان درولیرل. گوره لوري! ما فکر هم نه کاوه چې ته به یوه شهزادگۍ یی. په هر صورت ستا شکل و صورت، ستا ښکلا او ښایست او ستا جسماني جوړښت ماته ویل چې ته به حتما د کومې سترې کورنۍ پورې اړونده یی. ځکه ستا په خیر ښایسته پیغلې ما ډیرې کمې کتلې دي. اوس چې زه ستا ددې

حال څخه خبره شوم چې ته گيتا نه يی بلکه شهزادگی گنگا يی. نو اوس را ته ووايه چې تا شیر شاه سوري او دهغه دکورنی غړي د کوم راز په اړه دخپل ځان ملگری کړي دي. گنگا ورته وويل چې:

گوره نيرمل! ته هيڅکله هم د خواص خان تر منځ دا خبره نه ډاگيزه کوي چې زه شهزادگی گنگا يم. ددې ټول راز د پوهيدو نه وروسته هم ته دا وگڼه چې زه همغه گيتا يم او يوه پاته شوې کونډه يم. بس نيرمل لکه څنگه مې چې تاته خپل ټول احوال بيان کړل نو د گنگا به نوم راڅخه خواص خان کرکه کوی خو د يوې کونډې په څير زه دهغه دمینې په لاسته راوړو کې بريالې شوې يم. اوس به زه دهغه تر مخه د گنگا په ځای همدا گيتا اوسم. ددې تر څنگ به زه د گنگا سره دهغه دغه نفرت او کرکه هم په مينه بدلوم. نيرمل پرې اعتراض وکړ او ترې ویی پوښتل چې:

دا به څه ډول شوني وي؟ گنگا ورته په خندا کې وويل چې: اوس خودا ډاگيزه شوې ده چې ما د يوې کونډې په څير د خواص خان مينه او محبت تر لاسه کړې دي خو زه ويريږم چې هسې نه چې داسې کوم وخت راشي او خواص خان ته دا څرگنده شي چې زه گيتا نه يم بلکه گنگا يم نو زه ويريږم چې دهغه کرکه به بيا را وپاريږي، ځکه چې ما د گيتا په لباس کې هغه ته دوکه ورکړې ده. گوره نيرمل! خواص خان ډير پاک زړې او نرم مزاجه انسان دي، نو زه غواړم چې تر هغو چې هغه د گيتا سره مينه کوي د گنگا سره هم خپله کرکه را کمه کړي، او که چيرې هغه سمدستي دهغې سره مينه و نه کړي نو لږ تر لږه خو دهغه کرکه به همدردی او مينه باندې بدله کړل شي. که چيرې همدومره وشي نو زه به بيا دخپل مخ څخه نقاب لرې کوم او د خواص خان تر مخه به را څرگند ږم او بيا به هغه دخپل اصليت څخه خبر کړم. بيا خو به زما هيله وي چې هغه به زما څخه د گنگا به بڼه کې کرکه و نه کړي. او کله چې هغه ته دا خبره ورسېږي چې ما د گيتا په بڼه کې نه يواځې دهغه مينه تر لاسه کړې بلکه هغه به ما د گيتا او گنگا دواړو په بڼه کې خپله کړي. گوره نيرمل! کله چې هم داسې موقع او فرصت تر لاسه شي نو بيا به زه ووايم چې دا زما د ژوندانه طلا بې وخت دي.

د گنگا په خاموشه کيدو سره نيرمل په خبرو بيل وکړ او ویی وويل چې:

گوره گنگا لوري! ستا ډيره مهرباني ده او زه ستا شکريه ادا کوم چې تا ماته خپل زړه را وسپړود او زه دې دخپلو رازونو څخه خبره کړم. خودا راته ووايه چې د شیر شاه سوري او دهغې دکورنی سره دې څه خبرې کړې دي؟ گنگا ورته په ځواب کې وويل چې:

گوره نيرمل! ما هغوی ته دا ډاگيزه کړه چې زه په اصل کې گيتا نه يم بلکه همغه شهزادگی گنگا يم، شیر شاه سوري خو ما د پخوا څخه پيژني، ځکه کله چې هغه د رهناس ښار سوبه کړ نو زه هم د يوې بندې په توگه دهغه تر منځ را وړل شوې وم او بيا هغه زه د يوې وينځې په څير خواص خان ته ور حواله کړم، خو خواص خان زه ازاده کړم، هغه زما څخه دومره زياته کرکه کوله چې زه يی د وينځې په څير هم له ځانه سره قبوله نه کړم.

د شیر شاه سوري او دهغه دکورنی دخپل دغه راز د را ښکاره کولو وروسته، ما هغوی ته دا هم ويلي دي چې زه به د گيتا د بڼې تر څنگ د گنگا په بڼه کې هم د خواص خان مينه او محبت تر لاسه کوم او د همدا ډول بڼې په بدلون سره به زه په خواص خان باندې برې تر لاسه کوم. او که نه زما له پاره به ستونزې نورې هم زياتې شي. ځکه که د خواص خان په زړه کې د گنگا له پاره همغسې نفرت او کرکه پاته وي، نو کومه ورځ چې زه دهغه تر مخه دخپل مخ څخه نقاب لرې کړم نو زه ويريږم چې هسې نه چې په هغه ورځ د گيتا محبت د گنگا سره په

کرکې باندې بدل نه شي او که چیرې ، نیرمل ، داسې وشول نو بیا به هغه ورځ زما د ژوندانه اخري ورځ ثابتې شي او دهغې وروسته به زه د خپل ځان ژوندي پاته کیدل غوره و نه گنم .

ما د شیر شاه سره او هم دهغه دکورنۍ سره دا خبره غبرگه کړې ده چې زه به د خواص خان د زړه څخه د گنگا په اړه کرکه لرې کوم او هغه به په مینه او محبت باندې بدلوم . ځکه چې ما خپله پخوانۍ خدمتگاره چې اوس زما خورلپه ده او هلته په رهناس کې اوسېږي دهغه ځایه دلته را بللې ده . زما د وینا سره سم شیر شاه سوري خپل دوه کسه استازي هلته د رهناس د زیارت لنگرځای ته استولي دي او هغه قاصدان به له خپله ځانه سره او ما هم دلته را وړي ، ما هغو استاذو ته دا ټوله قصه کړې ده ترڅو هغوی او ما ته زما په اړه ووايي او بیا او ما زما د داستان په مطابق دلته راشي او د خواص خان دربار ته وړاندې شي . هغه به خواص خان ته دا ووايي چې د خواص خان د حویلي څخه د وتلو وروسته او ما او گنگا د گنگا د یوه خپلوان کره تللې وو . هلته یو څو کسه بدمعاشانو گنگا تنگوله ، دا بدمعاشان د گنگا پیژندونکي او دهغې لرې خپلوان وو . او ما به خواص خان ته دا هم ووايي چې گنگا د زړه له کومې دهغه سره مینه لري او په همدې خاطر هغې د ټول عمر له پاره د واده د نه کولو اراده کړې ده . او ما به خواص خان ته دا هم ووايي چې کله چې د رهناس په ښار گوټې کې دغو بدمعاشانو گنگا ډیره تنگه کړه نو یوه شپه د او ما په مشوره گنگا د خواص خان حویلي ته بیرته راستنه شوه ترڅو دهغو بدمعاشانو د شر نه ځان خوندي کړي او تر څنګ د خواص خان مینه او محبت هم بیرته تر لاسه کړي ، او که نه بیا به خپل ځان له لاسه ورکړي . همداسې ډیرې نورې خبرې به هم او ما د خواص خان تر منځ بیان کړي ، زه هیله لرم چې او ما به د رهناس څخه په راتلو دلته لمړۍ ما وويني ، او زه به هغه نوره هم په ټولو خبرو پوهه کړم . هغه به په دې توګه کله کله د خواص خان سره ویني او د گنگا په اړه به یې په فکر کې د بدلون هڅې کوي ، هغه به خواص خان ددې خبرې له پاره هم تیار کړي چې هغه دې همدلته په لښکر کې زما او ستاسره یو ځای پاته شي . په دې توګه زه هیلمنه یم چې او ما به د خواص خان په آند کې بدلون راوړي او د گنگا له باره به یې په زړه کې د محبت او مینې له پاره ځای را پیدا کړي . خواص خان په او ما ډیر باوري دي او هغې ته یې خپله خور ویلې ده . اوس راته نیرمل ته ووايه چې زما دا ټول پلان څه ډول ویني ؟ نیرمل په خوشحالی سره ورته وویل چې :

گوره گنگا لوري ! زه تاته ډاډ درکوم چې که چیرې او ما ستا ددې پلان په مطابق عمل وکړي نو بیا خو هغه ورځ لرې نه ده چې خواص خان به د گیتا تر څنګ د گنگا سره هم محبت او مینه پیدا کړي . گنگا لورجانې ! دا به زما په ژوند کې ډیره ستره او د خوشحالی ورځ وي ، چې ته د خواص خان تر مخه د خپل مخ نه دغه نقاب لرې کړې او خواص خان تا د گیتا او گنگا دواړو په بڼه کې قبوله کړي .

دنیرمل ددې خبرو په ځواب کې گنگا څه نور ویل غوښتل چې بیرون ساتونکي د خیمې دروازه را وټکوله ، کله چې گیتا هغه ته د راتوتلو حکم وکړ نو هغه دننه راغې ، ساتونکې د دې دواړو له پاره خوراک څښاک له ځانه سره راوړې و . هغه دغه غذا هملته ددوې تر مخ کېښوده او بیرته ووت . ددې ساتونکې د تللو وروسته گنگا نیرمل ته مخ کړ او ورته یې وویل چې :

گوره نیرمل ! له ما څخه ډیره غټه خبره ، چې باید پخوا مې تاته کړې وې ، هیره شوې وه . نیرمل په حیرانتیا سره گنگا ته وکتل او ورته یې وویل چې : هغه څه ډول خبره ده ، تا خو ماته د شیر شاه سوري او دهغه دکورنۍ سره ټولې پټې خبرې بیان کړي دي ، اوس څه ترې پاته دي ؟ گنگا ورته وویل چې : هغه خبره چې زه یې اوس تاته کول غواړم هغه ددې ټولو څخه ستره ده . او هغه دا چې ما اسلام قبول کړې دي . اوس زه هندو نه بلکه مسلمان یم . شیر شاه سوري او دهغه کورنۍ زما په مسلمانیدو باندې ډیر زیات خوشحاله شوي دي . هغوی په همدې مناسبت زما له پاره د یو ډیر ستر دعوت د تیارولو پلان درلود ، خو ما ددې کار څخه مننه کړل . خو همدومره مې ورته

وويل چې خواص خان په دې خبر کړي چې گيتا اسلام قبول کړي دې او اوس مسلمان ده. زه هيلمنه يم چې خواص خان به ددې خبرې د خبريدو سره سم دلته زمونږ ځيمې ته راځي، د گنگا په دې څرگندونې باندې نيرمل تريو ه وخته پورې خاموشه ناسته وه او څه فکر يې کاوه، بيا يې گنگا ته مخ کړ او ورته يې وويل چې: گوره گنگا! اوس چې ته د اسلام په دايره کې را ننوتې يې نو بيا خو زه هم ستا په لاره قدم ږدم. گنگا! زه هم ستا په خير اسلام قبلوم، اوله تا څخه غواړم چې ماته هم ددې نوي دين په اړه معلومات راکړې. دهغې په دې خبره گنگا ډيره زياته خوشحاله شوه او ورته يې وويل چې: گوره نيرمل! د اسلام د منلو وروسته اوس زه هره ورځ د شير شاه سوري د کورنۍ لورې ته ورځم او دهغوې څخه دخپل دغه نوي دين په اړه ضروري معلومات تر لاسه کوم، ته هم زما سره څه، نو ددې ټول تفصيل څخه به خبريږې، نيرمل ورسره اتفاق وکړ او بيا دواړو يو ځای د ډوډۍ په خوړلو شروع وکړه.

۴۳

د سولې هغه خبرې چې د شيخ خليل په واسطه د شير شاه سوري او همایون تر منځ پيل شوې وې هغه د همایون د غلطيو او د شير شاه سوري ته د چنار دکلا د نه ورکولو په اساس په خپل ځای تپې و دريدې. شير شاه سوري هم ژمنه کړې وه چې اوس نو دهغه تر مخه د همایون پر خلاف د پريکنده جنگ پرته بله لار نه شته. هغه هوډ کړې و چې په هر صورت به د جنگ پايلې د همایون د لاسو څخه باسي او په خپله ولکه کې به يې راوړي. شير شاه سوري دخپلو همدغو موخو د تر لاسه کولو له پاره هڅه وکړه چې همایون او دهغه لښکر په يو ډول دوکه کې واچوي. شير شاه سوري ددې مقصد له پاره تبليغاتي جنگ پيل کړ او دا يې خپره کړه چې د مهارت د ځپلو له پاره خواص خان ورغلي و خو مهارت د خواص خان لاسو ته نه دې ورغلي، ځکه مهارت د خپل لښکر سره کوم داسې ځای ته تښتيدلې چې د شير شاه سوري مخبران دهغه د درک د څرگندولو څخه عاجز پاته شوي دي. هغه دا خبر هم خپور کړ چې اوس مهارت د شير شاه سوري په لښکر باندې د ناڅاپي يرغل په فکر کې دې او غواړي شير شاه سوري ته ماتې ورکړي. کله چې شير شاه سوري، خواص خان او دهغه نورو سالارانو دا خبره عامه خپره کړه نو د شير شاه سوري خپل لښکر هم په دې خبره باندې باور پيدا کړ.

اوس نو شير شاه سوري ته دا يو ورځنې کار گرځيدلې و چې هره ورځ د خپل لښکر څو ډلگۍ د مهارت تر ولکې لاندې سيمو په لور تر درې څلور ميلو واټن پورې واستوي، او دا به يې هم ډاگيزه کوله چې هغه دخپلو عسکرو سره يو ځای د مهارت د لټون له پاره ورځي. خو هر ماښام به دوي بيرته خپلو ځايو ته راستنيدل او ويل به يې چې تر اوسه پورې د مهارت په اړه معلومات ورته نه دې تر لاسه شوي.

تر پنځو وروځو پورې شير شاه سوري دغه ډول تمرينات کول، خو دې کار په مغلو باندې دومره ژور اغيز وکړ چې نور يې نو خپل ځانونه د شير شاه سوري د حملو څخه خوندي گڼل، هغوې ډاډمن شوي و چې د شير شاه سوري د فوځ دغه حرکت او خوزښت دهغوې پر خلاف نه بلکه د مهارت د نيولو او ځپلو له پاره تر سره کيږي نو په دې اساس د شير شاه سوري د حملې څخه مغل خوندي دی.

۴۴

يوه ورځ سهار وختي شير شاه سوري خواص خان ته دخپل لښکر نيمايي برخه ورکړه او د خپل پړاو نه يې رخصت کړ، خو هيچا هم په دې خبره سرو نه گراوه، هر چا دا گمان کاوه چې د خواص خان لښکر د مهارت د ځپلو له پاره ورځي، خو شيخ خليل ته لږ څه شک پيدا شوې و، هغه سمدستي ددې کار په اړه همایون ته خبر ورکړ، خو همایون د خواص خان دې عسکري خوزښت ته کوم اهميت ورنه کړ.

درې ورځې وروسته د نیمې شپې څخه لږ مخته شیر شاه سوری دخپلو عسکري سالارانو یوه غونډه را وبلله اود معمول په مطابق یی دهغوې تر مخه د همایون پر خلاف یوه تنده او تیزه وینا وکړه . هغه دې غونډی ته وویل چې زموږ وعده ماتونکې د بنمن په خپل مخکې د سولې ټولې دروازې تړلي دي ، کله چې د شیر شاه سوری دغه جنگې شورا دهغه سره په ټولو خبرو کې اتفاق وکړ نو بیا شیر شاه سوری پر همایون باندې د حملې کولو اراده رامنځته کړه .

ددې غونډې د پای ته درسیدو نه مخکې ، شیر شاه سوری خپلو ټولو سالارانو ته حکم وکړ چې هغوې دې ژر تر ژره خپل ټول عسکر د جنگ له پاره په لیکو کې منظم کړي . کله چې د شپې یوه برخه پاته شوه نو د شیر شاه سوری د حکم په مطابق ټول لښکر د مهارت د سیمې په لور د بیرنژدې ورغلي و .

د همایون څخه د فوځ د دغه نقل و حرکت د پټ ساتلو په خاطر ، شیر شاه سوری د شپې د خپل پړاو څخه نژدې پنځه میله واټن جنوب اړخ ته تللې و ، دلته ورته خواص خان هم د کرم ناسه د دریاب په غربي غاړه دخپل لښکر سره یو ځای منتظر و . خو شیر شاه سوری هم په ناڅاپی توگه خپل تگلورې بدل کړ او د کرم ناسه د دریاب څخه تیر شو او دهغې په شرقې برخو کې د خواص خان سره یوځای شو . اوس نو دغه متحده لښکر د کرم ناسه د دریاب څخه تیر شوې و او ددې دریاب شرقی خوا و ته ور رسیدلې و . دهغه ځایه چې دوې ددې دریاب څخه تیر شوې و ، هغه مقام دوشاخه نومېږی چې د همایون د فوځونو د پړاو څخه په پنځه میله واټن کې پروت دې . تر اوسه پورې شیر شاه سوری او خواص خان د همایون پر خلاف د جنگ ټوله نقشه دخپلو ځانو سره پټه ساتلې وه . د کرم ناسه د دریاب څخه د تیریدو وروسته شیر شاه سوری یو ځل بیا خپل جنگې شورا را وبلله ، چې په کې د خواص خان تر څنگ نورو جنگې سالارانو هم گډون درلود ، شیر شاه سوری په همدې جنگې شورا کې دخپل جنگ ټوله نقشه د سالارانو تر منځ کینښوده او بیا یی خواص خان ته مخ کړ او ورته یی وویل چې :

خواص خان زویه ! موږ به همدا نن شپه د همایون په فوځ باندې حمله کوو ، خو گوره زویه ! موږ لښکر په دوو برخو باندې ویشو ، یوه برخه به یی ستا تر قومندې لاندې کار کوي ، خود لښکر دغه بله برخه به یی زما سره وي . هیبت خان نیازی ، جلال خان جالو ، او سرمست خان سرواني به ستا تر لاس لاندې کار کوي ، خو حاجې خان بتني او برهم جیت به زما تر څنگ وي .

گوره خواص خان زویه ! د جنگ پلان به داسې وي ، چې ته به دخپل لښکر سره یو ځای د شپې په تیاره کې مخته ورځې او دمغلو په لښکر به شپینې خونړې گذار کوي . ستا ددې یرغل څخه به د بنمن داسې وگني چې شیر شاه کوم لرې ځای کې دې ، هغوې یواځې د مهارت سره د جنگ نه د ناکامه راگرزیدو وروسته دخواص خان په لاسو زموږ په فوځ برید کړې دې ، په دې توگه به دمغلو ټول لښکر ستا تر منځ ودریږي ترڅو تا مات کړی ، کله چې حالات دې ځای ته را ورسېږی نو زه به دشاله اړخه دمغلو په فوځ باندې را پریوزم ، زه هیله لرم چې د شپې په دې تیاره کې به موږ دواړه وتوانیږو دمغلو فوځ په خپل مخکې بې وسې کړو .

تر دې ځایه دخبرو وروسته شیر شاه سوری لږ څه تم شو او بیا دلږ څه فکر او غور وروسته خواص خان ته وکتل او ورته یی وویل چې :

خواص خان زویه ! ددې پلان په اړه ته څه ډول انگیرې ؟ خواص خان په پوره ډاډ او خوښۍ سره ځواب ورکړ او ورته یی وویل چې :

زما محترمه ، شیر شاه سوری ! هغه پلان چې ستا دې هغه دخواص خان هم دې ، ته هیڅ فکر مه کوه ، زه به د شپې په تیاره کې ددې ځایه حرکت کوم اود مغلو د لښکرو په یوه اړخ باندې به داسې وینه تویونکې گذار کوم چې دهغوې ټول لښکر سره په لږ زه کې راشي . زه

هیلمن یم چې نن شپه به د مغلو د لښکرو له پاره د ماتې اخري شپه ثابته شي. د خواص خان د ځواب په اوریدو سره د شیرشاه سوري په مخ کې د خوشحالپور نار وځلیده، تر یوه وخته پورې خاموشه ناست و او بیا یې وویل چې:

گوره خواص خان زویه! لکه څنگه چې تا ته څرگنده ده چې د همایون لښکر د دې ځایه په پنځه مایله واټن کې پروت دی، مونږ هم لږ څه وروسته د دې ځایه خوژیږو او د همایون د لښکر څخه به درې مایله لرې واټن کې پراو کوو. ته خواص خان، دهغه ځایه حرکت وکړه او د همایون په لښکر باندې ناڅاپي شپینې یرغل یوسه، تردې وخته پورې به زه هم هلته په سنگر کې یم او د همایون لښکر ته به د ورنژدې کیدو هڅې وکړم. که د شپې په تیاره کې مې وکتل چې د همایون ټول لښکر ستا پر خلاف ولاړ دي نو بیا به زه پرې د شالو خوا حمله وکړم او دهغوې ټول زور به مات کړم.

گوره زویه! داسې یې وگڼه چې نن شپه زما اوستا د ازمنښت شپه ده، که چیرې په همدې نن شپه مونږ د همایون فوځ مات کړ او خپل مقصد مو حاصل کړ نو بیا خو زه هیلمن یم چې د مغلو ټول ځواک به ډیر ژر زموږ په مخ کې په گوندو شي.

د شیرشاه سوري د دې خبرو په ځواب کې خواص خان وویل چې:

زما محترمه، زما مهربانه، شیرشاه! ته ډاډمن اوسه، ته به وینې چې زما دغه ناڅاپي یرغل به د مغلو دلشکرو د لمړیو لیکو څخه تر اخري لیکو پورې ټول په لږزه کې واچوي، زه هیلمن یم چې د شپې په همدې تیارو کې به زه د مغلو لښکر د ویرې او دهشت په بوگونکي حالت کې ورواچوم.

شیرشاه سوري د خواص خان د دې ځواب په اوریدو سره ډاډ او اطمینان ساه واخسته، بیا یې خپله جنگي غونډه پای ته ورسوله او د لږځنډ وروسته یې خپل لښکر ته د کوچ کولو حکم وکړ. هغوی د کرم ناسه د دریاب تر څنګ کوچ وکړ او د مغلو د لښکر درې میله واټن کې یې دوباره پراو وکړ.

د دې نقل و حرکت تر څنګ شیرشاه سوري خپل مخبران او جاسوسان ان تر پنځه میله پورې لرې لرې خپاره کړي و او هغوی ته یې حکم کړ چې و چې هر چیرې چې د مغلو کوم جاسوس یا مخبر و وینې سمدستي دی یې ووژني، تر څو د شیرشاه سوري د لښکر د دغه وړاندې تګ او د خواص خان له اړخه د شپینې ناڅاپي یرغل د پلان څخه خبر نه شي، د شیرشاه سوري مخبران او جاسوسانو خپله دنده په ډیره ښه توګه تر سره کړه، همدا علت و چې هغه وخت چې شیرشاه سوري د مغلو سره نژدې درې میله واټن کې پراو وکړ تر هغه وخته پورې مغلو ته د شیرشاه سوري او خواص خان د پلانونو په اړه هیڅ ډول معلومات نه و ترلاسه شوي.

د دې نه وروسته خواص خان د خپلو لښکرو سره یو ځای د شپې په تیاره کې نوم وړکې خپې په توګه مخته ولاړ او د همایون لښکر ته یې په سینه خویدو باندې ځان را نژدې کړ او بیا یې د همایون په لښکرو باندې د تیزو تندو څپو په څیر حمله وکړه.

د شپې په تیارو کې خواص خان د همایون د لښکر په اړخ باندې داسې سخته یرغل یوړ چې د همایون د لښکر ټول نظام یې د ټولو وسایلو سره خاموشه کړ. خواص خان په دغه شپینې ناڅاپي یرغل سره د همایون د لښکرو مخکنۍ لیکې له منځه یوړې او د همایون د لښکر څخه یې د هغوی د ځواک ولکه به خپلو لاسو کې واخسته. هغه د مغلو دلشکر د دې برخې د له منځه وړلو وروسته هڅه کوله

چې دمغلو د لښکر په منځ کې ورننوځي. د خواص خان د دې میرانې په کتلو سره دهغه لښکر هم ډیر گړندې شوې و په دې خاطر هغوی د شپې په دی تیاره کې د خواص خان تر څنګ پوره بهادري وښودله او د مغلو په لښکر کې یی عامه وژنه پیل کړه.

تر لږه وخته بورې همایون او دهغه سالاران هم گوته په خوله پاته و. ځکه همایون ته خبر ورکړل شوې و چې د شیر شاه سوري ستر سالار خواص خان د مغلو په لشکر و باندې حمله کړې ده، د دې خبر سره سم همایون په خپله هم خپله وسله را واخسته او د خواص خان سره د مقابلې له پاره تیار شو، تر څنګ یی خپلو ټولو سالارانو ته حکم وکړ چې دخپلو خپلو لښکرو سره یو ځای د خواص خان مقابلې ته تیار شي. هغه دا حکم هم وکړ چې خواص خان ژوندې یا مړ باید و نیول شي، د همایون د حکم سره سم دهغه ټول سالاران متحرک شول او د خپلو برخو د لښکرو سره یو ځای یی د خواص خان پر خلاف یرغل پیل کړ.

خو خواص خان په ډیر تدبیر سره خپل کار مخته بوت. اوس نو هغه لږ لږ شاته روان و. ځکه هغه په دې پوهیده چې لږه شیبه وروسته شیر شاه سوري د مغلو په خلاف د شا له لوري حمله کونکې دې. نو په دې خاطر دهغوی حوصلې لوړې وې.

د بله اړخه مغلو دا فکر کاوه چې شیر شاه سوري چیرې لرې کوم ځای کې دې او خواص خان دهغه د وینا او حکم په اساس پر دوی حمله کړې ده، تر څو د دوی تر منځ ویره او دهشت راپیدا کړي. خو دا دهغوی غلطی او بی عقلی وه، ځکه چې شیر شاه سوري هم د چیچونکې مار په څیر په سنگر کې ناست و او په مناسبه موقع کې یی دخپلې حملې په واسطه په مغلو قیامت جوړولای شو.

لږه شیبه وروسته، کله چې د همایون لښکرو دا وانگیرله چې اوس نو هغوی په پوره توګه د خواص خان په لښکر را خپاره شوي دي نو د شپې په تیاره کې د چوسې څخه بیرون د جنگ په میدان کې یو وینه تویونکې انقلاب را پیدا شو. شیر شاه سوري دخپلو لښکرو سره د خپلو پتنځایو څخه بیرون را ووت او د همایون په لښکر یی لکه د تورې تیاري د توپان په څیر یرغل راوست، د کومې لوري چې هغه د همایون په لښکر باندې حمله کړې وه دهغه لوري د همایون لښکر د پوره له منځه تلو سره مخ شوې و. تر څنګ یی د شیر شاه سوري او خواص خان د دې ناڅاپی یرغلونو په اساس د همایون لښکر د پوره زړه بدوالي سره مخامخ شوې و. ډاګیزه وه چې د دې څخه لږ مخته همایون او دهغه سالاران د خواص خان د نیولو او دهغه د له منځه وړلو په هڅو کې و خو کله چې پرې شیر شاه سوري د شاه له اړخه یرغل راوست نو دمغلو لښکر یی د پوره وار خطایی سره مخ کړ. په دې خاطر هغوی د خواص خان د نیولو ټول پلان په خپل ځای پرېښود او د همایون د وینا په اساس دهغه سالارانو خپل لشکر په دوو برخو وویش، یوه برخه یی د خواص خان په لور او بله یی د شیر شاه سوري سره د مقابلې له پاره وټاکله.

کله چې په خواص خان باندې فشار کم شو نو هغه په خپلو حملو کې نور هم ډیرښت او تیزوالی راوړ او د دښمن فوځ یی شاته تللو ته مجبور کړ. تر څنګ یی شیر شاه سوري هم د مغلو لښکر ته د تم کیدو اجازه نه ورکوله او هغوی یی په وینو کې لمبیدلې شاته پورې وهل.

د چوسې نه بیرون په میدانو کې د جنگ ټول آلات په پوره ځواک سره استعمالیدل، د وینې لښتې روان و، مرګوني جسدونو نڅاوې کولې، ژوند د تباھو سره مخ و، مرګ د وینه تویونکې خوب په څیر یو شمیر خلک د ستونې تیروول، بلکه داسې لکه د مابنام په تعقیب چې د سبا سهر د انتظار د پای ته رسیدو لمحې شمیري. د جنگ په میدان کې د چغو او سورو یو توپان را پورته کیده.

د چوسې په میدانوکې دسهارد لمر دراختو پورې دشیرشاه سوری اود مغلو تر منځه سخت جنگ روان و خو دسهار په وختو کې د مغلو ماتې او شکست ننې نښانې را څرگندې شوې وې. همایون په ډیره میرانه ، بهادری او ځان څارنې سره په دې جنگ کې و جنگید ، خوهغه دغه میرانې ، بهادری او ځان څارنې دهغه لښکر د ماتې او تینښتې څخه نه شو راستنولې. په دې جنگ کې د همایون نښې مته هم زخمې شوې و ، عسکرو دخپل زخمې شاهنشاه په کتلو سره نور هم خپل جرأت له لاسه ورکاوه او تینښتې ته یې بلې را وهلې

کله چې د ۱۵۳۹ ز کال د جون په ۲۲مه د چوسه په سیمه باندې لمر خپلې وړانګې را غځولې نو تر دې وخته پورې دشیرشاه سوري لښکر دهمایون لښکرې د پوره ماتې سره مخامخ کړې وې ، اودهمایون لښکرو دخپلو ځانو دخوندی ساتلو په خاطر اخوا دخوا ځایو کې پناه اخسته . خو همایون تر دې وخته پورې هم په پوره میرانه او بهادری سره دخپل لښکر دیوې برخې سره دجنگ په میدان کې جنگیده ، خو شیرشاه سوري او خواص خان هڅه کوله چې هغه کلابند کړي او ژوند یې ونیسي .

د همایون د ژوندي نیولو د ویرې دهغه ساتونکو دهغه آس د قیضي څخه ونیوه او دجنگ د میدان څخه یې وویست اود گنگا ددریاب په لور یې بوت . کله چې همایون وکتل چې دهغه لشکر ډیره بده ماتې وخوړه او لښکر ټول خور اوړ شوې دې اوپاته یې هم دخپلو ځانو دخوندې ساتلو په خاطر اخوا دخوا ځایو ته تنښتي اودا چې شیرشاه سوری او خواص خان دهغه د نیولو له پاره په پوره تیزی سره دهغه ترشا را روان دي ، نوپه همدې وخت کې همایون له ځانه سره یو ستره پریکړه وکړه .

همایون دخپل ځان دخوندي ساتلو په خاطر خپل آس د گنگا په دریاب کې وروغور ځاوه خو د آس نه د راپریوتو په اساس نژدې وهغه خپل ژوند له لاسه ورکړي او هملته په دریاب کې ډوب شي ، مگر یوحبشي چې نظام نومیده اوپه دغه وخت کې یې د مشکونو په واسطه ددریاب څخه دتیریدو هڅه کوله ، پرهمایون ورپېښ شو او همایون یې د ډوبیدو څخه وژغوره او د گنگا هغه بلې لورې ته یې ورساوه .

خو دا د همایون بد قسمتي وه چې دهغه دحرم ټولې ښځې او دپړاو په ټولو سامانو باندې دشیرشاه سوری ولکه کلکه شوې وه ، په تاریخ کې داسې ناڅاپی یرغل دومره بریالیتوب نه و تر لاسه کړې لکه دشیرشاه سوری او خواص خان دې یرغل چې تر لاسه کړ . اوس نو دشیرشاه سوري په ولکه کې دهمایون د شاهي کورنۍ ټولې ښځې او د نورو سالارانو او سترو کورنیو ښځې ټولې دشیرشاه سوري په لاسو کې وې . په دې جنگ کې شیرشاه سوري او خواص خان دواړو د همایون دلښکر په زرگونو وګړي له تیغه تیر کړل ، تر څنګ یې په زرگونو نور د گنگا ددریاب په څپو کې لاهو شول .

شیرشاه سوري دهمایون اودهغه د سالارانو د مستوراتو او کوچنیانو سره چې ددې په ولکې کې راغلي وو ډیر زیات ښه سلوک وکړ . د شهنشاه همایون ملکه ، چې حاجي بیګم نومیده ، اود نورو سردارانو مستورات چې کله دشیرشاه سوري تر مخ را حاضر کړل شول نو شیرشاه سوري دهغوې د عزت اودرنښت په خاطر دخپله آسه را ښکته شو ، هغوې ته یې ډاډ ورکړ او دهر ډول بسپنې کولو ژمنه یې ورسره وکړه ، هغه دخپل لښکر منادي کونکې را وغوښت او ورته یې حکم وکړ چې په ټول لشکر کې اعلان وکړي چې هیڅ لښکرې دې د مغلو کومه ښځه او یا کوچنې له ځانه سره نه بندي کوي بلکه دوی ټول هلمته خیمه ځای ته را ورسوي ، مونږ ددوې له پاره هملته

مناسب انتظام کړې دې. ددې سره سم هغه د خیمه ځای په لور ولاړ هلته یی ددې بنځو او کوچنیانو له پاره خاص ځای جوړ کړ او بیا یی دهمایون د کورنۍ په گډون د ټولو سالارنو بیبيانې او کوچنیان هملته سره راټول او په ډیر عزت او درنښت سره ځای په ځای کړل.

۴۵

د چوسې جنگ او دشیرشاه سوري په لاسو د همایون دلنښکرو ماتې د مغلو په سلطنت باندې ډیر زیات بد اغیز وکړ، ددې جنگ اغیز همدومره ولکه د سورج گډ جنگ چې د بنگال په ریاست باندې کړې و. اوس نو دشیرشاه سوري د غوښتنو افق هم ډیر پراخه شوې و، که څه هم هغه نژدې دولس میاشتې مخته غوښتل په بنگال کې د مغلو د باج ورکونکي په څیر ارام ژوند وکړي خو اوس هغه دخپل برخلیک په یوه ټوپ سره د بنگال او بهار د سیمو څخه اخواد جونپور د مسلمان ریاست خپلواکې حکمران هم گرځیدلې و. اوس نو هغه د دهلي دشهنشاه سره د همعصرۍ او برابری دعوا کولې شوه، تر څنگ یی دشیرشاه سوري په څیر زړه وړ اوښه تدبیر کونکي له پاره دهلي هم ډیر لرې نه و.

د گنگا په دریاب کې د ډویدو څخه دخوندي را وتلو وروسته همایون دخپل ماتې خوړلې فوځ څخه لمړۍ د غازی بور او بیا د بنارس او چنار په لور و تښتید. ځکه چنار تر اوسه هم د همایون د فوځونو په ولکه کې و. همایون دخپل همدې ماتې خوړلې لښکر سره یو ځای د چنار کلاته ورننوت. او هلته یی درې ورځې قیام وکړ.

همایون دا انگیرلې وه چې دشیرشاه سوري دلنښکرو په لاسو د ماتې وروسته به دشیرشاه سوري دلنښکرو حوصلې ډیرې پورته وي نو په دې خاطر به د چوسې د سوبې وروسته اوس هغوی د چنار کلا باندې د حملې کولو هڅې کوي. ځکه چې چنار دهغه ډیره خوښیده، همایون دا انگیرله چې شیرشاه به په هر صورت باندې د چنار کلا په خپله ولکه کې اخلي. هغه د همدې حالاتو د مطالعې وروسته خپل هغه پاته لښکر هم د چنار کلا څخه را وویست، اود گنگا په جنوبی غاړو باندې یی قدم کیښود، هغه د گنگا په غاړه په سفر کولو سره د گنگا او جمن ترمنځ ددې دواړو دریابونو د رایو ځای کیدو ځای ته را ورسید. خو هغه هلته د رارسیدو سره سم ډیر حیران شو او په دې نه پوهیده چې په څه ډول د دریاب څخه تیر شي. په دې وخت کې ورسره کیشتی هم نه وې او د کشتیو پرته نه پخپله اونه یی لښکر په دې توانیده چې د دریاب دې غاړې ته را واورې.

هغه وخت چې همایون د گنگا او جمن د یو ځای کیدو په سیمه کې په ډیره بده ورځ کې پروت و نو په همدې وخت کې د اریل راجه، بیربهان، دهمایون د کومک له پاره راوغواستل، بیربهان د اریل راجه و، داسیمه داله باد سره نښتې ده، څرنگه چې په تیرو وختو کې همایون دهغه سره ډیر احسانات کړي و نو په دې خاطر هغه هم ورته د مصیبت په وخت کې را ورسید. په دې وخت کې دهمایون لښکرې د څلورو پنځو ورځو راهیسې په پوره لوبه او تنده کې پرتې وې. راجه هغوی دخپله ځانه سره خپلې سیمې ته یوړل، هلته یو بازار پرانست اودهمایون اود هغه دلنښکرو له پاره یی دخوراک څښاک انتظام وکړ، ددې نه خوا یی هغوی ته د اوسیدو ځایونه برابر کړل اود هغوی اسونو او نورو حیواناتو ته یی گیاه او اښه برابر کړل. په دې توگه دشیرشاه سوري په لاسو د ماتې خوړلو وروسته، دلږ څه وخت د ارام کولو له پاره همایون دخپل دغه لښکر سره هملته د اریل د راجه بیربهان په ځای کې پناه واخسته.

۴۶

همايون اود هغه لښکر ته د چوسې په سیمه کې د شیر شاه سوري لخوا د ماتې ورکولو وروسته ، شیر شاه سوري د هغه د لښکر په ټول پړاو باندې ولکه کړې وه اود هغه ټول وسايل او سامانونه یې په خپله ولکه کې اخستې و او بیا یې هغه ټول په خپل فوځ باندې ویشلي و ، په دې اساس د هغه د فوځ حوصلې چې د همايون د لښکر و د ماتې وروسته لوړې شوې وې ددې مالونو په ویش باندې نورې هم تازه او غښتلي شوې .

د جنگ نه وروسته هغه وخت چې شیر شاه سوري په خپله خیمه کې ځانته ناست و نو د خیمې دروازې ته خواص خان راغې او ودرید او د شیر شاه څخه یې پوښتنه وکړه او ورته یې وویل چې : تاسې زه د کوم کار په خاطر را بللې وم . شیر شاه سوري پر خپل څنگ کې خالې ناست ځای ته اشاره وکړه او ورته یې وویل چې :

خواص خان زویو ! راشه او دلته زما تر څنگ کینه . ما ته د څو مهمو کارونو د کولو په خاطر را بللې یی . د هغه په دې خبره خواص خان مخته راغې اود شیر شاه سوري تر څنگ کیناست . هغه وخت چې خواص خان د شیر شاه سوري خیمې ته ورغې نو په همدې وخت کې اوما هم د گنگا خیمې ته ورننوتې وه . په دې وخت کې د گنگا تر څنگ نیرمل هم ناسته وه ، دخپلې خیمې په دروازې کې یې د اوما په کتلو سره شهزادګۍ گنگا ډیره خوشحاله شوه ، دخپله ځایه راپورته شوه ، او په یوه منډه مخته ورغله او د اوما سره ورغاړې وتله . بیا یې هغه د خیمې منځ ته راوړه او نیرمل ته یې وروپيژندله . بیا درې واړه یو د بل تر څنگ کیناستې ، په دې وخت کې اوما په ډیرې اندېښنې سره گنگا ته وکتل او ورته یې وویل چې : گوره گنگا ! هغه وخت چې د برسات په موسم کې هغه زړې ښځې ته راوبللې او بیا ته ټوله شپه رانه غلې او ما په انتظار کې هغه ټوله شپه لکه د اور په سګرو ټو تیره کړه . که څه هم ما ته ډاډ پیدا شوې و چې ته به د خواص خان په لور ورغلې یې خو کله چې بله ورځ هم راغلې نو زه د خواص خان حویلی ته ورغلم هغلته را ته ساتونکو وویل چې د گنگا په نوم هیڅ یوه نجلی دیخوا نه ده راغلې ، نو دې خبرې زه نوره هم په اور کې ودرولم . خو هیڅ مې هم د لاسه نه کیدل . ما ټول رهناس په تاپسې ولټوه خو هیڅ درک دې راته معلوم نه شو . په ځواب کې ورته گنگا بې چاره د زیارت د لنگر ځای څخه د راتښتول کیدو او بیا د مهارت د هستونګنځي پورې د راوستلو او بیا د خواص خان په واسطه د مهارت څخه د خلاصون ټوله قصه په تفصیل سره وویل .

اوما ددې ټولې قصې په اوریدو سره مسکۍ شوه ، بیایې دخپل فکر په څرګندولو سره وویل چې : گنگا ! زه خوشحاله یم چې پر تا باندې په پرلپسې توګه احسان کونکې بل څوک نه بلکه پخپله ستا خواص خان دې . خو اوس راته دا ووايه چې ستا اود خواص خان اړیکې څه ډول دي . گنگا په خندا ځواب ورکړ او ورته یې وویل چې گوره اوما ! خواص خان خو ډیر نیک او د ښه خوښی خاوند انسان دې ، ډیر مینه ناکه او محبت کونکې شخص دې ، اوس یې ته داسې و انگیره چې هغه له ماسره ډیره زیاته مینه او محبت کوي . اوما ورته وویل چې :

گوره گنگا ! زه تاته ستا په دې بریالیتوبونو مبارکې وایم ، اوس زما په فکر چې ته باید دخپل مخ څخه نقاب لرې کړې او د پوره اصلیت سره د خواص خان مخې ته راشې . او هغه ته دا حقیقت روښانه کړې چې ته گیتا نه بلکه شهزادګۍ گنگا یی . دهغې په دې خبره گنگا اندېښنه وښووله او ورته یې وویل چې :

نه اوما خورې ! هیڅکله هم نه ! داسې نه دې په کار . که زه داسې وکړم نو ویرېزم چې خواص خان به دا کار یوه دوکه اوفریب وګڼي ، هغه به دا و انگیرې چې ما د هغه محبت په فریب او چل ول سره خپل کړې دې . یعنې هغه کار چې ما د گنگا په حیثیت سره و نه شو کولې

، هغه مې دگيتا په حيثيت سره تر سره کړ. اوما خورې ! زه غواړم چې دگنگا له پاره هم دخواص خان په زړه کې ځای پيدا کړم. دهغې وروسته به بيا زه خپل نقاب لرې کړم او دخواص خان مخې ته به راشم. بيا به هغه وخت ماته کومه انديښنه نه وي ، ځکه چې هغه وخت به خواص خان دگنگا او گيتا دواړو سره يو شان مينه کوي. او زه چې ورته په هره بڼه را مخته شم نو له ماسره به مينه کوي ، اوما ترې وپوښتل چې: خورجانې ! دا به څه ډول شوني وي ؟ گنگا ورته په ځواب کې وويل چې :

گوره اوما خورې ! ما ته دلته دهمدې له پاره را غوښتې يې او تا ته مې دا خبر هم درکاوه چې زه اوس دخواص خان په لشکرو کې خوندي ژوند کوم ، په دې اساس ته زما په اړه کومه انديښنه او فکر مه کوه. اوما ! دگنگا له پاره چې دخواص خان په زړه کې دمحبت د راپيدا کولو له پاره ما کوم پلان ترتيب کړې دې نو دهغې په اړه ما ته دشيرشاه سوري له اړخه پوره ملاتړ تر لاسه دې. بلکه دهغه دکورنۍ غړي هم زما سره په دې پلان کې راگله شوي دي او ټول زما ملاتړي او رازداره دي. اوس چې زه درته څه وایم هغه ته په پوره غور او دقت سره واوره. هغه وسله وال عسکر چې ستا درا وستلو له پاره درغلي و هغوي هم ما دشيرشاه سوري دحکم په مطابق در استولي وو. اوس به د لږې دمې وروسته ته دخواص خان په لور ورځي. او هغه ته به دا وایي چې گنگا د ليونتوب تر پولو پورې له تاسره مينه او محبت کوي، نن سبا هغه په خواري او ذلت کې شپې او ورځې تيروي ، ته به دگنگا په اړه نورې قصې او داستانونه هم له ځانه سره جوړ کړې او ورته به يې ووايي. هغه ته به دا هم ووايي چې اوس خو هغه بيجاره دخلکو د ازار ورسولو نه تنگه شوې او ستا په حويلۍ کې يې پناه اخستې ده. زار په او شکيدلې کالي يې په ځان دي او په اخر کې به ورته دا هم ووايي چې گنگا سوگند ياد کړې دې چې په ژوند کې به يواځې او يواځې خواص خان دخپل ژوند ملگري گرځوي او که نه مړينه او په قبر کې بنخيدل ځانته غوره گڼي. هو ! ته به دخپله ځانه څخه دگنگا په اړه دخواري ، ذلت ، لوږې ، تندې ، زړو کاليو ... او .. داستانونه جوړ او خواص خان ته به يې واوروي

کله چې ته زما د مظلوميت دغه ډول داستانونه خواص خان ته واوروي نو خواص خان به گنگا درهتاس څخه دلته را وړولو ته تيار شي ، گنگا تردې ځايه خبره کړې وه چې اوما يې خبره ورغوڅه کړه او ورته يې وويل چې :

گوره گنگاجانې ! کله چې زه خواص خان ته ستا د مظلوميت د ټولې قصې وکړم او ورته ووايم چې هغه په رهتاس کې اوسېږي او اوس هغه دخلکو د ظلمونو څخه تنگه شوې او ستا حويلۍ کې يې پناه اخستې ده او بيا خواص خان دې ته تيار شي چې گنگا درهتاس څخه راوړي او ما هلته وروليږي نو بيا به ترې څه جوړ شي ؟ دهغې په دې خبره گنگا وويل چې : تا خو زما خبره وانه وريده ، په اصل کې ما درته همدا خبره کوله چې :

گوره اوما ! کله چې خواص خان دې ته تيار شي چې گنگا درهتاس څخه دلته را وړي نو هغه ته ووايه چې دگنگا درا وستلو په خاطر به ته هم دخواص خان سره هلته ورځي. دخيمې څخه دراتلو وروسته به ته سمدستي دلته زما خوا ته راشې اوما ته به ټوله قصه وکړې ، ما تاته مخته هم ويلي و چې مونږ دا ټول پلان دشيرشاه سوري په ملاتړ پلي کوو. بيا به شيرشاه سوري له ماسره څه ساتونکي وليږي ، او هغوي به ما ډيره ژر په رهتاس کې دخواص خان حويلۍ ته ور ورسوي ، ستا کار به دا وي چې زما د تللو وروسته به ته دخواص خان سره په ډيره ارامه توگه هغه لورې ته راځي. ځکه چې که زه هلته رهتاس ته سهار سهار ورسېږم نو ته او خواص خان هلته ماسپښين يا ماښام را ورسېږئ. په دې لړ کې شيرشاه سوري ددې احتياط څخه کار اخلي چې ددې ځايه دشيرشاه سوري د حويلۍ له پاره نوي ساتونکي وراستول کيږي او هغوي ته زما په اړه ځانگړې لارښوونې ورکول شوي دي ، نو که چيرې خواص خان دهغوي څخه زما په اړه

وپوښتي نو هغه ته به څه شک او شبه نه پيدا کيږي. گوره او ما! اوس خو ته په ټوله خبره ښه وپوهيدي. اوس له ماسره راشه ترڅو ساتونکې درسره کړم هغه به دې د شير شاه سوري د خيمې په لور بوځي.

څرنگه چې او ما په ټوله خبره ښه پوه شوي وه، په خندا راپورته شوه، گنگا له ځانه سره د خپلې خيمې دروازې ته راوسته، هلته چې کوم ساتونکې و هغه ته وويل شول چې او ما دخپله ځانه سره د شير شاه سوري د خيمې په لور بوځي، ساتونکې هم په پټه خوله د او ما سره د شير شاه سوري د خيمې په لور روان شو، گنگا دخندا نه شنه، بيرته په خپله خيمه کې د نيرمل په لور را وگرزیده او دهغې ترڅنگ کيناسته.

دبله اړخه کله چې خواص خان د شير شاه سوري ترڅنگ کيناست نو شير شاه سوري هغه ته مخ کړ او ورته يې وويل چې:

خواص خان زويه! ما ته ددوو کارونو له پاره دلته راغونښتي يې. لمړۍ دا چې ماته زما مخبرانو خبر راکړې دې چې په چوسه کې د ماتې خوړلو وروسته همایون اوس د اريل دراجه بيربهان په ځاي کې پناه اخستې ده. ويل کيږي چې بيربهان په تيرو وختو کې د همایون د احسانونو د بوج لاندې دې. په هر صورت د اريل راجه بيربهان ته بايد همایون ته د پناه د ورکولو په خاطر سخته سزا ورکړل شي، خو گوره خواص خان! ما خپل مخبران خپاره کړي دي ترڅو د همایون د هغه دورونو او دهغه د لښکر په اړه سهي معلومات راټول کړي، ددې وروسته به بيا زه د همایون او دهغه دورونو پر خلاف خپل لښکر متحرک کوم ترڅو په هيڅ ځاي کې دهغوې قدم ټينگښت ونه مومي.

خواص خان! دا خو يو کار و، بل کار ستا ذات او شخصيت په اړه دې. دهغه په دې خبره خواص خان يو دم د شير شاه سوري په لور وکتل او ورته يې وويل چې: زما ذات په اړه به څه کار وي؟ شير شاه سوري ورته وويل چې: خواص خان زويه! ته خو پوهيږې چې لکه څنگه چې زه دخپلو زامنو اولونو سره مينه او محبت کوم همغسې محبت او مينه له تاسره هم کوم. گوره زويه! زه غواړم ستا کور هم اباد شي. اوس تا اولادونه او بچيان پيدا شي، خواص خان! ما خو درهتاس شهزادګۍ گنگا تاته حواله کړې وه، که څه هم ما هغه د يوې وينځې په توګه تاته درکړې وه خو ما غوښتل چې ته به گنگا دخپل ژوند ريښتوني ملګرې وګرځوي، ځکه چې پخوا تا هغه دخپل ځان له پاره غوښتله. او هيله دې درلوده چې هغه دخپل ژوند ملګرې کړې، گوره زويه! ما خو گنگا د همدې آند له مخې تا ته درکړه ترڅو دهغې سره د ډاډ اوسکون ژوند ترسره کړې.

گوره زويه! ما خو تر اوسه پورې ستا په ذاتياتو کې هيڅ نه دې ويلي، خو اوس به زه خاموشه نه پاته کيږم. گنگا داسې يوه نجلۍ ده چې زه پوهيږم چې ما تر اوسه پورې په خپل ژوند کې داسې ښايسته او ښکلې نجلۍ نه ده کتلې. که چيرې ته هغه دخپل ژوند ملګرې کړې نو زه په ډاډ سره ويلې شم چې تاسې دواړه به ډير دښه برخليک خاوندان وګڼل شئ، دهغه په دې خبره خواص خان وويل چې:

زما مشره او اقا شير شاه سوري! ستا وينا بلکل سهي ده، خو ته به په دې هم خبر شوې يې چې په تيرو وختو کې گنگا زما ډيره بې عزتي کړې ده. او دهغې بې عزتۍ په اساس ما دهغه مينه او محبت دخپل زړه څخه ويستلې دې. اوس دهغې سره مينه ماته نفرت ښکاري. دهغه په دې خبره شير شاه سوري وويل چې:

گوره خواص خان زويه! په ژوند کې سړې تودې، ښکته پورته.. هرڅه شته، خو زويه، دداسې کارونو په واسطه هغه څه چې انسان غواړي هغه ته په زړه کې نفرت نه راتوکوي. خواص خان تر يوه وخته پورې خاموشه و او بيا يې وويل:

شايد چې ته به خبر شوې يی چې ما گيتا دخپل ژوند دملگرتوب له پاره غوره کړې ده ،زه دهغې سره ډيره مينه لرم او هغه هم له ماسره همداسې مينه لري . خو هغې د يوه کار دپوره کيدو له پاره سوگند خوړلې دې او ترڅو يی چې هغه سوگند نه وي پوره شوې تر هغې دخپل مخ نه نقاب نه لرې کوي او نه له ماسره واده کولو ته تيار يږي ، زما په آند ، کله چې هم دهغې دا سوگند پوره شي نو هغه به دخپل مخ نه نقاب هم لرې کړي او زما د ژوند ملگرتوب ته به هم غاړه کيږدي . درونده شير شاه ! که څه هم ما تر اوسه د گيتا مخ نه دې کتلې خو زړه مې وايی چې هغه به ډيره بنایسته او نازينه نجلۍ وي ، په تير وختو کې پر هغې ډير ظلم او تيرې شوې دې او زه غواړم چې دهغې سره واده وکړم ترڅو پر هغې دپخوانيو تيريو او ظلمونو ازاله وکړاې شم . دهغه په دې خبره شير شاه سوری وويل چې :

گوره زويه ! دا خو ډيره ښه خبره ده چې ته گيتا خوښوې او غواړې چې دهغې دپخوانيو ترڅو بدله ورکړې نوبيا ته دگنگا د پخوانيو ترڅو اذاله ولې نه کوي . گوره زويه ! دا سهي ده چې په پخوا وختو کې د گنگا څخه څه تيرې شوې دې خوبيا هغې دخپلو دغو تيريو په اړه ستا څخه ښه غوښتې ده ، ما ته خو تر دې ځايه هم معلومات شته چې هغه دبښنې له پاره ستا پښو کې پريوتې وه ، يعنې په يوه ډول سره يی ستا په محبت او مينه کې ځان ډير خوار او ذليل وگرځاوه . دا ځکه چې هغې په هر صورت غوښتل تا دخپل ځان کړي ، غوښتل يی په هر صورت چې وي ستا محبت په خپله لمن کې راټول کړی خو ما اوريدلې دی چې تا هغه نوره هم ذليله اوسپکه کړې ده او هغه دې په ټيل وهلو سره دخپلې خيمې نه بيرون را ويستلې ده . زويه ! دا ښه خبره نه ده ، زه اندېښمن يم چې هغه نجلۍ به اوس ، معلوم نه ده ، چې چيرې به او په کومو ځايو کې به د ستونزو نه ډکې شپې او ورځې تيروي . خواص خان غوښتل څه ووايی چې يو ساتونکې را ننوت او ورته يی وويل چې اقا ، او ما نومې يوه نجلۍ غواړي د خواص خان سره وويني . ددې خبرې د اوريدو سره سم خواص خان دخپله ځايه راپورته شو او ويی ويل چې : شير شاه سوری ، زما اقا ! زه به ددې نجلۍ سره دکتلو وروسته بيرته ستا دربار ته راحاضر شم ، دا او ما هغه نجلۍ ده چې يو وخت هلته په رهتاس کې د شهزادگۍ گنگا وينځه وه ، دا بيا دگنگا سره يو ځای زما دحويلۍ څخه ووتله او بيا را ته څرگنده نه شوه چې دواړه کومې لورې ته تللې وې . زه به دهغې څخه وپوښتم چې نن سبا چيرې اوسي او په څه حال کې دي . شير شاه سوری ورته وويل چې : نه خواص خان ! ته همدلته په خپل ځای کينه ، زه به او ما دلته را وغواړم او ترې به معلومه کړم چې هغه او گنگا ستا دحويلۍ نه دوتلو وروسته چيرې تللې وې او دا چې نن سبا گنگا په څه حال کې او چيرې ده .

دشير شاه سوري دويښا سره خواص خان بيرته په خپل ځای کې کينا ست ، بيا شير شاه سوري هغه راغلي ساتونکې ته مخ کړ او ورته يی وويل چې : دا او ما نومې نجلۍ نوم چې تا واخست ، هغه سمدستي زما خيمې ته را وړه . هغه ساتونکې بيرون ولاړ او د لږځنډ نه وروسته بيرته د او ما سره يو ځای راغې . شير شاه سوري او ما ته حکم وکړ ترڅو دهغه تر مخه کيني ، او ما چپ چاپ په ډيره کراره توگه مخته ورغله او دشير شاه سوري تر مخ کينا سته ، خواص خان ورته وکتل او بيا يی ترې وپوښتل ، زما خورجانې ! ته څنگه يی ، او ما بې چاره ورته د شکونو او شکايت په توگه په ژرغونې اواز سره وويل چې :

خواص خان ! تا خوماته خور ويلي و ، نوبيا ته څه ډول ورور يی چې دخپلې خور خبر هم نه شي اخستلې . خواص خان ورته مخ کړ چې : گوره ! گيلې قصې به وروسته کوو ، خودار اته ووايه چې ته او گنگا چې زما دحويلۍ څخه ووتلئ نوبيا تاسې دواړه چيرې ولاړئ . په ځواب کې ورته او ما د ډير فکر او سوچ وروسته وويل چې : گوره خواص خان ! زما اود گنگا د مظلوميت داستانونه ډير اوږده او دعبړته ډک دي ، هغه وخت چې اقا شير شاه سوری گنگا تاته د يوې وينځې په توگه دروسپار له نو هغه وخت زه ډيره خوشحاله وم ، ما فکر کاوه چې اوس به ته گنگا دخپل ژوند ملگري وگرځوي . او زه به هم ستاسې ددواړو تر څنگ دلته اوسېږم او ارام ژوند به ترسره

کوم. ځکه چې تا ماته خپله خور ويلي و. خو ستا په خاطر زما د ټولو هیلو غوټۍ مړاوې شوې، تا گنگا دنظره وغورځوله حال دا چې ددې نه مخته تا گنگا دخپل ځان له پاره خوښوله اودهغې سره دې ډیره زیاته مینه او محبت کاوه. هغه بیچاره بیا بیا ستا ځای ته راغله او منت او زاري یې درته وکړې او بښنه یې درنه وغوښتله، ان تردې چې ستا پښو ته درو غورزیده، لاسونه یې درته جوړ کړل، منتونه یې درته وکړل اودخپلو غلطیو په اړه یې درڅخه عفو و غوښته، خو تا هر ځل دهغې دغه عذر او زاري په ډیره سپکه توګه مسترد کړه، په دې اساس هغه ستا دحویلۍ څخه ووتله او زه یې هم دخپله ځانه سره راوویستلم.

گوره خواص خانه وروره! ما خود گنگا سره دیوې وینځې په خیر دخپل عمر زیاته برخه تیره کړې ده، دهغه کړچار، خوې او عادت مې ډیر خوښیږي، او بیا دخپل مور او پلار د مړینې وروسته خودهغې ځآنته پریښول په کار نه و. هغه دخپل ښایست، اوځوانۍ له اړخه هم دټولنې د اوباشو ځوانانو له خوا تر تهدید لاندې ده نوپه دې خاطر زه هم دهغې سره یو ځای ولاړم.

خواص خانه وروره! مونږ ځکه ته په دې مسئله باندې خبر نه کړې چې تا دگنگا سره نه کومه مینه درلوده اونه کومه همدردی. زه او گنگا هملته په رهتاس کې ستا دحویلۍ څخه د تللو وروسته دگنگا دیوه خپلوان کور ته ولاړو. مونږ هلته په یوه ډول پناه واخسته. د گنگا او زما اراده دا وه چې مونږ به هملته د ژوندانه تر اخی وړځو پورې خپلې شپې سبا کوو. ما گنگا ته دا هم وویلې چې څرنگه چې هغه ډیره ښکلې ده، ښایسته نوهر څوک غواړي چې هغه دخپل ژوند ملګرې کړي خو هغې ویل چې هغه سوګند کړې چې هغې په خپل ژوند کې یواځې او یواځې دیوه کس سره د زړه له کومې مینه کړې او هغه کس خواص خان دې. نوپه دې خاطر اوس هغه د خواص خان نه پرته بل څوک دخپل میړه په بڼه لیدو ته تیاره نه ده. گوره خواص خانه! زه به تاته دا هم ډاګیزه کړم چې گنگا بیچاره ستا په یاد کې اوستا په بیلتون کې ټوله شپه بې خوبه وی او ژاړي. که څه هم ما هغې ته ډیره تسلي او ډاډ ورکړې خودهغې په حال باندې رحم کول په کار دي. ستا دحویلۍ نه دوتلو وروسته چې مونږ دگنگا دکوم خپلوان کره پناه اخستې وه نو هلته خودمونږ یو څو ورځې په ارامۍ سره تیرې کړې خودهغې وروسته مونږ د ستونزو او مسکلاتو لارې پرانستل شوې او بدنامیو اوبدبختیو یو توپان زمونږ تر مخ را پورته شو، دهغې په دې خبره خواص خان ترې سمدستي وپوښتل چې:

ستا او دگنگا له پاره څه ډول توپانونه را مخته شول؟ په ځواب کې یې ورته اوما وویلې چې:

خواص خانه وروره! گنگا زما سره یو ځای دخپل دوست په کور کې پناه اخستې وه، خودهغې یو ځوان زوی درلود، کله چې هغه د گنگا ښایست او ښکلتیا وکتله نو هغه په دوو پښو ودرید. حال دا چې هغه ددې نه مخته هم گنگا د شهزادګۍ په بڼه کې کتلې وه خوبه هغه وخت کې هغه دگنگا په لور د سترگو دپورته کولو جرأت هم نه شو کولې. هغه په دې پوهیده چې که چیرې د شهزادګې په لور سترګې پورته کړي نو د سختې سزا سره به مخ شي. خو کله چې گنگا دیوې بې اسرې، مجبورې، او بې کوره پیغلې په خیر دهغوې کره پناه واخسته نو بیا دغه ځوان هم خپل ځان جوړاوه او په گنگا کې به یې سترګې ورتومبلې وې. هغه خپل مور او پلار ته هم ویل چې غواړي گنگا خپله کړي.

خو خواص خانه وروره! گنگا دهغه ځوان مور و پلار ته دا ډاګیزه کړې ده چې دهغې د سوبمبر مقابلې تر سره شوي دي او کوم چا چې دهغې د سوبمبر مقابلې ګټلې دی اوس هغه دهغه کس سره ډیره زیاته مینه او محبت کوي او دهغه کس نوم خواص خان دې. گنگا په خپلو خبرو کې دا هم ډاګیزه کړې ده چې د څو نابره حالاتو په خاطر هغه د خواص خان څخه لرې اوسېږي او که نه هغه د خواص خان سره

او خواص خان دهغي سره ډيره زياته مينه لري او ډير ژر به هغه د خواص خان سره د واده كولو له پاره دهغه ځاي ته ورستنه شي. هغي د همدې ډول خبرو په څرگندولو سره غوښتل دهغوي د لاسو څخه ځان خوندي وساتي او هم يې دهغوي زوي ته دا څرگندوله ترڅو په زور باندې دهغي دخپلولو هڅې ونه كړي. گنگا بې چاره ستا نوم په دې خاطر اخلي چې هلته د رها تاس په خلكو كې ستا د نامه سره ويره او دهشت خپور شوې دې، او رها تاس خلك تا د شير شاه سوري د ستر سالار په څير پيژني نو گنگا په همدې خاطر چې دخلكو د شر نه يې ځان ساتلې وي ستا نوم بيا بيا استعمالوي، او خلكو ته دا ډاگيزه كوي چې كه چيرې هر څوك په گنگا باندې زور زياتي وكړي نو د خواص خان د لاسو څخه خوندي نه شي پاته كيدې. دهغه وخته چې گنگا هغوي ته ستا نوم اخستې نو هغوي بې چاره گان هم غلي شوې دې، خو هغه هلک چې د گنگا سره بې حده مينه او محبت كوي او د گنگا د ښكلا او ښايست څخه ډير زيات اغيزمن شوې دې په هر صورت غواړي د گنگا نژديكت ځانته پيدا كړي، هغه دا اراده هم كړې وه چې كه چيرې گنگا هغه ته په دوديزه توگه ورنكړل شي نو بيا به هغه د گنگا په بې ابرو او بې عزته كولو هم تم نه شي.

گوره خواص خانۀ! ددې ځوان د ارادو او نيت په كتلو سره گنگا ډيره اندېښمنه شوې ده. په دې اساس مونږ بيا د گنگا ددې خپلوان د كوره را ووتلو او يوې بلې حويلۍ ته منتقل شوو. ددې حويلۍ او سيدونكې هم د گنگا پخوانې خپلوان دي خو بيا گنگا ته هلته هم ډير پاته كيدل په برخه نه شول، ځكه هغه ځوان خبر شو چې گنگا دلته پناه اخستې ده نو هغه د خپلو څو كسو او باشو ملگرو سره يو ځاي د گنگا د تر لاسه كولو له پاره دې حويلۍ ته راغې او گنگا ته يې هر ډول گواښونه كول پيل كړل. هغوي ورته وويل چې گنگا بايد په هر صورت چې كيدې شي ددې ځوان سره دې واده وكړي او كه نه په زور يې ددې ځايه اخلو اويا يې دې دخپلو وژلو انتظار وكړي. مونږ دلته په دې حويلۍ كې هم يو څو شپې په ډيرې بې خوندي سره تيرې كړې، ان تردې چې گنگا اراده وكړه چې خپل ځان ووژني او په دې ترتيب د ژوند د ستونزو څخه ځان خلاص كړي.

تر دې ځايه دخبرو پورې د اوما او از نور كينا ست. دهغي په سترگو كې اوښكې راغلې، تر لږه وخته پورې يې ځان سنبال كړې و، دهغي ددې حال په كتلو سره خواص خان هم ډير عمگين شوې و، دلږ څه خاموشي او سكوت نه وروسته اوما يو ځل بيا وويل چې:

زما خواص خانۀ وروړه! هغه وخت چې شهزادگۍ گنگا د ځان وژلو اراده وكړه نو ما ورته وويل چې ته به په هيڅ توگه ځان نه وژني. ما هغي ته مشوره وركړه چې ددې ټولو ستونزو او مشكلاتو د حل لاره داده چې زه او هغه بيرته ولاړې شو او هلته د خواص خان حويلۍ كې و او سپړو. ځكه چې په دې حويلۍ كې ساتونكې شته، او بيا مو هلته او باشان نه شې تنگولې. گنگا هلته ستا حويلۍ ته د ورتللو له پاره تياره نه وه، هغي ويل چې څرنگه چې خواص خان له ماسره د زړه له كومي نفرت كوي نو كه چيرې هغه خبر شي چې زه بيرته دهغه حويلۍ ته را ستنه شوې يم نو ما به ډيره بې عزته او ذليله كړي او بيرته به مې دخپلې حويلۍ څخه را وكاږي. خو ما ورته ضمانت وركړ چې له ماسره ولاړه شه او هملته اوسه، اودا چې خواص خان ته به زه ووايم ترڅو له تاسره بد سلوك ونه كړي. گوره خواص خانۀ وروړه! اوس يې نو كه ته ښه گڼې اويا بده. ما ستا څخه د اجازې اخستلو پرته گنگا ستا حويلۍ ته راوستې ده، زه دهغي سره څو ورځې هملته پاته شوم. او هغي ته مې ډاډ او اطمينان وركړ، اوس ما هغي ته ويلي دي چې زه ځم او د خواص خان سره وينم ترڅو ددې ستونزې له پاره د حل لاره پيدا كړم. خواص خانۀ وروړه! تا خوماته خور ويلي دي نو دخور په ښه چې زه تاته كوم خبره كوم هغه په حقيقت ولاړه او ستا په خير ده.

خواص خانہ ورورہ ! د گنگا پہ خیر بنکلی او بنایسته پیغلہ به تاته په بل خای کې تر لاسه نه شي . په دې کې شک نه شته چې په پیلامه کې هغې له تاسره ناروا سلوک کړې و خو دهغې په ځواب کې تا هم دهغې سره یو ځل نه بیایا ناروا سلوک کړې دې اوبیا د ټولو ستره خبره دا چې هغه ستا په پښو کې پریوته . هغه د شهزادګۍ په خیر څو ځلې له تا څخه بښنه وغوښتله . زما ورورہ ! زما هیله داده ، داسې وګڼه چې یوه خور ستا تر مخه لاسونه غوځوي چې گنگا ته بښنه وکړه ، ځکه چې هغه د زړه له کومې تا د خپل ژوند ملګرې کول غواړي ، هغې اراده کړې ده چې د خواص خان په انتظار کې به د ژوند ټولې شپې سبا کوي ، په دې خاطر ، زما ورورہ ! زه یو ځل بیا له تا غواړم چې د گنگا خطاوې وښی او دهغې سره پخلا شي ، یو وخت داسې و چې تا د زړه له کومې هغه دخپل ځان له پاره غوښتله ، هغه دې خوښوله ، لیکن اوس هغه بیچاره ، در په در ټکرې خوري ، که چیرې ته کله هم دهغې دا حالت ووينې نو زړه به دې پرې وسوځي . دهغې وجود په پيوندې او شکيدلو کاليو کې را پټ شوې دې . خواص خانہ ورورہ ! ددې نه مخته چې هر چا شهزادګۍ گنگا د شهزادګۍ په کاليو کې کتلې وه ، نو که چیرې هغوی هغه په اوسني حال کې ووينې نو دا غیز پرته به پاته نه شي . نو په دې اساس یو ځل بیا له تا هیله لرم چې ته دهغې سره خپل خفګان ختم کړه ، په خپله رھتاس ته ولاړ شه او هغه له ځانه سره پخلا کړه اوبیا یی له ځانه سره همدلته لښکر ته راوړه او که نه یاد ساته چې دهغې بیچاره عزت او ناموس په رھتاس کې خوندې نه پاته کیږي ، دلته له تاسره به په لشکر کې د اوسیدو په وخت کې لږ تر لږه خپل ځان خوندې احساسوي . اوبیا هر وخت چې ته وغواړې دخپل ژوند ملګرې یی ګرځولې شي .

اوما تردې ځایه دخبرو کولو وروسته خاموشه شوه ، خواص خان هم دڅه ویلو پرته په پوره سوچ او فکر کې ډوب ناست و ، په همدې وخت کې شیر شاه سوری په ډیر غور سره د خواص خان په لورې وکتل اوبیا یی ورته وویل چې :

خواص خان زویه ! هغه څه چې اوما وویل ټول سهې دي . ګوره زویه ! په مینه او محبت کې ښکته پورته خامخا راپیدا کیږي ، که چیرې یو وخت گنگا له تاسره ناروا سلوک کړې و نو بیا خو هغې بیچارګۍ د بښنې له پاره ستا پښې ونيولې . په دې خاطر زه تا ته د یوه زوې په خیر مشوره درکوم چې : هر هغه څه چې اوما درته وویل پر هغې عمل وکړه ، ګوره زویه ! اوس چې گنگا ستا په خاطر ټول عمر د واده نه کولو کوم هوډ کړې دې اوستا یادونه یی د سینې سره نیولې او خپلې شپې پرې سبا کوي نو زه پوهیږم ، زویه ، چې که په دې وخت کې ته دهغې سره پخلا نه شي نو دا خو به ستا له لورې ډیر تیرې وي . زه غواړم چې ته همدا نن ددې ځایه درھتاس په لور ولاړ شي او دهغه ځایه گنگا دخپله ځانه سره دلته راوړې . ترڅو هغه همدلته په لشکر کې د ښځو په څیمو کې قیام وکړي نو بیا دا تا پورې ده چې څه وخت چې غواړې دهغې سره واده وکړې او خپله د ژوند ملګرې یی و ګرځوې او خپلې څیمې ته یی راوړې . او کله چې د جنگونو دا لړۍ پای ته ورسېږي نو ته دهغې سره په تل پاتې توګه په یوه ښه محل کې ژوند وکړې ، زویه ، ایا زما په خبرو باندې کومه نیوکه لرې ؟

خواص خان غوښتل په ځواب کې څه وواي چې اوما پرې خوله را خلاصه کړه او ورته یی وویل چې : خواص خانہ ورورہ ! له ما څخه یو خبره چې باید درته مې کړې وي ، هیره شوې وه ، حال دا چې هغه ډیره با ارزښته خبره ده او هغه دا چې گنگا اوس اسلام قبول کړې دې او مسلمان نه ده . هغه د هندوانو درم پرېښې دې . اوما ددې څرګندونو په اساس خواص خان ټکان شاتته وخوړ او اوما لورې ته یی وکتل اوبیا یی په پریکنده توګه وویل چې :

ګوره اوما ! زه ستا خبرې منم او رھتاس ته د تللو له پاره تیاریم او دې ته هم تیاریم چې گنگا دهغه ځایه له ځانه سره دلته لښکر ته راوړم خو زه تاسې ته د هر څه دمخه دا خبره کول غواړم چې ما دخپل ځان له پاره یوه بله پیغلہ انتخاب کړې ده چې ګیتا نومیږي ، هغه به ډیر وخت هلته په رھتاس کې زما حویلی ته دخیر غوښتلو په خاطر را تلله ، ما هغه د همدې خیر غوښتلو په وخت کې وپیژندله ، اوس

هغه ما خوبوي او زه يی هم د زړه له کومې خوبنوم ، بيا کله چې زه دخپل لښکر سره دی لورې ته راغلم نو دا دهغه بدقسمتي وه چې دمهارت عسکرو هغه د زیارت دلنگرځاي څخه راوتنبوله او دمهارت هستونگنځي ته یی له ځانه سره راوړه. خو یو ځل بیا دا دهغې خوش قسمتي وه چې په همدې ورځو کې ما مهارت په دې هستونگنځي باندې حمله وکړه او هغه مې دهغوې د لاسو څخه ازاده کړه. اوس دغه گيتانومي نجلۍ همدلته په لشکر کې له ماسره اوسیري او ما هوډ کړې چې هغه به دخپل ژوند ملگرې گرځوم. خو گیتا دخپل کوم کار په لړ کې سوگند یاد کړې دې چې ترڅو چې هغه کاری و نه شي نو هغه به زما تر مخه دخپله مخه نقاب نه لرې کوي. گوره او ما خورې ! ما ترننه پورې د گیتا مخ او څیره نه ده کتلې خودهغې جسماني جوړښت وایی چې هغه تازه پیغله او دښه ښکلا او ښایست خاونده ده. خو که چیرې هغه ښکلتیا و نه لری نو بیا هم ما دهغې سره د واده کولو له پاره هوډ کړې دې.

گوره او ما ! زه خوبه د گنگا سره خپل خفگان ختم کړم او دخپل ژوند ملگرې به یی هم وگرځوم ، خو ایا هغه به ما سره د گیتا موجودیت ومني. گوره او ما ! که چیرې گنگا ، گیتا زما د ښځې په څیر له ماسره و نه مني نو زه تاته دا خبره د همدې اوسه ډاگیزه کوم چې بیا به زه د گنگا سره واده نه کوم. ځکه چې زه گیتا ته په گنگا باندې غوره والې ورکوم. دهغه په دې خبره او ما ځواب ورکړ او ورته یی وویل چې :

خواص خانه وروره ! زه تاته ډاډ درکوم چې گنگا به ستا دغه دویمه ښځه په هر صورت مني ، هغې ته به ستا په دویم واده باندې هیڅ ډول اعتراض نه وي. خو ایا زه دا پوښتلې شم چې که چیرې گیتا ستا دا کار خوښ نه کړي چې ته دې د گنگا سره هم واده وکړې نو بیا ؟ خواص خان ورته د لږ څه فکر کولو وروسته وویل چې :

گوره او ما ! زه به په دې لړ کې د گیتا سره خبرې وکړم او هغه به دې ته تیاره کړم چې هغه دې گنگا هم زما د ښځې په توگه له ماسره قبوله کړي ، اوزه هیلمن یم چې گیتا به زما په دې خبره باندې کومه نیوکه و نه کړي ځکه چې هغه ډیر غمځیلې پیغله ده اوزه دهغې څخه همداسې هیله کوم چې هغه به زما په هیڅ ډول اقدام باندې اعتراض و نه کړي.

د خواص خان په دې خبرو باندې شیر شاه سوری او او ما دواړه ډیر خوشحاله شول ، بیا ورته شیر شاه سوری وویل چې : خواص خانه زویه ! تا په خپله دې خبره زه ډیر خوشحاله کړم ، اوس ته ډیر ژر څوکسه وسلوال کسان له ځانه سره واخله او رها تاس ته ولاړ شه ، او ما لورې ! ته هم غواړې چې دهغه سره یوځای ولاړه شې؟ او ما په تیزی سره ځواب ورکړ او ورته یی وویل چې : هو ! اقا ! زه هم غواړم دخواص خان سره ملگرتوب وکړم ، او د گنگا په را خستلو سره به بیرته دې لورې ته راشم او دلته به د گنگا سره یوځای و اوسیرم . دهغې په دې خبره شیر شاه سوري ورته وویل چې : گوره او ما لوري ، کله چې ته گنگا له ځانه سره دلته راوړې نو بیا به ستا واده هم دخپل لښکر دکوم سالار سره وکړم ، ترڅو ته هم دخپل ژوند باته ورځې په خوشحالی سره تیرې کړې . په دې وخت کې او ما نوې موضوع ته مخه کړه او ویی وویل چې :

خواص خانه وروره ! زه مخته د لښکرو د ښځو ځای ته تللې وم ، هلته مې لږه دمه وکړه او ډوډۍ مې هم وخوړه ، ما هلته د گیتانومي نجلۍ سره هم وکتل ، هغه هر وخت خپل مخ په نقاب کې پټ ساتي ، ما دهغې سره خبرې هم وکړې ، ما ته خوداسې بریښي چې هغه ډیره دپراخې سښې خاونده او دښه کړچار مالکه ده. ښایسته هم ده. زه هیلمنه یم چې هغه به گنگا د خپلې ښې په څیر قبوله کړي ، دا و ما په

دې خبره خواص خان په حیرانتیا سره دهغې لورې ته وکتل او ترې ویی وپوښتل چې: ایا دهغې سره دې د گنگا په اړه هم خبرې وکړې؟ هغې ورته وویل چې زه به ددې ځایه دبیرته ستنیدو په وخت کې دهغې سره د گنگا په اړه تفصیلي خبرې کوم.

هلته په خیمه کې تر یوه وخته پورې چپه چپتیا وه، خو د لږ ځنډ وروسته خواص خان په خوشحاله طبعه وویل چې: گوره او ما خورې! د گیتا سره د تفصیلي خبرو وروسته، هغې ته ووايه چې هغه دې زما خیمې ته یو ځل راشي ترڅو زه هم ورسره په همدې لږ کې خبرې وکړم. دهغې سره د خبرو وروسته به بیا زه له تاسره یو ځای د گنگا درا وستلو په خاطر رها تاس ته ولاړ شم، او ما سمدستي دخپله ځایه پورته شوه او ویی وویل چې: زه به اوس د لښکر د ښځو تمځای ته ورشم، هلته به زه د گیتا سره تفصیلي خبرې وکړم، دهغې وروسته به، خواص خانه وروره، زه گیتا ستا دخیمې په لور درولیږم. ددې خبرې سره سم او ما دخپله ځایه پورته شوه او د شیر شاه سوري دخیمې څخه بیرون ووتله.

د او ما د تللو وروسته شیر شاه سوري خواص خان ته مخ کړ او ورته یی وویل چې: خواص خانه زویه! ته اوس خپلې خیمې ته ولاړ شه او د رها تاس په لور دخپل کوچ له پاره ځان تیار کړه خو زما دا خبره په یاد ساته چې د رها تاس څخه به ژر بیرته راستنیدې، ځکه چې مونږ باید د همایون پر خلاف اخري ځپونکې وار له پاره ځان تیار کړو، خواص خان دخپله ځایه پورته شو او ویی وویل چې: ته اندیښنه مه کوه، زه به د گیتا سره د تفصیلي خبرو وروسته ددې ځایه رها تاس ته ځم او بیرته به ډیر ژر خپل لشکر ته راستنیدم. شیر شاه سوري ورته وویل چې: خواص خانه، رها تاس د تللو تر مخه له ما سره یو ځل وینه. ځکه زه غواړم د گنگا له پاره څه شیان ورولیږم. خو گوره، اوس چې دې د گنگا سره خپله ناخوښې پای ته رسولې ده او دهغې سره د واده له پاره هم تیار شوې یی، نو ددې له مخې گنگا زما لور ده، په دې خاطر زه څه شیان ورولیږم چې هغه پرې خوشحاله شي. د شیر شاه سوري په دې خبرو خواص خان هم ډیر خوښ شو، مسکې شو او بیا هغه هم د شیر شاه سوري دخیمې څخه بیرون ووت.

او ما د لږ څه درنگ نه وروسته د گنگا خیمې ته ورغله، گنگا دهغې په کتلو سره دخپله ځایه را پورته شوه، تر څنگ یی نیږم مل هم را پورته شوې وه. دا سې څرگندیده چې گنگا او نیږم مل دواړه د ډیره وخته په ډیره نا ارامۍ سره د او ما دبیرته ورتللو انتظار کاوه. گنگا مخته ورغله او او ما یی له لاسه و نیوله، په خپل څنگ کې یی کینوله او بیا یی ترې وپوښتل چې: او ما خورې! دخواص خان سره دې په څه اړه خبرې وکړې که لږ څه احوال راکړې. په ځواب کې ورته ټول هغه څه چې د شیر شاه سوري په خیمه کې تیر شوې په تفصیل سره وویل، په دې خبرو باندې گنگا دومره خوشحاله شوه چې هغې لکه د لیونیو په څیر او ما په خپله غیږه کې را ونغاړله. هغه یی په خوله او مخ باندې ښکل کړه او بیا یی ورته وویل چې او ما خورې! تا خو زما ټولې ستونزې اسانه کړې، نو که چیرې د گنگا په بڼه له ما څخه خواص خان خوشحاله شي او را سره پخلا شي او ما دخپل ژوند ملگرې کړي نو بیا به، او ما خورې! زه و پوهیږم چې ما په خپل ژوند کې هیڅ هم د لاسه نه دې ورکړي. ما ته به ډاگیزه شي چې زما د ارام او ډاډمن ژوند ورځې په پیلیدو دي او زما د هجر، بیلتون او فراق شپې او ورځې په ختمیدو دي.

د گنگا د خوشحالو او بیا دهغې دخبرو دخلاصیدو وروسته او ما دخبرو لړۍ پیل کړه او ویی وویل چې: گوره گنگا خورې! په دې لږ کې پخپله شیر شاه سوري ډیر زیات بڼه کړ چار تر سره کړې دې، شیر شاه سوري زما په شتون کې خواص خان ته د گنگا دومره ستاینه کړې چې زما په آن کې هم نه راتله او خواص خان ته یی وویل چې د گنگا سره خپله ناخوښې پای ته ورسوي او دهغه دخپل ژوند ملگرې کړي، داسې څرگند یږي، گنگا خورې! لکه چې ستا او د شیر شاه سوري تر منځه په دې اړه پخوا هم څه پریکنده خبرې شوې وې. دهغې

په دې خبرو باندې گنگا وويل چې: گوره او ما خورې! په دې لږ کې چن نن شیر شاه سوري خواص خان خپلې خیمې ته ورغونښتي و، دا ټوله خبره مونږ مخته پخه کړې وه. هغه ساتونکې چې ته یې له ځانه سره را وړې وې دهغوي د دې څخه یې یو کس ته دلته د ښځو تمځاي ته راوستې او بل یې ښځه ولاړ او شیر شاه سوري ته یې ستا د راتلو خبر ورکړ. نو په دې اساس شیر شاه سوري هم سمدستي خواص خان خپلې خیمې ته را وباله. او ما خورجانې! زه خو ستا ډیره ډیره مننه کوم چې د خواص خان تر مخه دې زما د مظلومیت داستان په ډیره ښه توګه بیان کړې دې. دهغې په دې خبره او ما لږ څه اندیښمنه غوندې شوه او ورته یې وويل چې:

گوره گنگا! ایا څه شکیدلې او پیوندي کالې له ځانه سره لرې؟ گنگا په زوره زوره وخنډل او ورته یې وويل چې: که نه وي هم، نو څه کالې به و شکوو او له ځانه سره به یې یو سو. څه خبره ده، ته څه وويل غواړې؟ او ما ورته وويل چې: ما دخبرو په دوران کې خواص خان ته وويل چې: گنگا هلته ستا په حویلي کې تم شوې ده، خودومره بې وسې او مظلومه ده چې پخوانۍ پیوندي او شکیدلې کالې یې په ځان کې دی، دهغې په دې خبره گنگا په خندا شوه او ویی وويل چې: ته اندیښنه مه کوه، زه به د داسې کالیو د تر لاسه کولو له پاره هم انتظام وکړم. بیا یې ورته وويل چې: که چیرې همداسې ده، نو بیا خو ورځه او د خواص خیمې ته ولاړه شه ځکه کله چې زه د شیر شاه سوري دخیمې څخه بیرون را وتلم نو خواص خان راته وويل چې گیتا دهغه خیمې ته ور ولیرم، ترڅو هغه له تاسره خبرې اترې وکړې.

گنگا سمدستي دخپله ځایه پورته شوه او خپل وجود یې په سپین خادر کې را وپوښه، مخ یې هم په نقاب کې را ونغاړه بیا یې نیرمل ته مخ کړ او ورته یې وويل چې: نیرمل، زما ډیرې ښې مورجانې! زما د کالیو څخه کومه زړه جوړه وگوره او هغه وشکوه او بیا ورته پیوندونه ولگوه، خودا کار باید د خواص خان دخیمې څخه زما د راستنیدو پورې تر سره شوې وي. ددې خبرې سره سم گنگا د خواص خان دخیمې په لور روان شوه.

په سپین لباس کې را پوښل شوې او په نقاب کې را نغاړل شوې گنگا چې کله د خواص خان دخیمې دروازي ته ورسیده نو په ډیره نرمه او خوږه ژبه یې خواص خان ته وويل چې: تا زه دلته رابللې یم. خواص خان ورته په خندا کې وويل چې هو! گیتا! ماته دلته رابللې یې. راځه دلته نژدې راشه او زما تر څنګ کینه. گنگا پرته له ځنډه ورمخته شوه او د خواص خان مخې ته کیناسته. خو پخوا تردې چې خواص خان په خبرو پیل وکړي گنگا ورته وويل چې:

لږه شیبه وړاندې لښکر ته یوه نجلی راغلې وه چې او ما نومیده، هغې هلته د ښځو په تمځاي کې ستا په اړه پوښتل، نو په دې خاطر ما ورسره اړیکه ونیوله او بیا مې خپلې خیمې ته یوړه، هغې ماته دخبرو په دوران کې وويل چې تا هغه دخپلې خور په څیر منلې ده. نو په دې خاطر ما هغه له تاسره د کتلو له پاره د یوه ساتونکې په لار ښوونه ستا خیمې ته درواستوله، زما په آند چې ته هغه وخت په خیمه کې نه وي، او د شیر شاه سوري خیمې ته ورغلې وي. او بیا هغې هملته له تاسره کتلي دي. کله چې هغه بیرته زما خیمې ته راستنه شوه نو ماته یې پیغام را کړ چې تا له ماسره څه خبره لرې. ددې تر څنګ هغې ماته د رهناس د شهزادګۍ گنگا په اړه هم یو لوی داستان بیان کړ. اوس راته ته ووايه چې ته ماته څه وويل غواړې؟ په ځواب کې ورته خواص خان د لږ څه فکر او غور وروسته وويل چې:

گوره گیتا! په دې کې هیڅ شک نه شته چې ته زما ډیره زیاته خوښیږې، زه له تاسره مینه کوم، او غواړم تا د خپل راتلونکې ژوند ملګري کړم. په دې اړه ته څه فکر کوئ؟ دهغه په دې خبره گنگا ورتپ کړ او ورته یې وويل چې:

په دې لږکې خو زما ځواب همدا دې چې زه له تاسره مينه لرم ، تا خوښوم او غواړم همته زما د ژوند ملگرې اوسې ، دا چې په دې لږکې به ستا آند څه ډول وي ، زه نه يم خبره. د گنگا په دې بې باکانه خبرو باندې خواص خان د زړه له کومې وخنډل و بيا يې ورته وويل چې :

گوره گيتا جانې ! او ما به تاته ويلي وي چې د گنگا سره زما ليدنه په کومو حالاتو کې شوې وه ، گيتا يې خبره پرې کړه او ورته يې وويل چې هو ! او ما ته ټوله خبره په پوره تفصيل سره کړې ده . دا چې په لښکر کې د شامليد و تر مخه تا د گنگا سره مينه کوله خو هغې ناپوهه نجلۍ ته ونه منلې . خو وروسته چې تا دهغې د سويمبر مقابلې وگتلي نو بيا هغې ته دخپلې غلطۍ احساس پيدا شو او د زړه له کومې يې له تاسره مينه پيدا کړه خو تا څو ځله تيرې کړې او هغه دې دخپله ځايه په عزتۍ سره شړلې ده او د مينې په ځاي ورڅخه کرکه څرگنده کړې ده . خو اوس هغه گنگا چې يو وخت شهزادگۍ وه ، اوس په رهناس کې د ذلت او خواري شپې او ورځې سبا کوي ، زما په خيال چې او ما به له تاسره همدا خبرې کړې وي او له تا څخه به يې غوښتې وي چې ته گنگا را خپله کړه ، تا غوښتل همدا خبره ماته وکړې که نه ؟ خواص خان ورته په ډير غور سره وکتل او ورته يې وويل چې : هو ! ما له تاسره همدا ډول خبرې کول غوښتل او تر څنگ مې يې دا هم ويل چې که چيرې زه گنگا له تاسره يو ځاي خپله ښځه وگرځوم نو ايا ته به په دې لږکې کوم اعتراض ولري ؟ خو په دې لږکې زه يو شرط ږدم او هغه دا چې زه به لمړۍ له تاسره واده کوم او بيا به د گنگا سره .

د خواص خان په دې خبرو باندې گنگا په مصنوعي توگه خپل سر زوړند کړ او تر لږه ځنډه پورې په فکر کې ډوبه شوه او بيا يې وويل چې : گوره خواص خان ! زما محبوبه ! زه په دې لږکې د ډير پراخه زړه اوسينې خاوند يم . زه خو هسې هم ستا ممنونه او مشکوره يم چې تا ماته دلته پناه را کړې ده ، زه خو هغه بې وسه او مجبوره پيغله وم چې دخپل تريخ ژوند هره گړۍ مې د رهناس په لنگرځاي کې تيروله . دا خو زما بخت و چې دخير غوښتلو په وخت کې مې له تاسره اشنايې پيدا شوه ، تا له ماسره ډيره نيکه رويه وکړه ، پر ما دې رحم وکړ . خواص خان ! زه هغه نجلۍ يم چې په خپل ژوند کې مې له تا پرته د بل چا سره مينه او محبت نه دې کړې ، زه په دې وياړم چې زه د خواص خان په خير د يوه ځوان ښځه کيږم . تر هغوې چې د گنگا پورې اړه لري نو زما په آند چې گنگا له ما څخه زياته ستا د مينې وړتيا لري ، ځکه چې ما خپل ژوند د زيارت په لنگرځاي کې دخير خيرات په غوښتلو تيار او په دې ترتيب مې له تاسره اړيکې پيدا شول خو د گنگا معامله بلکل بدله ده . تا دهغې د سويمبر مقابلې گتلي دي نو په دې خاطر گنگا زما څخه زياته حقداره ده . نو په دې خاطر ، خواص خان ، که ته زما سره يو ځاي گنگا هم دخپل ژوند ملگرې وگرځوي نو په خداي سوگند ، چې ماته به هيڅ ډول خفگان را پيدا نه شي . بلکه زه به ډيره خوشحاله شم او زه به په دې هم وياړم چې زما دميره خواص خان يوه ښځه يو وخت د رهناس شهزادگۍ وه .

د گيتا د دې خبرو په اوريدو سره خواص خان دومره خوشحاله شو چې تر يوه وخته پورې يې اواز دخولې نه را ووت . بيا يې خپل ځان کنترول کړ او ويې ويل چې :

په خداي سوگند گيتا ! چې زما له تا څخه په دې اړه د همداسې ځواب را کولو هيله وه . ته په رښتيا هم ډيره پراخ زړه او د پراخې سينې خاوند وختلې ، گيتا او زه ! زه همدا نن دخپلو څو کسو ساتونکو سره يو ځاي د رهناس په لور ورځم ترڅو گنگا هغه ځايه را وکارم او دلته يې لشکر ته له ځانه سره را وړم . په دې خبره ورته گيتا وويل چې : تاسې ضرور ولاړشئ خو زما يوه خبره په ياد لره ، خواص خان ورته سمدستي وويل چې هغه څه ؟ گنگا ورته وويل چې :

لمړۍ دا چې ته به هلته په رهناس کې اوږد نه پاته کېږي. زه به په ډیره نارامه توګه ستا د بیرته راستنیدو له پاره انتظار کوم، بله دا چې ګنگا به دلته د راوستلو نه وروسته په خپله خیمه کې نه ساتې بلکه هلته به یې زما خیمې ته رالېږي. ترڅو له تاسره د واده کولو نه مخته مونږ دواړه خویندې په خپلو منځو کې په خوې بوی بلدې شو. دهغې په دې خبرو باندې خواص خان په خندا شو او ویی ویل چې: ته په دې اړه اندېښنه مه کوه، ګوره ګیتا! زه او ما هم د خپله ځانه سره بوځم، کله چې ګنگا دلته راوړم نو هغه به د او ما سره یو ځای نیغه ستا خیمې ته درشي. زه به ګنگا ته هم دا ډاګیزه کړم چې: تر یوه وخته پورې به ته او ګیتا دواړه یو ځای و او سپړئ، او کله چې د ګیتا د مخ څخه دهغې د سوګند د پوره کیدو وروسته نقاب لرې کړل شي نو تر ټولو لمړۍ به زه د ګیتا سره واده کوم او بیا د ګنگا سره. نور ووايه، که څه ویل غواړې؟ ګنگا ورته په ډیره خوشحالی سره وویل چې، اوس نو نور څه ویل نه غواړم. بس، اوس به زه ستا د تللو نه وروسته ستا د بیرته راستنیدو په انتظار کې ساعتونه او ورځې شمارم. ددې خبرې سره سم ګنگا د خپله ځایه راپورته شوه او ویی ویل چې: ماته اجازه ده چې زه ولاړه شم. خواص خان ورته وویل چې هو! ګیتا، ته تللې شې. خو او ما را ته را ولیږه ترڅو زه دهغې سره یو ځای د رهناس په لورد سفر کولو له پاره ځان تیار کړم. ددې خبرې سره سم ګنگا د خواص خان د خیمې څخه ووتله.

شیر شاه سوري په لوړ غږ سره دخپلې خیمې څخه بیرون یو ساتونکې راوباله، د شیر شاه سوري په غږ باندې دا ساتونکې په منډه خیمې ته راننوت. دهغه په کتلو سره ورته شیر شاه حکم وکړ چې سمدستي ولاړه شه او برهم جیت زما خیمې ته راولېږه. د برهم جیت نه وروسته د ښځو تمځای ته ولاړه شه او دهغه ځایه ګیتا نومې نجلۍ ماته را ولیږه. شونې ده چې هغه به دا وخت د خواص خان په خیمه کې وي. ځکه خواص خان دهغې سره په یوه ډیره مهمه موضوع باندې خبرې کول غوښتل. اوس ته ولاړه شه، لمړۍ ورشئ او برهم جیت را ته راولېږئ، ددې خبرې سره سم دوه کسه ساتونکې زوړند سرونه د شیر شاه سوري د خیمې څخه بیرون را ووتل.

لږه شیبه وروسته د شیر شاه سوري د فوځ سالار برهم جیت دهغه خیمې ته ورننوت. شیر شاه سوري خپل څنګ ته راوغوښت او په ډیره خوږه لهجه یې ورته وویل چې:

PAKISTAN VIRTUAL LIBRARY

www.pdfbooksfree.pk

برهم جیت ته! د جنگ په دوران کې چې کومو لښکرو ستا تر قومندې لاندې کار کاوه، هغوی همدا اوس له ځانه سره واخله او د همایون په تعقیب پسې ووځه، او ددې څارنه وکړه چې همایون د اریل دراجه بیربهان په ځای کې د پناه اخستو وروسته څه کوي؟ خو ګوره برهم جیت ته به نه د چاسره جنگ کوي او نه به د چاسره په کومه لانه کې ځان را لټاړوي. کله چې همایون د اریل دراجه بیربهان له ځایه را ووځي او بلې لورې ته وخورېږي، نو بیا به ته بیرته دلته راځي او ماته به په دې اړه معلومات راکوي. تر هغه وخت پورې به زه او خواص خان هم د مخکې تګ له پاره تیار شوي یو. خواص خان نن د یوه ډیر مهم کار د تر سره کولو له پاره روان دې او ستا د بیرته را ستنیدو تر وخته پورې به خواص خان هم بیرته را ستون شوې وي، دهغې وروسته به بیا زه په پوره ډاډ او اطمینان سره د همایون دلښکرو تر شا ولاړ شم.

زما به آند، ته به په هغه څه پوه شوې یې چې ما درته وویل، اوس ته ورشه او دخپل کوچ له پاره ځان تیار کړه. ددې خبرې سره سم برهم جیت د شیر شاه سوري د خیمې څخه بیرون را ووت.

په همدې وخت کې ګنگا هم د شیر شاه سوري د خیمې دروازې ته را ورسیده. هغې سرتیټ کړې و او ویی ویل چې: اقا، تاسې زه دلته رابللې يم. د ګنگا په کتلو سره شیر شاه سوري دخپله ځایه راپورته شو او ویی ویل چې هو! ګنگا! ته ما را بللې یې. را ځه دلته زما

څنگ ته راشه ، له ماسره يو ځای کينه . گنگا هم مخته ورغله او د شیر شاه سوري مخې ته کيناسته . شیر شاه سوري ورته په ډيره مينه او شفقت سره وويل چې :

گوره گنگا ! زما په آند چې ته خواص خان ورغوبنښتي وې او تا به ورسره خبرې هم کړې وي ، گنگا ورته په خدا کې وويل چې هو ، زه خواص خان ورغوبنښتي وم او ما ورسره په پوره تفصيل سره ټولې خبرې کړې دي ، دهغې د خيمې نه دوتلو وروسته زه خپلې خيمې ته روانه وم چې ستا له لورې خبر راغې تر څو ستا خيمې ته راستنه شم . په هر صورت ما دخپل کوچ له پاره ځان تيار کړې دې . په ځواب کې ورته شیر شاه سوري وويل چې گوره لورې ! که چيرې تا خپل د تگ او سفر له پاره ځان تيار کړې وي نو د ښځو د تمځاي هغه عسکري ډله چې له تاسره په دې سفر کې هلته کوچ کوي هغوي هم تيار دي ، ددې خبرې سره سم شیر شاه سوري دخپله ځايه راپورته شو او دخيمې څخه راووت ، گنگا هم دهغه تر شا راووتله .

شیر شاه سوري او گنگا دواړه د ښځو د تمځاي په لور راغلل . گنگا خپلې خيمې ته ورننوتله او خپل ټول سامان يې تيار او له ځانه سره يې واخيست ، دهغې وروسته شیر شاه سوري دهغې سره يو ځای وسلوالو عسکرو ته ورغې . اوبيا گنگا پرته له ځنډه ددې وسلوالو ځوانانو سره يو ځای د رهناس په لور وخوځيده .

د گنگا د تللو وروسته شیر شاه سوري بيرته خپلې خيمې ته راستون شو . دهغه دراستنيدو سره سم خواص خان او او ما هم د شیر شاه سوري خيمې ته راننوتل . او هلته د شیر شاه سوري تر څنگ کيناستل . بيا خواص خان د شیر شاه سوري په لور وکتل او ورته يې وويل چې : اقا ! زه د رهناس په لور کوچ کولو ته تيار يم ، او ما هم له ماسره په دې سفر کې ملگرتيا کوي . شیر شاه سوري تر لږه وخته پورې غلې ناست و ، د همدې وقفې په دوران کې يې خواص خان د سترگو لاندې څاره . بيا يې دنصیحت په توگه ورته وويل چې :

گوره خواص ځانه زويه ! ددې ځايه د رهناس په لور د کوچ کولو نه مخته زه تاته يوه خبره کوم چې : هلته به د گنگا سره تيرې اوزياتې نه کوي . گوره زويه ! هغه اوس ډيره بې وسې ، او په غمونو کې ډوبه نجلۍ ده . ترڅو به هغه بيا چاره د حالاتو د غم په دې بهير کې لاهو اوسي . گوره زويه ! هغې ستا د ترلاسه کولو له پاره خپل ځان په اخری ذلت او خواری کې ور غورځولې دې ، نو په دې اساس زويه ، ته به اوس دهغې قدر او درنښت کوي . که چيرې ته دهغې درنښت وکړې نو هغه به ټول عمر ستا په خدمت کې تيروي او هغه به دخپل ځان له پاره وياړ گڼي . په ځواب کې ورته خواص خان وخنډل او ورته يې وويل چې : ته اندېښنه مه کوه ، زه به هيڅکله هم تا ناهيلې نه کړم . زه به د گنگا سره د پخوا په خير سلوک و نه کړم که چيرې هغې زما په خاطر دومره ستونزې گاللې دی نو زه به دهغې ددې ځان څاريو درنښت کوم ، اوس ماته اجازه راکړئ چې د او ما سره يو ځای د رهناس په لور وخوځيږم .

شیر شاه سوري ورته وويل چې : ما ستا د راتلو نه څو لحظې مخته برهم جيت د خپل لشکر سره يو ځای وليږه تر څو د همايون او دهغه د لښکر څارنه وکړي ، ما هغه ته دا هم ويلي دي چې هر کله چې همايون د اريل د راجه بيربهان د ځايه بلې کومې لورې ته کوچ وکړي نو سمدستی دې راشي او ماته دې په دې اړه معلومات راکړي ، زه هيلمن يم چې تر هغې وخته پورې به تا هم د گنگا معامله يوې لورې ته کړې وي او بيرته به د رهناس څخه راستون شوې يې . دهغې وروسته به مونږ د متحده لښکر سره يو ځای ددې ځايه کوچ وکړو . او د همايون په تعقيب پسې به ولاړ شو . خواص خان ورته په ځواب کې وويل چې : ته اندېښنه مه کوه زه هلته په رهناس کې ډير نه ځنډيږم ، هره وخت چې زه هلته ورسېږم نو گنگا له ځانه سره را خلم او سمدستی بيرته دې لورې ته راستنېږم . اوس اجازه راکړئ چې

ددې ځايه کوچ وکړم. شیر شاه سوري دخپله ځايه راپورته شو د خواص خان او اوما سره يو ځاي دخپلې خيمې څخه بيرون راووت ، دخيمې نه بيرون هغه وسلواله ډله چې خواص خان او اوما يې تر رهناسه پورې بدرگه کوله تياره ولاړه وه. بيا خواص خان او اوما دواړه د همدې عسکري قشلي سره يو ځاي د رهناس په لور روان شول.

۴۷

يوه ورځ خواص خان د اوما او دخپلو ساتونکو سره يو ځاي د رهناس په ښار کې خپلې حويلې ته ورننوت. کله چې هغه د حويلې مرکزۍ دروازې ته ورننوت نو دهغه ځاي ساتونکو د هغه ښه راغلاست وکړ او ورمونده يې کړه او د خواص خان د آس واگې يې په لاسو کې واخستې. خواص خان هم دخپله آسه راکيوته ، اوما هم د آسه راکيوته. خواص خان د دروازې ساتونکو ته وويل چې دواړه آسونه تبيلې ته يوسي او هغوي ته خوراک څښاک ورکړي ، ددې وروسته خواص خان دخپلو ساتونکو ملگرو په لور وکتل او ورته يې وويل چې :

تاسې ټول هم خپل آسونه هلته په تبيلې کې و تړئ. هغوي ته ښه خوراک څښاک برابر کړئ او پريږدئ چې ښه دمه شي ، ځکه کيدې شي چې همدا نن مونږ د لښکر په لور بيرته ستانه شو. د خواص خان ددې لارښوونو په اساس هغوي ټولو خپل آسونه د تبيلې په لور يوړل. دهغوي د تللو وروسته خواص خان د اوما په لور وکتل او ورته يې وويل چې :

اوما خورې ! اوس نو ما د گنگا ځاي ته ورسوه ، ورځه چې زه ووينم چې هغه ځانته دلته په حويلې کې څه مصروفيت لري. اوما چې چاپ د حويلې د دننه برخې په لور ورغله او خواص خان يې هم تر شا روان و. څرنگه چې د حويلې په پخلنځاي کې دخيرنو او ناولو لوبښو اوبار لگيدلې و نو اوما تر هر څه لمړۍ خواص خان پخلنځاي ته يوړ ، کله چې هغه پخلنځاي ته ورغې نو خواص خان حيران پاته شو. هغه وکتل چې گنگا بيجاره چې زاړه او شکيدلې کالۍ يې په غاړه کې و او په کاليو کې يې څو څو پيوندونه لگيدلي و او هلته په پخلنځاي کې ناسته وه او ناولې لوبښې يې پريمنځلې. څرنگه يې چې خواص خان هلته راتلونکې وکوت ، ټوپ يې کړ او دخپله ځايه راپورته شوه او دخټو هغه لوبښې چې هغې د پريمنځلو له پاره په خپلو لاسو کې نيولې و هغه ترې لاندې پريوت او څو ټوټې شو. خواص خان تريوه وخته پورې په ډير غور سره گنگا ته کتل ، په دې وخت کې د گنگا بيجاره حالت ډير مانيجن گرزيدلې و. تر لږه وخته پورې پوره خاموشي خپره شوه ، اوبيا گنگا خواص خان ته مخ کړ او ورته يې وويل چې :

زما محترمه ، خواص خان ! زه ستا د اجازې پرته دلته ستا په حويلې کې د قيام کولو په خاطر مجرمه يم. خودا کار ما د اوما د وينا په مطابق ترسره کړې دې. زه له تانه هيله لرم چې ما به ددې ټولو خلکو په مخکې بې عزته نه کړې اوبيا به مې ددې ځايه ونه شړې. ما يو څو ورځې همدلته پريږده. تر څو زه دهغو ځناورو څخه يو څو شپې دلته ارامې تيرې کړم ، خو که چيرې ته ما له دې ځايه ويستل غواړې نو بيا خو يو څو ورځې مهلت راکړه تر څو زه دلته په رهناس کې دخپل ځان له پاره د هستوگنې بل کوم امن ځاي پيدا کړم.

زما درونده خواص خان ! دلته په رهناس کې د اوسيدو په وخت کې زما حالت دهغو لمدو شوو مرغيو په څير شوې دې چې د الوت څخه وتلي دي ، ددې رهناس دخير وشر هر کس زما له پاره يو څيرونکې حيوان گرزيدلې دې ، هر څوک ماد خپل انگړ دسروزرو غوا گني او غواړې ما دخپلې ابرو او عزت څخه بې برخې کړي. اوس خو زما حال د هغه وچ شاخ د زيرو پاڼو په څير دې چې هر وخت دتباهي کندې ته د لوييدو په لور روانې وي. خواص خان ! يو وخت زه په دې رهناس کې شهزادگۍ وم. او هيچاته هم زما په لورد بد نظر د

پورته کیدو جرئت نه و ورپه برخه. خو اوس ما ډیر در په دره ژوند تر سره کړ، هر څوک زما په لور په ډیره بې عزتۍ سره ویني، هر څوک ددې هڅه کوي چې له ځانه سره مې پورته کړي او په څو لمحو کې مې بې ابرو کړي، په دې خاطر زه له تاغواړم چې د یو څو ورځو له پاره ما دلته په دې حویلی کې پرېږدې چې واوسېږم نو شونې ده چې زه به په دې وختو کې د ځان له پاره بل کوم مناسب د اوسیدو ځای پیدا کړم.

د گنگا د حالت په کتلو سره خواص خان لادمخه د ډیر زیات اغیز لاندې راغلی و، خو اوس چې گنگا کومې خبرې وکړې نو هغې خبرو خواص خان بلکل بې حاله کړ. دهغه په تندي باندې د خولو څاڅکي راپیدا شول، تر لږه وخته پورې هغه خاموشه ولاړه. بیا یې د گنگا په لور وکتل او ورته یې وویل چې: گوره گنگا! ته اندیښنه مه کوه. ته چې تر څو وغواړې په همدې حویلی کې ژوند کولې شې. داسې یې وگڼه چې اوس دا حویلی همستا ده. خو گوره گنگا! که چیرې زه تا له دې ځایه وکارم اولښکر ته دې د ځانه سره یو سم نو ستا ځواب به څه وي؟ که چیرې زه پخوانۍ ترڅې خاطرې هیرې کړم او د نفرتونو مری ورماته کړم نو ستا عکس العمل به څه وي؟

گنگا چې ددې مخته ډیره اندیښمنه او عمژنه ولاړه وه د خواص خان په دې خبرو باندې داسې راوغوړیده لکه د شبنم څاڅکې چې د گل په شونډو باندې ورپریوځي. هغه دومره په خوشحالیو کې ډوبه شوه چې تر ډیره ځنډه یې خواص خان سره خبرې نه شوې کولې. بیا یې په لږ زیډلې اواز سره وویل چې:

خواص خان، زما محترما! زما په خپلو غوږونو باندې باور نه شته چې زه څه اورم. ایا زما په اوریدو کې څه ستونزه راپیدا شوې ده او یا په ریښتیا نه توگه تا دا خبرې وکړې چې ما واوریدې. د گنگا په دې انداز باندې خواص خان مسکې ولاړه او بیا یې وویل چې:

گوره گنگا! ستا د اوریدو په سیستم کې کومه غلطۍ نه ده راپیدا شوې، زه د اوما تر مخه تاته دا ډاگیزه کوم چې زه له تا څخه کرکه نه کوم، او زه تاته دا هم ویل غواړم چې زه د اوما سره یو ځای دلته ستا له ځانه سره د بوتلو په خاطر راغلی يم. ایا ته ماسره هلته په لښکر کې اوسیدې شې؟ هلته زموږ په لښکر کې د ښځو یو تمځای دې، ته به هلته د یوې بلې نجلۍ سره یو ځای اوسېږې. په دې وخت کې به زما او ستا تر منځ ټولې ترڅې خاطرې له منځه ولاړې شي. او بیا به گنگا ته همزما یې. ته به زما د ژوندانه ملگرې یې. د خواص خان په دې خبرو باندې د گنگا په مخ باندې ډیره زیاته خوشحالي راپیدا شوه، دهغې د شونډو څخه دهغې د موتیو په څیر سپین غاښونه د وراهه را څرگند شوي و، هغې په وازه خوله خندا وویل چې: خواص خان! له ماسره داسې ټکي نه شته چې زه یې ستا ددې پریکړې له پاره د شکریې په توگه ادا کړم. خو داسې یې وگڼه چې تا زه د ټول عمر له پاره د یوې وینځې په څیر دخپل خدمت له پاره واخستم. ته پوهېږې چې ستا دې خبرو زما د ټول عمر غمونه او ستونزې په یوه وار له منځه یوړې. زه په ډیره خوشحالی سره له تاسره تللو ته تیاره يم. او زه په خوشحالی سره هلته د لښکرو د ښځو په تمځای کې قیام کولو ته تیاره يم. او دا چې ته ما دخپل ژوند ملگرې کوي نو زه به و گڼم چې ما په خپل ژوند کې هیڅ هم له لاسه نه دې ورکړي. او داسې به وگڼم چې زما منزل چې زما د سترگو څخه غیب شوې و ماته بیرته تر لاسه شو.

گنگا چې شوه نو خواص خان ورته وویل چې: خو گوره گنگا! ستا سره د ناخوښۍ په وخت کې ما د یوې بلې نجلۍ سره مینه پیل کړې ده، هغه بیچاره کونډه او ډیره بې وسه ده. داسې وگڼه چې ماته لمړۍ دهغې سره همدردي پیدا شوه خو وروسته مې ورسره مینه هم

راپیدا شوه، هغه يو وخت دلته د رهناس د بنار د زيارت په لنگرځاي کې اوسيده، ددې نه وروسته خواص خان گنگا ته د گيتا په اړه ټول معلومات ورکړل، او په اخر کې يې گنگا ته دوينا په حال کې وويل چې:

گوره گنگا! که له تاسره يو ځاي زه گيتا هم دخپل ژوند ملگرې کړم نوتاته خو به کوم اعتراض نه وي. په ځواب کې ورته گنگا سمدستي وويل چې: خواص خان، زما محترما! په کومو حالاتو کې چې ته او گيتا يوبل ته سره را نژدې شوي ياست او تا هغه په خپله مينه باندې لمانځلې ده، نوزه پوهيږم چې گيتا به په رينستياني توگه ستا د مينې وړ وي، زه به په هېڅ صورت کې په دې خبره باندې اعتراض ونه کړم چې ته هغه هم دخپل ژوند ملگرې کړې. که چيرې زما سره يو ځاي ته گيتا هم دخپل ژوند ملگرې کړې نوزه تاته ډاډ درکوم چې ستا د اړيکې به ماته د خوشحالي سبب وگرځي. په دې توگه به زه او گيتا دواړه يو ځاي په ښه توگه ستا خدمت وکولاې شو. زه به د گيتا سره ستا په واده باندې ډاډمنه او خوشحاله اوسم. د گنگا په دې ځواب باندې خواص خان ډير زيات خوشحاله شو او بيا يې گنگا ته وويل چې:

گنگا! ستا دې ځواب خو زما په خوشحاليو کې نور هم ډير ښت راوست اوس نو ته هم ځان تيار کړه. خواص خان د اوما په لور وکتل او ورته يې وويل چې خورې! ته همدلته اوسه، زه به دهغو ساتونکو په لور ورشم ځکه شيرشاه سوري د دغو ساتونکو په لاسو گنگا ته څه شيان را ليرلي دي، هغه په يوې ټوکرۍ کې ايښي و، کيدې شې چې په هغې کې د گنگا له پاره داغوستن کالي وي، زه به ورشم او هغه به له ځانه سره راوړم. ددې خبرې سره سم خواص خان دهغه ځايه راووت.

بيا نور ډير په پټه توگه اوما د گنگا په غوږو کې وويل چې: گنگا خورې! څومره په مهارت سره دې خواص خان خپلې لورې ته رامات کړ. زما خورجانې! زه تاته مبارکي وایم، ځکه چې ته به اوس د گيتا تر څنگ د گنگا په ښه کې هم د خواص خان د محبت مرکز يې. گوره گنگا! هومره ستونزې چې تا تيرې کړي دي، نو اوس به دهغې نه زيات راحتونه او اسانتياوې ستا تر مخ نڅا کوي، اوس نو ستا منزل ستا په موټي کې دي.

گنگا او اوما په خپلو منځو کې په خبرو کې وې چې خواص خان بيرته راستون شو، دهغه په لاسو کې يوه ټوکرۍ وه، هغه يې گنگا ته ورکړه او ورته يې وويل چې:

گنگا! په دې ټوکرۍ کې څه داغوستن کالي دي چې شيرشاه سوري تاته راليرلي دي، گنگا! ته خپل داشکيدلې او پيوندې کالي لرې کړه او ددې ټوکرۍ څخه کومه جوړه ښه او ښايسته کالي را واخله او واي غونده. او دا راته هم ووايه چې لږه شيبه وروسته ته زمونږ سره د لښکر په لورد تگ له پاره تياريدې شې. گنگا ورته سمدستي وويل چې:

لږه شيبه نه، بلکه زه خو همدا اوس او همدا گړۍ له تاسې سره دنړۍ تر اخرې کنج پورې هم تللو ته تياره يم. دهغې په ځواب کې خواص خان ورته وويل چې: گوره گنگا! ددې ځايه د تللو وروسته به هلته په لشکر کې ته د لښکر د ښځو په تمځاي کې د گيتا او نيرمل نومې زړې ښځې سره اوسيدې. اوما به هم له تاسره هملته اوسيدې، په دې توگه به تاسې څلور واړه په يوې څيمې کې اوسئ. گيتا د خپل يوه کار په لړ کې خپل مخ په نقاب کې پټ کړې دې، خو کله چې دهغه کار تر سره شي او دهغه سوگند پوره شي نو دهغه به دخپله مخه دغه نقاب لرې کوي نو بيا به همغه وخت زه تا او گيتا دواړه دخپل ژوند په ملگرتوب کې راوړم، گنگا! ژر خپل کالي بدل کړه او نوې لباس واغونده او زما مخې ته راشه. گنگا د کاليو هغه ټوکرۍ راواخسته او د يوې بلې خونې په لور ولاړه.

لږه شيبه وروسته گنگا هغه زوړ لباس وويست او نوې د زرق و برق لباس يې واغوست او بيرون را ووتله. خواص خان يې په کتلو ويلی ويلي شو. اوس نو په ريښتيا سره هغه درهتاس شهزادگۍ وه، دهغې په کتلو باندې خواص خان د وياړ او فخر احساس کاوه، ورته يې وويل چې: گنگا! ته لږ څه همدلته ارام وکړه، وروسته به بيا ددې ځايه کوچ وکړو. په دې خبره ترې گنگا وپوښتل چې ته نو چيرې څې؟ خواص خان ورته وويل چې زه به دخپل ساتونکو په لور ولاړ شم. تاسې دواړه خويندې يوځاي په کومې خونه کې ارام وکړئ، دهغه په دې خبره گنگا وويل چې ايا داسې شوني نه ده چې: زه، ته او اوما درې واړه په يوې خونه کې کينو او خپل منځې خبرې وکړو. او بيا ددې ځايه کوچ وکړو. خواص خان ورته په خوشحالي سره وويل چې که چيرې ته همداسې غواړې نو دا خو به ماته د نورې خوشحالي سبب وگرځي، دهغه په دې خبره گنگا د لږ څه بې باکۍ څرگندونه وکړه، هغه ور مخته شوه او د خواص خان لاس يې په خپل نازکه لاس کې ونيو، بيا يې خواص خان او اوما له ځانه سره يوځاي خونې ته يوړل.

تر لږه وخته پورې درې واړه په يوه خونه کې سره ناست و او د مينې او محبت نه ډکې خبرې يې کولې، او بيا خواص خان له ځانه سره گنگا او اوما دواړه را واخستې او دخپلو ساتونکو سره يوځاي درهتاس څخه دخپل لښکر په لور را وگوجيد.

د خواص خان بيرته لښکر ته د رارسيدو څو ورځې وروسته، برهم جيت هم د خپلو لښکرو سره دلښکرو تمځاي ته را ستون شوې و. هغه شير شاه سوري ته خبر ورکړ چې همایون دخپل پاته لښکر سره يو ځاي داريل دراجه بيربهان په ځاي کې د څو ورځو د تيرولو وروسته داگرې په لور خوزيدلې دې. ددې خبر د اوريدو سره سم شير شاه سوري خپل لښکر متحرک کړ او د همایون تر شا ور وخوزيد. همایون هم د ارييل دراجه بيربهان د ځاي څخه د وتلو وروسته دخپل پاته لشکر سره يو ځاي د گنگا د درياب په غاړه د کالسي په لور روان و. هغه تر اوسه پورې دا سيمه خپله گڼله. خوشير شاه سوري په ډيره بيه او تيزۍ سره دهغه تر شا ور خوشې شوې و.

د خپلې کورنۍ څخه بې برخې او حالاتو او شرايطو وهلې همایون دخپل لښکر سره يوځاي نژدې دوه اونۍ د شير شاه سوري مخکې په تيلو تيلو روان و. شير شاه سوري همایون ان تر اله باده پورې تعقيب کړ، بيا شير شاه سوري دا وانگيرله چې اوس نو همایون دهغه له پاره خطرناک نه دې. نو په دې خاطر يې دهغه د تعقيبولو څخه لاس واخست، د شير شاه سوري ددې پريکړې په اساس همایون د ډاډ او اطمینان ساه واخسته. او داگرې په لور يې مخه کړه او دوه اونۍ وروسته اکرې ته ورسيد.

دلته د شاهي کورنۍ د بنځو سړو او سيليو، او تودو ژباگانو دهغه بڼه راغلاست وکړ. په دغسې ناڅاپي راتگ سره دهغه دورونو خوبونه له منځه ولاړل. ځکه دهغه ورونو دا انگيرله چې همایون به د شير شاه سوري په مقابل کې مات شي او همایون به له منځه ولاړ شي نو دوي به دهندوستان پادشاهان وگرځي. خو کله چې همایون سهې او سلامت اکرې ته ورسيد نو دهغوي ټول خوبونه بې تعبيره شول، خو ددې سره سره يې يو ځل بيا د همایون د خوشحالولو په خاطر دهغه غوړه مالي پيل کړه.

د پرلپسې ذهني ستونزو، جسمي وړانو و بجاړو، او دخپل حرم د بنځو څخه بيلتون او دهغه يادولو د همایون په روغتيايي حالت باندې ډير منفي اغيز وکړ، ددې حتمي پايلې داشوې چې همایون په پرلپسې توگه په تېگۍ باندې اخته شو، خو دبله اړخه شير شاه سوري دهغه د تعاقب څخه لاس واخست او خپله ټوله توجه يې د بنگال په لور وروگرځوله.

تراله اباده پورې دهمایون د تعقیب اودهغې وروسته د تعقیب دپریښولو په خاطر شیرشاه سوری دهمایون په اړه یو ډول بې غمه شوې معلومیده ، په دې خاطر یی دهمایون پر خلاف داخري گذاردکولو د مخه یی دبنگال د حالاتو په لور توجه وکړه . هغه دا انگیرله چې څرنگه چې دبهارولایت د پخوا څخه د هغه په ولکه کې دې نو اوس به بنگال هم په مکمله توګه په خپله ولکه کې راوړي . هغه غوښتل په دې دواړو ولایتونو کې دخپل ځان له پاره د حالاتو د جوړولو وروسته ، دبنگال څخه رابیرون شي او پرهمایون یوځلې گذاروکړي .خو په دې وخت کې په بنگال باندې ولکه کول څه اسانه کار نه و . ځکه هلته په بنگال کې دهمایون له اړخه یو ډیر پوه ، مدبر او میرنې سالار حاکم ټاکل شوې و . هغه جهانگیر قلی خان نومیده . بیا د بنگال او بهار په پولو د مونگیر نومې کلا کې او هم دهغه ځای ښار کې دهمایون اعلي سالار خان خانان حاکم و ، دهغه اصلي نوم دلاور خان و چې دیوه ستر لښکر سره یوځای هلته د مونگیر په کلا کې ځای په ځای شوې و . هغه وخت چې همایون د بنگال څخه د اګرې په لور حرکت وکړ ، نو هغه دخپل لښکر یوه ډیره ستره برخه د خان خانان یعنی دلاور خان په واک کې ورکړه . او هغه ته یی حکم کړې و چې هلته مونگیر ته ولاړشي او هملته دی قیام وکړي . ترڅو د بنگال څخه د اګرې په لور د تللو په وخت کې که شیرشاه سوری پرې کوم یرغل وکړي نو دلاور خان خانان دې دهغه مقابله ته راودانګي . خود اګرې په لور د تللو په وخت کې همایون د مونگیر لاره بدله کړه او دیوې بلې لارې دګنګا دریا ب څخه پوریوت ، په داسې حال کې چې دخپلې لارې د بدلون په اړه یی خان خانان ته هیڅ څه ول خبر نه و ورکړې نو په دې خاطر دلاور خان تردې وخته پورې هملته د مونگیر په کلا کې دخپل لښکر سره یوځای پراو کړې و .

شیرشاه سوری د بنگال د نیولو له پاره باید ددوو ځواکونو سره ټکر کړې وې ، لمړۍ دلاور خان خانان چې هملته په مونگیر کې دخپل یو ستر لښکر سره ځای په ځای شوې و او دبل د بنگال حاکم جهانگیر قلی خان اودهغه د لښکر سره . په داسې حال کې چې د جهانگیر قلی خان میرانه او بهادری مغلو او افغانانو ټولو ته ډاګیزه شوې وه .

ددې حالاتو سره د مقابله له پاره شیرشاه سوری خپل لښکر په درې برخو وویش ، یوه برخه یی په خپله دخپل ځان سره وساتله او هملته دګنګا دریا په غاړه یی پراو وکړ . بله برخه یی خپل سالار خواص خان ته ورکړه او هغه ته یی حکم وکړ چې هغه دې د مونگیر د مضبوطې کلا په لور ورشي . او هلته دې په خان خانان باندې یرغل وکړي . هغه ته دې ماتې ورکړي او د مونگیر کلا دې په خپل واک کې واخلي . مونگیر هغه کلا وه چې یو ځل مخته پرې هم خواص خان حمله کړې وه او په خپله ولکه کې یی اخستې وه . شیرشاه سوری د لښکر دریمه برخه خپل بل سالار حاجې خان بتیني او جلال خان جالو ته ورکړه او هغوې دواړو ته یی حکم وکړ چې هغوې دې بنگال ته ورشي او هلته دی په جهانگیر قلی خان باندې حمله وکړي . او بنگال دې ترې ولکه کړي . خوشیرشاه سوری هملته دګنګا دریا په غاړه قیام وکړ ، هغه غوښتل چې که په دې وختو کې دهمایون له اړخه کوم حرکت ووينې نو هغه و ځپوي ، خود لښکر نورې برخې دخپلو خپلو دندو د اجرا کولو په خاطر هغو لورو ته روانې شوې .

خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره یوځای په ډیره چټکۍ سره د مونگیر د کلا او ښار په لور وروان و . د خواص خان ددې وړاندې تګ په اړه د مونگیر حکمرانان خان خانان دلاور خان ته هم خبر ورکړل شوې و . هغه ته دا خبر هم رسیدلې و چې د چوسې په سیمه کې شیرشاه سوری همایون ته ډیره سپکه ماتې ورکړې او همایون ددې ماتې خوړلو وروسته د اګرې په لور تللې دې . ددې نه علاوه خان خانان ته دهغه مخبرانو دا خبر هم ورکړې و چې خواص خان د لښکر دیوې برخې سره دهغه په لور وروان دې . ددې ترڅنګ دشیرشاه د لښکر بله برخه د حاجې خان بتیني او جلال خان جالو په مشرۍ د بنگال د حکمران جهانگیر قلی خان دخپلو له پاره هغه لورې ته

ورغلي دي. ددې حالاتو په رڼا کې خان خانان د مونځير په کلا کې د کلابند کيدو په ځای په خلاص ميدان کې د خواص خان سره د مقابلي تير ووايه. هغه دا وانگيرله چې که چيرې په خلاص ميدان کې د خواص په لاسو د ماتې سره مخ شو نو په جنگ جنگ کې به داگري په لور ولاړ شي او همایون ته به ځان ورسوي. خو که چيرې په دې ميدان کې يې خواص خان ته ماتې ورکړه نو بيا به داگري په ځای دگود په لور ورځي او هلته به د جهانگير قلي خان په ملاتړ د شير شاه سوري د سالارانو حاجي خان بټنی او جلال خان جالو مقابلي ته وردانگي. خان خانان د همدې فکرونو په اساس د مونځير د مضبوطی او مستحکمې کلا څخه را ووت او د کلا د غرنیو لمنو په ميدان کې يې دخپل لشکر سره پړاو وکړ. ځکه په هغه لاره چې خواص خان دخپل لشکر سره سفر کاوه هغه لاره د همدې غرنیو سيمو د لمنو څخه تيريدله چيرې چې خان خانان دخپل ستر لښکر سره يو ځای پړاو کړې و.

کله چې خواص خان دخپل لښکر سره يو ځای په ډيره چټکۍ سره مخته راغې او دغو سيمو ته را ورسيد نو ويی کتل چې خان خانان دلاور خان دخپل لښکر سره يو ځای د خواص خان لاره نيولې ده ، په دې اساس خواص خان هم مجبور شو چې هملته په همدې کوهستاني سيمو په لمنو کې دخان خانان دلاور خان د لښکرو تر مخه پړاو وکړي.

د خواص خان د لښکرو په کتلو سره د خان خانان او دهغه د لښکرو مورال نور هم پورته شو ، هغوی وکتل چې دهغوی لښکر د خواص خان د لښکر دوه هومره زيات دي. خان خانان هيلمن شو چې هغه به خواص خان ته غرنیو سيمو په دې ژورو لمنو کې ډيره بده ماتې ورکوي او دهغې په بيرته ځغلولو به بریمند يږي. نژدې دوه ورځې دواړه لښکري يو دبل مخې ته پرته وې او ارام يې کاوه. بله ورځ سهار وختې دخان خانان په لښکرو کې د جنگ ډول ووهل شو ، او دا ددې څرگندونه کوله چې خان خانان د جنگ پيلونکې دي. کله چې د جنگ د ډول او از خپور شونو خواص خان هم دخپل فوځ ليکي سره جوړې کړې.

د خان خانان دلاور خان په لښکرو کې د جنگ ډول تر يوه وخته پورې و درېول شو. خو وروسته بيا چوپه چوپتيا شوه. خواص خان داسې وانگيرله چې خان خانان د جنگ پيلونکې دي او د خواص خان دا انگيرنه سهې ثابته شوه ځکه چې د لږ ځنډ وروسته د خان خانان لښکرو خپله لمړنۍ حمله پيل کړه او د خواص خان په لښکرو باندې لکه د آسماني کانوپه څير را پريوتل.

خواص خان هم د خان خانان ددې حملې ځواب همغسې ورکړ ، هغه دفاع ونه کړه بلکه په همغه پيل کې يې په جاري حيت لاس پورې کړ. او د خان خانان په لښکر باندې لکه د سرو مچيو په څير ورو غورزید.

دمونځير دکلا او بنار نه بيرون د غرنیو لمنو دغه لوړې ژورې او ډاگونه د دواړو لښکرو دټکر په اساس د جنگ ميدان او دنړۍ د امن دنفرتونو مرکز وگرزید. دمرگ او ژوند لوبې روانې وې ، د وينو سيلابونه اود زخميانو چغې او سوري او د نیم ژونده جسدونو نڅاوې هرې لورې ته تر سترگو کيدې

په لمړيو کې خان خانان به ډيره بې حمۍ سره او په ډيره تيزۍ سره هڅه کوله چې خواص خان او دهغه لښکر په شاتلو ته و هڅوي خو خواص خان د خان خانان په وړاندې د اوسپنې غر ثابت شوې و ، داسې غر چې جرړې يې تر لرې پورې خپرې شوې و. دلاور خان خپل ټول کوشش وکړ ، خپلې ټولې حربې يې استعمال کړې خو ونه توانيد خواص خان شاتگ ته مجبور کړي.

دبله اړخه خواص خان هم په دومره چټکۍ او هوډ سره خپلو حملو ته دوام ورکړ چې دخان خانان د لښکرو ليکي يې يو په بل پسې گډې وډې کړې. کله چې خواص خان په دې پوه شو چې دخان خانان د لښکرو لمړۍ ليکو کې درز راغلې دي نو بيا يې په خپل يرغل کې

نور هم جوش او خروش را پيدا کړ او په داسې بې باکۍ سره يې خپلې حملې پيل کړې چې دهغوې د لښکرو ليکي يې په مکمله توگه له منځه يوړې. او سمدستي يې په اخري ليکو باندې حملې ته دوام ورکړ. د خواص خان ددې بې باکانه او شجاعانه حملو په واسطه دهغه د لښکرو مورال هم ډير را پورته شوې و او هغوې هم د خواص خان په څير د خان خانان په لښکرو کې ورخپاره شول. د لرې شيبې دروند جنگ نه وروسته د خان خانان لښکر د خواص خان په لاسو مات شوې و ، او دهغوې د لښکرو ډيره برخه د خواص خان په لاسو د مرگ سره منځ شوې وه. پاته يې بنديان کړل ، او خان خانان پخپله هم د خواص خان په لاسو ژوندي ونيول شو.

د بله اړخه د خواص خان په څير حاجې خان بيتني او جلال الدين جالو دخپلو لښکرو سره يو ځای د بنگال د گوډ د مرکزي ښار په لور تللي وو ، تر څو هلته دهغه ځای په حاکم جهانگير قلې خان باندې حمله وکړي او هغه له منځه يوسي. لکه څنگه چې وويل شول جهانگير قلې خان ډير زړه ور او ميرمنی حاکم و او د پوهې او تدبير وړ شخصيت گڼل کيده. هغه ته هم خبر ورسيد چې د شير شاه سوری سالاران حاجې خان بيتني او جلال الدين جالو دخپلو لښکرو سره يو ځای د بنگال مرکزي ښار گوډ ته را روان شوي دي او هر وخت چې وغواړي په دوي ناڅاپی يرغل کولای شي.

په دې نازکه وخت کې جهانگير قلې خان د ډير تدبير څخه کار واخست ، هغه د گوډ ښار پريښود ، دخپل لښکر سره يو ځای دهغه ځايه ووت او د بنگال او بهار د پولې په لور د مونگير خواته روان شو ، هغه دا فکر کاوه چې هغه به هلته د خان خانان دلاور خان خواته د مونگير په کلا کې ځای په ځای شي ، نو هغه وخت چې جلال الدين جالو او حاجې خان بيتني د خواص خان سره يو ځای د مونگير په پخې کلا باندې برید وکړي نو هغه به پخپله هم د خان خانان سره يو ځای شي او د مونگير د کلا او ښار څخه به دفاع وکړي ، دا جهانگير قلې خان له اړخه ډيره ښه پريکړه وه ، خو داسې بريښيده چې قدرت دهغوې په خلاف پريکړه کړې وه.

کله چې حاجي خان بيتني او جلال الدين جالو ته خبر ورسيد چې د بنگال حاکم جهانگير قلې خان ښار پريښې او دخپل لښکر سره يو ځای د مونگير د کلا په لور خوزيدلې دې نو هغوې په ډيره بيړه د جهانگير قلې خان په تعقيب پسې را ستانه شول او جهانگير قلې خان يې د مونگير او گوډ تر منځ سيمې کې راگير کړ.

کله چې جهانگير قلې خان وکتل چې حاجی خان بيتني او جلال الدين جالو دهغه په تعقيب پسې را روان دي او اوس ورته ډير نژدې راغلي دي نو هغه خپل لښکر ته په ډاگ ميدان کې د تم کيد او هملته د جنگي ليکو د جوړولو حکم وکړ. دهمايون د ماتې خوړولو وروسته د حاجي خان بيتني او جلال الدين جالو حوصلې ډيرې سترې او ځواکمنې وې ، هغوې پريکړه کړې وه چې جهانگير قلې ته په ورنژدې کيدو سره به دهغه په لشکر باندې يرغل کوي.

د بله اړخه جهانگير قلې خان هم همداسې پريکړه کړې وه. هغه وخت چې د جلال الدين جالو او حاجې خان بيتني ځواکونه د جهانگير قلې خان لښکرو ته را نژدې شول نو جهانگير قلې خان پرې د يوه ستر عذاب په توگه را نازل شو او وينې تويونکي حمله يې پرې وکړه.

حاجې خان بيتني او جلال الدين جالو په پوره ميرانه او جرئت سره د جهانگير قلې خان مقابله وکړه خود جنگ د اوږدېدو سره سم هغوې دا و انگيرله چې جهانگير قلې خان دهغوې څخه ډير تجربه لرونکې او ميرمنی عسکر دي ، ځکه چې دهغه په حملو کې داسې زور ، داسې ميرانه او داسې جذبه وه چې د جلال الدين جالو او حاجی خان بيتني لښکر يې د ټولو خوا و څخه تر سخت خونړي برید لاندې راوستې و. د جهانگير قلې خان حملې دومره سختې وې چې جلال الدين جالو او حاجې خان بيتني يې په منځ کې د دريدو وړتيا له

لاسه ورکړې وه ، ددې پایلې دا شوې چې د لږ څه جنگ څخه وروسته جهانگیر قلی خان د جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني د لښکرو حالت د ډیرې بد حالۍ سره مخ کړې و . خو جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني هم په خپلو منځو کې پریکړه وکړه او د جنگ اړخ یی په خپل لوري د بدلیدو له پاره په خپلو حملو کې نور زیادښت راوست . خوییا هم جهانگیر قلی خان د هغوی دواړو ټولې حملې او پلانونه دناکامۍ سره مخ کول او ددواړو د لښکر پښې یی د جنگ ډگر څخه وویستلې ، د جهانگیر قلی خان د همدې حکمت په واسطه و چې جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني دواړو د جنگ په ډگر کې ماتې وخوړله او د خپل پاته لښکر سره یو ځای و تښتیدل .

د ماتې خوړلو وروسته جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني د جنگ د ډگر څخه څو میله لرې ولاړل ، خوییا یی هم په خپلو منځو کې سلا وکړه ترڅو د جهانگیر قلی خان پر خلاف د بله اړخه نوې حمله پیل کړي ، په دې وخت کې جهانگیر قلی خان د خپل لشکر سره یو ځا بد یوه فاتح په څیر د مونگیر په لور روان شو . په همدې وخت کې خواص خان چې د مونگیر د سوبې څخه را خلاص شوې د جهانگیر قلی خان په لاره کې ودرید .

د مونگیر په چاپیریال کې د خان خانان لښکرو ته د ماتې ورکولو او د خان خانان د ژوندې نیولو وروسته خواص خان د خپل لښکر سره یو ځای د بنگال د گوډ دښار په لور مخه کړې وه ، ترڅو د حاجې خان بیتني او جلال الدین جالو مرسته وکړې شي خو هغه ته په لاره کې د جهانگیر قلی خان په لاسو ددې دواړو د ماتې خوړلو خبر ور ورسید . د دې تر څنګ هلته د گنگا د دریاب په غاړه پروت شیر شاه سوری ته هم د حاجې خان بیتني او جلال الدین جالو د ماتې خوړلو خبر ورسیدلې و په دې خاطر هغه هم په ډیره بیړه د بنگال په لور کوچ کړې و .

په خپل مخکې د خواص خان په کتلو سره جهانگیر قلی خان همغه لمړنۍ طریقه استعمال کړه . لکه څنګه یی چې په حاجې خان بیتني او جلال الدین جالو باندې ناڅاپی یرغل کړې و په همدې توګه یی نه وخت وکوت او نه حالات او د خواص خان پر خلاف یی ناڅاپی خونړي یرغل پیل کړ . خو خواص خان د جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني څخه بدل شخصیت و . هغه په ډیره مدبرانه توګه د جهانگیر قلی خان لمړۍ حمله په شاو تمبوله او ییا یی خپله ځوابي حمله وکړه . جهانگیر قلی خان سل ځله هڅې وکړې چې د خواص خان حملې تم کړي خو و نه توانید ، ځکه د خواص خان سره دا ډول کړچار شونې نه و . که څه هم د جهانگیر قلی خان حوصله جلال الدین جالو او حاجې خان بیتني ته د ماتې ورکولو وروسته ډیره ځواکمنه شوې وه خو د بله اړخه همدا ډول حوصله د خواص خان لښکرو ته هم ور په برخه شوې وه . ځکه هغې لښکرو هم د مونگیر نه بیرون خانه خانان دلاور خان ته ماتې ورکړې وه او هغه یی له ځانه ژوندې نیولې و . نو په دې اساس د خواص خان لښکر هم د پخوا څخه زیات په مستۍ کې جنگیده . د جنگ ډګر د دواړو فوځونو تر منځ د وینو په رنګ تک سور ګر زیدلې و . څو ساعته پرلپسې جنگ نه وروسته کله چې خواص خان وکتل چې د جهانگیر قلی خان لښکرې په شا روانې دي نو نوری هم په خپلو حملو کې ډیرښت او تیزوالی راوست ، د خواص خان ددې حملو څخه د جهانگیر قلی خان ځواکونه نور د لیونټوب تر محلې پورې رسیدلې و په همدې اساس جهانگیر خان د خواص خان په مقابل کې ډیر تم نه شو او د خپلو پاته لشکرو سره یو ځای یی د تینبتي لاره خپله کړه .

خواص خان په ډیره بیړه د تښتیدو نکو ځواکونو په تعقیب پسې ووت ، ددې تعقیب په دوران کې نه یواځې دا چې د جهانگیر قلی خان ټولې لشکرې له منځه ولاړې بلکه پخپله جهانگیر قلی خان په کې هم ووژل شو . خواص خان د جهانگیر قلی خان د لښکرو په ټولو وسایلو باندې ولکه وکړه او ییا یی هملته د خپل فوځ سره یو ځای پر او وکړ .

په دې وخت کې جلال الدين جالو او حاجی خان بیتني ته هم خبر ورغلې و چې خواص خان د مونگیر د کلا څخه بیرون خان خانان د لاور خان ته ماتې ورکړې او اوس د مونگیر څخه را وتلې او د جهانگیر قلې خان لاره یی نیولې ده. په دې خاطر هغوی هم په ډیره بیرته د جنگ د ډگر په لور وروخوژیدل. خود هغوی تر راتلو پورې خواص خان د جهانگیر قلې خان لښکر په مکمله توګه ځپلې و او هملته په خپل پړاو کې پروت و. کله چې جلال الدين جالو او حاجی خان بیتني دخپلو لشکرو سره یو ځای هلته ورسیدل، نو هملته یی خپل لښکر ته د پړاو حکم وکړ او بیا دوی دواړه د خواص خان خیمې ته ورغلل او دهغه سره یی وکتل. او هغه ته یی د جهانگیر قلې خان او خان خانان د لاور خان په مقابل کې د بری او سوبې مبارکي ورکړه.

په همدې ورځ ماښام شیر شاه سوري هم دخپل لښکر سره هغه ځای ته ورسید چې خواص خان دخپل لښکر سره یو ځای پړاو کړې و، خواص خان د شیر شاه سوري د راتلو دخبر سره سم دخپل پړاو څخه را ووت او دهغه ښه راغلاستی وکړ. د خواص خان د کتلو سره سم شیر شاه سوري دخپله آسه را ښکته شو، او ورمونده یی کړه او خواص خان یی په غیږ کې و نیوه، هغه یی په تندي باندې ښکل کړ او بیا یی ورته د ډیرې زیاتې خوشحالی په حال کې وویل چې:

خواص خانه زویه! ستا د میړانې، بهادری او جرئت نه ډک خبرونه ماته هملته د گنگا په غاړه رارسیدل، زه تاته د مونگیر د ښار او کلا نه بیرون د خان خانان په ماتې ورکولو او دهغه په زوندي نیولو باندې د زړه له کومي مبارکي وایم، او تر څنګ یی زه تاته د بنگال د حاکم جهانگیر قلې خان په ماتولو او دهغه او دهغه د لښکر په له منځه وړلو باندې هم مبارکی وایم. خواص خانه! ته په یقین سره ماته دهغو ځوانانو څخه یی چې د شګو په غونډیو، د غرنیزو دیوالو په ځګرونو، د تندو توپانې هواګانو په وزرونو، په غوریډلې وریځو او کړکیدونکو بریښناګانو باندې هم دخپلې سوبې نښې پریښودې شی.

خواص خانه! ته په یقین سره دهغو اتلو بچیانو څخه یی چې زما په دښمنانو د وریځو د تور سمندر او د سور انتقامي اور په څیر را پریوتې. خواص خانه! زویه، ستا په میړانه، ستا په جرئت او ستا په زړه وړتیا ویاړم او ستا دې پاک احساس ته سلام او درنښت وړاندې کوم. د دې خبرو وروسته شیر شاه سوري د خواص خان سره ځانته شو، هغه خپل لښکر ته هملته د پړاو کولو حکم وکړ، بیا یی خواص خان ته یو ځل بیا مخ کړ او ورته یی وویل چې: زویه! متحده لښکر به نن شپه هملته قیام او ارام وکړي، بیا به په بله ورځ ماسپښن له دې ځایه د بنگال د ګوډ د ښار په لور روانیږو، خواص خان ورته په ځواب کې وویل چې: محترما! ما ته د خان خانان د لارو خان د لښکر دماتې وروسته د مونگیر د کلا څخه ډیر زیات د خوراک څښاک په ګډون فوځي سامان تر لاسه شوې دي، همداراز د جهانگیر قلې خان د لښکرو دماتې وروسته هم زموږ لاسته ډیر څه راغلي دي. د خواص خان دخبرې نه وروسته شیر شاه سوري ورته په ډیره مینه وویل چې: خواص خانه زویه، دا ټول سامان او وسایل په خپله خوندی کړه، سبا به د تللو په وخت کې دهغو په اړه تصمیم و نیسو. اوس ته ولاړ شه او په خپله خیمه کې ارام وکړه، د همدې خبرې وروسته دواړه شیر شاه سوري او خواص خان خپلو خپلو خیمې ته د ارام کولو له پاره ولاړل.

خواص خان په خپله خیمه کې ځانته ناست و چې دخیمې په دروازه کې گنگا را ښکاره شوه، هغې د زرق و برق په څیر لباس په ځان کړې وې او بلکل لکه د ښاپیریو په څیر په نظر راتله. دروازه ته د راتللو وروسته گنگا هملته تم شوه او بیا یی په خیمې کې ناست خواص خان ته ورغې کړ او ورته یی وویل چې: زه دننه راتللې شم؟ د گنگا په غږ سره او از خان یو ټکان وخوړ. دهغه په شونډو باندې زړه وړنکې خدا را پیدا شوې وه. بیا یی په لوړ او زوویلې چې ګوره گنگا! اوس خواته زما خیمې ته د راتللو او را ننوتلو د اجازې ضرورت نه

شته. تر پرت له پښه نیولو زما خیمې ته را ننوځه، اوس خودا خیمه همستا ده. د خواص خان دې خبرو د گنگا زړه ډیر خوشحاله کړ، په ډیره خوشحالی سره خیمې ته را ننوتله او نیغه ولاړه او د خواص خان تر څنگ کیناسته. تر لږه وخته پورې دواړه چپه خوله و خو وروسته پرې گنگا خوله راپرانسته او ورته یی وویل چې:

گرانه او زړه ته را نژدې خواص خانه! که دیوې خبرې په اړه و پوښتم نو بده خو به یی نه گڼی؟ په ځواب کې ورته خواص خان وویل چې گوره گنگا! اوس خواته زما د خفگان په اړه باید هیڅ ډول اندیښنه را پیدا نه شي. ځکه چې ته خو اوس زما د ذات یوه برخه یی. زه به تا هیڅکله هم او په هیڅ خبره هم خفه نه کړم. گنگا ترې په ډیره زړه ورتیا او بې باکی سره وپوښتل چې: ایا اوس هم ستا په زړه کې زما له پاره لږ څه کرکه شته او که ټول محبت او محبت گرزیدلې دي؟

د گنگا په دې پوښتنې باندې خواص خان تر یوه وخته پورې په خندا او ویا یی ورته وویل چې: گوره گنگا! یو وخت تا هم زما څخه د کرکې څرگندونه کړې وه. خو وروسته ستا محبت او ستا مینه او ستا غوښتنې زه را ونغاړلم، نو که چیرې همدا پوښتنه زه له تا څخه وکړم نو ته به څه ځواب راکړې؟ گنگا تر یوه وخته پورې سربښکته کړې و او په څه فکر کې ډوبه وه. بیا یی د خوب د راوینښو لمحو او په ډیره بیخه تنډه د مینې نه ډک او از کې وویل چې: زما څخه ولې پوښتنه کوې، زما د وجود هر بند ستا په محبت او مینه کې را ښکیل شوې دي. ما خو دهغې شهزادګۍ غاړه ورماته کړې ده چې له تا څخه یی یو وخت د کرکې غږ کړې و. اوس خو ستا تر مخه ستا گنگا ناسته ده. که چیرې ته په ډاګیزه توګه زما څخه اوریدل غواړې نو زه تاته تر دې ځایه ویلې شم چې:

ته ماته زما د سرستورې، زما د وجود ځواک، زما د نژدیکت ښایست او جمال، زما د ذات رڼا او زما شپې د تیارو سهار، ستا محبت زما په وجود کې نوې خوش بویي او نوې احساس را پیدا کړې دي.

د گنگا د دې خبرو په اوریدو سره خواص خان ډیر زیات خوشحاله شوې و. او ویی ویل چې گوره گنگا! تا زما څخه د شکر یی د ادا کولو اړتیا نه شته. اوس خواته زما مینه او زما محبت یی. مونږ دواړو یو ځای هغه وخت دفن کړ چې زموږ د دواړو تر منځ یی نفرت او کرکه را ټوکولې وه او زموږ تر منځه یی د بیلټون دیوالونه درولي و. اوس خو مونږ دواړه یو وجود یو او دنړۍ هیڅ ځواک به مو هم یو د بل څخه بیل نه کړي. په ډیر نژدې وخت کې به زه له تا او گیتا دواړو سره دواړه په پاکه لومه کې را ونښلم. او خپله د شوق او مینې ژوند به له تاسې دواړو سره پیل کړم. تر دې ځایه دخبرو کولو وروسته خواص خان تم شو نو گنگا ورته په ویلو پیل وکړ.

هو! ما خو په خبرو خبرو کې اصل موضوع له یاده وویسته. ما غوښتل تاته دخان خانان دلاور خان او جهانگیر قلی خان د لښکرو د ماتولو په اړه د زړه له کومي مبارکي ووايم، گنگا ورته په تیزو سترګو وکتل او ورته یی وویل چې: یواځې مبارکي نه وه بلکه ستا سره کتلو او له تاسره دخبرو له پاره دلته راغلي وم. د گنگا په دې خبرو خواص خان نور هم خوشحالی نه راوغوړید، بیا کیدې شې چې هغه ته کومه د یاده وتلې خبره را په زړه شوې وي نو په دې خاطر یی گنگا ته وکتل او ورته یی وویل چې:

گنگا! ته ولې ځانته راغلي یی، گیتا به دې هم له ځانه سره راوړې وې. گنگا تر یوه وخته پورې په ډیر غور سره د خواص خان په لور وکتل، بیا یی په ځواب کې ورته وویل چې: درونده او گرانه خواص خانه! د شیر شاه سوری د حرم د ښځو څخه د یوې روغتیايي حالت ښه نه و نو په دې خاطر گیتا دهغې سره دهغې د خدمت له پاره هملته پاته شوه. نو که چیرې هغه راتلای نو زه باید هملته پاته شوې وای،

په دې وخت کې زمونږ د دواړو څخه به يوه دلته تاته ، ستا د کتلو په خاطر راتلله . په دې خاطر گيتا هملته پاته شوه او زه يې ستا د کتلو له پاره دلته را واستلوم . هغې هم تاته ستا د دې سترو فتوحاتو په اړه مبارکي را ليرلې ده .

د گنگا د دې خبرو وروسته خواص خان لږ څه خاموشه شو ، او په څه فکر کې ډوب شو ، نو گنگا ورته يو ځل بيا وويل چې :

خواص خانه ! زما محبوبه ، زه له تا څخه يوه بله پوښتنه هم کول غواړم . زه هيلمنه يم چې ماته يې ريښتوني او په حقيقت ولاړ ځواب راکړي . خواص خان ورته وويل چې : وايه ، څه پوښتل غواړي . گنگا ورته وويل چې :

خواص خانه ! اوس چې زه او گيتا ستا د ژوند دوه اړخونه يو نو که زه له تا و پوښتم چې د گنگا او گيتا دواړو څخه کومه يوه درته ډيره نژدې ده نو ستا ځواب به څه وي ؟ د ځواب ورکولو دمخه خواص خان لږ څه فکر وکړ او بيا يې گنگا ته وکتل او ورته يې وويل چې : گوره گنگا ! دخپلو دواړو لاسونو ورغوي دې ماته را نژدې کړه . د خواص خان دخبرې دمنلو سره سم گنگا خپل دواړه نازک او ښايسته ښکلي لاسونه د خواص خان په لور ور وغځول ، بيا خواص خان دخپل څنگ ايښې کڅوړې څخه دوه هم وزنه سيکې را وويستلې او د گنگا د لاسو په دواړو ورغيو کې يې کيښودې او بيا ورته وويل چې : ووايه گنگا ! د دې دواړو سيکو څخه کومه يوه درته وزني ښکاري . گنگا ورته په همغه درنگ وويل چې دواړه يو شان دي . خواص خان ورته هم بې له ځنډه وويل چې بيا خو تاسو دواړه ماته همداسې يو شاه ياست . زه له تاسو دواړو سره مينه کوم ، د خواص خان د دې ځواب په اوريدو سره گنگا يو ناڅاپه ور کړه شوه او د خواص خان سره ورغاړې وتله . خواص خان د مينې او محبت په فضا کې دهغې په شا باندې لاس رانېکود ، دهغې وروسته ترې گنگا جدا شوه او ورته يې وويل چې : زما گرانه خواص خانه ! په پاک خداي سوگند چې ماته ستا دخولې څخه د همد ا ډول ځواب هيله وه .

خواص خان غوښتل په ځواب کې څه ووايي چې د خيمې دروازې ته يو ساتونکې راغې او خواص خان ته يې وويل چې : امير ! شير شاه سوري خپلې خيمې ته ور بللې يې . کيدې شې چې هغه له تاسره د سبا ورځې د کوچ په اړه سلا مشوره وکړي . دهغې په دې خبره خواص خان دخپله ځايه پورته شو او گنگا ته يې وويل چې ته همدلته اوسه . زه شير شاه سوري سره دخبرو کولو وروسته بيرته همدلته راځم ، د ماښام ډوډۍ به مونږ دواړه همدلته په خيمه کې يو ځاي وخورو . گنگا د خواص خان د دې وړانديز سره اتفاق وکړ او بيا خواص خان د شير شاه سوري د خيمې په لور رهي شو .

د لږ څه ځنډه وروسته خواص خان بيرته راستون شو او گنگا ته يې وويل چې گوره گنگا ! سبا به دا متحده لښکر د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور حرکت کوي ، شير شاه سوري به يو ځل بيا هلته په گوډ کې دخپل تخت د کيناستو جشن لمانځې ، دهغه په اند چې تير ځل د گوډ د لاسه د وتلو وروسته به دهغه ځاي د خلکو په فکرونو کې بدلون راغلي وي ، نو په دې خاطر د بيا ولکې نه وروسته هلته يو ځل بيا د تخت د کيناستو مراسم بايد و نمانځل شي ، ما هم دهغه د دې وړانديز سره موافقه کړې ده ، اوس به لښکر سبا سهار وختې له دې ځايه کوچ کوي ، د دې خبرې وروسته خواص خان بيرون را ووت ، او خپل ساتونکې ته يې د ډوډۍ د راوړلو حکم وکړ . لږه شيبه وروسته هغه ساتونکې ډوډۍ را وړه . دواړو يو ځاي ډوډۍ و خوړه . بيا گنگا د شپې تر ډيره ناوخته پورې د خواص خان تر څنگ ناسته وه او دخپل راتلونکې په اړه يې ورسره خبرې کولې ، بيا پورته شوه او د ښځو د تمځاي په لور ورغله ، بله ورځ متحده لښکر هم د دې ځايه خپل پړاو ختم کړ او د بنگال د مرکزي ښار گوډ په لور يې کوچ وکړ .

د بنگال مرکزي ښار گوډ ته د رسيدو سمدستي وروسته شير شاه سوري د دويم ځل له پاره د خپل تخت ناستې مراسم په پوره جوش او ولولې سره تر سره کړل. د شير شاه سوري د لمړي ځل د تخت ناستې مراسم همدلته د گوډ په ښار کې نژدې يو کال دمخه هغه وخت تر سره شوي و چې د همايون توپونو يې تر شا گولي وېشتلې. هغه د تخت ناستې مراسم په ډيره بېړه او عجلې سره تر سره شوي و، په دې اساس يې د بنگال خلک د سياسي او ټولنيزو پايلو څخه بې برخې پاته شوي او د شير شاه سوري د تللو وروسته او دمغلو دراتلو سره سم يې همغه مغل خپل اصلي حکمرانان وگڼل.

په دې خاطر شير شاه سوري ته د دې اړتيا احساسيدله چې دخپل تخت ناستې مراسم يو ځل بيا په پوره شان و شوکت او د بدبې سره و نمانځي او په دې توگه دخپل نظام د حاکميت او مشروعيت له پاره په تبليغاتي توگه هم کار وکړي.

ويل کيږي چې د تخت ناستې د مراسمو د پيلولو دمخه، دخپلو دغو مراسمو د اجرا په خاطر د بنگال د مشورو ستورو پيژندونکو او نجوميانو څخه يو مشهور نجومی د ساعت سعد نه د مراسمو د پيليدو په اړه مشوره واخسته. دا چې شير شاه سوري په نجوم باندې باور درلود او که نه، خو هغه په دې پوهيده چې کله کله د يوه حکمران له پاره د خپلو خلکو د توهمپرستۍ او دهغوې د بې عقله کولو په خاطر د غسې يو کار اړين گڼل کيږي. په هر صورت هغه وخت چې د تخت د کيناستو مراسم پيل شول، شير شاه سوري د پراخ زړه او فياضۍ څخه کار واخست.

د گوډ په ښار کې نژدې اوه ورځې د تخت ناستې د جشن د مراسمو ډولونه او نغاړې درزیدې. دهر افغان قبيلې څخه به د ځوانانو ډلې ډلې د شير شاه دربار ته راتللې او د افغاني رسم و رواج په مطابق به يې نڅاوی او خوشحالي کولې. شير شاه سوري هم ډمانو او سندرغاړو ته د زړه دا خلاصه تحفې او انعامونه ورکړل او دهغه درباريانو د نڅونکو په سرونو باندې د مشکو، عنبرو، زعفرانو او د گلابو داوبو په شيندلو باندې د دې خوشحاليو مجلسونه نور هم خوشبويه کړې و. په د سترخوانو باندې به ډول ډول غذاگانې پرتې وې، هر ډول هضم راوړنکې شربتونه هرې لورې ته ايښوول شوي و، چې د شراب طهور (پاکو شرابو) په نامه يې يادول. نه يواځې دلته بلکه هر هغه کور ته چې د شير شاه سوري د فتحې ليک ور رسيدلې و همدغه ډول جشنونه نيول.

په بنگال کې دخپل حکومت د مستحکم کيدو نه وروسته شير شاه سوري هلته ډيره موده پاته نه شو او نه يې هلته په بنگال کې د ضرورت نه زيات فوځ پريښود. خو د غربي بنگال په چټاکانگ او نورو بندرونو باندې يې خپله ولکه ډيره کلکه کړه، ترڅو د پرتگاليانو د حملو څخه يې خوندي وساتي. دهغه اصول دا و چې هغه به د ځاي حکومتونو له پاره دهمغه ځايو خپل خلک ټاکل، او ځاي مسلمانانو او هندوانو ته به يې په خپل حکومت کې کار ورکاوه. ترڅو د نيول شوو سيمو خلکو ته د خپل حکومت د بدلون په اړه معلومات ور په برخه وي.

شير شاه سوري نه غوښتل هلته په بنگال کې اوږد پاته شي. هغه په دې اند يېښه کې و چې هسې نه چې دهغه په غيا ب کې همايون يو ځل بيا خپل ځواکونه راتول او دهغه په کلاگانو او ولکه شوو سيمو باندې د يرغل کولو هڅه وکړي. نو په دې اساس هغه غوښتل ژر تر ژره د بنگاله را و وځي او د همايون حرکات دخپلې څارنې لاندې ونيسي. دهمدې فکرونو په بنسټ شير شاه سوري دخپل لښکر سره يو ځاي د بنگاله را ووت، خو د را وتلو تر مخه يې هلته په بنگال کې يو کس خضر خان دخپله اړخه د بنگال حکمران وټاکه. ويل کيږي چې

دا خضرخان تر کي نژاد و او پلار او نیکونه یی دیوه وخته راهیسی هلته په بنگال کې میشت شوي و. په دې اساس شیر شاه سوري د خضرخان د ټاکلو وروسته دخپل لښکر سره یو ځای دهغه ځایه کوچ وکړ.

تر اوسه پورې شیر شاه سوري په مکمله توګه د بنگال څخه نه و تللي چې خبر ورته ورسید چې پرتګالیانو دهغه په ولکه شوو سیمو باندې دیرغل اودهغو سیمو د ولکه کولو له پاره پلان جوړ کړې دي. پرتګالیانو دمهارت د پاته شونو فوځیانو سره یو ځای، چې د خواص خان د حملې څخه اخوا دیکخوا تنبیدلي و، له ځانه سره را یو ځای کړي و او پخپله دمهارت یو سالاری ددې متحده لښکر مشر ټاکلې و چې پالامو نومیده. پالامو دمهارت د پاته شونو او پرتګالیانو څخه یو ستر لښکر جوړ کړ او د بنگال د مرکزي ښار ګوډ په لور یی حرکت پیل کړی و.

کله چې شیر شاه سوري ته دا خبر ورسید نو هغه خپل کوچ هملته تم کړ، بیا یی خواص خان را وغوښت، هغه وخت چې خواص خان د شیر شاه سوري څیمې ته را ننوت، نو ویی کتل چې هلته دشیر شاه سوري د کورنۍ دغو نه علاوه ګنگا هم ناسته ده. شیر شاه سوري خواص خان له ځانه سره کیناوه، او ورته یی وویل چې:

خواص خان زویه! ما غوښتل دلته زما د تخت ناستې د جشن د مراسمو په ترڅ کې ستا او د ګنگا ترمنځ د واده مراسم هم ادا کړم. ما په دې اړه د ګنگا سره هم خبرې کړې وې او هغه مې په دې راضي کړې وه خو زما د کورنۍ غړی وایی چې د خواص خان د واده مراسم باید ددې تخت ناستې د مراسمو څخه نور هم په ډیره خوشحالی او جوش سره ولمانځل شي. په دې خاطر هغوی ته د لږ څه وخت اړتیا وه، په دې خاطر ما دلته په بنگال کې ستا د واده مراسم وځنډول. ګوره زویه! ددوی نه علاوه ګنگا هم دلته ناسته ده خو هغه وایی چې لمړۍ دې خواص خان د ګیتا سره واده وکړي دهغې وروسته دې له ماسره. ووايه په دې اړه ستا آند څه ډول دي؟

د شیر شاه سوري دخبرو وروسته خواص خان خواړه خواړه ګنگا ته وکتل بیا یی په مراوې شانتته اواز وویل چې: درونده شیر شاه! دا خود ګنگا د سینې پراخوالي دې، دهغې اخلاقي لوړ مقام دې چې دخپله ځانه ګیتا ته زیات اهمیت او درنښت ورکوي. د شهزادګۍ په بڼه چې هغې خپل ځان دومره بدل کړې دي، نو زما مهربانه! زه پوهیږم چې ګنگا په سهې معنا باندې ددې وړه چې زما د ژوند ملګرې وګرځي. اوه پوهیږم چې کله چې ګنگا زما د ژوند ملګرې وګرځي نو زما د ژوندانه ټول کمښتونه به پخپله له منځه ولاړ شي.

د خواص خان د خاموشه کیدو وروسته شیر شاه سوري یو ځل بیا په خبر وپیل وکړ او ویی ویل چې: ګوره خواص خان زویه! زما ټوله کورنۍ ستا او د ګیتا، او ترڅنګ یی د ګنگا د واده د مراسمو په برابرولو کې شپه او ورځ کار کوي، هغوی ستا نه علاوه د ګنگا او ګیتا له پاره هم پریمانه کالي او نور ضروري شیان تیار کړي دي، زما د کورنۍ غړي په دې آند دي چې څرنګه چې ماتاته خپل زوی ویلي دي اود خپلې کورنۍ غړي مې ګرزولي یی نو په دې خاطر به له تا او ستا د دواړو ښځو سره د لویو او زامنو په څیر سلوک کیږي. او تاسو ته به ټول هغه څه تیارېږي چې ما دخپلو زامنو او لویو له پاره دهغوی په ودنو کې تیار کړي و، ګوره خواص خان! زه اراده لرم چې څه وخت چې دا ټول کارونه تکمیل شي نو لمړۍ به ستا واده د ګیتا سره او بیا د ګنگا سره وکړم. ګوره زویه دا خویوه موضوع وه، اوس دبلي موضوع په لور راکم.

بله خبره داده چې تاته ډاګیزه ده چې دمهارت یو ملګرې چې پالامو نومېږي، د پرتګالیانو سره یو ځای شوې او ډیر ستر لښکر یی جوړ کړې دي او اوس دغه لښکر د ګوډ په لور را روان دي او غواړي په ګوډ باندې حمله وکړي، زویه! ما خپل لښکر په دوو برخو باندې

ويشلي ڊي، يوه برخه به همستا تر قومندي لاندې وي، هغه به له تاسره يو ځاي وي، او ته به د پالامو د مقابلي له پاره مخته ورځي. او هغه به د گود په لور د پرمختگ څخه منه کوي. زه هيلمن يم چې ته به په ډيره اسانه توگه پالامو ته ماتې ورکړې. خو د لښکر بله برخه به زه له ځانه سره واخلم او د گنگا د درياب غاړې غاړې ته به مخته ولاړ شم او د هماليون په حرکتونو او خوزبستونو باندې څارنه کوم. او دا به ځانته ډاگيزه کړم چې هغه اوس زما په اړه څه فکر کوي، ووايه چې په ډي اړه ته څه ويل غواړي؟

خواص خان تر لږه وخته پورې څه فکر کې ډوب و او بيا يې وويل چې: زما محترما شير شاه! دغه پريکړه چې تا کړې ډيره مناسبه او برابره پريکړه ده. زما په آند چې مونږ بايد همدا نن حرکت وکړو او ته هم دخپل نيمايي برخې لښکر سره يو ځاي د گنگا د درياب په لور ولاړ شه. زه به دخپل لښکر سره يو ځاي د گود په لور ولاړ شم او د پالامو د لارې د بندولو هڅه به وکړم. شير شاه سوري ورته وويل چې په ډي اړه ته دخضر خان څخه هم مرسته تر لاسه کولې شي. خو خواص خان ورته وويل چې:

نه، درونده شير شاه! زه داسې کول نه غواړم. زه غوره گڼم چې خضر خان دخپل لښکر سره يو ځاي هملته په گود کې و او سپري، او زه به په يواځې ځان دخپل لښکر سره يو ځاي د پالامو مقابلي ته ور و دانگم، دا په ډي خاطر چې که زه د پالامو سره و نښلم او پالامو دخپل لښکر کومه برخه په گود د حملې له پاره را وليږي نو په هغه صورت کې به خضر خان دهغوي په مقابل کې موجود وي. خو که چيرې زه خضر خان دخپله ځانه سره يو ځاي د پالامو مقابلي ته يو سم نوبيا به د گود څخه دفاع کول شوني نه وي. که چيرې د بنمن په گود باندې ولکه وکړي نو بيا به ماته ستونزې او مشکلات نور هم زيات شي، زه به مجبور يم چې هغوي کلا بند کړم او دا کلابندي کيدې شي چې مياشتې مياشتې دوام وکړي، نو په خاطر غواړم چې خضر خان هملته په گود کې و او سپري، او زه به يواځې ځان د پالامو کار ور ختم کړم. هغه او د هغه لښکر ته داسې سزا ورکړم چې بيا د بنگال په لور د راتلو هڅه هم ونه شي کولاي.

کله چې خواص خان خبرې بندې کړې نو شير شاه سوري ورته وويل چې: خواص خان زويه! زه ډير خوښ يم چې ستا اراده ډيره ځواکمنه او ډيره پښخه ده. البته په ډي اړه زه له تاسره يوه بله خبره هم شريکوم. او هغه دا چې دلته ستا د راتلو تر مخه گنگا له ماسره خبرې کولې، هغې ويل چې دا ځل هغه هم غواړي د خواص خان سره يو ځاي جنگ کې گډون وکړي. خواص خان ورته په خندا کې وويل چې:

که چيرې هغه له ماسره دلته په لښکر کې ژوند کول غواړي، نو محترم شير شاه! زه به يې په خونۍ سره ومنم. او دا به دخپل ځان له پاره نيکبختي و گڼم، خو زه نه غواړم چې په ډي جنگ گنگا له ماسره و اوسي، ځکه ماته معلومه نه ده چې زه به د پالامو په خلاف کومو کومو ځايو کې مورچې او سنگرونه نيسم او يا به د کومو سختو حالاتو سره مخ کېږم. په ډي خاطر زه نه غواړم چې د پالامو سره د جنگ په وخت کې گنگا هم له ماسره يو ځاي په وړانو ويجاړو او گڼگونو کې دستونزو او تکليف وخت تير کړي، درونده شير شاه، د پالامو سره د ټکر وروسته، زه غواړم چې ډير ژر هلته د گنگا د درياب په غاړه له تاسره يو ځاي شم. تردې ځايه دخبرو کولو وروسته خواص خان خاموشه شو بيا يې د گنگا په لور وکتل او هغې ته يې نيغ په نيغه وويل چې:

گوره گنگا! زه هيلمن يم چې ته به زما د ډي وړانديز مخالفت ونه کړې، گوره گنگا! زه پوهېږم چې دهغې وخت حالاتو مونږ دواړه يو بل ته حواله کړي يو، که څه هم په تيرو وختو کې زما اوستا ترمنځه د بيلتون ترڅې لمحې تير شوې دي خو قدرت ته دا منظور وه چې زه او ته بيرته سره يو ځاي او د يوه زوند ملگري شو. گوره گنگا! ته زما په ډي پريکړه باندې مه خفه کېږه. زه دا ټول هر څه ستا د ارام او اسانتياو په خاطر کوم، ځکه چې د پالامو په مقابل کې ماته ډيرې منډې ترې او ستونزمن حالات په مخ کې دي. د ډي ترڅنگ زما په

لښکر کې بله کومه بڼه هم نه شته نو ځانته زوند به خوند در نه کړي او د ویرې احساس به کوي نو په دې اساس زه تاته وړاندیز کوم چې اوس زما سره په تللو باندې اصرار مه کوه. گنگا ورته په ډیره نرمه او د مینې ډکه ژبه وویل چې:

زه گنگا د دې جرئت نه لرم چې ستا وړاندیز ټال کړم، که چیرې ته د امانسبه گنې چې زما تگ له تاسره مناسب نه دې نوزه له تاسره د تللو له پاره اصرار نه کوم. او څنگه چې ته وایی همغسې به وکړم. ځکه چې ستا هره پریکړه ماته د حکم معنی لري. د گنگا د ځواب په اوږدو سره خواص خان خوشحاله او ډاډمن شو، د دې نه وروسته شیر شاه سوری او خواص خان دواړه د خیمې څخه را ووتل، لښکر یې په دوو برخو باندې وويشه، خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره د پالامو د خپلو له پاره روان شو، په داسې حال کې چې شیر شاه سوري دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د گنگا د دریاب غاړې ته کوچ وکړ.

۵۰

د بله اړخه د همایون حالات چې په چوسې کې د ماتې خوړلو وروسته ډیر خراب شوي و او لښکر یې خپل مورال له لاسه ورکړې و بیرته بڼه کیدو ته را نژدې شوی و. همایون د څلویښت شپینۍ ناروغتیا څخه هم روغ رمت راوتلې و او تر څنگ یې اندینمنو زړونو ته د امید او هیلو یوه روښنایی تر سترگو کیده. همایون د چوسې ماتې په غټ زړه او پوره حوصلې سره و زغمله، دهغه ورونو چې دهغه په غیاب کې کوم ناوړه سلوک کړې و هغوی پرې اوس ډیر زیات پښیمانه وو، همایون هم د زړه له کومې دخپلو ورونو دغه غلطې ورو بښله، او بیرته دخپلې مینې په غیږ کې را ټول کړل، خود شیر شاه سوري په لاسو د چوسا په سیمه کې دمغلو ماتې د تیموری کورنۍ د یووالي جذبه پوره کړه و ډه کړې وه.

مغلو د افغانانو څخه د زړه له کومې کرکه کوله. هغوی په دې آند و چې د دې نه مخته هغوی افغانان په سلونو ځله د جنگ په میدان کې ماتې کړي او تیښتې ته یې اړ کړي دي. هغوی ته دا آند چې اوس به افغانان پر هغوی غالبېږي د منلو او زغم وړ نه و. پایلې یې داشوې چې د سخت نه سخت باغي مغل هم د همایون څنگ ته راغې او دهغه سره یو ځای شو، د مغلو ستر ستر سرداران چې د دې نه مخته د همایون سره په ټکر کې و هغوی هم خپلې بسپنې د همایون په واک کې ورکړې او دخپلو وفاداریو په اړه یې ژمنه وکړه. په همدې وختو کې هلته په اکره کې د همایون په شاوخوا کې یولک فوځ را ټول شوې و، د دې نه علاوه دهغوی سره یو ډیره ستره او ځواکمنه توپخانه هم ملگرې وه چې قومندانې یې درومي خان زوی کوله.

په دې ورځو کې چې همایون د شیر شاه سوري پر خلاف په اکره کې خپل ځواکونه سره را ټولول او لښکرو جنگي تمرینات کول د همایون په ژوند کې یوه بله غمناکه پیښه را منځته شوه، همایون ډیر شریف او منلې حکمران و، نور مغروره او متکبر پادشاهان دهغه دخوې پر خلاف و، خو هغه دهغو خلکو څخه نه و چې د نادانا خلکو د خدمتونو اعتراف کوي او د نورو خلکو غلطۍ او گناهونه وربښي.

هغه لوبه چې د همایون په دربار کې پیل شوې وه، هغه څه داسې بیان شوې ده چې: د چوسا په جنگ کې د ماتې خوړلو نه وروسته، هغه وخت چې همایون په گنگا کې ډوبید و ته ورنژدې شوې و نو هغه وخت یو حبشي چې نظام نومیده دخپلو مشکونو په واسطه دهغه ځان او ژوند و ساته. هغه وخت چې نظام همایون د گنگا څخه را وويست او د دریاب غاړې ته یې راوست نو هغه وخت همایون د نظام سره

ژمنه کړې وه ، چې څرنگه چې هغه ورته په اوبو کې د غرقیدو څخه نجات ورکړې دي ، نو په دې خاطر به ورته درې ورځې پادشاهي ورکوي.

اوس چې همایون روغ رمت شوې و ، او د ناروغتیا څخه خلاص شوې و ، نو په دې خاطر یې غوښتل چې خپلې ژمنې ته عملی بڼه ورکړي ، هغه نظام هلته اګرې ته راوباله او په خپل موجودیت کې یې په تخت کیناوه او ټولو امیرانو ته یې دهغه د ادب کولو حکم وکړ . کله چې نظام شهنشاه شو نو تر درې ورځو پورې هغه چې څوک غوښتل مالا مال کړ او انعامونه یې ورکړل ، تر درې ورځو پورې د شاهي نظام ټوله واکمني د هماغه سره وه ، د همایون ورور مرزا پهنډال په دې وخت کې دلته موجود نه و . دهغه نه علاوه پاته ټول وزیران او رئیسان او سلاکاران هملته په اګره کې موجود وو . دهغوی هر یوه د نظام اطاعت او فرمانبرداری کوله .

په اګره کې له یوه اړخه د مغلو په دربار کې د خوشحالی جشنونه و خو د بله اړخه د سازشونو جالونه هم خپریدل . او د دې کار له پاره دا اخري ورځ وه ، ځکه چې نظام ته یې د پادشاهۍ په ورکولو سره خوشحالي ګانې کولې .

همایون د خپلې خوش مزاجۍ به اساس د خپلې کورنۍ ټول غړي خوشحالول خو د همایون خپل ورور کامران په خپله د همایون پر خلاف د سازشونو دغه جال خپراوه . همایون کامران ته د دهلي د تخت نه علاوه نور هر څه ورکړي و او په اخر کې د خپلې پیرزونيې له مخې هغه ته د جاگیر کاغذونه هم ورکړل خو د همایون دغې ټولو نیکو او پیرزونیو دهغه زړه ونه نیو .

هغه په څرګنده توګه د همایون وفاداره و او ډیرې لافې به یې هم وهلې او ویل به یې چې هغه په یواځې ځان د شیر شاه سوری د وهلو له پاره بسنه کوي ، خو په حقیقت کې دهغې په وینا وې هېڅ رینستونولي نه لیدل کیده . په دې ورځو کې کامران مرزا په ناڅاپي توګه ناروغه شو او هغه ته دا شک پیدا شو چې دهغه مشر ورور همایون ورته زهر ورکړې دي . د همایون په څیر د نیک سیرت خاوند ورور په اړه داسې شک پیدا کول پخپله د کامران مرزا ذلالت او جهالت باندې دلالت کاوه .

هغه وخت چې د اګرې په دربار کې دا ډول پیښې روانې وې نو په همدې ورځو کې همایون ته خبر راغې چې شیر شاه سوری د خپل لښکر سره د ګنګا د دریاب غربي څنډې ته را رسیدلې دي او د جنگ له پاره تیار دي . کله چې د شیر شاه سوری د مقابلې له پاره همایون د خپل هرور څخه د فوځ را استولو غوښتنه وکړه نو کامران مرزا ورسره د هر ډول تعاون او کومک څخه ډډه وکړه .

په دې وختو کې همایون د کامران مرزا پورې ډیرې هیلې تړلې وې ، ځکه کامران د کابل حکمران و . په همدې وخت کې همایون کامران مرزا ته په برگه وویل چې خپل یو شمیر فوځونه او سرداران له ماسره کومک ته پریږدي ، خو کامران دهغه پر خلاف سلوک خپل کړ او تر اخري حده پورې یې هڅې وکړې چې خپل ټول خلک له ځانه سره بیرته یوسي . هغه په پوره ظالمانه توګه د همایون غوښتنه رد کړه او خپل ټول فوځ یې له ځانه سره واخست . په دې وخت کې چې همایون دهغه تعاون ته سخته اړتیا درلوده کامران په ډیره بې حیايي سره د اګرې څخه کوچ وکړ او د لاهور په لور رهي شو .

د یو شمیر تاریخپوهانو وینا ده چې د لاهور په لور د کامران مرزا کوچ کول د ډیرې ناپوهۍ او غلطیو سره ملګري و ، دهغوی په آند چې کامران مرزا د اعمال د چغتایی دور پای ته رسیدل او د شیر شاه سوری د عروج له پاره بنسټ وګرځید . یو شمیر په دې آند هم دی چې که چیرې کامران مرزا داسې نا پوهه قدم نه وې پورته کړې نو شیر شاه سوری به هیڅکله هم د تخت او تاج خاوند شوې نه و . خو دا ټول د خیالاتو الوت دي ، حقیقت دا دی چې یو کامران نه و چې د شیر شاه سوری مخه یې نیولې وې ، بلکه که دهغه په څیر خو درجنه کامرانان

هم را پیدا شوې وې نو بیا به یی هم دشیرشاه سوری مخه نه وې نیولې او نه به یی هغه دخپلو مخو څخه را گرځولې وې. که چیرې کامران د اگری څخه لاهور ته نه وې تللې نو توپیر به یواځې همدومره و چې جنگ به لږ څه نور هم اوږد شوې و.

د اگری څخه د لاهور په لور د کامران مراز کوچ او بیا دهغه ځایه کابل او قندهار ته دهغه ورتګ پخپله د مغلو له پاره ډیره ګټور وګرځیدل، ځکه هغه وخت چې کامران مرزا د لاهور څخه کابل ته وخوږید نو په هماغه ورځو کې د ایران شهنشاه طهناسب هم په حرکت راغې او غوښتل یی په قندهار او کابل باندې ولکه وکړي نو که چیرې همداسې شوي وې نو بیا خو به د کامران مرزا حالت د دویمې د سپې په څیر ګرځیدل چې نه به چا په کور کې پرېښوده او نه به یی په بیدیا کې شپه تیریده. ددې خبر په اوریدو سره کامران مرزا په ډیره بیړه د لاهور څخه کابل ته ولاړ، هلته یی خپل فوځونه منظم کړل او بیا یی د قندهار په لور حرکت وکړ، کله چې د ایران پادشاه ته خبر ورسید چې د همایون ورور کامران لکه د توپان اوسیلې په څیر د کابل څخه د قندهار د دفاع له پاره را روان دې نو هغه د جنگ کولو څخه شاته شو، په دې توګه د کامران مراز لاهور ته او بیا دهغه ځایه کابل ته راتګ او بیا د خپل فوځ سره د قندهار په لور کوچ کولو په اساس قندهار د ایرانیانو د ولکې څخه په امن کې پاته شو.

د کابل او قندهار په لور د کامران مرزا د تللو وروسته همایون خپل زړه نه و تش کړې، هغه تر ۱۵۴۰ کاله پورې خپل ځان تیار کړې و، د ډیرو سترو سترو ستونزو سره سره بیا هم همایون دشیرشاه په مقابل کې دیر ستر فوځ برابر کړې و، دهغه د توپ خانې ځواک د شیرشاه سوري د توپ خانې څخه څو برابره قوي و، هغه خپل تجربه لرونکې افسران را مخته کړل، بیا همایون دخپل همدغې ستر ځواکمن لښکر سره یو ځای د تلوج په لور کوچ وکړ، شیرشاه سوري هم په همدې سیمه کې پراو کړې و.

د اگری څخه د کوچ کولو وروسته د همایون لښکر ګنگا ته د ورسیدو له پاره تر ټولو نژدې لاره خپله کړې وه، دغه لاره اوس د فرخ اباد او شمس اباد د سیمو څخه تیریږي او د بوجپور سیمې ته رسیږي. چې شیرشاه سوري د خپل لشکر سره همدلته پروت و.

شیرشاه سوري هم دیر محتاط انسان و، هغه هم د جنگ پیلامه کول نه غوښتل، هغه په دې آند و چې تر هغو چې دهغه سالار خواص خان د بنگال څخه راستون نه شي نو د همایون سره باید ټکر ونه کړي. هغو غوښتل چې د همایون په خوښتونو باندې څارنه وکړي. خو کله چې همایون دخپل لشکر سره یو ځای بوجپور ته را ورسید نو بیا شیرشاه سوري خپل شاته تګ بیغرتي و انگیرله نو په دې خاطر د جنگ کولو له پاره تیار شو.

د بوجپور په سیمه کې دواړه لښکرې یو بل ته مخ په مخ و دریدې، د شپاړسمې پیړۍ د غیږې دا ډاګ د ګنگا د دریاب په غربي برخه کې پروت و، خو اوس د دریاب د بهیدو د بهیر د بدلیدو په اساس شرقی غاړې ته راغلې دي. په هغه وخت کې به ددې ګودر څخه ډیرې قافلې تیریږي، دا ځای د اوسني فرخ اباد څخه اته میله لرې جنوب شرق او د قنوج د ښار دیرش میله لرې شمال غرب کې پروت دي.

شیرشاه سوري د پخوا څخه خپل فوځ د ګنگا ددې غاړې څخه لرې کړې و، دهغه پلان دا و چې هغه به د قنوج په سیمه کې تر هغو همایون د دریاب څخه تیریدو ته نه پرېږدي ترڅو چې په ستراتیژیکې توګه حرب دده په ګټه نه وي تمام شوې. هغه ددې مقصد له پاره په دریاب کې شته ټولې کشتۍ و نیولې او ټولې یی د ګنگا په شرقی برخه کې سره را ټولې کړې، دبله اړخه هلته په ګنگا کې به دشیرشاه سوري د کشتیو بیړۍ په پرلپسې توګه تلې راتلې او په غربي څنډو کې پرتو افغان فوځونو سره به یی اړیکې جوړول. همدې بیړۍ د بهوجپور څخه تر هانګر بورې د ټولو ګودرونو څارنه کوله.

اوس نو حالات داسې شوې و چې د درياب په يوې غاړه باندې همایون دخپلو لښکرو سره پړاو کړې و ، په داسې حال کې چې د درياب په بله غاړه باندې شیر شاه سوری په همدې ګودر دخپلو لښکرو سره پړاو کړې و . همایون د شیر شاه سوری د ځواک دمعلومولو له پاره دخپل لښکريوه برخه د شپینې عملیاتو له پاره هلته ور ولیږله . دهمایون دعسکرو دغې ډلې دشپې له اړخه دګنګا درياب په پورتنۍ برخه کې ترپښو لاندې کړاویا یی د شپې په تیاره کې د شیر شاه سوری په لښکر باندې عملیات وکړل . خوشیر شاه سوری هم بیدار و ، هغه دا عملیات په شا وتمبول او دهمایون دغه ډله چې د شیر شاه سوری د ځواک دمعلومولو له پاره راغلې وه په تینبته و تښتیدل .

د بهوجپور په سیمه کې د شیر شاه سوری په لاسو د همایون ددې چریکې ډلې دناکامۍ نه وروسته ، همایون خپل جنګي پلان بدل کړ ، اوس نو دهغه په لښکرو کې د شیر شاه سوري څخه ویره او دهشت را پیدا شوې و ، په دې خاطر دهغه لښکر کرار کرار د درياب دغاړې څخه په تللو پیل وکړ . هغوی اراده درلوده چې منزل په منزل تر قنوج پورې ځانونه ورسوي .

دقنوج په لور د تللو په وخت کې د درياب په غاړه همایون ته د شیر شاه سوری څو کیشتۍ تر سترګو شوې ، همایون په هغو باندې د ډزو کولو حکم وکړ ، ددې ډزو په پایلو کې د شیر شاه سوری یوه ډیره ستره کیشتۍ په اوبو کې غرقه شوه . او په دې توګه همایون دخپلو لښکرو سره یو ځای د درياب په غاړه تر قنوج پورې ورسید .

د بله اړخه شیر شاه سوری هم د مغلو د لښکرو سره یو ځای د درياب په بله غاړه باندې په کرار کرار روان و . قنوج ته د رسیدو سره سم د دواړو خواو لښکرې یو دبل په مقابل کې سره ودریدې . دهمایون د لښکر تر مخه چې د ګنګا د درياب کومه برخه وه نو دهغې شاته د قنوج ښار ګوتې پروت و . دهمدې ځایه همایون ته د خوراک څښاک او جنګ وسایل رارسیدل . دقنوج ښار چې څه موده د ګنګا په غاړه اباد شوې و اوس د درياب څخه پنځه میله لرې په غربي برخه کې پاته و .

په داسې حال کې چې د درياب په هغه بله غاړه د شیر شاه سوری لښکرو پړاو کړې و ، دا سیمه د بلګران سره نژدې پرته وه او شیر شاه سوری غوښتل د بلګران سیمه دخپل ځواک او قوت مرکز وګرځوي . په دغه سیمه کې چې شیر شاه سوری پړاو کړې و د جونپور څخه تر شمال شرق پورې شپږ میله واټن لري او د قنوج څخه یی هم واټن همدومره ویل کیږي .

همایون دخپل لښکر سره یو ځای د ګنګا په غربي سیمه کې پړاو کړې و په داسې حال کې چې شیر شاه سوري دهمدې ګنګا په شرقي برخه کې پروت و . په دې توګه دواړو لښکرو په خپل منځ کې درياب پوله ټاکلې وه او ارام پراته و . نه همایون او نه شیر شاه ، یوهم د درياب څخه تیریدو ته تیار نه و . او تر څنګ یی هیڅ اړخ نه غوښتل چې د جنګ په وخت کې یی درياب شاته وي . په دې خاطر دواړه ددې منتظرو و چې کوم یو به لمړی د درياب څخه د راتیریدو هڅې کوي .

د میاشتو میاشتو انتظار نه وروسته همایون د درياب څخه د راتیریدو هڅې پیل کړې هغه غوښتل چې د جنګ پیلامه پخپله وکړي ترڅو څه پایلې تر لاسه کړي خو دبله اړخه به شیر شاه سوری د درياب څخه د همایون د فوځونو د راتیریدو هره هڅه شنډوله .

په حقیقت کې شیر شاه سوري نه غوښتل دهمایون سره په دې وخت کې لاس وپنجه شي ، هغه ته د خواص خان له اړخه د کوم خبر د راتلو او پخپله د خواص خان دراتګ هیله وه . هغه غوښتل چې خواص خان دخپل لښکر سره یو ځای دلته را ورسېږي نو بیا به دهمایون پر خلاف پریکنده جنګ ته ملاتړي . په همدې خاطر دواړو لښکرو د ګنګا د درياب په دواړو غاړو باندې پړاو کړې و او میاشتې میاشتې

هلته پراته و. همايون به چې كله هم د درياب څخه د تيريد و هڅه كوله نوشير شاه سوري به دهغه وړاندې تگ شنه او ه ، ترڅو خواص خان ورسره را يوځاي شي.

۵۱

دشير شاه سوري څخه د جدا كيد و وروسته لمړۍ خواص خان د گوډ بنار ته ولاړ ، هلته د گوډ په بنار كې يې د هغه ځاي د حاكم حضر خان سره خبرې وكړې او هغه ته يې دا ډاگيزه كړه چې د بنمن پرې د حملې پلان لري ، نو په دې خاطر دې دخپل لښكر سره يو ځاي تيار و اوسي ، بيا يې خپله برخه لښكر له ځانه سره واخست او د جنوب په لور ولاړ . په هغه لاره چې پالامو د مهارت او پربتگاليانو مشترک لښكر له ځانه سره راخيستې و او د گوډ په لور را روان و نو خواص خان ورته د شپې په تيارو كې هملته په لاره كې كمين و نيوه ترڅو په پالامو باندې ناڅاپي يرغل وكړي او هغه دخپل لشكر سره د نابودۍ كندې ته وسپاري . خواص خان په دې خاطر د دې پلان څخه كار واخست چې د خواص خان مخابراتو هغه ته خبر ورکړي و چې خونړي او ظالم پالامو د خپلو لښکرو سره يو ځاي د گوډ د بنار په لور را روان دي ، او دهغه د لشکرو شميره د خواص خان د لشکر څخه نژدې پنځه هومره زياته ده . نو په دې اساس خواص خان د بنمن د لشکرو د شميرې د په نظر کې نيولو په اساس هملته د گوډ په لور په تلونکې لاره باندې کيناست ، هغه غوښتل په پالامو باندې شبخون وکړي او په دې توگه خپله غلبه او فتحه حتمي وگرځوي .

دبله اړخه د پالامو مخابراتو هم هغه ته خبر ورکړي و چې شير شاه سوري د گنگا په لور تللي دي او د بنگال د ساتنې له پاره يې خواص خان دخپل نيمايي لښكر سره يو ځاي پرې ايښې دي . خو خواص خان د پالامو مخابراتو ته د دې موقع ورنه كړه چې پالامو ته دهغه په لاره كې دخواص خان د كمين د نيولو په اړه خبر ورکړي ، او د دې نه يې خبر كړي چې خواص خان دخپل لشكر سره يو ځاي د گوډ په لاره كې ورته ناست دي . هغه د كمين نيولو دمخه ترڅو ميلو واټن پورې خپل نظامي مخابرات خپاره كړي و او هغوي په خپل نوبت سره د پالامو د ټولو مخابراتو د له منځه وړلو كار تر سره كړي و . په دې اساس پالامو ته دخواص خان كمين د كيناستو په اړه كوم معلومات تر لاسه شوي نه و .

دشپې په تيارو كې ، هغه وخت چې پالامو په ډيره بې احتياطي سره دخپل لښكر تر څنگ د گوډ په لور په لاره رهي و ، نو د شپې د تيارو نه په گټې اخستو سره پرې خواص خان توپانې سيليو او د اور د بڅركو په څير حمله وكړه . پالامو د خواص خان له لورې د داسې ناڅاپي حملې او يرغل انتظار نه درلود . هغه خو په دې آند و چې شير شاه سوري د گنگا د گوډ په لور ورغلي دي او خواص خان دخپلې برخې د لښكر سره يو ځاي د گوډ په ښار كې دهغه د حملې انتظار باسي ، نو په دې اساس پالامو دا فكر هم نه كاوه چې دا حمله دې خواص خان په خپله كړي وي .

دپالامو په لښكر باندې په بې خبرۍ كې خواص خان د دې ناڅاپي حملې څخه پوره پوره گټه پورته كړه ، هغه په هغه ځواک ، هغه قوت ، هغه ميرانې او هغه جرئت سره د پالامو په لښكر باندې حمله وكړه چې دپالامو لشكر يې په خپل منځ كې سره پرې كړ او دهغوي د منځ او اړخونو څخه په كې تير را تير شو . او په دې ترتيب يې دپالامو د لښكرو زرگونه كسان د تيغه تير كړل .

دپالامو د لښكرو په منځ كې د ورگډيدو او دهغوي د منځنيو ليكو د ماتولو وروسته خواص خان ، دهغه د لښكرو په شاتنۍ برخې باندې يرغل وروست . په دې يرغل كې هم خواص خان هغه ميرانه و ښووله چې د پالامو د لښکرو وروستنۍ ليکي يې د فنا سره مخ کړي .

هغه وخت چې پالامو د خپل لښکر د مخکښو لیکو څخه شاتنیو لیکو ته راته ، تر هغه وخته پورې خواص خان دهغه شاتنی لیکي په پوره ځواک سره ځپلې وې.

پالامو د خپل لښکر ددې حالت په کتلو سره ډیر وار خطا شو خو سمدستي یې هڅه وکړه خپل ځان را سنبال کړي ، هغه یې له ځنډه د لښکر پاتې برخه را واخسته او د خواص خان پر خلاف یې خپله وینه تویونکې حمله پیل کړه. خو تردې وخته پورې خواص خان پالامو ته پوره زیان ور رسولې و ، د پالامو لښکرو ته د همدې زیان په واسطه د خواص خان لښکر په ډیرې قوي حوصلې سره مخکې تللې ، په دې اساس کله چې پالامو په خواص خان باندې ځوابي یرغل وکړ نو د خواص خان په لښکرو یې کوم خاص اغیز ونه کړ. په همدې وخت کې دواړو لښکرو د بنگال په دې دښتو کې یو د بل پر خلاف خپلو وینه تویونکو حملو او جنگ ته دوام ورکړ. د شپې په همدې تیارو کې د بنگال زمکې دمړو او وینو د بهیر نمونې وگرزیدې

د شپې په تیارو کې د پیل شوې دغه جنگ په پایلو کې خواص خان پالامو ته ډیره بده ماتې ورکړه ، او دهغه لښکر یې په عامه توګه د تیغه تیر کړ. د سهار د لمر د را ختلو تر مخه خواص خان د پالامو د ټول لښکر څخه بیغمه شوې و ، پالامو هم په دې جنگ کې له منځه تللې و او دهغه د فوځ په ټولو شیانو او وسایلو باندې د خواص خان لښکرو ولکه کړې وه ، بیا خواص خان د خپلو ټولو شتو سره یو ځای ، د جنگ ټول لاسته راغلی آسونه او د سپرلۍ نور حیوانات له ځانه سره بار کړل او د گنگا د دریا په هغه لوري ته یې د خپل فوځ سره یو ځای کوچ وکړ. او هغه ځای ته ولاړ چېرې چې ورته شیر شاه سوری انتظار کاوه.

۵۲

کله چې شیر شاه سوری ته خبر ورسید چې دهغه ستر سالار خواص خان د خپلې برخې د لښکر سره یو ځای دهغه پر او ته رانزدې شوې دې ، نو هغه سمدستي همایون ته خپل قاصد ورواستوه ، هغه قاصد د همایون سره د دریا په هغه غاړه یو ځای شو او همایون ته یې د شیر شاه سوري د پیغام ورساوه چې : اوس نو ستا خوښې پورې اړه لري چې ایا ته د دریا په دې غاړې ته راپور یوځې او که زه د دریا په هغه غاړې ته در پور یوزم او له تاسره و جنگیږم او که ستا د فوځ د راتلو له پاره ګودر پرېږدم تر څو ستا لښکر د جنگ له پاره دی لوري ته را واورې. همایون بیرته د همدې قاصد په خوله شیر شاه سوری ته ځواب را ولیږه چې شیر شاه سوری باید د دریا په څخه د تیریدو په خاطر ګودرونه خالي کړي تر څو زه د خپل لښکر سره یو ځای د دریا په څخه تیر او د جنگ نغاړه هملته و ټنګوم شیر شاه سوري د همایون ددې وړاندیز سره موافقه وکړه او خپل لښکر یې د گنگا د دریا په دغاړې څخه درې څلور میله واټن لرې تر بلګران پورې نژدې و ورساوه او هملته یې پراو وکړ.

بلګران ته په ورسیدو سره شیر شاه د خپل لښکر د دفاع له پاره خنډونه وویستل او هغه یې هملته کلابند کړ ، ددې خنډونو شاته یې خپله توپخانه نصب کړه او په هغې یې تجربه لرونکې ماهرین و ټاکل او ورته یې حکم وکړ چې د جنگ په وخت کې ملاتړ لې ولاړ وي.

هغه وخت چې شیر شاه سوری د دریا په ګودر پرېښود او شاته تر بلګرامه پورې ولاړ نو بیا د همایون د حکم له مخې د دریا په څخه د تیریدو له پاره یو پول جوړ کړل شو او همایون پرې د خپلو لښکرو سره یو را تیر شو. د دریا په څخه د راتیریدو وروسته چې همایون د خپل لښکر سره یو ځای په کومه سیمه کې پراو کړې و ، دهغه ځای ښې اړخ ته یوه ناله وه. دا ناله به د برسات په موسم کې د اوبو ډکیده او اوبه به یې د گنگا په دریا کې ور پریوتې. همایون هم د پراو د ځای څخه د شیر شاه سوری په څیر یو ستر خنډ وویست ،

توپونه یی دهغې شاته نصب کړل او نوې مورچې یی جوړې کړې. همایون د شیرشاه سوری په مقابل کې د جنگ له پاره همغه طریقه خپله کړه چې څه موده مخته دپاني پت په میدان کې بابر د ابراهیم لودهي په مقابل کې استعمال کړې وه.

د گنگا د دریاب څخه د تیرید وروسته ، پر هغه ځای چې همایون د خپل لښکر سره یو ځای پر او کړې هغه یو پاک ډاگ او پراخه میدان و. هلته به په بارانو کې او به راتللې. دې ځای د بلگران نه نژدې درې میله واټن درلود. څرنگه چې همایون د اپریل په میاشت کې د گنگا د دریاب څخه تیر شوې و او هملته یی پر او کړې و ترڅو د شیرشاه سوری سره و جنگیږي. هغه په دې ډاډمن و چې د بارانونو موسم لرې دې او په گنگا کې هم د کلني سیلاب د راتلو شونتیا وې کمې دې.

نژدې یوه میاشت شیرشاه او همایون یو بل ته مخامخ پراته و. هیڅ لورې د جنگ د پیلامې له پاره لمریتوب نه کاوه. تردې وخته خواص خان هم د شیرشاه سوري سره را یو ځای شوې و ، اوس نو شیرشاه سوري هم ډاډمن شوې و ځکه چې دهغه متحده لښکر د جنگ کولو له پاره هره گړۍ تیار ولاړه.

د بارانونو موسم لا تر اوسه پورې ډیر لرې و. خو داسې څرگندیده چې د همایون ستورې په څرخیدو وي ، ځکه د ۱۵۴۰ ز کال د مئی په میاشت کې د بادونو ، گرمیو او توپانو له کبله دوخته مخته بارانونه پیل شول. او د گنگا په دریاب کې د سیلاب د راتلو په اساس د مغلو د لښکرو پر او د اوبو لاندې راغې. په دې خاطر همایون خپل پر او د مخکنی ځای څخه پورته کړ او لږ څه پورته ځای ته یی یوړ.

د پر او ددې انتقال نه وروسته همایون د شیرشاه سوری سره د ټکر کولو له پاره هوډ وکړ. ددې هوډ سره سم یی په خپلو لښکرو کې د جنگ نغاړه و ټنگوله ، د شیرشاه سوری لښکر هم ددې نغاړې په مقابل کې خپل ډول وواځه. په دې توگه دواړه لښکرې د جنگ له پاره په لیکو کې تیارې شوې.

همایون خپل لښکر په پنځو برخو وویش ، د لښکر منځنۍ برخه یی د خپلې قومندې لاندې پریښوده ، ښې اړخ له پاره یی خپل یو باوری سالار و ټاکه او د چپ اړخ له پاره یی هم خپل ورور مرزا عسکري قومندان و ټاکه ، د لښکرو په لمرنۍ ډله باندې یی خپل بل ورور مرزا بهنډال قومندان و ټاکه ، او د لښکرو پنځمه برخه یی د خپل کاکا زوی ناصر مرزا تر قومندې لاندې ورکړه. ددې پنځمې برخې عسکرو ته یی دا دنده هم ور وسپارله چې هغوی به د لښکرو د شا له اړخه دوه کارونه تر سره کوي ، لمرۍ دا چې هغوی به د لښکرو د پر او ساتنه کوي او دویم دا چې د شا له اړخه به څارنه کوي چې د ښمن پرې د شا له اړخه حمله ونه کړي او په دې ترتیب لښکر ته زیان ونه رسیږي.

د بله اړخه شیرشاه سوری خپل لشکر د پنځو په ځای په څلورو برخو وویش. منځنۍ برخه شیرشاه سوري د خپله ځانه سر و ساتله تر څنگ یی هیبت خان هم له ځانه سره ملگرې کړ. د ښې اړخ قومنده یی جلال الدین جالو ته ورکړه او دهغه سره یی یوشمیر نور سرداران او سالاران د معاونینو په توگه و ټاکل. د چپ اړخ قومنده یی د خپل مشر زوی عادل خان ته ورکړه او برهم جیت او څو نور سالاران یی ورسره معاونین و ټاکل ، خو د لښکرو لمرنۍ ډله یی د خواص خان د قومندې لاندې ورکړه ، په دې ډله کې د شیرشاه سوری د جنگ د ډگر ډیر غښتلې او تکړه زړه ور عسکر او سالاران ور گډ شوي و.

همایون د جنگ پیلامه وکړه. دهغه ورور مرزا بهنډال لمرنې کس و چې جنگ یی پیل کړ. هغه د همایون د لښکرو د لمرنۍ مخکښې ډلې قومندان و ، مرزا بهنډال یو اوږد چکر و خوړ او بیا یی د شیرشاه سوری د فوځ په چپ اړخ باندې گزار وکړ ، د شیرشاه سوری د فوځ

ددې برخې قومنده د جلال الدين جالو په لاسو کې وه. د مرزا بهنډال د حملې نه وروسته دهغه ورور مرزا عسکري هم په فعاليت پيل وکړ، هغه هم د جلال خان جالو په لښکرو ورپريوت. دواړو مرزا عسکري او مرزا بهنډال دا انگيرله چې که چيرې دواړه په يوه وارد شيرشاه سوري د عسکرو په دې برخه چې د جلال خان جالو تر قومندې لاندې دې حمله وکړي او هغوي له منځه يوسي نو سوبه به يې ډاډمنه شي.

خودا د مرزا عسکري او مرزا بهنډال بې عقلي ثابته شوه، ځکه هغه وخت چې مرزا عسکري او مرزا بهنډال د جلال الدين جالو د قومندې لاندې عسکرو باندې ورپريوتل نو په همدې وخت کې خواص خان هم د يوه توپانې حرکت په اساس د همايون د فوځ په اخري برخې باندې يرغل وروست او دمغلو د لښکرو په اخري برخه چې قومندانې يې د همايون د کاکا زوي ناصر خان مرزا کوله تر خپل خونړۍ او ناخاپۍ بريد لاندې راوست. خواص خان په ډيره کمه موده کې د ناصر مرزا برخه لښکرو وځپاوه، دهغه لښکري د تيغه تير کړ او پخپله ناصر مرزا و تنبديد او د همايون په زړه کې ورننوت. د ناصر مرزا د لښکرو د تباهي وروسته خواص خان د مغلو د لښکرو بڼې لورې ته چې د مرزا عسکري د قومندې لاندې يې حملې کولې ورغې، خو لمړۍ يې د مرزا بهنډال د لمړنيو جنگيدونکو ډلو تر شا حمله وکړه، دهغه دا حمله دومره سخته او خونړۍ وه چې د همدې حملې له مخې د شيرشاه سوري دغه ستر قومند ان خپل ځانته د فتحې ټولې دروازې پرانستلې.

مرزا بهنډال د جنگ په پيلامه کې ډيره ستره غلطۍ کړې وه، هغه ته په کار و چې دخپلو لمړنيو مخکښو جنگي کسانو سره يې د خواص خان حرکات تر څارنې لاندې نيولې وې، هغه يې دخپل ځان سره مشغول کړې وې او پري ايښې يې وې چې د لشکر و نورې ډلې يو د بل سره ټکروکړي او د هر څوک دخپل برخه ليک څخه په ښه توگه خبر شي.

خوداسې و نه شول، هغه وخت چې مرزا بهنډال چکر وخوړ او بيا يې د جلال الدين جالو په لشکر باندې را کيښودل نو مرزا عسکري هم دهغه سره ملگرې شوې و او د شيرشاه سوري د ميمني اړخ په ريښتني توگه ددې دواړو دمقابلې کولو توان نه درلود او وروسته تللو ته اړ شوې و، خود مرزا بهنډال ددې غلطيو څخه خواص خان ډيره گټه پورته کړه او د همايون په ډيرې کمزورې برخې باندې يې حمله وکړه او دا کمزورې برخه د لښکرو شاتنۍ برخه وه چې قومنده يې د مرزا ناصر په لاسو کې وه، خواص خان دمغلو د لښکرو دا برخه د سترگو په رپ کې له منځه يوړه.

د مغلو د لښکرو د شاتنۍ برخې د له منځه وړلو وروسته کله چې خواص خان د مغلو د لښکرو په لمړنۍ مخکښې برخې او دهغوي په ميسره باندې يرغل وروست نو د همايون د لښکر زړه هم دهغې ددې ناخاپۍ حملو څخه اغيزمن شوې و، ددې حتمي پايلې داشوې چې ددې برخې لښکر هم د خواص خان حملو د هيبت څخه د تيښتې لارې خپلې کړې او د پناه په خاطر يې دخپل لشکر منځنۍ برخې ته ځانونه ور رسول. ددې برخې قومنده پخپله د همايون په لاسو کې وه. په دې توگه د همايون د لښکر هغه برخه چې په منځ کې پرته وه هغه ددې را تنبديدلو عناصرو د بيروبار په اساس نه مخته تللې شوه او نه يې چپ او بڼې لورې ته قدم اخستلې شو، او نه دهغوي له وجې توپخانې خپل کار پيلولې شو، که څه هم دهغوي په مقابل کې د ښمن پروت و خو هغوي د خپلو را تنبديدلو دهجوم په واسطه مات رامات شوي و.

دشیرشاه سوری څخه جدا کیدو وروسته لمړې خواص خان د ګوډ ښار ته ولاړ، هلته د ګوډ په ښار کې یې د هغه ځای د حاکم حضر خان سره خبرې وکړې او هغه ته یې دا ډاګیزه کړه چې دښمن پرې دحملې پلان لري، نو په دې خاطر دې دخپل لښکر سره یو ځای تیار او اوسي، بیا یې خپله برخه لښکر له ځانه سره واخست او د جنوب په لور ولاړ. په هغه لاره چې پالامو د مهارت او پربتګالیانو مشترک لښکر له ځانه سره راخیستې و او د ګوډ په لور را روان و نو خواص خان ورته د شپې په تیارو کې هملته په لاره کې کمین و نیوه ترڅو په پالامو باندې ناڅاپي یرغل وکړي او هغه دخپل لشکر سره د نابودی کندی ته وسپاري. خواص خان په دې خاطر د دې پلان څخه کار واخست چې د خواص خان مخابراتو هغه ته خبر ورکړي و چې خونړي او ظالم پالامو د خپلو لښکرو سره یو ځای د ګوډ د ښار په لور را روان دي، او دهغه د لشکر و شمیر د خواص خان د لشکر څخه نږدې پنځه هومره زیاده ده. نو په دې اساس خواص خان د دښمن د لشکر د شمیرې د په نظر کې نیولو په اساس هملته د ګوډ په لور په تلونکې لاره باندې کیناست، هغه غوښتل په پالامو باندې شبخون وکړي او په دې توګه خپله غلبه او فتحه حتمې وګرځوي.

دبله اړخه د پالامو مخابراتو هم هغه ته خبر ورکړي و چې شیرشاه سوری د ګنګا په لور تللي دي او د ښکال د ساتنې له پاره یې خواص خان دخپل نیمایي لښکر سره یو ځای پرې ایښې دي. خو خواص خان د پالامو مخابراتو ته د دې موقع ورنه کړه چې پالامو ته دهغه په لاره کې دخواص خان د کمین د نیولو په اړه خبر ورکړي، او د دې نه یې خبر کړي چې خواص خان دخپل لشکر سره یو ځای د ګوډ په لاره کې ورته ناست دي. هغه د کمین نیولو دمخه ترڅو میل و اټن پورې خپل نظامي مخابرات خپاره کړي و او هغوی په خپل نوبت سره د پالامو د ټولو مخابراتو د له منځه وړلو کار تر سره کړي و. په دې اساس پالامو ته دخواص خان کمین د کیناستو په اړه کوم معلومات تر لاسه شوې نه و.

د شپې په تیارو کې، هغه وخت چې پالامو په ډیره بې احتیاطۍ سره دخپل لښکر تر څنګ د ګوډ په لور په لاره رهي و، نو د شپې د تیارو نه په ګټې اخستو سره پرې خواص خان توپانې سلیو او د اور د بڅرکو په څیر حمله وکړه. پالامو د خواص خان له لورې د داسې ناڅاپي حملې او یرغل انتظار نه درلود. هغه خو په دې آند و چې شیرشاه سوری د ګنګا د ګوډ په لور ورغلي دي او خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د ګوډ په ښار کې دهغه د حملې انتظار باسي، نو په دې اساس پالامو دا فکر هم نه کاوه چې دا حمله دې خواص خان په خپله کړي وي.

د پالامو په لښکر باندې په بې خبرۍ کې خواص خان د دې ناڅاپي حملې څخه پوره پوره ګټه پورته کړه، هغه په هغه ځواک، هغه قوت، هغه میرانې او هغه جرئت سره د پالامو په لښکر باندې حمله وکړه چې د پالامو لشکر یې په خپل منځ کې سره پرې کړ او دهغوی منځ او اړخونو څخه په کې تیر را تیر شو. او په دې ترتیب یې د پالامو د لښکرو زرګونه کسان د تیغه تیر کړل.

د پالامو د لښکرو په منځ کې د ورګډیدو او دهغوی د منځنیو لیکو د ماتولو وروسته خواص خان، دهغه د لښکرو په شاتنۍ برخې باندې یرغل وروست. په دې یرغل کې هم خواص خان هغه میرانه و ښووله چې د پالامو د لښکرو وروستنۍ لیکې یې د فنا سره مخ کړې. هغه وخت چې پالامو د خپل لښکر د مخکنيو لیکو څخه شاتنیو لیکو ته راته، تر هغه وخته پورې خواص خان دهغه شاتنۍ لیکې په پوره ځواک سره خپلې وې.

پالامو دخپل لښکر ددې حالت په کتلو سره ډیر وار خطا شو خو سمدستي یې هڅه وکړه خپل ځان را سنبال کړي ، هغه به له ځنډه د لښکر پاتې برخه را واخسته او د خواص خان پر خلاف یې خپله وینه تویونکې حمله پیل کړه . خو تر دې وخته پورې خواص خان پالامو ته پوره زیان ور رسولې و ، د پالامو لښکرو ته د همدې زیان په واسطه د خواص خان لښکرې په ډیرې قوې حوصلې سره مخکې تللې ، په دې اساس کله چې پالامو په خواص خان باندې ځوابي یرغل وکړ نو د خواص خان په لښکرو یې کوم خاص اغیز و نه کړ . په همدې وخت کې دواړو لښکرو د بنگال په دې دښتو کې یو د بل پر خلاف خپلو وینه تویونکو حملو او جنگ ته دوام ورکړ . د شپې په همدې تیارو کې د بنگال زمکې دمړو او وینو د بهیر نمونې وگرزیدې

د شپې په تیارو کې د پیل شوې دغه جنگ په پایلو کې خواص خان پالامو ته ډیره بده ماتې ورکړه ، او د هغه لښکر یې په عامه توګه د تیغه تیر کړ . د سهار د لمر د را ختلو تر مخه خواص خان د پالامو د ټول لښکر څخه بیغمه شوې و ، پالامو هم په دې جنگ کې له منځه تللې و او د هغه د فوځ په ټولو شیانو او وسایلو باندې د خواص خان لښکرو ولکه کړې وه ، بیا خواص خان دخپلو ټولو شتو سره یو ځای ، د جنگ ټول لاسته راغلی آسونه او د سپرلۍ نور حیوانات له ځانه سره بار کړل او د ګنګا د دریا ب هغه لورې ته یې دخپل فوځ سره یو ځای کوچ وکړ . او هغه ځای ته ولاړ چېرې چې ورته شیر شاه سوری انتظار کاوه .

د غم او مصیبت په دغه ډک ساعت کې ، یعنې هغه وخت چې خواص خان د همایون فوځ په ډیره بده ورځ اخته کړې و نو شیر شاه سوری هم دمغلو د لښکرو په میسره باندې حمله وکړه ، دمغلو ددې ځای لورې قومندان مرزا عسکری و . د شیر شاه سوری دا چال ډیر پریکنده و خلید ، ځکه دمغلو لښکر په میسره کې د شیر شاه سوری تر مخ ټینګ نه شو او هغوی هم د لښکرو زړه ته ور وتښتیدل . په دې توګه ، کله چې ددرې واړو خواو څخه دمغلو د لښکرو ماتې خوړلې د لښکر زړه ته را ټولیدل نو د همایون دغه منځنې لښکر په خپله به کاره و ګرزید . د همایون په لښکرو کې د همدې را تښتیدلو عناصرو په واسطه یو ډول بې نظمې راپیدا شوه ، دبله اړخه خواص خان د پخوا څخه د همایون د لشکر شاتنۍ برخه له منځه وړې وه او د هغې د له منځه وړلو وروسته خواص خان د همایون د لښکر په زړه او میسره دواړو باندې یرغل وروستې و ، په همدې خاطر هغه خپله ټوله توجه د همایون د لښکر هغه مخکښې ډلې لورې ته را و ګرځوله چې قومنده یې د مرزا بهنډال په لاسو کې وه . شیر شاه سوري هم د همایون د لشکر منځنۍ برخه په دې خاطر د نظر و غورځوله چې د نورو ځایو څخه د ماتې خوړلو عسکرو د راتښتیدو په اساس دهغوی حرکت محدود شوې و ، شیر شاه سوري د همدې وخت نه په ګټې اخستو سره د میسرې په لور مخه کړه ، اوس خو حالات داسې شوي و چې د همایون د لښکر منځنۍ برخه د حرکت نه وتلې وه ، تر څنګ یې د خواص خان په حملې دهغوی شاتنۍ برخه هم د مرګ او تیښتې سره مخ شوي و او جلال الدین جالو او شیر شاه سوري دواړو د میسرې د لښکرو د له منځه وړلو له پاره خپلې تورې کارولې . همدا راز د همایون د لشکر میمنه کې د شیر شاه سوري مشر زوی عادل خان په پوره میرانه جنگیده او غوښتل یې چې د همایون د لښکرو د میمنې لورې ته هم ماتې ورکړي .

د لرې شیبې دروند وینه تویونکي جنگ نه وروسته همایون ډیره بده ماتې وخوړه او دخپل لښکر سره یو ځای و تښتید ، د همایون ټول لښکر د ګنګا د هغه پول په لور و تښتید چې همایون د دریا ب څخه د تیریدو په خاطر څه موده مخکې جوړ کړې و . په دې وخت کې دریا ب د جنگ د میدان څخه په پنځه میله واټن کې پروت و . د ماتې خوړلو وروسته د همایون په لښکر کې منډې تر رې پیل شوې وې . ددې پایلې دا شوې چې په پول باندې دخلکو د ډیرښت په واسطه ، پول په منځ کې دوه ځایه شو ، او په هغه باندې تیریدونکي ډیر خلک یا هملته تر پښو لاندې شول او یا د ګنګا په دریا ب کې ژوندي ډوب شول .

هغه وخت چې پول مات شو نو همایون هم دخپل فیل سره یو ځای د پول د پاسه تیریده . په دې اساس همایون هم دخپل فیل سره یو ځای په گنگا کې ور ولوید ، خو په دریاب کې د لویدلو وروسته فیل په مکمله توگه همایون خوندي و ساته او په لامبو یی دهغه ځایه بلې غاړې ته یوړ .

کله چې دهمایون فیل غاړې ته ورسید نو دهمایون یوه سالار همایون ته آس را وړاندې کړ ، په دې وخت کې همایون لوڅ سر او لوڅې پنبې و . هغه خلک چې د جنگ څخه را تنبیدلې و اودهغه خوا ته را رسیدلې و دهغوې سره یو ځای د لیونې په څیر د اگری په لور روان شو . کله چې دهمایون قافله د اگری او قنوج تر منځ د بهوگا و ته نژدې ور ورسیده ، نو دشاوخوا وسله والو جتانو بد معاشو دهقانانو چې ډیره کې یی غله او داړه ماران و دهمایون سره ډیره بده وضعه وکړه او هغه ته یی د ډوډۍ او خوراک د ورکولو څخه انکار وکړ . ددې نه علاوه یی دهمایون هغه عسکر چې اخوا د یخوا را تنبیدلې و او همایون غوښتل هغوې بیرته له ځانه سره را یوځای کړي ، له منځه یوړل .

کله چې همایون ته خبر ورسید چې دې بد معاشو جتانو دهغه د لښکرو په وژلو پیل کړې دې نو هغه خپل ورور مرزا بهنډال ، مرزا عسکری او دکاکا زوی مرزا ناصر ته حکم وکړ چې دې گستاخو او سرکشو جتانو ته سزا ورکړي . مرزا عسکری نه غوښتل دهمایون دا حکم ومني . پایلې یی داشوې چې دمرزا عسکري او مرزا ناصر تر منځ بحث گرم شو او خبره تر یخوالي ته ورسیده . ناصر مرزا عسکري د اس په قمچینه وواهه . مرزا عسکري ولاړ او همایون ته یی دخپل کاکا د زوی ناصر میرزا څخه گیله وکړه خو کله چې همایون دخپل کاکا د زوی څخه په دې اړه پوښتنه وکړه نو په دې اړه یی ناراضه شو او دخپل جاگیر په لور سنبل او مراد اباد ته ولاړ .

د مرزا عسکري د تللو وروسته مرزا بهنډال او ناصر مرزا دواړه ددې جتانو دځپولو له پاره ولاړل . خو دا جت غله او داړه ماران پوره وسلوال و او شمیره یی هم کمه نه وه . په دې خاطر هغوې دهمایون ددې پاته تنبیدلی لشکر سره دجنگ له پاره تیار شول . ددواړو خواو تر منځ ښه جنگ وشو خو په اخر کې دهمایون لښکرو دې غلو جتانو ته ماتې ورکړه او هغوې هم د تیښتې لار و نیوله . دجتانو عادت دا و چې تل به د مصیبت وهلو په مخ کې د وحشي حیواناتو په څیر دریدل خو کله به چې د کوم ځواکمن سره مخ کیدل نو بیا به د امن شامتولي گرزیدې .

د جتانو سره د جنگ او جدل وروسته همایون دخپل پاته عسکرو سره د بهوگا و څخه دغرب په لوري روان شو . او دریمه ورځ د لمر پریوتو د مخه اگری ته نژدې ور ورسید . دگنگا سره نژدې دشیر شاه سوری د لاسو څخه دماتې خوړلو وروسته همایون دومره زړه بدې او ستومانه شوې و چې داگری کلا ته د ننوتلو څخه یی هم ډډه وکړه . بلکه دیوه کس شیخ رفیع الدین په کور کې یی ډیره جوړه کړه . دلته د اوسیدو په وخت کې شیخ رفیع الدین ورته مشوره ورکړه چې لاهور ته ولاړ شي او دشیر شاه سوری په مقابل کې دې یوځل بیا دخپل برخلیک له پاره و جنگیږي .

په اگری کې د اوسیدو په وخت کې همایون په فکري اړخه ډیر خپور و ور معلومیده . په دې وختو کې یی هیڅ ډول پریکړه نه شوای کولې . دلته د اوسیدو په وخت کې یی خپل ورور مرزا بهنډال ته حکم وکړ چې هغه دې د شاهي حرم پورې اړونده ښځې د کلا څخه را وکارې . په دې ښځو کې دهغه خور گلبدن هم شامله وه . همایون غوښتل دغه ټولې ښځې په خپلو لاسو ووژني تر څو دهغوې برخلیک د شیر شاه سوری لاسو کې ونه لویږي .

خو دمرزا بهنډال دهمايون په دې حکم باندې نيوکه وکړه او ژمنه يې وکړه چې هغه به تر لاهوره پورې ددی ټولو ښځو د خوندي وړلو دنده په غاړه اخلي. همايون هم خو ورځې په اکره کې پاته شو او بيا يې اکره پخپله خپل برخليک ته پريښوده او ترې ولاړ. هغه دفتح پور سيکري سيمې ته چې د اکرې څخه شل ميله واټن کې وه ولاړ. دا د هندوستان څخه د مغلو د هجرت پيلامه وه. هر لورې دحشر دورځې په څير غم خپور و. داسې څرگنديده چې داسرافيل شپيلۍ پوکې کړې وي ځکه هرې لورې ته چغې، سورې، ژړاوې او وايلاوې وې. خو دهغه رذيل خوې هغه تر اخره پورې نه پريښود. دهمايون په خپلو ملگرو کې تر اوسه پورې غداري موجوده وه، د فتح پور سيکر کې يو ناڅرگنده کس همايون په غشي وويشت، خو همايون خوندي پاته شو خو يو ملگرې يې زخمې شو.

همايون دخپلو ملگرو سره هلته په فتح پور سيکر کې يواځې يوه ورځ تم شو او بيا د اوسني بهرت پور شمالي برخې ته دکاما نومي غرنۍ لړۍ څخه تير او دريواري سيمې ته ورسيد.

دبله اړخه شيرشاه سوری هم عجيب او غريب حالت درلود. ځکه هغه ته د هغه د خوب او خيال نه بيرون بې شميره مال او دولت په لاس ورغلې و. يواځې په يوه څرک کې هغه ته دومره آسونه، فيلان، جنگې سامانونه او مالي غنيمتونه تر لاسه شوي چې د هندوستان د سوبې له پاره يې هېڅ کمې نه کاوه. هغه د چنگيزخاني مغلو په څير د انسانانو دکپريو څخه منار جوړ نه کړ او نه يې پرې د خوشحالو جشن ولمانځه، بلکه د ستر خداي تر مخه يې دخپلو دغو فتحو له پاره دشکرانې عبادت وکړ.

د جنگ په دويمه ورځ شيرشاه سوری د خپل فوځ سره يو ځای د گنگا د درياب څخه پورې ووت. هلته په قنوج کې تم شو، دهغه ځايه يې خپل سالار برهم جيت ته د لشکر يوه برخه ورکړه او هغه يې وليږه ترڅو د جنگ دميدان څخه د تېښتيدونکي همايون په تعقيب پسې ولاړ شي. دخپل لښکر يوه بله برخه يې دخپل يوه بل سالار ناصر خان په قومنده کې ورکړه ترڅو سنبل او مراد اباد ته ولاړ شي او په دې ځايو باندې حمله وکړي او په خپله ولکه کې يې واخلي. او پخپله شيرشاه سوری د اکرې په لور ولاړ.

همايون دخپل پاته شوې لښکر سره يو ځای د جنگ دميدان څخه تېښتيدلې و او د اکرې په لور تللې و. په دې خاطر همايون په هېڅ ځای کې دشيرشاه سوری د تعقيبونکي لښکر سره مخ نه شو، مغل چې په هره سيمه کې و، د سختې ويرې او دهشت سره مخ شوې و. هغوې ټول د اکرې او ډهلي په لور په تېښته کې و، دهمايون او مغلو د تعقيبولو له پاره دخپلو عسکرو د ليرلو څخه دشيرشاه سوری مقصد داو چې هغوې يو ځل بيا د جنگ له پاره په کوم ځای کې سره د راټوليدو جوگه نه شي. خوددې څخه يوبل مقصد هم و او هغه داچې دشا تلو په وخت کې همايون دخپلو پاته لښکرو سره يوځای د هندوستان درالسلطنت دتباھيو سره مخ نه کړي.

دگنگا د غاړې څخه د روانيدو وروسته شيرشاه سوری کرار کرار د اکرې په لور مخته روان و او دخپل عادت له مخې به يې هره سيمه چې سوبه کوله نو دهغې سيمې نظام به يې هم خپلو کسانو ته ورسپاره، په دې وخت کې دشيرشاه سوری سره دهغه سالاران خواص خان او هببت خان نيازی هم وو. په داسې حال کې چې برهم جيت يو ورځ مخته دهمايون په تعقيب پسې روان شوې و او اکرې ته نژدې ور رسيدلې و. هغه د همايون څخه يومنزله لري و، په همدې خاطر همايون هم په بيره د جنوب په لور د فتح پور سيکري سيمې ته وتېښتيد، حقيقت دا و چې همايون نه غوښتل چې شيرشاه سوری او دهغه لښکر دهغه په درک څرک باندې وپوهيږي.

هغه وخت چې برهم جيت دخپلو عسکرو سره يو ځای اکرې ته نژدې ورسيد نو هغه هغه بې وسلې کسان چې دهمايون د فوځ څخه شاته پاته او جدا شوي و بې دريغه ووژل، د اکرې په لور د تللو په وخت کې دمختلفو سيمو د انتظام د جوړولو ترڅنگ شيرشاه سوری

ڊير زيات احتياطي تدابير دا هم نيول چي ڪه په راتلونڪي ڪي ڪله هم دهمايون سره جنگ ڪيري نوهغه د خپلو ولڪه شوو سيمو حالات مستحڪم ڪري ، قنوج ته د ور رسيدو وروسته هغه د ڪلا بند بنار د جوړولو بنسٽ ڪينبڻود ، چي د شيدگري په نامه يي و نومواوه . په همدې توگه ڪله چي هغه د بهوجپور څخه پورته دشمس اباد په لور راغي نو دلته يي هم يو نوي ستر ڪلې اباد ڪړ او تر څنگ يي يوه ڪلا هم جوړه ڪړه چي د رسول پور په نامه يي ونوموله .

ڪله چي هغه دخپل لشکر سره يوځاي او دخپلو سالارانو خواص خان او هيبت خان نيازي په ملتيا اگري ته را ورسيد او په دې خبر ڪړل شو چي برهم جيت ډير بي گناه وگري وژلې دي نوشير شاه سوري په ډيره ڪلکه توگه برهم جيت د لعنت او ملامتيا وړ وگرځاوه او اراده يي وکړه چي په راتلونڪي ڪي به هيڅ وخت هم برهم جيت په يواځي ځان قومندان نه ټاکي او نه به يي د نورو لشکرو د تعقيب پسې ځانته وراستوي .

۵۲

په اگري ڪي د اوسيدو په وخت ڪي يورځ د ماښام څخه لږ دمخه د شير شاه سوري تمځاي ته راغي . په دې وخت ڪي شير شاه سوري ځانته ناست و ، د خواص خان د ڪتلو سره سم يي هغه ته مخ ڪړ او ورته يي وويل چي : خواص خان زويه ! دلته راشه اوله ماسره څنگ ڪي ڪينه . خواص خان ورته وويل چي : تاسې زه را بللې وم ، خيريت خودي ؟ شير شاه سوري ورته مسکي شو او ورته يي وويل چي خيريت دي ، فکر مه ڪوه . يوځل خود دلته زما خواته ڪينه ، په دې وخت ڪي په خونه ڪي هيڅوک نه و . د خواص خان د کيناستو وروسته ورته شير شاه سوري په پلرني شفقت او مينه وويل چي :

خواص خان زويه ماته د يوه ډير مهم ڪار د ترسره کولو له پاره رابللې يي ، داسې ڪار چي هغه د زما د فرايضو څخه شميرل ڪيري ، دا ډيره مهمه او اړينه دنده ده او زه غواړم چي همدا نن يي ترسره ڪړم . ځکه زه ددو او نيو څخه زيات دلته په اگري ڪي نه تم ڪيريم او غواړم چي ددهلي په لور ولاړ شم .

گوره خواص خان زويه ! لکه څنگه چي ته پوهيږي چي ما هوډ ڪړي دي چي په راتلونڪي نژدې وختو ڪي به برهم جيت د سالار په توگه هيڅ ځاي ته و نه ليږم . ځکه چي هغه ډير وخت غير مسئلانه کارونه ترسره کوي ، زه غواړم چي له دې وروسته تا د مغلو د ځواکونو د تعقيب کولو پسې وليږم . برهم جيت به له تاسره ستا د معاون په څير درومي . خواص خان تر يوه وخته پوري د شير شاه سوري خبري په ډير غور او دقت سره اوريدلې ، بيا يي شير شاه سوري لوري ته وکتل او ورته يي وويل چي : ته دکومې دندې د اجرا کولو په لور اشاره کوي ؟ د شير شاه سوري په شونډو باندې نري شاتنه خندا را پيدا شوه او بيا يي خواص خان ته وويل چي :

گوره خواص خان ! ته دلته زما سره زما د زوي په څير يي ، په داسې گنگا او گيتا زما د لوني په څير دي . خواص خان زه همدا نن بلکه داسې يي وگڼه چي همدا اوس ستا د واده کولو غوښتونکي يم ، ستا د واده د مسؤليت نه دخلاصون څخه وروسته به زه وپوهيږم چي ما خپله دنده ترسره کړې ده . گوره زويه ! زه غواړم چي په يوه وخت ڪي د گنگا او گيتا دواړو سره ستا واده جوړ ڪړم ، ما ددې مقصد له پاره گنگا او گيتا دواړه را بللي دي ، فکر کوم چي تر لږې شيبې پوري به هغوي دواړه را ورسيري دهغوي سره به دلنښکرو قاضي هم ملگري وي او ستا د نکاح اهتمام به وکړي ووايه چي ايا په دې اړه تاته کوم اعتراض شته ؟

خواص خان تر لږه ځنډه پورې خاموشه ناست و بيا يې په خندان خوله وويل چې: زما درونده شير شاه! ماته به ولې په دې باره کې كوم اعتراض پيدا کېږي. زه خو بې دهغې هم د گنگا او گيتا دواړو سره واده کوم. نو که چيرې ته ماته دا واده همدا اوس او په همدې شيبه کې کول غواړې نو ماته په دې اړه هېڅ اعتراض نه شته. د خواص خان له اړخه د ځواب په اړويدو سره شير شاه سوري ډير زيات خوشحاله شو غوښتل يې نور څه هم ووايي چې په همدې گړۍ کې دلبنکرو قاضي او ترڅنگ يې گنگا، اوما، دشير شاه زوي، او يو بل ځوان کمري ته را ننوتل. ټول راغلل او دشير شاه سوري تر مخه کيناستل. گنگا د گيتا په خير خپل ټول وجود رانغاړلې و. په دې وخت کې د لږ څه وخت له پاره خاموشی خپره وه. بيا شير شاه سوري د خواص خان په لور مخ کړ او ورته يې وويل چې: واوره خواص خانه زويه! زه غواړم ستا د واده سره يو ځای د اوما واده هم وکړم. څرنگه چې تا اوما ته خور وييلي دي نو ددې اړخه دا هم زما لور ده. دغه ځوان چې زما د بچيانو سره يو ځای دلته راغلي دي غواړم د اوما سره يې واده وکړم، نو په دې توگه به زه خپل هغه فرايض چې زما په اوږو پراته دي ترسره کړم. دشير شاه سوري ددې پريکړې څخه خواص خان ډير زيات خوشحاله شو غوښتل يې نور څه هم ووايي چې خواص خان پرې را مخته شو او ويې ويل چې:

زما درونده شير شاه! گنگا چيرې ده، دا خو يواځې گيتا دلته ناسته ده. د خواص خان ددې پوښتنې په اساس دشير شاه سوري نه پرته نور وټولو وخنډل. بيا شير شاه سوري ځواب ورکړ چې:

خواص خانه زويه! په اصل کې ستا سترگې دوکه خوري، ته نه گوري چې ستا تر مخه گنگا او گيتا دواړه ناستې دي، خواص خان لږ څه اندېښمن شاته شو او ويې ويل چې تاسې څه ډول خبرې کوئ؟ زه خو په خپل مخکې يواځې گيتا وينم. دهغه په دې خبره شير شاه سوري په خپله مخکې ناستې گنگا ته وويل چې: گنگا لورې تا خو بلکل خپل ځان رانغاړلې دي، اوس نو د خپله مخه نقاب لرې کړه، گنگا د حکم سره سم په حرکت راغله، په خپل لاسونو يې لمړۍ مخ او بيا نور بدن رانېکاره کړ، خواص خان حيران پاته شو، هغه د گيتا په شکل کې په خپله گنگا وه. خواص خان تر يوه وخته پورې په ډير تعجب سره گنگا ته کتل او بيا يې وپوښتل چې که چيرې دا گنگا وي نو بيا گيتا چيرې ده؟ شير شاه اوما ته وکتل او ورته يې وويل چې: اوما لورې! خواص خان ته ټوله قصه وکړه تر څو د گيتا په اړه دهغه غلطه انگيرنه له منځه ولاړه شي، دشير شاه سوري د حکم سره سم اوما ټوله قصه په پوره تفصيل سره ژر ژر بيان کړه او ورته يې وويل چې په څه ډول هغوې د حويلۍ څخه ووتلې او بيا د گنگا سره يو ځای د زيارت لنگر ځای ته ورغلو، بيا گنگا خپل لباس تبديل کړ او د خير غوښتونکې په کاليو کې يې خپل ځان د گيتا په نامه وپاړوه. بيا يې د مهارت په لاس د راتښتولو او ان تر خواص خان پورې د رارسيدو ټولې پيښې ورته په تفصيل سره وويلې.

د ټولې قصې په اوريدو سره خواص خان هم د خندا نه شين و، دهغه ددې حالت په کتلو سره د گنگا په مخ باندې هم خوشحاليو څپې وهلې، بيا يې په همدې خونه کې د خواص خان او گنگا تر منځ د واده رشته وتړله، په داسې حال کې چې اوما هم په همدې ورځ واده کړله شوه.

۵۳

نيرمل په لښکر ځای کې ځانته ناسته وه چې يوه نجلی دهغې خيمې ته ورننوته. دغه ډيره دښايسته صورت لرونکې، دگلو نو په حير دښکلې شکل لرونکې په څير زړه رانېکونکې وه. کله چې نيرمل هغه په خيمې کې وکتله نو دهغې دکتلو سره سم د خپله ځايه راپورته

شوه ، هغه نجلۍ مخته راغله او د نيرمل څخه يې وپوښتل چې ايا زه دې وپيژندلم ، نيرمل په دې وخت کې ډيره خوشحاله معلوميد ه بيا يې وويل چې هو ! ماته وپيژندلې ، ته د مهارت ملگرې او د عزيز پالامو خور کملاوتي يې . راځه او له ماسره نژدې کينه . زه تاته زما خيمې ته په راتلو سره ښه راغلاست وایم . هغه نجلۍ چې نوم يې نيرمل کملاوتي و وایه مخته راغله ، نيرمل له ځانه سره يو ځای کينوله او پخپله هم کيناسته . بيا مخته له دې چې نيرمل د کملاوتي څخه څه وپوښتي ، پخپله کملاوتي په خبرو پيل وکړ او ويی ويل چې : گوره نيرمل ! زه نه غواړم پرتا باندې کوم احسان بار کړم خو له تا څخه پوښتنه کوم چې ايا زما کورنۍ پرتا باندې داسې کوم احسان کړې دې چې تا ته د يارگار په توگه په ذهن کې پاته وي . دهغې په دې خبره نيرمل تر يوه وخته پورې غور وکړ او بيا يې د کملاوتي په لور د کتلو وروسته وويل چې :

کملاوتي زما خبره واوره ! زه په ريښتوني توگه ستا د کورنۍ ممنونه يم ، هغه وخت چې زه يې راوتښتولم او د مهارت د اوسيدو ځای ته يې راوړم ، نو هلته به په ريښتيا توگه زما عصمت او عزت لوتويدونکې و خو ستا مور زما له پاره مددگار وگرزیده او هغې زه د يوې وينځې په څير د خپل ځان سره وساتلم ، د همدې کار له مخې هلته د مهارت په هستونگځای کې زما عزت او عصمت خوندي باته شو نو په دې خاطر کملاوتي ! زه ستا د کورنۍ ډيره احسان منده يم .

د نيرمل په دې خبرو سره د کملاوتي په مخ باندې د خوشحالي ښې رابرنډې شوې ، تر لږه وخته پورې په فکر کې ډوبه وه ، او بيا يې په خبرو پيل وکړ او ويی ويل چې :

نيرمل ! واوره ! چې په ډيره ستونزمنه توگه مې ستا درک پيدا کړې دې او په دې خيمه کې مې له تاسره دغه ځانته ليدنه د ډير صبر او زغم نه وروسته تر لاسه شوې ده ، اوس خود شير شاه سوري په خيمه کې د گنگا او خواص خان تر منځه د نکاح کولو پروگرام روان دې ، ما هم د همدې وخت څخه گټه پورته کړه او ستا خيمې ته راغلم ، او په هغه موضوع چې ما له تاسره خبرې کول غوښتل هغه د ځانته والې غوښتنه کوي ، گوره نيرمل ! که زه تاته د کوم کار له پاره ووايم نو ايا ته به هغه کار زما له پاره وکړې ؟ نيرمل ورته وويل چې : کملاوتي ! زه به تر خپله و سه پورې دهغې کار په کولو کې بېره وکړم ځکه چې ستا کورنۍ پر ما ډير زيات احسان کړې دې او د زه دهغې څخه انکار نه شم کولې ، ووايه چې ته له ما څخه د څه ډول کار د کولو غوښتنه کوي ؟ کملاوتي د څه ويلو دمخه لږ څه فکر وکړ او بيا يې وويل چې :

گوره نيرمل ! تا ته به ياد وي چې په بنگال کې زما ورور پالامو د پرتگاليانو سره يو ځای يو گډ لښکر تيار کړې و ، هغه غوښتل د خپل دوست مهارت بدله واخلي او غوښتل يې د شير شاه سوري لښکر ته ماتې ورکړي ، شير شاه سوري دهغه د مقابلې له پاره خواص خان ورو واستوه ، دا زما د ورور پالامو بد قسمتي وه چې دهغه گډ لښکر ماتې وخوړه ، دهغې لښکر هر هر سپاهي د مرگ کومې ته ورغې او زما ورور پالامو پخپله د خواص خان په تورو باندې پرې پرې کړل شو . واوره نيرملې ! زه غواړم د خواص خان څخه خپله بدله واخلم . ايا ته په دې لږ کې له ماسره کومک کولې شې ؟

نيرمل تر يوه وخته پورې خاموشه او په فکر کې ډوبه شوې وه ، بيا يې ترې وپوښتل چې څنگه ملگرتيا ؟ کملاوتي ورته وويل چې : واوره نيرملې ! دې خواص خان زما د ورور پالامو تر څنگ مهارت هم وژلې دې ، په دې خاطر زه غواړم د خواص خان څخه د دې دواړو د وژلو بدله واخلم او هغه ووژنم . دلته د شير شاه سوري تر لښکره پورې له ماسره دوه کسه ساتونکې راغلي و ، خو ما هغوي بېرته و

ليبل، ما په دې باور درلود چې ته به زما دخبرې څخه مخ نه اړوې. گوره! زه غواړم چې همدلته په لښکر کې له تاسره يو ځای و اوسم، کرار کرار د خواص خان نژديکت تر لاسه کړم، هغه دخپلې مينې په جال کې را ونغاړم، او کله چې ما ته داسې فرصت تر لاسه شو نو بيا به زه د وخت او ځای په کتلو سره هغه له منځه يو سم او له دې ځايه به و تنستم. واوره نيرمل! ايا ددې کار په اړه به له ماسره بسپنه وکړاې شي. زه غواړم چې همدلته ستا په خيمه کې پاته شم، د واده څخه وروسته به گنگا د خواص خان خيمې ته ورځي، ستا دهغې بلې ملگرې او ما هم واده تر سره شوې دې نو په دې اساس به هغه هم دخپل خاوند خيمې ته ورځي. ته به ځانته پاته کيږې نو په دې خاطر زه غواړم له تاسره و اوسېږم. او دا چې کله شير شاه سوري خپل لښکر اخوا ديخوا وړي او ته هم دهغوې سره ځی نو زه به هم له تاسره اوسم او ستا دخيمې ملگرې به يم. او په دې توگه به زه خواص خان ته خپل بڼايست او خپل جسم را برېښوم او دخپلې مينې په لومو کې به يې را نغاړم او کله چې زه پر هغې بريالی شم نو هغه به له منځه يو سم او بيا به ددې ځايه خپلې پښې سپکې کړم. اوس راته ووايه چې ستا ځواب څه ډول دي؟

که چېرې کملاوتي خبرې بس کړې نو نيرمل سرتيت کړ او تر ډيره وخته پورې په فکر کې ډوبه وه، بيا يې کملاوتي ته مخ کړ او ورته يې وويل چې:

واورته کملاوتي لورې! ايا داسې به شوني نه وي چې د اخري پريکړې له مخه ته ماته د فکر کولو له پاره يو څو ورځې مهلت راکړې؟ تر څو زه په دې اړه فکر وکړم، که چيرې زه ستا د کار به کولو باندې تياره شوم نو په مکمله توگه به له تاسره و درېږم او که چيرې خپل ځان مې ددې کار له پاره تيار و نه کول نو په څرگنده توگه به ورته ځواب ووايم چې دا کار زما په وس کې نه دي. په دې وخت کې ترې کملاوتي وپوښتل چې: په دې ورځو کې به زه چيرې اوسېږم؟ زه به په ډيره بې صبرۍ سره ستا د ځواب انتظار کوم. نيرمل ورته وويل چې: ته په دې اړه اندېښنه مه کوه. ته به همدلته زما په خيمې کې اوسېږې. زه به ستا د ټولو اړتياو په اړه قدم اخلم او ستا له پاره به دکاليو او خوراک ډير ښه انتظام کوم. او کله چې گنگا او خواص له ما څخه ستا په اړه وپوښتي نو زه به ورته ووايم چې دا زما د يوه دوست لور ده چې زما دکتلو له پاره راغلې ده او غواړي څو ورځې دلته زما تر څنگ و اوسېږي.

د نيرمل د ځواب په اوريدو سره کملاوتي خوبمنه شوه، مخته ورغله او نيرمل يې په غيږ کې و نيوله او په تندې يې ښکل کړه. گوره نيرمل! زه ستا ډيره زياته مننه کوم چې تا ماته په خپله خيمه کې داوسيدو ځای راکړ. په همدې توگه زه هيله لرم چې دهغه کار له پاره چې زه راغلې يم په هغې کې هم له ماسره بسپنه او مدد وکړي او د فکر کولو نه وروسته به زما په حق کې پريکړه وکړي. نيرمل غوښتل په ځواب کې ورته څه ووايي چې په همدې وخت کې گنگا او او ما هم خيمې ته راننوتلې. دهغوې تر شا خواص خان او د او ما خاوند هم را روان وو. گنگا ورته مخته شوه او غوښتل يې نيرمل ته څه ووايي چې نيرمل ورته په خبرو پيل وکړ.

دغه نجلۍ چې دلته يې تاسې له ماسره وينئ ددې نوم کملاوتي دي، دا زما د يوه دوست لور ده چې په ډيره ستونزمنه توگه يې زما ځای پيدا کړې او دلته راغلې، دا غواړي دلته څو ورځې له ماسره و اوسېږي، دهغې په دې خبره گنگا وويل چې: دا خو نوره هم ډيره ښه خبره شوه، گوره نيرمل! ما او خواص خان پخپلو کې واده وکړ او او ما هم واده شوه، اوس نو تر هغې چې لښکر دلته په اگړه کې وي نو زه به دخپل ميرپه خواص خان سره په خيمه کې يو ځای اوسم، شير شاه سوري زمونږ د اوسيدو له پاره يو تعمير ځانگړې کړې دي، او ما به هم دخپل ميرپه سره يو ځای وي خو ته به همدلته په دې خيمه کې اوسېږې، پخوا مو ستا په اړه اندېښنه درلوده خو ددې پيغلې کملاوتي په راتلو سره داسې وگڼه چې زمونږ هغه ستونزه حل شوه. اوس به ته يواځې والې نه احساسوي او کله چې خواص خان دخپل

لښکر سره یو ځای کومې لورې ته کوچ کوی نو زه به هم ورسره یم او ته به هم زمونږ سره یو ځای کوچ کوي ، ستا له پاره د ځانته څیمې له پاره انتظام کیږي . که چیرې ته غواړې نو کملاوتي پیغله هم له ځانه سره بوتللاي شې تر ځانته والې دې له منځه ولاړ شي .

په ځواب کې کملاوتي گنگا ته په نیغه توگه وویل چې : ستاسې د راتللو څخه دمخه نیرمل له ماسره همستاسې په اړه خبرې کولې ، گوره گنگا ! ستاسره په لیدلو باندې زه ډیره زیاته خوشحاله شوم او ماته نیرمل ویلي و چې ته د رها تاس دراجه شهزادگی یی ، زه تا ته ستا په واده باندې مبارکي وایم ، بیا کملاوتي د خواص خان په لور وکتل او ورته یی وویل چې : ستا د راتلو تر مخه نیرمل ماته ستا ډیره ستاینه کړې ده . هسې خو هم ما ستا په اړه ډیرې زیاتې قصې اوریدلې دي ، د شیر شاه سوری د سپه سالار په څیر خلک ستا ډیره ستاینه کوي ددې نه اخوا د هندوستان په زمکه باندې ستا د میرانې او بهادری ډیرې خبرې خپرې شوې دي ، مهارت چې دهیچا له لاسه یی ماتې نه خوړه ، همتا ماتې ورکړه او له منځه دې یو ، د مهارت ملگری او خپلوان پالامو چې د پرتگالیانو سره یی گډ فوځ جوړ کړې هم ستا په لاسو مات او ووژل شو ددې نه علاوه ، تا د شیر شاه سوری په مشرۍ کې ډیرو سترو سترو لښکرو ته ماتې ورکړې او له منځه دې وړی دي . زه به په دې خبره کې هیڅ ډول شرم احساس نه کړم چې ووايم چې زه ستا د زړه وړتیا ، جنگي پوهې او بهادری ډیره ستاینه کونکي یم . کله چې کملاوتي خاموشه شوه نو خواص خان ورته په نرې شانتۍ او از سره وویل چې :

گوره کملاوتي ! ستا ډیره مننه کوم چې تا په داسې ټکو کې زما ستاینه وکړه او زما د بهادریو او میرانو صفت دې وکړ ، ددې اړخه زه یو ځل بیا ستا ممنون یم ، د خواص خان ددې خبرو څخه داسې معلومیده چې د کملاوتي حوصله او عزم نور هم ستر شوې وي ، هغې سمدستي په خبرو پیل وکړ او ویی پوښتل چې : د شیر شاه سوری ستر جرنیل ، محترمه او پیاوړې خواص خان ! که اجازه راکړئ چې کله کله ستا اود گنگا سره د کتلو له پاره درشم . ایا زما درتگ خو به بد نه گڼئ ؟ د خواص خان څخه گنگا را مخته شوه او ویی ویل چې : په دې کې د بدو منلو څه خبره ده ! ته چې کله هم وغواړې زمونږ ځای ته راتللې شې . ستا تر مخه به هیڅ ډول خنډ او ځنډ نه وې . د گنگا په دې خبرو کملاوتي نوره هم وغوړیده ، او په ځواب کې یی هیڅ هم ونه ویل ، گنگا یو ځل بیا د نیر په لور وکتل او ورته یی وویل چې :

نیرملې ! زه او اوما خپل څه ضروري شیان ستا د څیمې څخه اخلو ، که چیرې تاته دکوم څیز اړتیا وي نو ووايه . نیرمل ورته وویل چې په څیمې کې هر څه شته . ماته هیڅ نه دې په کار . تاسې دواړه خویندې خپل شیان راټول کړئ اود خپلو نوو ځایو په لور ولاړې شئ ، زه دعا کوم چې الله ستا سې د دواړو ژوندونو ته کامیاب او بریالي وگرځوي . ددې وروسته گنگا خپل ټول ضروري شیان راټول کړل اود خواص خان سره یو ځای دهغه ځایه ووتله . اوما هم خپل سامان راټول کړ اود خپل میړه سره یو ځای روانه شوه .

۵۴

شیر شاه سوری د خپل لښکر سره هلته په اکره نژدې دوه اونۍ قیام وکړ ، دهغې وروسته یی خواص خان ته دخپل لښکر برخه ورکړه او هغه یی د همایون اود هغې د دوستانو د تعقیبولو پسې واستوه . د خواص خان سره یی یو ځای برهم جیت دهغه د نایب په څیر ورولیږه . تردې وخته پورې شیر شاه سوري ته دخپل سالار ناصر خان په اړه هم پوره معلومات تر لاسه شوې و . ناصر خان سنبل او مراد اباد فتحه کړې و او د دهلي په لور خوزیدلې و ، په دهلي یی هم ولکه کړې وه . شیر شاه سوری ددې خبرې د اوریدو نه سمدستي وروسته د دهلي په لور روان شو خو دهلي ته د تللو مخکې یی د اکرې له پاره ډیره ښه انتظام وکړ ، ددې انتظام وروسته هغه د اکرې څخه ولاړ . هغه دهغه

پخوانۍ لارې څخه چې د جمنه د شرقي برخې څخه د فيروز اباد تر څنگ تيرېږي سفر و نه کړ . بلکه هغه دا سفر د متر له لارې چې گڼ ځنگلونه لري او د بد معاشو او مجرمو خلکو ځاي دې ، تر سره کړ .

هغه لاره چې د متر څخه تيريدنه هغه د اگري او دهلي تر منځه ډيره نژدې او گړندۍ لاره وه . ددې لارې د سفر کولو څخه د شير شاه سوري مقصد دا و چې خلکو ته وښيي چې اوس نو دا لاره د اگري او دهلي تر منځه خطرناکه نه ده . همدا لاره بيا وروسته يو ستره شاهراه وگرزیده . او د گرنه ترانک نوم ورکړل شو .

د برسات د موسم د پيليدو دمخه شير شاه سوري دهلي ته ورسيد او د برسات ټول موسم يې هملته تير کړ ، خو پنجاب ته د تللو دمخه شير شاه سوري غوښتل په دې اړه لږ څه سوچ او فکر وکړي ، شايد چې هغه د هندوستان هغه پخواني سياست کوت چې په هغه کې ويل شوي چې انسان ته هغه وخت قدم اخستل په کار دي چې دخپل بل قدم داخستو له پار د پښو لاندې زمکه وتلي ، په دې اساس شير شاه ته هم د برسات په موسم کې د پنجاب په لور د تللو دمخه يو ځل نه شايد څو ځله فکر کړې وي . ځکه چې هغه ته د پنځه دريا بونو څخه اخوا تلل و چې لږه تر لږه د دوو لکو مغلو د اوسيدو ځاي و . او هغوې هلته يو ځل بيا دخپلې ورور گلوي ريښې را تازه کولې .

ددې نه اخوا هغه ته د ستلج درياب تر څنگ هم د نورو دښمنانو سره ټکر کول تر مخه وو . ځکه هغه ويريده چې دهغې دغه دښمنان هر وخت چې وغواړي په دې باندې حمله کولې شي . دهغو په لمړي سر کې د مالوي ملو خان و چې اوس ورته د قادر شاه لقب ورکړل شوې و ، ددې نه علاوه د جودپور راجه ماديو و ، هغه ته د گجرات څخه هم ويره وه ، خو په دې ورځو کې په گجرات کې يو ډول کورنې جنگ پيل شوې و نو په دې خاطر ورته د گجراته سمدستي کوم گواښ نه و متوجه .

شير شاه نه غوښتل چې د ستلج درياب څخه تير شي او په پنجاب کې پښه کيږدي ، ځکه که شير شاه سمدستي د ستلج څخه تير شوې وي نو مغلو به دخپلو ځانو د خوندي ساتلو په غرض يو بل ته لاس ورکړې وي او د شير شاه سوري پر خلاف به يې داسې جنگ پيل کړې وي لکه چيتا چې مجبور شي او په جنگ پيل وکړي . شير شاه سوري د ډير صبر او زغم څخه کار اخست ، هغه په دې پوهيده چې په مغلو کې صبر او زغم تر ډيره نه پاته کيږي او دهغې وروسته هغوې يو ځل بيا د نفاق او اختلاف ښکار گرځي .

د هندوستان د حکمران په څير دهلي ته دهغه ورننوتل شير شاه سوري د کوچينو والي د خوبونو تعبير و . دهلي چې په سهرام کې دهغه د ذاتي شتمنۍ او ملکيت څخه ډير لرې و اوس دهغه د قدمونو لاندې و ، دا د شير شاه سوري د زړه عمر اخري پسرلې و . حال دا چې دهغه د سياسي ژوند له پاره د کمال وخت و . هغه وخت چې شير شاه سوري دهلي ته را ننوت نو په دارالسلطنت کې دهغه په وياړ ستر جشن جوړ کړل شو .

هغه وخت چې شير شاه سوري دخپل لښکر سره يو ځاي دهلي ته راننوت نو د دهلي يوې کمزورې ښځې ددې خبرې په ويلو سره د دهلي د هر وگړي ترجماني وکړه : « بالاخره دهلي ته خپل (ميره) خاوند پيدا شو »

دغې زړې ښځې د شير شاه سوري په اړه دا خبرې دهغه تر شا کړې وې ، د شپاړسمې پېړۍ د دغې زړې په ذهن کې د ميره « خاوند » انځور د کوم نمايشي خاوند (ميره) په څير نه و بلکه د منځنيو پېړيو د ډير ځواکمن ميره په څير و ، داسې ميره چې دخپلې ښځې ساتنه وکړاې شي ، دهغې پالنه وکړي او تر څنگ يې د ځواک له مخې مرمت هم وکړي . دا داسې يوه ميره انځور و ، دا چې هغه ځوان وي يا عمر تيرې ، دښه صورت او شکل خاوند وي او يا بدشکله ، خو منصف مزاجه وي .

نوکه چیرې د هلي د شیر شاه سوری په راتلو سره جشن جوړ کړې و ، د شیر شاه سوري ستاينه يی کوله نو دا کوم د حیرانتیا وړ خبره نه وه . په دې خاطر چې د دهلي خلک د شیر شاه سوري د سیرت څخه پوره پوره خبر و و . هغوي هیلمن و چې شیر شاه سوری به د دهلي د بیا رغونې او بنایست او تر څنگ يی د دې ښار د اوسیدونکو د رفاه او ښیځنې له پاره کار کوي .

دهلي ښار ته د شیر شاه سوری د ورننوتلو په وخت کې د دهلي ستر شاعر اعظم جائیسي هم شیر شاه په خپلې هنرې شاعرۍ کې ډیر ستایلې دې ، که څه هم اعظم جائیسي د شیر شاه سوري د دربار شاعر نه و او د دنیاوي مسایلو څخه به یې نیاز و خو هغه شیر شاه سوري د منصف مزاج خاوند سخت جلیل القدره حکمران یادې کړې دې ، داسې معلومېږي چې د جائیسي په شاعرۍ کې د هندوستان روح وړ پوه کړل شوې دې ، هغه شیر شاه سوري ته په خطاب کې وایی چې : (پادشاه توجت گئے ، جگت تمارا محتاج)

د شیر شاه سوري له پاره جایسي داسې ستر او اعلي شاعر وگرزید لکه څنگه چې په راتلونکې وختونو کې د اکبر له پاره د تلسي داس په څیر بې مثاله شاعر تر لاسه شو . په هر حال شیر شاه سوري د اکبر له پاره د شهرت او عظمت بنسټ کېښود . په همدې توگه جایسي هم د تلسي داس له پاره په (اودي ژبه کې) د شاعرۍ لاره پرانسته . پایلې يی داشوې چې په راتلونکې وختو کې په هنرې ژبه باندې د اودي ژبې غلبه وکړه .

د بله اړخه خواص خان هم د برهم جیت سره یو ځای د مغلو په تعقیب کې روان و ، د خواص خان او برهم جیت تر مخه د مغلو یوشمیر کورنیو دوا به ، دهلي او اکره پرېښودل او دخپلو ځانو د خوندې ساتلو په خاطر د تېښتې په لور روانې وې . دا مغل بې چارگان چیرې د پتید و هم نه و . ځکه چې هغوي په هندوستان کې بېگانه و ، تر څنگ يی د هغوي شکل او شبا هت هم ډیر حیرانونکې و . هغوي دخپلو خاصو رېږو او ننوتو سترگو له مخې هر چیرې پیژندل کیده . په همدې خاطر هغوي ته گواښ و چې و به نیول شي او له منځه به ولاړ شي .

دې ډلې مغل د مختلفو ښارونو او کلیو څخه راوتل او تښتیدل . د دوی ډیره کود راجپوتانه په لور ولاړل . او یو شمیر نورې د همایون د ورور هنډال د قافلې سره یو ځای شول ، هغوي د مغلو ښځې او کوچنیان د الور له لارې لاهور ته رسول .

لاهور ته د تللو لاه پاره مرزا هنډال هغه لاره خپله کړه چې د اکرې او الور تر منځه د جتانو د سیمې څخه تیریده ، داسیمه د ځنگلونو څخه ډکه وه ، په دې لاره کې وحشي او بد معاشو جتانو په مرزا هنډال باندې حمله وکړه ، مرزا هنډال د هغوي سره داسې مقابله وکړه او داسې سخته یرغل يی پرې وروست چې هغوي د یوې مخې د نشت سره مخ کړل . د دې راجپوتانو او جتانو د له منځه وړلو وروسته هغه په تیزی سره د لاهور په لور وخوژید .

د بله اړخه همایون هم دخپل لښکر سره یو ځای ریاوړي ته ورسید . هلته ریاوړې ته د ور رسیدو سره سم هلته تم شو او فکري و کړ او بیا يی پرېکړه وکړه چې دخپل ورور مرزا هنډال پسې وروسته د لاهور په لور ولاړ شي ، د ریاوړي څخه د لاهور په لور د تللو په وخت کې همایون د رهاک په لور وخوژید ، رهاک د دهلي څخه د غرب په لور څلویښت میله واټن لري ، همایون هلته د مئ په میاشت کې ور ورسید . رهاک د همایون په ولکه کې نه و بلکه د هریانه د ولایت یوه برخه وه چې همایون د شهنشاه په توگه د یوې قصیدې د انعام په بدل کې خپل ورور مرزا کامران ته وربښلې وه .

همایون رھتک ته د ورسیدو سره دا هیله درلوده چې څرنگه چې دا سیمه دهغه د ورور مرزا کامران پورې اړونده ده نو په دې خاطر به خلک دهغه دروند استقبال وکړي. خو هغه هغه وخت حیران شو چې درھتک خلکو ښار ته دهغه د راننوتلو څخه مخنیوی وکړ او دهغه تر مخه یی د شهر پناه دروازه وتړله. همایون د خپل لښکر سره یو ځای د رھتک د ښار نه بیرون پړاو وکړ، په همدې وخت کې د همایون ورور مرزا هندال هم د لور څخه رھتک ته را ورسید. درھتک د خلکو د عکس العمل په کتلو سره همایون په رھتک د حملې کولو حکم وکړ او د ښار ساتونکې ډلې یی و نیولې او ښاریی په خپله ولکه کې واخست، ددې حملې څخه دا هدف نه و چې همایون غوښتل په دې ښار کې تم شي بلکه هغه دا کار دخپل عزت او ابرو د خوندي ساتلو په خاطر وکړ.

په رھتک کې دخو ورځو د تمکیدو وروسته همایون ددې ځایه کوچ وکړ او د سرهند په لور روان شو، همایون به هره ورځ شل یا پنځه ویشت میله واټن سفر کاوه. په دې لړ کې سرهند ته ورسید، سرهند ته د ورسیدو له پاره هغه هغه لاره خپله کړه چې د سمانې او پتیا لې څخه تیریږي. همایون د خپل لښکر سره یو ځای شو ورځې هلته په سرهند کې تم شو، او بیا یی ددې ځایه هم کوچ وکړ، خپل ورور مرزا هندال یی د خپل لښکر سره هلته د ستلج د دریاب په غاړه و ټاکه ترڅو خواص خان پرې دهغه لورې حمله ونه کړي. ځکه همایون ته خبر ورغلې و چې شیر شاه سوری خواص خان ته حکم کړې دې چې هغه دې یواځې او یواځې همایون تعقیب کړي خو حمله دې پرې نه کوي.

د خپل ورور مرزا هندال د ټاکلو وروسته همایون په ډیره ارامۍ سره د ستلج د دریاب څخه تیر شو او جالندهر ته ورسید. دلته یی قیام وکړ او د بیاس د دریاب په غاړه یی دخپل ورور مرزا هندال انتظار پیل کړ.

اوس نو شیر شاه سوری هم دخپل لښکر سره ډیر لږسې سفرونو وروسته لاهور ته را رسیدلې و، هلته د لاهور ښار هم په دې ورځو کې په ډیر عجیبه کیفیت کې پروت و. مغل د هرې لورې دې ښار ته را روان وو، د لاهور ښار د همدې لیرې کونکو له پاره یو ډول کیمپ ګر زیدلې و. ځکه هر مغل، دوست، دښمن، لیونی او سپلني ټول د لاهور په لور را تښتیدل. مرزا عسکری او مرزا کامران چې په تیرو وختو کې د همایون څخه خفه شوي و هغوی هم دخپلو خپلو لښکرو سره یو ځای د همایون سره د کتلو له پاره لاهور ته راغلی وو.

د همایون او دهغه د لښکر د رارسیدو سره یو ځای د لاهور د ښار فضا هم ډیره بدله معلومیده. همایون او دهغه وروسته چې پخوا له دې یو دبل څخه خفه خفه معلومیدل، نوو حالاتو دهغوی تر منځ یووالې او اتحاد را پیدا کړې و. لاهور ته په را رسیدو سره هر چا سولې او مصالحت خبرې کولې. لاهور ته د همایون د رارسیدو نه یوه اونۍ وروسته، دمغلو د را یوځای کیدو او ددوې تر منځ د اتحاد او یووالې له پاره د همایون تر مشرۍ لاندې یوه ستره غونډه جوړه شوه. په دې غونډه کې همایون خپل شاهي اختیارات همدې غونډې ته ور حواله کړل.

ددې غونډې جریان هم ډیر عجیب او غریب و، دمغلو دا غونډه د پښتنو د جرګې په څیر نه وه چې پریکړه یی په هر خاص و عام باندې لازمه وي، که څه هم هغوی ددې پریکړې سره موافق وی او یا مخالف. ددې غونډې د پیل دمخه یوه اعلامیه د اتفاق او اتحاد تر نامه لاندې ولیکل شوه، په دې اعلامیه باندې د ټولو مغلو سردارانو، د همایون او د همایون د ورونو لاسلیکونه شوي وو. ددې نه وروسته همایون دغې غونډې ته خپل وینا وکړه. ددې وینا لنډیز داسې دې چې مغلو ته د شیر شاه سوری په لاسو د ماتې ورکولو وروسته خپل منځي اتحاد او اتفاق باید له لاسه ورنکړل شی.

کله چې همایون خپله وینا پای ته ورسوله نو د همایون د ورونو او نورو سالارانو تر منځه هماغه پخوانۍ بې اتفاقي بیرته راوگرزیده. دهغوې ژبې خلاصې شوې او هر یوه هڅه کوله چې په غونډه کې دې دهغوې وړاندیزونو باندې بحث وشي، او همدغوې ته دې اهمیت ورکړل شي او د همدوې خبرې دې ومنل شي. کله چې د همایون ورور مرزا کامران دا وړاندیز وکړ چې هغه به د کورنۍ ټولې ښځې هلته په کابل کې پرېږدي او بیرته تر به د یوه لښکر سره یو ځای راستونېږي، نو تر هغې دې همایون او د ټولو مغلو سرداران د خپلو لښکرو سره یو ځای د غرونو په پناه ځایو کې دهغه د بیرته راستنیدو پورې انتظار وکړي. ټولو د مرزا کامران د دې وړاندیز مخالفت وکړ، هیچا نه غوښتل چې ښځې دې بی د نارینه و څخه جدا و اوسي. په دې وخت کې مرزا هندال د هندوستان د بیرته سوېې کولو له پاره یو ډیر ښه وړاندیز وکړ، هغه وویل چې شیر شاه سوری د جنگیدو اراده شاته کړې ده. تر ټولو دمخه د سیند یو شمیر سیمې دې و نیول شي او څه لښکرې دې په گجرات باندې ولکه وکړي، همدلته انتظار وکړئ ترڅو د حملې کولو له پاره کومه ښه موقع تر لاسه نه شي.

د همایون یو بل ښې لاستې دوست مرزا حیدر وړاندیز وکړ چې هغه خلک چې په کشمیر کې د دوی سره دیو ځای کیدو له پاره تیار دي او پخپله کشمیریان یې غداران گڼي دهغوې په واسطه هم کشمیر فتحه کیدای شي ترڅو د اړتیاو په وخت کې د مغلو ټول وگړي هملته پناه یوسي. هغه وویل چې د مغلو ټولو سردارانو د سارنگ څخه نیولې تر سرهنده پورې په ټولو دروازو او غرنیو سیمو باندې ولکه کول په کار دي. او هملته سکونت باید اختیار کړل شي. شیر شاه سوري ته به د دې غرنیو سیمو په لور د راتلو له پاره څلور میاشتې وخت په کار وي. هغه به و نه توانېږي چې دې سیمې ته خپل توپونه راوړي، او دا توپونه دهغه ځانگړې وسله ده، په دې توگه به مغلو ته د شیر شاه سوري په مقابله کې د ځان د تیارولو له پاره څه د سکون او ډاډ وخت تر لاسه شي.

د همایون ورور مرزا کامران دهغه دا وړاندیز ناکاره و گانه او ویی ویل چې په دې توگه به دوه لکه کورنۍ د تباهی سره مخ شي. د بله اړخه مرزا هندال د سیند د سوېې کولو خوبونه کتل. تر څنګ یې مرزا عسکري د خپل ورور مرزا کامران د آند سره موافقت و ښود، په داسې حال کې چې همایون د خپل ښې لاسې مشاور سالار مرزا حیدري وړاندیز ډیر خوښ شوې و. بلاخره د ډیرو خبرو اترو وروسته دا غونډه پای ته ورسیده. د غونډې وروسته د مغلو او دهغوې د سردارانو تر منځ کشمکش د پخوا څخه زیادښت وموند او هر چا د خپلې لارې د پیدا کولو هڅې پیل کړې. په همدې دوران کې د همایون رعب او د بدبه د خپلو ورونو او سردارانو په مقابل کې د نشت سره برابره شوه، په دې اساس هغه نور هم ډیر غمژن او نښاده وگرزید.

په همدې حالاتو کې همایون د شیر شاه سوري دا خبرې ځل له پاره د سولې د رامنځته کیدو هلې ځلې کولې. هغه د دې کار د تعقیبولو له پاره مظفر بیګ ترکمان او قاضی عبدالله و ټاکل، همایون د دې دواړو د شیر شاه سوري په لور ورواستول، او هغه ته یې دا پیغام ور ولیږه چې شیر شاه سوري دې د همایون له پاره لږ تر لږه د سرهند اخواد پنجاب سیمه پرېږدي.

شیر شاه سوري د د همایون د رالیږونکو خبرې په ډیر غور او درنښت سره واوریدې، او تر یوه وخته پورې یې دهغوې سره خبرې اترې وکړې او په اخر کې یې خپله پریکړه همایون ته داسې ولیږله.

«ما ستا له پاره کابل پری ایښې دې هملته ولاړ شه.»

د شیر شاه سوري له اړخه دې ځواب همایون ډیر زیات ناهیلې کړ نو په دې خاطر یې د لاهور څخه د کوچ کولو هوډ وکړ، کله چې همایون دا پریکړه وکړه نو دهرې لورې یو توپان را پورته شو او د قیامت ورځ جوړه شوه. خلکو خپل کورونه او ملکیتونه چیرې چې و هملته

پريښودل او څه ډول يې چې کولې شو خپله نغدي پيسې او زيورات يې له ځانو سره راواخستل ، بلاخره د اکتوبر په مياشت کې د مغلو د دوولکو کسانو يوه ستره قافله په توپانې توگه د راوي د درياب څخه تيره شوه او د غرب په لور په پوره نامعلومه حالاتو کې روانه شوه .

دا دردونو او کړاونو ډک حال و . خو د همايون ناسکه ورور مرزا کامران بيا هم دخپلو بدکاريو او ناروان کړچار څخه وانه وښت . هغه ددې ټولو هرڅه د بايليدو وروسته هم دخپل حماقتونو څرگندونه کوله . دجناب د درياب غاړې ته د ورسيدو وروسته هغه دخپلو عسکرو او دوستانو سره يو ځای د همايون څخه جدا شو او په ډيره بېړه د بهيرې په لور وخوږيد .

بهيړه په دې ورځو کې ډير مهم ښار گوټې و ، ددې ځايه درې سړکونه مختلفو لوريو ته تلل . يو د پيښور څخه تيريده او کابل ته رسیده . بل يې د جنوب له لارې د کوهاټ څخه تيريده ، او دريم يې د کشمير جنوبي پولو ته ور رسیده .

ددې سفر په دوران کې همايون لا تر اوسه پورې خپله اخري پريکړه نه وه کړې ، که څه هم هغه يو ځل نيم ويلي و چې هغه دلاهور څخه د تللو وروسته د بدخشان په لور ورځي ، کامران په دې شک چې هسې نه چې همايون دهغه ځايه په کابل باندې ولکه وکړي دهغه ددې وړانديز سخت مخالفت وکړ . همايون دخپل ورور په شک باندې وپوهيده . بيا هغه هيڅکله هم دخپلې دغې خبرې يادونه ونه کړه . هغه د بابر داسې يو نیک طبيعته اولاد و چې هغه ته دا د زغم و نه وو چې هغه څه چې دهغه پلار دهغه دغه کوچنی ورور ته ورکړي و و دهغه څخه بيرته واخلي . هغه دومره ايمانداره انسان و چې هر هغه څه يې چې يو ځل په ښې لاس چاته ورکول نو دهغې د بيا بيرته اخستلو په اړه يې فکر هم نه کاوه . خو د همايون په مقابل کې کامران په ډيره غلطه توگه شک کاوه .

کامران د همايون څخه څو ورځې مخته بهيرې ته ورسيد ، همايون هم بهيرې ته د ورسيدو سره سم د کشمير په لور د تللو اراده وکړه ، هغه ددې مقصد په خاطر خپل څو کسان کشمير ته وليږل ترڅو دهغه ځای حالات وڅيړي او دده له پاره يې مناسب وگرځوي . هغوي ته يې دا هم وويل چې هغوي دې د پونجه په درې کې دهغه له پاره انتظار وکړي . د همايون ورور کامران مرزا د همايون دا دواړه قاصدان ووژل او په دې توگه يې د کشمير په لور د همايون د ورتللو هڅې هم شنډې کړې . کله چې همايون ته دخپلو ملگرو د وژل کيدو خبر ور ورسيد نو هغه نور هم غمژن شو او دا کار يې خپل سپکاوي و گانه . په دې وخت کې د همايون څو ملگري په قهر او غضب شول او د کامران د وژلو اراده يې وکړه . نو که چيرې همايون دخپل دغه ناسکه ورور سره د ورورگلوۍ بلکه د پلارولۍ په خیر د شفقت نه ډک کړچار نه وای کړې نو په دې نازکه وخت کې به د همايون حالات دغسې ناوړه نه گرزیدل .

د ورونو د همدې کړچار او دخپل منځي جگړو په اساس د همايون همت نور ځواب وایه . دهغه دماغ تر اوسه پورې د تذبذب په حال کې و . د کامران په اړه د همايون نرمې روپۍ او په دې اړه دمخکې وروسته والي په خاطر د همايون بل ورور مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا صبر ترپوزې راغلې و ، بلاخره همايون دهغوي وړانديز په مات زړه ومانه او د سيند په لور د تللو له پاره تيار شو .

ددې مقصد له پاره همايون د جهلم د شرقي څنډو څخه د تيريدو او ملتان ته د ورسيدو په خاطر د جنوب لاره خپله کړه ، ناصر مرزا او مرزا هندال هم تر يوه واټنه پورې دهغه د سفر ملگري وو خو وروسته دواړو د بې وفايۍ څرگندونه وکړه او دهغه څخه بيل شول . په همدې وخت کې همايون ته خبر را ورسيد چې د شيرشاه سوری يو لښکر دهغوي په تعقيب پسې را روان دې ، په دې حالاتو کې د همايون سره ددې پرته بله لاره نه وه چې د غرب په لور و تښتي او د جهلم د درياب څخه تير شي او دې لورې ته راشي ، دخپلو ورونو او

کاکا د بې وفایۍ څخه د پښتګیدو وروسته هغه د خوشاب په لور په ډیره ګړندی توګه سفر وکړ. خوشاب د بهیرې غربي لوري ته پروت او ددې ځایه یی نژدې څلوېښت میله لرې واټن درلود. همایون غوښتل خوشاب ته په رسیدو باندې د امن او سکون ساه واخلي خو دهغه ورور مرزا کامران هم په ډیره بیرې خوشاب ته ور روان و. کامران د همایون څخه یو یا دوه ورځې مخته خوشاب ته ور رسیدلې و او دلته یی په ناڅاپي توګه د همایون سره لیدنه وشوه. خود هغوی تر منځه د اختلافاتو واټن نور هم زیاتیده او د کامران بدنیتۍ نوره هم مخته راغله.

د سیند په لور د نه تللو وروسته کله چې همایون د غرب په لور را وګرزیږد نو دهغه په دې کار باندې د کامران په زړه کې دا خبره را وڅرخیده چې هسې نه چې همایون د سیند په ځای د کابل په لور مخه ونه کړي او د کابل او قندهار د ولکې کولو اراده ونه کړي. ځکه چې کابل او قندهار د کامران په حاکمیت کې وو.

دهمدې فکر په واسطه کامران غوښتل همایون نور هم د ذلت سره مخ کړي، په دې وخت کې هغه شاهي لقب خپل کړ او په خوشاب کې یی په خپل نوم باندې خطبه هم ولوسته. په همدې وخت کې هغه ته خبر ورسید چې شیر شاه سوری دهغه پسې را روان دې، په دې خاطر دواړه د خوشاب څخه ووتل او د سیند په لور و تښتیدل، ان تردې چې یوې تنګې درې ته ورسیدل، چې په خوشاب کې د مالګې د کانونو تر منځ پرته وه.

ددې درې څخه دوو لورو ته سرکونه تلل، یو جنوب لوري د ملتان په لور او بل د کوهات لوري ته د کابل په لور. اوس نو کامران ته دا اندېښنه راپیدا شوه چې که چیرې د همایون فوځونه ددې نه مخته دغې درې ته ورسېږي نو دوی به هلته تم شي او بیا شونې ده چې همایون به د کابل په لور د تللو اراده وکړي او کوهات د سیمې څخه د تیریدو سمدستي وروسته به په کابل باندې ولکه وکړي. خو د همایون په وهم او ګمان کې هم دا ډول فکر نه راته. بیا هم ددې پریکړې له پاره چې څوک دې لمړۍ درې ته ورسېږي او ترې تیر دې شي، ددواړو تر منځ باید پریکړه وشي. خو کله چې پریکړه ونه شوه نو ددواړو خواوو له خوا تورې د تیکو څخه راوویستل شوې، همایون ته د هره اړخه سبقت ور په برخه و، ځکه چې هغه د کامران څخه په عمر کې زیات و او بیا پادشاه هم و او دایي غوښتل چې درې ته د کامران تر مخه ورننوځي.

همایون هسې هم ډیر ځان باندې انسان و، او په خپلو مصیبتونو کې یی د پوره زغم څخه کار اخست، هغه وخت چې هغه دا ګرې څخه په تیښته و، نو په اتفاقي توګه دهغه یوه وفادار ملګري فخرالدین خپل آس د همایون څخه مخته کړ، ددې ډول بې ادبۍ سزا قتل و. خو همایون د ضبط نه کار واخست. همایون په ډیرو کوچنیو معاملو کې دومره باخبره او ضدی و خو د قسمت د ګردش په اساس هغه ته دا ورځ په برخه شوې وه.

بلاخره ددې غمناکې پېښې پریکړه د لښکرو په یوه مشر ور واچول شوه. دې دواړو فقیرانو ددې معاملې حل همدې بزګر ته ور پرېښود. خودې فقیر انسان د همایون په اړه پریکړه وکړه. خو دا یی په څرګنده توګه وویل چې دا ترجیح په دې خاطر نه و چې همایون پادشاه دې بلکه په دې خاطر چې هغه د کامران مشر و ووردې. په هر حال د همایون په مشرۍ کې د مغلو دې قافلو دا دره وو هله. او د څو میله واټن وهلو وروسته هغه ځای ته چې سړک په کې په دوو برخو ویشل کېږي، هلته دواړه وروڼه یو د بل څخه جدا شول. کامران د کابل په لور ولاړ او همایون د جهلم د دریاب په غربي څنډو باندې سفر کاوه. هغه د ملتان هغې برخې ته ورسید چېرې چې جهلم او چناب

دواړه سره يوځای کيږي ، هغه به دلته په کوم ځای کې د درياب څخه د ملتان په لور د ورتللو له پاره تير شوی وی ، هغه په ارادي توگه غوښتل د ملتان څخه په څنگ ولاړ شی ، ځکه هغه اندېښمن و چې هسې نه چې شیر شاه سوري دهغه د نقل و حرکت څخه خبر شي او مداخله وکړي . په دې توگه د ستومانه سفر کولو نه وروسته همایون روغ رمټ د شعبان په میاشت کې (اچ) ته ورسید .

شیر شاه سوری د همایون د تعقیبولو له پاره خواص خان گمارلې و . هغه ان تر سرهنده پورې د همایون لښکرې تعقیب کړې ، خواص خان ته شیر شاه سوری دا حکم کړې و چې د همایون په تعقیب پسې دې ولاړ شي خو پر هغې دې حمله نه کوي . شیر شاه سوری غوښتل په دې ترتیب همایون د سلطنت څخه بیرون کړي تر څو په راتلونکې کې هغه ته کوم مصیبت جوړ نه کړی ، تر سرهنده پورې د تعقیبولو وروسته خواص خان هملته په سرهند کې دخپلو فوځونو سره یوځای پړاو وکړ . او د شیر شاه سوری د بل حکم انتظار ته کیناست .

په دابل اړخ کې (په ۱۵۴۰ زیږدیز کال د برسات په موسم کې) شیر شاه سوری ته د لاهور څخه خپلو مخبرانو په پرلپسې توگه دهغه ځای د حالاتو په اړه تفصیلی خبرونه ور لیرل . د همدې خبرونو په اساس شیر شاه سوری د دیاس د درياب په غاړه د مغلو په نظامي ځایو باندې یرغلونه پیل کړل ، تر څنگ یې یو گړنډې قاصد سرهند ته د خواص خان په لور واستاوه او هغه ته یې حکم وکړ چې د سرهند څخه ووځي او د همایون په تعقیب پسې ولاړ شي . د همدې قاصدانو په خوله یې خواص خان ته د سرهند او دهغې شاوخوا سیمې د تحفې په ډول وروښلې . خواص خان هلته دخپل ځان له اړخه یو ناظم وټاکه . او پخپله دخپل لښکر سره یوځای د همایون په تعقیب پسې ووت . خواص خان سرهند کې خپل یو ډیر نژدې ملگري او دوست دهغه ځای د ناظم په توگه ټاکلې و .

په حقیقت کې شیر شاه سوری نه غوښتل د همایون سره ټکر وکړي ، هغه دا غوښتل چې د سیند په لور د تللو په وخت کې همایون دهغه د لښکر او ملگرو په لاره کې کوم خنډ را پیدا نه کړي ، هغه د دې نه هم ویریده چې هسې نه چې همایون سیند یا کشمیر ته ځان ورسوي ، ځکه دا د مرزا هندال او مرزا حیدر خان غوښتنه وه . هماغه و چې شیر شاه سوری د تعقیبولو له پاره داسې لارې چارې ولټولې چې دهغوی له مخې مغلو ته په سیند یا کشمیر کې د تم کیدو ټول امکانات له منځه تلل .

شیر شاه د همدې اندېښنو په لړ کې د اکتوبر په دریمه اونۍ کې د ستلج د درياب څخه تیر او د لاهور په لور وخوږید . دبله اړخه خواص خان د سرهند څخه د کوچ کولو وروسته جالندهر او امرتسر له لارې د لاهور په لور روان وو .

شیر شاه سوری او خواص خان دواړه دخپلو لښکرو سره یوځای په لاهور کې یوځای شول ، هغوی دلته خپل وخت ضایع نه کړ بلکه سمدستي یې د تینبتي په حال کې د همایون او دهغه د ملگرو تعقیب پیل کړ . په دې خاطر دواړو دخپلو متحده لښکرو سره یوځای د مغلو د تعقیبولو پسې د غرب په لور روان شول ، کله چې هغوی د چناب د درياب غاړې ته ورسیدل نو هغو ته څرگنده شوه چې همایون دخپلو وروڼو څخه جدا شوې دې ، شیر شاه سوری دخپل لښکر یوه برخه د ملتان په لور د مرزا هندال او ناصر مرزا د تعقیبولو له پاره واستوله او په خپله یې د بهیرې په لور مخه کړه .

د بهیرې په لور شیر شاه سوري ډیر په احتیاط سره قدم واخست ، هغه ویریده چې هسې نه چې همایون د مالگي د غرونو څخه تیر او د کشمیر په لور مخه کړي ، شیر شاه سوری د بهیرې څخه خوشاب ته ورسید ، خواص خان هم ورسره ملگري و . دلته شیر شاه ته معلومه شوه چې همایون او کامران یو دبله څخه جدا شوي دی او په مختلفو لارو باندې روان شوي دي . په خپله شیر شاه سوری هملته په

خوشاب کې پاته شو خو خواص خان ته یی حکم وکړ چې دخپلې برخې د لښکر سره دې یوځای د جهلم د دریاب په غربی برخه کې د همایون د لښکرو تعقیب پسې ولاړ شی.

د شیر شاه سوری د حکم سره سم خواص خان په ډیره بیرته د همایون او دهغه د لښکرو پسې ووت ، یوشمیر تاریخپوهان دا هم لیکي چې خواص خان په همایون باندې د حملې کولو جرئت نه کاوه خو دا دهغوې خام خیالي ده ، دا دهغو تاریخپوهانو آند دې چې د شیر شاه سوری خلاف او د همایون په حق کی یی لیکنې کړي دي ، هغوې د همایون په خاطر د تورونه سپین او د سپینو څخه تور جوړول . او که نه خواص خان د شیر شاه سوري هغه بهادر او میرنې قومندان و چې دوه ځلې یی په چوسه او لگرام کې د همایون د فوځونو جرړې راویستلې وې ، او دا هماغه خواص خان و چې په واسطه یی دوه ځلې شیر شاه سوري ته په همایون باندې سوبه ورپه برخه شوې وه.

د همایون سره تصادم نه کول د خواص خان کمزورتیا نه وه بلکه دا د شیر شاه سوری د اوسپنیز نظم او نظام یو ډول ثبوت و. شیر شاه سوری په لرې کیناستو سره هم ددې وړتیا درلوده چې دخپل فوځ نظم و نسق سنبال کړي او هغوې ته لارښوونه وکړي. او د خواص خان په خیر زړه ور ، نومیالي او جنگیدلې قومندان هم دهغه د نظم و ضبط مخالفت و نه شی کولې.

همایون تر یوه وخته پورې دخپل ورور مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا سره یوځای هملته په (اچ) کې پاته شو ، په دې وختو کې د اچ او ملتان تر منځه سیمه دیوه نوي مسلمان شوي وگړي په لاسو کې وه چې بخشو لنگاه نومیده ، دا دلنگا د قبیلې څخه و او د مرزا کامران باج گذاره و. کله چې همایون دې سیمې ته راوړسید نو بخشو لنگاه د همایون سره ډیر ښه سلوک وکړ او همایون هم ورته د خان صاحب لقب ورکړ. د همایون دا کار داسې وه لکه چې اوس هم هغه د دهلي په تخت باندې ناست وی او خلکو ته اعزازونه او لقبونه وربښي.

بخشو لنگا په دې خاطر د همایون سره مرسته نه وه کړې چې همایون د هندوستان شاهنشاه دې بلکه هغه د سیند د ارغون حکمران څخه بدل اخستل غوښتل . او هغه غوښتل چې همایون څو ورځې دلته قیام وکړي او دهغې وروسته سیند ته ور ننوځي او د سیند ارغون حکمران ته زیان ور وړوي. د بخشو لنگا په سیمه کې د څو ورځو د قیام نه وروسته همایون د سیند شگلورې زمکې ته ورننوت. خواص خان د همایون په تعقیب پسې روان و او ان د سیند تر غاړو پورې رسیدلې و. او د اچ څخه درویشتمیله جنوب لورې ته ، په کوم ځای کې چې د ستلیج دریاب د پنجاب د نورو دریابونو سره یو ځای کیږي ، دخپل لښکر سره یو ځای تم شو ، ددې ځایه وروسته خواص خان ته د همایون د تگ لاره نه وه معلوم. د بلې لورې همایون دخپل لښکر سره یو ځای نیغ سرک پری ایښې و او د جنوب شرق په لور گرزیدلې و ، همایون د ۱۵۴۱ کال د جنوري په ۲۲ مه دخپل ورور مرزا هندال او کاکا مرزا ناصر سره یو ځای (روړي) ته ورسید ، هلته ورته د بهگر د کلا والي ښه او د مینې ډک ښه راغلاست ووايه . مگر مغرور همایون د والي دغه گرم ښه راغلاست دهغه په کمزورتیا باندې حساب کړ او سمدستي یی حکم وکړ چې والي دې د حکم اطاعت وکړی او کلا دې هغه ته تسلیم کړي.

په دې توگه بهگر ته د ورننوتلو وروسته او هملته په پاته کیدو سره همایون دخپل ورور مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا سره یو ځای د سکون او ډاډ ساه واخستله. کله چې خواص خان ته خبر ورسید چې همایون دخپلو پاته شونو لښکرو سره یو ځای (روړي) ته رسیدلې دې نو هغه په ملتان کې پړاو وکړ ، دا خبرونه شیر شاه سوری ته هم ورسیدلي و ، په دې اساس شیر شاه سوری هم دخپلو لښکرو سره یو ځای ملتان کې دخواص خان سره یو ځای شو او دواړو متحده لښکرو هملته په ملتان کې قیام وکړ.

په ملتان کې او سیدو په وخت کې یوه ورځ نیرمل او کملاوتي دواړه په خپلې خیمه کې خاموشه ناستې وې. په دې وخت کې کملاوتي نیرمل ته مخ کړ او ورته یی وویل چې:

گوره نیرمل! زه په ډیره بې صبری سره تر اوسه پورې ستا د ځواب انتظار کوم، زه تا ته دا خبره په دې خاطر نه یادوم چې په څو تیرو ورځو کې لښکر په جنگ جگړه کې بوخت و او دیو ځایه بل ته او دهغه نه بل ته روان و. او زه په دې ډاډمنه یم چې تاته به ددې پرلپسې سفر او سترتیا له وجې د فکر کولو وخت هم نه وي تر لاسه شوې. اوس چې د څو ورځو راهیسې لښکر دلته په ملتان کې پراو کړې دې نو زه له تا پوښتم چې هغه هیله مې چې له تا کړې وه دهغې په اړه ستا پریکړه څه ډول شوه؟

نیرمل تر لږه وخته پورې خاموشه ناسته وه، بیا یی په ډیر غور سره د کملاوتي په لور وکتل او ورته په ډیره پټه توگه وویل چې:

گوره کملاوتي لورجانې! هغه کار چې ته یی له مانه کول غواړې زه دهغې د کولو له پاره تیاره یم، که چیرې خواص خان ستا ورور پالامو وژلې دې نو دا ستا حق دې چې ته دخواص خان څخه دخپل ورورد وژلو بدله واخلي او هغه ووژنې. په دې لړ کې ما اراده کړې ده بلکه داسې یی وگڼه چې هوډ مې کړې دې چې په پوره توگه به له تاسره ملگرې کیږم. تر څو ته د خواص خان څخه انتقام واخلي او هغه ته کلکه سزا ورکړې، خو گوره چې ستا ددې کار سره ماته ډیر ستر خطر او گواښ متوجه کیږي. دنیرمل ددې خبرو سره کملاوتي ټکان وخوړ او ورته یی وویل چې څه ډول گواښ او خطرات؟ نیرمل ورته یوځل بیا په ډیره پټه او راز سره وویل چې:

گوره کملاوتي! که ته په بې خبرۍ کې په خواص خان باندې لاس پورته کړې او هغه ووژنې نو یاد ساته چې، څرنگه چې تا دلته له ماسره وخت تیر کړې دې او کله چې پرتا باندې د قتل او وژلو شک وکړل شی نو ستاسره به زه هم له منځه ولاړه شم. خو زه نه غواړم په دې عمر کې خپل انجام خراب کړم. گوره کملاوتي! ما ستا سره د ملگرتوب هوډ کړې دې خو ددې کار د تر سره کیدو دمخه باید ته خپل داسې یو پلان جوړ کړې چې زه په اسانۍ سره و توانېږم له دې ځایه ووځم او خوندي پاته شم او ته هم ددې کار د کولو نه وروسته خپل ځان خوندي ځای ته ورسوی.

دنیرمل د چوپتیا وروسته کملاوتي په زوره وخنډل او ویی ویل چې: نیرمل! تا خو زه ډیره وویرلم خو دهغې خطراتو څرگندونه چې تا وکړه هغه بلکل د اهمیت وړ نه دي. گوره نیرمل! زه به په خواص خان باندې په یوې مناسبه موقع کې لاس پورته کوم، په هغې باندې هسې د لاس په پورته کولو سره نه خپل ځان اونه تا په خطر کې اچول غواړم. زه چې کله هم خواص خان وژنم نو هغه به دهند په منځنۍ سیمو کې او یا ددې سیمو په شاوخوا کې وژنم. او دهغې د وژلو تر مخه به زه خپل باوري خلک هم هلته راغواړم. او بیا به دهمغوي په کومک باندې خواص خان ته سزا ورکوم. بیا به تا هم له ځانه سره یو خوندي ځای ته یوسم. داسې ځای ته چې هلته دشیر شاه سوری هیڅ جاسوس او یو بل کوم وگړې زموږ له پاره د خطر سبب ونه گرځي. د کملاوتي په دې خبرو باندې نیرمل خوشحاله شوه او ویی ویل چې: که چیرې ته همداسې کار وکړي نو زه به دا وگڼم چې تا پر ما باندې ډیر احسان کړې دې. دنیرمل په خوشحالی باندې کملاوتي هم خوشحاله شوه او ویی ویل چې:

گوره نیرمل! اوس چې تا پر ما باندې باور وکړ او زما په کار کې دې زما د ملگرتوب له پاره هوډ کړې دې نو اوس به زه تا دخپلې یوې بلې داسې ارادې څخه هم خبره کړم چې تر اوسه مې په خپل زړه کې ساتلې وه. د کملاوتي ددې خبرې سره نیرمل هغې ته په ډیر غور سره وکتل او بیا یی ترې وپوښتل چې: څه ډول اراده؟ کملاوتي په ځواب کې ورته وویل چې:

گوره نيرمل ! زه په دې خبره باندې ډيره زياته غمښته او خفه يم چې گنگا اسلام قبول کړې او د يوې مسلمانې پيغلې په څير يې د خواص خان سره واده کړې دې ، ته پوهيږې چې گنگا يو وخت د رها تاس د راجه شهزادگۍ وه ، او د شهزادگۍ په څير هغه زما دروند مهارت ته ډيره په زړه پورې وه . مهارت په نوم ورکي توگه د گنگا په سويمبر کې هم گډون کړې و خو د مهارت بدقسمتي په دې کې وه چې هغه سويمبر خواص خان و گټه . بيا مهارت د زيارت دلنگر ځاي څخه گنگا په دې خاطر پورته کړه چې هغه د ليونتوب تر پولو دهغې سره مينه کوله . بيا بدې دا راپيدا شوه چې خواص خان هلته هم ورورسيد ، گنگا يې تر لاسه کړه او د مهارت کاري پاي ته ورساوه . زما ورور پالامو د څو ملگرو سره په تينسته بريالي شو او بيا د پرتگاليانو سره يو ځای يې يو متحده لښکر جوړ کړ خو خواص خان پرې يرغل وروړ او دهغوې هغه متحده لښکر يې هم د نشت سره مخ کړ . او زما ورور يې هم له منځه يوړ . زه خو خواص خان د مهارت او پالامو د وژلو په گناه باندې له منځه وړل غواړم خو غواړم گنگا هم له منځه يو سم . په دې خاطر چې هغې خپل دهرم پری ايښې او اسلام يې قبول کړې دې ، ايا ته زما ددې وړاندیز سره کوم اختلاف لرې ؟ نيرمل ورته په يوه درز سره وويل چې :

نه ! ماته ستا ددې وړاندیز سره هېڅ اختلاف نه شته . کملاوتي تريوه وخته پورې خاموشه وه بيا يې په ډيره عجيبه توگه د نيرمل په لور وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې : نيرمل ! ما اوريدلي دي چې تا هم اسلام قبول کړې دې . اوستا دخبرو څخه هم همداسې ډاگيزيږي نيرمل ورته وويل چې : ته سهې خبره کوې . خو کملاوتي ! دا ټول هر څه ما په ظاهري توگه منلي دي . خو زه په خپله همغسې کلکه هندو يم . او په همدې باندې عمل کوم . د نيرمل د ځواب په اوريدو باندې کملاوتي خوشحاله شوه ، دخپله ځايه راپورته شوه او وويي ويل چې :

واوره نيرمل ! اوس چې تا له ماسره د يو ځای کيدو هوکړه کړې ده ، نو زه خپل کار پيلوم . د همدې نن ورځې څخه به زه نوره هره ورځ د خواص خان او گنگا څيمې ته ورځم . دهغوې څيمه به پاکوم او د هغوې دکالو دپاکوالي خيال به ساتم . تر څنگ به يې دخيمې دهر څه په اړه خيال کوم . دا ټول کارونه به په خپلو لاسونو سره تر سره کوم . په دې توگه به زه د خواص خان او گنگا د باور د تر لاسه کولو هڅې کوم . کله چې دا خلک بيرته ددهلي په لور کوچ کوي نو زه به خپل باوري وگړي هملته را وبولم او دهغوې په کومک سره به دگنگا او خواص خان کار پاي ته ورسوم . ددې خبرې سره سم کملاوتي دخيمې څخه ووتله .

خواص خان او گنگا دواړه ميره او ښځه په خپله څيمه کې ارام ناست و او په کومه موضوع يې خبرې کولې . په همدې وخت کې دخيمې دروازې ته کملاوتي راغله . دهغې په کتلو سره گنگا دخپل ميره د څنگ څخه لږ څه اخوا شوه ، ځان يې را ټول کړ او بيا يې په لوړ اواز وويل چې : کملاوتي څه خبره ده ؟ ته ولې ددروازې تر څنگ ولاړه يې ؟ دننه راځه ! کملاوتي کرار کرار دننه راغله او دگنگا تر مخه ودریده . گنگا په خپل څنگ کې ورته د کيناستو اشاره وکړه او ورته يې وويل چې ته ولې ولاړه يې ؟ را ځه دلته کينه . ايا کومه ستونزه او تکليف در رسيدلې دې او يا بله کومه خبره ده چې داسې خفه خفه يې ؟ کملاوتي د گنگا تر څنگ کيناسته او بيا يې په ډير ادب سره وويل چې :

زه ستاسو د دواړو څخه د يوې هيلې او اميد له پاره راغلې يم ، او زه هيلمنه يم چې تاسې دواړه به ما ناهيلې نه کړئ . خواص خان په ډير غور سره د کملاوتي په لور وکتل او ورڅخه يې وپوښتل چې : څه ډول هيله او اميد ؟ ما غوښتل تاسې ته دا ووايم چې زه هلته د نيرمل سره په څيمه کې هسې خوشې پرته يم . او بې کارۍ څخه نوره تنگ ته راغلې يم . په ما وخت نه تيريږي ، زه غواړم چې ستاسې دخيمې د

ټولو خونو پاکې او نظافت په خپله په خپلو لاسونو سره وکړم. ددې نه علاوه ستاسې نور خدمت هم په خپله غاړه واخلم. په دې توګه به زما وخت هم ښه تیر شي. کملاوتي دا خبرې په ډیره نرمه توګه او نرۍ نرۍ خندا سره دخولې راويستلې.

خواص خان غوښتل څه ووايې چې ګنگا پرې را مخته شوه او ویی ویل چې: ګوره کملاوتي! ته ولې ددې کار زحمت په غاړه اخلي زه په خپله دخپلې خیمې ټول کار تر سره کوم او کله کله نیرمل هم له ماسره په دې کار کې مرسته کوي، کملاوتي ورته بې له ځنډه وویلې چې: ګوره شهزادګۍ ګنگا! ستا او ستا دمیر په خیمه ډیره پراخه او ستره ده. چې څو خونې لري، نیرمل اوس زړه شوې ده او ډیر کار نه شي کولې، زه غواړم چې دهغې په ځای ستاسې د دواړو دخیمې دپاکوالي مسؤلیت په غاړه واخلم. داسې یې وګڼئ چې په دې کار کولو کې ماته سکون او ډاډ را په برخه کیږي او پر ما به وخت په خوشحالی سره تیرېږي. اوس خو د نیرمل سره په خیمه کې بې کاره پرته يم او د همدې بې کارۍ څخه نوره تنګ ته راغلې يم. ددې خبرو په اوریدو سره ګنگا مسکۍ شوه او ورته یې وویل چې:

ګوره کملاوتي! که ته همدا ډول اراده ولرې نو بیا خو ماته پرې هیڅ ډول اعتراض نه شته. ته چې په خپله خوښه څه غواړې ویی کړه. زه به ستا تر مخه ځنډ نه شم، دهغې په دې خبرو باندې کملاوتي پورته شوه او ویی ویل چې که چیرې داسې وي نو زه ستاسو د دواړو ممنونه يم. او زه به د همدا اوس شیبې څخه خپل کار پیل کړم. خواص خان هم راپورته شو او ګنگا ته یې وویل چې: ګنگا! زه د دڅه کارونو په لړ کې د شیر شاه سوری دربار ته ور ځم تاسو دواړه یوځای د خیمې نظافت جوړ کړئ. خواص خان ولاړ شو او کملاوتي دخیمې په پاکوالي کې ونښته. ګنگا ورته هر کار ښوده او ورسره یې ملګرتیا کوله. په دې توګه به کملاوتي هره ورځ دخواص خان او ګنگا خیمې ته راتله او دخیمې دپاکوالي خیال به یې ساته. هغه و توانیده چې د خپل دغه کار په واسطه خپل ځان د ګنگا او خواص خان د باور وروگرځوي.

۵۲

په ملتان کې د یوې میاشتې د قیام نه وروسته شیر شاه سوری په ډیرو کشمکشونو او شکوکو کې راګیرو. هغه له یوه اړخه د همايون، دهغه دورونو او دهغه د نورو ملګرو څخه په اندیښنه کې و. هغه د همايون په اړه چې په دې وخت کې په سیند کې و، کامران چې په کابل کې و او د همايون سالار مرزا حیدر چې په کشمیر کې یې دخپل لښکر د یوې برخې سره قیام کړې و ډیر زیات اندیښمن و. هغه له دې ویریده چې هسې نه چې ددوې څخه کوم یو په کوم مناسب وخت کې بیرته راستون شي او په پنجاب او یا د هلی باندې یرغل راوړي. د ډیر فکر او دقت نه وروسته شیر شاه سوری دې پایلو ته ورسید چې دهغوي څخه د هریو د شاته کولو له پاره به د وړاندې تګ پالیسې خپلول عملي نه وي. په دې خاطر یې همدا مناسب وګڼل چې ددوې څخه هریو چې هر چیرې دې هملته یې مصروف و ساتي او پری یې نږدې چې بیرته په خپلو منځو کې سره یو شي. تر څو د پنجاب د بیرته خپلولو له پاره کوم پلان جوړ نه کړای شي.

شیر شاه سوري په دې لړ کې ډیر محتاط قدم اخست. هغه نه غوښتل چې د همايون د تعقیبولو له پاره سیند ته لاس وراوړود کړی ځکه په دې توګه به په سیند کې ارغوان حکمران هم په ویره کې ولویږي او بیا به د شیر شاه سوری سره دمقابلې له پاره د یوه چا سره اتحاد وکړي. په دې وخت کې هغه د سیند د ارغون حکمران او په ځانګړې توګه د راجپوتانه او گجرات د حکمرانانو سره اتحاد کولي شي. په داس حال کې چې د راجپوتانه او گجرات حکمرانان د پخوا څخه د شیر شاه سوری څخه بدګمانه وو. اود سیند د ارغونونو اتحاد د شیر شاه سوري له پاره ملا ماتې ثابتیدای شو ځکه چې دا دواړه سیمې د سیند سره نښتې وې. په همدې توګه کامران او حیدر هم کولې

شي په ډيره اسانۍ سره پيښور ته راشي او دخپل متحده لښکر سره يوځای شي. ددې نه علاوه څرنگه چې قندهار هم د مرزا کامران ترولکې لاندې دې نو د سيند ارغوان حکمران کولې شي قندهار ته ولاړ شي او کامران هم له ځانه سره د شير شاه سوري پر خلاف دخپل ځان سره را يوځای کړي.

په دې خاطر د وخت او حالاتو غوښتنه دا وه چې شير شاه سوري د سيند د درياب دې غاړه په درې محاذونو کې د غليم سره دمقابلې له پاره ځان تيار کړي ، اود دې کار له پاره بايد بلوچان او پښتانه هم له ځانه سره يوځای کړي او په دې توگه سياسي او حربي گټې تر لاسه کړي. شير شاه سوري ددې څخه هم ويريده چې کيدې شي مرزا حيدر هم دخپل لښکر سره يوځای د کشمير څخه را ووځي او د پنجاب ميدانوته را ننوځي اودهغه له پاره يو نوې محاذ پرانځی. نو په دې خاطر دهغه مخنيوی هم اړين دې. ددې مقصد د تر لاسه کولو له پاره بايد هغه مالگې دکانونو تر څنگ خپل يو قوي ځواک ځای په ځای کړي ترڅو د مرزا حيدر د راتلو څخه مخنيوي وکړاې شي.

په ملتان کې د قيام په وخت کې شير شاه سوري په همدې خيالاتو کې اوښت را اوښت چې د ملتان څخه ورته يو ډير بد خبر راورسيد او هغه دا چې خضر خان ، چې شير شاه سوري د بنگال حاکم ټاکلې و ، د بنگال د پخواني حاکم سلطان محمود د لور سره واده کړې دې. دې خبرې شير شاه سوري په ډيره ويره کې واچاوه. هغه ددې ويره احساسوله چې هسې نه چې د سلطان محمود د لور سره د واده کولو وروسته خضر خان د شير شاه سوري ملگرتيا پرېږدي او بيرته د سلطان محمود سره يوځای شي. او په دې توگه په بنگال کې ورته يو ځل بيا کړاونه را پيدا کړي. دهمدې خيالاتو په ډنډه کې شير شاه سوري د ملتان څخه خپل ځواکونه وخوځول اولاهور ته راغې او همدلته يې خيمې ووهلې.

لاهور ته د رارسيدو سره سم شير شاه سوري لمړۍ دا کار وکړ چې دلته يې د يوه ستر سپک د (گرنډ ټرانک شاهراه) په نامه د جوړولو کار پيل کړ. تر څنگ يې د لاهور څخه تر ملتانه پورې هم د يوې سترې شاهراه د جوړولو حکم وکړ. ترڅو دا سپک هم د ملتان څخه لاهور ته راشي اودلته د گرنډ ټرانک د سپک سره يوځای شي. ددې کار د ترسره کولو وروسته شير شاه سوري د کشمير په لور توجه وکړه. ځکه چې د کشمير مرزا حيدر د بنگال په لور د شير شاه سوري د تگ په وخت کې خطرناک ثابتيداي شو. په دې خاطر شير شاه سوري غوښتل بنگال ته د تللو څخه دمخه په پنجاب کې خپل نظام مستحکم کړي.

که څه هم شير شاه سوري ته د پنجاب په لړ کې د کابل څخه دکامران او د سيند څخه د همايون له لوري گواښونه وو خو هغه تر ټولو زيات د کشمير حيدر خان گواښ ته متوجه و. ځکه د کابل له لوري د گومل مومن ، او خيبر درو په بندولو سره دکامران د حملې څخه خلاصون تر لاسه کيده خو د کشمير په اړه دا کار مثبت نه ثابتيده. ځکه چې د کشمير په غربي واديو کې اباد قومونه افغانان نه و. په هغوې کې ډيرکې يې جنجوعه ، گگر ، جات او گجر پراته وو. او شير شاه سوري دهغوې سره د ورور ولۍ اړيکې نه درلودل. ددې نه علاوه د کشمير څخه لاهور او هندوستان ته شپږو وېشت لارې موجودې وې. او ددې ټولو لارو څارنه څه اسانه کار نه و ، لکه څنگه چې د گومل مومن ، او خيبر درې و. په دې خاطر د کابل او سيند په نسبت شير شاه سوري ته په کشمير کې د مرزا حيدر له اړخه ډير گواښ متوجه و. په دې خاطر شير شاه سوري تر هر څه لمړۍ د حيدر بيگ له اړخه د پنجاب د دفاع کولو له پاره قدم واخيست.

د کشمير له اړخه دکومې ممکنه حملې د تم کيدو په خاطر ، شير شاه سوري تر هر څه دمخه د مالگې دکانونو په غرنيو سيمو باندې ولکه کلکه کړه. دا د مالگې دکانونو غرنۍ لړۍ هماغه ده چې د جهلم ، شاپور ، ميانوالي او... سيمو د شمال څخه تيريږي. د مالگې په

دې غرنۍ لړۍ کې ډير ستر قومونه اباد شوي دي او هغوي کولې شو چې د کشمير له لورې د حمله کونکو سره ملګرتيا وکړي او د شير شاه سوري له پاره کړاونه را پيدا کړي. نو په دې خاطر د کشمير له لورې د خپل ځان د خوندي کولو په خاطر شير شاه سوري د مالګې دکانونو غرنۍ لړۍ په خپل واک کې داخستو پريکړه وکړه.

په دهلي کې د مسلمانانو د حکومت د پيلامې سره سم د مالګې د غرونو د لړۍ د (انډوارين) قوم لکه چات ، گجر ، او کوکهر قومونو له پاره چې د غربي پنجاب د ميدانو څخه د مسلمانانو د حملې په وخت کې دې لورې ته د پناه له پاره رغلي و ، داوسيدو ځاي و. د مالګې د غرونو د لړۍ دا برخه په حقيقت کې د شورش نه ډک يونيم واکه مسلط حکومت و ، چې د دهلي حکومت يې په لور هيڅ توجه نه کوله. په دې لړۍ کې چې د کوکهرو کوم قوم اباد شوې و هغوي پخوا د خوشاب په سيمه کې د سيند د بلې غاړې او سيدونکې و. چې دوي د پخوانيو د اړه مارانو څخه گڼل کيدل. دوي د خپله نسلي لړۍ د مالګې د غرونو د مشهور روايتي مشر (راي سال) سره تړله ، وروسته بيا د کوکهرانو يوه ډله راجپوتانه ته راغلل او دلته په ناگور کې اباد شول ، هغوي د همدې ځايه د کوکهرو او نورو راجپوتي قبيلو سره د ازدواج د کولو لړۍ پيل کړې او خپل ځانونه يې مستحکم کړل.

د همدې کوکهرانو بله ډله چې د مالګې په غرنيو سيمو کې پاته شوي و د جنجوعه په نامه ياد کړل شول. همدا جنجوعه د شرق په لور و خوځيدل او د ککهرو سيمه چې د مالګې د غرونو اصلي خاوندان وو په هغوي او هلته په ابادو نورو قبيلو باندې خپله ولکه و غځوله . خو يو شمير راجپوتان د قبيلو په څير په ککهر باندې هم مشهور وو ، دوي د يوچې او سهينن قبيلو پورې اړوند وو. توپير يې يواځې په دې کې و چې په جدا جدا غرنيو سيمو کې د اوسيدو په اساس په هغوي کې دبرهمني تهذيب تبليغ و نه کړاې شو ، بلکه په هغوي کې همغه پخواني نامانوسه وحشيانه سلوک او عجيب رسم و رواج او جنگي خصلتونه لکه څنگه چې وو همغسې پاته شول ځکه چې دوي د هندوستان د نورو قبيلو څخه جدا او ځانته پاته شوي وو.

د ديارلسمې پيړۍ څخه مخته په دې سيمه کې د ککهرو او جنجوعه قبيلو تر منځه ډير وينه تويونکې جنگونه شوي و چې موخې يې په دې سيمې باندې د خپلو ولکو قايمول وو. کله کله به د دهلي پادشاهانو هم خپل فوځونه دې سيمو ته ور ليرل خو هغوي نه غوښتل چې په دې سيمو باندې ولکه وکړي بلکه غوښتل يې د دې خلکو په وړاندې دخپل شان و شوکت څرگندونه وکړي.

کله به چې په دې سيمو کې سياسي بدلون راته. بيا به هغوي دې لورې ته خپل لاس را اوږداوه. او د ماتې خوړلې ډلې سره به يې کومک کاوه او دهغه ځاي حکمران به يې د تخته څخه پورته کاوه. هندوستان ته د بابر د راتلو په وخت کې هم دغه ککهر او جنجوعه قومونه په خپلو منځو کې په جنگو کې را نغښتي وو. بابر لمړۍ د ککهرو پر خلاف د جنجوعه سره مرسته وکړه خو کله چې د ککهرو سردار (راي سارنگ) په پوره توگه دمغلو فرمانبردار و گرزيد نو بابر خپله پاليسي بدله کړه. د شير شاه سوري تر وخته پورې ککهر په يوه ډول د مغلو سره را نښتي وو. په دې خاطر شير شاه سوري د خپل سياسي دريځ په خاطر د ککهرو په خلاف د جنجوعه سره د مرستې د پيليدو عزم وکړ.

د جنگي فنونو له اړخه هم د مالګې د غرونو لړۍ دومره اهميت درلود چې د يونانيانو ، يوچي ، غزنۍ ، او غوري حمله کونکو څخه نيولې تر بابر او شير شاه سوري پورې هيڅ حکمران دا ځاي له نظره نه شو پريوستلې. د دې ځانگړې علت دا دې چې دشمال څخه حمله

کونکې هر یو لښکر ددې سیمې څخه خپل لښکر دپنجاب مرکز ته داسې راوړلای شي چې دهغې په نقل و حرکت باندې د چا غوږ هم نږدېږي. همداعلت و چې شیر شاه سوری د پنجاب د خوندي ساتلو په خاطر تر هر څه لمړۍ دې غرنیو لږیو ته توجه وکړه.

شیر شاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای دلاهور څخه مخته ولاړ او مالګې دې غرنیو لږیو لورې ته یې خپل لښکر و غځاوه. خو دې غرنیو لږۍ ته د ورسیدو مخکې یې خپل فوځ ته پړاو ورکړ، بیا یې د ککهر سردارانو ته قاصد ور ولیږه او هغوی یې خپل ځان ته را وبلل. د ککهر سرداران ډیر سرکشه، ډیر جنگجویه، او ډیر زړه وروو. هغوی د شیر شاه دربار ته د راتلو څخه ډه ډه وکړه. او هغه قاصد چې شیر شاه سوري دهغوی درابللو په خاطر ور استولې و دهغې په لاسو یې شیر شاه سوري ته څو غشي، او زمري دوه بچیان ور ولیږل.

د ککهر وددې ځواب څخه شیر شاه سوري دا و پتیيله چې ککهر د بسپنې له پاره آماده نه دي او ددې پر خلاف د سرکشی او بغاوت له پاره یې ملا تړلې ده. شیر شاه سوري جنجوعه پری ایښي وو او تر ټولو لمړۍ یې د ککهرو سره اړیکې ټینګ کړې و ځکه هغه پوهیده چې جنجوعه د پخوا څخه د مغلو پر خلاف دي. ککهر په بنسټیزه توګه د مغلو طرفداره او دهغوی ملاتړي وو. شیر شاه سوري غوښتل دوي له ځانه سره را یو ځای کړي، تر څو د ککهرو او مغلو تر منځ اړیکې پرېکړل شي خو کله چې ککهرو په بغاوت باندې لاس پورې کړ نو شیر شاه سوري دهغوی پر خلاف باندې د فوځی یرغل له پاره ځان تیار کړ.

شیر شاه سوري ددې موخې د تر لاسه کولو له پاره د جنجوعه د قوم سره مرسته وکړه. دهغوی سرداران یې خپل ځان ته را وبلل. هغوی هم په پوره خوشحالی سره د شیر شاه دربار ته راغلل. او د ککهرو په خلاف یې د شیر شاه سوري سره د خپل هر ډول تعاون له پاره ملاتړ و ښود. د جنجوعو ددې ملاتړ په واسطه شیر شاه سوري یو لښکر تیار کړ او ددې لښکر قوماندان یې هیبت خان نیازي و ټاکه. بیا شیر شاه سوري هیبت خان نیازي د جنجوعه د قوم د همدې مشرانو سره یو ځای د مالګې دغې غرنیو لږیو ته ولیږه تر څو دهغه ځایه په ککهرو باندې یرغل یوسي او هغوی وځپوي، تر څو په راتلونکو ورځو کې هغوی په پنجاب کې د شیر شاه سوري له پاره د سردرد را پیدا نه کړي.

کله چې هیبت خان نیازي دخپل لښکر سره یو ځای د مالګې د غرونو دې لږۍ ته د ککهرو د ځپولو له پاره ور ننوت او مخته ولاړ نو داسې ورته معلومه شوه چې ککهر پټنځایو ته تللي دي. او په کوم مناسب وخت کې به یرغل کوي. هیبت خان نیازي دهغوی په دې چال باندې و نه پوهیده او مخته ولاړ. کله چې هغه په یوې پراخه وادی کې ورننوت نو د غرنیو لږیو څخه پرې وینه تویونکو او جنگی ککهرو داسې یرغل راوست چې دهغې څخه یې شپه او ورځ هیره کړه.

اوس نو هیبت خان نیازي د عجیبو حالاتو سره مخ و. ځکه ککهر د غرنیو سیمو څخه پرې د مردارې خوړونکې حیواناتو او ټپو سانو په څیر را توې شوي و او د هیبت خان فوځ یې د یرغل لاندې راوستې و.

حمله کونکي ککهر د سیلاب د توپان په څیر دهرې لورې د ځواکمنو جسمونو او قوي څهرو سره د هیبت خان په لښکرو را پریوتل او دوي یې په وینو کې لرل. دهغوی په دې حملو کې هیبت، جلال او په منظمه توګه جبر پټ و. هیبت خان هم د شیر شاه سوري یو تجربه لرونکې او میرټې سالار و. هغه د ککهر وددې حملې په مخکې داسې و بریښید لکه په تیارو کې چې درنا څرک را څرګند ږي.

تر لږه وخته پورې هيبټ خان د ککهر و دا حملې په شا وتمبولې او خپله دفاع يې کوله او بيا يې په جارحيت باندې لاس پورې کړ. هيبټ خان نيازي ته ډير ژر داروښانه شوه چې د ککهر و سره دهغوې په دغه پراخه ميدان کې مقابله کول څه اسانه کار نه دې ځکه چې ککهر په ډيره بېړه د هيبټ خان نيازي د فوځ حالت د بې وسۍ په لور راکاږي.

هيبټ خان د ککهر و په مقابل کې بدترينه ماتې وخوړله. اود جنگ ميدان يې پرې ښود او و تنستيد. کله چې هيبټ خان نيازي دخپلو پاته شوو لښکرو سره دشير شاه سوري دربار ته ورسيد نو شير شاه سوري دهغه په دې ماتې باندې ډير زيات خواشيني شو، د پوره فکر او تدبير نه وروسته يې پريکړه وکړه چې اوس به خواص خان د ککهر و د مقابلې له پاره وراستوي، د خواص خان سره د سلا مشورې وروسته شير شاه سوري خواص خان ته ډير ستر لښکر ورکړ. په دې لښکر کې يې هيبټ خان نيازي هم شامل کړې و ترڅو د ککهر و تر سيمو پورې د خواص خان لارښوونه وکړي. ددې نه علاوه شير شاه سوري خپل يوبل سالار جلال الدين جالو هم د خواص خان تر قومندې لاندې وليږه او په دې توگه خواص خان، هيبټ خان نيازي، او جلال الدين جالو ټول د ککهر و د ځپولو له پاره د مالگې د غرنيو سيمو په لور ولاړل.

۵۷

د خپل پړاو نه يو ميل واټن مخته خواص خان خپل فوځونه په دوو برخو باندې وویشل. يوه برخه يې هيبټ خان نيازي او جلال الدين جالو ته ورکړه او هغوې دواړو ته يې حکم وکړ چې همغه ځای ته ولاړ شي چې څو ورځې تر مخه د ککهر و او هيبټ خان نيازي تر منځ په کې جنگ شوې و، خواص خان هغوې ته دا هم ويلي و چې د ورځې له مخې دې سفر وکړي او د شپې له مخې دې په يوه ځای کې په ډاډمنه توگه ارام وکړي، او د خپل پړاو د خوندي ساتلو په خاطر دې خپل ځوانان هرې خوا ته خپاره کړي. خواص خان دهغوې پسې وروسته روان شو هغه به يواځې د شپې سفر کاوه او د ورځې به په پتنځاي کې کيناسته. په دې توگه هغه د هيبټ خان نيازي سره يوځای د جنگ هغه ډگر ته ور نژدې شو چې څو ورځې مخته په کې جنگ شوې و.

کله چې هيبټ خان نيازي او جلال الدين جالو هغه ميدان ته ورسيدل چې څو ورځې تر مخه په کې د ککهر و د قبيلې سره جنگيدلې و، نو ککهر يو ځل بيا د خپلو غرنيو پتنځايو څخه راوتل او د هيبټ خان نيازي او جلال الدين جالو په لښکرو باندې لکه د وږو ليوانو په څير را پريوتل.

د ککهر و دا حمله هم ډيره خطرناکه او وينه تويونکې وه. خو بيا هم هيبټ خان نيازي او جلال الدين جالو د خواص خان د لارښوونې په مطابق خپل ځانونه تر دفاع پورې محدود کړي و، تر ډيره وخته پورې هغوې د ککهر و حملې تمبولې په همدې وخت کې خواص خان دخپل غرني پتنځاي څخه لکه د زمري په څير په ککهر و باندې راپريوت او د تور توپان او سختې سيلۍ په څير د ککهر و جنگيالي تر حملې لاندې راوستل.

د خپلې حملې په همغه لمړيو شيبو کې يې د ککهر و د جنگياليو حالت دخرابيدو سره مخ کړ. کله چې هيبټ خان نيازي او جلال الدين جالو وکتل چې خواص خان د ککهر و په خلاف د شا له اړخه حمله راوړې ده نو هغوې دواړو هم دفاعي حالت پريښود او په جارحيت باندې يې پيل وکړ. اود خواص خان په څير د ککهر و په مخکينو ليکو باندې څپوونکې گذارونه پيل کړل. ددې دوه اړخيزو حملو په مقابل کې د ککهر و ځوانانو همت له لاسه ورکړ او فوځونه يې په ميدان کې تيت و پرک شول. اوس نو ککهر و ځوانانو ښې او چلورې

ته په تېښته پيل وکړ او هر يوه هڅه کوله چې خپل ځان خوندي ځايو ته ورسوي. تر لږه وخته پورې د ککهر و عامه وژنه روانه وه، دهغوې د لښکرو ډيره برخه د شاه اړخه د خواص خان او د مخې له لورې د هيبت خان نيازي او جلال الدين جالو په لاسو د تيغه تير شوي وو. په دې توگه په دغه غرنۍ لړۍ کې نه يواځې د ککهر و فوځ د ماتې سره مخ شو بلکه دهغوې لښکريو ډول له منځه ولاړ او اصلي ځواک يې تر پښو لاندې شو. کله چې ککهر و ماتې و خوړه او و تېښتيدل بيا خواص خان بيرته دخپل پړاو په لور روان شو، پړاو ته د خواص خان د ورنگ نه مخته شير شاه سوري ته د دې سوبې خبر ور رسيدلې و، نو کله چې خواص خان د خپل لښکر سره يو ځای پړاو ته ورسيد نو په پړاو کې د خوشحالي ډولونه غږيدل. شير شاه سوري د خواص خان څخه په ډيره گرمه توگه استقبال وکړ.

کله چې د شير شاه سوري سره د کتلو وروسته خواص خان خپلې خيمې ته ولاړ نو ويی کتل چې هلته ښکلې او ښايسته کملاوتي د خيمې په پاکولو کې مصروفه ده او گنگا هم د خيمې په پاکوالي کې د کملاوتي سره لاس کوي. دواړو چې کله خواص خان وکوت نو خپل کاري پريښود او په يوه منډه د خواص خان مخې ته راغلې. بيا ورته گنگا په ډيره خنداڼه خوله او خوشحاله انداز کې وويل چې خواص خان، زما د سرتاجه! زه تاته د مالگې د غرنیو لږيو د ککهریو سره دمقابلې د برياليتوب په اړه مبارکي وایم. دغو غرنیو ککهر و خپل ځانونه نه تسخيريدونکې گڼل او په ځانگړې توگه يې کله چې هيبت خان نيازي ته ماتې ورکړه نو حوصلې يې نورې هم لوړې شوې. خو تا هغوې ته په ماتې ورکولو سره دا ډاگيزه کړه چې د خواص خان سره مقابله کول دومره اسانه کار نه دي.

د گنگا د مينې نه ډکو دغو خبرو خواص خان نور هم خوشحاله کړ، هغه غوښتل په ځواب کې ورته څه ووايي چې په دې وخت کې کملاوتي هم په خپلو نرمو خبرو سره خواص خان مخاطب کړ او ورته يې وويل چې: زما درونده خواص خان! زه هم تاته د دې سوبې په اړه مبارکي وایم. ته يقينا دهغو ځوانانو څخه يې چې په تيارو کې د رڼا راوستونکې او په دشتو او صحرا کې د گلونو د ښوولو فن باندې پوهيږي. خواص خان په ډير دقت سره د کملاوتي په لور وکتل او بيا يې ځواب ورکړ چې: گوره کملاوتي! زه پخپله هيڅ نه يم، دغه زما ټولې برياوې د الله تعالی له اړخه دي هغه زما پروردگار، زما مالک، نصرت کونکې او ملاتړې دي. بيا هم تا چې زما له پاره د ستاينې کوم الفاظ راټول کړي و دهغې په خاطر زه ستا مننه کوم، په دې وخت کې گنگا يو ځل بيا وويل چې:

ماته ستا دراتلو خبر رارسيدلې و خو زه پوهيدم چې ته به د لږ وخت له پاره د شير شاه سوري سره کيني. د خيمې د پاکوالي کار پاي ته رسيدلې دي ما ستا له پاره د مخکې څخه ډوډۍ راغوښتې او ايښې ده، لمړۍ ډوډۍ و خوړه بيا به په تفصيل سره نورې خبرې کوو. خواص خان ورته وويل چې ماته منظوره ده. څرنگه چې کملاوتي زمونږه خدمت کوي نو دا دهغې حق دي چې له مونږه سره يو ځای کيني او ډوډۍ و خوړي. د خواص خان په دې وړاندیز کملاوتي دومره خوشحاله شوه لکه څنگه چې يو انسان د پښو څخه تر سره پورې په خوشحالي کې راوغاړل شي. بيا دواړو يو ځای ډوډۍ سامان خپور کړ او په ډيره خوشحاله ماحول کې يې سره يو ځای ډوډۍ و خوړه.

د مالگې دکانونو په غرنیو سيمو کې د ککهر و د ماتې وروسته شير شاه سوري د جنجوعه قبيلې خلک ښه و نازول، دهغوې په قوت او ځواک کې يې ډير ښت راوست تر څو هغوې په راتلونکې ورځو کې د شير شاه سوري ملاتړي و اوسي او د مالگې د غرنیو لږيو په لمنو کې ککهر و ته يو ځل بيا د مغلو د ملاتړ فرصت تر لاسه نه کړي. د دې کار د تر سره کولو وروسته شير شاه سوري د خوشاب او بهيرې په لور متوجه شو تر څو د اسيمي هم په خپل خوا کې و دروي. او په راتلونکو ورځو کې د دې د لښکرو له پاره خوندي ځايونه وگرځي.

په دې ورځو کې په خوشاب او بهيرې کې ډوډي بلوچان اباد وو. او همدا بلوچ دهغي سيمې حکمرانان وو. شيرشاه سوري نه غوښتل د بلوچو په معاملو کې لاس ووهي، ځکه چې ددې ويره وه چې هغه خلک به بيا دهغه مخالفت کې ودريري او يو ستر لښکر به جوړ او د شيرشاه سوري په مقابل کې به و جنگيري. ددې نه علاوه د بلوچو سردار فتح خان، اسماعيل خان او غازي خان د همايون د تعقيبولو په لاره کې نه يواځې د خواص خان سره کومک کړې و بلکه هغه وخت چې شيرشاه سوري د خوشاب سيمې ته راغې نو هغوي د شيرشاه سوري خدمت ته هم حاضر شول او دخپل تعاون او ملاتړ ډاډي ورته ورکړ.

دا بلوچ د باجوړ څخه نيولې ان د بهيرې د غرنيو سيمو پورې خپاره پراته و. چې سرداري اسماعيل خان بلوچ نومیده. شيرشاه سوري په دې پوهیده چې ددې پرته په دې سيمې باندې ولکه کول شوني نه دي. په دې اساس شيرشاه سوري اسماعيل خان بلوچ هم دخپل فوځ په نوم ليک کې شامل کړ. او هغه ته يې هم د شاهي فوځ په څير د خزانې څخه تنخوا و ټاکله.

دې بلوچانو پخوا کوچيانې ژوند درلود. بيا وروسته په دې سيمه کې اباد شول، په هغو ورځو کې چې تيمور لنگ په هندوستان باندې يرغل راوست نو دهغه د بيرته ستندو تر وخته پورې بلکه ټوله پنځلسمه پيړۍ د بلوچو ډوډا او هوت قبایل د شمال څخه د سنيد درياب په غاړه غاړه د کوچيانو په څير گرزيدل را گرزيدل. دهغي وروسته بيا داخلک د گومل په دره کې اباد شول چې د سليمان د غرونو دلړۍ جنوبې لورې ته پرته ده. ددې کوچي ډوله بلوچو د اباديو په کتلوسره نور بلوچان هم په حرکت راغلل او هغوي هم په پنجاب کې اباد شول. دمنونې په توگه د بلوچو د رند قبيله د ملتان د لنکا راجپوتانو د ويرې څخه د چناب راوي او ستيچ په درو کې اباد شول، ددې رند قبيلې دخلکو دنده په کرايه عسکري کول و، تر څنګ يې په ازادانه توگه غلا او لوټمار هم کاوه. په همدې ورځو کې څه نور بلوچان چې ډوډا او هوت د قبيلو پورې تړلي وو، هم د وطن او ځاي ځيگې د لټون په خاطر د جهلم او سيند دواډيانو پورته غاړو ته ولاړل او هملته مېشته شول. دلته په دې سيمو کې مخته پښتانه هم اباد وو. په دې خاطر د بلوچو او پښتنو ترمنځ ټکر لازمي گرزيده. د بابر نه وروسته شيرشاه سوري او دهغه نه مخته همايون او دهغه ورور کامران مرزا په دې سيمو باندې څوارلس کاله حکومت کړې دي. هغوي به د پښتنو او بلوچو د خپل منځي ترېگنډو څخه گټه پورته کوله او په خپله به يې ارام حکومت کاوه. په دې سيمې کې د کامران برياليتوب په همدې کې و چې دا قومونه تل تر تله په جنگ جگړو کې مصروف و ساتي.

خوشيرشاه سوري د اپاليسي ترک کره او د پښتنو او بلوچو ترمنځ يې يووالي او اتحاد راوست. هغه بلوچو چې په تيرو وختو کې يې د پښتنو په زمکو باندې ولکه کړې وه هغه سيمې شيرشاه سوري د بلوچو څخه بيرته واخستې او پښتنو ته يې تسليم کړې، خو بلوچانو ته يې دهغي په بدل کې د مالگې د کانونو د غرنيو لړيو د نندنا او گرجهک په نامه سيمې ورکړې. د جهلم په شمالي پولو کې دغه دواړه سيمې د جنگي موقعيت له نظره ډيرې مهمې دي. په غالب گمان چې شيرشاه سوري داسيمې د بلوچو سردار اسماعيل خان ته ورحواله کړې وې. په دې توگه د بهيرې او خوشاب نه علاوه بلوچان په نورو سيمو کې هم اباد شول. شيرشاه سوري هم هڅه وکړه چې هغوي ټول په خپل ملاتړ کې ودروي. په دې توگه په پنجاب کې د امن د ټينگښت له پاره شيرشاه سوري دا دويمه حربه استعمال کړه. اوس نو هغه په پنجاب کې دخپل حکومت د ټينگښت له پاره دريمه مرحله پيلوله.

د شيرشاه سوري دريمه مرحله په کشمير پورې تړلې وه. څرنگه چې هلته په کشمير کې د همايون سپه سالار مرزا حيدر د خپل لښکر سره ځاي په ځاي شوې و او هغه ددې توان درلود چې په يوه مناسب وخت کې دهغه ځايه را ووهي او په پنجاب باندې حمله وکړي. او په

دې توگه شیر شاه سوری د نوو ستونزو سره مخ کړي. ځکه چې مرزا حیدر بیګ یو تکړه ، میړنې جنگجو او تجربه لرونکې جرنیل او سپه سالار و.

شیر شاه سوري د کشمیر د حالاتو د جوړولو په خاطر دخپل لښکر سره یو ځای د لاهور راووت او د بمهېر په لور وخوږید ، په بمهېر باندې یی یرغل یوړ او هغه سیمه یی و نیوله . دلته په دې سیمې کې د قیام په وخت کې شیر شاه سوري د کشمیر د جگ د قبایلو سره اړیکې و نیول. هغه د چک قبایلو سره ډیره د مینې او خلوص نه ډکه رویه وکړه . هغوی ته یی مالې کومک هم ورکړ او هغوی ته یی دا هم وویل چې هغوی دې د همایون د سپه سالار مرزا بیګ په خلاف را پورته شي .

د شیر شاه سوري دا سیاسي حکمت ډیر گټور ثابت شو. ځکه د چک قبایل د مرزا حیدر بیګ په خلاف را پورته شول او د هغه سره یی د جنگونو لړۍ پیل کړه . کله چې د چک قبایل او مرزا حیدر بیګ په خپلو منځو کې په جنگونو کې را ونغښتل نو شیر شاه سوري ته یو ډول سکون په برخه شو ځکه چې اوس نو مرزا حیدر بیګ د چکانو سره په پوره ستونزو کې را گير شوې و . ترڅو کالو پورې چکانو په مرزا حیدر بیګ باندې یرغلونه کول ، ان تردې چې هغوی مرزا حیدر بیګ وواژه او یو چک سردار غازي خان د کشمیر سردار وگرزید .

په پنجاب کې دخپل نظام د ټینګښت وروسته شیر شاه سوري د بنگال په لور د کوچ کولو اراده وکړه ، خود بنگال په لور د کوچ کولو دمخه شیر شاه سوري خپل لښکر په دوو برخو باندې وویش ، یوه برخه یی خواص خان ته ورکړه او هغه یی همدلته په لاهور کې پریښود . هییت خان نیازی یی د خواص خان معاون و ټاکه . شیر شاه سوري خواص خان ته دا لار ښوونه کړې وه چې هغه دې زما تر بله حکمه همدلته په پنجاب کې پاته شي . په داسې حال کې چې شیر شاه به د بنگال په لور روانیږي . ځکه د بنگال د حاکم خضر خان له لوري شیر شاه ته ښه خبرونه نه راتلل .

شیر شاه سوري خواص خان په دې خاطر په لاهور کې پری ایښې و چې هغه به د پنجاب په حالاتو پوره پوره څارنه کوي ، ځکه خواص خان یواځنې سالار او د شیر شاه سوري ښې لاس و چې د غمونو او مصیبتونو په وخت کې یی په پوره باور سره خپل ورسپارل شوې کار تر سره کاوه . شیر شاه سوري ته تر اوسه پورې د کشمیر څخه علاوه د کابل د حکمران کامران مرزا او حتی د سیند په لور د تللې همایون څخه گواښ احساسیده نو په دې خاطر یی خواص خان په پنجاب کې پریښود . ترڅو په پنجاب باندې د کومې لوري حمله کونکي په مقابل کې خواص خان د هغه مقابله وکړي او هغه بیرته شاته تللو ته اړ کړي . په دې توگه په پنجاب کې خواص خان د اعلي حاکم په توگه د ټاکلو وروسته شیر شاه سوري د بنگال په لور کوچ وکړ .

۵۸

یوه ورځ په داسې حال کې چې کملاوتي د خواص خان د خیمې د پاڅولو څخه لاس څنډه نو گنگا خیل ځان ته را وبلله . کملاوتي خپل لاسونه پاک کړل او بیا د گنگا لوري ته راغله او دهغې تر څنګ کیناسته . گنگا تر یوه وخته پورې هغې ته په ډیر غور او دقت سره وکتل او بیا یی په ډیره نرمه لهجه ورته وویل چې :

گوره کملاوتي ! زه غواړم له تا څخه د یوې خبرې پوښتنه وکړم خو درواغ به راته نه وایی . ته د تیرو څو میاشتو راهیسې دلته زما په خیمه کې کار کوي او په دې موده کې زه ستا د ذات او شخصیت په اړه مطالعه کوم ، زه غواړم د همدې مطالعې په رڼا کې له تا څخه څه وپوښتم . خو دهر څه دمخه به له ما سره ژمنه کوي چې درواغ به راته نه وایی . گوره ! ریښتوني خبره ډیره ښه وي او گټوره هم . او که

درواغ دې راته وويلې نوله يوه اړخه به دخپل ضمير او از تر پښو لاندې كړې او دبله اړخه به په درواغو كې تاته كومه گټه هم نه وي. او ستا درواغ به تاته زيان ورسوي. د گنگا د پوښتنې څخه كملاوتي لږ څه اندېښمنه شاته شوه ، خو ډير ژر يې ځان سنبال كړ او بيا يې په لوړ او زوويل چې : گنگا خورې ! وپوښته ، ته له ما څخه څه پوښتل غواړې ؟ گنگا ورته وويلې چې :

گوره كملاوتي ! ما چې تر اوسه پورې ستا د شخصيت څارنه كړې ده دهغې څخه ماته دا ډاگيزه شوې ده چې ته زما د ميرپه سره مينه لرې . كملاوتي ماته مخته هم ويلي دي چې درواغ به نه وايي نو كه چيرې ته رښتيا ووايي نو شونې ده چې زه به داسې يو قدم واخلم چې ستا له پاره به ډير گټور ثابت شي . كملاوتي خپل سر ښكته كړ او بيا يې د لږ څه فكر كولو وروسته وويل چې : گنگا خورې ! ښه دې و نه كړل چې له ما څخه دې دا پوښتنه وكړه ، اوس كه چيرې زه ددې پوښتنې ځواب په نفې كې ووايم نو خپل ضمير به تر پښو لاندې كوم او كه چيرې هو ووايم نو بيا به ستا گنهگار وگرځم .

د كملاوتي ددې ځواب څخه گنگا ډيره خوشحاله شوه ، بيا يې كملاوتي ته وويل چې كملاوتي ! رښتيا رښتيا ووايه ، چې په رښتيا مې زړه خوشحاليږي ، گنگا غوښتل لږ نور څه هم ووايي چې كملاوتي په خبرو پيل وكړ او ويې ويل چې : گنگا خورې ! څرنگه چې تال له ما څخه په سخته وغوښتل تر څو زه رښتيا ووايم نو به دې خاطر ما هم رښتيا وويل اوس نو ددې رښتيا ويلو له پاره چې ماته هره سزا ټاكي زه يې منلو ته تياره يم . گوره گنگا خورې ! ما درواغ هم ويلي شول ، او دخپل زړه راز مې پتولې شو ، خو ماته رښتيا وويل ، ځكه د خواص خان شخصيت داسې دې چې هره ښځه دهغه لورې ته راغې كيدو پرته نه پاته كيږي او ما هم همداسې وگڼه چې د مينې په دې سيلاب كې لاهو شوې يم .

گنگا خورې ! ما هيڅكله هم دخپلې مينې دغه احساسات د خواص خان تر مخه نه دې ډاگيزه كړي ، ځكه زه پوهيږم چې په خواص خان باندې يواځې او يواځې ته حق لرې او له تاسره په دې حق كې هيڅوك نه شي را شريكيدې .

PAKISTAN VIRTUAL LIBRARY
www.pdfbooksfree.pk

كله چې كملاوتي خاموشه شوه نو گنگا ترې يو ځل بيا وپوښتل:

گوره كملاوتي يوه خبره بله هم راته وكړه او دا به هم راته په رښتيا سره كوي چې او هغه دا چې ايا زما خاوند (ميرپه) هم تاته كله په مينه كتلي دي ؟ چې دهغې له مخې ته داسې وپوهيږې چې هغه هم تاته رغبت لري او يا ستا له پاره څه داسې كوم كشت احساسوي . ددې خبرې په ځواب كې كملاوتي په يوه ټكان سره وويل چې ، نه ، هيڅكله هم نه ، هيڅكله هم داسې نه دې پيښ شوي ، هغه هيڅكله هم په داسې توگه زما په لور نه دې كتلي ، گنگا ورته يو ځل بيا وويل چې :

گوره كملاوتي ! كه زه ستا د محبت د يو اړخيزه عكس العمل په اړه كوم قدم واخلم نو هغه به ستا له پاره د منلو وړ وي ، زه به تاته دا ووايم چې دا قدم به ستا په حق كې وي ، كملاوتي ورته وويل چې : زه دهغې وخته راهيسې چې له تاسره كار كوم ماته ستا شخصيت د ډير زيات قدر او درنښت وړ دې . نو په دې خاطر هره پريكړه چې ته زما په حق كړې وكړې ماته به د منلو وړ وي . گنگا ورته وويل چې : كه چيرې خبره همداسې وي ، نو بيا واوره چې : زه به ستا په اړه داسې پريكړه كوم چې زه به پخپله تا د خواص خان سره واده كړم . اولكه څنگه چې زه د خواص خان ښځه يم همداسې به ته هم د خواص خان ښځه وگرځي . گوره كملاوتي ! اوس خو زما خاوند خواص خان د لاهور د ښار د اوسيدونكو د حال احوال د پوښتنې له پاره ورغلي دي ، كله چې بيرته راستون شي نو زه به ستا خبره ورسره وكړم . او بيا

به سبا تا دخيلي اخري پريکړې څخه خبره کړم. دگنگا ددې خبرو په اساس کملاوتي د تصنوعي شرم او حجاب څرگندونه وکړه اود خيمي څخه بيرون ووتله او وتبتيده.

کملاوتي به يوه منډه خپلې خيمي ته ساه نيولې ورسیده ، په دې وخت کې هلته په خيمه کې نيرمل ځانته ناسته وه. د کملاوتي ساه لا تر اوسه پورې ځای ته نه وه راغلې. تر لږه وخته پورې ساه نيولې ودریده او په خندا نه او خوشحاله خوله يی نيرمل ته کتل. نيرمل هم ترڅو لمحو پورې کملاوتي به غور سره کتله ، بيا يی ترې وپوښتل چې گوره کملاوتي ! ته ډيره ساه نيولې راغلې يی او مخ دې د خوشحالو نه ډک دې ، راته ووايه چې څه درپېښ شوې دي. کملاوتي په خندا خندا کې د نيرمل تر څنگ کيناسته او بيا يی ورته وويل چې :

گوره نيرمل ! ستا خبره سهی ده. نن رښتيا هم زه ډيره خوشحاله يم. ساه مې په دې خاطر نيولې ده چې په يوه منډه مې ځان تر تا پورې را ورساوه. ترڅو هغه ښه خبر چې ما تر لاسه کړې دې هغه تاته هم سمدستي ووايم. نيرمل په ډير غور سره کملاوتي ته وکتل او بيا يی ترې وپوښتل چې څه ډول ښه خبر؟ کملاوتي په خندا کې ډوبه وه او بيا يی په ډيره پټه توگه نيرمل ته وويل چې :

گوره نيرمل ! دکوم کار له پاره چې زه د شير شاه سوري لښکر ته راغلې يم اوستا لمن مې ونيوله هغه کار اوس په ډيره بيره خپل انجام ته رسيدونکې دې ، گوره نيرمل ! نن په خبرو خبرو کې گنگا له ما څخه وپوښتل چې ايا زه خواص خان خوښوم. خو کله چې ما په مثبتته توگه ځواب ورکړ نو پوهيږې چې گنگا څومره مهمه او اوستره پريکړه وکړه. نيرمل په ډيره اند يښنه کې ترې وپوښتل چې هغه څنگه ؟

کملاوتي ورته د خوشحالي نه په ډک اواز سره وويل چې :

گوره نيرمل : گنگا پريکړه کړې ده چې ما هم دخپل ځان په څير د خواص خان سره واده کړي ، نن به هغه په دې لپ کې د خواص خان سره خبرې کوي او سبا به ماته خپله اخري پريکړه اعلاني ، هغې ماته وويل چې د تيرو څو اوښو راهيسې هغه زما حالت تر څارنې لاندې لري اود همدې له لورې هغه دې پايلو ته رسيدلې چې زه د خواص خان سره مينه لرم. کله چې ما ورته هو وويلې نو بيا هغې دا ډول پريکړه وکړه. گوره نيرمل : زه پوهيږم چې که چيرې زما واده د خواص خان سره تر سره شي نو بيا چې دکوم مشن له پاره زه راوتلې يم هغه به په ډيره اسانه توگه تر سره شي.

نيرمل ورته په حيرانتيا سره وويل چې : گوره کملاوتي ، زه ستا ددې پريکړې په اړه و نه پوهيدم ، ته له يوه اړخه غواړې خواص خان ووژنې اود بله اړخه غواړې دهغه سره واده وکړې. کملاوتي ورته وويل چې : واوره نيرمل ! خواص خان خو به زه ووژنم ، اودا کار به په هره توگه چې وي تر سره کوم خو اوس مې پريکړه کړې ده چې د خواص خان سره يو ځای دغه گنگا هم له منځه يو سم ، گوره نيرمل ! ماته ددې نه منځته هم څو ځلې داسې فرصت تر لاسه شوې و چې زه گنگا او خواص خان دواړه له منځه يو سم خو دهغو ملگرو سره يو ځای چې زه بايد دا کار انجام کړم لا تر اوسه دلته نه دې را رسيدلې ، گوره نيرمل ! په تيرو ورځو کې څو داسې فرصتونه تر لاسه شول چې کله کله به زه او گنگا دواړه په خيمه کې ځانته ناست و او کله زه او خواص خان. ځکه چې د خواص خان خيمه په څو خونو باندې مشتمله ده. داسې فرصتونه هم راغلي چې زه به د خيمي په پاڼو کې مصروفه وم او خواص خان به په بله خونه کې ځانته ويده و. او کله به گنگا هم ورسره وده وه. که چيرې ما غوښتلې نو په داسې حالاتو کې مې دواړه له منځه وړلای شول. خو ما نه غوښتل دا کار په ځانته ځان انجام کړم. ځکه په دې توگه ماته ستونزې را ولاړيدای شوې ، که چيرې په خوب کې مې په خواص خان حمله کړې وای نو شونې وه چې هغه به را بيدار شوې وای او برعکس به يی زه له منځه وړې وای ، ځکه چې هغه خو يو ځوان نارينه دې. د زور او ځواک خاوند دې اوزه دهغې

يوه څپړه هم نه شم زغملي ، هو ! که چيرې په دې وخت کې زما ملگري دلته موجود وای نو تر اوسه به مې هغوي دواړه په ريښتوني توگه له منځه وړي وای.

گوره نيرمل: داسې بريښي چې زما کار د اسان څخه اسانتښت شوي دي ، که چيرې گنگا خواص خان له ماسره د واده کولو له پاره تيار کړي او خواص خان ما خپله ښځه او خپله ماندينه وگرځوي نو ددې څخه دا څرگنده شوه چې زه به شپه او ورځ د خواص او گنگا په خيمه کې اوسېږم. او کله چې گنگا او خواص خان ددهلي په لور کوچ وکړی نو زه به ددې ځايه د تللو په وخت کې خپلو ملگرو ته هم خبر ورکړم چې هغوي دې هم د خواص خان لښکر ته راشي ، دهغې وروسته به نيرمل ته وويني چې زه څه ډول دا دواړه له منځه وړم. نيرمل ورته وويل چې: گوره کملاوتي ! کله چې ته غواړې خواص خان او گنگا له منځه يوسي نو بيا د خواص خان سره واده ولې کوي ، دهغې سره د واده کولو په خاطر ولې خپل ځانگړتوب له منځه وړي ، خپل عصمت او عفت په داو کې ږدي ، کملاوتي د لږ څه فکر وروسته ورته وويل چې:

گوره نيرمل ! په دې کې د دواړو لږولو کومه خبره نه شته. اونه به ددې لارې زما ځانگړتيا له منځه ولاړه شي ، خواص خان ډير ځواکمن او تکړه ځوان دي او زه پوهېږم چې دهغه سره واده کول به په خپل ذات کې يوه ځانگړې تجربه وي ، بيا به د خواص خان سره د واده کولو وروسته زه دخپلو ملگرو په کومک سره ددې دواړو ژوند پاي ته ورسوم. نو که چيرې خواص خان د گنگا د وړاندیز ملاتړ وکړ نو زه به خامخا د خواص خان سره واده کوم ، دهغې خيمې ته به منتقل شم ، نيرمل غوښتل په ځواب کې څه ووايي چې په دې وخت کې ساتونکې دوي دواړو ته خوراک راوړ ، په دې خاطر دواړو چپ چاپ خپله ډوډۍ وخوړله.

بله ورځ ، کله چې کملاوتي دکار له پاره د خواص خان خيمې ته ورغل نو ويی کتل چې په خيمه کې خواص خان او گنگا دواړه ميره او ښځه ناست دي او په خپلو منځو کې خبرې اترې کوي ، د کملاوتي د کتلو سره سم گنگا دخپله ځايه پورته شوه او په خندانه خوله يی وويل چې: راځه کملاوتي زما څنگ ته راشه ، مونږ دواړو به ډيره بې صبرۍ سره ستا د راتلو انتظار کاوه. اوس به ته ځانته د خيمې پاکي او نظافت نه سنبالوي بلکه مونږ دواړه به دا کار يو ځای تر سره کوو. ځکه چې دنن څخه وروسته ته هم ددې خيمې مالکه گرزيدلې يی. مخکې مې چې له تاسې کومې خبرې کړې وې ، نو تيره شپه اونن سهار مې د خواص خان سره هغه تکرار کړې او هغه مې له تاسره په واده کولو باندې راضي کړې دي. اوس به ته همدلته اوسېږي او د ما ښام دمخه مه ستا د خواص خان سره د واده ټولې چارې تر سره شي. اوله دې وروسته به ته هم زما په څير د خواص خان د ښځې په څير دلته او په همدې خيمې کې اوسېږي.

د گنگا په دغو ښو خبرو ښايسته او ښکلې پيغله کملاوتي د خوشحاليو او رفاقتونو يوه نوې غوټۍ وگرزیده. په دې وخت کې هغه د خواص خان په خيمه کې د محبت پيغام ليکونکې او د اسمانونو په لور وکې د ورېځو په څير د عروج په خيالاتو کې ډوبه وه. معلومه نه ده چې هغه به ترکومه وخته پورې په دې خيالاتو کې ډوبه ولاړه وه چې گنگا رامخته شوه او هغه يی د لاسه ونيوله او په خيمه کې يی دخپل ځان سره کينوله ، بيا تر ماښامه د گنگا هڅو رنگ راوست او کملاوتي يی د خواص خان په نکاح کې ورکړه.

۵۹

د پنجاب د پرينسودلو وروسته شير شاه سوری د غرنيو لږيو يوه سيمه غوره کړه. او هلته يی د يوې کلا په جوړولو پيل وکړ ، دا کلا د بهار دره تاس د کلا دويم انځور و. دا يی دومره قوي او نه تسخيريدونکې جوړه کړه چې نوم يی ورته همغه د رها تاس د کلا ورکړ. په

پنجاب کې د اوسیدو او سیدو په وخت کې شیر شاه سوری د مالي امورو له پاره ډیر غوره کسان ټاکلي وو. په دې وگړو کې یو کس (کتهري ډوډر مل) هم شامل و. شیر شاه سوری هغه دخپل ځانه سره نوکر کړ او درهتاس د کلا جوړښت یی د هغه په څارنه کې پریښود.

درهتاس نومې دغه کلا اوس هم په جهلم کې تر سترگو کیږي، دا کلا د جهلم څخه لس میله واټن کې د شمال غرب په لور په هغه ځای کې پرته ده د کومه ځایه چې د غرنو لړۍ د کشمیر په لور ورځي. د دې کلا محیط دوه نیم میله واټن لري او دیوالونه یی دیرش فته پلنوالي او اته دیرش فته ستروالي لري، دهغې ستره دروازه د شیر شاه سوری د وخت د فن او هنر ستر شاهکار دی.

د پنجاب څخه د کوچ کولو په وخت کې شیر شاه سوری دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د بنگال په لور وخوږید، د هندوستان د تاریخ د پیلامې څخه بنگال په سیاست، تمدن او ژبې له اړخه یوه چړه مشوره گزیدلې ده. د دې د پیچیدگیو چې څومره دهندوانو د وختو څخه کیږي په هماغه اندازه د منځنیو پیړیو د تاریخ څخه هم ډاگیزه کیږي.

دا کشمکش د اریایانو د راتگ سره سم پیل شوې و، بنگال تر هر څه لمړۍ د اریایانو د تهنذیب او تمدن سره ټکرو کې خو په خپل دې هڅو کې ناکامه شول، د راجه هرشن څخه نیولې ان د اکبر پادشاه تر وختو پورې بنگال دخپلې سیاسي ازادۍ د ساتلو په خاطر هڅې کړې دی که څه هم دا جنگ دهندوانو پر خلاف و او که د مسلمانو حکمرانانو پر خلاف. بیا یی هم حمله راوړونکې ځواکونه په خپلو وینو کې را نغاړلي او خپل برلاسې یی پرې ساتلي دي.

دا کومه جادو زمه کرشمه نه وه چې بنگال پرې بدنام شوې دې بلکه دا دهغې د تهنذیب، د ژوندانه د ځواک او نعمتونو برکت دې چې بلې هیڅ سیمې ته نه دې ور په برخه شوې. په داسې حال کې چې د بنگال اب و هوا خرابه، اوبه یی ناپاکه، خود ماهیانو ځالي، او دولت یی شمیره خزانو یی، د جنوب ځان څارونکي او د قسمت از میښت کونکي تل دخپل ځان په لور را کش کړي دي.

ریښتیا خبره دا وه چې هر چا به چې یو ځل دلته قدم کیښود نو هغه به د همدې ځای کیده. دهغوې له انده د دې ځای په خاورو کې په ریښتوني توگه جادو وو. هر څوک به چې یو ځل دلته راغې نو بیا به یی د دې خبری د کولو څخه کرکه کوله چې بیرته دې ولاړشی او په بله کومه سیمه کې دې په داسې حال کې میشت شي چې قدرت پرې هم مهربانه نه وی او د گرمیو او یخنیو په تیرولو سره دې هره ورځ د نه زغم وړ مشقت او مزدوري وکړي.

د دې ټولو خبرو سره سره بیا به هم ډیر وخت په بنگال کې سرکشي او بغاوت جوړیده، د دې ستر علت دا و چې دا ولایت د هندوستان د مرکز دهلي څخه نژدې زر میله واټن کې پروت دی، دا دومره ستر ولایت دې چې د ډیرو پراخو سرچینو مرکز دې، دلته به هر وخت حکمرانانو بغاوت او سرکشی کوله. د دې ځای حکمرانانو ته هیڅکله هم د دهلي تر ولکې لاندې او سیدل نه خوښیدل. او تل به یی هڅه کوله چې د دهلي د غلامۍ کړۍ دخپل څټ څخه وکارې. د بله اړخه دهندوستان مسلمانو پادشاهانو ته هم د دې پرته بله لاره نه وه چې د دومره لرې ولایت انتظام دې کوم عسکري سالار ته و سپاري ترڅو د هغه ځای د نظام خاوند اوسي. په هغه وخت کې یا خو د مرکز سره داسې وسایل نه و او که وو هم ډیر کم و چې د دهلي څخه د دومره لرې سیمې انتظام او څارنه دې وکړي.

په بنگال کې د گوډ بنار ستر مرکز و او د هغه ځای اوسیدونکو به د گوډ بنار حکمران خپل سلطان گانه. دهغې د حکم تعمیل به یی کاوه، هغوې د دې خبرې سره هیڅ سرو کار نه درلود چې د گوډ سلطان په دهلي کې دخپل پادشاه خبره مني او که نه. یا هغه وژل کیږي

اویا دخپلې دندې څخه ګوښه کيږي. خو کله به چې کوم نیک صوبدار د بنگال څخه لرې کړل شو نو یواځې دومره به احساسیده چې دیوې کورنۍ حکومت پای ته ورسید او د بلې کورنۍ حکومت پیل شو.

د شیر شاه سوری تر وخته پورې د بنگال همدا حال و. خو د بنگال سیاسي نظام د شیر شاه سوری د مزاج سره سره نه خوړ. ځکه شیر شاه سوری د یوه مستحکم مرکزي حکومت ملاتړې و. هغه نه غوښتل ولایتونو ته ډیره زیاته خپلواکي ورکړل شي.

هغه وخت چې د ۱۵۴۰ کال د جنوري په میاشت کې شیر شاه سوری د مغلو سره د جنگ له پاره قنوج ته روان شو نو په بنگال کې یی خضر خان د والی په څیر وټاکه. اویا شیر شاه سوری څو میاشتې د بنگاله لرې پاته شو، په دې وخت کې دهغه هغه لښکر چې تل به بهار کې موجود و نو په هندوستان کې د جنگونو په خاطر یی هغه هم له ځانه سره راخستې و. پایلې داشوې چې د بنگال حکمران هلته په بنگال کې د خپلواکۍ په خوبونو کې ډوب شوې و.

دهمې مقصد د تر لاسه کولو له پاره هغې د بنگال د پخواني سلطان، سلطان محمود د لور سره واده کړې و، خضر خان ته دهغې یوه ګټه داشوه چې د بنگال رعیت او پخوانیو مسلمانانو هغه د بنگال د تخت ریښتوني وارث ګانه. خو خضر خان لا تر اوسه پورې شاهي لقب نه و خپل کړې. خو د بنگال د رسم و رواج په اساس یی په تخت (ټوکی) کیناستل پیل کړې و. په بنگال کې ټوکی محل چت ته هم ویل کيږي، خضر خان به د پخوانیو پادشاهانو په څیر د محل په چت کیناسته او پریکړې به یی کولې، خو تر اوسه یی شاهانه لقب نه و خپل کړې. کله چې خبر ور ورسید چې شیر شاه سوری دخپل لشکر سره یو ځای په ډیره بیړه دهغه د ځپولو له پاره را روان دې نو د خضر خان د پښو څخه زمکه ووتله. ځکه هغه پوهیده چې په هغې کې دومره توان او همت نه شته چې د شیر شاه سوری مقابله وکړي.

کله چې شیر شاه سوری دخپل لښکر سره یو ځای ګوډ ته ورسید نو خضر خان د ګوډ د ښار څخه بیرون راووت او شیر شاه سوری ته یی ډیر گرم ښه راغلاست ووايه. که څه هم خضر خان دا ټول هر څه په مجبوریت سره تر سره کول خو خپل باطن یی نه را څرګند او ده خوشیر شاه سوری ته دهغه جاسوسانو د هرې لمحې خبرونه ورکول، په دې اساس ګوډ ته درسیدو سره سم شیر شاه سوری خضر خان و نیوه او بندي یی کړ او خپلو ټولو هغو سردارانو او سالارانو ته چې په دې وخت کې دهغه سره ملګری وو ویل چې ستاسو څخه هر یو چې زما د حکم خلاف کار وکړي پایلې به یی داسې وي لکه د خضر خان.

د خضر خان د نیولو او بندي کولو وروسته شیر شاه سوری هملته په بنگال کې قیام وکړ، هلته یی د پرمختګ له پاره څه کارونه پیل کړل، هغه لمړۍ کار چې هغه تر سره کړ هغه د بنگال د داخلي سیمو څخه کتنه وه او هلته یی په خپل نامه د شیرګر او شیرپور دوه ښارونه اباد کړل، تر څنګ یی د بنگال د زمکو اندازه ګیري وکړه. همدا راز یی د پخواني رواج په اساس څومره زمکې چې د جاګیردارانو سره وې هغه یی همغوی ته ورپریښودې او په هغې کې یی هیڅ ډول لاس وهنه ونه کړه.

په بنگال کې د شیر شاه سوری څلورم کار دا و چې په بنگال کې یی د زمکو نوي څښتنان راپیدا کړل، پایلې یی داشوې چې بنگال د پښتون دویم ټاټوبي وګرځید. د دې نه علاوه هغه دهند د شمال څخه راجپوتان راوړل او دلته یی اباد کړل ترڅو هندوان ترې سرراپورته نه کړای شي.

او تر ټولو مهم کار چې شیرشاه سوری په بنگال کې وکړ هغه دا و چې دخپل ځان له پاره یی یوه ډیره قوي بحري بیړۍ تیاره کړه. ترڅنګ یی هلته په بنگال کې د نظامي حکومت په ځای سیاسي حکومت جوړ کړ، او تر ټولو مهم کاری یی دا وکړ چې په بنگال کې یی د سړکونو په جوړولو لاس پورې کړ.

بنګال ته د ګودریا د لارې څخه هم د تللو راتللو لارې جوړې شوې وې خو هلته د سړکونو نظام بلکل د نشت سره مخ و. د همدې نظام د نشتوالي په اساس نه یوازې په بنگال کې سیمه ایز عصیت ځواکمن کیده بلکه د بغاوتونو له پاره هم لاره پرانستې وه. هغه سړکونه به چې د فوځ د انتقال په وخت کې جوړیدل نو د امن په وختو کې به د هغه ساتنه نه کیده او د باران په وختو کې به هغه بلکل د تګ راتګ له پاره بندیدل.

هغه لارې چې د مسافرینو له پاره جوړې شوې وې هغه هم د غلو او د اړه مارانو د زیادښت په خاطر د تګ نه لویدلې وې او دا حال د شیرشاه سوري له پاره د زغم وړ نه و.

شیرشاه سوري په همغه لمړي ځل د اټک څخه تر دهلي پورې یوه لویه شاهراه جوړه کړه او حکم یی وکړ چې د دهلي څخه تر د بنگال د سونار د کلي پورې دا شاهراه وغځول شي. سونار کلي د بنگال د کورني تجارت له پاره ډیره مهمه بندرګاه وه.

که څه هم سونار ګاو په اوسني وخت کې خپل هغه اهمیت له لاسه ورکړې دې خو هغه وخت یی ډیر زیات اهمیت درلود. دغه ځای د شیرشاه سوري په وخت کې د هغه د حکومت مرکز هم نه وې خو د دې سره سره دا ځای د حربي فنونو له اړخه ډیر مهم ګڼل کیده.

سونار ګاو د لکھیا او میګنا د دریابونو تر منځ د اوسنې ډکې څخه نیغ په نیغه شپاړس میله واټن درلود. همدا علت و چې یو وخت دا ځای د بحري جهازونو له پاره یوه ښه بندرګاه وه.

ابن بطوطه د همدې بندرګاه څخه د چین په لور تللې و. شیرشاه سوري چې د اټک څخه نیولې تر بنگاله پورې ستره شاهراه جوړه کړه نو سونار ګاو د دې شاهراه اخري تم ځای و. د شاهراه ګانو تر څنګ شیرشاه سوري د سړایونو په جوړولو او د کوهیانو په کنډلو هم لاس پورې کړ ترڅو په لاره کې د مسافرینو له پاره د تګ راتګ اسانتیا وپیدا شي. همدا راز یی په لویو لویو ښارونو کې د زمکې سترې سترې ټوټې دخپل لښکرو د پړاونو له پاره ځانګړې کړې.

په بنگال کې د اوسیدو په وخت کې شیرشاه سوري د بنگال د ولایت پولې هم وټاکلې. د بنگال د ولایت غربي پوله د کوسي د دریاب د غاړې په هغه ځای پورې رسیده په کوم ځای کې چې هغه د ګنګا د دریاب سره یو ځای کیده، بیا دا لیکه د ګنګا څخه تیریده او د ګرهي د غربي څنډې څخه را توییده او د جنوب په لور د راج محل د غرونو او بهار کنډ د څنګلونو تر منځ تیریده او د بیربھوم او شیرګرې پورې رسیدله.

شمالي پوله یی د شیرشاه سوري له خوا د اباد کړل شوي نوې ښار ګوټې شیرګرې پورې رسیدله، شرق او جنوب شرق یی د کوسي د ویالې په غاړه چې د بهار پورې خپره شوې وه. د جنوب شرق په لور دا ولایت په چنګاوو کې پروت د ماتاموري د دریاب پورې خپور شوې و. په دې توګه د بنگال په ولایت کې د اوسیدو په وخت کې د ترقۍ د کارونو تر څنګ شیرشاه سوري د دې ولایت څلور خواوې هم وټاکلې. د دې ټولو کارونو د ترسره کولو وروسته یی دخپله اړخه یو باوري شخصیت د قاضي فضیلت تر نامه لاندې د دې ولایت والي

و ٽاڪه. بيا د خپل لښکر سره يو ځای دهلي ته راغي، دهلي ته بهی در ا رسیدو سره سم خپل يو گړندي قاصد د خواص خان په لور لاهور ته وليږه او خواص خان يی د خپل لښکر سره يو ځای دهلي ته را وباله. ترڅو ټول هغه مقاومتونه چې دهندوستان په داخل کې يی سرونه راپورته کړي د خواص خان سره يو ځای وځپوي او هغوي ټول د خپل ځان تابع او فرمانبرداره کړي.

۲۰

نيرمل په خپله خيمه کې ځانته ناسته وه، چې کملاوتي درنه درنه او په پتو پښو خيمې ته ور ننوتله. او د نيرمل تر څنگ کيناسته نيرمل ورته وکتل چې دهغې غومبرې خوشحالی نه سره شوې دي. دهغې په سترگو کې خوشحالی نڅا او په شونډو باندې ښايسته اوږه وړونکې خندا ده. د کملاوتي ددې حالاتو په کتلو سره نيرمل ورته وويل چې:

کملاوتي څه خبره شوې؟ نن خو ته د معمول پر خلاف ډيره زياته خوشحاله معلومېږي. کملاوتي ورته په خندا شوه او ورته يی وويل چې:

نيرمل! زما درنې مشرې! ستا اندازه بلکل سهي ده، بس داسی يی وگڼه چې حالات پخپله زما په لور را ماتېږي او دغه ټول کاره واړه کارونه به د خپل اصلي منزل په لور رسيږي. گوره نيرمل! لږ څه دمخه د دهلي څخه د شير شاه سوری يو قاصد راغي او د خواص خان په نوم يی د شير شاه سوري پيغام راوړې ترڅو خواص خان د خپلې برخې د لښکر سره يو ځای د دهلي په لور روان شي. پخپله شير شاه سوری د بنگال د حالاتو د سهي کولو څخه وروسته بيرته دهلي ته را رسيدلې دي. زما په آند چې اوس شير شاه سوری غواړي خواص خان له ځانه سره يو ځای کړي او د بل کوم دښمن په لور حرکت وکړي.

گوره نيرمل! ما همدا اميد کاوه چې کله به خواص خان د خپل لښکر سره يو ځای د دهلي په لور روانېږي ترڅو هملته زه هغه په خپلې سزا باندې ورسوم. نيرمل دهغې په خبرو باندې تر يوه وخته پورې خاموشه ناسته وه او بيا يی وويل چې: گوره کملاوتي! ته دهلي ته په ور رسيدو سره به څه ډول خواص خان د خپلې ولکې لاندې راوړې. کملاوتي ورته وويل چې: هلته په دهلي کې زما څو کسه پيژندونکې شته، دهغوي څخه يو چې دهغه ځای د مشرانو څخه دې اونرود سنگه نومېږي او د دهلي ډير ستر تاجر دې، د همدې تاجر په واسطه به زه يو شمير وسله وال ځوانان را وغواړم او خواص خان به پرې له منځه يو سم. نيرمل دهغې په خبرو کې دلچسپې وښوده او بيا يی ترې وپوښتل چې:

گوره کملاوتي! ته به خپل وسله وال کسان د کومه ځايه څخه را وغواړې. کملاوتي ورته په خندا کې وويل چې: واوړه نيرمل: زما د کاکا يو زوی دې چې مهاکوي نومېږي. زما د ورور دمړينې وروسته هغه د گنگا د درياب په غاړه په يوه خوندي ځای کې ميشت دې دهغه سره هلته دهغه څو کسه وسلوال ځوانان هم او سيږي، د همدې ځوانانو په لاسو به زه د خواص خان ژوند ته د پاي ټکې کيږم.

زه دهغوي په اشاره دلته د خواص خان سره د اړيکو د ټينګولو له پاره راغلي يم. هغه مهاکوي چې مايی پخوا تاته يادونه وکړه هغه زما د کاکا د زوی والي څخه علاوه زما منگيتر هم دي. مونږ دواړو وعده کړې وه چې مونږ به د خواص خان د وژلو وروسته يو د بل سره واده کوو. دهغې په دې خبره نيرمل اعتراض وکړ او ویی ويل چې:

گوره کملاوتي ! کله چې ستا د کاکا زوی مهاکوي ته دا خبر ورسېږي چې ته د خواص خان بنځه گر زیدلې یی نو ایا هغه به ستا پر خلاف د بدلې اخستلو له پاره قدم وانخلي؟ دهغې په دې خبره کملاوتي یو ځل بیا وخنډل او ورته یی وویل چې:

گوره نیرمل ! هیڅکله به هم داسې ونه شي . هغه وخت چې مهاکوی زه د خواص خان څخه د بدلې د اخستلو له پاره دې لوري ته رالیرلم نو ماته یی نصیحت کړې و چې که چیرې د څو ورځو له پاره ته د خواص خان بنځه هم وگرځی نو پروانه کوي خو هغه به ضرور له منځه وږي . نو کله چې هغه ته دا خبر ورسېږي چې زه د خواص خان بنځه گر زیدلې یم نو هغه ته به په دې کار هیڅ اعتراض نه وي . تر لږه وخته پورې په خیمه کې خاموشي خپره شوه بیا نیرمل په ډیره راز دانه توگه ورته وویل چې:

گوره کملاوتي ! دهلي ته د رسیدو سره به ته ماته ستا د پیژندگلوي نړود سنگه د کور ادرس را کړې ، نو که چیرې هلته په لښکر کې زما اوستا له پاره حالات خراب شي نو زه به د لښکر څخه و تنستیرم او د نړود سنگه کور ته به ولاړه شم . کملاوتي په پراخه سینه ورته وویل چې: دهلي ته د ورسیدو سره سم به زه تاته دهغه د کور ادرس درکړم . ته اندیښنه مه کوه ، په دې ټول کړچار کې به پر تا باندې هیڅ گوته کینښوول شي . او که چیرې کله هم داسې وخت راشي نو بیا به هرو مرو ددې ځایه وځي او د نړود سنگه کور ته به ځان رسوي . گوره زه اوس ورځم ، ددې پاره راغلې وم چې تاته دا بڼه خبر در ورسوم ، ددې خبرې سره سم کملاوتي د خیمې څخه ووتله او په بله ورځ سهار وختي خواص خان دخپل لښکر سره یو ځای د دهلي په لور روان شو .

۲۱

دهلي ته د رارسیدو سره سم شیر شاه سوری سلا مشورې پیل کړې ، او بیا دې پایلو ته ورسید چې اوس باید د دهلي څخه ووځي او د باغي ځواکونو پر خلاف تصفیوي عملیات پیل کړي . هغه تر ټولو دمخه د مالوه د تصفیې په لور د تللو هوډ وکړ .

مالوه هغه سیمه ده چې په غربي برخو کې یی گجرات او راجپوتانه او په شرق کې یی بنډیل کنډ او گودانه ، شمال ته یی د چنبل دریا او جنوب ته یی د نرباد سیمه پرته ده . د مالوه منځنې میدانونه د شمال او جنوب له اړخه د څلورو دریابونو په واسطه په برابره توگه سره ویشلې دي . ددې دریابونو نومونه دادي: ماهی ، چنبل ، باوروتي ، او دیدوا . ددې څلورو دریابونو ددې سیمې نوم مالوه دې . په پخوانیو وختونو کې دا زمکه په دوو برخو باندې ویشل شوې وه ، غربي مالوه چې اونتي ورته ویل کیده او شرقي مالوه چې د اماره که په نوم یادیدلې .

د پخوانۍ زمانې څخه تر ننه پورې مالوه د هندوستان په تاریخ او تمدن باندې ډیر ستر اغیز لري . ځکه د جغرافي له نظره ددې ځای مرکزی برخه د شمال ، جنوب ، غرب او شرق تر منځه د یوې کړۍ کار ورکوي . که چیرې د تاریخ په عامو دورو کې مالوه د شمالي هند د سلطنت یوه برخه نه وې گر زیدلې نو د پخوانیو او منځنیو پیړیو په تاریخ کې به د تنوع په ځای یو شانته والې راپیدا کیده . او دا یوه تاریخي پېښه ده چې هغه وخت چې پایلې پتر ، قنوج او یا مالوه د هندوستان په حکومت کې شامله نه وه نو هغه حکومت ته یی هندوستانی حکومت نه وایه .

د مگه د سلطنت د زوال نه وروسته چې په هندوستان کې د علومو ، فنونو ، تهذیب او تمدن په ډگر کې کوم امتیاز و پرې برخه شوې و نو په هغې کې مالوه لمړۍ درجه درلوده . دا هغه سیمه ده چې د تاریخ ستر سترویاړلی یی زیږولې دي ، د نموني په توگه بکر مادتی ، اود هغه نورتن ، ددهارا نگرې راجه بهوج او ... داسې نور . په دې سیمه کې سنسکرت ، علم و ادب خپل عروج ته رسیدلې و ، دلته

دېرهمني مذهب ولکه وه ، ددې ځای راجپوتانو تر دوو پېړيو پورې دغیرملکې حمله کونکو په ډیره میرانه مقابله کړې او په زړه وړتیا سره یی خپله ازادي ساتلې وه.

د ترکانو د حملې په وخت کې هم په دې سیمه کې هندوان حاکم پاته شول . وروسته بیا مجبور شول اود جنوب په لور ولاړل . دا سیمه چې اوس ورته مالوه ویل کیږي دملو د قوم سکونت ځای و . ملو قوم په دوو برخو ویشل شوې یوه ته یی ملو وایه او بل ته یی مانجو . ویل کیږي چې د سکندر اعظم د یرغل په وخت کې دمالو اومانجو دواړه قبیلې د راوي ددریاب په لاندې برخه کې ابادې شوې وې . تاریخپوهان دا هم وایی چې دا خلک د سیند ددریاب دهغې غاړې څخه دسهوستان په سیمه کې د دیدک د قبایلو سره یو ځای اوسیدل . په څرگنده توگه مالو یو قوم و چې د زیات شمیر قبیلو او قبایلو څخه جوړ شوې و ، دا خلک پخوا په سترو سترو غرونو باندې اوسیدل نو په دې اساس یی نوم د سنسکرت په ژبه مالو یاد کړل شو اودا سیمه دمالو هی په نامه یاده کړل شوه .

په پیل کې دا خلک په پنجاب کې اوسیدل اوس هم دستلج ددریاب په جنوبې برخو کې دجتانو دوه ډلې پیدا کیږي . مالو او ماج دستلج په شمالي برخو کې اوسیږي . نن سبا په مالوه کې د مالو د قوم لټون داسې دې لکه دمختلفو شیانو څخه جوړ شوې خوراک کې مختلف شیان ولټول شي . په دې خاطر دهند په زمکه چې هر قوم قدم ایښې دې نو هغه د هندوستانې قوم په دغه ګډ خوراک کې جذب شوې دې ، که هغه ارین دې ، یا یونانیان ، برهمن دې یا ترکان ، منګولیان دې یا تاتاریان ، ټولو هندوستان ته په راتلو سره خپل انفرادیت له لاسه ورکړې دې ، اودخپلې ژبې ، قوم اونسلم د ساتلو هر څومره هڅې یی چې کړی دی خو بیا هم په هندوستانې تهذب کې مدغم شوې دي ، دشیږمې پېړۍ په شاوخوا کې دمالو اومانجو دواړه قبیلې د پنجاب څخه ولاړې او مالوه او میوار کې ابادې شوې ، په داسې حال کې چې بیا وروسته دوی د مانجه راوړلي د غرونو په لور ولاړې . هلته یی په میوار کې ځانته خپل یو ښارگوټې اباد کړ ، دهغوې دواړو قبیلو ترمنځه خپل منځ اړیکې داسې جوړ کړل شوي لکه دتاریخ په عامو دورو کې چې دمالوه او راجپوتانو ترمنځه موجود وو . هغوې ډیر ژر دملو دخلکو او نورو قومونو سره چې دپخوا څخه په دې سیمه کې اباد شوي یو ځای شول او خپل ځانته والې یی له منځه یوړ . په دې اساس دا ټوله سیمه دهغوې په نامه مشهوره شوه .

دمالو او مانجه څخه علاوه څه نور قومونه هم وخت په وخت دمالوه دې زمکو ته راتلل ، دنمونې په توگه د بندیل کهنده له لارې د کچواها خلک دې سیمې ته راننوتل او تر یوه وخته پورې به دلته اوسیدل ، په دې خاطر دغو سیمو ته یی بیا د کچوار نوم ورکړ . ددې دغه اوسنې نوم د کچهوراواسي د وړاندو څخه جوړ شوې دې . ددوې جوړونکې راجه نرود نومیده چې یو وخت یی په گوالیار کې حکومت کاوه .

ددې کچواهانو څخه علاوه چوهان هم په مالوه کې اباد شوي وو . دې چوهانو به یو ډول شربت جوړاوه چې دمرګ شربت به یی ورته وایه . هغوې به دا شربت خپلو دښمنانو ته ورکاوه او په دې توگه به یی هغوې له منځه وړل . دې شربت ته یی په راجپوتې ژبه کې (کهینچ خکول) ویل ، په دې خاطر دارا جپوتان بیا د کهینچ په نامه یادیدل . دا راجپوتان بیا شرقي مالوه ته راغلل او هلته یی د هغه ځای د پخوانیو اوسیدونکو سره نښتې پیل کړې او هغوې یی د جنگونو په واسطه د خپلو ځایو څخه وشرل او دهغوې په ملکیتونو یی ولکې وکړې ، داې راجپوتانو ان د اکبر تر وخته پورې مسلمانانو حکمرانانو ته هم ستونزې راولاړولې . همدا علت چې ددوې په مقابل کې مسلمانو پادشاهانو دا پالیسي خپله کړه چې د راتهور راجپوتانو ته دهغوې د خدمت په مقابل کې مالوه د جاگیر په ډول پرېږدي ترڅو

ددې لارې د مالوه پخواني راجپوتان تر اغيز لاندې ونيسي. ددې پايلې دا شوې چې په لږه موده کې دغو نوو راغليو خلکو کهيښچي راجپوتان په اقتصادي، سياسي او نورو ساحو کې په ډيره زياته اندازه لاندې وغورزول.

ددې نه علاوه تور قبائل هم مالوه ته ور ننوتې و چې په سنسکرت يې دې خلکو ته (مرکه) ويلې. په پنځلسمه پېړۍ کې دا خلک د گواليار څخه را پورته شول او په مالوه کې اباد شول او بيا يې د سلطان ابراهيم لودي د واکمنۍ په وخت کې د مالوه د خلجي سلطان او د دهلي د فرمانروا په خلاف خپله ازادي په خپل ځای و ساتله. بيا د تور قوم خلک د جنوب په لور و خوزيدل او د راي سين د راجه پورن مل پلار سلهاري تر قومندې لاندې يې په چندريري اوراي سين باندې ولکه وکړه او هلته يې خپل حکومت جوړ کړ. د مالوي په اړه تاريخي معلومات په لنډه توگه په لاندې ډول وړاندې کيږي. د ۱۴۰۱ څخه تر ۱۴۰۲ پورې مالوه د هغې د والي دلاور خان غوري له اړخه ازاده اعلان شوه او همدغه والي د مالوه د سلطنت بنسټ کيښود. د هغې وروسته دهغه زوی سلطان هوتک غوري دخپلو فتوحاتو په لړ کې د سلطنت پولې تر گواليار او کالتي پورې وغځولې.

ددې نه وروسته په ۱۴۳۵ څخه تر ۱۴۷۱ پورې د سلطان محمود تر نامه لاندې يو کس د مالوه د حکمران په څير پاته شو، هغه يو منصف المزاجه او عادل حکمران و، دهغه د حکومت په څلورديرش کلنۍ دوره کې د مالوه تاريخ د منځنيو پېړيو د تاريخ يو طلايې باب گڼل کيږي. دهغه وروسته دهغه زوی عياث الدين د مالوه حکمران شو، هغه تر يوه وخته پورې دخپل پلار په څير حکومت کاوه خو وروسته بيا په عياشۍ کې ور ډوب شو، په عياشۍ کې د ور پريوتو وروسته هغه ته يواځې يو شوق را پيدا شوې و او هغه دا و چې د راجه گانو او سترو زمکوالو بڼايسته لوني به يې په زور خپل حرم ته راوړي. هغه خپلې شاهي دندې پريښودې وې او شپه او ورځ په حسن او بڼايست کې ډوب و.

دهغې وروسته د ۱۵۰۰ او ۱۵۱۲ کلنو تر منځ ناصر الدين په تخت کيناست، دا هم يو شرابي او ظالم حکمران و. خو دخپل سلطنت چارې يې په ډيره بڼه توگه تر سره کولې. خو ددې وروسته دهغه د زامنو تر منځ د تخت د تر لاسه کولو له پاره شخړې را پيدا شوې چې دهغوي څخه يې يوه زوی (محمود) د راجپوتانو د سردار په مرسته په تخت د کينا ستو برياليتوب تر لاسه کړ.

هغه دغې راجپوت سردار ته د ميگني راي لقب ورکړ. ميگني راي ډير پوه، عاقل او تکړه سپاهي و. که څه هم په خپله په سلطان محمود کې د جسماني ځواک کمښت نه و خو د مصلحت او سپاهيت له اړخه ډير کم تجربه و. په داسې حال کې چې د يوه رهبر له پاره داسې صفتونه ډير اړين گڼل کيږي. پايلې يې دا شوې چې ميگني راي دهغه څخه مسلمانان سرداران يو يو لري کړ او له منځه يې يوړل او د خپل ځان څخه يې يو مطلق العنان حکمران جوړ کړ. سلطان محمود ددې حالاتو په کتلو سره د گجرات د پادشاه څخه کومک و غوښت. دبله اړخه ميگني راي د ميوار د راجه راناسانکا څخه د بسپنې غوښتنه وکړه. په پايلو کې يې سلطان ته سخته ماتې ورکړه او د تل له پاره يې بندي وساته، وروسته راناسانکا سلطان بيرته ازاد کړ او هغه ته يې د سلطنت په يوې خاصې سيمې کې د حکومت کولو اجازه ورکړه. خو د مالوي پاته ټوله سيمه يې په خپل سلطنت کې را شامله کړه.

د مالوي د سلطنت دغه ډول له منځه تلل او د راناسانکا په ځواک کې د حد نه زيات ډيرښت په هندوستاني سياست کې ډير خلل را پيدا کړ. تر لږې مودې مخته پورې د مالوي، ميوار او گجرات درې واړه رياستونه په خپل ځواک او پراختيا کې يو دبله سره برابر وو. او په

دې توگه دهغوې ترمنځ يو ډول توازن او برابري موجوده وه او دخپل منځې شخړو په وخت کې به يې هم ددهلي کمزورې نظام د راحت سره منځ کوو.

خو د گجرات او مالوه په گډه و ځواکونو د رانا سانگا فتحې د راجپوتانو هغه جارحانه پالیسي بيرته را ژوندۍ کړه او د راجپوتانو د ځواکونو دا يووالي د دهلي د کمزورې حکومت له پاره ډير زيات خطرناک ثابتيد. ځکه چې دداسې يوه با اختياره رياست دومره پراخوالي او په بل رياست باندې دهغوې ولکه کول په طبيعي توگه د مرکز سره د ټکر کولو له پاره لاره هواره وه.

په دې خاطر رانا سانگا د ميواړ د واکمنۍ په لور تيا وکړې د سلطان لودهي د زماني لودهيانو ته پرلپسې گواښ حسا بیده. او دا گواښ د بابر له پاره هم تر هغه وخته پورې په خپل ځای پاته وه تر هغې چې بابر د کنوا په جنگ کې رانا سانگا ته ډيره بده ماتې نه وه ورکړې. هغه په دې جنگ کې د راجپوتانو ځواک په پوره توگه له منځه يوړ.

خو ميواړ هم د مالوه د زوال نه وروسته په سيمه کې توازن ونه شو ساتلې، ددې ماتې څخه وروسته د گجرات د عروج او زوال له پاره لاره پرانستل شوه، د گجرات حکمران بهادر شاه په مالوه باندې يرغل وکړ او په دې توگه يې مالوه په گجرات کې راشامله کړه. بهادر شاه د ځواکمنکيدو سره سم د مغلو په خلاف د بغض او کينې لاره خپله کړه، بلکل همغسې لکه ددې نه مخته چې رانا سانگا خپله کړې وه. خو دا گواښ هغه وخت له منځه ولاړ چې همایون په گجرات باندې حمله وکړه او بهادر شاه يې له منځه يوړ.

د بهادر شاه د مړينې وروسته مالوه بې وارته پاته شوه. ځکه چې دې سيمې ته د پخوانيو حکمرانانو د وراثينو څخه هيڅوک په لاس ورنغې او په دې توگه د مالوه ميدان بلکل صاف پاته شو، هيڅ نوې ځواک دلته د پنبو د کلکولو توان نه درلود. په دې وخت کې يو کس ملو خان د حالاتو څخه سياسي گټې پورته کړه، نوموړې په لمړيو کې د مالوه د خلجي حکمران غلام و او بيا د سيمې امير وگريد. هغه وخت چې د لرې مودې له پاره مالوه د بهادر خان په ولکه کې راغله نو ملو خان د بهادر شاه له اړخه غوره وگڼل شو، د گجرات د حکمران بهادر شاه د مړينې وروسته ملو خان د قادر شاه په لقب د مالوه په ډيرې برخې باندې حکمران وگرزید.

په مالوه کې وروسته بيا يو بل ځواک هم راپيدا شو او هغه د راجپوتانو سردار پورن مل و. همدغه پورن مل په لمړيو کې په راي سين او چندر برې باندې ولکه وکړه او ددې وروسته يې ورځ په ورځ خپل توان زيات کړ او په دې توگه راجپوتانو يو ځل بيا خپلې جارحانه حملې يو ځل بيا پيل کړې او په ډيره لږه موده کې پورن مل دومره ځواکمن شو چې د مالوه هيڅ حکمران دهغه واکمني له سترگو نه شوه غورزولې.

هغه وخت چې شير شاه سوری په دهلی کې قيام کاوه او بيا يې په مالوه باندې د بريد کولو تکل وکړ نو هغه وخت په مالوه کې دوه ستر ستر ځواکونه وو. او دا دواړه د شير شاه سوري له پاره گواښ گڼل کيده. دهغوې څخه يو ملو خان و چې د قادر خان لقب يې ځانته خپل کړې و او بل راجپوت حکمران پورن مل و. اوس ددې دواړو د خپلو له پاره شير شاه سوری د دهلي څخه روان شوې و. هغه دخپل سفر په لمړي پړاو کې اگري ته ورسيد. هلته په اگري کې د قيام په وخت کې ورته دخپل والی بهار شجاعت له اړخه يو ليک وروړسيد چې په هغې کې يې ليکلې و چې د گواليارد کلا والي ابوالقاسم چې د همایون له اړخه ټاکل شوې و، دده سره سوله کړې ده. او د ابوالقاسم په مطابق کله چې شير شاه سوری په خپله گواليار ته را ورسيد نو دا کلا به شير شاه سوری ته ورحواله کړي.

ددهلي څخه د اګرې په لور دتللو په وخت کې شیرشاه سوری دخواص خان په نامه یو قاصد لیږلې و او هغه ته یې حکم کړې و چې هغه دې ددهلي په ځای د اګرې په لور راشي، خو اوس چې د شجاعت خان له لورې شیرشاه سوري ته لیک ور رسیدلې و نو هغه خواص خان ته د انتظار پرته د اګرې څخه روان شو. لاهور ته یې بل قاصد ورو لېږه ترڅو خواص خان ته ووايي چې هغه دې ته د انتظار کولو پرته د اګرې څخه روان شوې دې نو په دې خاطر دې هغه د هغه پسې مالوې ته ځان ورسوي.

شیرشاه سوری د شجاعت خان د پیغام د تر لاسه کولو سمدستي وروسته د اګرې څخه روان شو او خپل فوځ ته یې حکم وکړ چې دگواليار دلاړې دې دمالوې مرکزي ښار مانډو په لور ولاړ شي. د اګرې څخه دگواليار په لور دتللو په وخت کې شیرشاه سوری د اناوه او بهینه په لور کوچ کړې و. کابې ته د رسیدو سره سم د سمبل عسکري قومندان د بلگران څخه راتښتیدونکې اخري مغل سردار بیرم خان هم شیرشاه سوری ته ور حواله کړ. بیرم خان یې د شیرشاه سوری په وړاندې راوست. خوشیرشاه یې په اړه کومه پریکړه ونه کړه. او هغه هم د یوه بندي په څیر د شیرشاه سوری په لښکر کې سفر کاوه.

په هر حال شیرشاه سوری د اګرې څخه گواليار ته ورسید او دگواليار مغل والي ابوالقاسم د خپلې وعدې مطابق د کلا ولکه د شیرشاه سوری په لاسو کې ورکړه. ابوالقاسم چې دهمایون له اړخه دگواليار والی ټاکل شوې و، دیوه کال د واټن په اندازه د خوار کې وسایلو د کمښت په اساس د شیرشاه سوری د سپه سالار او حاکم بهار شجاعت خان سره په سولې کولو مجبور شوی و. شیرشاه سوري ابوالقاسم هم له ځانه سره بندي کړ او په خپل فوځ کې یې وساته. دهغه راتلونکې هم دبیرم خان په څیر تیاره معلومه. د شیرشاه سوري لښکر د گواليار څخه روان شو او دمالوې شمالي پولو ته ورسید. په همدې وخت کې شیرشاه سوری په ناڅاپي توګه خپل مخ بدل کړ او د شمال له لورې یې په مالوه باندې دحملې په ځای د جنوب غرب په لور د ګاګرو په خوا وروګرځید. کله چې دا خبر د مالوه حکمرانانو ته ور ورسید نو هغوی د خوشحالی نه جشن جوړ کړ، هغوی دا فکر کاوه چې شیرشاه سوری دمالوه څخه په شا ولاړ. او اوس بلې کومې لورې ته روان دي.

شیرشاه سوري په جنگونو کې ډیره پراخه تجربه درلوده او بیا هغه دا ټولې سیمې پخوا هم لیدلې کتلې وې. ګاګرو د مکندره نومې غرنیو لړیو اخري شرقي پوله باندې پرته سیمه ده. ددې غرنو څخه نیولې دمالوه تر شرقی راجپوتانه سیمو پورې لاره سمیرې په مالوه باندې دیرغل کولو له پاره چې شیرشاه سوری کومه لاره خپله کړې وه دهغې په اړه تر اوسه پورې شجاعت خان ته هم معلومات نه و. شجاعت خان هم په دې نه پوهیده چې د لښکرو اخري منزل به کومې لورې ته وي ځکه چې دهغه اقا شیرشاه سوري دخپلو جنگي پلانونو په پټ ساتلو کې ډیر میړنې و.

په دې توګه د ګاګرو په غرنیو سیمو کې د ورننوتلو وروسته، شیرشاه سوری تر هر څه دمخه په دې دره باندې ولکه وکړه، ځکه دا دره دمالوه څخه د شرقی راجپوتانه په لور په لاره کې پرته وه. ددې درې دولکې کولو څخه د شیرشاه سوری مقصد دا و چې دمالوه د ډیرې برخې حکمران قادر شاه ته د راجپوتانه یا بلې کومې لورې څخه کومک را ونه رسیږي. او که څوک د اړتیاو په وخت کې د قادر شاه سره کومک کول غواړي نو هغه به په همدې درې کې تم کړل شي.

بیا شیرشاه سوری په ناڅاپي توګه د جنوب لورې ته سارنگ پورته وروګرځید. دا سیمه د ګاګرو څخه یو سلو شل میله واټن کې پرته ده. په دې وخت کې قادر شاه په اجین کې و چې د سارنگ پور څخه یې جنوب غرب لورې نژدې سل میله واټن درلود.

لاتر اوسه قادرشاه د اجين خخه نه ور راوتلې چې شیرشاه سوری په سارنگ باندې د جنگ پرته ولکه وکړه. قادرشاه سخت په ویره کې شو او د خپل مرکز شهر مانډو به لور ولاړ. د انبار د اجين خخه نژدې سل میله جنوب ته پروت دي. د شیرشاه سوری ددې ناڅاپي يرغل خخه هغه په ویره کې لويدلې و او له دې ځايه په تېښته وتلې و. که څه هم د قادرشاه سره د جنگ او جنگيدو پوره سازو سامان شتون درلود خو هغه ته د شیرشاه سوري په څير ددېنمن دغلولو او يادېنمن ته ددو کې ورکولو ځواک نه و موجود. هغه ددې جوگه هم نه وې چې په ځانته ځان جنگ وکړي او خپل ځان په زوره د اور په لمبو کې وروغورزوي.

که چيرې په دې وخت کې قادرشاه دهميت او ميراني خخه کار اخستې وای او په خپلې مستحکمې کلا کې محاصره شوې وای او ددېنمن مقابلې یې کړې وای نو ممکن وه چې هغه ته به دلږه مقاومت وروسته دمالوه د کوچنيو او سترو سردارانو او حاکمانو ملاتړ تر لاسه شوې وای، او هم به دهغه ځای سرداران او حاکمان یو لاس شوې او د یوه بیرغ ترسیوري لاندې به یې د شیرشاه سوري مقابلې کړې وای، نو که چيرې داسې یې کړې وای نو د شیرشاه سوری په شاتگ هم شوني و او ددوې ددفاع له پاره هم پوره وخت ورته په لاس ورته

دبله اړخه شیرشاه سوری هملته په سارنگ پور کې په داسې توگه قیام وکړ چې هلته یې د یوه حمله کونکې په څیر نه بلکه د یوه قانوني حکمران په څیر حیثیت خپل کړ، تر سارنگ پور پورې د ورسیدو له پاره شیرشاه سوری نه د وینې یو څاڅکې توې کړ او نه یې خپل لښکر ته د لوتماری او چور وچپاول اجازه ورکړه. او نه یې د رعایاو خخه د چا دغلام کولو هڅه وکړه، او نه یې کوم ډول تباهي او بربادي منځته راوړه. دې ټولو خبرو د شیرشاه سوری په انسانیت او انصاف باندې دلالت کوي.

هغه وخت چې شیرشاه سوري په سارنگ پور کې قیام کاوه او د مالوه حکمران د اجين خخه خپل مرکز مانډو ته تېښتیدلې و. په مانډو کې د اوسیدو په وخت کې د قادرشاه سفير سيف خان ورته سلا ورکړه چې هغه دې سمدستي سارنگ پور ته ولاړ شي او د شیرشاه سوري په خدمت کې دې حاضر شي او دهغه سره دې سوله وکړي. قادرشاه ته د خپل سفير سيف خان دا مشوره ډیره غوره ښکاره شوه په دې خاطر یې څو ساتونکي ډلې له ځانه سره و اخستې او د خپل مرکزي ښار مانډو څخه ووت او دبیرته اجين ته ورسید. دهمدې ځايه هغه سارنگ پور ته خپل یو سفير و استاوه او دهغه په لاس یې خپل د اطاعت او فرمانبرداری پیغام ولیږه. او بیا د خپل همدې سفير تر شاشا پخپله هم ددو سوو آس سپورو سره یو ځای سارنگ پور ته روان شو.

هغه وخت چې قادرشاه د خپلو ساتونکو سره یو ځای سارنگ پور ته ورسید نو شیرشاه سوري یې ډیر گرم استقبال وکړ، قادرشاه په ډیره ښه توگه د شیرشاه سوري سره خبرې وکړې او د کوم شرط پرته یې د مالوه ریاست د شیرشاه سوری په وړاندې کېښود. شیرشاه سوری د قادرشاه ددې رویی په مقابل کې دهغه د شاهانه شان په مطابق گلنار خیمه او نور قیمتي او ارزښتناک لوازمات وروښل. سارنگ پور ته د قادرشاه د ورسیدو سره سم شیرشاه سوری حکم کړې و چې د سارنگ پور څخه دې پر او پورته کړل شی او د اجين په لور دې کوچ وکړل شی. د شیرشاه سوری د حکم د اوریدو سره سم دهغه لښکر د سارنگ پور څخه د اجين په لور وخوږید، دا ډیر اوږد سفر و او نژدې پنځه منزله یې درلودل. په دې سفر کې د شیرشاه سوری او قادرشاه تر منځ اړیکې د ډیرو ښو دوستانو په څیر شوې وې.

ددې سفر په وخت کې دواړه په آسونو سپاره یو د بل په څنگ څنگ کې د اجين په لور روان وو. هغوی د خپلو لمړنیو انقلابي ژوندونو راز یو بل ته سره ووايه. ملو خان چې په قادرشاه باندې یې شهرت موندلې و ددې نه اخوا چې د سلطان په خدمت کې پاته شوې و، څو

ځلې يې د داسې فوځونو قومندانې کړې وه چې د شیر شاه سوری ددې اوسني لښکر څخه، چې د اجین په لور روان و، ډیر زیات و. نو په دې خاطر هغه هم په ډیر خوند خوند سره د شیر شاه سوری سره خپلې پخوانۍ قصې کولې او دخپلو پخوانیو تجربو په اړه یې ورته معلومات ورکاوه.

په هر صورت د سارنگ پور څخه د اجین په لور د سفر په دوران کې شیر شاه سوری او قادر شاه یو د بل ډیر ښه ملګري او دوستان و ګرزیدل. ددې سفر په دوران کې قادر شاه د شیر شاه سوري د فوځ د نظم و د سپلین څخه ډیر اغیزمن شو، هغه په خپل زوند کې داسې ستر فوځ د داسې ښه نظم او نسق په حال کې نه وکتلې. هغه دا هم وکتل چې د شیر شاه سوري لښکر د ساعت په شمیرلو سره سفر کوي، بیا ماښام د پړاو په وخت کې لښکر خپلو څلورو اړخونو ته کندنې کوي لکه څنګه یې چې د دښمن د حملې څخه ویره وي. او بیا لوتمار او چور وچپاول په ځای په خپلو خیمو کې آرام پاته کیږي.

د سارنگ پور څخه د اجین په لور د سفر په وخت کې، کله چې شیر شاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای پړاو وکړ نو قادر شاه په پړاو کې ګرزیده را ګرزیده، هغه وکتل چې څو کسه افغان عسکر بیلچې په لاس زمکه کني او مورچې کاږي. په دې وخت کې هغه یو سپاهي ته وویل چې ددې افغان عسکرو څخه اقا شیر شاه سوری ډیر زیات کار اخلي او ددوې حالت ډیر خراب شوې دي، د شیر شاه سوری عسکرو د قادر شاه دا خبرې واوریدې او دهغه خبرې یې په کرکجنه توګه په ټوکو واخستلې. په همدې وخت کې د شیر شاه یو عسکر ورته داسې ځواب ورکړ:

«مونږ ددې کارد کولو څخه ډیر خوند اخلو. ځکه چې زموږ اقا هم زموږ په څیر ډیر محنت کوی.»

قادر شاه ددې ځواب په اوریدو سره ډیر حیران شو. چې د شیر شاه سپاهیان ولې دهغه سره دومره زیاته مینه کوي. په داسې حال کې چې هغه له دوې څخه ډیر سخت کار اخلي.

د لښکر سره د سفر کولو او د لښکر په منځ کې د پړاو کولو په وخت کې قادر شاه دا هم وکتل چې د عسکرو د تفریح له پاره هیڅ ډول سازو سامان نه شته. ددې لښکر سره نه بانډ و او نه نورڅه. نه ورسره د نڅا کونکو ښځو کومه ډله وه چې دهغوې په ژوندونو کې رنگیني را پیدا کړي. په هر صورت، ددې ټولو حالاتو په کتلو سره قادر شاه د شیر شاه سوري او دهغه د لښکر څخه ډیر اغیزمن شو. د مالوه حکمران شیر شاه ته په تسلیمیدو سره سیاسي زهر څکلی و. ځکه شیر شاه سوري ته اوس حالات ډیر نازکه تر سترګو کیدل. د مانډو په ریاست باندې ولکه کول او قادر شاه د خپله ځانه سره بندې کول دهغه په سترګو کې یو کرکجنه او ذلیل کار معلومیده. خو ددې برعکس د قادر شاه د پخواني کپچار په کتلو سره هغه ته بیرته د مالوه دریاست واګې سپارل او هغه دخپل ځان باج ورکونکې ګرځول هم د مصلحت نه لرې کار تر سترګو کیده، ځکه په تیرو وختو کې همدا قادر شاه ډیر زیات خطرناک ثابتیدای شو.

شیر شاه سوري ته د قادر شاه سره د اوسیدو په وخت کې دا احساس را پیدا شوې و چې بې له شکه، قادر شاه یو عقلمند حکمران دي او د شاهي رتبې وړتیا لري نو په دې خاطر هغه باید لږ تر لږه د یوه ولایت والی و ټاکل شي. اجین ته د رسیدو سره سم د ستي شیر شاه سوري تر ټولو لمړی دا کار وکړ چې د قادر شاه په نامه یې یو فرمان ولیکه. او ددې فرمان له مخې قادر شاه د شیر شاه سوري له اړخه د مالوه په ځای د لکنهوتي حاکم و ټاکل شو.

کله چې د مالوه نورو حکمرانانو وکتل چې قادرشاه چې ددوې څخه ډیر ځواکمن دې او هغه د شیرشاه سوری اطاعت ومانه ، نو هغوی هم د شیرشاه سوری په لور راغلل . د نرېدا د دریاب د جنوبې برخې حاکم معین خان پخپله هملته په اجین کې د شیرشاه سوری په خدمت کې حاضر شو او خپل اطاعت یی وړاندې کړ او د شیرشاه سوری ماموریت یی ومانه . شیرشاه سوری د هغه اطاعت قبول کړ او هغه ته یی د هغه جاگیر بیرته ورکړ .

د گجرات څخه هم عالم خالوري او دریا خان چې د گجرات د نابالغه پادشاه ولیعهد او سرپرست و ، دواړه د شیرشاه سوری په خدمت کې حاضر شول ، شیرشاه سوری هغوی د سیاسي مهاجرینو په څیر و منل او دخپل ځان سره یی ورته پناه ورکړه او هغوی یی د اجین او سارنگ پور حاکمان وگرزول او د هغوی د وخت د تیروولو له پاره یی معقوله تنخوا وټاکله . هغه وخت چې شیرشاه سوری په اجین کې اوسیده نو په همدې ورځو کې خواص خان هم د لاهور څخه اجین ته ور ورسید .

هغه وخت چې په اجین کې د اوسیدو په دوران کې د مالوه کوچني او ستر حکمرانان د شیرشاه سوری دربار ته ورتلل او خپل اطاعت او فرمانبردارۍ له پاره یی هڅې کولې او شیرشاه سوری هم هغوی ته د هغوی ریاستونه بیرته ور سپارل ، قادرشاه ته ډیر تکلیف او درد ور ورسید ، هغه هم دا هیله کوله چې شیرشاه سوری به د مالوه د نیولو وروسته د مالوه حکمراني بیرته همغه ته ورسپاري خو کله چې شیرشاه سوری هغه د مالوه په ځای د لکنهوتي حکمران وټاکه نو قادرشاه ته د شیرشاه سوری ددې فرمان څخه ډیره ناهیلی را پیدا شوه . خو هغه د څلورو خواو څخه د شیرشاه سوری په پنجو کې را نښتې و ، د هغه سره د شیرشاه سوری د حکم د منلو پرته بله لاره هم نه وه ، خوبیا یی هم د شیرشاه سوری څخه د خلاصون له پاره په پټه توگه پلانونه جوړول . قادرشاه هملته په اجین کې د اوسیدو په وخت کې خپلې بڼې ، کوچنیان او نور خپلوان دوستان سره راټول کړل او په یوه داسې ځای کې یی ورته څیمې ودرولې چې د اجین د ښار او د شیرشاه سوری د لښکرو ترمنځ سیمه گڼل کیده . په دې وخت کې شیرشاه سوری قادرشاه خپلې څیمې ته را وباله . او حکم یی ورته وکړ چې خپل کوچنیان ، بڼې او نور خپلوان دوستان ټول د لکنهوتي په لور واستوي او د هغوی د تللو څو ورځې وروسته پخپله هم د لکنهوتي په لور ولاړ شي . قادرشاه څه نور فکر کاوه ، نو په دې خاطر یی ددې معاملې د ځنډولو له پاره شیرشاه ته وویل چې :

زه خو ستا د حکم او پرېکړې په اساس لکنهوتي ته ورځم خو له ماسره د بار وړلو له پاره حیوانات نه شته . شیرشاه سوری سمدستي حکم وکړ چې قادرشاه ته سل اوښان او سل قجرې تیارې کړئ ، کله چې د بار وړلو دا حیوانات قادرشاه تر لاسه کړل نو قادرشاه پرې خپل ټول سامان بار کړ او خپله کورنۍ او خپل خپلوان یی ټول د کوچ له پاره تیار کړل ، خوبله ورځ شیرشاه سوری ته خبر ورسید چې قادرشاه د لکنهوتي په لور د تللو پر ځای د گجرات په لور تنبیدلې دې . او باغې شوې دې .

شیرشاه سوری د هغه د تعقیبولو په خاطر خپل سالار شجاعت ورولیږه او هغه ته یی حکم وکړ چې په هره توگه چې شونې وي قادرشاه لاس تړلې دلته راولئ ، خو شجاعت خان په خپلې ورسپارل شوې دنده کې ناکام پاته شو . د گجرات پولې د اجین څخه نژدې سل میله واټن کې وې ، په داسې حال کې چې قادرشاه د شجاعت خان څخه څو ورځې مخته تنبیدلې و . شجاعت خان د قادرشاه د نیولو پرته بیرته راستون شو ، شیرشاه سوری د شجاعت خان په دې بې پروایۍ باندې ډیر په غضب شو ، خو اوس کار له لاسه وتلې و . او شونې وه چې هغه به په راتلونکې کې د شیرشاه سوری له پاره ستر گواښ گرزیدلې وای .

اوس نو حالات دا ډول و چې په مالوه کې دراي سين راجه پورن مل خڅه علاوه نورو ټولو کوچنيو اوغټو حکمرانانو د شیرشاه سوري ملاتړ اعلان کړې و او دهغه اطاعت يې منلې و. خودر اي سن راجه پورن مل لاتر اوسه په خپل ځاي کې دروند ناست و. دهغه له آنده دا دراجپوتانو ستر خيالي وه ، هغه ته په خپل فوځ ، خپل ځواک او خپل ځان باندې پوره باور و ، ددې نه علاوه هغه تر اوسه پورې د شیرشاه سوري ميرانه ، شجاعت ، او غيظ و غضب نه وکتلې . نو په دې خاطر هغه په دې هيله ناست و چې هغه به په ځانته ځان د شیرشاه سوري مقابله وکړي او خپلې سيمې به دهغه دولکې خڅه خوندي وساتي .

خو کله چې د مالوه حکمرانان يو په بل پسې د شیرشاه سوري دربار ته راغلل او خپل اطاعت يې څرگند کړ او دراي سن راجه پورن مل ته هم دا خبرونه ورسيدل چې اوس نو شیرشاه سوري غواړي خپل ټول لښکر ته حرکت ورکړي او د مالوه د مرکزي ښار مانده خڅه را ووزي او دراي سين په لور را روانيږي ترڅو په پورن مل باندې يرغل وکړي . ددې خبرونو په اوريدو سره د پورن مل پښې په لږ زیدو راغلې ، ځکه چې دهغه هر مشير هغه ته دا مشوره ورکوله چې د شیرشاه سوري سره دې د مقابلي خڅه ځان وساتي . او که چيرې مقابله وکړي نوماتې به يې په برخه کيږي ، غوره داده چې د مالوه دنورو حکمرانانو په خير هغه هم د شیرشاه سوري خدمت ته ورشي او دخپل اطاعت سر ورته ټيټ کړي .

ددې حالاتو په رڼا کې دراي سين دراجه پورن مل سره ددې نه پرته بله لاره نه وه چې هغه دخپلو مشاورينو د مشورې په اساس د شیرشاه سوري په دربار کې حاضر شي او د مالوه دنورو حکمرانانو په خير دهغه د اطاعت له پاره سر ټيټ کړي . ددې پريکړې سره سم دراي سن راجه پورن مل د شپږ زره اسونو سره يو ځاي د شیرشاه سوري دربار ته راغې ، شیرشاه سوري په ډيره ښه توگه هغه ته ښه راغلاست ووايه . او ډير قيمتي انعامونه او ارزښتناکه تحفې يې ورکړې . پورن مل د ضمانت په توگه خپل ورور چتر بوج

د شیرشاه سوري سره ډير غمل په توگه کيښاوه . شیرشاه سوري هغه ته دهغه سيمه بيرته ورکړه او د پورن مل خڅه يې دا ژمنه واخسته چې تل به د شیرشاه سوري اطاعت کونکي اوسي .

اوس نو د شیرشاه سوري تر مخه د هندوستان تر ټولو ستر ځواک د راجپوتانه د راجه ملاديو ځواک و . دراجه ملاديو ځواک د شیرشاه سوري د ځواکونو خڅه څو هومره زيات و . په دې خاطر د مالوه خڅه د فارغيدو وروسته شیرشاه سوري نه غوښتل چې د راجه ملاديو پر خلاف کوم قدم واخلي . هغه غوښتل د هغه له پاره په پوره توگه خپل ځان تيار کړي . خوبيا يې هم په راجپوتانه باندې دخپل رعب او دبدې د ساتولو په خاطر يې د مالوه حالات منظم کړل او هلته يې دخپل فوځ يوه برخه پريښوده او پخپله يې د راجپوتانه په لور مخه کړه . شیرشاه سوري غوښتل چې دخپل دغې حرکت په واسطه ځانته د راجه ملاديو داخلي ځواک معلوم کړي ، په دې خاطر يې د مالوه خڅه د وتلو وروسته د راجپوتانه درن تهمبور د کلا په لور مخه کړه .

د رنهمبور په دې کلا باندې راجپوتانو ډير ناز کاوه . دا کلا د بوندي په پولو د جيپور درياست سره پرته ده . د چتر تر څنگ د همايون د واکمنۍ په وخت کې د گجرات حاکم بهادر شاه په دې کلا باندې هم ولکه کړې وه . هلته يې يو گجراتي لښکر جوړ کړې و چې قومندان يې عثمان خان نومیده او همايون ورته د خان خانان لقب ورکړې و .

د بهادر شاه د مړينې وروسته د رنهمبور حاکم عثمان خان د مالوه د حاکم قادر شاه ملگرتوب خپل کړې و ، دا کلا دخپل ځان د خوندي ساتلو له پاره اوس هم همغومره قوي وه لکه څومره چې پخوا وه . خواوس دهغې حاکم عثمان خان زوړ شوې و او د کمزورتيا په اساس

یې خپل ځان ددې وړ نه ګاڼه چې د شیر شاه سوری مقابلې ته را مخته شي. په دې خاطر د شیر شاه سوری سره د مقابلې نه د خوندی پاته کیدو له پاره یې خپل عافیت په دې کې وکوت چې درنهمبور کلا شیر شاه سوری ته ورحواله کړي. هغه همدا سې وکړل عثمان خان دا کلا د جنگ و جدل پرته شیر شاه سوري ته ورحواله کړه، شیر شاه سوري دغه مستحکمه کلا خپل زوی عادل خان ته وسپارله. او پخپله د خپل فوځ سره بیرته د اګرې په لور ولاړ. درنهمبور د کلا ولکه کول دراجپوتانو په خوله باندې یو سخت ګذار و. هغوی ته دا ډاګیزه شوه چې لکه څنګه چې شیر شاه سوری د درنهمبور کلا ولکه کولې شي نو په همدې توګه به نورې سیمې او کلا ګانې هم د راجپوتانو څخه په خپله ولکه کې راولي.

شیر شاه سوري څلورمه برخه

۲۲

په اګره کې شیر شاه سوری خواص خان ته دا وسیدو له پاره د خپل ځان تر څنګ ډیره ښه حویلی ورکړه. دا همغسې یو ه مانۍ وه لکه څنګه یې چې په رهناس کې درلوده. یوه ورځ، هغه وخت چې خواص خان او ګنگا دواړه بازار ته د څه سامان داخستلو له پاره تللي وو نو کملاوتي د خپل خوب په ځای کې ځانته ناسته پاته شوې وه، په همدې وخت کې یو ساتونکې دهغې د خیمې دروازې ته راغې او ورته یې وویل چې: درنې میرمنی! دوه کسه ځوانان غواړي له تاسره وويني. هغه دواړه وایې چې دوی ستا د ورور مهاکوي له اړخه ستا سره د کتلو له پاره راغلي دي ددې ساتونکې په دې خبرو باندې کملاوتي ټکان وخور او سمدستی یې هغه ساتونکې ته وویل چې: که چیرې همدا سې وي نو هغوی دواړه زما خیمې ته را ولیږئ. تر څو زه وینم چې هغوی د څه له پاره دلته راغلي دي، هغه ساتونکې د کملاوتي د خبرو سره سم بیرته ستون شو.

لږه شیبه وروسته دوه کسه ځوانان د کملاوتي خیمې ته را ننوتل. دهغوی د کتلو سره سم کملاوتي د خپله ځایه راپورته شوه او هغوی دواړو ته یې په خالي ځایو د کیناستو اشاره وکړه. او پخپله هم هملته کیناسته. بیا کملاوتي هغوی ته مخ کړ او ورته یې وویل چې: تاسې څوک یاست او څه پیغام مو له ځانه سره راوړې دې؟ دهغو دواړو څخه یوه یې وویل چې:

کملاوتي! زما نوم ملوک چند او زما دملګري نوم منوهر داس دې. مونږ دلته ستا ورور مهاکوي را استولي یو. هغه مونږ ته ویلي دي چې مونږ ولاړ شو اود هغه دخور کملاوتي سره ووينو. دهغې وروسته چې کومه خبره هغه وکړي په همغې عمل وکړو.

کملاوتي لږ څه په غور سره هغوی دواړو ته وکتل او بیا یې ورته وویل چې: زما ورور مهاکویی په دې اړه تاسو ته څه نه دې ویلي چې د کوم کار له پاره یې تاسو را استولي یاست؟ په دې وخت کې د ملوک چند په ځای منوهر داس وویل چې:

ګوره کملاوتي! ستا ورور مهاکویی مونږ ته دا ویلي وو چې، [تر دې ځایه دخبرې کولو وروسته هغه ناڅاپه چپ شو او بیا یې په ډیره پټه توګه کملاوتي ته وویل چې]: کملاوتي کومه خبره چې زه کول غواړم، هغه دلته کولې شم. کوم خطر خو به نه وي، کملاوتي لمړۍ ددروازې په لور وکتل او بیا یې ورته وویل چې هر څه چې وایې په پوره راز سره یې ووايه، دهغې په دې خبره منوهر داس په ډیر ټیټ غږ سره وویل چې:

ڪملاوتي ! په اصل ڪي سٽا ورور مهاڪوبي مونڙ په دې خاطر دلته را ستولي يو ترڇو مونڙ له تاسره ووينو اود خواص خان په وڙلو ڪي له تاسره مرسته وکړو ، د منوهر داس ددې خبرې سره ڪملاوتي ډيره زياته خوشحاله شوه اوبيا يي په همدې خوشحالي ڪي وويل چې :

گوره منوهر داسه ! سٽا خبره سهي ده ، ريښتيا هم زما د کاکا زوي تاسې د همدې کار له پاره رالېږلي ياست ، خو واورئ چې په دې وخت ڪي دغسې کار کول شوني نه دي . گورئ ! زه غواړم د خواص خان تر څنگ د هغه ښځه گنگا اود هغه يوه باوري دوسته نيرما هم له منځه يوسم . په داسې حال ڪي چې نيرمل له ماسره د خواص خان په وڙلو ڪي ملگرتيا ښوولي ده . خو زه به هغه هم ژوندۍ پري نږدم ، ځکه چې هغه کولې شي بيا زما له راز ، هر وخت چې وغواړي ، پرده پورته کړي . اودا کار به بيا زما له پاره ډير خطرناک وي .

گورئ ورونو ! اوس تاسې ولاړشئ او د اگري په کوم سراي ڪي قيام وکړئ ، د هغې ټول مصارف به زه درکړم ، خو زما سره به د بيا بيا کتلو له پاره زحمت نه باسي ، د هغې په دې خبره ملوک چند وويل چې : مونږ خو د څو ورځو راهيسې همدلته په اگري ڪي اوسېږو ، او کله چې مونږ خبر شو چې خواص خان او گنگا دواړه د اگري بازار ته د څه اخستلو له پاره ورغلي دي نو بيا مونږ ددغه وخت څخه گټه پورته کړه اوس تاليدلو ته راغلو .

ڪملاوتي ددې خبرې په اوريدو سره نوره هم خوشحاله شوه اوبيا يي وويل چې : تاسو ډير ښه کار کړي دي او په ډير ښه وخت ڪي دلته راغلي ياست . خو واورئ چې اوس به په گنگا ، نيرما او خواص خان يوه هم غرض نه کوئ ، ځکه هغه حالات چې تر اوسه پورې مخته راځي د هغې له مخې شير شاه سوري به ډير ژر د خپل لښکر سره يو ځاي د راجپوتانه په لور کوچ کوي ، د هغه ددې ځايه د کوچ کولو وروسته به مونږ خپل اصل کار ته متوجه کېږو . واورئ ورونو ! هغه وخت چې خواص خان ددې ځايه کوچ وکړي نو زه به هم ورسره د هغه د ښځې په څير د راجپوتانه په لور ورځم خو گنگا به د خواص خان سره نه وي ملگري . ځکه چې هغه اميد واره ده او ژرده چې کوچني يي پيدا شي . په دې خاطر به خواص خان هغه همدلته په اگري ڪي پريږدي اود هغې د خدمت له پاره به نيرمل هم ورسره تم کېږي ، هغه وخت چې زه د خواص خان سره يو ځاي د راجپوتانه په لور ولاړه شم ، نو زما په غياپ ڪي به تاسې دواړه متحرک شئ او په نيرمل او گنگا دواړو باندې به حمله وکړئ او له منځه به يي يوسئ ، خودا کار به هغه وخت کوئ چې د گنگا کوچني راپيدا شوې وي ، ځکه چې زه اوس د خواص خان ښځه يم اود هغې د ښځېتوب حق ادا کوم . په دې خاطر زه نه غواړم چې د هغې د نسب شجره خرابه کړم . غواړم چې د خواص خان او گنگا د مړينې وروسته لږ تر لږه د هغوي زوي ژوند پاته شي . ترڅو د خواص نوم اخستونکي يو څوک بايد شتون ولري . ڪملاوتي نور څه ويل غوښتل چې ملوک چند پرې را مخته شو او ورته يي وويل چې :

ڪملاوتي ! ته څنگه په وثوق سره دا خبره کوي چې د گنگا به زوي پيدا کېږي او هغه به لور نه وي . د هغه په دې خبره ڪملاوتي و خندل او ورته يي وويل چې :

زوي وي که لور . زما مقصد دادې چې يو څوک خو بايد پاته شي چې د خواص خان نوم ژوندې وساتي . په هر حال د کوچني د پيدا کيدو درې مياشتې وروسته تاسې گنگا او نيرمل له منځه يوسئ ، که چيري ددې درې مياشتو څخه مخته شير شاه سوري د راجپوتانه د سوبي څخه را ستون شو نو بيا به تاسې د هغه د راتگ تر مخه د کار تر سره کړئ خو کوچني ته به څه نه وياست ، زه به د خواص خان سره يو ځاي هلته په راجپوتانه ڪي يم نو په دې خاطر به هيڅوک پر ما شک نه کوي ، د گنگا او نيرمل دواړو د له منځه وړلو وروسته تاسې دواړه هملته په هغه سراي ڪي اوسېږئ ، اوس که چيري تاسې دواړو ته نور کوم وضاحت اړين وي نو پوښتلې يي شئ .

منوهر داس ورته وويلې چې: مونږ دواړو ته هيڅ شک و شبه نه شته. اوس نو ټوله خبره زمونږ تر مخه ډاگيزه ده. دهغه ددې خبرې سره سم کملاوتي دخپله ځايه پورته شوه، د اوسپنې يو صندوق يې پرانست، په هغې کې د نقدو پيسو يوه کڅوړه وه، را وايي خستله او ملوک چند ته يې ورکړه او ورته يې وويل چې: ددې کڅوړې څخه تر ډيره وخته پورې تاسې خپل مصرف کولې شئ، اوس ولاړشئ اود اگري په سراي کې و اوسېږئ. ددې خبرې سره سم منوهر داس او ملوک چند دواړه د خواص خان د حويلې څخه ووتل او ولاړل.

۶۳

دشير شاه سوري په لاسو د ماتې خوړلو وروسته همايون سيند ته راغې او بيا روهرې ته ورسيد، د روهرې حاکم د سيند د حکمران شاه حسين تر لاس لاندې و، همايون دهغه څخه کومک وغوښت او ورته يې وويل چې د روهرې کلا هغه ته په واک کې ورکړي، د شاه حسين دغه سالار په همايون باندې مهربانه شو او د همايون د پيغام په ځواب کې يې د همدردۍ له لارې د همايون فوځ ته په کشتيو کې بار غله او نور خوراکي توکي ور ورسول، ددې وروسته کله چې همايون وکتل چې هغه سالار ده ته دکلا په ورکولو کې وړاندې وروسته کيږي نو هغه خپل قاصد د سيند حاکم شاه حسين ته وليږه او هغه ته يې حکم وليږه چې سمدستي دې د همايون په خدمت کې حاضر شي.

همايون هغه ته دا گواښ هم کړې و چې که چيرې شاه حسين ځنډ وکړي نو هغه به په ټهټه باندې يرغل وکړي، د سيند حاکم د لرې څخه همايون ته خپل سلام را وليږه او په څو ورځو کې يې د روهرې څخه راتلونکې هغه خوراکي توکي چې د همايون د لښکرو له پاره راتلل، له منځه يوړل. پايلې يې داشوې چې د همايون اود سيند د حکمران شاه حسين تر منځ جنگ و نښت.

د همايون سره نه توپخانه وه او نه بحري بيړۍ او کشتۍ، خوبيا يې هم په خپل ځان د سيند د حکمران سره د ټکر کولو هوډ وکړ، د همايون ورور مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا د درياب څخه تير شوې و او د سيند غربي برخې لار کانې ته رسيدلي و او هلته يې د پاتر په سيمه کې قيام کړې و، هغوي ته د همايون له اړخه حکم وشو چې دخپلو برخو د لښکرو سره دې مخته ولاړ شي او په سیهون دې حمله وکړي. خو د همايون بدقسمتي وه چې دهغه ورور مرزا هندال او کاکاي ناصر مرزا دواړه په خپلمنځي اختلافاتو کې را ونښتل او د همايون ملگرتيا يې پريښوده او د تنديدو په فکر کې شول. کله چې همايون ددې حالاتو څخه خبر شو نو په خپله د روهرې څخه پاتر ته راغې ترڅو د مرزا هندال او کاکا ناصر مرزا تر منځه سوله وکړي او بيا سيند فتحه کړي او په خپله ولکه کې يې راوړي. خو حالات د بد نه بد تر لورې ته ولاړل او د ناصر مرزا او مرزا هندال تر منځ شکونه نور هم زيات شول.

دلته دنورې بدقسمتي خبره هم راپيدا شوه او هغه دا چې همايون د هندال مرزا د استاد بابا دوست په يوې څوارلس کلنې لور حميدې باندې زړه بايلود. ددې پيښې له مخې د همايون ټوله کورنۍ په يوه توپان کې را گير شوه خو همايون د ډير صبر او سکون نه کار واخست او د حميده بانو سره يې نکاح وکړه او هغه يې له ځانه سره روهرې ته راوړه، د همايون په دې کار باندې دهغه ورور مرزا هندال ډير خفه شو، په دې خاطر يې همايون پريښود او دخپلې برخې د لښکرو سره يوځای د قندهار په لور روان شو. په همدې وخت کې د همايون کاکا ناصر مرزا هم دهغه څخه وگرزید خو همايون په ډيره ستونزمنه توگه هغه له ځانه سره په دې شرط را يوځای کړ چې دهندوستان په سلطنت به د بيا ولکې کولو وروسته دهغې دريمه برخه خپل کاکا ناصر مرزا ته ورسپاري. همايون ډيره کلکه هيله درلوده چې ډير ژر به

هغه په دې کار کې بریالیتوب تر لاسه کړي ، د ناصر مرزا سره ددې ژمنې وروسته پخپله همایون دخپلې برخې دلبنسکر سره یو ځای سیهون ته ولاړ خو د بهرګر د کلابندۍ قومنده یی خپل کاکا ناصر مرزا ته وسپارله.

په همدې وخت کې د سیند حکمران شاه حسین هم په حرکت راغې ، هغه خپل اړخ بدل کړ او د همایون کاکا ناصر مرزا ته یی لالچ ورکړ چې که چیرې ناصر مرزا د خپل وراره سره لاره جدا کړی . نو نه یوازې د پادشاه په څیر به یی ومني بلکه دهغه په نوم به خطبه هم ووايي . تر څنګ به یی خپله لور هم دهغه په نکاح کې ورکړي . په دې توګه به شاه حسین د تهنیه د ریاست او ددې ځای د ټولو شتمنیو مالک او وارث وګرځيږي.

ددې خبرې په اوریدو سره د همایون کاکا ناصر مرزا د خوشحالی څخه په هوا کې خیزونه ووهل . هغه په ټولو کشتیو باندې ولکه کړه تر څو همایون د دریابه تیر نه شی . هغه نه یوازې دا قدم واخست بلکه ددې نه اخوا یی د همایون د نیولو هڅې هم پیل کړې . ددې نه اخوا شاه حسین هم یوه ستره بحري بیړه واخسته او په سیند کې کیوت ، او د همایون ټولې کشتۍ یی چې په سیهون کې یی لنگر اچولې وو په خپلې ولکې کې واخستې . په دې کشتیو کې دهغې ټوله خزانه بار وه او دهغه د ملګرو بنځې او کوچیان هم په کې سپاره وو . په دې توګه هغه څه چې د شیر شاه سوري د لاسو څخه خوندي پاته شوي و هغه اوس د همایون د لاسو څخه ووتل . ددې پیښې وروسته همایون ددوه کسو زمکې لرونکو په بسپنه خپل کوچنیان او نور پاته شوي شیان واخستل او روهری ته ورسید.

دې لورې ته د همایون کاکا ناصر مرزا ډیر زړه سختې او ذلیلې وخت ، هغه دخپل کیدونکې خسر او د سیند د حاکم شاه حسین دخوشحالولو له پاره ان په همایون د حملې کولو او دهغه د وژلو له پاره هم تیار ناست و . دهغه ددې رویی څخه مغل دومره په غضب شوي و چې دهغوي زیات شمیر وګړو پریکړه وکړه چې هغوي به په راتلونکې کې په هر قیمت چې وې د بابر ددغه بد قسمت زوی همایون تر څنګ درېږي ، همایون هم دخپل شګي کاکا ناصر مرزا د ګاونډیتوب څخه لرې ولاړ او د شمال په لوری د اچ سیمې ته کوچ وکړ.

PAKISTAN VIRTUAL LIBRARY
www.pdfbooksfree.pk

۶۴

په همدې وخت کې په راجپوتانه کې د مارواړ راجه مالديو همایون ته خپل قاصد ورولیږه او دهغه څخه یی وغوښتل چې همایون دې دخپلو په څنګ شویو لښکرو او کوچنیانو سره یو ځای مارواړ ته راشی . مالديو دا ژمنه هم وکړه چې که چیرې همایون مارواړ ته را ننوځي نو دهغه سره به یو ځای هغه سیمې چې شیر شاه سوري ولکه کړي دي بیرته په خپله ولکه کې راوړي . خو همایون تر اوسه پورې په تذبذب کې را نښتې و ، په دې کرغیږنو حالاتو کې همایون هم غوښتل خپل ځان تقدیر ته حواله کړي ، کله کله به یی د مدینه الاسلام په لور د هجرت خبرې کولې ، په دې توګه هغه د ټولو انساني جذبو څخه رابیرون شوې و او د ډیرې بې وسۍ شپې او ورځې یی تیرولې . خو حمیده بانو چې دهغه نوې نوې ناولي وه همایون پوهاوه ، څرنگه چې همایون دهغې سره ډیره زیاته مینه درلوده نو دهغې محبت په اساس حمیده بانو هغه په سمه لاره روان کړ او هغه ته یی دهغه دندې وروښودې ، هغه ته یی دا وښوول چې د یوه میړه او یوه پادشاه په توګه همایون باید خپلو هڅو ته دوام ورکړي ، ستونزې وګالي بلاخره به کامیابي هم هغه ته په لاس ورشي .

دخپلې محبوبې حمیده بانو په خبرو باندې همایون یو ځل بیا ځان را جوړ کړ . هغه په دې فکر کې شو چې قندهار ته ولاړ شی او دخپلو ورونو مرزا هندال او مرازعسکري سره سوله وکړي ، ځکه چې هغه ته دهغه د ورونو د بې وفایۍ سره سره بیا هم کومه شکوه نه وه او نه

بي د هغو په خلاف د دښمنۍ کومه اراده په فکر کې څرخيده ، خو همایون ډیره ژر خپله دغه اراده بدله کړه او دهغې وروسته یی د شرق په لور مارواړ ته د راجه مالديو سیمې ته د سفر کولو پریکړه وکړه .

دروهي څخه د وتلو وروسته همایون دخپلو ملگرو سره یو ځای د جیسلیمیر په لور وخوږید ، په دشتو اویا بانو کې د سفر په وخت کې دهغه سره دخوراکي توکو ذخیره پای ته ورسیده ، هغه بیچاره تر دې حده پورې ورسید چې هم یی په خپله او هم یی ملگرو د بیر اویرو د ورغښتلو څخه ډوډی جوړولې او خوړلې به یی .

په راجپوتانه کې دهندو راجاگانو څخه راجه مالديو تر ټولو ځواکمن و . خو کله چې همایون د ډیرو ستونزو گاللو وروسته جیسلیمیر ته ورسید نو د مارواړ راجه مالديو ورسره بې وفایي وکړه او دیو لښکر په رالیږلو سره یی د همایون مخه ونیوله . خو همایون په هغه لښکر باندې حمله وکړه او هغه یی په تینښته مجبور کړ . په دې توگه همایون د مالديو پولو ته ورسید .

کله چې همایون د مالديو رالیږل شوي لښکر ته ماتې ورکړه نو راجه مالديو اندیښن شو ، هغه خپل اړخ بدل کړ او فکری وکړ چې اوس خو شیر شاه سوري په هندوستان کې ډیر ځواکمن قوت گرزیدلې دې اوداسې یو وخت هم راتلونکې دې چې شیر شاه سوري به په راجپوتانه باندې ولکه کوي اویا به مالديو باندې هم گذار ته ځان جوړوي اودا به هم مغلوبوي او ددې سیمه به هم په خپل سلطنت کې راشاملوي .

په دې اساس د مارواړ راجه مالديو د همایون له ویرې د شیر شاه سوري سره د اپیکو د ټینگولو او دهغه د همدردۍ د ترلاسه کولو په فکر کې شو ، هغه اراده وکړه چې همایون به ژوندې نیسي او شیر شاه سوري ته به یی حواله کوي ترڅو ددې لارې د شیر شاه سوري باور تر لاسه کړي . اویا په راتلونکې کې شیر شاه سوري پر هغې باندې د حملې کولو څخه لاس په سر شي .

ددې پریکړې وروسته د مارواړ راجه یو ستر لښکر ترتیب کړ ترڅو په همایون باندې حمله وکړي او هغه ژوندې ونیسي او شیر شاه سوري ته یی ډالۍ کړي . خو د همایون خوش قسمتي دا وه چې د راجه په ملازمینو کې یو داسې هم و چې یو وخت د همایون په دربار کې کاتب پاته شوې و ، هغه د همایون په دغه بدحالی باندې ډیره خفه و نو په دې اساس یی دیو لیک په ذریعه همایون ته پیغام ولیږه او هغه یی د مارواړ د راجه د بدنیتۍ څخه خبر کړ . ددې خبرې د خبریدو سره سم همایون د جیسلیمیر څخه کوچ وکړ او په ډیره بیر یی عمرکوټ ته ځان ورساوه .

د جیسلیمیر څخه تر عمرکوټه پورې همایون په صحرا او دشتو کې په پرلپسې توگه سفرونه کول ، هغه او دهغه لښکر ټول لوږې او تندې زغملي او سفر ته یی دوام ورکاوه ، هغه د شا له اړخه د مارواړ د راجه د لښکرو د تعقیب څخه هم ویریده . هغه د همدې خطر څخه دمخنیوی په خاطر خپلو څو سردارانو ته یو کوچنې لښکر ورکړ او ترشایی د راتلو حکم ورته وکړ . ترڅو د شا له اړخه د راجه مالديو لښکرې پرې حمله ونه کړای شي . او همایون دخپل اهل و عیال او سامانونو سره یو ځای په خیر و عافیت دخپل منزل په لور ورسید .

اتفاقا چې د همایون دغه سردارانو د شپې په تیاره کې خپله لاره هیره کړه اوبلې لورې ته ولاړل کله چې سهار لمر راوخوت نو ویی کتل چې یو لښکر هغوې تعقیبوي او ددوې تر شا را روان دې ، کیدې شی چې دا د مالديو د لښکر کومه برخه وي چې د همایون د لښکرو پسې یی را استولې وي ، د همایون د لښکر سردارانو په زور زور سره د تکبیر او ازونه پورته کړل او په هغوې یی حمله وکړه ، هغوې لمړۍ غشی وورول چې لمړۍ غشی د مالديو د لښکرو په سالار کې ونښت او هغه په زمکه را پریوت او له منځه ولاړ . دهغې اغیز داسې

شو چې د مالديو دغه لښکر بيرته شاته وتښتيد. هغوي ته دا ويره پيدا شوه چې د همايون سره ډير ستر لښکر دې اودهغه عسکرو پر هغوي باندې غشي ورولې دي اونور عسکر يې شاوخوا دلښکر په ساتنه بوخت دي په دې خاطر يې په دې صحرا کې بيرته په تښته پيل وکړ.

ددې وروسته دا سرداران دخپلو لښکرو سره يوځای د همايون سره يوځای شول اوهغه ته يې دا ټوله قصه وکړه. همايون دخداي شکر ادا کړ چې د مالديو عسکر د ماتې خوړلو وروسته په تښته تښتيدلي دي. ددې وروسته همايون د عمرکوټ په لور خپل سفر ته دوام ورکړ. ان تردې چې د يوه کوهي ترڅنگ يې خيمې ووهلې، په دې کوهي کې اوبه ډيرې کمې وې بيا هم همايون اودهغه ملگرو دلږو لږو اوبو په ځکلو گذاره وکړه اوشپه يې هملته تيره کړه.

بله ورځ يې بيا کوچ وکړ، تردې منزلو پورې ورته اوبه پيدا نه شوې، دتندې له مخې دخلکو حالات نور خراب شوي و. خو په څلورمه ورځ قافله بيا يوه کوهي ته ورسیده، داکوهي ډير ژور وه خو بيا هم د همايون ملگري په حرکت راغلل اود کوهي څخه يې اوبه راويستلې خپل لښکر يې پرې موړ کړ، په دې توگه همايون د ډيرو ستونزو سره مخ و. او په همدې ستونزو کې عمرکوټ ته ورسيد. د عمرکوټ راجه د همايون ډير ښه استقبال وکړ، همايون دلته دخپلو پاته شوو ملگرو سره دڅو ورځو له پاره ميشت شو، په همدې وخت کې د همايون د نوې ناوې حميده بيگم د گيدې څخه د اکبر په نامه يو کوچنې راپيدا شو، د اکبر په پيداکيدو باندې همايون ډير زيات خوشحاله شو، ددې وروسته يې د عمرکوټ څخه کوچ وکړ اود هندوستان څخه راووت او د سيستان سيمې ته ورداخل شو، په سيستان کې په دې ورځو کې دايران د پادشاه طهماسب له اړخه يو وگړي حکمران و، هغه په ډيره ښه توگه د همايون استقبال وکړ، بيا همايون د سيستان څخه هرات ته ورغې اوبيا يې دايران د شهنشاه طهماسب په لور کوچ وکړ اوهملته يې پناه واخسته.

۲۵

ماښام نژدې و چې خواص خان په خپل آس سپور حويلۍ ته راننوت. هغه خپل آس تبيلې ته يوړ، يو ساتونکې را منډه کړه اودهغه اس يې ونيوه، خواص خان هم د آس واگې هغه ته ورکړې. په همدې وخت کې او ما په منډه منډه راغله، خواص خان ورته وکتل چې دهغې په مخ باندې خوشحالي خوشحالي منډې وهي، کله چې هغه دخواص خان خواته را ورسیده نو د گيلو او شکو نه ډک اواز سره يې وويل چې:

خواص خانه وروره ته چيرې تللې وې، زه خود سهاره راهيسې ستا انتظار کوم. ته په هماغه تياره کې له دې ځايه وتلې وې نه دې ډوډۍ خوړلې وه او نه بيرته حويلۍ ته را ستون شوې، نه دې خپل درک ښوولې و. زه خواته ډير زيات خوشحالي خبر درکوم. لمړۍ مې غوښتل هلته عسکري مرکز ته درشم ځکه ما فکر کاوه چې ته به هملته د شير شاه سوري ترڅنگ اوسې، بيا مې فکر وکړ چې کله کورته راشې نو دخوښې دا خبره به درته وکړم. خواص خان او ما ته په ډير غور سره کتل اوبيا يې ورته وويل چې څه ډول خوشخبري؟ او ما ورته په خدا کې وويل چې: خواص خانه وروره، الله درته زوې درکړې دې، گنکا د زوې مورگرزیدلې ده. اوهغه په ډيره بې صبرۍ ستا د راتلو انتظار کوي. هغې څو ځله ستا په اړه پوښتلی دی او ډيره په انديښنه کې ده. د او ما ددې زيرې په اساس خواص خان هم ډير زيات خوشحاله شوې و او په يوه منډه يې خپل ځان دخوب ځاي ته ورساوه، او ما يې هم تر شا په منډه منډه روانه وه.

کله چې خواص خان دخوب خونې ته ورننوت نو ویی کتل چې گنگا په خپله بستره باندې پرته ده او تر څنگ یی یو ډیر ښکلی او ښایسته کوچنې ماشوم پروت دی ، دگنگا دکت تر څنگ کملاوتي او نیرما هم ناستې دي ، څنگه چې خواص خان دې خونې ته راتنوت اودگنگا سترگې پرې و لگیدې نو دگنگا په مخ باندې خوشحالیو نڅا پیل کړه خپلې ښایسته شونډی یی په خدا پرانستې ، خواص خان په ډیره بیره سره ور مخته شو ، گنگا ته په ورنژدې کیدو سره یی لمړۍ گنگا په تندۍ ښکل کړه اویا یی خپله خوله دهغې غوږ ته ورنژدې کړه او په ډیره راز دانه توگه یی ورته وویل چې : « گنگا ، زه تاته ستا د زوی د پیدا کیدو په خاطر مبارکي وایم » ، کي خونه ، ولې ولاړ یی ، دگنگا دخبرې په اساس خواص خان دهغې تر څنگ کیناست اویا یی په کرار کرار دخپل نوی زوی تندې او مخ ښکلاوه .

ته چیرې تللې وې مونږ پوره انتظار وکړ ، کوچنې خو ستا د تللو څخه لږ څه وروسته راپیدا شوې و ، ماخو فکر کاوه چې ته به دلښکر گاه څخه ژر بیرته راستنېږې ، خو تا ما ښام کړ ، خپل درک څرک دې هم نه ورا ښوولې ، خواص خان ورته په ځواب کي په خدا شو .

گوره کملاوتي ! ته سهي خبره کوي ، زه خوشیرشاه سوری هلته خپل ځان ته ورغونښتې وم ، هلته ټول سالاران راټول شوي و او په راجپوتانه باندې دیرغل له پاره تیاري نیول کیده ، ځکه چې په راجپوتانه کي د مارواړ راجه مالديو غواړي پر مونږ حمله وکړی هغه همدا اوس خپل زیات لښکر راټولوي ، نوپه دې خاطر شیرشاه سوری غواړي چې دهغه دحملې نه مخکې مونږ پرې یرغل وکړو ، اوس خودا پریکړه وشوه چې په یوه اونۍ کي به لښکر ددې ځایه دراجپوتانه په لور کوچ کوی . شیرشاه سوری خولا دمخه هغه لوري ته کوچ کول غوښتل خو ما دگنگا په خاطر لږ څه مهلت ترې وغوښت . او ورته مې وویل چې اوس خو زما د کوچنې د پیدا کیدو هیله ده ، نوپه دې خاطر زه غواړم چې دخپل کوچنی د پیدا کیدو وروسته له دې ځایه کوچ وکړم . زه د الله تعالی ډیر زیات شکر ادا کوم چې له دې ځایه زما د کوچ نه خو ورځې مخته یی ماته ښکلی زوی را په برخه کړ . تردې ځایه دخبرو وروسته خواص خان خاموشه شو ، بیا یی دگنگا په لور وکتل اور څخه یی وپوښتل چې :

گنگا ! ته به تر څه وخته پورې زما سره د سفر کولو له پاره تیاره شې . گنگا لږ څه فکر وکړ اویا یی په ډیره مینه ورته وویل چې :

ماخو اوس همدلته پریږده . له تاسره به کملاوتي ځانته وي ، زه به داکوچنې په کومو کومو ځایو کي په خیمو کي له ځانه سره گرځوم . کله چې کوچنې دخو میاشتو شي نویا به له تاسره گرزیدو ته جوړه شم . دگنگا دخبرو په اوریدو سره خواص خان هغې ته په عجیبه توگه وکتل ، دگنگا په مخ هم ډیر عجیبه ډول اغیز موجود و ، ددې وروسته خواص خان کملاوتي ته وکتل او ورڅخه یی وپوښتل چې :

گوره کملاوتي ! ته په دې اړه څه فکر کوي ، کملا په یوه درنگ سره ورته وویل چې : گنگا سهي خبره کوي ، د کوچنې د پیدا کیدو نه سمدستی وروسته هغه به لښکر کي له ځانه سره اخستل او په خیمې کي سخت ژوند کول مناسب نه دي ، هغوی ته دارام او سکون اړتیا ده ، اودا ارام ورته همدلته په اکره کي په خپل کور کي تر لاسه کیدې شي ، ترڅو چې ماشوم دخو میاشتو نه شی نوهغه ته په خیمه کي اوسیدل نه دې په کار . زه دگنگا ددې خیالاتو سره پوره پوره موافقه یم . اوتا اودگنگا دواړو ته دا ډاډ ورکوم چې ستا په خدمت کي به یوه گړۍ هم غفلت نه کوم .

د کملا ددې ځواب په اوریدو سره گنگا خوشحاله شوه ، خواص خان هم دخدا نه ډوب و ، بیا یی وویل چې گوره کملاوتي ! زه خو دپخوا څخه په دې پوهیږم چې ته به زما په خدمت کي هیڅ ډول غفلت نه کوي ، اوس چې داپریکړه وشوه چې گنگا به د کوچنې سره

يوځاي همدلته اوسيدې نوته تريوې اونۍ پورې زما سره دتللو له پاره ځان تيار كړه. اوس ولاړه شه او ډوډۍ راوړه. مونږ ټول به دلته يوځاي ډوډۍ خورو. ددې خبرې سره سم كملاوتي، اوما اونيرمل درې واړه پورته شوې، دخوراك سامان يې هملته راوست اوټولو يوځاي هملته ډوډۍ و خوړه، يوه اونۍ وروسته شيرشاه سوري او خواص خان دخپلو لښكرو سره يوځاي داگرې څخه د راجپوتانه په لور روان شول.

۶۶

راجپوتانه او ريگستاني صحرا، دكوم په لورې چې شيرشاه سوري او خواص خان کوچ كړې و، دخپل شكل او هيبت له اړخه يې ځانگړې ځاي درلود. دا صحرا د ارولي د لړۍ د غرې لمنو او د گجرات اوسيند په منځ كې خپره ده. دپخوا زمانې څخه په دې صحرا باندې به د شمالي هند څخه وخت وخت په سيوري راغوځيدل، يا خو به ددې ځايه کوچي قبايل د هندوستان داخل او يا ددې ځايه خارج ته تلل او په دې توگه به يې د هندوستان سياست درهم و برهم كاوه. او يا به يې ددې ځاي دغه ريگستان په اسانۍ سره تر پښو لاندې كاوه او بيا ځانه ځواكونو به به هندوستان باندې يرغلونه راوستل.

ددې ريگستان څخه تيريدل دومره اسانه وو لكه څنگه چې څوك د يوې وچې درې څخه تيريږي، د هندوستان سلطنت به تل دا اړتيا درلوده چې اقتصادي ستونزې ومني او ډير زيات عسكرددې سيمې د خوندي ساتلو په غرض هلته ورواستوي او په دې سيمې باندې خپله واكمني ټينگه كړي.

يو شمير وحشي قبايل به هم دهمدې ريگستاني سيمې څخه د هندوستان ډيرو زرخيزه سيمو ته را ننوتل او په مختلفو وختونو كې به حمله راوړنكي هم دهمدې لارې په هندوستان باندې را نازليدل.

د راجپوتانه په ريگستان كې نه يواځې د شگو زړې خپرې وې بلكه هلته به غارت كونكي كوچې ډوله كورنيئ هم د بلوچستان د ريگستان څخه، او يا د سليمان د غرونو د واديو څخه را تللي. همدا علت دې چې دهمدې ريگستان په لمنو كې دهندۍ اقوامو نسلي تنوع په متواتره توگه تغير موندونكې وه. دلته به په ځانگړې توگه د مختلفو قومونو يو ځايي ميلې جوړيدې ترڅو دهغوې تر منځ اقتصادي او ټولنيزه هماهنگي را پيدا شي.

په منځنيو پيړيو كې دا سيمه لږه په زړه پورې خو د ډيرو ستونزو ډكه وه. ددې ريگستان د دايرې هره زړه او هرا انسان يو دبل سره په جنگونو كې اخته و. كه څه هم ددې ځاي اوسيدونكي د مهذبو نسلونو څخه وو خو خپلو بدو قسمتونو هغوې كوچيان كړي و او يو دبله سره يې د نه مشابهت لورې ته راښكل.

په راجپوتانه كې نه خو پوره باران كيږي او نه يې پيداوار دومره په زړه پورې دي. ددې برعكس پرې ډير وخت وچ كالي او نور توپانونه راځي، خو ددې ټولو سره د ارولي د غرنو لړيو په نسبت د ريگستان د راجپوتانو د ازادۍ مسكن و. په پخوانيو پيړيو كې ددې ريگستان په داخل كې مارواړ، بيكانز، جيسلمير، بهاولپور او تهرپاركر شامل و. دا سيمې د لار لوټونكو له پاره د جنت په څير وې، هغوې به كاروانونه لوټل او خپل ژوند به يې پرې تيراوه.

خو بيا هم دهندوستان په تاريخ کې دې ريگستان ته ډير زيات اهميت ورپه برخه شوې دې. دا ددې هيواد د ډيرو ښو جانبازانو زانگو وه. ددې ځايه راپورته شوې تهذيب په راجپوتانو کې تر هغه وخته پورې رايج و ترڅو پورې چې راجپوتان همغه راجپوتان وو.

د لسمې پيړۍ په شاوخوا کې منتخب کوچيانو او جنگيدونکې قبایلو راجپوتانه ته د راننوتلو هڅې وکړې په هغوې کې پر تي هار هم و ، چوهان ، پرمار او د جنگجو بهايی قبایل و. ددې نه علاوه د راجپوت اوسيند په واديو کې اوسيدونکې کوکهر قبایل هم د راجپوتانه په لور راغلي وو.

ددې ټولو قبایلو څخه علاوه يوه ډيره ځواکمنه قبيله هم د راجپوتانه په لور راغلې وه ، چې راتهور نومیده. دغه قبيله د گنگا د درياب څخه غرب لورې ته د قنوج په سيمه کې اوسيدل ، بيا دې خلکو د يوه ډير خوندي ځای په تکل کې اوسني مارواړ سيمې ته راغلل او په غالب گمان سره چې دا د راجپوتانه د تاريخ اخري انقلاب و.

د راتهورانو د ليرېد د ديار لسمې پيړۍ په دريمه لسيزه کې يعنې د التمش د حکومت په وخت کې صورت نيولې و. د گنگا په ميدانو کې اباد د راجپوتانو دا قوم خپله ازادی له لاسه ورکړې وه. ځکه راتهورانو د التمش سره ټکر کړې و خو التمش ورته په هر وخت کې ډيره بده ماتې ورکوله ، التمش ټول سيند او د راجپوتانو خاص رياستونه يو په بل پسې نيولې و او دخپل سلطنت برخې گرزولي و. بيا دغو ماتې خوړلو راجپوتانو دخپلو کورونو څخه هجرت ته ملا وتړله او دخوندي ځايو په لور يې ليرېد وکړ نو په دې خاطر دوي د گنگا د درياب څخه راپورته شول او په راجپوتانه کې اباد شول.

په هندوستان کې د لودهي سلطنت د پيلامې سره سم راتهورانو هم په راجپوتانه کې دخپلو ځانو له پاره د يوه مستحکم سلطنت بنسټ کيښود. د راتهورانو يو ځواکمن سردار جودها په راجپوتانه کې يونښار د جوده پور په نامه اباد کړ او بيا همدا ځای د راتهورانو له پاره دهغوې د لمړي سلطنت مقام وگرزید.

سردار جودها چې د راتهورانو يو ډير غښتلی سردار و د جود پور د سلطنت بنسټ کيښود چې لمړۍ راجه يې پخپله همدا راوجود و. د راوجودها يو ورور چې راوييکا نومیده هم دخپل ځان له پاره په راجپوتانه کې يو جدا سلطنت جوړول غوښتل ، په دې خاطر هغه دخپلې برخې دلښکر سره يو ځای ووت او په پراخو سيمو باندې يې ولکه وکړه او يو نوې ښار يې جوړ کړ چې دهغې نوم يې دخپل نوم سره و تار په اود بيکانير په نامه يې و نوم او وه. په دې ترتيب سره په راجپوتانه کې راتهورانو دوه سلطنتونه جوړ کړل يو په جود پور کې او بل په بيکانير کې.

د راوجودها د مړينې وروسته يو وگړې د راوگاگا په نامه د جود پور د سلطنت راجه و گرزید ، دشير شاه سوري په وخت کې د مارواړ رياست چې کوم راجه وهغه مالديو نومیده دا مالديو د همدغې راوگاگا زوی و. د راوگاگا زوی او دهغه وليعهد مالديو د چوهان د نسل څخه و چې د سروهي راجکماری پدما کماری له گيدې څخه راپيدا شوې و. دهغه په مزاج کې همغه ډول تيزی او پريکون و لکه څنگه چې د سروهي تورې پرې مشهورې دې. د ايران او عربو په بازارونو کې هغې ته هندي تورې وايي. خو په لسمه پيړۍ کې د سوريیو تورو دهندې دغو تورو شهرت له منځه يوړ.

ويل کيږي چې د کوچني والي په وخت کې د مارواړ راجه مالديو دخپل پلار راجه جودها سره په جنگونو او سياست کې ملگري شوې و خو دهغه پلار به دهغه د حوصلي او ضدی توب په اړه ډير انديښمن و.

هغه وخت چې د کنوايا په جنگ کې راناسنگا د بابر په لاسو د سختې ماتې سره مخ شو نو د راو جوډها زوې مالديو درانا سنگا د خالي ځاي د ډکولو له پاره نا قراره و ، هغه پوهيده چې دهغه کمزوري پلار درانا سنگا د ځاي د ډکولو توان او وړتيا نه لري په دې خاطر يې غوښتل دا کار په خپله ترسره کړي .

ويل کيږي چې يو وخت راوگاگا په خپل محل کې په يوې کرکې کې ناست و او د شاوخوا د سيمو د کتلو څخه يې خوند اخيست نو يو ناڅاپه مالديو خپل پلار د کرکې څخه لاندې راوغورځاوه . ددې کار سره راوگاگا هملته و مړ . په دې توگه د خپل پلار د وژلو وروسته راجه مالديو په ۱۵۱۳ کال د سلطنت واکي په لاس کې واخستې او په تخت کيناست .

د مالديو د په تخت کيناستو څخه شپږ مياشتې مخته بابر هم مړ شوې و او همایون د هندوستان شهنشاه گرزیدلې و . په دې وخت کې مالديو ته د خپل پلار له اړخه يواځې دوه سيمې جوړپور او سوجات په ميراث پاته شوې وې ، ددې ترڅنگ د راته پور د قبيلې ځواکمن سردار ددې د پلار باج ورکونکې او جاگيردار و . خودوې په خپلو خپلو جاگيرونو کې خپل واکي وو . مالديو لمړۍ دهمدې جاگيردارانو پر خلاف حرکت وکړ او دهغوې په سيمو يې ولکه وکړه او دخپل سلطنت پولې يې وغځولې . ددې جاگيردارانو په زمکو د ولکې کولو وروسته مالديو دخپل سلطنت مرکز نور هم مستحکم کړ . خو د مالديو په کرچار کې ډيرې کمزورتياوې هم وې خو هغه د سياسي مصلحتونو ، ذهانت او حکمت له مخې دخپلو همعصرو راجپوتانو څخه کم نه و . دا د مالديو خوش قسمتي وه چې هغه وخت يې چې دخپل سلطنت د پولو په غځولو پيل وکړ نو هغه وخت همایون د گجرات د حاکم بهادر شاه سره په مختلفو مسایلو کې را نښتې و ، په دې خاطر هغه ته د فرصت په لاس نه ورته چې د راجپوتانه د راجه مالديو په لور فکر وکړي ، دا د مالديو له پاره ډيره طلايې موقع وه . په دې اساس مالديو هلته په راجپوتانه کې د راناسنگا د کرچار د کولو له پاره ځان تيار کړ .

د واکمنو جاگيردارانو په زمکو د ولکې کولو وروسته هغه يو ستر پلان تيار کړ چې دهغې له مخې يې غوښتل چې په خپلو گاونډی څلورو رياستونو باندې ولکه وکړي ، په دې ډله کې جيسلمير ، ميوار ، بيکانيز ، او کچهوا شامل وو .

خپل سلطنت ته د پراخوالي دورکولو په خاطر مالديو تر هر څه لمړۍ د جيسلمير په لور مخه کړه ، په دغه رياست باندې په هغو وختو کې د بهايي قوم حکمران و او حاکم يې د بهايي قوم راجه لون کرن و . چې د مالديو همعصره و .

د بهايي قوم دا حکومت په لمړيو کې په ريگستان کې د بهاو لپور څخه تر عمرکوته پورې اود پهلوري څخه تر بهکر پورې خپور و . اودوې په دې خبره باندې وياړل چې هغوې د راجپوتانه د شرقي دروازو څارونکې دې خو د وسايلو د کمښت او دخپلمنځي حسد او کينې په اساس دهغوې په شمالي او شرقي پولو باندې جوړپور او بيکانيز غلبه پيدا کړې وه اود هغوې نظام يې تر خپل اغيز لاندې راوستې و .

په جيسلمير باندې د ولکې کولو له پاره راجه مالديو په ډيره گړندۍ توگه دخپل لښکر سره راووت او ددې رياست په ځينو سيمو يې ولکه وکړه . کله چې راجه لون کرن وکتل چې د راجه مالديو مقابل نه شي کولې نه دخپل ځان اود خپل رعيت د خوندي ساتلو په خاطر يې شهزادگۍ امادي د مالديو سره واده کړه .

خو مالديو داسې يو بد کړچاره او عياش شخص و چې همغه د واده په شپه د شرابو په نشې کې مست ، دخپلې واده په بستره ديوي خادمې سره مباشرت وکړ او هغه يې ناپاکه کړه . پايلې يې داشوې چې دهغې نوې ناوې امادۍ په دې خبره دهغه سره اړيکې پرې کړل چې « هغه د همغې خادمې وړدې دکومې سره چې هغه په دې شپه په بستر کې ملاست و».

که څه هم د واده وروسته شهزادگي امادي د مالديو سره ولاړه خود تل له پاره به دهغه څخه لرې اوسيده . حال دا چې هغې خپل ټول ژوند دخپل ميره سره تير کړ ، په هر صورت مالديو په جيسلمير باندې ولکه وکړه او دغه سيمه يې په خپل سلطنت کې شامله کړه .

ددې وروسته مالديو د ميوار په لور مخه کړه ، په دې رياست يې حمله وکړه ، تر هر څه لمړۍ يې ددې رياست د بهدارجن په سيمه ولکه وکړه او دهغې وروسته يې خپل دوه کسه تکړه سالارانو کړيا او کهيم کرن ته سترې سترې لښکرې ورکړې او هغوې يې د ميوار په سلطنت کې خپاره کړل ، ترڅو هغوې په هر ځاي کې حملې وکړي او د ميوار سلطنت کمزورې کړي ترڅو ددې رياست په ولکه کولو کې ورته اسانتياوې را پيدا شي . ددې تر څنگ هغه د ميوار يو سردار راو جيت سينگ هم را مات کړ او دخپل ځان سره يې يو ځاي کړ ، د ميوار دهغې سيمې له پاره يې چې تر اوسه پورې هغه په خپله ولکه کې راوستې وه همغه راې جيت سنگ حاکم و ټاکه . هغه د راې جيت سنگ د لور « سروپ ديوي » سره واده هم وکړ .

خو لکه څرنگه چې مخکې مو وويل مالديو ډير بد کرداره او عياش انسان و . هغه په ۱۵۴۰ کې خپل خسرگنۍ ته ورغې او هلته په خپلې کوچنۍ ځينې (دښځې په خور) باندې مين شو ، او خپل خسر راو جيت سنگ ته يې گواښ وکړ چې يا لور ورته په خپله خوښه ورکړي او يا دا چې دکوره به يې په زور وکارې .

راوې جيت سنگ د واده له پاره يو مياشت وخوت وغوښت ، په همدې وخت کې هغه خپله کورنۍ او ټول سازو سامان کمبھلير ته د راجه اودهې سنگ ځاي ته ورسول او دهغه سره يې دخپلې دغې لور واده وکړ .

هغه وخت چې راو جيت سنگ په دې توگه د مالديو د منگولو څخه ووت نو په دې وخت کې عياش مالديو د سرو سکروټو په څير و گرزيد ، هغه د څلورو خواو څخه په ميوار باندې حمله وکړه او رياست يې تر پښو لاندې کړ ان تردې چې هغه د کمبھلير په راجه باندې هم يرغل وروست او د هغه څخه يې دهغه مطبوطه کلا رتتمبهور ونيوله . په دې توگه مالديو په ميوار باندې خپله ولکه تکميله کړه .

دميوار نه وروسته مالديو د کچهوار د قبائلي رياست په لور مخه کړه ، کچهوا ددوو قبيلو څخه جوړه شوې وه چې ديوه نوم يې ناروکا او دبل نوم يې خانگروټ و . ددې دواړو قبيلو شميره د راتهورانو څخه ډيره وه . د کچهورا خلک ددې نه مخته په اگري او ددهلي په لويه برخه لکه سانبر او شيخاوتي باندې مسلط وو . خو د کچهوا په راجپوتانو کې دوفادارۍ دومره حذب نه وه موجود لکه څومره چې دراتهورانو تر منځ وه . ځکه چې د گډو موخو د تر لاسه کولو له پاره هغوې په اسانۍ سره نه يوځاي کيدل . ددې نه علاوه د کچهوا د سلطنت پولې د مسلمانانو د سلطنت سره دومره نژدې وې چې ددوې په سر باندې يې د تل له پاره ديوي زوړندې توري حيثيت درلود . دهمدې څخه دوې دا سبق تر لاسه کړې و چې دبهادري دمقابلې له پاره د عقل او پوهې څخه بايد کار واخستل شي .

په هغو ورځو کې چې شير شاه سوري همايون ته ماته ورکړه او بيا يې په پنجاب کې د حالاتو د منظمو لولو له پاره لاس وپښې وهلې نو راجه مالديو د شير شاه سوري ددې مصروفيت او دهمايون ددې ماتې څخه گټه پورته کړه او په کچهوا باندې يې يرغل وروست او دا سيمه يې دخپل سلطنت برخه وگرځوله .

د کچواها دریا ست د الحاق وروسته مالدیو د سروهي په لور توجه وکړه. د مالدیو پلار راوگاگا د سروهي د راجه دلور سره واده کړې و او بیا دهمغې بنځې د گډې څخه مالدیو راپیدا شو ، په داسې حال کې چې د مالدیو پلار راوگاگا خپله لور چمپابای د خپل خسر لمسي راو او دهی سنگ ته واده کړې وه.

د چمپابای د گډې څخه راو او دهی سینګ راپیدا شو ، هغه د بیکانیز د کورنۍ د یوې نجلۍ سره واده وکړ خو د څو ورځو د حکومت کولو نه وروسته هغه ومړ ، د هغه د مړینې په وخت کې د هغه رانۍ حامله وه.

د او دهی سینګ د مړینې وروسته سروهي سردارانو د راو جګ مل لمسي مانسینګ ددې سیمه راجه و ټاکه ، د او دهی سینګ مور چې یوه عقلمنده او عمر خورلې بنځه وه په سروهي کې د مانسینګ راجه توب و نه مانه. او اعلان یی وکړ چې ددې ځای ، ځای ناستې او اصلي وارث د هغه دراني د گډې څخه راپیدا کیدونکې زوې دي.

دهغې ددې اعلان د څخه د سروهي نوې راجه مان سینګ ډیر په غضب شو او هغه په ډانګ پییلې توګه د او دهی سینګ بنځه دخپل اته میاشتني زوې سره یو ځای و وژله. مان سینګ خو دوی و وژل خو اوس دا اندیښنه راپیدا شوې وه چې ددې وژلو بدله به مالدیو اخلي. په دې خطر هغه هڅه کوله چې په یوه ډول د مالدیو سره سوله وکړي او دهمغې تر سیوري لاندې خپله حکمروایی مخته یوسي. د ډیرو زیاتو منډو تر وروسته د مانسینګ هڅې بریالۍ شوې او مان سینګ خپله لور او نکا کنور د راجه مالدیو زوې چندر سین ته واده کړه. په دې توګه سروهي هم په یوه ډول د مالدیو تر اغیز لاندې راغې.

د سروهي نه وروسته مالدیو د بیکانیز په لور وخوژید او هڅه یی وکړه چې داسیمه هم په خپل سلطنت کې را ګډه کړي، د راو مالدیو په نیکونو کې د راجه جوده ورور راو بیکا د بیکانیز د سلطنت بنسټ ایښودې و. په هغه وخت کې د بیکانیز کورنۍ د جودپور دریا ست له پاره ځواکمن مټ ثابتیده. دوی به په هر جنګ کې د جودپور بسپنه کوله. خو ددې ټولو ښکېلو سره سره بیا هم مالدیو په بیکانیز باندې یرغل وروست. او دا سیمه یی هم په خپل سلطنت کې را شامله کړه. په دې توګه د شیر شاه سوری او همایون د خپل منځې نښتو څخه مالدیو پوره پوره ګټه پورته کړه او نه یواځې د خپل سلطنت پولې یی و غځولې بلکه په خپل عسکري ځواک یی هم ډیرښت راوست. اوس نو هغه علي اعلان د شیر شاه سوری په مخ کې د دریدو او د هغه سره د تکر له پاره تیار و.

په هغو ورځو کې چې شیر شاه سوری او خواص خان د مالدیو د راجه په خلاف دخپل لښکر سره یو ځای راوتلي وو ، نو په هغو ورځو کې د پنجاب حالت هم په بل مخ اوختې و ، شیر شاه سوری هیبت خان نیازی هلته په پنجاب کې والي ټاکلې و ، څه موده خو هلته امن او سکون و خو بیا شور شونه او بغاوتونه راپیدا شول ، ددې بغاوتونو سرپورې فتح خان جت و.

دغې فتح خان جت د لکهي ځنگلونه او دهغې شاوخوا ټوله سیمه دتباهي سره مخ کړه ، هغه دلاهور څخه تر دهلي پورې په ټوله سیمه کې دو مره تباهي خپره کړه چې د هغه دظلم شکایتونه په پرلپسې توګه شیر شاه سوری ته ورسیدل.

شیر شاه سوری سمدستي هیبت خان نیازی ته حکم وکړ چې فتح خان جت و ځپوي ، په دې وخت کې فتح خان جت په خپل مرکز کوټ کابل کې اوسیده. داسیمه دسرحد په شمال کې نژدې اته میله لرې واټن کې د ساهيوال د ضلعي ديپالپور په پخوانیو سرکاري لکهي ځنگلونو کې پروته ده.

دغه ځنگل دشمال له اړخه د قصور څخه څو ميله لرې و، او په جنوب کې د بيکانيزد سيمې سره يو ځای کيده. په دې خاطر د لاهور اود هلي تر منځه ټولې تلونکې لارې غالبا چې د همدې لکهي ځنگل څخه تيريدي چې د فتح خان جت په لاسو کې وې.

فتح خان جت ته د سيد و بلوچو ملاتړ ور په برخه و. دغه بلوچان د جهنگ د ضلعي چينوت بهيرې څخه ان تر شورکوټه او د راوي د درياب تر غاړو پورې خپاره وو. هغه وخت چې د ملتان ډوډاني بلوچو پر هغوي يرغل ورو نو دا سيده بلوچان لکهي جنګل ته ولاړل اود فتح خان سره يو ځای شول او په قتل او لوټمار کې دهغه سره ورګډ شول. وروسته بيا د رند بلوچو سردار چکران هم دهغوي سره يو ځای شو، په دې توګه دغه درې واړه ځواکونه يو ځای شول او په پنجاب کې يې شورش او تباهي خپره کړه.

د رند بلوچو مرکز په سات ګډه کې و، دا د اوو کلاګانو يو مرکز و. اود لاهور څخه ۲۵ ميله واټن کې د جنوب غرب لورې ته پروت و. دا سيمه د اوسني چکران د دويمې پولې تر څنګ تر جنوب شرق پورې ان تر ديالپور پورې خپره شوې ده. فتح خان ډوډاني چې د ملتان ناظم او د شير شاه سوري باج گذاره و او په خپله هم د بخشولنگاه په سيمه کې په لوټولو باندې مصروف و، سره هم لاس يو کړ او به دې توګه يې په پنجاب کې د لوټمارۍ او شورش بازار نور هم گرم کړ.

ددې بغاوتونو د خپلو له پاره هيبت خان نيازي د لاهور څخه فوځ واخست او په ډيره بيره د باغيانو د سيمو په لور ورغې، هغه دومره په بيره د باغيانو سيمو ته ورو رسيد چې د بلوچو سردار چکران يې هم په راتلو حيران پاته شوې و، هغه وخت چې چکران ته دهيبت خان نيازي د رارسيدو خبر ورو رسيد نو هغه دخپلو نورو بلوچو ملګرو سره يو ځای و تنبديد. د سيند د درياب څخه تير شو او د سبي په لور و تېنبتيد. هيبت خان نيازي دخبل لښکر سره مخته ولاړ او په پاکتین کې يې پړاو وکړ، اوس نو دهيبت خان تر مخه له يوه اړخه د ملتان والي فتح خان ډوډاني بلوچ و، اود بله اړخه فتح خان جت و چې په غارت او لوټمارۍ کې مصروف و. هيبت خان به پاکتین کې ځکه پړاو وکړ چې د فتح خان ډوډاني بلوچ او فتح خان جت تر منځ دخپل منځي يووالي څخه مخنيوی وکړي.

کله چې فتح خان جت خبر شو چې هيبت خان نيازي دخپل لښکر سره يو ځای په پاکتین کې پړاو کړې دې نو و تنبديد او په يوه کلا کې يې ځان کلابند کړ. هيبت خان نيازي ورمخته شو او کلا يې محاصره کړه، په دې وخت کې سيده بلوچان هم د فتح خان جت سره يو ځای و، هغوي هڅه وکړه چې دهيبت خان نيازي د لاسو څخه يوې لورې ته و تنبستي، خو دهيبت خان نيازي په ولکه کې ولويدل.

هيبت خان نيازي فتح خان جت هملته له منځه يوړ او په همدې توګه د رند بلوچو سردار چکران، سيد و خان بلوچ او فتح خان په يوې حملې کې هيبت خان نيازي له منځه يوړل او په پنجاب کې يې امن و امان راوست، ددې وروسته هيبت خان نيازي دا احساس کړه چې فتح خان جت، سيد و خان لوچ او درند بلوچو سردار چکران د ملتان د حاکم فتح خان ډوډاني په ملاتړ دې کار ته ملا تړلې وه نو په دې خاطر يې په ملتان حمله راوړه. فتح خان ډوډاني ته يې سخته ماتې ورکړه او ملتان يې په خپله ولکه کې راوست.

هيبت خان نيازي د ډيرې ميراني او بهادري څرګندونه وکړه او په ډيره بيره يې په ټول پنجاب کې سوله او امن حاکم کړ، بيا د پنجاب څخه ووت او په سيند يې حمله وکړه او شمالي سيند يې ونيوه او هغه يې هم د پنجاب تر حاکميت لاندې راوست.

دراجپوتانه راجه مالديو ته خبر ورسيد چې شيرشاه سوري دخپل سالار خواص خان سره يو ځاي د يوه غښتلي لښکر سره دهغه په لور د حملې کولو له پاره را روان دي. نو هغه په دې خبر ډير زيات اندېښمن شو خو هغه يوه ډول ډاډ هم درلود چې دهغه د خيال په مطابق به د راجستان په صحرا کې شيرشاه سوري دومره په گړندۍ توگه دی لورې ته را ونه رسيږي، هغه به دخپل لښکر سره يو ځاي هلته ځاي په ځاي تم کيږي ترڅو ځانته خوراک او نور ضروري سامانونه ترلاسه کړي، په دې وخت کې به مالديو په هغوې باندې شپينۍ حملې پيل کړي او په دې توگه به هغوې بيرته تينستې ته اړ کړي.

بيا هم د حفظ ماتقدم په خاطر را جه مالديو يو ډير مهم قدم پورته کړ. هغه تر ټولو لمړۍ ملو خان ته يو گړندې قاصد و استاوه چې د ملوه حکمران و او په دې وختو کې يې په گجرات کې پناه اخستې وه. هغه ملو خان ته دا پيغام وليږه چې شيرشاه سوري غواړي په هغې باندې حمله وکړي نو که چيرې هغه خپل لښکر بيرته منظم کړي اود گجراته را ووځي او په مالوه باندې حمله وکړي نو په دې توگه به دوه کاره تر سره کړل شي لمړۍ دا چې مالديو به د شيرشاه سوري د حملې څخه خوندي پاته شي او بل دا چې په مالوه به ملو خان بيرته ولکه وکړي.

مالديو همدا ډول يو پيغام د راجپوتانه حاکم ناصر خان ته هم ور وليږه. دا سړې د شيرشاه سوري سره سخت مخالف و اود هغه د ډير ښه لښکر خاوند هم و. هغه هلته د مالوه سره نژدې په سيوني کې دخپل لښکر سره يو ځاي اوسيده. اود شيرشاه سوري پر خلاف يې په يوه مناسب وخت کې د حملې کولو نيت درلود. راجه مالديو ناصر خان هم د شيرشاه سوري پر خلاف د راپورته کولو هڅې وکړې.

مالديو خپل دريم گړندې قاصد د اريل دراجه بيربهان په لور ور وليږه. د اريل راجه بيربهان همغه کس و چې په چوسه کې شيرشاه سوري همایون ته ماتې ورکړه او بيا دهغه وروسته بيربهان همایون ته په خپل ځاي کې څو اونۍ ميل مستيا ورکړې وه. او بيا يې همایون په ډير درنښت سره دهغه ځايه رخصت کړې و. کله چې مالديو دغو دريو لوريو ته خپل استازي ور واستول نو ددې استاذو له اړخه ډيرې ښې پايلې ترلاسه شوې.

ناصر خان همهلته په سيوني کې د شيرشاه سوري پر خلاف بغاوت وکړ او د مالوي په لور وخوږيد. دبله اړخه ملو خان هم د گجرات څخه وخوږيد او دخپل ځان سره يې يو ستر لښکر هم واخست. هغه هم د مالوه په لور وړاندې ولاړ او د دريمې لورې د اريل راجه بيربهان هم متحرک شو اود مالوه د راجه به وينا يې په خپل شاوخوا کې د شيرشاه سوري په سيمو کې لوټمار او بغاوتونه پيل کړل.

کوم وخت چې شيرشاه سوري د راجپوتانه دپولو سره نژدې د خپل لښکر سره يو ځاي پړاو وکړ او لښکرو خپلې خيمې و درولي نو شيرشاه سوري يوه شپه او ورځ خپل لښکر ته د ارام کولو وخت ورکړ. په همدې وخت کې خواص خان په ډيره خوشحالي سره خپلې خيمې ته را ننوت.

کملاوتي چې کله خواص خان دومره خوشحاله وکوت نو په منډه مخته ورغله او ځان يې ډير زيات خوشحاله او خندانه کړ. اود خپل غږ به پوره خوږلني سره يې ترې وپوښتل چې: څه خبره ده؟ ته خو نن د نورو وختو پر عکس ډير زيات خوشحاله ښکاري. دهغې په دې خبره خواص خان وخنډل او ويی ويل چې:

گوره کملاوتي ! ما ددي نه مخته هم ستا او نه د گنگا تر مخه په خپل طبعته کې سختې را پيدا کړې ده ، زه خو ټول وخت همدا سې خوشحاله خوشحاله اوسم. خو نن راته ډيره خوشحالي تر لاسه شوې ده چې زه يې د ټول ژوند په خوږو وياړلې يم. کملاوتي په ډير غور سره د خواص خان په لور کتل او بيا يې ترې و پوښتل چې :

تا ته څه ډول خوشحالي تر لاسه شوې ده ايا زه هم په دې خوشحالي کې شريکيدې شم ؟ خواص خان تريوه وخته پورې خندونې و او بيا يې کملاوتي ته وکتل او ورته يې وويل چې :

گوره کملاوتي ! ته پوهيږې چې لږ وخته مخته قاصد راغلي و او ماته يې خبر راکړ چې گنگا او کوچنې دواړه روغ او سلامت دي ، اوس ته ووايه چې ماته په ژوند کې ددې نه بله ستره خوشحالي تر لاسه کيدې شي ، د خواص خان په دې خبره باندې د کملاوتي په ومنځ باندې هم ظاهري خوښې را څرگنده شوه ، بيا يې وويل چې ستا وينا سهي ده ، زه په فکر به ددې څخه ستره خوشحالي چيرې وي چې گنگا او دهغې زوې روغ او سلامت وي. زه تاته ددې ښه خبر په اړه مبارکي وایم. دهغې په دې خبره خواص خان ور غږ کړ چې : گوره کملاوتي ! د گنگا زوې خو همستا زوې دي. زه هم تاته دهغه د روغتيا له امله مبارکي وایم. کملا يو واري خپل سر ته ټکان ورکړ او بيا يې په ډيره اسرار اميزه توگه د خواص خان په لور وکتل ، او ورته يې وويل چې ستا خبره سهي ده. گنگا زما خور او دهغه زوې همزما زوې دي. او بيا خو زه او گنگا دواړه ستا ښځې يو په دې خاطر دهر چا ماشوم چې پيدا کيږي نو هغه دهغې بلې هم گڼل کيږي. او بيا خو زه هسې هم په خپل ټول ژوند کې د گنگا ممنونه يم ، که هغې نه غوښتلې نو زه به هيڅکله هم ستا ښځه نه وې جوړه شوې. تا خو دهغې په غوښتنه او اجازه زما سره واده وکړ او نن ستا دښځې په خير له تاسره يو ځای يم. او ستا په څنگ کې د عزت او وقار نه ډک ژوند تيروم. او که نه خداي خبر ، چې اوس به مې چيرې او په کومو ځايو کې سر لگيده. اويا به مې وختي خپل ژوند پاې ته رسولې و .

تر لږه ځنډه پورې په خيمه کې خاموشي خپره وه. دهغې نه وروسته خواص خان په خپل لباس کې لاس ورننويست او د خپل جيب څخه يې ډير قيمتي هارونه چې د جواهر او موتيو څخه جوړ شوي ورا وويست. ددې هارونو په کتلو سره د کملا سترگې پرقي راووتې ، هغې غوښتل خواص خان ته څه ووايي چې خواص خان پرې ور مخکې شو او ورته يې وويل :

گوره کملاوتي ! اوس چې گنگا د زوې مور گرزيدلې ده نوزه به دا يو هار هغې ته د زوې د پيدا کيدو په خاطر د تحفي په ډول ورکوم ، بيا هغې يو هار جدا کړ او کملا په غاړه کې يې په خپلو لاسو وړ واچاوه. او ورته يې وويل چې : کملا ! ددې يوه هار مالکه ته يې پخوا مې اراده کړې وه چې ستا په غاړه کې به هم دا هار هغه وخت در اچوم چې ستا هم زوې پيدا شي ، نو اوس چې زه گنگا ته هار ورکوم نه دا راته د انصافه لرې ښکاره شول چې تا ترې بې برخې کړم. نو گوره کملا ! يو هار ستا او بل د گنگا.

په ځواب کې ورته کملا ، هغه هار چې خواص خان يې په غاړه کې وړ اچولې و ، اړ وراړ او کاته يې ، بيا يې خپلې سترگې خواص خان ته وړ وړولې ، په دې وخت کې دهغې په سترگو کې خواص خان ته ډيره زياته مينه او تر څنگ يې ممنويت او شکر ادا کول وو. بيا کملا په خيمې کې په خپل خوږ او از سره وويل چې :

خواص خانه ! زما حبيب ، زه ستا ډيره زياته ممنونه او شکر گزاره يم چې تا دا هار تا په خپلو لاسو زما په غاړه کې را وچاوه. زه ددې اړخه هم له تا څخه ډيره مننه کوم چې تا زما او د گنگا تر منځه د انصاف څخه کار واخست. زه به ستا په خير خاوند باندې تل وياړم او له تاسره به خپل ژوند نيکبخت گڼم. ددې خبرو وروسته کملا مخته راغله او په خپلو نرمو لاسو يې د خواص خان څنگل ونيوله ، او

دخیمې منځته یی له ځانه سره یوړ او هلته یی له ځانه کیناوه. هغې غوښتل خواص خان ته څه ووايي چې خواص خان ددروازې په لور وکتل چې دشیرشاه سوری یو ساتونکې دهغه په لور را روان دي، دهغه په کتلو سره خواص خان لږ څه څنگ ته شو او کمالاته یی وویل چې:

گوره کملا! دشیرشاه سوری یو ساتونکې دخیمې ددروازې په لور را روان دي، داسې معلومېږي چې شیرشاه سوری ورغوښتي یم. کملا ورته په گیلې سره وویل چې: همدا اوس خو خیمې ته راغلې او اوس یی سمدستي بیرته ورغوښتي یی. دهغې په دې خبره خواص خان په خندا شو او ویی وویل چې: که چیرې دا ساتونکې ریښتای هم زما د ورغوښتلو له پاره راغلې وي نو بیا خو به کومه ډیره مهمه خبره وي. چې شیرشاه سوری ما ورغواړي، گوره کملا، ته په دې خبرو باندې اندیښنه مه کوه.

زه خو با اندیښنه کوم. ځکه زه وینم چې ته ټوله ورځ دخیمې څخه بیرون یی. یواځې دشیپې له اړخه زما څنگ ته راځي په دې خاطر زه ټوله ورځ ځانته ناسته یم اوستا لارې څارم. کملا ورته دا خبرې په ډیره مینه وکړې، خواص خان غوښتل څه ورته ووايي چې په همدې وخت کې هغه ساتونکې دروازې ته را ورسید او خواص خان ته یی وویل چې: امیر خواص خان! اقا شیرشاه سوري دکوم مهم کار له پاره ورغوښتي یی. خواص خان په خندا شو او دکملا په لور په کتلو سره یی وویل چې: گوره کملا! زما خبره سهي ثابته شوه، ته همدلته اوسه، زه دشیرشاه سوری په لور ورځم او ډیر ژر به بیرته راستون شم. هغه دکملا دځواب د ترلاسه کولو پرته دهغه ځایه ووت او دشیرشاه سوري په لور وروان شو.

کله چې خواص خان دشیرشاه سوری خیمې ته ورغې نو ویی کتل چې شیرشاه سوری په خیمه کې ځانته او په فکرونو کې ډوب ناست دي، دخواص خان په کتلو سره هغه ته په خپل څنگ کې د کیناستو اشاره وکړه. خواص خان دشیرشاه سوري تر څنگ کیناست، تر لږه وخته پورې په خیمه کې چپه چپتیا وه. ددې وروسته شیرشاه سوري په خبرو پیل وکړ او خواص خان ته یی وویل چې:

گوره خواص خان! قدرت ته به دا منظور نه وي چې مونږ همدا اوس د راجپوتانه په راجه مالديو باندې حمله وکړو، لږ څه مخته مخبر راغې او ډیر پريشانه کونکې خبر یی له ځانه سره راوړې دي. په دې وخت کې خواص خان دشیرشاه سوري لورې ته وکتل او ورته یی وویل چې: څه ډول خبر؟ شیرشاه سوری ورته وویل چې:

گوره خواص خان! د راجپوتانه راجه مالديو ته زمونږ د حملې په اړه خبر ورغلې دي. په دې خاطر هغه زمونږ د لښکر د ویشلو او بیا زمونږ د له منځه وړلو له پاره پروگرام جوړ کړې دي، هغه یو ډیره خطرناکه لوبه لوبولې ده. گوره خواص خان زویه! په دې وخت کې مونږ دمخلفو لوریو څخه تر گواښ لاندې یو او هغه دا ډل چې ملو خان (قادر خان) چې گجرات ته تنبیدلې و دیوه ستر لښکر سره یوځای غواړي پر مالوه حمله وکړي، یو بل وگړې ناصر خان نومي هم یو ستر لښکر تیار کړې او هڅه کوي چې په سیوني کې بغاوت ته لاره همواره کړي. ددوي تر څنگ د اریل راجه بیربهان، چې یو وخت یی همایون ته زمونږ پر خلاف پناه ورکړې وه، هم د راجه مالديو په اشارې سره زمونږ په سیمو د حملو کولو هڅه کوي او غواړي هلته تباهي او بربادي رامنځته کړي.

دشیرشاه سوری په دې خبرو باندې خواص خان تر یوه وخته پورې خپل سرتیت کړې و او په فکر کې ډوب و. بیایې سر را پورته کړ او دشیرشاه سوري څخه یی وپوښتل چې:

ددې حالاتو څخه د خلاصون له پاره ته څه ډول فکر لري؟ شیر شاه سوری په ډیر غور سره د خواص خان په لور وکتل او ورته یی وویل چې: لمړۍ ته ووايه چې ستا رایه څه ده؟ خواص خان یوځل بیا فکر وکړ او بیا یی وویل چې:

شیر شاه، زما مهربانه مشره! تر هغې چې ما پورې اړه لري نوزما مشوره خوداده چې مونږ باید اوس په راجپوتانه د حملې څخه ډډه وکړو. ځکه چې کیدې شي چې د راجپوتانه د راجه مالديو سره زمونږ جنگ اوږد شي او ددې شگلور په صحرا په جنگ کې مونږ ته هر ډول ستونزې راپیدا کیدې شي نو که چیرې زمونږ داخلي حالات سهي نه وي نو د راجپوتانه په جنگ کې مونږ ته د خوراکې او نورو توکو په رسد کې ستونزې راپیدا کیدې شي. نو په دې خاطر زما مشوره داده چې لمړۍ خود باغيانو د ځپولو له پاره کار وکړل شي او بیا په پوره ډاډ او اطمینان سره په راجپوتانه باندې یرغل وروړل شي او د راجه مالديو کار هم ورختم کړل شي.

د خواص خان په دې ځواب شیر شاه سوری هم ډیر خوښمن شو او وویي ویل چې:

خواص خان زویه! ستا خبره سهي ده، په خدای سوگند چې ستا وړاندیز بلکل زما د ارادې تمثیل کوي، زه هم غواړم چې لمړۍ باید د باغيانو کار و ختم کړو او د هغې وروسته بیا د راجپوتانه د راجه مالديو پر خلاف حرکت وکړو. خو گوره زویه! د باغيانو د ځپلو له پاره زما په ذهن کې یو وړاندیز دی اوه هیلمن یم چې ته به زما په دې مشوره کې له ماسره متفق و اوسې. خواص خان ورته سمدستي وویل چې: ووايه اقا. په دې وخت کې شیر شاه سوری غوښتل دخپل وړاندیز په اړه خبره وکړي چې خواص خان پرې را مخته شو او ورته یی وویل چې:

زما مهربانه، زما اقا! زما په ذهن کې یو بل وړاندیز هم راځي، خو په هغه وړاندیز چې تا پرې فکر کړې پر هغې د عمل کولو تر مخه ماته دیوې خبرې د ویلو اجازه راکړئ، زما په فکر هغه مخبر چې تاته یی ددې بغاوتونو په اړه خبر راوړې هغه هم د دښمن یو قوت له یاده ویستلې دې، او هغه به په راتلونکې کې زمونږ له پاره ډیر خطرناک ثابتېږي، دهغه په دې خبره شیر شاه سوری متوجه شو او ورته یی وویل چې: ته کومې لورې ته اشاره کوې؟ خواص خان ورته سمدستي وویل چې:

درونده شیر شاه! زما اشاره د چندریري او رای سین د راجه پوران مل په لور ده. که څه هم د راجپوتانه راجه مالديو ناصر خان، ملو خان او د اریل راجه بیربهان زمونږ پر خلاف راپورته کړې او د بغاوت او سرکشی له پاره یی تیار کړي دي نوایا هغه به د چندریري او د رای سین د راجه پوران مل په لور پیغام نه وې لیږلې. خو زمونږ مخبرانو به تر اوسه پورې دهغوې له لورې کوم خبر نه وي ترلاسه کړې. زما محترمه شیر شاه! د کومې اخري پریکړې تر مخه د ناصر خان، ملو خان او د اریل د راجه بیربهان په څیر په چندریري او د رای سین د راجه پوران مل باندې هم څارنه په کار ده.

شیر شاه سوري تر یوه وخته پورې خاموشه ناست و، بیا یی څه فکر وکړ او خواص خان ته یی په ستایونکې سترگو وکتل او ورته یی وویل چې:

خواص خان زویه! ستا آند سهي دې. هغه اندېښنې چې تا ډاگیزه کړې هغه د یوه حقیقت په څیر زمونږ مخته راتلای شي. چندریري او د رای سین راجه پوران مل د ناصر خان، ملو خان او راجه بیربهان څخه هم ډیر خطرناک ثابتیدای شي. نو په دې خاطر تر هغوې چې مونږ د نورو باغي ځواکونو پر خلاف متحرک اوسو باید په چندریري او پوران مل باندې هم کلکه څارنه وکړو. واوره خواص خان:

هغه پلان چې زه غواړم عملي يی کړم هغه دادې چې : هغه لښکر چې زمونږ د دواړو سره دې هغه په دوو برخو وویشئ ، نیمایي به له تاسره وی او نیمایي به له ماسره . زه به دخپل لښکر سره په همدې ځای کې تم شم چې اوس مو په کې پړاو کړې دې . او ته به دخپل لښکر سره د اریل دراجه بیربهان په لور کوچ وکړې او هغه به و ځپوي .

ددې نه علاوه ته پوهیږې چې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان دخپلو لښکرو سره هملته په مالوه کې پړاو کړې دې ، زه غواړم چې حاجي خان بیتنې د ملو خان لاره تم کړي او شجاعت خان د ناصر خان د بغاوت د ځپلو له پاره مخته ولاړ شي . په دې توگه به زه همدلته منتظر اوسم . که چیرې ددې بغاوتو د ځپلو په وخت کې د راجپوتانه راجه مالديو د ناصر خان ، ملو خان او یا بل کوم راجه سره د کومک کولو له پاره هڅې وکړې نو زه به یی په لاره کې تم کړم . او دهغه سره به و جنگیرم او بیرته به یی په شاتلو ته مجبور کړم . گوره خواص خانه ! که ددې بغاوتو په دوران کې چندریری او د رای سین راجه پورن مل هم ځان ورگډ کړ نو بیا به هم زه د مالوه په لور حرکت وکړم او په دې توگه به د ټولو باغیانو د له منځه وړلو وروسته دخپل متحده لښکر سره یو ځای د راجپوتانه د راجه مالديو پر خلاف یوه ستره حمله کوو .

کله چې شیر شاه سوري خاموشه شو نو خواص خان ورته په ځواب کې وویل چې : درونده شیر شاه ! هغه پلان چې تا جوړ کړې دې زه ور سره بلکل موافق یم . زه هیلمن یم چې مونږ به همدا نن خپل دغه پرواگرام ته اخري شکل ورکړو . شیر شاه سوري د خواص خان ددې وړاندیز سره توافق وکړ . په همدې ورځ یی د مالوه په لور قاصد ولیږه . د همدې قاصد په واسطه یی حاجې خان بیتنې ته د ملو خان په لاره کې د دریدو او شجاعت خان ته د ناصر خان د ځپلو حکم ورکړ . خواص خان دخپلې برخې د لښکر سره یو ځای د راجه بیربهان د ځپلو له پاره د اریل په لور کوچ وکړ .

د شیر شاه سوري د حکم سره سم حاجې خان بیتنې او شجاعت خان دواړو دخپلو ځایو څخه کوچ وکړ او مخته ولاړل . ناصر خان د سیهوني څخه روان شو او دخپل لښکر سره یو ځای یی د نیلگر په سیمه کې پړاو وکړ ، شجاعت خان هم دخپل لښکر سره نیلگر ته ورسید او هملته یی خیمې ووهلې ، د شجاعت خان د ور رسیدو سره سم د دواړو لښکرو ترمنځ ټکر پیل شو ، څرنگه چې ناصر خان لا د پخوا څخه د نیلگر په سیمه کې ځای په ځای شوې و نو په دې خاطر یی عسکرو پوره ارام کړې و . خو کله چې شجاعت خان هلته ور ورسید نو ناصر خان هغوی ارام ته پری ښول او د توپاني ملخانو په څیر یی پرې حمله راوړه .

څرنگه چې د ناصر خان د فوځ په مقابله کې د شجاعت خان د لښکرو شمیره کمه وه ، نو د شمیر ددې زیاتوالي په اساس ناصر خان هره شیبه او هره گړۍ په شجاعت خان باندې فشار زیاتوو . ان تردې چې د ماښام تیارې راخپړې شوې ، هغه غوښتل چې په خپلې همغې لمرنۍ حمله کې شجاعت خان او دهغه ملگرې لښکر له منځه یوسي او په دې توگه خپله بریا حتمي کړي ،

شجاعت خان دخپلو کمو ملگرو سره د ناصر خان ددې توپاني یرغل په مقابل کې کلک ودرید او په پوره میړانه یی خپله دفاع کوله خو کله یی چې وکتل چې ناصر خان خپل ټول ځواک مصرف کړ او ونه توانید چې مونږ شاته و تمبوی نو بیا یی دخپلې دفاع کار پریښود او په جارحیت یی لاس پورې کړ او په دې توگه دهرې لورې یی د ناصر خان ځواکونه سره را ونغاړل ، د ناصر خان ځواکونه یی داسې بې وسې کړل چې هغوی د ځان د خلاصون له پاره هرې لورې ته په سرگردانه توگه منډې ووهلې . دبله اړخه د شجاعت خان حوصله او عزم گړۍ په گړۍ ځواکمن کیده .

د شجاعت خان ددې حملو په واسطه د ناصر خان د فوځ حالت هره لمحه دخرابیدو سره مخکیده ، ناصر خان دخپل فوځ په دې حال باندې ډیر اندیښمن شو او خپله ماتې یې په سترگو کتله . بیا د ناصر خان د حکم په اساس دهغه په لښکر کې درې کسه داسې ځان څارونکې تیار شول چې په خپل لښکر کې د زړه وړتیا له پلوه یې نمونې وو . هغوی د جنگ په وخت کې د ناصر خان سره سوگند وکړ چې هغوی به شجاعت خان هرو مرو له منځه وړي .

ناصر خان دې ځوانانو ته څه نور ساتونکې هم ورکړل ، بیا دغه درې واړه ځوانان د جنگ جنگ په کولو سره د شجاعت خان د ساتونکې ډلې سره په ټکر کې شول او ځانونه یې شجاعت خان ته ورسول . هغوی درې واړو په یوه وار سره په شجاعت خان باندې حمله وکړه . دهغوی څخه یوه یې شجاعت خان په خپله توره په خټ کې وواهه ، بل عسکر هغه په خوله وواهه او دهغه غاښونه یې ورمات کړل . دریم عسکر هغه د ویښتانو څخه ونيوه ، درې واړو غوښتل شجاعت خان ژوندې د ناصر خان مخې ته یوسي خوشجاعت خان هم په خپله میړانه او بهادری که یې مثاله شخصیت و . سمدستي یې حرکت وکړ او په یوه گذار سره یې دیوه لاس ورپرې کړ او خپل ځان یې ترې خلاص کړ ، په همدې وخت کې دهغه شاوخوا جنگیدونکي عسکر هم دې لورې ته متوجه شوی و هغوی دغه نور دواړه حمله کونکي هم له منځه یوړل ، په دې توګه شجاعت خان دهغوی د لاسو څخه خلاصون وموند او دخپل فوځ هغه بیرغ چې دده د لاسو څخه پریوتې و بیرته راپورته کړ او په لاس کې یې ونيو . او دهغه لښکر یو ځل بیا په همغه ولولې سره د ناصر خان په ځواکونو باندې خپلې حملې پیل کړې .

د جنگ د لږې شیبې د دوام وروسته ناصر خان د شجاعت خان په مخکې ډیره بده ماتې وخوړه او د میدان وټښتید . په حقیقت کې ناصر خان او ملو خان یو دبل سره اتحاد کړې و ، او ددواړو تر منځه دا پریکړه شوې وه چې لمړې به ملو خان د حاجي خان بیتنې په مقابل کې جنگیږي او هغه ته د ماتې ورکولو وروسته به هغه د نریداد جنوب څخه راځي او د ناصر خان سره به یو ځای کیږي بیا به دواړه یو ځای د شجاعت خان په مقابل کې جنگیږي او هغه ته به ماتې ورکوي . بیا به په مالوه باندې ولکه کوي ، ددواړو تر منځه دا هم ویل شوي و چې که چیرې د ناصر خان په مقابل کې شجاعت خان په خپلې حملې کې بیرته وکړي نو ناصر خان دی یې تر هغه پورې په جنگ کې مصروف وساتي تر څو چې ملو خان (قادر شاه) ورسره بیرته نه وی رابوځای شوي . خو معامله سرچپه شوه ، شجاعت خان د ناصر خان مخې ته راغې ، خو ناصر خان بیرته وکړه او سمدستي یې پرې حمله وکړه او بیا یې ډیره بده ماتې وخوړه او د میدان وټښتید .

د شجاعت خان دغې زړه وړتیا او بهادری د ناصر خان او ملو خان دواړو له پاره ستونزې زیاتې کړې وې ، که څه هم په دې جنگ کې د شجاعت خان دخولې پورته جامله ماته شوې وه خو بیا یې هم د ناصر خان په مقابل کې سوبه تر لاسه کړه ، او دهغه دغې سوبې په مالوه باندې ډیر زیات اغیز وکړ .

ددې فتحې نه څو ورځې وروسته ، په داسې حال کې چې شجاعت خان لا دخپلو زخمونو له لاسه په کټ کې پروت و ، د حاجي خان بیتنې پیغام ورته تر لاسه شو چې ملو خان (قادر خان) د گجراته را روان شوی او په دې یې حمله کړې ده . او کلابند کړې یې دي . په دې خاطر سمدستي د ملو خان پر خلاف د حاجي خان بیتنې مرستې ته راوړسپړه .

د حاجي خان بيتنې د پيغام د تر لاسه کولو سره سم شجاعت خان د کټ نه راپورته شو، او په داسې حال کې چې د خولې او خټ زخمونه يې د وينو نه ډک و، بيا يې هم د ميرانې او بهادري څخه کار واخست او په يوه کجاوه کې سپور شو او سمدستي دخپل لښکر سره يو ځای د حاجي خان بيتنې مرستې ته ورسيد.

د بله اړخه د مالوه پخواني حکمران ملو خان (قادر شاه) د گجرات څخه راوتلې و د بنسواړه په لور راروان شوې و. بنسواړه د ډانگريور په جنوب کې پرته سيمه ده، ددې ځايه د ماهي ندي په څنډو څنډو او تر راجين پورې لاره تللې ده. دا لاره د عامې لارې څخه يوې خواته د گجرات څخه د دوهدر تر څنگ مالوه ته رسيږي. ډيره اوږده لاره ده. خو په دې لاره کې خطر ډيره کمه وه. ملو خان په مالوه باندې د حملې کولو له پاره تر هر څه دمخه د بنسواړه ښار دخپل لښکر له پاره مرکزى قرار گاه ټاکلې وه.

دلته هغه په خپل لښکر کې د نوو خلکو د راشاملولو کار پيل کړ او پوره نوي ځوانان يې په خپل لښکر کې را يو ځای کړل. تر څنگ يې د مشرانو په نومونو باندې د پيغامونو او ليکونو په ليږلو سره هغوي هم دخپل ځان ملگري کړل او په دې توگه يې په خپل ځواک کې پوره ډيرښت راوست.

بنسواړه کې د اوسيدو په وخت کې د ملو خان څخه يوه غلطې وشوه، که په هماغه وخت کې ملو خان د بنسواړه څخه وتلې وې او به اجين يې ولکه کړې وې او بيا د جنوب له اړخه د نريدا پورې رسيدلې وې نو بيا به هغه د مالوه مرکزى ښار مانډوا او دهار په مکمله توگه د خپلې ولکې لاندې راوستې وې او حاجي خان بتني او شجاعت خان تر منځ به يې د اړيکو په پريکولو هم ولکه تر لاسه کړې وې. خو داسې بريښي چې ملو خان داسې کوم قدم نه اخسته. همدا علت و چې شجاعت خان په ډيره گړندۍ توگه د مالوه جنوب شرقي لورې ته د حاجي خان بيتنې کومک ته ورسيد.

په بنسواړه کې دخپلې طبعې په مطابق د لښکر د جوړولو وروسته، ملو خان دهغه ځايه کوچ وکړ او د بهوپال د سيمې څخه په تيريدو سره يې په خپل مخ کې هر راتلونکې ځواک له نابودۍ سره مخ کړ او بيا د جيگړ په لور شمال ته وخوږيد.

د بله اړخه د شير شاه سوري سالار حاجي خان بيتنې هم د جيگړ په لور د نريدا د درياب په غاړه کې دخپل لښکر سره يو ځای پر او کړې و. ملو خان هم په پوره بيره په خپله مخکې هر څه تر پښو لاندې مروړل او د نريدا د درياب په غاړه د جيگړ په سيمه کې د حاجي خان بيتنې د ځواکونو مخې ته ورسيد.

کله چې ملو خان وکتل چې حاجي خان بيتنې دهغه په مقابل کې ځانته ولاړ دي، او هلته د شير شاه سوري او خواص خان درک څرک نه شته، تر څنگ يې د حاجي خان بيتنې سره لښکر د ملو خان د لښکر څخه څو برابره کم هم دي، نو د ملو خان حوصله نوره هم زياته شوه، او د حاجي خان بيتنې د لښکرو تر مخه د رسيدو سره سم يې پرته له ځنډه په حاجي خان بيتنې باندې يرغل وروست.

حاجي خان بيتنې هم د شير شاه سوري د قومندې لاندې د جنگ له پاره پوره تجربه درلوده، هغه د حرب او ضرب د ټولو هنرونو څخه پوره پوره خبر و. په دې خاطر يې د ملو خان په خير هم خپله حمله وکړه او په پوره ځواک سره يې د ملو خان په فوځونو باندې دهرې لورې گذارونه پيل کړل. خو د ملو خان حمله دومره خطرناکه او ځان وړونکې وه چې د حاجي خان بيتنې هره هڅه او هره منډه يې د ناکامۍ سره مخ کوله.

حاجي خان بيتني دخپله اړخه ډيره هڅه کوله چې د ملو خان د لښکرو مخکينی ليکې ماتې کړي او پرې نږدې چې هغوي مخته راشي. خو د ملو خان حملې هم په خپل وار ډيرې حيرانونکې وې، هغه دخپل اخري اجل پورې په پوره او غوڅه توگه د حاجي خان بيتني په لښکرو ددرې اړخونو څخه را پريوتې و.

د نږدې د درياب او جاجېگړ ترمنځه د حاجي خان بيتني او ملو خان ترمنځه وينه تويونکې جنگ روان و، د اسمان د پراخيو لاندې او زمکې په خاورو موجود هر مصلحت او آند د مرگ په پيغامونو کې ډوب شوي و. تر ډيره وخته پورې د حاجي خان بيتني او ملو خان د لښکرو ترمنځه د وينو سيلابونه روان وو. خو کله چې حاجي خان بيتني ته ډاگيزه شوه چې که چيرې په همدې توگه جنگ ته دوام ورکړي نو نه يواځې د ماتې سره به مخ شي بلکه لښکرې به يې هم قتل عام کړل شي. په دې خاطر يې په همدې وخت کې ډيرې پوهې څخه کار واخست او خپله ماتې يې ومنله. د جنگ د ميدان څخه وتښتيد، بيرته راستون شو او په يوه مستحکمه کلا کې يې ځان کلابند کړ، ملو خان يې هم په تعقيب راغې او د گهرگاډو کلا يې محاصره کړه. حاجي خان د همدې گهرگاډو د کلا څخه د شجاعت خان پسې د بسپني له پاره پيغام استولي و.

په همدې وخت کې د گهرگاډو کلا ته يو آس سپور په ډيره بېره راوړسيد او د کلا شمالي دروازې ته راغې او دروازه يې وروټکوله. د دروازې ډټکولو سره سم د ساتونکو څخه يوه دروازه لږ څه پرانسته او د يوه روښانه مشال په واسطه يې هغه سپور ته وکتل، سمدستي يې دروازه پرانسته او هغه سپور دخپل آس سره يو ځای دننه ورننوت. د دروازې ترڅنگ چې کوم نژدې ځای و، د همدې ځايه حاجي خان بيتني په خندا سره بيرون راغې او دې سپور ته يې وويل چې: زما دوسته. ما د ډيره وخته راهيسې په همدې ځای ستا د راتلو انتظار کاوه. ما هيله درلوده چې نن شپه به ته ماته د يوه ښه پيغام سره راځې، راتلونکې سپور د حاجي خان بيتني هغه قاصد و چې هغه د شجاعت خان په لور د مرستې له پاره وراستولي و. هغه قاصد ورته په خوشحالي سره وويل چې:

زما محترمه حاجي خان! ما ستا له پاره ډير خوشحاله کونکې خبره ځانه سره راوړې دې تر لږه وخته پورې به شجاعت خان دلته را ورسېږي او د ملو خان د عسکرو تر شا به پرې حمله کوي، شجاعت خان ستا له پاره ماته دا پيغام را کړې دې چې سمدستي دخپل لښکر سره يو ځای دشمالې دروازې څخه را ووزه او د مخې له لورې د ملو خان په عسکرو حمله وکړه. په ځواب کې ورته حاجي خان بيتني وويل چې:

گرانه دوسته! ته ماته ويلې شې چې شجاعت خان به اوس په څومره واټن کې را روان وي. قاصد ورته وويل چې: شجاعت خان دومره لرې نه دې هغه له ماسره يو ځای د شپې په تياره کې تر دې ځايه سفر کړې دې او د ملو خان د لښکرو تر شا يې سنگر نيولې دې. په دې اساس غوره ده چې وخت له لاسه ورنکړو ځکه لږه شيبه وروسته لمر را خيژي او روښنايي خپريږي بيا به زموږ کار ستونزمن شي. تر اوسه په فضا کې تياره ده او د همدې تيارو څخه بايد گټه واخستل شي، سمدستي دخپل لښکر سره يو ځای د ملو خان په لښکر د مخې له لورې حمله وکړئ، شجاعت خان وايي چې که چيرې همدا سې مو وکړل نو د لمر د راختود مخه به مونږ د ملو خان ځواکونه د نابودۍ سره مخ کړو، حاجي خان د قاصد سره نورې خبرې ونه کړې او په يوه منډه د کلا دننه ولاړ.

لږه شيبه کې حاجي خان بيتنې دخپل لښکر سره يو ځای د گهرگاډو د کلا دشمالی دروازي څخه راووت، څرنگه چې ملو خان د دې کلا شمالی دروازه نه وه کلابند کړې نه پدې خاطر ترې حاجي خان بيتنې دخپل لښکر سره يو ځای په اسانۍ سره راووت. بيا يې د کلا د ديوالونو تر څنگ يو اوږد شاتته سفر وکړ او بيا يې دمخې له لوري د ملو خان په لښکرو باندې يرغل وروست.

کله چې د حاجي خان لښکر د ملو خان په فوځ باندې دمخې له لوري يرغل وروست نو په همدې وخت کې د شجاعت لښکرې چې له پخوا څخه په سنگر کې ناستې وې، د ملو خان په عسکرو باندې د شا له اړخه را پريوتل. که څه هم شجاعت خان زخمې و او په کجاوه کې يې سفر کاوه خو اوس د کجاوي څخه را کيوټې و او دخپل لښکر ترمنځه يې هغوې ته د جنگ احکام صادرول.

د گهرگاډو د کلا نه بيرون د جنگ ميدان داسې شکل خپل کړې ولکه د رڼا او تيارو، بهار او خزان او روښنايي اوتياره چې يو دبل سره په ټکر کې وي.

د حاجي خان بيتنې او شجاعت خان دغه دوه اړخيزه حمله د ملو خان له پاره غير متوقع او دومره ځواکمنه وه چې، د شرق له لوري د لمر د راختو سره سم د ملو خان لښکرې د جنگ په ميدان کې خورې ورې شوې او دمړو لاشونه يې په هر ځای کې پراته و. ملو خان دخپل لښکر د ماتې وروسته په تينبسته و تينتيد خو حاجي خان بيتنې او شجاعت خان دهغه په تعقيب پسې ولاړل، او تر لرې لرې يې هغه تعقيب کړ خو ملو خان دهغوې څخه خپل ځان خوندي کړ او په تينبسته بريالې شو. ملو خان بيرته د وجيگي د لارې د خاندیش سيمې ته ورسيد او مالو ته يې د تل له پاره خداي پاماني وويله. د مالو په تاريخ کې بيا د ملو خان يادونه نه ده شوې.

۲۸

د بله اړخه خواص خان دخپل لښکر سره يو ځای د اريل دراجه بيربهان په لور روان و، ددې سفر په دوران کې يوه ورځ کملاوتي چې د خواص خان تر څنگ يې په آس باندې سفر کاوه، دمخکې تلو په وخت کې ډيره حيرانه شاتنه شوه، ځکه ويې کتل چې دلښکر په منځ کې منوهر داس او ملوکچند په ډيره بې صبرۍ سره اخوا ديخوا روان دي. دا همغه دواړه وو چې کملاوتي د گنگا او نيرمل د وژلو له پاره گمارلي و. دهغوې اخوا ديخوا گرزیدلو کملاوتي ته يو پيغام ورکاوه، هغه سمدستي وپوهيده چې هغوې د کومې خبرې دپوښتنې له پاره بې قراره دي. په دې خاطر يې دخپل اس په تگ کې سوږوالې راوست او د خواص خان شاته يې ځان پريښود، ملوکچند او منوهر داس د فرصت نه گټه پورته کړه، خپل آسونه يې ډير ژر د کملاوتي څنگ ته راوړسول يوې بې بڼې اړخ ته اوبل يې چپ اړخ ته روان شول، بيا منوهر داس په ډير راز سره کملاوتي ته وويل چې:

گوره کملاوتي! مونږ خود رهناس په ښار کې گنگا او نيرمل دواړه له منځه وړي دی اوس ووايه چې څه حکم دي؟ ددې خبرې په اوریدو سره د کملاوتي منځ خوشحالی نه وغوړيد. او په ډير راز سره يې ملوکچند ته وويل چې:

گوره ملوکچنده او منوهر داسه: تاسې ډيره ستره دنده تر سره کړيده، زه به دهغې له پاره تاسې ته په کوم مناسب وخت کې د زړه له کومي انعام درکړم. زما سره اړيکي ساتئ، اخوا ديخوا گرځئ بيا په کوم مناسب وخت کې خواص خان ته هم د گنگا او نيرمل په څير سزا ورکړو. زه بيرته خپل اس گړندې کوم تر څو د خواص خان سره يو ځای شم. د کملاوتي د حکم سره سم منوهر داس او ملوکچند سمدستي اخوا ديخوا شول او کملاوتي بيرته خپل اس گړندې کړ او د خواص خان څنگ ته وروسيده. د ورسيدو سره سم خواص خان خپله توره

را بر بنده کړه، توره یی په فضا کې پورته کړه او خپل لښکر ته یی د تم کیدو حکم وکړ، ځکه خواص خان وکتل چې څو کسه سواره دهغه د لښکر مخې ته ولاړ دي او دهغوې لاره یی بنده کړې ده.

۶۹

ددې لارې نیونکو پر خلاف خواص خان د حملې کولو نیت درلود چې په همدې وخت کې د آس سپرو څخه دوه کسه په ګرځېدو توګه د خواص خان مخې ته راغلل. خواص خان دهغوې په کتلو خوشحاله شو. خپل ډال یی بیرته په آس را زوړند کړ او توره یی هم په تیکې که ننویسته، دغه دواړه اس سپاره، یو فدایی خان و او بل د فدای خان زوی اسماعیل و. دا همغه فدایی خان و چې د همغه په واسطه خواص خان د شیر شاه سوری په لښکر کې شامل شوې و. ځکه دهغې تر مخه خواص خان د فدایی خان د غلام په څیر د ګیدرو په ښکار کولو باندې ژوند تیراوه.

خواص خان دهغوې کتلو سره سم د آسه را ښکته شو، هغه پلار او زوی هم خواص خان ته په رانزدیکیدو سره دخپلو اسونو څخه رانښکته شول، بیا فدایی خان نژدې په یوه منډه راغې او خواص خان یی دخپله ځانه سره را ونغاړه او په تندي او مخ یی بیا ښکلاوه. دهغې وروسته اسماعیل هم د خواص خان سره ورغایوت. کله چې د اسماعیل سره هم روغې پای ته ورسید نو بیا خواص خان دواړه پلار او زوی له لاسو و نیول او د کملاوتي لورې ته یی یوړل. هغه کملاوتي ته وویل چې: کملا، دا فدایی خان دې او ددې تر څنګ دهغې زوی اسماعیل خان دې، ما پخوا ددې سره د یوه غلام په څیر ژوند کاوه خو وروسته بیا زه د شیر شاه سوری په لښکر کې ور ګډ شوم. په دې وخت کې خواص خان سمدستي د فدایی خان خبرې غوڅې کړې او ویی ویل چې:

خواص خان زویه! د غلط بیاني څخه کار مه اخله. زویه! هغه وخت چې ته دخپل پلار او او ورور سره یوځای له ماسره واست نو ما له تاسو سره هیڅکله هم د غلامانو په څیر سلوک نه دې کړې. خواص خان ورته په خندا ځواب ورکړ او ورته یی وویل چې: فدای ځانه، ستا خبره سهې ده، او په هغې کې هیڅ ډول شک او شبهه نه شي کیدې چې تال له ما او زما د ورور سره دخپلو زامنو په څیر سلوک کړې دې. او زما د پلار سره دې هم د ورور په څیر اړیکې درلودل. خو ددې سره سره دا یو حقیقت دې چې تان مونږ اخستي وو. په بنسټیزه توګه خو مونږ غلامان وو. فدایی خان دا ځل په ډیره درنه توګه وویل چې: ګوره خواص ځانه! اوس هغه خبره مه کوه چې ته غلام وی، په دې خبره ماته تکلیف رسیږي. ددې خبرې سره سم خواص خان خبره بلې لورې ته یوړه او ویی ویل چې: بس فدای خان او اسماعیل ځانه! دا زما ښځه کملاوتي نومېږي. په دې خبره فدایی خان ډیر زیات خوشحاله شو او ویی ویل، ګوره کملاوتي، د خواص خان د ښځې په څیر خو ته بیا زما لور شوې او زما د زوی اسماعیل خان خور و ګرزیدي، ځکه چې ما خواص خان دخپل زوی په څیر را لوی کړې دې. په خداي سوګند، چې تر هغې چې دا له ماسره و نو ما د خواص خان او اسماعیل تر منځ توپیر نه دې کړې. کملاوتي په نرمه او ډیره ښه توګه د فدایی خان مننه وکړه او بیا دهغې وروسته فدایی خان وویل چې:

خواص خان زویه! زه د اصل موضوع په لور راځم. ګوره، دلته چې دا سوار ولاړ دی دهغې شاته زما پړاو دې. زه خبر شوې وم چې ته داریل دراجه بیربهان پر خلاف او دهغه د ځپولو له پاره را روان شوې یې. خو ګوره زویه! ما ښام کیدونکې دې، نور اڅه زموږ د کوچیانو د قبیلې تر څنګ پړاو وکړه. د قبیلې هر وګړي تان ډیر ښه پیژني، نو ته به نن شپه دلته ډیره په خوشحالی تیره کړې. ځکه ډیره موده وروسته مونږ اتاسې سره یوځل بیا یوځای کیږو. ددې وروسته به زویه! زه هم سبا سهار وختي له تاسره یوځای داریل په لور

ولاړشم. اوس خو ما اراده کړې چې دخپلې قبیلې سره یو ځای ، تريوه وخته پورې ، ستا په لښکر کې شامل شم. او بیا بیرته همدې خپل ژوند ته راستون شم. ایا ته غواړې چې زموږ د قبیلې تر څنګ پر او وکړې ؟ په ځواب کې ورته خواص خان په خندا خندا وویل چې : ولې نه ، فدایې خانه ! زموږ لښکر به همدلته ستا د قبیلې تر څنګ پر او وکړي ، ددې خبرو وروسته خواص خان خپل لښکر ته د مخکې تللو حکم وکړ او هملته یې د فدایې خان د قبیلې تر څنګ پر او وکړ .

کوم وخت چې د خواص خان لښکر د خیمې په درولو کې مصروف و او کملا یوې لورې ته ولاړه وه ، نو فدایې خان او اسماعیل خان خواص خان له لاسه ونيوه او لږ څه لرې یې یوړ . او بیا ورته په ډیر راز سره څه وویل . خواص خان دهغوې په خبرو باندې مسکې مسکې کیده ، بیا خواص خان فدایې خان ته په ډیره پټه توګه وویل چې : درونده فدایې خانه ! ته او اسماعیل خان همدلته ودریږئ ، زه به کملا په خپله خیمه کې کینوم او بیرته به راستون شم . ددې خبرې سره سم خواص خان د هغوې څخه را جدا شو او د کملا لورې ته راغې او کملا ته یې وویل چې :

کملا ! له ماسره خیمې ته راځه . تا ته د خیمې د ورښوولو وروسته به زه یو ځل بیا د فدایې خان لورې ته ورځم ، که چیرې زه د شپې له اړخه ناوخته راغلم نو ته اند یښنه مه کوه . کملا ! فدایې خان د کوچیانو د قبیلې سردار دې او یو وخت ما دهغه تر حکم لاندې ژوند کړې دې ، په دې خاطر زما دراتلو په خاطر هغه د یوه جشن د جوړولو له پاره تیارې نیسي ، کیدې شي چې دا جشن ټوله شپه دوام وکړي او دا خلک ما راپرې نږدې چې دلته ستا خواته راشم ، نو په دې خاطر که د شپې له اړخه زه راغلم نو کملا جانې ته به اند یښمنه کیږي نه . دهغه په دې خبرو ورته کملا وتې په ډیرې بې وسۍ سره وکتل او ورته یې وویل چې : نو ایا ته به ټوله شپه بیرون او سپرې . خواص خان ورته وویل چې : نو څه فرق کوي ، ځکه چې ته خو به کملا په خپله خیمه کې . د خیمې نه بیرون دوه کسه ساتونکې ولاړې دي ، زه خو ددې نه مخته هم ډیر بیرون پاته شوي يم . بس فدایې خان ضد کوي ، په دې خاطر ما ورته هوکړه وکړه . کملا وتي د ډیرې پراخې سینې څرګندونه وکړه او ویی وویل چې : ما خو هسې په ټوکو کې دا خبره وکړه او که نه زه پوهیږم چې ته به ما هیڅکله هم پرې نږدې او بیرون به پاته نه شي . په هر صورت که چیرې تا دهغوې څخه ځان را خلاصولې شو نو بیرته خپلې خیمې ته راځه ، زه به په ډیره بې قراری سره ستا انتظار کوم ، ددې خبرې سره سم خواص خان کملا وتي د خپله ځانه سره خیمې ته یوړه او هملته یې پرېښوده او بیرته ترې د فدایې خان په لور راستون شو او هغوې ته یې په خندا کې وویل چې :

راځئ چې اوس څو . ددې خبرې سره سم فدایې خان او اسماعیل خان دواړه پلار او زوی د خواص خان سره یو ځای د کوچیانو د قبیلې په لور ولاړل .

هلته د وررسیدو سره سم د دوی ټول د څرمنې څخه د یوې سترې خیمې تر منځ ودریدل . دا خیمه د څو څو څخه جوړه شوې وه . د خیمې نه بیرون فدایې خان تم شو او د دروازې په لوري کتل ، بیا یې خواص خان ته وویل چې ، خواص خانه زویه لمړۍ ته دننه ولاړشه . ستا تر شا به زه او اسماعیل هم درنوځو . فدایې خان په دې خبرو باندې خواص خان ډیر زیات خوشحاله شویا په خندا خندا د غې خیمې ته ورننوت ، خیمې ته د ورننوتلو سره سم خواص خان وکتل چې هلته دخپرو قالینو باندې د څو توشکونو د پاسه بڼایسته او حسینې ګنگا نیمه غوځیدلې پرته وه . او تر څنګ یې د لرګي په ځانګړو یوه کوچنې چې لاس وپښې وهي هم پروت دې ، ګنگا په ډیر غور سره خپل کوچني ته ګوره او د لیدو څخه یې خوند اخلی . څرنگه چې ګنگا په خیمه کې خواص خان د راننوتلو غږ واورید نو سمدستي د خپله ځایه

راپورته شوه او اوډيرو زياتو خوشحاليو په څپو کې يې لوڅې پنبې رامنډې کړې او په پوره ځواک او زور سره يې خواص خان په غيږ کې ونيوه او ترې را تاوه شوه.

تر يوه وخته پورې خواص خان او گنگا يو دبل سره په پوره سکون او ډاډ سره غاړه تر غاړه و. گنگا خپل سر د خواص خان په غاړه ايښودې و او بيا بيا يې دهغه غاړه ښکلوله. بيا يو دبله څخه جدا شول. په دې وخت کې گنگا د خواص خان څخه وپوښتل چې: ته څنگه يې؟ خواص خان خپل لاس د گنگا دملا څخه راتاو کړ او د ډيرې زياتې مينې په څپو کې ترې وپوښتل چې: گنگا ته وايه، څنگه يې؟ گنگا ورته وويل چې زه بلکل روغه رمته يم، بس ستا د روغتيا انديښنه راسره وه. اوستا د سلامتۍ په اړه مې فکر کاوه. په ځواب کې خواص خان د گنگا په غوږ کې پټ څه وويل، چې گنگا پرې ښه په زوره وخنډل. بيا خواص خان مخته ورغې او دلرگې د زانگو تر څنگ يې گونډې ووهلې او تر ډيره پورې يې خپل کوچې ښکلاوه او خبرې يې ورسره کولې. ددې وروسته هغه په بستره باندې گنگا ته مخ په مخ کيनाست، خواص خان ورته وويل چې: فدايي خان او اسماعيل خان دواړه پلار او زوي بيرون ولاړ دي، زما په فکر چې زه به هغوي دواړه هم دلته راوغواړم. گنگا ورته وويل چې هو، دهغوي بيرون دريدل ښه نه بريښي، فدايي خان زما د پلار په څير او اسماعيل خان زما د ورور په څير زما خدمت کړې دي. خواص خان دخپله ځايه پورته شو او فدايي خان او اسماعيل خان يې له ځانه سره دننه خيمې ته راوړل. په همدې وخت کې نيرمل هم خيمې ته را ننوتله. دهغې په کتلو سره خواص خان نور هم ډيره خوشحاله شو او ورڅخه يې وپوښتل چې نيرمل ته څنگه يې؟ نيرمل مخته راغله او د خواص خان په سريي خپل د شفقت او مينې ډک لاس رانښکود او ويي ويل چې بس زويه ستا د دعاو او ستا د ملاتړ څخه نيرمل ډيره خوشحاله ده. بيا نيرمل د گنگا تر څنگ کيनाسته. خواص خان دخيمې دروازې ته راغې اوس نو تاسو دواړه پلار او زوي دننه راشئ، ترڅو به بيرون ولاړ ياست. ددې خبرې سره سم فدايي خان او اسماعيل خان د خواص خان تر شا شا خيمې ته ورننوتل. بيا درې واړه په قالينو خپور يو توشک باندې کيनाستل. تر لږه وخته پورې په خيمه کې خاموشي خپره وه خو د لږ ځنډ وروسته فدايي خان په خبرو پيل وکړ.

خواص خان زويه! زه خو ديوه کار څخه فارغه شوي يم يعنې ته او گنگا مې يو دبل سره يو ځای کړئ، خو اوس زه يوه گيله هم لرم. زه غواړم چې ته به زما دا کار هرو مرو تر سره کړې. خواص خان فدايي خان ته په عجيبه توگه وکتل او ورته يې وويل چې څه ډول کار فدايي خان؟ په ځواب کې ورته فدايي خان وويل چې:

گوره خواص خان! المړۍ مهارت په څو سيمو کې تباهي خپره کړې وه، د مهارت نه وروسته دهغه خپلوانو او تر ټولو نژدې خپل پالامو راپورته شو، هغه د پرتگاليانو سره يو ځای په بنگال کې شورش او بغاوتونه راپيدا کړل خو پخوا تر دې چې هغه خپلو پايلو ته ورسېږي تاله منځه يوړ، اوس يو ځوان مهاکويي راپورته شوې دي او د مهارت او پالامو خواړه واره ملگرۍ يې سره راټول کړي دي، هغوي د بنگال د خليج تر څنگ خپل يو مرکز جوړ کړې دي او د پرتگاليانو څخه يې هم کومک غوښتي دي. بلکه يو څو کسان پرتگاليان په لښکر کې هم شامل شوي دي، اوس دوي د بنگال د خليج څخه راوتلي او د کراکي په ښارونو او کليو يې حملې کړې دي او هلته يې د لوټمار بازار گرم کړې دي. گوره خواص خان! زه همدا اوس اوس درهتاس څخه راغلې يم خو درهتاس څخه مخته زه بنگال ته تللي وم. کله چې زه دجنوبي بنگال د کليو څخه د خپلې قبيلې دخلکو سره يو ځای راتيريدم نو مهاکويي دخپل لښکر سره يو ځای پر مونږ حمله وکړه. مونږ په ډيره ستونزمنه توگه خپله دفاع وکړه خو ددې سره بيا هم مهاکويي زمونږ د قبيلې څو ځوانان ووژل او زمونږ د قبيلې

ڊير سامانونه يي لوٽ ڪړل، ڀه ڊي توگه ڊي مهاکوي مونږ ته ڊير زيات زيان را اڻوڻي ڊي، زه يي ڊي ڊيرو ڊيرو ڄوانانو ڄخه ڀي برخي ڪړم او زمونږ سامانونه يي هم له مونږه واخستل.

خواص خانہ ! زه غواڻم چي ڪه ڪله ته وخت ولري نو دخيل لنبر سره يو ڄاي ڊي دشير شاه سوري ڄخه اجازه واخله اود مهاکوي د ڄپولو له پاره هغه لوري ته ولاڻه او ڪه نه هغه به په راتلونکو ورځو کي په بنگال کي د مسلمانانو بدترين دښمن ثابت شي. او مونږ ته به نه تلافي کيدونکي زيان ور سوي. دهغه په ڊي خبره خواص خان خپله سینه و څنډله او ويی ويل چي: گوره فداي خانہ ! زما محترمه ! ته انديښنه مه ڪوه. زه به ڊير ژر د بنگال په لور مخه ڪړم، د خواص خان په ڊي ځواب فداي خان اود هغه زوي اسماعيل خان دواړه ڊير خوشحاله شو، اسماعيل خان دخپله ځايه پورته شو او ويی ويل چي: خواص خانہ وروره ! ته کينه. زه به تاسي ته دخوراک څښاک انتظام وکړم. فداي خان هم ودرید او ويی ويل چي خواص خانہ ! ته همدلته د گنگا تر څنگ اوسه، خپلي خبري کوي، زه به ستاسي د ټولو دخوراک څښاک غم وکړم. د ڊي خبري سره سم فداي خان او اسماعيل خان دخيمي څخه بيرون ووتل.

د فداي خان او اسماعيل خان د تللو نه وروسته نيرمل هم په يوې بهانه دخيمي بلې خونې ته ولاړه، دنيرمل دتللو وروسته گنگا تريوه وخته پوري خواص خان ته په ډيره مينه کتل او بيا يي تري وپوښتل چي دشيپي خو به ته همدلته زما او زما د زوي تر څنگ اوسيري او کنه؟ خواص خان ورته وويل چي: ضرور به زه نن شپه ستا او ستا د زوي تر څنگ اوسيرم. گنگا انديښنه څرگنده کړه چي ايا کملا خو به په ڊي اړه له تا څخه کومه پوښتنه گرويز نه کوي؟ خواص خان ورته وويل چي هغه به دڅه پوښتنه له ما وکړي؟ ما ورته دمخه ويلي دي چي شايد زه نن شپه دلته خيمي ته رانه شم. د خواص خان د ځواب په اوږدو سره گنگا خوشحاله شوه، تر ډيره وخته پوري دواړو ميره اوشخي خپل منځي خبري کولې اود خپل کوچني سره يي لوبې او مينه کوله. په همدې وخت کي د فداي خان کسانو خوراک راوړ، گنگا نيرمل ته هم ورغږ کړ او راوي غوښتله. بيا درې واپو ڄاي خوراک او څښاک وکړ. خواص خان هغه شپه په همدې خيمه کي د گنگا سره يو ڄاي تيره کړه، بله ورځ خواص خان او فداي خان دواړه دخپل لنبر او قبيلي سره يو ڄاي د اريل د راجه بيربهان د ځپلو له پاره روان شول.

د اريل راجه بيربهان ته هم خبر رسيدلې و چي دشير شاه سوري اعلي سپه سالار دهغه د وهلو له پاره هغې لوري ته په ډيره گړندي توگه را روان ڊي نو د خواص خان د لنبر د لاري د بندولو په خاطر هغه خپل اخري سرحد ته رارسيدلې و. او هملته يي دخپل لنبر سره يو ڄاي خيمه وهلي وه. ترڅو خواص خان هملته په پولو کي تم کړي.

خواص خان چي ڪله دخپل لنبر اود کوچينانو د قبيلي سره يو ڄاي هغه سيمي ته ور ورسيد په کومه کي چي د اريل راجه بيربهان دخپلو لنبرو سره يو ڄاي پړاو کړي و نو د اريل راجه بيربهان خواص خان اود هغه لنبر ته ددمي کولو فرصت هم ور نه کړ او په پوره جوش او خروش سره يي پرې يرغل راوست.

داريل د راجه بيربهان داحمله ناڅاپي نه وه، خوبيا هم ډيره ځواکمنه وه. د اريل راجه غوښتل چي په ډي ترتيب سره د خواص خان په لنبر باندې ناڅاپي حمله وکړي دهغوي لمړي ليکي له کاره وباسي او خواص خان بيرته په تيښته مجبور کړي، خو خواص خان د شير شاه سوري هغه جرنيل و چي د بدو نه په بدترينو حالاتو کي پرې هم باور کيداي شو. په ډي اساس د اريل راجه بيربهان دخپلو هڅو په پوره کولو بريالي نه شو.

د راجه بیربھان د حملې کولو وروسته بیا هم خواص خان خپل عکس العمل و نه ښود او په پرلپسې توګه یی دخپلو عسکرو حوصلې ځواکمنې کولې. هغه په خپلو عسکرو کې د تکبیر نارې پورته کولې او هغوې یی د حملې څخه تمول.

تر لږه وخته پورې همداسې حال روان و ، بیربھان خپلې حملې نورې هم خونړۍ کړې خو خواص خان په ډیر صبر او زغم سره دهغې حملې تمبولې ، خو وروسته یو ناڅاپه د جنگ په ډګر کې یو انقلاب راغې ، ځکه فدایی خان او خواص خان د پخوا څخه دبیربھان د له منځه وړلو له پاره یو پلان منظم کړې و ، په دې وخت کې دخواص خان دلښکرو تر شا د فدایی خان کوچیانۍ قبیلله را روانه وه ، په دې خاطر فدایی خان او دهغه زوی اسماعیل خان دخپلې قبیلې سره یوځای د شاله اړخه را څرګند شول او بیا یی د خواص خان دلښکر تر څنګ حرکت کاوه او مخته ولاړل او بیا دواړو پلار او زوی دخپلو میړنیو سرتیرو په کومک سره د اریل د راجه بیربھان په لښکرو باندې حمله وکړه ، فدایی خان او اسماعیل خان ددې اړخیزې حملې په اساس د بیربھان په فوځ کې یو ډول سراسیمګې راپیدا شوه ، په همدې وخت کې یو بل انقلاب هم سر را پورته کړ ، ځکه خواص خان چې تر اوسه پورې په دفاع کې مصروف اوس یی دفاع پرېښوده او په پوره جارحیت یی پیل وکړ. ددغو دوه اړخیزه حملو له مخې بیربھان خپل ځان په ستونزو او مشکلاتو کې ګیر ولید.

جنگ جاري و او خواص خان اوفدایی خان کرار کرار مخته ورتلل او د راجه بیربھان هر عسکر یی چې مخته راته له منځه یی یوړد راجه بیربھان لښکرې یو په بل کې ورننوتې او په دې توګه یی خپل ځانونه یوځای او د مرګ په خوله کې کتل. خو دبله اړخه خواص خان اوفدایی خان دپخوا څخه زیات په ډیره قهرامیزه توګه خپل مخته تګ ته دوام ورکاوه.

تر لږه وخته پورې جنگ دوام وکړ ، خو راجه بیربھان ډیره بده ماتې وخوړه او د جنگ د میدان څخه په دوو پښو د تښتید. په دې وخت کې خواص خان فدایی خان ته مشوره ورکړه چې دخپلې قبیلې او دخواص خان د لښکر د ښځو سره یوځای او د ټولو سامانونو د راغونډولو وروسته د اریل په لور ولاړ شي ، خو هغه پخپله د راجه بیربھان په تعقیب پسې ولاړ ، ترڅو د اریل راجه په خپله کلا کې ځان کلابند نه کړي او د جنگ د اوږدو هڅو و نه کړي. خواص خان په ډیره ګړندی توګه د بیربھان شاته ولاړ او د هغه ساتلونکې عسکر یی یو په بل پسې له منځه وړل تر دې چې دهغه د عسکرو شمیره نوره ډیره را ولویده او پاته یی دده تر مخه لکه د وزو او میړو په څیر منډې وهلې.

بیربھان فکر کاوه چې کلا ته په ور رسیدو سره به خپل ځان هلته کلابند کړي او دخواص خان سره به مقابله پیل کړي خو خواص خان دهغه دغه اراده د ناکامۍ سره مخ کړه ځکه چې دبیربھان تر شا خواص خان هم د اریل ښار ته ورننوتې و ، هلته په ښار کې یو ځل بیا دخواص خان او بیربھان تر منځ نښته وشوه او یو ځل بیا بیربھان د سختې ماتې سره مخ شو ، خواص خان د ښار دننه ټول ساتونکې یو په بل پسې له منځه یوړل ، بیربھان د موقع نه په ګټې اخستو سره دخپلې کورنۍ او څو نورو کسانو سره یوځای د ښار دبلې دروازې څخه بیرون ووت او دخپل ځان دځوندې ساتلو په خاطر د بندیل کهنه د کلیو په لور و تښتید. اما خواص خان د ښار د نظم ونسټی د په لاس کې اخیستو وروسته دخپل فوځ سره یوځای د ښاره بیرون پړاو وکړ.

تر مابنماه پورې فدای خان هم دخپلې قبیلې ، دخواص خان دلښکرو دښځینه و او نورو سامانونو سره یوځای د هلته بیرون دخواص خان د لښکر د پړاو سره یوځای شو. هغه هم دخپلې قبیلې سره یوځای هملته دخواص خان د لښکرو سره یوځای پړاو وکړ. کله چې پړاو جوړ کړل شو نو خواص خان خپلې څیمې ته ورغې ، گوري چې کملاوتي په ډیره بې صبرۍ سره دهغه انتظار کوي ، دخواص خان په

کتلو سره هغې یو ناڅاپه رامنډه کړه او د خواص خان څخه یې غیږه راچاپیره کړه ، بیا یې په ډیره مینه او محبت خواص خان ته وویل چې : « زه تاته دبیربهان پر خلاف ددې غې شاندازه بري په اړه مبارکې وایم ، او تر څنګ یې داریل د بنار په ولکه کولو هم تاته د زړه له کومې مبارکې وایم . » د کملاوتي په دې خبرو خواص خان ډیره خوشحالي وښوده ، بیا یې کملاوتي په شا وټپوله او ورته یې وویل چې : « گوره کملاوتي ! ته همدلته خیمه کې اوسه ، زه به ولاړ شم ترڅو د لښکرو او تر څنګ یې د فدایي خان د قبیلې د خلکو له پاره د خوراک څښاک انتظام وکړم . ددې وروسته به زه داریل بنار ته ورځم او هلته به د هغه بنار د نظم و نسق له پاره اخری انتظامات کوم . خو زه غواړم چې تاته هم یوه خبره وکړم ، کملاوتي ټکان وخوړ او ورته یې وویل چې هغه څنګه ؟ خواص خان ورته وویل چې :

گوره کملاوتي ! زه دلته اریل د بناره بیرون دخپل لښکر ترمنځ دڅو ورځو له پاره پاته کیږم ، په همدې وخت کې به زه داریل د بنار نظم و نسق برابر وکړم او په بنار کې به خپل حاکم ټاکم او دهغې وروسته به د مالوه په لور ورځم . ځکه هلته هغوي ماته ډیره اړتیا لري ، خو زه د لښکر هیڅه بنځینه له ځانه سره هغه لورې ته نه شم وړلاي . ځکه چې د مالوي حالات سهي نه دي ، هر ځای بغاوتونه سر راپورته کوي ، په دې خاطر په هغه ورځ چې زه له دې ځایه کوچ کوم نو زما ډیر دروند دوست فدایي خان به دخپلې کوچي قبیلې سره یو ځای د راجپوتانه د پولو په لور خوزیږي ، د لښکر ټولې بنځینه او ټول هغه سامان چې په اریل کې د راجه بیربهان د ماتې وروسته تر لاسه شوې دي ، هغه به هم فدایي خان له ځانه سره هلته د راجپوتانه پولو ته نژدې له ځانه سره وړي او هلته به یې شیر شاه سوري ته ورحواله کوي ، تر څنګ یې ستا په گډون ټولې بنځې به هم د فدایي خان سره ځي او هلته به د شیر شاه سوري په لښکر کې اوسیږي . ددې وروسته چې حالات څنګه مخته راغلل نو همغسې چلند به وکړل شي . کیدې شي چې زه د مالوه څخه د خلاصون وروسته د راجپوتانه په پولو کې د شیر شاه سوري سره هم وویښم . کله چې خواص خان خاموشه شو نو کملاوتي سر تپت کړ او په فکر کې ډوبه شوه او بیا یې سر راپورته کړ او ویی ویل چې :

گوره خواص خان ، زما حبیبه ! ستا هره خبره ماته د حکم معنی لري . که چیرې ته فکر کوي چې مالوه ته له تاسره د بنځو تګ ضروري نه دي نو بیا به زه هم د لښکر دنورو بنځو په څیر د فدایي خان د قبیلې سره یو ځای د شیر شاه سوري په لور ولاړه شم او هلته به په ډیره بې صبرۍ سره ستا د راتلو انتظار کوم . خو ته به ژمنه کوي چې په مالوه کې به یوه ورځ هم زیاته نه اړوي . خواص خان ورته په خندا کې وویل چې : کملاوتي ! همداسې به کیږي لکه ته یې چې فکر کوي . هر وخت چې د مالوه د حالاتو د سمون څخه خلاص شوم نو په همغه گړۍ کې به د راجپوتانه په لور در و خوزیږم او همدلته به له تاسره یو ځای شم ، ته اوس په خپله خیمه کې ارام وکړه ، زه ورځم چې دخپل لښکر او د فدایي خان د قبیلې د اړتیاو په اړه ځان پوه کړم . ددې خبرې سره سم خواص خان دخیمې څخه بیرون شو .

لږه شیبه وروسته خواص خان د فدایي خان د قبیلې په خیمو کې ورننوت او په ډیره خوشحالی سره د خپلې محبوبې میرمنې گنگا خیمې ته ورغې ، گنگا په دې وخت کې خپل کوچنې په غیږ کې نیولې و او په خیمې کې اخوا د یو اکرزیدله ، د کوچنې دخوشحالی په خاطر یې دهغه سره ډیره مینه کوله او دهغه په ژبه یې ورسره خبرې کولې . څنګه چې خواص خان خیمې ته ورننوت نو گنگا دخپل کوچني سره یو ځای ورمنډه کړه او دهغه استقبال یې وکړ . او خواص خان ته یې دهغه په دې فتوحاتو باندې مبارکې ورکړه ، خواص خان هم ورمخته شو او کوچنې یې د گنگا سره یو ځای په خپله غیږ کې و نیول . تر ډیره پورې یې هغوي ښکلول او مینه یې ورسره کوله ، بیا گنگا هغه دلاسه و نیوه او د خیمې منځ ته یې یوړ ، کوچنې یې په ځانګو کې واچاوه او پخپله د خواص خان سره کیناسته . په همدې وخت کې د خیمې د بلې خونې څخه نیرمل هم را بیرون شوه ، هغې هم ددغو بریاو په اړه خواص خان ته مبارکې وویلې . خواص خان

غونڊل د نيرمل ددې مبارکۍ په ځواب کې څه ووايي چې دخيمې دروازې ته فدايي خان او دهغه زوی اسماعيل خان را ورسيدل. بيا فدايي خان هملته په دروازې کې ولاړ وپوښتل: خواص خانه زويه ! يا زه او اسماعيل خيمې ته درنوتلای شو.

خواص خان په ډيره بېړه را پورته شو او په يوه منډه دخيمې دروازې ته ورغې او فدايي خان يی له لاسه ونيوه او له ځانه سره يی دننه يوړ او ورته يی وويل چې: فدايي خانه ! زما درونده دوسته ! زما خيمې ته دراتلو په وخت کې تاته د اجازې دغوښتلو ضرورت نه شته. تاته دې اجازې غوښتلو اړتيا څه وخت راپيدا شوې ده. زه خو ستا د زوی په خيريم او گنگا دې د لور په خير. دخواص خان ددې خبرو په واسطه فدايي خان او اسماعيل خان دواړه ډير خوشحاله شول او بيا هلته دخيمې په منځ کې دخواص خان سره يوځای کينا ستل.

په همدې وخت کې فدايي خان خواص خان ته وويل چې: گوره خواص خانه زويه ! زه پوهيږم چې په دې خرابو حالاتو کې ته په دوو کشتيو کې سپور شوې يی. يه کملا او بله گنگا. خو زه غواړم چې ته يواځې دگنگا په کشتۍ کې سپور اوسې. ستا له پاره يو مصيبت دادې چې ته هغوې دواړه يوله بله سره نه شي يوځای کولې، ځکه چې که چيرې ته د شپې له اړخه دگنگا سره پاته کيږي نو کملاوتی په خفه کيږي او که چيرې ته د کملاوتی سره يوځای کيږي نو زما لور گنگا ته به شکوه او شکايت راپيدا کيږي. په دې وخت کې گنگا په خدا سره وويل چې: فدايي خانه، زما محترمه ! زما روح زه دميره په وجو کې ورننوتې دې، حالات چې هرڅومره خراب او ستونزمن وي بيا به هم زه دخپل ميره څخه شکوه او شکايت ته لاره ورنکړم، زه پوهيږم چې دا هرڅه دخاصو مجبوريتونو په اساس ترسره کيږي او ډير ژر ده چې حالات به زمونږ په گټه را وخرخيږي، فدايي خان په ډير غور سره دگنگا په لور وکتل او ورته يی وويل چې:

گنگالوري ! ته يوه ډيره ستره ښځه يی. او ډيره دعزت او وياړ خاونده ښځه يی. په خداې سوگند چې خواص خان ته همستا په خير د يوې ښځې اړتيا وه، ددې وروسته فدايي خان دخواص خان په لور وکتل او ورته يی وويل چې: خواص خانه زويه ! اوس چې تاد اړيل د راجه بيربهان په خلاف دومره ستره سوبه ترلاسه کړه نو اوس دې پروگرام څه دې او کومې لورې ته ځي؟

خواص خان ورته وويل چې: زما درونده فدايي خانه ! ما خپل پلان جوړ کړې دې او دهغې په اړه مې کملاوتي ته هم خبر ورکړې دې او هغې زما ددې پلان سره موافقه هم کړې ده. زما پلان دادې چې دوه يا درې ورځې به زه دلته قيام کوم، په دې وخت کې به زه داريل دښار انتظامات هم سم په لاره کړم او خپل يو حاکم به پرې وټاکم. ځکه چې اوس داسيمه زمونږ په حکومت کې را شامله شوې ده، ددې وروسته به دخپل لښکر سره يوځای دمالو په لور کوچ کوم. گنگا او زما زوی به له ما سره ملگري وي، گوره فدايي خانه ! زه اوس کملا له ځانه سره نه شم بوتللاي، او بوتل يی هم نه غواړم. اوس به ستا په غاړه وې چې دلښکر د نورو ښځو او د ټول هغه سامان چې داريل دپراو نه مونږ ته ترلاسه شوې، سره يوځای ټول دراجپوتانه سرحد ته رسوي او هلته

به يی شيرشاه سوری ته ورتسليموي. او هغه ښځې چې د کملاوتي سره يوځای هلته ورځي دوي به ټول هملته او سپري. ته به په خپله دخپلې قبيلې سره يوځای هملته دشيرشاه سوري دلښکر تر څنگ پراو کوي، زه هيلمن يم چې زه به وتوانيم دمالو حالات ډير ژر په خپله گټه را وخرخوم او بيا دخپل لښکر سره يوځای دراجپوتانه په لور دروخوږيم.

دخواص خان ددې پلان په اوږدو سره گنگا د سر نه تر پښو پورې خوشحاله شوه او فدايي خان هم پرې خوښ معلوميد ه خو سمدستی يی خواص خان ته وويل چې: خواص خانه زويه ! دا خو يو ډير ښه پلان دې او په دې باندې دعمل کولو په وخت کې، او د کملاوتي په نه شتون کې، ته يو څو ورځې ارامې تيرولې شي. خواص خان دخپله ځايه راپورته شو او دگنگا په لور يی وليدل او ويی وويل چې: گوره

گنگا ! زه دفدایی خان او اسماعیل خان سره یو ځای وځم ، خپل لښکر اودهغوې د قبیلې د اړتیاو اندازه اخلم اودهغوې د تیاریدو له پاره انتظام کوم. ددې وروسته به بیا زه د اریل د ښاره کوچ کوم. خو واوره چې د ما ښام ډوډۍ به زه همدلته له تاسره یو ځای خورم. د خواص خان په دې خبرو گنگا د خوشحالی نه نه راټولیده. بیا ټول ودریدل او د خیمې څخه راووتل.

راې سین او د چندریري راجه پورن مل دخپلې ملکې پاروتي او خپل وراره پرتاب سره یو ځای په خپلې ماڼۍ کې ناست و ، په همدې وخت کې دهغه یو ساتونکې را تنوت او د راجپوتانه د راجه مالدیو د سالار کویا د راتلو خبر یی ورکړ. پورن مل دخپله ځایه راپورته شو او ورته یی وویل چې : ته ښه نه دې کړې چې هغه دې هلته بیرون تم کړې دې. زه به دهغه د ښه راغلاست له پاره پخپله تر دروازي پورې ورشم. هغه ساتونکې بیرته ووت ، هلته په دروازه کې د ډیر ښه قد و قامت انسان راجپوت ولاړ و ، هغه د راجپوتانه د راجه مالدیو سپه سالار و ، دغه ساتونکې کویا ته وویل چې : چې مهارج ستا د استقبال له پاره پخپله تر دروازي پورې راځي. ددې خبرې د اوریدو سره سم د مالدیو د راجه سپه سالار خان تیار کړ په همدې وخت کې پورن مل هم را ورسید ، مخته ورغې او کویا ته یی غیږ ورکړه او بیا یی ورته وویل چې :

گوره کویا ! ته د پردیو په څیر ولې بیرون دریرې. زما وستا تر منځه خو پخوا هم لیدنې کتنې شوې دي ، ته ما پیژنې او زه هم تال له شکله ښه پیژنم. بیا ته ولې داسې د پردیوالی څرگندونه کوې ، زما ساتونکې ته به دې ویلې وای او پرته له ځنډه به دننه راتلې. کویا د پورن مل ددې د مینې ډکو خبرو په مقابل کې څه و نه شو ویلای ، خو پورن مل ته یی په ډیره مینه کتل ، بیا پورن مل کویا د لاسه و نیوه او د ماڼۍ همغې خونې ته یوړ او هلته یی په شاه نشین باندې کیناوه. دهغه ښې لورې ته دهغه لور پاروتي او چپ لورې ته یی په ترتیب سره کویا او پرتاب کیناستل. تر لږه وخته پورې د ماڼۍ په دې خونه کې خاموشي خپره وه. بیا وروسته پورن مل په لوړ او از سره وویل چې :

کویا ! وایه ! چې دلته دې څنگه د راتللو زحمت ویستلې دې. کویا ورته په ځواب کې وویل چې :

د چندریري او راې سین راجه پورن مل به خبر شوې وي چې په دې ورځو کې شیر شاه سوری خپله لمن خپره کړې ده ، هغه دخپل شاوخوا ریاستونه او سلطنتونه نیولې او په خپل سلطنت کې را ګډ کړي دي. شیر شاه سوری همدا اوس دخپل لښکر د یوې برخې سره د راجپوتانه په پولو پړاو کړې دې او خپل تر ټولو ستر سالار خواص خان یی د اریل د راجه بیربهان د ځپولو له پاره هغه لورې ته استولې دې. دهغه دوه نور سرداران حاجي خان بیتني او شجاعت خان همدا اوس په مالوه کې دخپل لښکر سره پراته دي. کیدې شې چې تر اوسه پورې دا خبر هم رارسیدلې وي چې شجاعت خان او حاجي خان بیتني هلته ناصر خان ته ماتې ورکړې اودهغه لښکر یی ټول له منځه وړې دې.

اوس خو حالات دا ډول دي چې د مالوه پخواني حکمران ملو خان چې په قادر شاه باندې مشهور شوې دې او د شیر شاه سوري د لمړۍ حملې په وخت کې د مالوه څخه د گجرات په لور تنبیدلې و اوس د حاجي خان بیتني سره د جنگ له پاره دخپل یوه غښتلي لښکر سره یو ځای د مالوه په لور خوزیدلې دې. نو که چیرې په دې حالاتو کې مونږ لاس تر زني کینو ، نو باید یاد وساتو چې بیا به دا حالات زمونږ له پاره د پېښمانۍ سبب وگرځي. په دې وخت کې سپه سالار کویا خاموشه شو نو راجه پورن مل ورته وویل چې : کویا ! ته څه ویل غواړې ؟

کوپا ورته وويل چې: گوره راجه ! زه غواړم تاته ډاگيزه کړم چې مونږ اوتاسې بايد خپل ځواک استعمال کړو، په مالوه کې په حاجي خان بيتني او شجاعت باندې يرغل وروړو او د ملو خان سره دهغه دبیرته راستنيدو په خاطر بسپنه وکړو. که چيرې مونږ همداسې وکړل نو حاجي خان بيتني او شجاعت خان به ماتې وخوري، د مالوي څخه به وتښتې او ملو خان به بريمند را وگرځي. ملو خان زموږ سره پخوا هم نیک اړیکې درلودل او اوس خو به د مالوه د نيولو وروسته هغه يو ځل بيا ديوه ستر ځواک په څير را څرگند شي، او په دې توگه زه هيلمن يم چې هغه به په راتلونکې کې د شیر شاه سوري د لارې ډير ستر خنډ وگرځي.

گوره راجه ! ما دخپله ځانه سره يو لښکر هم راوړې دې، چې اوس يې ستاسې په شمالي پولې کې پړاو کړې دې. اوس چې زه ستا لورې ته راتللم نو خپل يو نائب مې دخپل لښکر له پاره قومندان وټاکه. ما چې څومره کارونه کړې دې د راجه مالديو په امر او دهغه په مشوره مې تر سره کړې دي. مونږ غواړو چې ته هم همداسې يو لښکر ترتيب کړې او دخپلو شمالي سيمو په لوري وروليږې، زما سره چې څومره لښکر شته هغه به هم ستا د لښکر سره يوځای په کار پيل وکړي، زموږ دواړه لښکرې به ملو خان پيدا کړې او دهغه ملاتړ به وکړي او بيا به ددرې واړو ځواکونو يو متحده لښکر د حاجي خان بيتني او شجاعت خان په خلاف عمليات پيل کړي او هغوي به دخپلو لښکرو سره يوځای دنابودی، کندي ته ور واچوي. که مونږ همداسې وکړو نو راجه پورن مله، زه تاته ډاډ درکوم چې نه يواځې ستا اوسنې حالت به د شیر شاه د لاسو څخه ازاد شي بلکه په راتلونکې کې به ته د يوه ازاد رياست د راجه په څير و اوسې. که چيرې په دې وخت کې مو سترگې پټې کړې نو زه بايد تاته ډاگيزه کړم چې د شیر شاه سوري او دهغه د لښکر حوصلي دومره سترې شوې دې چې هغوي به زموږ او ستا لښکرې د غنمو د دانو په څير تر پښو لاندې ورغستلي کړي.

د کوپا په خاموش کيدو باندې په ټول راج محل کې تر لږه وخته پورې خاموشي خپره وه، په دې وخت کې راجه پورن مل مسکې شو او ويی ويل چې:

گوره کوپا ! لکه څنگه چې ته وايی همغسې به کيږي، دخپل ځان تر څنگ دې ناست زما وراړه پر تاپ دې. نوموړې زما د لښکرو ستر سالار هم دې، زما په ښې اړخ کې زما لور پاروتي ناسته ده، دا نه يواځې زما لور ده بلکه زما د زوې په څير ده. نوموړې د جنگ د زياتې تجربې تر څنگ د حرب د فن ډيره ماهره هم ده، يعنې په دې وخت کې چې څومره لښکر زما سره شته، هغه زه په دوو برخو باندې ويشم، يوه برخه يې د رای سين د خوندي ساتلو په خاطر به دلته زما سره اوسيږي، ددې برخې قومندانې به زما لور پاروتي کوي او د بلې برخې قومندانې به زما وراړه پر تاپ کوي نوموړې به له تاسره يوځای ولاړ شي، پر تاپ به همغسې کوي لکه ته يې چې غواړې، د راجه پورن مل د ځواب په اوږدو سره کوپا ډيره زيات خوښ شو، بيا يې په ډيره عاجزۍ سره د پورن مل لورې ته وکتل او ورته يې وويل چې:

پورن مله ! اياداسې به شوني نه وي چې پر تاپ همدا اوس دخپل لښکر سره يوځای له ماسره ولاړ شي. ځکه مونږ بايد وخت له لاسه ورنه کړو. هسې نه چې زموږ د وررسيده و نه مخته حاجي خان بيتني او شجاعت خان د ملو خان په خلاف يرغل وکړي او هغه ته بدترينه ماتې ورکړي. راجه پورن مل ورته وويل چې: ته همدا اوس را پورته شه، له ماسره ولاړ شه زه به پر تاپ همدا گړۍ له تاسره د کوچ کولو له پاره تيار کړم. د پورن مل د ځواب په اوږدو سره د راجپوتانه د راجه مالديو سپه سالار کوپا ډيره خوښې څرگنده کړه، بيا ټول راپورته شول او د مانۍ دهغه خونې څخه را ووتل او دخپل لښکر نيمايي برخه يې دخپل وراړه پر تاپ تر قومندې لاندې د کوپا سره روانه کړه، دوې د پورن مل درياست شمالي برخه ته په ډيره گړندۍ توگه حرکت وکړ.

کله چې کویا د پورن مل د قوماندان پرتاب د لښکر سره یو ځای د پورن مل دریا ست د شمالي پولو پورې ور رسیدل ، نو هلته ورته د کویا نائب چې د کویا په غیاب کې دهغه د لښکرو قومندان و ، دهغوی ډیر ښه استقبال وکړ ، بیا د کویا د وینا سره سم پرتاب خپل لښکر ته د کویا د لښکر تر څنگ پړا و ورکړ . د کویا نائب تر یوه وخته پورې د کویا په لور په حیرانتیا سره کتل او بیا یی ورته وویل چې :

زما درونده ! ایا زه تاسې ته داسې خبر در واوروم چې په یقیني توګه به تاسې ته ښه و نه بریښي . کویا په ډیرې اندېښنې سره دخپل نائب په لور وکتل او ورته یی وویل چې څه ډول خبر ؟

کویا ! تیره ورځ زمونږ څو کسه مخبران لښکر ته بیرته راستانه شوي او هغوی له ځانه سره خبر راوړې دې چې د شیر شاه سوری سالارانو حاجې بیتنې خان او شجاعت خان یو ځای ملو خان ته ډیره بده ماتې ورکړې او ملو خان د ماتې دخوړلو او دخپل لښکر د له منځه وړلو نه وروسته د خاندیش په لور تنبیدلې دې . هغه نائب دا خبره په ډیره اندېښمنه توګه کوله . د خپل نائب ددې خبرې په اوریدو سره کویا تر یوه وخته پورې ټیټ سرناست و ، او په فکرونو کې ډوب و . په دې وخت کې د پورن مل د فوځونو قوماندان پرتاب په ډیرې اندېښنې سره کویا ته کتل ، کویا هم دهغه په لور وکتل او ورته یی وویل چې : ګوره پرتابه ! هغه کار چې مونږ باید مخته کړې وې دهغې په کولو کې مونږ ځنډ وکړ . اوس خو ملو خان د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان په لاسو د ماتې سره مخ شوې دې ، که چیرې مونږ ددې جنگ په وخت کې د ملو خان کومک ته را رسیدلې وای نو اوس به حالات بل منګه وو . مونږ به حاجې خان او شجاعت خان ته ماتې ورکړې وې . خو ګوره پرتابه ! زما په ذهن کې ناهیلې نه شته . که چیرې ته له ماسره اتفاق وکړی نو اوس هم مونږ ډیر څه کولی شو . دهغه په دې خبره پرتاب وروکتل او ورته یی وویل : کویا په دې کې شک نه شته چې ستا جنګي تجربې له ما څخه زیاتې دي . په مالوه کې د ملو خان په خاطر اود حاجې خان بیتنې او شجاعت خان په خلاف چې ته هر ډول قدم اخستل غواړې نوز به دې تر څنګ ولاړ یم . وایه چې اوس ته څه ویل غواړې ؟ په دې وخت کې کویا پرتاب ته مخ کړ او ورته یی وویل چې :

هغو مخبرانو چې د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان په لاسو د ملو خان د ماتې خبر راوړې دې ، هغوی دا نه دي ویلي چې حاجې خان او شجاعت خان ملو خان ته د ماتې ورکولو وروسته کومې لورې ته تللې او یا یی چیرې پړا و کړې دې . د کویا نائب په ځواب کې ورته وویل چې :

ګوره کویا ! هغوی ماته ټوله خبره په پوره تفصیل سره کړې ده . د ملو خان د ماتې وروسته حاجې خان او شجاعت خان دهغه لښکر ټول قتل عام کړې دې ، هغه یی تعقیب کړې ، خو اوس خبر راغلې چې هغوی اوس د مالوه په جنوبې برخو کې د ملو خان د تعقیبولو څخه لاس اخستې او پړا و یی کړې دې او تر اوسه پورې هغوی هملته په پړا و کې دي . ددې ځواب په اوریدو سره کویا خوشحاله شو او بیا یی د پرتاب په لور وکتل او ویی وویل چې :

ګوره پرتابه ! د کوم مقصد له پاره چې مونږ او تاسې را یو ځای شوي وو هغه خو پوره نه شو ، ځکه مونږ غوشتل چې د حاجې خان او شجاعت خان په مقابل کې ملو خان سره کومک وکړو او هغوی دواړو ته د ماتې ورکولو وروسته هلته په مالوه کې د ملو خان نظام حاکم کړو تر څو په راتلونکې وختو کې هغه زمونږ سره د شیر شاه په خلاف یو ځای شي خو هغه موقع مونږ له لاسه ورکړه . اوس مونږ غواړو چې د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان پر خلاف شپینې عملیات پیل کړو ، په کوم ځای کې چې اوس هغوی پړا و کړې دې تر

هغه ځايه به زمونږد لښکر مخبران زمونږه لارښوونه وکړي، بيا به د شپي په نيمايي کې مونږ پر هغوې باندې شبخون وکړو، هغوې سره به تر اوسه هم د ملو خان د پړاو ټول سامان او نور شيان موجود وي، مونږ په دې سامانو باندې د ولکې کولو او دې دواړو ته د ماتې ورکولو هڅه وکړو، ترڅو هغوې ددې ځايه وتنې.

د کوپا په دې وړاندېز باندې پرتاب مسکې شو بيا يې ورته وويل چې: گوره کوپا! زه له تاسره ستا په دې وړاندېز کې متفق یم، کوم وړاندېز چې تا کړې دې دهغې په واسطه به مونږ نه يواځې حاجې خان او شجاعت خان ته نه تلافی کيدونکې زیان ورسوو بلکه دهغوې په ولکه کې د خوراک او حرب په وسايلو به هم ولکه وکړو ترڅنگ به يې هغه وسايل او سامانونه يې چې د ملو خان څخه په ولکه کې اخستې دي هغه به هم ترې بيرته راخپل کړو او په دې توگه به په خپل ځواک کې ډير نېت راوړو. کوپا ورته سمدستي وويل چې:

گوره کوپا! اوس دې چې له ماسره په دې خبره اتفاق وکړو نو اوس ووايه چې مونږ به څه وخت ددې ځايه کوچ کوو؟ که مونږ پر هغوې د شپې حملې کوو نو بيا خو بايد همدا اوس او سمدستي ددې ځايه کوچ وکړو. هسې نه چې زمونږد ور رسيدو دمخه هغوې خپل پړاو دهغه ځايه پورته کړي او دخپل منزل په لور ولاړ شي. پرتاب دهغه دخبرې سره اتفاق وکړ او دواړو په همدې وخت کې خپلو فوځونو ته د پړاو د پورته کولو حکم وکړ. او بيا د کوپا د مخبرانو په لارښوونه هغې لورې ته روان شول چېرې چې حاجې خان بيتنې او شجاعت خان پړاو کړې و.

شپه په ډيره منډه تنبتيده، حاجې خان بيتنې او شجاعت خان د ملو خان تعقيب پری ايښې او اوهملته يې دخپلو لښکرو سره پړاو کړې و، کله چې د لښکر يوشمير مخبرانو هغوې ته خبر ورکړ چې د راجپوتانه د راجه مالديو دسپه سالار کوپا د پورن مل د لښکرو د قومندان پرتاب سره يو ځای پرې د شپې د حملې له پاره را روان دي، نو د خبرد اوريدو سره سم حاجې خان بيتنې او شجاعت خان دواړه سمدستي متحرک شول او ددې شبخون د مقابلې له پاره يې ځانونه تيار کړل.

حاجې خان بيتنې او شجاعت خان تر اوسه پورې په خپلو تياريو کې مصروف و چې کوپا او پرتاب دخپلو لښکرو سره يو ځای دهغوې پړاو ته نژدې ور ورسيدل. بيا د شپې په تياره کې کوپا د پړاو ښې اړخ ته ولاړ هلته حاجې خان بيتنې دخپل لښکر سره پړاو کړې و. په داسې حال کې چې پرتاب چې لورې ته ولاړ او د شجاعت خان پړاو ته يې ځان ورنژدې کړ. ددې شبخون پيل مالديو د راجه سالار کوپا وکړه او د قيامت راوړونکې سمندر په څير يې د حاجې خان بيتنې په لښکرو يرغل وروست. په همدې وخت کې پرتاب هم د شجاعت خان د لښکرو سرته ور رسيدلې و. او د شجاعت خان په لښکري بدترينه حمله وکړه.

کوپا او پرتاب په داسې وخت کې په حاجې خان بيتنې او شجاعت خان باندې يرغل ورو چې هغوې ددې يرغل پر خلاف په پوره بيه په تياريو کې مصروف و. په دې اساس ددې شبخون په واسطه حاجې خان بيتنې او شجاعت خان ته پوره زیان ووروسيد. خو هغوې ډير ژر خپلې لښکرې بيرته را منظمې کړې، ددې وروسته لمړۍ حاجې خان بيتنې خپله حمله پيل کړه او کوپا د لښکر حملې يې لږ څه تم کړې، په همدې وخت کې شجاعت خان هم د پرتاب پر خلاف ځوابي حمله پيل کړې وه. د ويرانو په سيمه کې دغه جنگ په پوره توگه د حاجې خان بيتنې او شجاعت خان په خلاف روان و. ځکه چې، د يوې لورې هغوې ددې شبخون په مقابل کې پوره تياری نه و نيولې اود بله اړخه د کوپا او پرتاب د لښکرو شمير ددې دواړو د لښکرو څخه څو برابره زيات و. په دې خاطر حاجې خان بيتنې او شجاعت خان د کوپا او پرتاب په مقابل کې تم نه شول. لږه شيبه جنگ دوام وکړ او بيا حاجې خان بيتنې او شجاعت خان دواړو د کوپا او پرتاب په

لاسو ډیره بده ماتې وخوړه. او دخپلو ځانو دخوندې کولو په خاطر دخپلو هغه پاته عسکرو سره یو ځای د میدان وټنټیدل. کویا او پرتاب تر لږه وخته پورې دهغوې پسې شاته ولاړل او بیا یې د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان د پړاو په هر څه باندې ولکه وکړه. په دې توگه کویا او پرتاب دخپلو دغو عملیاتو په واسطه حالات په خپله گټه را واپړول.

کویا او پرتاب د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان د پړاو په هر شي ولکمن شوي وو، هغوې هر لاسته راغلې شي تر سترگو تیراوه. بیا کویا په خوشحالی سره پرتاب ته وویل چې:

پرتابه! هغه څه چې مونږ د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان د پړاو څخه تر لاسه کول دهغه زیات مونږ ته تر لاسه شوي دي. ډیر زیات د خوراک خنډاک سامان، د حرب ډیر زیات وسایل او... ددې ترڅنګ مونږ هغوې دواړه بلکل لوڅ کړي دي او دهغوې لښکر مو له منځه وړې دي. زما په آند چې اوس به هغوې دلته په مالوه کې د اوسیدو جرئت ونه کړي. پرتاب ورڅخه وپوښتل چې: کویا! ته څه فکر کوئ چې اوس باید مونږ څه وکړو؟

کویا ورته وویل چې! گوره پرتابه! اوس خو زموږ په وړاندې بل کوم ځواک نه شته چې مونږ ورسره و جنگیږو. د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان نه وروسته اوس درې ستر ځواکونه زموږ تر مخه دي چې مونږ راجپوتانو ته خطرناکه ثابتیدای شي. یو د شیر شاه سوري، بل د شیر شاه سوري د اعلي سالار خواص خان اودریم د هیبت خان نیازي ځواک دي. شیر شاه سوري همدا اوس د راجپوتانه په پول کې پروت دي او دهغه سپه سالار د راجه بیر بهان د ټکولو پسې تللي دي، تر هغې چې خواص خان د شیر شاه سوري سره نه وي یو ځای شوې شیر شاه سوري به په راجپوتانه باندې یرغل ونه کړي خو تر هغې چې د هیبت خان نیازي پورې اړه لري هغه اوس په پنجاب کې مصروف دي غواړي په پنجاب باندې خپله ولکه کلکه کړي او بیا د سیند سیمې هم د شیر شاه سوري د سلطنت برخې وگرځوي.

گوره پرتابه! مونږ باید اوس یواځې او یواځې په شیر شاه سوري سترګې ور کلکې کړو او هغه د څارنې لاندې ونیسو، زما په آند چې مونږ باید د اتول شیان راټول کړو او ستاسې د مرکز رای سین په لور یې یوسو، د خوراک او حرب کوم وسایل او ذخایر چې مونږ تر لاسه کړي دی هغه به ټول تاسې ته تسلیم کړو، زه دخپله ځانه سره راجپوتانه ته هیڅ هم نه وړم. ځکه هلته مونږ سره خوراکې توکې او حربي سامان زموږ د اړیتاو څخه ډیر پروت دي او د هغې په واسطه مونږ ددې وړتیا لرو چې تر څو کالو پورې د حمله کونکو سره مقابله وکړو. پرتاب سمدستي دهغه خبره ور پرې کړه او ورته یې وویل:

کویا! دا خوستا ډیره مهربانې ده چې ته زموږ په اړه داسې فکر کوي. کویا ورته سمدستي وویل:

گوره پرتابه! زه پرتا باندې احسان نه کوم، مونږ ټول راجپوتان یو، تاسې هم راجپوتان یاست. په دې اساس ستاسې مرسته او کومک زموږ نه دنده ده. گوره، تر رای سین پورې به دواړه یو ځای ولاړ شو، زه به هلته تر څه مودې پورې پاته شم او د رای سین د راجه پورن مل مننه به وکړم او بیا به د راجپوتانه په لور حرکت وکړم.

هغه حالات چې زموږ مخته راځي هغه به داسې وي چې د اپریل د راجه بیر بهان ته د ماتې ورکولو وروسته به خواص خان بیرته د شیر شاه سوري سره یو ځای کیږي، بیا به شیر شاه سوري په راجپوتانه یرغل کوي. پرتاب د کویا خبره ورغوڅه کړه او ورته یې وویل چې: کویا! که شیر شاه سوري په راجپوتانه باندې د حملې له مخه پر مونږ حمله وکړي نو بیا؟ کویا ورته په اندیښنې سره وویل چې:

گوره پرتابه ! ستا دا خبره سهې ده . ځكه ستاسو عسكري ځواك زموږ په نسبت ډير كم دي . كيدې شي چې شيرشاه سوري لمړۍ د كوچنې ځواك سره ټكر وكړي او هغوي له منځه يوسي او بيا دهغې وروسته په ستر قوت باندې د حملې له پاره ځان برابر كړي . خو پرتابه ! تاسې اندېښنه مه كوئ كه چيرې شيرشاه سوري په راجپوتانه باندې حمله وكړي نو بيا تاسې په خپل ځاي باندې خوندي اوسئ . زموږ دېسپنې له پاره هغه لورې ته مه راځئ ، ځكه موږ ددې وړتيا لرو چې په خپله د شيرشاه سوري مقابلې وكړاې شو . او هغه د راجپوتانه خڅه بېرته وځغلوو . خو كه چيرې شيرشاه سوري لمړۍ په تاسې باندې د حملې كولو تكل وكړ نو زه به د يوه لښكر سره يو ځاي ستاسې د كومك له پاره رامنډه كړم . او په هيڅ توگه به پرې نه ږدم چې شيرشاه سوري په راي سن او چندريرې باندې ولكه وكړي . كوپا غلې شو نو پرتاب يوځل بيا دلږ څه فكر وورسته وويل چې :

كوپا ! ته په رېښتونې توگه يو مهربانه او ستر شخصيت يى . كوپا ورته وويل چې : راځه چې شيان ټول راټول كړو او بيا دراي سين په لور روان و خوزېږو .

۷۰

كوپان او پرتاب دواړه دخپلو فوځونو سره يوځاي دېرياو او كاميايو په خوشحالو كې د بندياچل د غرنيو لمنو خڅه د تيرې شوې لارې په شاهراه باندې دراي سين په لور روان وو . شپه په ختميدو وه او د شرق خڅه د لمر دراختو نښې ډاگيزه شوې وې د افوقونو په تندی وينه را څرگنده شوې وه ، هرې لورې ته هر شې په څرگنده او واضحه توگه تر سترگو كيده .

كوپا او پرتاب دواړه د خپلو خپلو لښكرو سره يو ځاي په ډيره مستۍ او بې فكرۍ كې په دې لويه لاره باندې سفر كاوه ، كله چې دغه لويه لاره د غرنيو لږيو په يوې وادي كې ورننوته نو كوپا په ډيرې اندېښنې سره خپل فوځ ته د دريدو حكم وكړ ، هغه وكتل چې د كوهستان د بندياچل په دې وادي كې يوه لښكر دهغوې مخه نيولې ده . دلښكرو دتم كيدو نهو وروسته كوپا سمدستي خپل وسلوال كسان ورو ليرې ترڅو هغوې دا ډاگيزه كړي چې ددوي تر مخه ولاړ لښكر د چا دي . دكوپا د حكم سره سم دهغه څو كسان په خپلو اسونو باندې سپاره په ډيره گړندۍ توگه هغه لورې ته ورغلل . د لږ ځنډ وروسته هغه سپاره بېرته سپره مخونه راستانه شول ، هغوې ډير اندېښمنه او غمژن ښكاريدل ، كوپا ترې وپوښتل چې ايا تاسې څرگنده كړه چې په مخكې ولاړ لښكر د چا دي ؟ دكوپا په ځواب كې دهغه يوه وسلوال كس ورته وويل چې : لاره تم كونكې لښكر د شيرشاه سوري د سالار خواص خان لښكر دي .

د وسلوال ځوان دخبرې په كولو سره دكوپا حالات داسې شول لكه د مابنام په څلور لارې د بې نوره اسمان لاندې په پروت منزل كونكي باندې دغه سفر په سترگو داسې درنيزې لكه چا يى چې سترگو ته كلف وړ اچولې وي . دهغه په سترگو كې همدا سې كلفونه او تيارې تيارې را ولاړې شوې ، دهغه حال داسې وگرزید لكه يو څوك چې د جنازې د ميدان خڅه راستنيزي . كوپا تريوه وخته پورې همدا سې سرگردانه و خو بيا يى په خپل څنگ كې ولاړ پرتاب ته وكتل او ورته يى وويل چې :

گوره پرتابه ! دا د فطرت قانون دي چې دخباثت خڅه خباثت ، دنا انصافۍ خڅه نا انصافي او د جبر خڅه جبر را پيدا كېږي . كه چيرې د وندياچل د كوهستان په دې واديو كې د شيرشاه سوري سالار خواص خان پر موږ باندې د حملې كولو هڅه وكړي نو به گوري چې موږ به دهغه د حملې په مقابل كې پر هغه ددې نه هم سخته حمله وكړو او بيا په دې وادي كې هغه ته د ځان خلاصون هم شونې نه وي .

دلږه وخته پورې خاموشي خپره وه. لږ وروسته يې بيا دخپلو وسله والو ځوانانو څخه وپوښتل: تاسې څه ډول معلومه كړه چې په لاره كې ولاړ د خواص خان لښكر دې. يوه وسلوال ځواب ورکړ چې:

گوره محترم کوپا! کله چې مونږ دهغوې لورې ته ورغلو نو دهغوې څو کسو مونږه ونيولو او خپل ستر سالار خواص خان ته يې يوږو، په دې اساس مونږ وپوهيدو چې دا لښكر د خواص خان لښكر دې. مونږ هغه ته وويل چې مونږ خپلو سالارانو کوپا او پرتاب را استولي يو. تر څو مونږ وپوهيږو چې زمونږ په لاره كې ولاړ لښكر د چا دې؟ هغه زمونږ دريښتيا ويلو څخه ډيره زيات خوشحاله شو او مونږ ته يې دبیرته تللو اجازه راکړه. خو د بیرته را ستنيدو په وخت كې يې چې كومې خبرې مونږ ته كړي دي دهغې څخه دهغه خونخواری ډاگيزيږي. کوپا ترې په لږ زیدلې اواز وپوښتل چې: هغه تاسو ته څه ويلي دي؟ وسلوال ورته وويل چې:

د شیر شاه سوري دغه سالار مونږ ته وويل چې مونږ ولاړ شو او کوپا او پرتاب ته ووايو چې زما نوم خواص خان دې، زه دخپلو له پاره د خپانده تيز لمر څخه د خلاصون سيوري او د دښمنانو له پاره د يخو سيورو گرم او سوزيدونکې لمر گرځم. هغه وويل چې کوپا او پرتاب ته دا ډاگيزه کړه چې په دې کوهستاني وادي كې به دهغوې دواړه وجودونه ټوټې ټوټې کړم.

پرتاب ددې ويريډونکي خبرو په اوږدو سره په لږه راغې خو کوپا په ډيرې حوصلې سره وويل چې: خواص خان هسې چتياوات وايي. زه به په دې جنگ كې په يقيني توگه دهغه حرمونه له منځه يوسم. هغه تر اوسه پورې زما سره د ټکر کولو اندازه نه ده اخستې. زما نوم کوپا دې د شمال څخه تر جنوبه پورې او شرق څخه تر غربه پورې ټول راجپوتان زما د نامه سره ښه اشنا دي. ټول پوهيږي چې کوپا ناقابل تسخير دې. تراوسه هيچا ورته ماتې نه ده ورکړې. واورئ زما ملگرو! دکوهستان د بندياچل په وادي كې به د شیر شاه سوري دغه سپه سالار په خپلو وينو كې لمبيږي او مرگ به يې په برخه كيږي.

کوپا تر يوه وخته پورې خاموشه پاته شو. او وروسته يې يو ځل بيا د خواص خان د لښكر موندونکې وسلوالو څخه وپوښتل چې: ايا ته ويلې شې چې د خواص خان سره به څومره لښكر موجود وي، او زمونږ د متحده لښكر سره به يې تناسب څه ډول وي؟ دهغه په خبره هغه وسلوالو ځوانانو په خپلو منځو كې مشوره وكړه او بيا يې ځواب كې وويل چې:

دشميرې له اړخه به مونږه په ډاډ سره د خواص خان په لښكر پورته والې ولرو. كه چيرې زمونږ لښكر د خواص خان څخه درې هومره زيات نه وي نو دوه هومره خو هرو مرو زيات دې. ددې وسلوالو ځوانانو د ځواب په اوږدو سره د کوپا حوصله را پورته شوه او په مخ يې خوبي راپيدا شوه، کوپا د حالاتو څخه ډاډمن شوې و نو په دې خاطر يې د پرتاب په لور وکتل او ورته يې وويل چې: گوره پرتابه! اوس مونږ ته په کار دې چې په دې خواص خان باندې د حملې کولو له پاره يو پلان ترتيب کړو. هغه پلان چې په دې اړه زما په ذهن كې را گرځي هغه به ستا تر مخه كيږد. كه چيرته پر هغې باندې كوم اعتراض لرې او يا په كې كومه خامي ويني نو راته يې ووايه تر څو دهغې مطابق خپل پرواگرام مخته يوسو. پرتاب په پوره غور سره د کوپا په لور وکتل. کوپا يو ځل بيا ورته يې وويل چې: گوره پرتابه! د همدې ځايه به دخپلو لښكرو د ليكو د منظمو لو څخه وروسته مونږ مخته ورځو. په كوم ځاي چې مونږ ولاړ يو د همدې ځاي شاته به د فوځ پړاو کوو. ځكه چې د شاله اړخه کوهستاني سيمه ده. په دې خاطر په پړاو باندې به د شاله اړخه د حملې کولو كوم خطر نه احساسيږي. هغه مال چې دمخه له مونږه سره دې اويا مو د حاجې خان بيتنې او شجاعت خان څخه تر لاسه كړې دي هغه به هم په همدې پړاو كې پريږدو. اوس به مونږ دواړه دخپلو فوځونو ليكې سمې کړو. او بيا به يوځاي او په متحده توگه مخته ورځو.

بیا به د خواص خان د لښکر په لور د ورتللو په وخت کې خپل پلان ته اخري شکل ورکړو. گوره پرتابه! په هغه ځای کې چې خواص خان دخپل فوځ سره یو ځای پراو کړې دې، نو ته خو وینې چې دهغې چې اړخ ته روانه کوهستانی ویا له هم شته. چې د جنوب شرق لوري ته بهیږي اوراي سین ته رسیږي. د خواص خان لښکر ته په ور رسیدو سره ته سمدستي دخپلو فوځونو سره یو ځای د هغه چې لوري ته ځان ورسوه او د خواص خان په لښکر د چپ لوري څخه حمله وکړه.

زه به دخپل لښکر سره یو ځای ښې لوري ته ولاړ شم او د خواص خان لښکر به دهغې لوري تر خپلې ضربې لاندې و نیسم. په اوسني حالت کې به مونږ د خواص خان د لښکر منځنۍ برخه بلکل له نظره وکارو. په دې توگه کله چې ته د چپ لوري اوزه هم د ښې لوري د خواص خان په لښکرو باندې حمله وکړم نو خواص خان به هم خپل لښکر په دوو برخو باندې ویشي. یوه برخه به یی زما لوري ته اوبله برخه به یی ستا لوري ته متوجه کوی. په دې توگه دهغه لښکر به په دوو برخو وویشل شی او د خواص خان توجه به هم په دوو برخو وویشل شی، نو زه هیلمن یم چې مونږ به په څو لمحو کې هغه د پښو څخه و غورزو، او کله چې هغه یو ځل زموږ تر مخه د میدان څخه و تښتي نو تر هغه وخته پورې به یی تر شا څو تر څو چې هغه او دهغه لښکر په مکمله توگه له منځه نه وي تللي.

بې له شکه چې کویا په راجپوتانو کې ډیر زیرکه، چالاکه او د فکر خاوند تصور کیده. د راجپوتانه راجه مالدیو پرې ډیر زیات باور او اعتماد کاوه. هغه یی د دشمن په مقابل کې اخري سپر گانه. خو خواص خان د کویا څخه څو څو ځله زیات د تجربو خاوند و. باران کتلې او ازمویل شوي جرنیل و. د بدو نه بد ترو حالاتو کې هم هغه خپل سینه سپر کړې او د ضرب دوهلو همت او جرئت یی کړې دې. هغه په دې پوهیده چې د دښمن لښکر په دوو برخو وویشل شوي دې، دیوه سالار کویا او د بل پرتاب دې، په دې خاطر هغه هم خپل لښکر په دوو برخو باندې ووېشه. یوه برخه یی په خپله قومنده کې واخسته اوبله یی دخپل نائب جلال خان جالو په قومندې کې ورکړه او بیا یی په ډیره بې صبری سره د کویا او پرتاب له اړخه د حملې کولو انتظار پیل کړ.

کویا او پرتاب هم د سترگو په رپ کې خپل لښکر د حملې له پاره ورمخته کړ، په دې وخت کې دخپل فوځ تر مخه ولاړ په آس سپور خواص خان خپل سرد آس تر زینه پورې تیت کړې و او په ډیره عاجزی سره یې دخپل خدای نه د بري او موفقیت له پاره دعاوې کولې.

د دعایه کلماتو دخلاصون وروسته، خواص خان خپل سر را پورته کړ، ویی کتل چې دښمن نور را نژدې شوي دې، دهغوی په کتلو سره د خواص خان ټټې و غوړیده، په خپلو لاسو کې یی توره او ډال ټینگ و نیول. بیا یی په لوړ اواز سره د تکبیر غږ وکړ، دهغه د تکبیر د غږ سره سم، دهغه په څنګ کې ولاړ جلال خان جالو هم د تکبیر غږ پورته کړ، د خواص خان او جلال خان تکبیرونه ددې خبرې نښه وه چې هغوی د دشمن د مقابلې له پاره تیار دي.

کویا او پرتاب هم د ډیرې کینې او حسد په لمبو کې دخپلو لښکرو سره رامخته شول او حمله یی پیل کړه. د حملې پیلامه پخپله کویا وکړه. هغه د جلال خان جالو په لښکرو باندې دخپل ټول توان سره را پریوت. جلال خان جالو په لمړیو کې د کویا حمله و تمبوله او بیا یی د کویا پر خلاف په ځوابی حملې لاس پورې کړ.

د کویا تر څنګ پرتاب هم د خواص خان د لښکرو پر خلاف حمله پیل کړه، په دې وخت کې خواص خان لکه د غره په څیر ثابت و درید او یواځې د پرتاب د حملې د تم کولو په اړه یی فکر کاوه.

بیا نو خواص خان هم په وحشت او دهشت کې راغې ،د دفاع څخه یی ځان وویست او د پرتاب په فوځ یی خونړۍ حملې پیل کړې ، د پرتاب لښکرو د خواص خان د حملې مقابله و نه شوه کولې ، په لږه شیبه کې پرې د جنگ میدان د محشر ډگر وگرځید او په دې ترتیب پرتاب د ماتې سره مخ شو او کویا په لور و تښتید. خواص خان دهغه تښتید د خپل ځان له پاره ډیره ښه موقع وگڼله او دهغه د لښکر تر شا ولاړ او د شا له لورې یی دهغوې لښکریو په بل پسې له منځه یووړ.

کله چې پرتاب د تښتې وروسته د کویا د لښکرو شاته ورسید په دې توگه د لښکرو د یوځای کیدو سره سم د کویا لښکرو د جلال خان جالو په لښکرو باندې فشار ورزیات کړ ، خو کله چې خواص خان د پرتاب تر شا هلته ورسید نو هغه د کویا په لښکرو کې د شا له اړخه مرگونې توپان راکیوست او دهغوې حالت یی د بدو نه بدتر و په لور یووړ.

دبله اړخه کله چې جلال خان جالو وکتل چې دهغه اعلي سلار خواص خان پرتاب او دهغه لښکر ته ډیره بدې ماتې ورکړې ده او اوس پرتاب د کویا تر څنگ راغلې دې. او دا چې اوس کویا د شا له اړخه خواص خان هم حمله کړې ده نو بیا جلال خان جالو د دفاع د حالت څخه ووت او د کویا په لښکرو یی مرگونې گذار پیل کړ ، په داسې حال کې چې د شا له اړخه خواص خان د کویا د لښکرو بیخ او بنسټ راویستلې و.

د دغې دوه اړخیزه حملې په واسطه کویا او پرتاب ډیر ټینګ نه شول او د ماتې خوړلو وروسته یی دراپسین په لویه لاره تښتې وکړه. په همدې وخت کې چې کویا او پرتاب د تښتې له پاره ځانونه چمتو کول نو حاجې خان بیتنې او شجاعت خان هم دخپلو پاته شونو لښکرو سره یوځای همدې وادی ته را ننوتل. او دهغې لورې یی په کویا او پرتاب باندې یرغل پیل کړ.

د حاجې خان بیتنې او شجاعت خان ناڅاپی راتګ خواص خان ته ډیر ستر قوت ورکړ هغه سمدستي حاجې خان بیتنې او شجاعت خان ته حکم وکړ چې هغوې دې د دښمن د پړاو نه علاوه دخپل پړاو شیان او دخپل پړاو ښځې له ځانه سره یوځای کړې او درای سین په لور دې حرکت وکړي. پخپله جالو خان او خواص خان د کویا او پرتاب تر شا ولاړل.

حاجې خان بیتنې او شجاعت خان دواړو د هر څه دمخه د کویا او پرتاب د پړاو ټول شیان سره راټول کړل ، دهغې وروسته یی د خواص خان د پړاو شیان هم راټول کړل او بیا دواړه یعنې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان د خپلو ټولو شیانو سره یوځای درای سین په لور وخوژیدل.

ددې اړخه خواص خان او جلال خان جالو په ډیره بېړه د کویا او پرتاب پسې روان وو او پر هغوې یی د شا له لورې حملې کولې او دهغوې د لښکرو شمیره یی وار په وار را کموله.

د غرنیو لږیو څخه د وتلو وروسته کویا او پرتاب په خپلو کې سره سلا وکړه ، او خپل خپل لښکریی سره جدا کړل ، پرتاب دخپل لښکر سره یوځای په ډیره گړندی توگه درای سین په لور ولاړ. په داسې حال کې چې کویا بیرته د راجپوتانه په لور د حرکت له پاره بله لاره و نیوله. په دې وخت کې خواص خان جلال الدین جالو ته د پرتاب تر شا د تللو حکم وکړ او په خپله د کویا د فوځونو تر شا ولاړ.

خواص خان تر ډیره ځایه پورې د کویا تر شا ولاړ. تاریخپوهان چې د کویا د میرانې، شجاعت، جنگې تجربو او... په اړه په لیکنو نه ستومانېږي، همغه کویا د خواص خان تر مخه لکه د گوره خر په څیر چې کوم غوښې خوړونکې حیوان مخکې کړې وي او غغلي داسې خغلیده.

خواص خان تر ډیره پورې کویا تعقیب کړ خو کله چې ورته څرگنده شوه چې کویا بې ضرره شوې دې نو بیرته درې سین په لور راستون شو، تردې وخته پورې جلال خان جالو هم د پرتاب تر شا په ډیره گړندی توگه روان و ان تردې چې پرتاب د رای سین ښارته ورسید او هلته یې ځان کلا بند کړ. خو جلال خان جالو د رای سین د ښاره لږ څه بیرون دخپل لښکر سره یوځای پړاو وکړ.

تر دې وخته پورې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان هم د پړاو د ټولو شیانو او د خواص خان د پړاو د ښځینه و سره یوځای هلته را ورسیدل. خواص خان هم را ورسید او هلته یې د رای سین څخه بیرون په غرنیو لمنو کې دخپل لښکر له پاره د خیمو یوکلې اباد کړ، کیدې شې چې هغه په رای سین د حملې کولو او په هغه ښار باندې دولکې کولو اراده درلوده.

هغه وخت چې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان دواړه هلته را ورسیدل، نو دواړه یوځای د خواص خان خدمت کې حاضر شول. په دې وخت کې جلال خان جالو هم هلته موجود وو. تر ډیره وخته پورې حاجې خان بیتنې او شجاعت خان په ډیر ستایونکې سترگو باندې د خواص خان په لور کتل. بیا شجاعت خان خواص خان ته مخ کړ او ورته یې وویل چې:

امیر خواص خان! په خدای سوگند چې هغه څه چې زه یې وایم ستا صفت او ستاینه نه ده بلکه حقیقت او ریښتیا دي. امیر! حقیقت دا دی چې ته دهغو ځوانانو څخه یې چې مونږ ستا په شخصیت باندې ویاړ کولې شو، خدای شته چې ما دا کویا او پرتاب دواړه دخپل ځان له پاره ډیر خطرناک گڼل. خو تا هغوی دواړو ته ډیره بده ماتې ورکړه او دهغوی لښکر دې ورځم کړ او دا دې ثابته کړه چې د شیرشاه سوری سالار خواص خان ناممکن ممکن گرځوي او ناقابل تسخیر تسخیروي.

شجاعت خان غوښتل نور څه هم ووايي چې خواص خان یې خوله ورپه کړه او ورته یې وویل چې: گوره شجاعت خان، زما دوسته. د داسې ستاینو اړتیا نه شته اونه زه داسې ستاینې اورم. زما وروره! هغه څه چې ما کړې هغه زما په دندو کې شامل وو. زه د دښمن په مقابل کې د سرد ورکولو په فن پوهیږم. سوگند په واحد ذات چې داځل یو کویا و چې داسې کویا گان هم راشي نو بیا به یې هم زه مری ورپرېکړم.

په ځواب کې ورته شجاعت خان او یا بیتنې هیڅ یو هم څه و نه ویل، بس په چپه خوله یې په ډیره مینه د خواص خان لورې ته کتل. بیا خواص خان جلال خان جالو او حاجې خان بیتنې او شجاعت خان درې واړو ته وویل چې، تاسې درې واړه لښکر و ته ولاړ شئ او د لښکریانو د خوراک څښاک له پاره ښه انتظام وکړئ، او هغوی ته دارام او سهولتونو له پاره ځایونه برابر کړئ، د لښکرو یوه برخه د تیارسې په حال کې وساتئ ترڅو هغوی پهره وکړي، هسې نه چې د شپې په تیاره کې پرتاب او یا دهغه کاکا درې سین څخه را ووځي او زموږ پر خلاف د شبخون هڅه وکړي، زه اوس دخپلې خیمې په لور ورځم او د خوبه مخته شیرشاه سوری ته یو قاصد استوم ترڅو د ټولو حالاتو څخه یې خبر کړي. او هو! زما خیمې ته هم ډیره ژر وځی را ولیږئ. ځکه چې زه ډیره لوړه احساسوم. د دې خبرې سره سم جلال خان جالو، حاجې خان بیتنې او شجاعت خان درې واړه د لښکر د خوراک څښاک له پاره دهغه ځایه را ووتل. خواص خان هم شیرشاه سوری ته دیوه قاصد دلیرلو له پاره یو کس را وغوښت او بیا دخپلې خیمې په لور ولاړ.

کله چې خواص خان خپلې خیمې ته ورسید نو گوري چې په خیمه کې قالینې خپرې دي او د قالینو د پاسه په توشک باندې گنگا نیمه پرته ده او دخپل کوچني زوي سره په مینه لگياده ساعت تیروي. د خواص خان دکتلو سره سم یې کوچنې په ځانگو کې واچاوه او بیا یې د خواص خان په لور رامنډه کړه او په پوره ځواک سره یې د خواص خان څخه غیږه چاپیره کړه او ورغاړې وتله. او په خپل ډیره خوږ غږ یې وویل چې:

زما حبیبه! زه تاته د راجپوتانه دراجه مالديو د سپه سالار کویا او دراي سين دراجه پورن مل د قومندان او سالار پرتاب پر خلاف د بریا مبارکي درکوم، دهغې په دې خبره خواص خان په خندا شو او ویې ویل چې گوره گنگا! په داسې شکل دمبارکۍ د راکولو اړتیا نه شته. ځکه چې زما فتحه ستا فتحه ده په دې کې ستا کړ چار هم شامل دي، ځکه چې هغه کورنۍ ماحول چې تا زما له پاره جوړ کړې دې د همغې په اساس زما کړ چار نور هم ډیر ښه شوې دي.

بیا خواص خان د گنگا څخه جدا شو او د ځانگو په لور ورغې، په دواړو گونډو کیناست، او په خندا یې خپل کوچني ته پیل وکړ، دهغه سره یې مینه وکړه، ښکل یې کړ او تر ډیره وخته پورې ورسره په خبرو کې بوخت و. بیا دوباره د کوچني څخه راپورته شو او د گنگا څنگ ته ولاړ. گنگا ورته یو ځل بیا وویل:

دا د راجپوتانه دراجه مالديو سالار چې ستا تر مخه لکه د گوره خر په خیر غغلیده نو دهغې څخه به د راجپوتانه او دهندوستانو نورو راجپوتانو ته د اراخرگنده شوي وي چې دکویا په خیر ناقابل تسخیر او شجاع انسان هم د خواص خان تر مخه هیڅ نه دي، هغوي ته به دا خبره خرگنده شوي وی چې دشیرشاه سوري اعلي سالار خواص خان سره مقابله کول د داسې سالارانو د وس کار نه دي.

د گنگا ددې خبرو په وخت کې خواص خان هغې ته کتل او خندل یې. بیا یې وویل چې:

گوره گنگا! راجپوتان به یو آڅې دا خبره نه کوی چې گويا دوي دشیرشاه سوري د اعلي سالار خواص خان تر مخه نه شي دریدې بلکه خلک به دا هم وایی چې کویا د راجه هرکشن دراج کماري (شهزادگی) گنگا میره خواص خان تر مخه ټینگ نه شو. گنگا د خواص خان ددې خبرو څخه خوند اخسته. بیا یې د خواص خان دواړه لاسونه ونيول او په قالینو باندې په خپور توشک یې له ځانه سره کیناوه، تر لږه وخته پورې میره او ښځې په خپل منع کې خبرې کولې، بیا یې خوراک راغې او دواړو په ډیره مینه خپله ډوډۍ وخوړه.

۷۸

یوه ورځ ماښام ناوخته شیرشاه سوري دخپلو زامنو او دخپل سالار برهم جیت سره یوځای، د راجپوتانې په پوله په خپل پړاو کې، په خپله خیمه کې ناست و چې دخیمې دروازې ته د کوچیانو د قبیلې سردار فدایی خان او دهغه زوي اسماعیل خان دواړه رغ غلل. فدایی خان د راتلو سره د احترام او درنښت له پاره خپل سر رانښکته کړ او ودرید او شیرشاه سوري ته یې وویل چې:

تاسې زه را بللې وم، ایا زه دننه راتلای شم. د فدایی خان او دهغه د زوي اسماعیل خان دکتلو سره سم شیرشاه سوري دخپله ځایه راپورته شو دهغه د پورته کیدو سره سم دهغه زوي او دهغه سالار هم راپورته شول، بیا شیرشاه سوري په ډیر شفقت او مینې سره فدایی خان ته وویل چې:

فداي خانہ ! رښتيا هم چې ته مارا بللې يی. خو ته بايد د پردیو په څیر په دروازه کې ونه دریږې ، سمدستي دننه راشه ځکه چې ته خو اوس په یوه ډول زمونږ د لښکر ملگرې یی. او ددې نه علاوه ستا پر ما ډیر زیات احسانات دي چې زه یی بدله نه شم درکولې.

فداي خان او دهغه زوی اسماعیل خان ډیر خوشحاله شول او څیمې ته دننه ورننوتل. شیرشاه سوری هغوی په خپل څنگ کې کینول ، بیا فداي خان وویل چې:

درونده او مهربانه شیرشاه ! ته زما دکومو احساناتو خبره کوې. ما خو له تاسره هیڅ احسان نه دي کړې بلکه برعکس ستا پر ما ډیر زیات احسانات دي، ستا سالار خواص خان خو څو ځله له ماسره کومک کړې دي، له ماسره یی بسپنه کړې ده او دابل ستر احسان دي چې زه اوس ستا په لښکر کې اوسېږم او زما د ټولې کوچیانې قبیلې مصارف هم تاسې ته در په غاړه دی. دهغه په دې خبرو شیرشاه سوری مسکې شو او ورته یی وویل:

گوره فداي خان ! زما په تابلاندي هیڅ ډول احسان نه شته. بلکه ستا پر ما بې شمیره احسانات باردی. ستا تر ټولو ستر او نه تلافی کیدونکې احسان پر ما دادي چې تا ماته خواص خان راکړې دي ، واوره فداي خان ! که ماته خواص خان نه وي تر لاسه شوې نو زه تاته په ډاډمنه توگه ویلې شم چې هغه فتوحات چې تر نن پورې مونږ ته په برخه شوې دي ، دهغه پرته په دومره زیاته شمیره بریاوې مونږ ته په دومره کمه موده کې شوني نه وي. په دې خاطر ستا له اړخه د خواص خان راکول مونږ ته تر ټولو لوی او ستر احسان دي. چې بدله یی نشم پوره کولې. فداي خان د خوشحالي نه وویل: اقا شیرشاه ! ستا وینا بلکل سهې ده ، خواص خان هغه نایابه گوهر دي چې زما سره یی ارزښت د یوه کانې په څیر و. اقا شیرشاه ! که څه هم هغه ما دخپلو اولادونو په څیر روزلې و خو بیا د گیدړو د نیولو او ښکار کولو په وخت کې چې کوم جوهر موجود و هغه په ښه توگه نه شو را برسیره کیدې ، خو ستا په لښکر کې د ورگډیدو نه وروسته هغه ثابته کړه چې هغه څومره ارزښتناکه او نه پیدا کیدونکې هیرا ده. د شیرشاه سوری په منځ باندې د خوشحالي نښې نورې هم را وځلیدې او بیا یی وویل چې:

فداي خان ستا خبره سهې ده. د جنگ په دوران کې فتح او بریا هم داسې خواص خان لټوي لکه څنگه چې قیس خپله لیلې لټوله.

څیمه کې تر لږه ځنډه پورې خاموشي خپره وه. وروسته بیا شیرشاه سوری وویل:

گوره فداي خان ! اوس په څیمه کې زما د زمانو څخه علاوه زما سالار برهم جیت هم ناست دي ، ما ته په دې خاطر را بللې یی چې ستا اوستا د قبیلې د اړتیا و په اړه ځانته معلومات تر لاسه کړم. گوره فداي خان ! خواص خان د اریل دراجه بیربهان پر خلاف هم برې تر لاسه کړې دي نو هغه سامان یی چې دهغوی څخه تر لاسه کړې دي دهغې نیمایي زه تاته او ستا قبیلې ته ورکوم ترڅو ستاسو د ژوندانه حالت را ښه شي. خو گوره فداي خان ! دا زه په تابلاندي د احسان د بارولو په خاطر نه کوم اونه دا دهغه احسان بدله ده چې د خواص خان د راکړې په اړه یی درکوم. اوس ته زما د لښکر یوه برخه یی. په دې خاطر ستاسره اعانت کول زما دنده ده.

په ځواب کې ورته فداي خان یواځې او یواځې د ممنونیت په سترگو وکتل او بیا یی ورته وویل چې: اقا دا خو ستا مهرباني ده چې ته زمونږ دومره غم خوري. شیرشاه سوری ورته یو ځل بیا وویل ، خودا ځل یی دخپل زوی عادل په لور وکتل:

عادلہ زویہ ! اوس خود ا ٲول ورونه ، برهم جيت ، فدايي خان او اسماعيل خان له ځانه سره کړه او ولاړ شه ، څومره سامان چې د اريل څخه راغلې دې دهغې نيمايي د فدايي خان قبيلې ته منتقل کړې ،

دشير شاه سوري د حکم سره سم دهغه زوي عادل ، برهم جيت ، فدايي خان او اسماعيل خان ٲول دخپلو ځايو څخه د راپورته کيدو په حال کې وو چې خيمې ته يو ساتونکې راغې ، د تعظيم له پاره يې سر بنکته کړ او بيا يې په ډير درنښت شير شاه سوري ته وويل چې : د راجه پورن مل دراپسين د مرکز څخه د خواص خان يو قاصد راغلې او غواړي له تاسره وويني . دهغه سره ستا په نامه يو ډير مهم پيغام دې ، نوکه ته يې حکم کوي زه به يې دننه را وليرم .

د قاصد د غږ سره سم شير شاه سوري سمدستي دخپله ځايه پورته شو ، دهغه سره دا نور خلک هم دخپلو ځايو څخه راپورته شول ، شير شاه سوري هغه ساتونکې ته وويل چې د خواص خان قاصد سمدستي دننه راوليږه . هغه قهرجنې شو او ورته يې وويل چې هغه مو ولې ددروازې تر شا درولې دې ؟ هغه ساتونکې بيرون ووت او د لږه ځنډه وروسته يې هغه قاصد له ځانه سره يو ځاي خيمې ته را ننويست ، شير شاه سوري هغه قاصد له ځانه سره کيناوه او ترې ويې پوښتل چې : اوس را ته ووايه چې تا زما د زوي خواص خان څخه څه ډول پيغام راوړې دې او هم دا راته ووايه چې اوس خواص خان چيرې دې او څه کوي ؟ قاصد لږ څه فکر وکړ او بيا يې شير شاه سوري ته وويل :

اقا ! تاته به دا خبره رارسيدلي وي چې په مالوه کې حاجي خان بيتنې او شجاعت خان دواړو يو ځاي د ناصر خان بغاوت او دملو خان سرکشي و ځپلې ، ملو خان ماتې وخوړه او د خاندیش په لور و تنبتيد . تاسې ته به په دې هم خبر شوي ياست چې داريل راجه بيربهان ته د ماتې د ورکولو وروسته خواص خان هم د مالوه په لور را روان و . خو مالوه ته د خواص خان د رارسيدو نه تر مخه په لاره کې يو انقلاب راپيدا شو . هغه وخت چې حاجي خان بيتنې او شجاعت خان ملو خان او ناصر خان ته ماتې ورکړه او په مالوه کې يې په يوه ځاي کې دخپلو متحده لښکرو سره يو ځاي پړاو وکړ چې پر هغوي باندې شېخوني حمله وکړل شوه . شير شاه سوري ترې په حيرانتيا سره وپوښتل چې ؟

په حاجي خان بيتنې او شجاعت خان باندې شېخون چا کړې و ؟ ځکه چې هغوي دواړو د ناصر خان او ملو خان ته د ماتې ورکولو نه وروسته هلته پړاو کړې و ، قاصد ورته په ځواب کې وويل چې :

اقا ! د راجپوتانه د راجه مالديو سالار کوپا د يوه لښکر سره يو ځاي مالوه ته تللې و ، هغه هلته خپل لښکر ته پړاو ورکړ او خپل يو نائب يې دهغه قومندان وټاکه ، او پخپله د راي سين مرکز ته د پورن مل سره د کتلو له پاره ورغې ، هغه د پورن مل سره سازش وکړ او هغه ته يې لالچ ورکړ چې په مالوه باندې ولکه وکړي او په دې توگه په خپلو ځواکونو کې ډيرښت راوړي ، پورن مل د کوپا سره اتفاق وکړ او بيا يې خپل نيمايي فوځ دخپل وراره او سپه سالار پرتاب تر قومندې لاندې دهغه سره يو ځاي راوليږه ، بيا همدغه متحده لښکر چې د کوپا او پرتاب تر گډې قومندې لاندې را يو ځاي شوي و د شجاعت او حاجي خان پر خلاف شېخون وکړ . خو دهغوي شېخون ډير وینه تويونکې و او حاجي خان بيتنې او شجاعت خان ته يې ډير تاوان ورساوه ، په دې اساس هغوي دواړو ماتې وخوړه او و تنبتيدل . کوپا او پرتاب د فاتحينو په څير په ډيره خوشحالي سره دراي سين لور ته روان وو چې په لاره کې د بندلکنه په کوهستاني سيمه کې يې خواص خان لاره ونيوله . ددواړو لښکرو تر منځه سخت جنگ و شو چې په هغه کې خواص خان کوپا او پرتاب ته سخته ماتې ورکړه

هغه وخت چې کویا او پرتاب تېښتیدل نو حاجې خان او شجاعت خان هم هلته را ورسیدل ، د ماتې خوړلو وروسته کویا د راجپوتانه په لور و تېښتید خو پرتاب دخپلو پاته شونو لښکرو سره یوځای په رای سین کې ځان کلا بند کړ . اوس خواص خان د حاجې خان ، شجاعت خان او جلال خان جالو سره یو ځای د پورن مل د مرکزي ښار څخه بیرون پړاو کړې دې او اراده لري چې رای سین ښار کلا بند کړي او بیا پرې حمله وکړي او په مالوه باندې د حملې نه مخته راجه پورن مل ته سبق ورکړي او دهغې ټولې سیمې دخپلې ولکې لاندې راوړي او بیا په راجپوتانه باندې د حملې له پاره ځان تیار کړي .

د قاصد ددې پیغام د اوریدو سره سم د شیرشاه سوری په مخ خوشحالی خپې راښکاره شوې ، په سترگو کی یی خوشحالی عجیبه شاته منظر ځلیده ، تردیره پورې خاموشه ناست و بیا یی د لږ څه فکر کولو وروسته وویل چې : خواص خانه زویه ! څنگه چې ته غواړې همغسې به وشي . لمړی به مونږ پورن مل تر پښو لاندې کړو او دهغې وروسته به د راجپوتانه په لور ور خوزیږو .

شیرشاه سوری یو ځل بیا خاموشه شو داسې څرگندیدل چې هغه د ویلو له پاره څه ښه الفاظ لټوي ، بیا یی په خیمه کې په لوړ غږ سره وویل چې : خواص خانه ! ته زما هغه زوی یی چې د زمکه په لږ زولو ، د غرونو په ټوټه ټوټه کولو ، او د اسمانه د دروازو د پرانستلو په فن باندې ښه پوهیږي .

خواص خانه ! زما د قوم ستر اتل ، د راجپوتانه د راجه مالديو سالار کویا داسې یو ستر جنگجو او نه ماتیدونکې تصور کیږي چې دهندوستان راجپوتان هغه ناقابل تسخیر گڼي . خواص خانه ! تا هغه په خپله مخه کې د تږو لیوانو په څیر وځغلاوه او ثابته دې کړه چې داسې جنگجو او ناقابل تسخیر ستا تر مخه د زمانې هسې ځک ثابت شوې دې .

تر دې ځایه دخبرو وروسته شیرشاه سوری لږ څه خاموشه شو او بیا یی دخپل زوی عادل په لور وکتل او ورته یی وویل چې : عادله زویه ! د خواص خان ددې قاصد له پاره د خوراک څښاک او د ارام کولو دځای غم وخوره . بیا ددې قاصد په لور د کتلو په وخت کې شیرشاه سوری یو ځل بیا وویل :

نن شپه ته همدلته په پړاو کې قیام وکړه ، مونږ به یوځای ددې ځایه د رای سین د مرکز په لور حرکت کوو او د خواص خان د غوښتنې په مطابق به د راجپوتانه په ځای پورن مل ته سبق ورکړو ، ددې خبرې وروسته شیرشاه سوری یو ځل بیا خپل زوی عادل ته وکتل او ورته یی وویل چې :

عادله زویه ! اوس تاسې ټول ولاړشئ ، او همدا اوس خپل زیاتې سامانونه راټول کړئ ، سبا به لښکر ددې ځایه د رای سین په لور کوچ کوي ، د شیرشاه د حکم سره سم دهغه زوی عادل ، سالار برهم جیت او د خواص خان له لورې راغلي قاصد درې واړه د خیمې څخه ووتل . بله ورځ سهار وختې شیرشاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای د راجپوتانه سرحد ته د راجه پورن مل د مرکز رای سین په لور وخوزید .

۷۲

دماخستن د لمانځه څخه لږه شیبه وروسته شیرشاه سوری د رای سین د ښاره بیرون د خواص پړاو ته ورسید . کله چې خواص خان ته د شیرشاه سوری دراتلو په اړه خبر ورکړل شو چې شیرشاه د خپل لښکر سره یو ځای دلته را رسیدلې دې نو سمدستی یی حاجې خان بیتني ، شجاعت خان او جلال خان جالو له ځانه سره یو ځای کړل او د شیرشاه سوری د ښه راغلاست له پاره د شپې په تیارو کې بیرون

راووتل. دشیپې په تیارو کې د خواص خان د لښکر د خیمو تر مخه هر ځای اورو نه بل و، مشالونه را ځوړند شوې و، شیر شاه سوری د خواص خان د کتلو سره سم د خپله آسه راکیوت، خواص خان ته ورغاړې و او هغه یې په تندې باندې ښکل کړ او بیایې ورته وویل چې: خواص خان زویه تا هغه جنگ گټلې دې، تا هغه کار کړې دې چې د عام انسان د وسه نه و پوره. تا گویا ته ماتې ورکړې او په یوه ډول دې ناممکن ممکن و گرځاوه، خواص خان ورته په ځواب کې څه و نه ویل، بس د ممنونیت په سترگو یې شیر شاه سوری ته کتل، بیا خواص خان د شیر شاه سوري لاس و نیوه او د پړاو په لور ورسره روان شو. شیر شاه سوری خواص خان ته یو ځل بیا وویل چې:

خواص خان زویه! ته کملاوتي خپلې خیمې ته یوسه، گنگا او نیرما به د فدایی خان خیمې ته منتقل کړل شي، په همدې وخت کې فدایی خان هم را نژدې شو او د شیر شاه سوري په لور یې د کتلو په وخت کې وویل چې: اقا! زه به په دې لړ کې د خواص خان سره مرسته وکړم، شیر شاه سوري ورته یو ځل بیا وویل چې: تا سو دواړه ولاړ شئ زه به پخپله د لښکر د پړاو او دهغوې د خوراک خښاک له پاره تیار وکړم.

دهغه په دې خبره خواص خان او فدای خان دواړه یوې لورې ته شول، فدایی خان گنگا او نیرمل دواړه د خپله ځانه سره د قبیلې خیمو ته یوړې، په داسې حال کې چې خواص خان په ډیره مینه کملاوتي له ځانه سره کړه او د خپله ځانه سره یې خیمې ته یوړه. هغه یې دخپل ځان سره کینوله، ډوډۍ یې یو ځای ورسره و خوړل او بیا راووت او د شیر شاه سوري سره دراغلي لښکر له پاره یې د خوراک خښاک د تیارولو حکم وکړ.

بله ورځ شیر شاه سوري دخپلو نورو سالارانو او خواص خان سره یو ځای د رای سین د ښار په لور ولاړ. دهغوې سره په دې وخت کې دهغوې ساتونکې ډلې هم وې. هغوې لمړۍ د ښار د شاوخوا سیمې وکتلې. د رای سین ښار د اوسنۍ بهیلسه په جنوب کې څوارلس میله واټن کې او د اوسني بهوپال د ښار څخه نژدې ۲۷ میله شرق لورې کې پروت دی. نن هم ددې کلا ښې نښانې شته چې د وندهیاچل د کوهستانی لړیو د په ډیره لوړه برخه کې تر سترگو کیږي.

دا کلا او ښار د بیتواندي په لور نژدې او ه میله سیمه کې پرته ده د وندهیاچل د کوهستان په کومه لوړه کې چې دا واقع شوې وه نو دهغې لورې شمال او جنوب څخه دوه غرنۍ ویاړې د غرونو نورې لړۍ یو دبل څخه جدا کوي. په همدې خاطر د کلا ټینګښت او استحکام نور هم زیاتوي.

د رای سین د شاوخوا سیمو د جایزې د اخستلو وروسته شیر شاه سوري بیرته خپلې خیمې ته راغې او دخپلو زامنو څخه خوا یې خواص خان، او نورو سالارانو سره په رای سین د حملې کولو په جنگي پلان باندې غور پیل کړ.

که څه هم خیمې ته د راننوتلو وروسته هغه تر لږه ځنډه پورې خاموشه و خو وروسته یې بیا خپلو زامنو، او نورو سالارانو ته وویل چې: تا سو ټولو زما سره یو ځای درای سین د کلا جایزه و اخستله، اوس ووايست چې په دې ښار د حملې کولو له پاره به کوم تاکتیک استعمال کړل شي، خو واورئ، تر هغو چې زما د ذاتي رای پورې اړونده ده، هغه داده چې درای سین د کلا په مقابل کې چې کومې غرنۍ سیمې دې په هغوې باندې ولکه کول اړین دي، په دې غرونو باندې تر ټولو لمړۍ توپونه نصب کړئ، څرنگه چې د رای سین د کلا دیوالونه د غرنیو لړیو په واسطه خوندي شوې دي، نو په دې خاطر ددې کلا د سوې کولو او یا ورته د ننوتلو له پاره مونږ ته په کار دې چې د کوم لوړ ځای څخه د کلا دیوالونه تر ضربې لاندې ونیسو، په دې صورت کې به مونږ څه گټه ترلاسه کړو.

کله چې شیر شاه سوري غلې شو نو خواص خان ورته وويل چې :

درونده شیر شاه ! ستا وړانديز په خپل ځای سهي دې او مناسب هم دې . مونږ ته په کار دې چې خپله توپخانه د ښار په کوم ستر او پورته ځای کې نصب کړو ، په دې توگه مونږ څه تر لاسه کولې شو خو تر څنگ يې زه يوه بله مشوره هم درکولې شم . دهغه په دې خبره شیر شاه سوري ټکان وخور او ويی ويل چې :

خواص خانه زويه ، ته ووايه چې له تاسره څه ډول وړانديز شته . تر څو عملي کړل شي خواص خان ورته وويل چې :

شیر شاه سوري ! ته پوهېږې چې په اوسني وخت کې پورن مل په دوو ښارونو حکومت کوي ، يوی رای سین او بل يې چندريږي دې . د پاته کوچنيو کوچنيو کليو څخه نه پورن مل ته کومک رسيدې شي او نه هغوي ددې توان لري چې بسپنه ورسره وکړي ، که مونږ يواځې رای سین کلابند کړو نو هغه ته به دهغه د بل ښارگوټي چندريږي څخه په پرلپسې توگه کومک رارسېږي او په دې توگه به دا کلابندي ډيره اوږده شی ، او په پورن مل باندې به زمونږ له پاره قابو پيدا کول که ممکن وي خو ستونزمن به هم وي .

زما وړانديز دا دې چې د لښکرو يوه برخه د چندريږي په لور وليږو تر څو هغه ښار هم کلابند کړي ، نو که په دې توگه مونږ دواړه ښارونه په يوه وخت کې کلابند کړو نو بيا به ددې دواړو ښارونو څخه يوه ته هم کومک نه شی ور رسيدلې . په دې توگه به مونږ به اسانۍ سره وتوانېږو چې پورن مل تر پښو لاندې کړو .

خواص خان د لږ څه فکر کولو وروسته بيا دخبرو لړۍ پيل کړه او ويی ويل چې : د چندريږي په لور د لښکرو د ليږلو وروسته بايد مونږ خپله توپخانه په کوم ستر ځای کې نصب کړو او بيا دراي سین دکلا په بيرونی ديوالونو باندې گوله باري وکړو ، ددې کار له پاره بايد مونږ خپل پاته لښکر هم په درې برخو باندې وویشو ، يوه برخه يې د کوهستان لړۍ په لور ځايو باندې او پاته دوه برخې د ښار د ديوالو دهغو برخو سره نژدې پټ کينۍ کومه برخه چې زمونږ د توپخانې د ضربې لاندې راځي

د ښار په ديوالونه به په پرلپسې توگه د توپ گولۍ ورېږي ، کله چې د ښار کوم ديوال را پريوځي او يا پر هغې کې کوم سوري راپيدا شي او بيا د ښار فوځونه دهغې د بيا رغولو له پاره رامخته کيږي نو په سنگرو کې ناست دواړه ډلې لښکري به پر هغوي حمله کوي ، هغوي به له منځه وړي او په دې توگه به د ښار دننه د ننوتلو له پاره لاره همواره شي ، ځکه چې ما اوريدلي دي چې دراي سین د کلا ديوالونه دوه پوره لري .

کله چې خواص خان غلې شو نو شیر شاه سوري ورته وويل چې : خواص خانه ! کوم وړانديز چې تا وکړ په خداي سوگند چې زما په زړه کې هم همدا سې تيريدل ، ماته خو ددې نه غوره اوبنه بل وړانديز نه تر سترگو کيږي . اوس به همدغې ستا وړانديز او پلان ته اخري شکل ورکړو ، واورئ ! چې زه به دلږې شيبی وروسته لښکر په څلورو برخو وویشم . يوه برخه به زما زوي جلال خان له ځانه سره يو سې او د چندريږي ښار به کلابند کړي تر څنگ به يې جلال خان جالو هم دهغه سره دهغه د نائب په څير ولاړ شي . دوي دواړه به د چندريږي د کلابندۍ او دهغې د فتحې کولو هڅې وکړي ، د لښکر پاته درې واړه برخو څخه به يوه يې د خواص خان تر قومندې لاندې ، او حاجې خان بيتني به يې نائب وي ، د لښکرو دريمه برخه به زما د زوي عادل تر قومندې لاندې وي او شجاعت خان به يې نائب وي او اخري برخه به يې له ماسره ځي چې برهم جيت به مې معاونت کوی . خواص خان او عادل خان دواړه به دخپلو لښکرو سره دکلا د ديوالونو خوا ته په

همغه ځايو کې سنگرونه نيسي چيرې چې مونږ گوله باري کوو. زه به دخپل لښکر سره يوځای د توپخانې څارنه کوم او د ښار د ديوالونو په هغو برخو به گولۍ وروم چې خواص خان او عادل خان ورسره نژدې سنگرونه نيولې دي.

ددې خبرې سره سم شيرشاه سوری دخپلو جنرالانو دا غونډه پاې ته ورسوله ، بيا د شيرشاه سوری زوې جلال خان دخپلې برخې دلښکر سره يوځای د چندريزي په لور وخوږيد. جلال خان جالو ورسره د ناټې په څير ولاړ.

پاته لښکر خپله توپخانه دراي سين سره نژدې يوه لوړ ځای ته وڅيژوله او شيرشاه سوری يې تر څنگ پړاو وکړ. خواص خان او عادل خان هم د ښار د ديوالونو هغه برخې ته ولاړ کومې چې د گوليو وروولو له پاره په نښه شوې وې.

۷۳

دراي سين راجه پورن مل دخپلې لور پاروتي او دخپل سالار او وراره پرتاب سره يوځای د رای سين دکلا په يوه لوړ برج ولاړ او په خپل مخکې يې په يوه لوړ غرد شيرشاه سوری د توپخانې د نصبولو څارنه کوله. په همدې وخت کې دهغه يو جاسوس په ډيره منډه ځان ورورساوه ، دهغه دراتلو سره سم پورن مل هغه لورې ته متوجه شو او غوښتل يې څه ترې وپوښتي چې هغه مخبر ورته وويل :

مه اراجہ ! ما تاته د شيرشاه سوری دلښکر په اړوند ډير مهم خبرونه راوړي دي ، هغه دهغه مخامخ کوهستاني لړۍ په سرباندي خپله توپخانه نصب کړې ده. او پخپله هم دخپل لښکر د يوې برخې سره همتله رسيدلې دي ، اوس د شيرشاه سوري د جنگ پلان دادې چې : هغه به دهغه ځايه د ښار بيروني ديوالونه تر ضربې لاندې نيسي او د ديوالونو د له منځه وړلو هڅې به کوي ، هغوي هغه ځای د مخه په نښه کړي دي. د همدې ديوال شاوخوا کې د شيرشاه سوری سالار خواص خان او دهغه زوې عادل خان پټ سنگرونه نيولي دي ، دهغوي آند دادې چې کله گوله باري پيل شي او د رای سين د ديوال دا برخه له منځه ولاړه شي نو بيا به د شيرشاه سوری سالار خواص خان او دهغه زوې عادل د دوو مختلفو سيمو څخه دکلا دغه راپريوتې ديوال څخه را ننوځي او دوه کاره به کوي ، لمړۍ دا چې هغوي به د ديوال ددې برخې د بيا جوړولو کار نه پرېږدي چې ترسره شي او دهغې په بيا جوړونکو به حمله کوي ، تر څنگ به يې هغوي د ښار د ديوالونو هغه ډيره نازکه برخه هم ويني ترڅو دهغې لارې شيرشاه را ننوځي.

تر دې ځايه دخبرو وروسته هغه مخبر خاموشه شو خو وروسته يې يوځل بيا په خبرو پيل وکړ: مه اراجہ ! ددې نه اخوا يوبل مهم خبر دادې چې شيرشاه سوری خپل يو زوې جلال خان د چندريزي په لور دخپل لښکر سره يوځای استولې دي. شيرشاه سوری دهغوي څخه غوښتي دي چې چندريزي سوبه کړي او يا يې داسې کلک کلابند کړي چې دهغه ځايه راې سين ته کومک ونه رسېږي.

کله چې هغه جاسوس خاموشه شو نو راجه پورن مل تر يوه وخته پورې په فکر کې ډوب شو بيا يې دهغه جاسوس څخه وپوښتل چې ته خو نور څه ويل نه غواړي؟ هغه د نفې په توگه ورته خپل سره وخوځاوه. بيا پورن مل په ټيټه اواز سره وويل چې ، ته نور وتلاې شي. دهغه په دې خبره هغه جاسوس دهغه ځايه ولاړ. دهغه د تللو وروسته راجه پورن مل دخپلې لور پاروتي او خپل وراره او د قواو سالار سره په خبرو پيل وکړ.

اوس تاسو دواړه ووايست چې څه کول په کار دي؟ دهغې وروسته به زه تاسو دواړو ته خپله د جنگ نقشه وړاندې کړم. په ځواب کې پرتاب او پاروتي دواړه تر لږه وخته پورې خاموشه و او څه فکر يې کاوه. دلږ څه ځنډ وروسته يې په خپلو کې سره خبرې وکړې او بيا

پرتاب خپل کاکا پورن مل ته مخ کړ او ورته یی وویل چې : ستا دپوښتنې په اړه چې ما او پاروتي په خپلو منځوم کې مشوره وکړه، دهغې په مطابق زمونږ د دواړو اراده ده چې مونږ به خپل لښکر په درې برخو ویشو. دلښکرو یوه برخه ستا په قومنده کې اوسي او د کلا د دیوال د همدې برخې څخه چې مونږ په کې همدا اوس ولاړ یو څارنه کوي. خو دلښکر پاته دواړو برخو څخه به یی یوه زما او بله د پاروتي د قومندې لاندې وي. که چیرې دشیر شاه سوري د گوله باری څخه زمونږ د کلا د دیوالونو ته کوم زیان ورسید او مسلمانان دهغې د کومې برخې په راپرځولو باندې برې و موند نو زه او پاروتي به دواړه دخپلو لښکرو سره هڅه وکړو چې حمله راوړونکې راننوتلو ته پرې نږدو. ما پاروتي ته ویلي دی چې دشیر شاه سوري د زوې عادل خان مقابله وکړی خو هغه وایی چې هغه به دخواص خان په تمبولو او دهغه دمخنیوي له پاره کار وکړي. په دې اساس پاروتي دا وړاندیز کړې دې چې څرنگه چې خواص خان پخوا ماته او کویا ته ماتې راکړې ده نو په دې خاطر اوس به زه په خپله دهغه سره خپل قسمت ازمویم. نو که چیرې دښمن د دیوال په راپرزولو باندې بریالي شی نو مونږ دواړه به دخپلو لښکرو سره یو ځای دخواص خان او عادل خان لاره وټرو. او پرې به یی نږدو چې د دیوال د لویدلې برخې څخه دننه کلا ته را ننوځي او که را داخل هم شی نو مونږ دواړه به یی په بیرته تیل وهلو باندې بریمنده شو. خوته به هغه وخت د دیوال د پاسه په هغوې داسې غشي وروې چې هغوې د دیوال څخه د راننوتلو جوگه نه شی او نه زما او پاروتي تعقیب وکولې شي.

راجه پورن مل دخپل وراره پرتاب او دخپلې لور پاروتي د وړاندیز څخه ډیر خوشحاله شو او بیا یی په خندا کې وویل چې :

گوره پرتابه زویه ! زه ستا او دپاروتي ددې پریکړې ملاتړ کوم، همستاسو د وړاندیز له مخې به فوځ په درې برخو باندې وویشو ، تاسې دواړه دخپلو لښکرو سره یو ځای دخواص خان او عادل دمقابلې له پاره ځانونه چمتو کړئ او زه به دخپلو لښکرو سره یو ځای دهغو برجونو په سر و درېږم او دغشو ورولو په اساس به پرې نږدم چې خواص خان او عادل خان مخته راشي. ددې خبرې سره سم ، پاروتي ، پرتاب او پورن مل درې واړه د دیوال څخه رابنکته شول.

۷۴

PAKISTAN VIRTUAL LIBRARY
www.pdfbooksfree.pk

د لږ وخت وروسته دشیر شاه سوري توپخانې ، دشیر شاه په حکم د رای سین په ښار باندې گوله باري پیل کړې وه، لمړۍ څو گولې د دیوال څخه لږ څه اخوا و لگیدې. بیا کرار کرار توپچې خپله نښه سهي کړه او درای سین دښار د دیوالونو بیروني لورې یی خپل هدف وگرځاوه. که څه هم د کلا د دیوال دا برخه چې گولۍ پرې په پرلپسې توگه لگیدې د غره په څیر کلکه ولاړه وه خو دپرلپسې او نه ماتیدونکې لړۍ په زور ددې کلا د دیوال په یوه برخه کې درزونه راپیدا شول ، ان تردې چې دماښام څخه لږ څه دمخه شیر شاه سوري د رای سین د کلا د دیوال د یوې برخې په رانړولو باندې بریالي شو.

کله چې دښار د کلا د دیوال دا برخه را پریوته ، نو دپخوا څخه د جوړ شوي پلان په اساس شیر شاه سوري دگوليو وروړول بند کړل ، اوس نو دخواص خان او عادل خان کار پیل شوې و. هغوې تر اوسه هم په سنگرونو کې ناست و و. دواړه کرار کرار دخپلو سنگرونو څخه راوتل او د دیوال د راپریوتې برخې په لور و اوږده شول. لمړۍ خواص خان دهغې ورانې برخې څخه کلا ته ورننوت. دخواص خان په ورننوتلو سره یو قیامت جوړ شو.

هغه باندې دمخې له اړخه د راجه پورن مل لور پاروتي د خپل لښکر سره د سوځونکې اور په څیر حمله راوړه. په همدې وخت کې عادل خان هم د خپل لښکر سره یو ځای د همدې مات دیوال څخه ورتیر شو او کلا ته ورننوت. په عادل خان هم د پاروتي په څیر پرتاب د خپل لښکر سره یو ځای یرغل راوست.

پاروتي د نارینه و په کالیو کې وه، په دې خاطر هیچا نه پیژندله چې دا به د راجه پورن مل لور پاروتي وی. خو خواص خان د هغې حمله و تمبوله. تر څنګ یې د خپلو لښکریانو سره یو ځای د «کن فیکون» د نغمو او د تکبیر د اوازونو سره یو ځای د پاروتي په لښکرو باندې یرغل وروست او د پاروتي په لښکر کې یې داسې یو توپان جوړ کړ چې د هغوي حالت یې د بدن نه د بدتر په لور یوړ. د خواص خان په لور د کتلو سره سم د شیر شاه سوري زوي عادل خان هم د پرتاب لښکر د همداسې قهر او غضب لاندې راوست او په هغوي داسې گزارونه پیل کړل چې شین اسمان یې پرې تور وگرځاوه.

پرتاب او پاروتي تر ډیره پورې د خواص خان او عادل خان د حملو تر منځ ونه دریدل، هغوي د خپلو ځانو او د خپلو لښکرو د خوندي ساتلو په خاطر یو بل ته اشاره وکړه او وتښتیدل. کله چې خواص خان د پاروتي او عادل د پرتاب تر شا ولاړل نو د کلا د داخلي برجونو څخه پرې غشي لکه د باران په څیر را ووریدل. هلته پورن مل د خپل لښکر سره یو ځای ولاړ و. دغې غشو د خواص خان او عادل خان لښکرو ته پوره زیان واړاوه، په دې خاطر خواص خان د خپل لښکر سره یو ځای د مات دیوال د برخې څخه بیرته بیرون ولاړ، عادل خان هم د خواص په قدم ولاړ او خپل ځواکونه یې د هغه ځایه را وویستل.

پرتاب او پاروتي د خواص خان او عادل خان څخه د تښتې وروسته، کله چې د ښار د مخالف لوري د شاه پنا د دروازي څخه دننه راغلل نو هلته یې وکتل چې پورن مل ولاړ دی. په دې وخت کې پاروتي او پرتاب یو د بل سره مشوره وکړه او خپلو فوځونو یې د دیوال تر څنګ په پراخه میدان کې د پړاو کولو حکم وکړ. خو هغوي دواړو خپل اسونه را وځغلولو او د پورن مل څنګ ته راغلل. دواړه د را رسیدو سره د پورن مل مخکې ودریدل. پاروتي غوښتل خپل پلار پورن مل ته څه ووايي خو پورن مل پرې رامتځه شو او ورته یې وویل چې:

پاروتي او پرتاب! کله چې ما ستاسو د ماتې په اړه واوریدل ډیره زیات خفه شوم. ما خو هیله درلوده چې د شیر شاه سوري هغه لښکر چې دلته په سنگر کې ناست دی هغه به تاسو دواړه له دې ځایه وځغلوئ او مونږ ته به د فرصت را په برخه کړئ چې د کلا د دیوال هغه لویډلي برخه به بیرته جوړه کړو. خو ستاسو د دواړو ماتې زه د اندېښنو سره مخ کړې یم.

پلار جانه! فتحه او ناکامي دواړه خو د یو چا نه یو چا په لمن کې راپریوځي. که نن موماتي وخوره سبا به بیا بریمنده شو، دا خبرې پاروتي په ډیره مینه خپل پلار ته کولې. هغې یو ځل بیا خپل پلار پورن مل ته په وینا کې وویل:

پلار جانه! ما د شیر شاه سوري د سالار خواص خان مقابله وکړه په داسې حال کې چې پرتاب د شیر شاه د زوي عادل خان په مقابله کې ولاړ و. په دې کې شک نه شته چې د هغې دواړو د جنگ تگلاره زمونږ له پاره نوې وه. خو د دې سره بیا هم زه تاته ویلې شم چې په خپله شیر شاه او د هغې دا دواړه سالاران نه ماتې خوړونکې نه دي. مونږ باید خپلو هڅو ته دوام ورکړو او زه هیلمنه یم چې که چیرې مونږ خپلو هڅو ته همداسې دوام ورکړو او دا کلابندي اوږده کړو نو شیر شاه سوري به د کلابندي څخه په تنګ شي او د دې ځایه به د تللو په لور مجبور شي.

گوره لورجاني! ستا ژبه دې مبارکه وی، خوماته داسې څه نه تر سترگو کېږي، اوس خو شیر شاه سوري زمونږ د ښارونه کلابند کړي دي او هغه به د دې ښارونو د نیولو پرته شاته ولاړ نه شي، اویا لږ څه مخته دیو قاصد په لاسو دا خبر هم راغلې دې چې د شیر شاه سوري زوی جلال خان د خپل لښکر دیوې برخې سره زمونږ دویم ښار چندریري هم کلابند کړې دې په دې خاطر دبیرون نه مونږ ته کومک رارسیدل هم بند شوي دي. نو که چیرې دا لږې همداسې دوام وکړي نو ډیر ژبه د شیر شاه سوري زوی جلال خان چندریري په خپله ولکه کې واخلي. اوس خو شیر شاه سوري پخپله دخپلو ستر و سالارانو سره یوځای زمونږ ښار کلابند کړې دې او مونږ ته دهیڅ لوري د کومک د رارسیدو هیله نه شته. زمونږ سره یوځای د چندریري ښار و چې د کومک د راتلو هیله ترې کیده، دهغې د کلابندی وروسته خو، زما زامنو، مونږ بلکل بې یاره او مددگار په پاته شوي یو. دا خبرې پورن مل په ډیرې عاجزی اویا چارگی سره وکړي اویا غلې شو.

په دې وخت کې پرتاب او پاروتي په ډیره حیرانونکې توګه پورن مل ته کتل، بیا پرتاب د پورن مل د اندېښنو د لرې کولو له پاره څه ویل غوښتل چې پورن مل ورته په خبرو پیل وکړ.

واورئ زما بچیانو! هغه تویونه چې شیر شاه سوري د دې غره په څوکه ایښودې دي، دهغې په کومک سره یی درای سین د کلابیروني دیوالونه ورمات کړل، اوس تاسو زما د یوه خبره له ځانه سره ولیکئ چې د دې دیوال د ماتولو وروسته به شیر شاه سوري همداسې غلې کښیني. د دې دیوال د ماتولو وروسته دهغه او دهغه د ځواکونو حوصلې ډیرې سترې شوې دي، اوس به هغه په نورو دیوالونو باندې حمله کوي او په هغوی به هم په پرلپسې توګه گولئ وروړی، او دا دیوالونه ډیر وګوليو دورولو زور نه لري. رالویږي اویا چې د ښار کوم حشر نشروي هغه د وتلو څخه بیرون دي.

پلار جان! که چیرې ستا په ذهن کې همداسې اندېښنې وي نو ایا د دې اندېښنو څخه د وتلو کومه لاره دې هم په ذهن کې شته؟ پاروتي دخپل پلار دغه پوښتنه په ډیره نرمه او خوږه ژبه وکړه. پورن مل د ځواب په اړه لږ څه فکر وکړ اویا یی وویل چې:

واورئ زامنو! په دښمن باندې د سخت گذار کولو له پاره له ماسره یو وړاندیز شته. او هغه دا چې، مونږ باید د دې خبرې انتظار ونه کړو چې شیر شاه سوري به کله زمونږ د ښار په نور و دیوالو باندې ګوله باري پیلوي، زما په آند چې مونږ باید په خپل اخري تدبیر باندې عمل وکړو. او هغه دا چې: مونږ باید دخپل ټول لښکر سره یو ځای په خواص خان او عادل خان باندې حمله وکړو. که چیرې مونږ دهغوی دواړو په مقابل کې بریاوې تر لاسه کړې او هغوی ته موماتي ورکړه او د دې ځایه مو و شړل نو بیا خو به په همدې کې زمونږ ګټې را نغښتې وي. د دې وروسته به مونږ د دیوال د رالویدلې برخې په جوړیدو هم پیل وکړای شو او خپل توان او ځواک به نور هم مستحکم کړو.

خو که چیرې دخواص خان او عادل خان په مقابل کې مونږ د ناکامۍ سره مخ شو نو بیا به مونږ خپل ټول لښکر دخپلې کورنۍ سره یوځای واخلو او د بیتواندی په لور به ولاړ شو. هلته به دبیتواندي په ځنگلونو کې پناه واخلو، څرنگه چې دا ځنگلونه د کوهستانې لږیو په منځ کې پراته دي نو په دې اساس به شیر شاه سوري زمونږ سره د بیتواندي څخه اخوا د ګونډوانه په ځنگلونو کې د لاس اچولو او ټکر کولو هڅه ونه کړي.

تردي ځايه دخبرو وروسته پورن مل خاموشه شو ، دهغه په دې وړانديز باندې د تبصرې کولو دمخه پرتاب او پاروتي دواړو په خپلو منځو کې سلا مشوره وکړه ، بيا پاروتي څو قدمه مخته راغله او دخپل پلار پورن مل تر مخه ودریده اوویي ويل چې :

پلار جانۀ ! زه او پرتاب دواړه دې پاليو ته ورسيدو چې ستا په دې وړانديز باندې بايد عمل وکړل شي ، زمونږ له پاره اخري او تر ټول بڼه لاره همدا ده . خواص خان او عادل خان همدا اوس د ديوال دهغه ماتې برخې تر څنگ په سنگر کې دي . زما په فکر چې مونږ بايد ديرون څخه دهغوې تر شا پر هغوې باندې يرغل راوړو ، په دې توگه به مونږ ته څه برياوې راپه برخه شي .

د بگوان شکر دې چې تاسې دواړو زما په وړانديز باندې اتفاق وکړ . پورن مل د خوشحالي نه ورته وويل . اوړئ بچيانو ! اوس به زمونږ پلان دا وي چې مونږ به خپل ټول لښکر دوه ځايه کړو . يوه برخه به يې زما تر قومندې لاندې وي تر څنگ به يې زمونږ ټول خپلوان او کورنۍ هم زما د لښکر برخه وي . دلښکر بله برخه به ستاسو د دواړو تر قومندې لاندې وي ، تاسو دواړه به يو ځای د خواص خان پر خلاف حمله کوئ ، زه به دشير شاه سوري په زوې عادل خان باندې گذار کوم . که چيرې مونږ بريمنده شو نو زه به وپوهېږم چې تقدیر زمونږ ملگرې دې او که چيرې دناکامۍ سره مخ شو نو بيا به د پلان په مطابق دبيتواندي څخه تيرېږو او دگونډوانه ځنگلونو ته به پناه وړو . ددې سلا نه وروسته راجه پورن مل څو کسه سالاران راوبلل او دهغې وروسته يې دښار دننه ټول لښکر دهغه دروازې تر څنگ د راټوليدو حکم وکړ د کومې تر څنگ چې هغه ولاړ و . هغه پرتاب او پاروتي دواړه و ليرل او خپل ټول دوستان او کورنۍ يې دې دروازې ته را وبلل . دپورن مل په حکم پرتاب او پاروتي دهغه ځايه ولاړل ، لږه شيبه وروسته دپوره تياري کولو سره سم پورن مل خپل ټول لښکر هلته ددروازې تر څنگ راټول کړ او بيا يې په دوو برخو ووېشه .

يوه برخه پورن مل په خپله قومنده کې واخسته . اوبله برخه يې د پرتاب او پاروتي په قومنده کې په گډه توگه ورکړه . بيا د لښکر دا دواړه برخې د شهر پنا د دروازې څخه په پوره خاموشۍ سره د سمندر درياب په څير ووتلې ، هغوې په ډيره بيه دخپل منزل په لور ور روانې وې ، پرتاب او پاروتي دواړه د اور د عذاب په څير د خواص خان په لښکرو د شا له خوا ور پريوتې . دا حمله په څرگنده توگه ناڅاپي حمله وه خو لکه څنگه چې خواص خان او عادل خان پخوا هم دغه ډول ناڅاپي يرغلونه په شاتمبولۍ ونو په دې اساس دوي دواړه هم دهمدا سې حملې له پاره دمخکې نه تيار شوي و . خواص خان دخپلې برخې دلښکر سره يو ځای دپاروتي او پرتاب دلښکر په مقابل کې وجنگيد ، هغه دخپلو تيزو حملو په واسطه په ډيره گړندۍ توگه مخته ولاړ . دبله اړخه دخواص خان په څير عادل خان هم د راجه پورن مل په لښکرو باندې لکه د توپان په څير ورغلې و ، لږه شيبه سخت جنگ و شو خو دپرتاب ، پاروتي او پورن مل ځواکونه د ماتې او تباهي سره مخ شوي و . د ماتې خوړلو وروسته پاروتي او پرتاب دواړه د پورن مل په لور و تښتيدل . خو په تښتېدو تښتېدو کې يې خپل فوځونه بيرته سره را يوځای کړل او دپخواني پلان له مخې د بيتوندا له لارې گونډوانه ځنگلونو په لور يې د تښتې له پاره ځانونه تيار کړل . څو کله چې دوي د راي سين څخه ووتل او د بيتواندي په لارې باندې سر شول نو په همدې وخت کې پاروتي ، پرتاب او پورن مل درې واړو په منډو منډو باندې دغې لارې ته ځان را ورساوه ، خو هلته دهغوې بدبختي داوه چې شير شاه سوري يې دخپل توانمند لښکر سره يوځای په مخکې ولاړ و ، کيدې شې چې شير شاه سوري ، خواص خان او عادل خان ته دپورن مل د تښتې دپلان په اړه دمخه مخبرانو خبر ورکړې و . کله چې پورن مل د شير شاه سوري د لښکر مخې ته را ورسيد نو دشير شاه سوري لښکر پرې حمله وکړه ، تر دې وخته پورې خواص خان او عادل خان هم دهغوې تر شا رارسيدلي و او دپورن مل لښکر يې تر شا د ضربې لاندې نيولې و . دوي

درې واړو د پورن مل عسکريو په بل پسې ورځتم کړل، پخپله پورن مل او پرتاب دواړه په دې جنگ کې له منځه ولاړل او د پورن مل لور پاروتي ژوندۍ ونيول شوه.

هغه وخت چې پاروتي د شیر شاه سوري مخې ته راوړل شوه نو په هغه وخت کې هلته د شیر شاه سوري د زامنو څخه علاوه خواص خان او څوکسه نور سالاران هم ناست وو. په دې وخت کې خواص خان په ډیر غور سره د شهزادګۍ پاروتي په لور وکتل، هغه ډیره حسینه، او د ښه شکل او صورت خاونده وه. پاروتي ته په غور سره د کتلو وروسته خواص خان شیر شاه سوري ته په غوږ کې وویل: اقا! که اجازه راکړئ نو زه د پورن مل دلور شهزادګۍ پاروتي په اړه لږ څه ویل غواړم. شیر شاه سوري ورته په خدا شو او ورته یی وویل چې ووايه ته څه ویل غواړې؟ په دې لړ کې تاته له ما څخه د اجازې د غوښتلو اړتیا نه شته. پرته له اجازې هر څه چې ویل غواړې ویی وایه.

زما درونده شیر شاه! زه ددې پاروتي په اړه یوه پریکړه کوم. زه هیله لرم چې ته به زما د پریکړې سره اتفاق وکړې. خواص خان دا خبره شیر شاه سوري ته په ډیر غور د کتلو په وخت کې وکړه. کله یی چې شیر شاه سوري غلې وکوت نو ویی ویل چې:

زه غواړم چې دا پاروتي دخپل مهربان فدا یی خان کوچیانې قبیلې ته وسپارم او هغه یی دخپل زوی اسماعیل سره واده کړي. ایا تاسې په دې لړ کې کومه نیوکه لرئ؟

په ځواب کې ورته شیر شاه سوري په خدا شو او ورته یی وویل:

خواص خان زویه! زه پرې هیڅ اعتراض نه لرم، دغه نجلۍ چې اوس زما تر مخه ولاړه ده زه به یی همتاته وسپارم او ته پخپله پورته شه او خبرې ورسره وکړه. چې ایا دا هم غواړې چې همداسې وشي؟ زه غواړم چې هر قدم چې اخستل کېږي په هغې کې ددې پاروتي رضا او خوشحالی هم شامله وي. تر څو نوموړې دخپل ژوند پاته ورځې په خوشحالی سره تیرې کړي. ددې خبرې سره سم خواص خان راپورته شو او د پاروتي مخې ته ودرید.

پاروتي! زه د شیر شاه سوري اعلي سپه سالار خواص خان یم. گوره خورې! ما د شیر شاه سوري سره د خبرو کولو وروسته ستا په اړه یوه پریکړه کړې ده خو اوس به ددې پریکړې په اړه له تاسره هم مشوره کوم. که چیرې ته په دې پریکړې باندې خوشحاله وي نو بیا به زه پرې د عمل کولو هڅې وکړم. خو دا یاد ساته چې هیڅ پریکړه به ستا د خوشحالی او رضا پرته نه کېږي.

خواص خان ددې خبرې وروسته خاموشه شو. پاروتي په خوله څه ونه ویل خو په ډیره حیرانتیا سره یی د خواص خان په لور کتل، خواص خان ترې یو ځل بیا وپوښتل چې: گوره پاروتي خورې! ما خو کومه داسې خبره نه ده کړې چې ستا دمزاج خلاف وي؟ په دې وخت کې پاروتي په ځواب کې وویل چې: گوره خواص خان! زه ددې خبرې په اوریدو سره ډیره حیرانه او پریشان یم چې د شیر شاه سوري داسې یو سالار چې دهندوستان په زمکو کې ناقابل تسخیر ګڼل کېږي، هغه په ډیره نرمه لهجه او شفقت سره ماته د خور خطاب کوي نو په دې فکر کې ډوبه یم چې زه دا دخپل ځان له پاره یو جال وګڼم او که حقیقت یی قبول کړم.

گوره پاروتي! کله چې ما درته خور وویلې نو بیا به دې د ورور په څیر دخورولۍ حق هم ادا کوم. ته هغه فریب مه ګڼه هغه څه چې زه یی وایم په حقیقت ولاړ دي. ستا په اړه چې ما کومه پریکړه کړې ده دهغې په اړه ستا رضامندي غواړم. زما پریکړه داده پاروتي چې زه

غواړم چې تا د خپل يوه دوست او ملگري زوی ته واده کړم. په دې توگه به ته خپل پاته ژوند به خوشحاليو کې تیر کړې ، ووايه چې ته دې کار ته تياره یی ؟

د خواص خان په دې خبرو پاروتې په ژور فکر کې ډوبه شوه ، هغه خود خپل ځان له پاره د کومې بدې او سختې سزا د حکم منتظره وه . خو کله چې ورته خواص خان دا خبره وکړه نو هغه د خوشحاليو نه په کاليو کې نه ځاييده ، دهغې د شکل څخه داسې راڅرگندیده چې هغه په خپلو خيالونو کې دفتونو لوړو درجو کې الوت کوي . تر لږه وخته پورې خاموشه ناسته و بيا يی وويل چې : خواص خان ! هغه څه چې تا وويل ، که چيرې هغه له ماسره بدترينه ټوکه نه وي نو زه به درته ووايم چې زما د خوشحاليو اخري حد به نه وي چې زه د يوه داسې چا چې د زړه ورتيا او شجاعت کيسې يی په ټوله نړۍ کې خپرې وې ماته خپله خوړو وويلې خبره شاته و غور زوم . گوره خواص خان ! هغه څه چې تا وويل سهې دي نو بيا به زه ووايم چې تا دخپلې روپۍ په اساس زما د دعاگانو ، ارزوگانو او هيلو لمن د ستورو څخه ډکه کړې ده . تا زما څخه د غمونو او ښکې لرې کړې او زما ذهن دې د خوشحاليو په رڼا او نغښت

خواص خان ! هغه څه چې تا وويلې که چيرې هغه زما د قتل او وژلو د حکم څخه دمخه زما سره مذاقې نه وي نو د ژوند د تيروولو له پاره چې هره لايحه زما مخې ته راشی نو زه به هغه په خوشحالي سره ومنم . د پاروتې د ځواب په اوریدو سره خواص خان خوشحاله شو . خپل يو عسکر ته يی اشاره وکړه ، خواص خان ورته وويل چې : په منډه ولاړ شه او فدايی خان او دهغه زوی اسماعيل خان تر دې ځايه راوړسوه . هغه عسکر په يوه منډه هغه لورې ته لاړ او لږه شيبه وروسته يی فدايی خان او اسماعيل خان دواړه هلته راوړسول . هغوی دواړه د خواص خان تر څنگ کيناستل . خواص خان هغوی ته په کتلو سره وويل چې . زما درونده فدايی خان او زما درونده وروره اسماعيل خان ! دې پيغلې ته ووينئ ، نوموړې د راجه پورن مل لور شهزادگۍ پاروتې ده . ما هغې ته د خور غږ کړې دې ، گوره اسماعيله وروره ! ما هغه ستا له پاره خوښه کړې ده . ايا ته زما د دې پريکړې سره موافق یی ؟ اسماعيل په ډير ممنونيت سره خواص خان ته وکتل .

خواص خان وروره ! زه خو ستا د هيڅ پريکړې در دولو صلاحيت او وړتيا نه لرم . که چيرې تا شهزادگۍ پاروتې زما د ژوند د ملگري په څير زما له پاره انتخاب کړي وی نو زه به داسې وگڼم چې تا زما لمن د دنيا د ټولو خوشحاليو څخه ډکه کړې ده . د اسماعيل له اړخه د ډاډ وروسته خواص خان د پاروتې په لور وکتل او ورته يی وويل :

پاروتې ! دا فدايی خان زما ډير محترم او زما ډير زيات دوست دې . اودا دهغه زوی دې . اسماعيل خان نوميرې زه غواړم ته له همدې سره واده وکړې ، ايا ته په دې اړه کوم اعتراض لري ؟ د پاروتې څټ ښکته شو او ويی ويل چې نه . ماته هيڅ اعتراض نه شته . د پاروتې د ځواب په اوریدو سره خواص خان ډير خوشحاله شو او بيا يی په همدې ورځ د شير شاه سوری سره د سلا مشورې وروسته پاروتې د اسماعيل سره واده کړه . (يو شمير تاريخ پوهان ليکي چې هغه دراي سين دراجه لور شهزادگۍ د کوچيانو د قبيلې د مشر په واک کې ورکړې وه) .

راجه پورن مل ته د ماتې ورکولو او په راي سين باندې د ولکې کولو وروسته ، شير شاه سوری هملته په راي سين کې قيام وکړ . د همدې قيام په وخت کې د چندريرې څخه قاصد راغې او شير شاه سوری ته يی دا خبر ورکړ چې دهغه زوی جلال خان په چندريري باندې ولکه کړې ده ، د دې خبر په اوریدو سره د شير شاه سوري خوشحالی څو هومره زياتې شوې .

خواص خان په گړندی توگه خپلې خیمې ته ور ننوت ، په خیمې کې کملاوتي د خدا او خوشحالیو نه ډکه راپورته شوه او د خواص خان په لوری ورموندې کړې ، هغه یی په غیږ کې و نیوه او بیا یی د خیمې منځنۍ برخې ته د کیتاستو له پاره له ځانه سره یوږ بیا یی په ډیره حیرانتیا سره ترې و پوښتل چې :

ما ستا دراتلو تر مخه دخپلې خور گنگا په اړه فکر کاوه ، تا ته خو دهغې دخیرخیریت په اړه د رهناس څخه کوم خبر نه دې راغلې ، زه دهغې اودهغې د کوچنی دکتلو له پاره ډیره بې قراره یم . په دې وخت کې خواص خان په ډیره عجیبه توگه د کملاوتي په لور وکتل او بیا یی په مړاوي شاته اواز سره وویل چې : گوره کملاوتي ! زه په خپله هم د گنگا او دهغې د کوچني په اړه اندیښمن یم ، تر اوسه پورې د دواړو د خیریت په اړه ماته کوم خبر نه دې تر لاسه شوی . بیا یو ناڅاپه خواص خان خپله خبره بدله کړه او وویي ویل :

گوره کملاوتي ! زه د بهار په لور کوچ کوم ، زه همدا اوس د شیر شاه سوری له اړخه راغلم ، هلته په بهار کې څو سرکشو ځواکونو زموږ پر خلاف په بغاوت لاس پورې کړې دي . خو دهغوې د ځپلو او له منځه وړلو له پاره شیر شاه سوری زه ټاکلې یم . نو په دې خاطر به زه دخپل لښکر سره یوځای سهار وختي له دې ځایه کوچ کوم . نو په دې خاطر زه افسوس کوم چې ته به زما دبیرته راستنیدو تر وخته پورې همدلته په لښکر کې اوسېږي . ته په دې اړه اندیښمنه کېږه مه ، ځکه زه په خپله ستا په اړه اندیښمن یم . او ډیر ژر به دبیرته راستنیدو هڅه وکړم .

دا چې ته هر وخت د باغیانو د له منځه وړلو له پاره هغه او دې لورې ته سفرونه کوي او ما له ځانه سره نه وړې ماته د ډیر تکلیف اواندیښنې وړ گرځي ، لمړۍ چې تا زه د راجپوتانه په پولو کې پریښوم او پخپله د بنگال په لور ولاړې نو هغه ورځې هم ما په ډیر تکلیف او انتظار کې تیرې کړې ، اوس ته یو ځل بیا د بهار په لور خو زېږې نو زه نه پوهیږم چې ته به کله دبیرته راستنېږې . کملاوتي دا خیرې خواص خان ته د ډیرې مینې نه ډکې لهجې سره په ډیره اندیښنه کې کولې .

گوره کملاوتي ! ته پوهیږې چې شیر شاه سوری پر ما ډیر زیات باور لري او هر کله چې کوم ځواک دهغه پر خلاف بغاوت او سرکشی کوي نو بیا هغه دا کار ماته را سپاري . نو په دې خاطر زه دهغې باور او اعتماد ته دوکه نه شم ورکولې ، او بیا شیر شاه سوری پر ما دومره احسان کړې دي چې که چیرې هغه زما مری پرې کړې او د فلاح او بهبود له پاره یی استعمال کړي نو خواص خان به ترې انکار ونه کړي . گوره کملاوتي ! زه له تاسره ژمنه کوم چې ډیر ژر به دبیرته راستنېږم . او زه هیلمن یم چې شیر شاه سوري به زما د راستنیدو پورې همدلته په رای سین کې تر هغو و اوسېږي چې په راجپوتانه کې حالات په مکمله توگه زموږ پر خلاف نه وي گرځیدلي . کله چې زه د بهار څخه دبیرته راستون شم نو بیا به متحده لښکر د راجپوتانه د راجه مالديو پر خلاف د ټکر له پاره تیار وو . گوره کملا ! ته اندیښنه مه کوه . په ژوند کې داسې حالات راځي ، بلکه د داسې بیا بیا جدا والي څخه دمپه او ښځې تر منځ مینه نوره هم زیاتېږي . خواص خان یو ځل بیا په ډیره مینه خپل ښځې کملا ته وکتل :

کله چې خواص خان په دې پوه شو چې کملاوتي دهغه په خبرو باندې تر ډیره پوره مطمئن شوي ده نو بیا دخپله ځایه راپورته شو او ور ته یی وویل :

گوره کملاوتي ! زه اوس ځم ، ترڅو خپلو لښکرو ته د تيارۍ کولو حکم ورکړم . ځکه چې سبا سهار وختي زه له دې ځايه کوچ کوم . اود کوچ له پاره چې دکومو شيانو د را ټولولو اړتيا ده هغه به پوره کړم . همداراز به يو ځل بيا دشير شاه سوري سره مشوره کوم ، کيدې شي چې پر ما نا وخته شي ، ته دماښام ډوډۍ وخوره ، نن دما سختن نه وروسته شير شاه سوري خپل ټول سالاران را غوښتي دي او هملته په خپله خيمه کې يې ورته دعوت ورکړې . نو په دې خاطر به زه هم نن ماښامي هملته دشير شاه په خيمه کې کوم . بيا دکملاوتي له اړخه دځواب داوريدو پرته خواص خان د خيمي څخه ووت . کملاوتي په خپل ځاي باندې ډاډمنه او مطمئنه کيښسته .

خواص خان د خيمي څخه دوتلو وروسته دخپل لښکر پړاو ته ورغې او هلته د فدايي خان د قبيلي په خيمو کې ورننوت . اوبيا دهغې خيمي تر مخه ودرید چې دگنگا له پاره ځانگړې شوې وه . خواص خان کرار کرار خيمي ته ورننوت ، ويې کتل چې گنگا او نيرمل دواړه د کوچنۍ سره په لوبو بوختې دي . نيرمل دخپله ځايه راپورته شوه او خواص خان ته يې مخ کړ او ويې ويل :

خواص خان ! گنگا په ډيره بې قراري سره ستا انتظار کاوه . زه ورسره کيښاتم اودهغې زړه ته مې تسلي ورکوله ، تادلته په راتلو کې لږ څه ځنډ وکړ په ځواب کې ورته خواص خان وويل چې :

نيرمل ته کينه ! هغه خبرې چې زه يې دگنگا سره کول غواړم ، زه پوهيږم چې په هغو کې ستا شتون هم اړين دي . دخواص خان دوينا سره سم نيرمل دگنگا تر څنگ بيرته کيښسته . خواص خان لمړۍ دخپل کوچنۍ سره مينه وکړه اوبيا دگنگا تر څنگ کيښاست ، گنگا تريوه وخته پورې په ډيره مينه خپل خاوند ته کتل اوبيا يې ورته وويل :

ستا کالي خيرن شوي دي او ما په خپلو لاسو تاته نور کالي جوړ کړي دي . زه غواړم چې ته لمړۍ غسل وکړې اوبيا نوي کالي واغوندي اوبيا له ماسره خبرې وکړې .

که چيرې زه دلته له تاسره نوې کالي واغوندم اوبيا کملا ته ورشم نو هغه به هرو مرو وپوښتي چې دا نوي کالي ما دکومه کړي دي ؟ نو بيا به له ماسره هيڅ ځواب نه وي ، او که چيرې زه هغې ته کوم معقول ځواب ورنه کړم نو هغه به شک وکړي . گنگا سمدستي دخواص خان خبره پرې کړه او ويې ويل :

که چيرې هغه در څخه وپوښتي نو ته ورته ويلې شې چې دراي سين دفتحي په خوشحالي کې شير شاه سوري ماته دا نوي کالي را کړي دي ، نو بيا به کملاوتي څه ډول اعتراض وکولې شي . خواص خان د فکر کولو په توگه سر ټيټه کړ .

گوره گنگا ! ستا خبره سهي ده ، زه به غسل وکړم او کالي به بدل کړم . خو لمړۍ هغه څه واوره چې زه يې درته وایم . گنگا او نيرمل دواړو هغه ته غوږ کيښود ، بيا ورته گنگا وويل چې : ډيره ښه . هغه څه چې ته وايي اوس يې ووايه .

گوره گنگا ! ما لږه شيبه مخته دشير شاه سوري سره په تفصيل سره خبرې کړي دي ، سبا سهار به زه له دې ځايه دخپل لښکر سره يو ځای دبنگال په لور روانيږم . ترڅو مهاکوی ته د بغاوت سزا ورکړم . زه به هڅه وکړم چې هغه ژوندي تر لاسه کړم ، هغه فدايي خان ته هم زيان وراړولې دي ، زه غواړم دهغه ټول ملگري له منځه يوسم ، په دې خاطر سبا سهار زما سره يو ځای دکوچ کولو له پاره تياره اوسه . فدايي خان به دخپلې ټولې قبيلې سره يو ځای له مونږ سره هغه لوري ته ځي . گنگا په تيزو سترگو خواص خان ته وکتل :

ايا په دې لړ کې دې د کملاوتي سره هم خبرې کړي دي؟ په هر صورت، هغه ته خو به دې دا ويلي واي چې هغه يواځې په لښکر کې پريږدې او ته کومې لورې ته کوچ کوي؟

گوره گنگا! دشير شاه سوری سره د تفصیلي خبرو وروسته اودلته ستا څخه لورې ته دراتلو دمخه زه کملاوتي ته ورغلی وم. ما هغې ته ويلي دي چې زه دبهار په سيمه کې دخو باغيانو دله منځه وړلو له پاره هغه لورې ته ورځم په دې خاطر به زه سبا سهار ددې ځايه دخپل فوځ سره يوځای کوچ کوم، ما هغې ته عذر کړې چې زما په نه موجوديت کې به هغه څو ورځې دلته په لښکر کې ځانته اوسيږي. اوس راته ووايه چې ته نور څه ويل غواړې؟

د خواص خان دځواب به اوریدو سره گنگا لږ څه ډاډمنه شوه، تريوه وخته پورې په فکر کې ډوبه وه اوبيا يې وويل:

زوي دې درسره اموخت اخلي، کله چې ته نه اوسي نو د دروازې لورې ته گوري. که چيرې لږه موده نوره هم همداسې حال واوسي نومعلومه نه ده چې بيا به ده ته څه پيښيږي. خواص خان په ډير غور سره دخپل زوي په لور وکتل، ريښتيا هم هغه په پرانستو سترگو دخپل پلار مخ ته کتل، خواص خان مخته ورغې اودخپل زوي سره يې د زړه داخلاصه مينه وکړه اوبيا يې وويل: واوړه گنگا! دا حالت به ډير ژر پای ته ورسيږي، ته گوره چې زما اوستا په ژوند کې يو شين انقلاب را روان دي. اودا انقلاب به زما د بنگال څخه د راستنيدو وروسته را مخته کيږي. واوړه گنگا! زه به د مابنام ډوډۍ همدلته له تاسې سره خورم. او تر ډيره به همدلته واوسم. د خواص خان ددې خبرو څخه گنگا ډيره زياته خوشحاله شوه، دخپله ځايه راپورته شوه اود خواص خان گندلې کالۍ يې ورته ورکړه، د خواص خان دپورته کولو له پاره يې هغه له لاسه ونيوه، بيا دهغې خور اواز د خواص خان په غوږونو کې انگازه شو.

ته خور راپورته شه، هلته په غسل خانې کې مې ستا له پاره اوبه جوړې کړي دي، غسل وکړه بيا دانوي کالۍ واغونډه، بيا زما څنگ ته راشه او راسره کينه. خواص خان په پټه خوله پورته شو، گنگا ورسره يوځای غسل خانې ته ولاړه، خواص خان له ځانه سره نوې لباس راواخست او غسل ځای ته ورننوت. ځان يې پريمنځه او نوي کالۍ يې واغوستل بيرون راووت او گمنځه يې راواخسته، ويښتان يې پرې گمنځ کړل، خپل پخوانې کالۍ يې بيرته گنگا ته ورکړل، بيا راغې او دخيمې په منځنې برخه کې درې واړه کيناستل، په خپلو منځو کې يې خبرې کولې، بله ورځ خواص خان د فداي خان د قبيلې او خپل لښکر سره يوځای د

بنگال په لور کوچ وکړ. گنگا هم دخپل زوي او نيرمل سره يوځای دهغوي سره په سفر کې روانه وه.

فداي خان او خواص خان د مهاکوي د مرکز څخه لا لرې وو چې فداي خان خپل اس ورمخته کړ او خواص خان ته ورنژدې شو. په دې وخت کې جلال خان جالو هم د خواص خان تر څنگ روان وو. جلال خان جالو د خواص خان د نائب په څير دهغه په لښکر کې کار کاوه. فداي خان د خواص خان څنگ ته د رارسيدو سره سم هغه ته وويل:

خواص خانه زويه! اوس خودادي مونږ د مهاکوي سيمې او مرکز ته ورنژدې کيدونکې يو، خو اوس داسې پلان جوړول په کار دي چې مونږ به په مهاکوي باندې څه ډول حمله کوو؟ خواص خان ورته په مسکا شو او ورته يې وويل:

گوره فدایی خانه ! زما درونده دوسته ! ما هم غوښتل له تا څخه په دې اړه وپوښتم خو ښه شوه چې تا پخپله په خبرو پیل وکړ. ددې خبرې سره سم خواص خان خپله توره دتیکې را وویسته او په فضا کې یې پورته کړه ، خپل شاته لښکر یې و دراوه . دهغه د لښکر ددریدو سره سم د فدایی خان قبیلله هم تم شوه .

گوره فدایی خانه ! اوس را ته ووايه چې مونږ به تر څه وخته پورې د مهاکوي مرکز ته ور رسیږو . خواص خان ترې وپوښتل :

فدایی خان ورته وویل : گوره خواص خانه زويه ! په کومه توگه چې مونږ روان یو ، نو که همداسې ولاړ شو نو تر سبا ما سپښینه پورې به د مهاکوي مرکز ته ور رسیږو .

د فدایی خان د ځواب دا وریدو وروسته خواص خان خپل سرتیتې کړ او په فکر کې ډوب شو په دې وخت کې جلال خان جالو او فدایی خان دواړو په ډیر غور سره د خواص خان په لور کتل . خواص خان دخپله ځانه سره اخری پریکړه وکړه او بیا یې فدایی خان ته مخ کړ او ورته یې وویل :

فدایی خانه ! پر مهاکویی چې ما د حملې له پاره کوم پلان تیار کړې دې هغه په غور سره واوره . زمونږ ښی لورې ته چې کوم ځنگل دې ته به دهغې ځنگل په لور دخپلې قبیلې سره یوځای ولاړ شي ، داسیمې ما کتلي دی او زه هیلمن یم چې دا لاره به نیغه د مهاکوي مرکز ته رسیږي . په ځواب کې ورته فدایی خان وویل :

خواص خانه ! ستا خبره سهې ده . خواص خان ورته په خندا کې وویل چې : نو که زما خبره سهې وی نو فدایی خانه واوره ! څومره لښکر چې له ماسره دې هغه به زه په دوو برخو وویشم ، یوه برخه به یې له ماسره پاته شي او بله به یې د جلال خان جالو سره یوځای ولاړ شي . جلال خاه جالو به ستا د قبیلې سره یوځای اوسې ، مگر دوی به ستا د قبیلې ښې لورې ته مخکې تگ کوی .

واوره فدایی خانه ! ته به زما ددې خبرې سره هم اتفاق وکړې چې کله چې مونږ مخته ورځو نو مهاکوي به د همدې گڼو ځنگلونو دښې لورې څخه راوړي او پر مونږ به حمله کوي ، ځکه زما د اندازې او خیال په اساس دهغه مرکز په همدغې لاره چې مونږ پرې روان یو ، په همدې گڼ ځنگل کې پروت دې . فدایی خان ورته وویل چې : زويه ! ته بلکل سهې وایی .

که چیرې د احم سهې وی ، نو زه به دخپلې برخې د لښکر سره یوځای د ځنگل په چپ اړخه کې ورننوځم او په همدې ځنگل کې به ځان تری تم کړم او ستا د قبیلې تر څنګ څنګ به په پته روان اوسم . په دې توگه به زما او زما د لښکرو په اړه څوک نه پوهیږي چې زه په سنگر کې یم او ستا د قبیلې تر څنګ څنګ روان یم .

زما د لښکر بله برخه به د جلال خان جالو تر قومندې لاندې ستا د قبیلې ښې لورې ته مخته ځي ، ځکه چې مهاکوي به دښې لورې د ځنگلونو څخه حمله کوي . نو که چیرې هغه حمله وکړی نو جلال خان جالو به په ډاډ منه توگه دهغه حمله تم کړي . او ستا قبیلې ته به کوم زیان ونه رسیږي . تر دې وخته پورې به زه هم د ځنگل د چپ لورې څخه راوتلې یم او خپله حمله به مې پیل کړې وي په دې ترتیب به مونږ مهاکویی ته د تینبستي لاره بنده کړو ، زه هڅه کوم چې هغه ژوندې ونیسم .

تر دې ځایه دخبرو کولو وروسته خواص خان خاموشه شو بیا یې خپل ښې لورې ته په آس سپور جلال خان جالو ته مخ کړ او ورته یې وویل : جلال خانه وروره ! ایا ته زما ددې پلان سره موافق یی ؟ جلال خان جالو سمدستي خپل سربنکته کړ او ویی وویل : امیر خواص

خانه ! زه په مکمله توگه ستا ددې پلان سره موافق یم ، زه هیلمن یم چې مونږ به په عملې توگه دا پلې کړو . نو که چیرې ددې مهاکوي په ځای سل نور مهاکويان هم راشی نو بیا یی هم مونږ په دې ځنگلونو کې له پنبو و غورزو . دجلال خان جالو دځواب څخه خواص خان ډیر خوشحاله شو . ددې وروسته هغه خپل لښکرو په دوو برخو وویشه ، دیوې برخې سره خواص خان په خپله په چپ لورې ځنگل کې ور ننوت ، په داسې حال کې چې بله برخه دجلال خان تر قومندې لاندې د فدايي خان د قبیلې تر څنگ په ځنگله کې روان شوه . په دې توگه په هغه لویه لاره باندې فدايي خان او جلال خان دواړه دخپلو لښکرو سره روان و او خواص خان دځنگله په چپ لورې کې پټ دخپلو لښکرو سره مخته ورته .

بله ورځ ماسپښین نژدې ، هغه وخت چې خواص خان ، فدايي خان او جلال خان جالو دخپل جوړ شوي پلان په مطابق جنوب شرق لورې ته مخکې تگ کاوه چې په دې وخت کې دښې لورې دځنگله څخه مهاکوي ډیر ستر او ویریدونکې لښکر سره یوځای د تورو تیارو او د اورد سکرو تپو په څیر د فدايي خان او جلال خان په لښکرو راپریوت .

جلال خان جالو دخپلو لښکرو په مټ او فدايي خان دخپلې قبیلې د ځوانانو په مټ د مهاکویی دا یرغل تم کړ او تر ډیره پورې یی د مهاکویی د لښکرو سره سخته مقابله وکړه . کوم وخت چې جلال خان او فدايي خان د مهاکوي د لښکرو سره په ډیره وینه تویونکې جگړه کې بوخت وو ، په همدې وخت کې دځنگله دچپ لورې څخه د تورو تیارو ماتونکې خواص خان بیرون راووت . او د مهاکویی د لښکرو تر شایې پر هغوی تبا ه کونکې حمله راوسته .

د خواص خان د حملې سره سم جلال خان جالو او فداي خان هم په خپلو حملو کې ډیرښت راوست ، په دې وخت کې په مهاکویی ددې اړخو څخه حمله شوې وه . د مخې له لورې جلال خان او فدايي خان په هغې باندې وژونکې گذارونه کول او د جنوب او شرق له لورې پرې خواص خان طلسم ماتونکې حمله کړې وه . ددې حملو په واسطه د مهاکویی د لښکرو حالات ډیر خراب شوی و . په دې خاطر مهاکویی د جنگ دمیدان څخه د تینستې پرېکړه وکړه خو په هغې کې هم ورته بریاوې په لاس ورنغلې . ځکه خواص خان خپل لښکر تر ډیره پورې خپور کړې و ، جنوبی او شرقی ټولې لارې یی بندې کړې و ، بیا خواص خان د جلال خان په لور یو گړندې قاصد ور ولیږه او ورته یی حکم وکړ چې دغرب په لور د مهاکویی د تینستې لارې بندې کړې او د مهاکویی د ژوندي نیولو هڅه وکړي .

د خواص خان د حکم سره سم په شمال لورې کې فدايي خان په پرلپسې توگه په مهاکویی باندې حملې کولې په داسې حال کې چې جلال خان دخپل لښکر سره یوځای د غرب په لور ولاړ او د مهاکویی لاره یی و نیوله . اوس نو د څلورو خواو څخه د مهاکویی د لښکرو عامه وژنه پیل شوې وه ، بیا داسې یو وخت راغې چې د مهاکویی ټول لښکر له منځه تللې و . او مهاکویی د خواص خان په لاسو ژوندي نیول شوي و . ددې جنگ نه وروسته خواص خان هملته د جنگ په میدان کې د فدايي خان قبیلې او خپلو عسکرو ته د ارام کولو له پاره حکم وکړ او بیا په بل سهار په تیارو تیارو کې دراي سین په لور بیرته کوچ وکړ .

کله چې خواص خان د فدايي خان د قبیلې سره یوځای د رای سین سیمې ته را نژدې شو نو سمدستی یی خپل آس رامخته کړ او د گنگا څنگ ته راغې . گنگا په یوه ځواکمن آس سپره وه او خپل کوچني یی تر شا پورې تړلې و . د خواص خان په کتلو سره گنگا ډیره خوښه شوه ، کوچني هم په ډیر غور سره د خواص خان په لور کتل او په ډیره بې قراری سره یی دخپل پلار مینې ته انتظار ویست . کله چې

خواص خان را نزدې شو نو گنگا خپل آس کرار کړ، خواص خان ورمخته شو او د گنگا په ملا پورې تړلې کوچنې ته یی مینه ورکړه او بیا یی گنگا ته وویل چې:

گوره گنگا! ته اوس اندیښنه مه کوه، زما اوستاد جدا او سیدو لارې نورې پای ته ورسیدې، گنگا ورته په ډیره مینه وویل چې:

خواص خان! زما حبیبه! زه د حالاتو څخه پوره پوره خبره یم. زه پوهیږم چې هغه جداې چې زموږ د دواړو تر منځ په موقتي توگه را غلې وه هغه ډیره عارضي او ډیره ژر له منځه تلونکې ده. بیا به د تل له پاره مونږ یو ځان او دوه قالبه و اوسو. گنگا دا خبرې په پوره مینه او محبت سره کولې.

گوره گنگا! ته د څه وخت له پاره د فدایي خان په همدې قبیلې کې او سپرې. رای سین ته درسید و سره سم به زه یو ځل هلته کملاوتي ته ورشم، دهغې وروسته چې مونږ دواړو کوم پلان جوړ کړې دې دهمغې مطابق به عمل کوم.

گنگا ورته په خندا کې خپل سر را ښکته کړ، خواص خان هم پرې خوشحاله شو، بیا یی خپل آس ته لښته ورکړه او دخپل لښکر په لور ولاړ. گنگا د خواص خان د لارښوونې په مطابق هملته د فدایي خان په قبیلې کې پاته شوه.

خواص خان دخپل لښکر او د فدایي خان د قبیلې سره یوځای رای سین ته ورسید، شیرشاه سوری او دهغه سالارانو د خواص خان، جلال خان او فدایي خان ټولو د زړه د اخلاصه استقبال وکړ. بیا د شیرشاه سوری په حکم فدایي خان د شیرشاه سوری د لښکر په منځنۍ برخه کې دخپلې قبیلې سره پراو وکړ، په داسې حال کې چې خواص خان هم د گنگا او خپل زوی سره یوځای د فدایي خان د قبیلې په لور ورغلل. هغه خپل لښکر ته د شیرشاه سوري د برخې د لښکر سره یوځای د پراو کولو حکم وکړ.

۷۶

کملاوتي په خپله خیمه کې ځانته ناسته وه چې د خیمې په دروازې کې ملوک چند او منوهر داس دواړه را څرگند شول. بیرون ولاړ ساتونکې هم هغوی دواړه مننه کړل، ځکه هغه پوهیده چې دوی دواړه د کملاوتي نزدې خپلوان دي او دهغې خیمې ته کله کله راځي، کله چې هغوی خیمې ته راننوتل نو کملاوتي پورته شوه او هغوی ته یی ښه راغلاست ووايه. او بیا چې کله هغوی دواړه د کملاوتي څنگ ته ورغلل او کیناستل نو کملاوتي د احتیاط په خاطر د دروازې لورې ته وکتل او بیا یی په ډیره پټه توگه د دوی څخه وپوښتل:

ایا تاسو کوم ښه خبر راوړې دې؟

گوره مالکې! ما او منوهر داس په دې خاطر ستا خدمت ته راغلي یو چې تا ته ووايو چې په بهار کې د بغاوت د ټکولو وروسته دادي ستا میره خواص خان بیرته رای سین ته راستون شوې دې، اوس هغه دخپل پراو د عسکرو څخه لیدنه کوي، زما په آند چې تر لږه وخته پورې به هغه دلته ستا څنگ ته راشی. زه او منوهر داس په دې خاطر ستا خواته راغلو چې اوس ته مونږ ته دهغه دله منځه وړلو له پاره کومه اخري خبره وکړي. ملوک چند ورته دا خبرې په ډیره پټه توگه وکړې.

گوره ملوک چند، ستا خبره سهی ده، زما په آند چې اوس وخت را رسیدلې دې چې خواص خان له منځه یوړل شي، ووايه چې ته په دې اړه څه فکر کوي؟ کملاوتي ورته په ډیره راز سره وویل:

اوس نو منوهر داس دخپلو خيال تود خرگندولو په وخت کې وويل:

گوره مالکې! زه خو غواړم چې همدا نن شپه دخواص خان کار هم ورختم کړل شی او که نه دا معامله به نوره هم اوږده شی. او خومره چې اوږدېږي همغومره به زمونږ له پاره ستونزې را زياتېږي. کملاوتي په ډير غور سره د منوهر داس په لور وکتل او ورته يې وويل چې:

منوهر داسه او ملوکچنده. واورئ! نن به نيمه شپه تاسو دخيمې د شا ددروازې څخه دننه راشئ، هغه وخت به خواص خان په ژور خوب ويده شوې وي. دې لورې ته چې کوم ساتونکې ولاړ دي هغه به زه دگيدې ددرد په بهانه د ډاکټر پسې واستوم ترڅو ماته دهغه څخه دوايي راوړي او تر هغې چې هغه ماته د ډاکټر څخه دويي راوړي تر هغې به تاسو دخواص خان کار وختم کړي وی او دهمدې دروازې څخه به ووزئ او به تېستئ، او تر ټولو ښه خبره داده چې په کومه خيمه کې چې زه اوسېږم او په کومه کې به چې اوس خواص خان راځي او قيام به په کې کوي دلېسکر په منځ کې نه ده. بلکه يوې لورې ته ده، نو په دې خاطر به دخواص خان د وژلو وروسته مونږ ته تېښته هم دومره اسانه وي، زما په فکر چې ددې وروسته به خواص خان داخيمه دلېسکرو منځته ورمنتقلوي، خو دا خبره هم ياد ساتئ چې که چيرې همدا نن شپه هغه داخيمه دلېسکرو منځته يوړه نو بيا به تاسو نه راځئ، که چيرې داخيمه همدلته نصب وه نو تاسې د پلان په مطابق خپل کار ته دوام ورکړئ، واورئ! زما په اند چې خواص خان به اوس دې لورې ته راځي، ځکه دهغه دبرځې لېسکر به پړاو کړې وي، نو په دې خاطر تاسې د شا ددروازې څخه بيرون شئ، د کملاوتي د حکم د اوريدو سره سم منوهر داس او ملوکچند دواړه دخيمې د شا ددروازې څخه بيرون ووتل.

شپه پښه شوې وه، او خواص خان په خپله خيمه کې په ژور خوب ويده و، شپه دنيمايي څخه اوښتې وه خو کملاوتي په ډيره بې قرارۍ سره ويښه پاته وه. خو کله يې چې دخيمې د شا ددروازې څخه څه حرکت محسوس کړ نو په يوه منډه دخيمې هغه دروازې ته ورغله، ويي کتل چې ددروازې څنگ ته ملوکچند او منوهر داس ولاړ دي. کملاوتي ورته په غوږ کې وويل چې:

گورئ هغه لورې ته ساتونکې ما د ډاکټر پسې استولې دي او هغه به دلږ څه ځنډ وروسته را ستنېږي، خواص خان په دې وخت کې په خواږه خوب ويده دي، رانتوځئ چې دهغې له منځه وړلو له پاره ددې نه ښه وخت بل نه پيدا کېږي. ما ددې ځايه دتېښتې له پاره خپل ټول سامان را ټول کړې دي، اوس تاسو دننه راشئ او خواص خان ووژئ. او دهغه د وژلو وروسته بيرته په دهمدغې شا ددروازې له لورې بيرون ته ولاړ شئ.

د کملاوتي د وينا سره سم منوهر داس او ملوکچند خيمې ته را ننوتل، کملاوتي ورته لاره وښوده، دواړه يې دخيمې هغه خونې ته يوړل کومې کې چې خواص خان ويده شوې و، بيا کملاوتي په خوله څه ونه ويل خو په اشارې سره يې دخواص خان لورې وروښود، پخپله په ډيره گړندۍ توگه بلې خونې ته ولاړه.

لږه شيبه وروسته منوهر داس او ملوکچند هغه ځاي ته ورغلل چې کملاوتي په کې ولاړه وه. کملاوتي وکتل چې دهغوې په لاسو کې په وينو ککړې تورې وې. کملاوتي دا وانگيرله چې دوې دواړو خواص خان له منځه وړې دي. بيا ملوکچند کملاوتي ته وويل: گوره مالکې! مونږ خوستا په وينا دادې خواص خان له منځه يوړ، اوس ستا دکمرې تر څنگ دخواص خان لاش پروت دي کملاوتي اندېښنه خرگنده کړه. تاسې دواړه دا په وينو ککړې تورې همدلته په خيمه کې ښخې کړئ، اوراځئ چې له دې ځايه و تېستو.

د کملاوتي د وينا سره سم منوهر داس او ملوکچند خپلې تورې هملته په خیمه کې ښخې کړې او بیا درې واړه د خیمې د شا دروازې څخه ووتل او په تینسته شول.

کملاوتي لا تر اوسه د خیمې څخه څو قدمه لرې تللې نه وه چې د شاله اړخه پرې د تورې گذار وشو. داسې گذار چې توره یې ملا څخه بیرون ووتله. او کملاوتي یو ناڅاپه چغې او سوری جوړې کړې.

۷۷

کملاوتي د خوبه په برېو سره راپورته شوه، ژر ژر یې په خپله ملایې لاس وواهه. او بیا په عجیبو فکرونو کې ډوبه شوه. بیا یې خپل ځان ته وکتل او ویی ویل: زما په ملا خو چا توره نه ده را ننویستلې، ایا منوهر داس او ملوکچند به خواص خان وژلې نه وي؟ دا چې حقیقت څه دی، زه نه پوهیږم خو ما خوب کوت. بیا کملاوتي خپل سر په دواړو لاسو و نیوه او په ډیره اندیښنه کې خپل ځان ته وویل:

اها! څه ډول ظلم او تیرې وشو، ما خو داسې گنله چې منوهر داس او ملوکچند به خواص خان له منځه وړي وي، خو دا خوب د حقیقت سره هیڅ ډول تړاو نه لري. نه زما په ملا کې چا توره را ننویستې او نه هغوی دواړه د خواص خان د وژلو له پاره زما خیمې ته را ننوتې دي. دا زما ویریدونکې خوب و. کملاوتي په همدې اندیښنو کې پاته شوه ځکه چې د شپې له اړخه خواص خان د هغې تر څنگ ویده شوې و خو اوس خواص خان هلته نه موجود. د خواص خان د نه موجودیت له امله کملاوتي نوره هم اندیښمنه شوه.

کملاوتي غوښتل د خیمې په دروازه کې دولاړ ساتونکې څخه څه وپوښتي چې په همدې وخت کې څوکسه ښځې د هغې خیمې ته راتوتلې، هغوی په وسلو سمبال وې، هغوی کملاوتي و نیوله او په رسیو کې را تاوه کړه، کملاوتي د هغوی څخه بیا بیا پوښتل چې تاسې څوک یاست او ولې ما په دې رسیو کې را نغاړئ؟ ایا تاسو نه پوهیږئ چې زه د شیر شاه سوری داعلې سالار خواص خان ښځه یم؟ تاسې ولې زما سره داسې خراب سلوک کوئ، داسې څرگندیده چې د ښځې متحرکې مجسمې وي، ځکه یوې هم کملاوتي ته د هغې د پوښتنو په اړه ځواب نه ورکاوه. بس په ډیره بېړه یې کملاوتي په رسیو کې وتړله او بیا یې را ښکودله او د خیمې څخه یې بیرون وویستله.

هغوی کملاوتي یوې بلې خیمې ته یوړه، په هغه خیمه کې دوه کوچني کوچني مشالونه روښانه و، چې خیمه یې پوره پوره رڼا کړې وه. په خیمې کې یوه خالي بستره هم وه، چې کملاوتي یې پرې وروغورځوله.

بیا په تحکمانه توگه یوې ښځې کملاوتي ته وویل چې ستا اصل ځای دا دی، خو گوره کملاوتي! ددې ځایه به د تینستې هڅه نه کوي او که نه څټ به دې در پرې کړل شی. ته خپل ښې لورې ته وینه چې هلته څوک پروت دی. کملاوتي خپل ښې اړخ ته وکتل، هلته د هغې کوژده شوې د کاکا زوې مهاکوي به ځنځیرونو کې تړلې پروت و. ددې ټولو حالاتو په کتلو سره کملاوتي ډیره حیرانه دریانه وه، نه پوهیده چې څه وکړي، په دې هم نه پوهیده چې د شپې په دې تیاره کې دا انقلاب څه ډول راپیدا شو. هغې غوښتل ددې ښځو څخه پوښتنه وکړي، خو هغه ښځې د هغې د پوښتنو د ځوابولو پرته د خیمې څخه بیرون ووتلې.

۷۸

شیرشاہ سوري څو ورځې نور هم هلته تم شو او درای سین او چندریري نظم و نسق یی درست کړ او هلته یی خپل حاکمان و ټاکل او بیا دخپل لښکر سره یوځا د اګرې په لور روان شو. فدایی خان هم دخپلې قبیلې سره یوځای دهغه په لښکر کې روان و.

په اګرې کې شیرشاہ سوري په پوره ځواک سره خپل ځان د راجه مالديو پر خلاف د حملې له پاره تیاروو. بیا ددې تیارو په پایلو کې هغه اتیا زره فوځ له ځانه سره واخست او د راجه مالديو پر خلاف د جنگ له پاره هغه لورې ته ورغې. هغه د راجپوتانه په پولو کې خپل فوځ ته د پړاو کولو حکم وکړ، په دې وخت کې شیرشاہ سوري خپل ټول سالاران یوې خیمې ته راټول کړل، دا د جنگ د پلان له پاره یوه کارۍ غونډه وه چې په کې فدایی خان او زوی اسماعیل خان هم گډون درلود. کله چې ټول سالاران د شیرشاہ سوري په خیمې کې سره راټول شول نو بیا شیرشاہ سوري هغوی ته په وینا کې وویل چې:

زما دوستانو، سالارانو او زامنو! واورئ چې مونږ اوس د ماروړا د راجه مالديو پر خلاف ددې د راجپوتانه پولو ته را رسیدلې یو اودلته مو پړاو کړې دې. نو زه تاسو ته ډاګیزه کوم چې د راجه مالديو د پولو د ورننوتلو له پاره زموږ تر مخه دوه سترې لارې شته. یوه د رنتمبور څخه تر اجمیره پورې ده او بله د شیخاوتی او نارونو څخه تیرېږي او د ناګور په لور ورځي. اوس به مونږ او تاسو ټول په ګډه دا پریکړه کوو چې مونږ ددې لارو څخه کومه یوه خپله کړو ترڅو د راجه مالديو پر خلاف یو پریکنده جګړې ته ځان ورسوو. ددې تر څنګ به زه تاسو ته دا هم ډاګیزه کړم چې اوس راجه مالديو د خپلو اتیا زرو عسکرو سره یوځای د دود پور نه بیرون پړاو کړې دې. په داسې حال کې چې دهغه ډیر ښه جنرالان کویا او جیتا دواړه د شل زرو لښکر سره یوځای د دیدوانه په سیمه کې پړاو کړې دې. د مالديو په ملاتړ کې یو دریم لښکر هم شته چې هغه د راټورانو د ډلې څخه جوړ شوې دې او قومانداني یی یو جرنیل کهیم کوي، دوی د جی تارن او پیار تر منځه قیام کړې دې. اوس نو که مونږ د راجه مالديو د سلطنت د ولکې کولو له پاره ورمخته کیږو نو دا اندیښنه شته چې هسې نه چې دا ټولې لښکرې زموږ پر خلاف راټولې شی او په متحده توګه پر مونږ باندې حمله وکړي.

تر هغې چې ماته ډاګیزه شوې ده چې راجه مالديو به تر ټولو لمړی خپلو جنرالانو هر یو کویا او جیتا ته حکم کوي چې هغوی زموږ د لښکر سره مقابله پیل کړي. تر څنګ به یی خپل بل جنرال کهیم کرن ته حکم وکړي ترڅو هغه د راټورانو د لښکر سره یوځای زموږ تر شا را څرګند شي او مونږ ته د زیان د رسولو هڅه وکړي. او یا هغه وخت چې کویا او جیتا زموږ سره په جنگ کې ښکیل وي نو کهیم کرن هم د وینې تویونکي حیوان په څیر پر مونږ شېخون وکړي.

ددې حالاتو په رڼا کې، زما دوستانو! تاسې ماته په راجه مالديو باندې د حملې کولو له پاره څه سلا او مشوره راکوئ. شیرشاہ سوري ددې پوښتنې د کولو وروسته خاموشه شو او د خپلو سالارانو څخه د ځواب د غوښتلو منتظر پاته شو. تر یوه وخته پورې ټولو سالارانو په خپلو منځو کې سره مشورې وکړې او بیا خواص خان د ټولو په نمایندګۍ وویل:

زمونږ دروند اقا، شیرشاہ! د حرب د فنونو او سیاسې اړخه چې تا د کومو دوو لارو یادونه وکړه، هغه دواړه ډیرې مهمې دي، ددې نه علاوه دا چې زموږ د ډلې څخه یو هم د راجپوتانه د سیمو څخه پوره اګاهي او خبرتیا نه لري. او بیا دا چې د ماروړا د راجه مالديو عسکري توان هم له مونږ نه ډیر زیات دی. په دې حالاتو کې د راجپوتانه په صحرا کې په ورداخلیدو سره به مونږ ته ډیر احتیاط کول په کار وي او تر څنګ به یی پوره ګړندي توب ته هم اړتیا وي.

درونده شیر شاه ! لکه څنگه چې تا مخته یادونه وکړه په دې وخت کې په خپله مالديو ، دهغه جنرالان کویا او جیتا او کهیم کرن په مختلفو سیمو کې دخپلو لښکرو سره پراته دي. هغوی ددې انتظار باسي چې مونږ د صحرا دکومي لارې څخه غواړو راجپوتانه ته ور ننوځو ترڅو هغوی زمونږ تر مخ خپل ځانونه منظم کړي او متحرک شي . نو په دې خاطر که مونږ غواړو د راجپوتانه د راجه گانو پر خلاف موفقیت تر لاسه کړو نو زمونږ د حرکت څخه باید دشمن بلکل خبر نه شی . او زمونږ د جنگي پلان څخه هم خبر نه شي چې په راجپوتانه کې کوم ښار زمونږ لمرۍ هدف دي . ددې نه علاوه په راجه مالديو باندې د حملې کولو په وخت کې څه احتیاطي تدابیر هم نیول په کار دي او هغه دا چې د راجه مالديو په چار چاپیر کې نور کوچنی کوچني راجه گان هم شته ، اومونږ باید دهغوی د سیمو احترام او درنښت وکړو . او که نه هغوی به په غضب شي او مالديو تر څنگ به زمونږ پر خلاف ودریږي . اود مالديو ځواک به نور هم ځواکمن کړي .

درونده شیر شاه ! تر هغې چې ماته ډاگیزه شوې ده ، راجه مالديو او دهغه نور ټول جنرالان په دې وخت کې زمونږ څخه د اهیله لري چې مونږ به د اجمیر په لور خوزیږو . او تر ټولو دمخه به اجمیر خپل هدف ټاکو . ځکه کویا او جیتا چې په کوم ځای کې قیام کړې دي دهغې څخه داسې څرگند یري چې هغوی په دې تمه دي چې مونږ به د اجمیر په لور کوچ کوو . او څه وخت چې مونږ داسې وکړو نو کویا او جیتا به زمونږ په اړخونو باندې یرغل راوړي ، په داسې حال کې چې د مالديو بل جنرال کهیم کرن د راتورانو سره یو ځای زمونږ تر شا حمله کولې شی ، په دې اساس زما مشوره داده چې مونږ باید د ټولو تر مخه اجمیر خپل هدف ونه گرځوو . ددې تر څنگ د اجمیر کلا هم ډیره ستره او ډیره مستحکمه ده اود داسې مستحکمې کلا سوبه به زمونږ ډیر وخت خراب کړي . ددې سره یو ځای به مالديو ته کافی وخت تر لاسه شي ترڅو هغه زمونږ پر خلاف بل کوم چال وچلوي . او په دې توگه زمونږ جنگي پلان د ناکامۍ سره مخ کړي اود اهما شونې ده چې که چیرې مونږ ډیره موده هلته په اجمیر کې په جنگونو کې را ونښلو نور راجه مالديو دخپل فوځ یوه برخه جدا کړي اود هریانه له لارې د دهلي په لور ولاړ شي او په دهلي د ولکې کولو هڅه وکړي . که چیرې داسې وشو نو دا به زمونږ له پاره ډیر زیانمن ثابت شي . په دې اساس صحرا ته د ورننوتلو نه وروسته داسې احتیاط سره قدم اخستل په کار دي چې دهغې څخه راجه مالديو اودهغې نور جنرالان بلکل خبر نه شی . اونه هغوی ددې اندازه واخلي چې مونږ لمرۍ کومې لورې ته ځو اوهدف مو څه دی ؟

شیر شاه سوري د خواص خان دغه وړاندیز دومره خوښ کړ چې هغه د خیالونو په زانگو کې زنگیدونکې پاته شو . په دې خطر هغه په دې موضوع باندې د نورو خبرو کولو څخه ډډه وکړه . هغه سمدستي دغه جنگي غونډه پای ته ورسوله او خپل فوځ ته یی دکوچ کولو حکم وکړ . او په دې توگه شیر شاه سوري د راجه مالديو پر خلاف د حملې کولو له پاره د راجپوتانه دریگستان له لارې ورننوت .

دلته د سترگو تر دید پورې شگې اوشگې خپرې دي ، په دې شگو کې د سفر کولو په وخت کې داسونو سومان دننه په شگو کې ورننوځي . ددې نه علاوه د شیر شاه سوري سره چې د سامانونو او خوراکي توکو کومې ډکې گاډۍ وې هغه هم په شگو کې د سفر وړ نه وې . شیر شاه سوري ددې ستونزې دحل له پاره یوه ډیره ښه لاره خپله کړه . هغه د شگو څخه بوجۍ ډکولې او په دې توگه یی سړک جوړ کړ او بیا یی په همدې سړک باندې خپل لښکر او خوراک څښاک توکي په همدې گاډیو کې په ډیره بیړه سره مخته وړل . په صحرا کې د ورننوتلو نه مخکې شیر شاه سوري د فوځ څو ډلې له ځانه جدا کړې وې ترڅو د جنگ په دوران کې ددهلي ، اگری او نورو ښارونو څخه دهغه لښکر ته دخوراک څښاک وسایل را ورسوي .

شیرشاه سوری په داسې حال کې چې په ډیره گړندی توګه د صحرا څخه تیریده دخپل دښمن د دوکې له پاره هغه تر ټولو دمخه د بیکانیز لورې ته مخه کړه. په دې وخت کې راجه مالديو هم متحرک شو، هغه خپل پنځوس زره عسکر د تارن سیمې ته له ځانه سره راوړل ترڅنګ یې خپل اعلي سالاران کویا، جیتا او اکهیراج ته هم حکم وکړ چې هغوی درې واړه هم خپل فوځونه د دیدانه څخه د تارن په لور راوړي. ددې نه علاوه د راتورانو یو لښکر هم د جنرال کهیم کرن په مشرۍ د مالديو د کومک له پاره د تارن لورې ته روان شو.

چې تارن نومې دغه سیمه چې مالديو په کې خپل ځواکونه راټول کړي و، د جودپور څخه پنځوس میلې شرق لورې ته او د اجمیر څخه څلوېښت میلې غرب لورې ته پرته ده. مالديو خپل ټول لښکر همدلته راټول کړ ترڅو په وخت شیرشاه ته گذار ورکړي. که چیرې شیرشاه د جودپور په لور ولاړ شي نو هم به یې د ضربې لاندې ونیسي او که د اجمیر په لور ولاړ شي نو هم به یې د حملې څخه خوندي پاته نه شي. خو هغه د بیکانیز سیمه حالاتو ته پری ایښې وه.

کله چې شیرشاه سوري وکتل چې د بیکانیز لورې ته د مالديو هیڅ دفاعي ځواک نه شته. نو هغه هم بیکانیز له نظره و غورزاه او په ناڅاپي توګه را وګرزید او دجې تارن په لور ور وګرځید، مالديو هم همدلته دخپلو ټولو لښکرو سره یوځای پړاو کړې و. په دې توګه دواړه لښکرې په صحرا کې یو د بل مخ په مخ دجنگ له پاره تیارې شوې.

په کوم ځای کې چې د مالديو او شیرشاه سوري لښکرې یو بل ته مخ په مخ پریوتې وې هغه سیمه د شرق د اړخه پرته د نورو درې واړو اړخونو ته د لوني او دهغه د معاون دریابونه بهیدل. خودیځنۍ په موسم کې دا دریابونه وچیدل، په دې سیمه کې ځنګلې ګیا ه او وچې ویالې جوړې شوې دي چې د همدې په واسطه د لښکرو تر منځ کوچني کوچني جنگونه کول اسانه کار و. هغه وخت چې شیرشاه سوري دجې تارن او پیار تر منځه سیمه کې د خپل لښکر سره یوځای پړاو وکړ نو کویا، جیتا او اکهیراج چې هلته په دیدانه کې دخپلو لښکرو سره پراته وو هغوی هم دې سیمې کې دخپل اقا راجه مالديو سره یوځای شوي و. ددې نه علاوه د راتورانو قومندا کهیم کرن هم دخپلو لښکرو سره یوځای دلته رارسیدلي و.

اوس نو حالات داسې وو چې راجه مالديو او شیرشاه سوري دواړه په دغه سوزنده صحرا کې دخپلو فوځونو سره یوځای یو د بل په مقابل کې پراته وو. راجه مالديو غوښتل د جنگ پیلامه د شیرشاه له خوا وشي خو شیرشاه پخپله دجنگ دیلامې څخه اندیښنه درلوده، دبله اړخه شیرشاه سوري دجنگ پیلول نه غوښتل، ځکه هغه دجنگ هغه ډلې چې د فوځونو د کومک در سولو له پاره یې په لارو کې درولې وې دهغوی سره یې تر اوسه پورې اړیکې نه و جوړې شوې. په دې خاطر هغه د حملې کولو څخه ځان ساته.

ان تر یوې میاشتې پورې دې دواړو فوځونو یو بل ته دجنگ دپیلولو انتظار کاوه. بالاخره شیرشاه سوري دخپلو هغو کسانو سره هم اړیکې استوار کړل چې دخوراک او نورو موادو د کومکونو د رالېږلو له پاره یې په لارو کې ټاکلي وو. او بیا یې په راجه مالديو باندې د حملې کولو پریکړه وکړه.

د حملې کولو دمخه شیرشاه سوري دخپلو جنگي قومندانانو غونډه راوبلله. دا غونډه دهغه په خیمه کې وشوه، په دې خیمه کې خواص خان، جلال خان، برهم جیت او دشیر شاه سوري زامن هم راټول شوي وو. کله چې دا ټول په خیمه کې سره راټول شول نو بیا شیرشاه سوري ورته وویل چې: په دې صحرا کې دخیمې وهلو وروسته ما انتظار کاوه ترڅو د کومک رسولو دگروپونو سره خپل اړیکې

ٽينگ ڪرم، اوس دا اڀيڪي ٽينگ ڪرل شوي دي، اوس نو ددي نه زيات زه دلته په دي صحرا کي انتظار نه شم کولي. ڇڪه چي مونڇي چي په دي صحرا کي څومره ڇنڊ ڪوو همغومره زمونڇي په زيان تما ميڙي. د رسد او ڪومڪ لڙي هم قطع ڪيدي شي په داسي حال کي چي د مالديو تر شا دهغه ڀنارونه دهغه ٽولي اڀتيا وي پوره کوي، په دي اساس زه به سبا سهار وختي د جنگ نغاره وهم. اود راجه مالديو پر خلاف حملة ڪوم په دي لڙ کي تاسي ماته ڇه مشوره راکوي

ڪله چي شير شاه سوري خاموشه شو نو خواص خان ورته په ڊير غور سره وڪتل او ورته بي وويل:

درونده شير شاه! زه خواص خان په دي وخت کي يو وړانديز ڪول غواڙم، شير شاه سوري ورته په ڊيره مينه اوشفقت سره وويل: ووايه زويه! ستا آند ڇه دي؟ خواص خان ورته وويل چي زما محترمه! لکه څنگه چي ليدل ڪيږي د راجه مالديو ډلبڪرو شميره زمونڇي څخه څو واري زياته ده، زما په آند چي هغه به د جنگ نه مخته خپل ډلبڪر په څو برخو ويشي. يوه برخه به له ځانه سره پريږدي، بله به ڪوپا اودريمه به جيتا ته ورکوي او څلورمه به ڪهيراڄ ته سپاري، زما په آند چي پنځمه به جرنيل ڪهيمڪرن ته ورکوي، ددوي څخه به څو ډلي مخامخ پر مونڇي حملة کوي، او پاته نورې برخي به بي د اوخونو له لوري زمونڇي پرفوځونو باندې يرغل راوږي. ددي نه مخکي زه غواڙم چي مونڇي د راجه مالديو سره د جنگ له پاره داسي يو تدبير جوڙ ڪړو ترڅو راجه مالديو د خپل ډلبڪر ڊيره برخه له ځانه سره واخلې اوددي ځايه تللو ته مجبور شي.

د خواص خان دي وړانديز د شير شاه سوري په سترگو کي ځلا را پيدا ڪړه. هغه وويل: خواص خان زويه! دا به ڇه ډول شوني وي چي اوس چي مونڇي غواڙو جنگ پيل ڪړو نو ددي پيلامي دمخه مالديو د خپل ډلبڪر يوه برخه له ځانه يوسي اوددي ځايه ولاڙ شي. په ځواب کي ورته خواص خان په لوڙ او ازو وويل چي:

زما مشره! دا کار شوني دي. ته همدا نن عادل خان ته يو ډلبڪر ورکړه او هغه د رنتمبور په لور وليږه او دا څرگنده ڪړه چي هغه د رنتمبور له لاري غواڙي په اجمير باندې حملة وکړي. شير شاه سوري سمدستي د خواص خان خبره ورغوځه ڪړه او ويي وويل:

خواص خان زويه! د داسي ڪولو څخه به څه تر لاسه شي اود داسي ڪولو په اساس به ولي مالديو د خپل ډلبڪر يوه برخه له ځانه سره واخلې اوددي ځايه به ولاڙ شي.

زما مهربانه! ما تر اوسه پوري د خپل پلان په اڀه تاته پوره معلومات نه دي درکړي. ما دا ويل غوښتل چي عادل خان دي د رنتمبور په لور د تللو په وخت کي دا مشهوره ڪړي چي هغه په اجمير باندې حملة ڪول غواڙي. درونده شير شاه! همدا اوس د اجمير په ښار کي د راجه مالديو راني (اوما ديوي) اوسيږي، ڪله چي مالديو ته دا خبر ورسيري چي عادل خان په اجمير باندې حملة کوي نو هغه به د خپلي راني اوما ديوي د راويستلو او د اجمير د دفاع له پاره پخپله ديوي برخي ډلبڪر سره هلته ورځي. په داسي حالاتو کي به د راجه مالديو د پاته ډلبڪرو سره زمونڇي جنگ څه آسانه وي، ډبله اڀه به عادل خان چي ڪومه ڪوچني ډله عسکر له ځانه سره اخستي وي هغه به د رنتمبور څخه دمخه په ڪوم ښه ځاي کي پڙ او کوي او هلته به په سنگر کي کيني. ترڅو بل څوک پري حملة ونه ڪړي، او ڪله چي ورته خبر ورسيري چي راجه مالديو د جنگ دميدان څخه وتلي او د اجمير په لور روان دي نو هغه دي هم بيرته دلته خپل ډلبڪر ته را ستون شي.

تردې ځايه د پلان د وضاحت نه وروسته خواص خان خاموشه شو نو د شیر شاه سوري سربنکته و ، څه فکر يې کاوه ، بيا يې سر راپورته کړ مسکې مسکې و بيا يې په زوره و خنډل او په ډير شفقت سره يې خواص خان ته وکتل او بيا يې وويل :

خواص خانه ! ته په هر وخت او هر مصيبت کې زما په کار راغلې يې . اوس چې کوم پلان تا وړاندې کړ زه پوهېږم چې ددې نه به ښه او بهتر بل پلان نه وي ، که مونږ همدا سې وکړو نو په يقين سره به راجه مالديو د اجمير په لور د تينبتي منډه وکړي . گوره زويه ! زه به همدا اوس او همدا گړۍ عادل خان د يوه کوچني لښکر سره وليرم ترڅو د رنتمبور په لور ولاړ شي او دا څرگنده کړي چې هغه د رنتمبور د لارې اجمير باندې حمله کوي . نو ددې خبر په اوريدو سره که راجه مالديو د خپل لښکر يوه برخه له ځانه سره کړي او هغه لورې ته ولاړ شي نو دا پاته لښکر به يې مونږ په همدې صحرا کې تر پښو لاندې کړو . که څه هم د مالديو سره د لښکر د تللو وروسته به بيا هم دهغه دومره لښکر دلته پاته وي چې زمونږ څخه به يې شميره ډيره وي خو د اندېښنې کولو له پاره اړتيا نه شته ، مونږ به دې پاته لښکر ته داسې سبق ورکړو چې بابر رانا سانگا ته پدې دشتو کې ورکړي و . د شیر شاه سوري د ځواب په اوريدو سره خواص خان خوشحاله شو او بيا يې په ويلو پيل وکړ .

زما درونده شیر شاه ! زه لږ څه نور هم ويل غواړم . شیر شاه ورته وکتل او ورته يې وويل چې ته څه غواړې ؟ ته ولې انتظار کوي او تا ته دا جازې اخستو څه اړتيا ده ؟ خواص خان مسکې شو او وېي ويل :

سبا چې ته د جنگ د غارو د وهلو حکم کوي نو که چيرې ددې نه مخته راجه مالديو د اجمير په لور روان شوي و نو بيا به دهغه په نشت کې چې دهغه کوم لښکر زمونږ سره ټکر کوي نو هغه به يقيناً په څلورو برخو ويشل کېږي ، يوه برخه به يې د راجه مالديو د سالار کوبا اوبله به يې د جيتا او دريمه به يې د اکهيراج او څلورمه به يې کهيم کرن تر قومندو لاندې وي

دهغوې څلورو په مقابل کې ته خپل لښکر په پنځو برخو باندې ووېشه . يوه برخه يې ماته را کړه او زه به همدا نن شپه ددې صحرا د شگو په غونډه يو کې سنگر ونيسم . بله برخه يې دخپل ځان سره وساته ، دريمه يې جلال خان جالو ته او څلورمه يې برهم جيت ته او پنځمه يې خپل زوي جلال خان ته ورکړه . تاسې دخپلو څلورو برخو سره د دشمن په مقابل کې مقاومت وکړئ کله چې جنگ زور واخلي نو بيا به زه خپل کردار ادا کړم . د سنگر څخه به را ووځم او د دښمن هغه لورې ته چې پر تاسې يې فشار زيات وي د حملې کولو هڅه وکړم . او زه هيله لرم چې زما د سنگر څخه د راوتلو وروسته به د دښمن ليکې يو په بل پسې ماتې شي .

شیر شاه سوري په ډيره ستاينه کونکې توگه خواص خان ته وکتل او ورته يې وويل :

خواص خانه زويه ! زه ستا ددې وړانديز ډير قدر کوم ، گوره زويه ! زه به ستا د وينا په اساس خپل لښکر په پنځو برخو ووېشم او ته د همدې نن شپې څخه هلته په سنگر کې ځان پټ کړه . عادل خان به هم د يوه کوچني لښکر سره يوځای ددې ځايه روان شي . اوس تاسو ټول پورته شئ او ارام وکړئ ، ددې خبرې سره سم د جنگې شورا ټول غړي دخيمې څخه را ووتل ، دلږ ځنډ وروسته عادل خان د يو ټولي عسکرو سره د رنتمبور په لور رهي شو او خواص خان دخپل لښکر سره يوځای هلته په سنگرونو کې کينا ست .

بيا يې څلورو خواو ته دا خبر خپور کړ چې د شیر شاه سوري زوي عادل خان د رنتمبور له لارې په اجمير باندې د حملې له پاره ولاړ . دا خبر د دښمن کمپ ته هم ورسيد . دخبر دا وريدو سره سم راجه مالديو په لږه شو نو په نيمايي شپه کې يې دخپل لښکر يوه برخه له ځانه سره

واخسته اود جنگ دمیدانه خخه ووت اود اجمیر په لور ولاړ. په دې ترتیب هغه پلان چې خواص خان د شیرشاه سوري تر مخه وړاندې کړې و هغه په پوره توگه عملې شو.

بله ورځ د جنگ دیپلا می له پاره شیرشاه سوري په خپل فوځ کې د جنگ ډول وواځه. اود خپل لښکر لیکي بی جوړه ولې ، نوراجپوتانو چې کله وکتل چې شیرشاه سوري د جنگ پیلونکې دې نو هغوی هم په خپل متحده لښکر کې تورو مونه و غږول. او په ډیره بیره یی دخپلو لښکرو لیکې جوړې کړې.

د خواص خان اندازه سهې وخته ، راجپوتانو خپل لښکر په څلورو برخو وویشه ، یوه برخه یی کوپا ، بله یی جیتا او دریمه یی اکهیراج او څلورمه یی کهیم کرن تر قومندې لاندې ورکړه. هغوی کهیم کرن په منځنۍ برخه کې وساته په داسې حال کې چې کوپا او جیتا په ترتیب سره ښې او چپ اړخ ته شول ، په دې توگه د راجه مالديو جنرالان ښې او چپ لوري ته شول ترڅو په شیرشاه سوري باندې د حملې له پاره ځان جوړ کړي.

د بله اړخه شیرشاه سوري هم خپل لښکر په همغسې ترتیب سره منظم کړ ، د لښکر په منځنۍ برخه کې پخپله پاته شو او خپل زوی جلال خان یی دخپل ځان سره و ساته په داسې حال کې د لښکر په ښې اړخه کی یی جلال خان جالو او چپ لوري ته برهم جیت و ساته. اوس نو د جنگ په میدان کې د اکهیراج او کهیم کرن په مقابل کې شیرشاه سوري اود هغه زوی جلال خان ولاړ وو. د مالديو د جنرال کوپا په مقابل کې جلال خان جالو ولاړ و اود سپه سالار جیتا په مقابل کې د شیرشاه سوري قومندان برهم جیت و درید.

جنگ شیرشاه سوري دخپل زوی جلال خان په متوپیل کړ. هغه د مالديو د لښکر په زړه باندې چیرې چې اکهیراج او کهیم کرن دهغه په مقابل کې ولاړ و ، حمله وکړه. اکهیراج او کهیم کرن دواړو د شیرشاه سوري اود هغه د زوی مقابله وکړه ، دهغه حمله یی و تمبوله او بیا یی په خپله ځوابي حمله پیل کړه.

په همغه وخت کې چې شیرشاه سوري د راجپوتانو د لښکر په قلب باندې حمله وکړه نو د هغوی نور جنرالان لکه کوپا او جیتا هم په حرکت راغلل او هغوی هم په جلال خان جالو او برهم جیت باندې توپاني حمله وکړه.

کوپا چې په هندوستان کې د راجپوتانو یو مشهور او منلې قومندان و د جلال خان جالو په لښکرو حمله راوسته ، او په لمړیو کې دهغه لښکرې د ترپنسو لاندې کړې او بیا په ډیره بیره د جلال خان جالو په لښکر کې دننه ورننوت.

که څه جلال خان په پوره همت او میرانې سره د کوپا مقابله وکړه ، په دې و توانید چې دهغه دا وینه تویونکې حمله په یوه ډول و تمبوي .

په همدې وخت یو انقلاب راغې او خواص خان د خپل لښکر سره یو ځای دخپلو پټنځایو خخه را ووت ، مخته راغې او ترټولو لومړې یی کوپا اود هغه لښکرې تر برید لاندې راوستې. هغه په خپلې همغې لمړنۍ حمله کې کوپا او دهغه لښکرې بې وسه کړې اود ماتې سره یی مخ کړې ، دهغه هغه لښکر چې لږ تر مخه د جلال خان جالو په لیکو کې ورننوتې وې اود هغوی لیکې یی له منځه وړې وې اود مخکې تللو هڅې یی کولې اوس یی د تیښتې لارې لټولې.

اوس نود خواص خان په مقابل کې د کویا دلنبرو حالت داسې گرزیدلې و لکه د جلال خان دلنبرو حالت چې د کویا په مقابل کې گرزیدلې و. کویا هڅه وکړه چې خپل لنبرو بیرته را منظم کړي او نیمایی د جلال خان جالو او نیمایی د خواص خان سره په جنگ کې را ونښلوي خو بری یی په برخه نه شو ، خو هغه ډیر وار خطا و ، ځکه هغه یو ځل په مالوه کې د خواص خان په لاسو ماتې خوړلې وه او کله یی چې د خپل پاته نیمایی لنبرو سره یو ځای د خواص خان دمخې د نیولو هڅې وکړې نو په هغې کې نور هم د ناکامۍ سره مخ شو.

کویا او دهغه لنبرو د خواص خان په مقابل کې د تم کیدو نه وې ، ځکه په هغو یو ځای خواص خان نه بلکه د مخې له لوري جلال خان جالو هم خپلې غضب ناکه حملې پیل کړې وې ، کویا هڅه کوله چې خپل ځان کوم خوندي ځای ته وکارې ، یو وخت هغه غوښتل شاته ولاړ شی خو خواص خان او جلال خان جالو دهغه د شاته تگ مخه بنده کړه او هغه یی کلابند کړ ، کویا یو ځل بیا هڅه وکړه او اکهیراج او کهیم کرن دلنبرو په لور ورغې ترڅو خپل حالات سنبال کړي خو په هغې کې هم ورته څه په لاس ورنه غلل. ځکه چې دهغه ددې کار سره سم خواص خان دهغه پر خلاف په خپلو حمله کې ډیر نښت راوست او دهغه دپاته کسانو په وژلو یی لاس پورې کړ. اوس نو کویا د خواص خان په مقابل کې ډیر بې وسه شوې و. خواص خان او جلال خان دواړو د کویا لنبرو یو په بل پسې له منځه یوړ او پخپله کویا هم په دې جنگ کې د خواص خان په لاسو ومړ.

د کویا د وژلو وروسته خواص خان د مالديو د دویم قومندان جیتا په لنبرو د شاله اړخه برید وکړ او په ډیره بیه مخته ولاړ او په خپل مخکې د دښمن لنبرو یی یو په بل پسې له منځه وړلې. خواص خان په ډیره گړندی توگه د جیتا دلنبرو حالت هم د بد حالۍ سره مخ کړ. کله چې جیتا او دهغه لنبرو یانو ته څرگنده شوه چې خواص خان دهغوې د شاله اړخه حمله کړې ده نو دهغوې ساه گانې ودریدې ، ځکه چې د هغوې د شاله اړخه خواص خان دهغوې دلنبرو د لیکو د له منځه وړلو او دهغوې د عسکرو د ترېښو لاندې کولو کار په پوره بیه پر مخ بوتله.

سالار جیتا په پوره توگه هڅه کوله چې خپل لنبرو د خواص خان د حملو څخه خوندي ځایو ته کړي خو خواص خان دهغه هره هڅه د ناکامۍ سره مخامخ کوله. هغه د جیتا لنبرو د ډیرو ناوړه حالاتو سره مخ کړې و. ځکه د مخې له لوري د جیتا په لنبرو باندې د برهم جیت حملې کولې او د شالو اړخونو له لارې پرې خواص خان د قهر او غضب په څیر را پریوتې و. اوس نو د جیتا دلنبرو د جنگ و لوله نوره مړ اوې شوې وه ، ځکه هغوې ددې څخه هم خبر شوي و خواص خان د کویا لنبرو او په خپله کویا هم د جنگ په میدان کې له منځه وړې وې ، په دې خاطر د جیتا هغه برخه لنبرو چې د خواص خان په مقابل کې جنگیده هغوې کرار کرار د میدان په وتلو شول او دهغوې شاته تگ د جیتا د ټول لنبرو له پاره د مرگ پیغام وو.

اوس نو د خواص خان دلنبرو حوصلی د پخوا څخه نورې هم زیاتې لوړې شوې وې. هغوې هرې لوري ته د دښمن عامه وژنه پیل کړې وه. کله چې د جیتا مخکني لیکې هم په شالو ولاړې نو خواص خان دهغوې په لیکو کې ورننوت او دهغوې ډیره کې یی له منځه یوړل.

جیتا هڅه کوله تر خپل لنبرو سره راټول کړي خو خواص خان دهغې هر قدم د ناکامۍ سره مخامخ کاوه او بیا داسې وخت راغې چې خواص خان په جیتا باندې یرغل وروست او دهغه څټ یی په یوه گذار د گرد نه پرې کړ.

د جیتا دمړینې وروسته دهغه دلنبرو حال ډیر خراب شو او میړو وزو په څیر یی په تیښته پیل وکړ ، ټول یوې خوا بلې خوا ته خواره واره شول ، خواص خان او برهم جیت دهغوې دواړو لورو ته روان و او دهغوې عسکری یی په بیه بیه له منځه وړل.

د بله اړخه شیر شاه سوري او دهغه زوي جلال خان هم د اکهیراج او کهیم کرن په لښکرو باندې ورو روان و او د دښمن سره یی د وینې او اور وختناکه جنگ پیل کړې و .

په همدې وخت کې خواص خان هم د اکهیراج او کهیم کرن په لښکرو باندې خپله قهرناکه حمله وروسته . بالاخره په دې جنگ کې د راجه مالدیو لښکرو ته سخته ماتې ورکړل شوه دهغه جنریلان کویا ، اکهیراج ، او جیتا د جنگ په ډگر کې ووژل شول او کهیم کرن د جنگ د میدان په تیښته بریالی شو .

۷۸

د راجه مالدیو په پړاو باندې د ولکې کولو نه وروسته ، شیر شاه سوري هملته د جې تارن او پیار تر منځه د جگړې په میدان کې خپلو فوځونو ته د ارام کولو حکم وکړ . د سامیل دغه جگړې په یوه ډول د مالدیو د برخلیک په اړه پریکړه کړې وه ، مالدیو ته دهغه د تیرو گناهونو سزا د شیر شاه سوري او دهغه د سالار خواص خان په لاسو ورکړل شوه . دهغه مشهور سالاران ، کویا ، جیتا او اکهیراج له منځه تللي وو ، دهغو سالارانو پرته مالدیو هسې یوه نښه څرگندیده . خلکو به ویل چې د ماروړان راتور راجپوتان د سرد پرېکولو نه وروسته هم جنگیږي ، خو په دې شپاړسمه پیړۍ کې شیر شاه سوري په دې صحرا کې د راجپوتانو عسکر په عامه توگه ووژل . او دا چې راجپوتان یو ډول ناقابل تسخیر گڼل کیده هغه عقیده او فکر له منځه ولاړ .

په سامیل کې دخو ورځو د قیام نه وروسته ، شیر شاه سوري خپل لښکر په دوو برخو وویش ، یوه برخه یی خواص خان ته ورکړه او جلال خان جالوی ورسره نایب وټاکه . او هغه یی د جودپور په لور ولیږه . ترڅو هغه د راجه مالدیو په هغه ښار ولکه وکړي ، خو د لښکر بله برخه یی دخپل زوي جلال خان په واک کې ورکړه او برهم جیت یی ورسره نایب وټاکه ترڅو ولاړ شي او د اجمیر په ښار باندې ولکه وکړي ، ددوې سره د شیر شاه سوري بل ځوی عادل خان هم په لاره کې ملگري شو .

پخپله راجه مالدیو د جنگ د میدان څخه تنبیدلې و او د اجمیر په لور تللې و ځکه دهغې ملکه او مادیوی هملته اوسیده .

څرنګه چې د اومادیوی سره د واده په لمړۍ شپه ، مالدیو دخپلې یوې نوکړې سره زنا کړې وه ، نو په همغې اساس د اومادیوي زړه مات شوې و او دخپلې لمړۍ شپې د ناویتوب په وخت کې یی سوگند کړې و چې هغه به خپل ټول ژوند د یوې پیغلې په څیر تیروي نو په دې خاطر هغې د مالدیو د اوسیدو د جودپور د ښار له لږې هلته په اجمیر کې ځانته د اوسیدو ځای غوره کړې و .

د سامیل د میدان څخه د تنبیدو وروسته راجه مالدیو اجمیر ته رسیدلې و او دخپله راني او مادیوي یی دهغه ځایه را وویسته او جودپور ته یی له ځانه سره یوړه . په همدې وخت کې مالدیو ته خبر ورسید چې د جنگ په ډگر کې دهغه درې واړه تکړه او مشهور جنرالان له منځه تللي دي . او اوس د شیر شاه سوري سالار خواص خان د جودپور د نیولو له پاره هغې لورې ته خوزیدلې دي . په داسې حال کې چې د شیر شاه سوري نیمايي لښکر د اجمیر د نیولو له پاره هغه لورې ته خوزیدلې دي . ددې خبر د رسیدو سره سم مالدیو چې څومره سامانونه د جودپور څخه ویستلې شو ویی ویستل او د سیوان کلاته یی منتقل کړل . ددې ترڅنګ هغه د راجپوتانو ټولې بښځې او کوچنیان همدې کلا کې ځای په ځای کړل .

د سيوان کلا د جودپور په جنوبې غربي برخه کې نژدې شپيته ميله واټن کې پرته ده ، دغره په لوړه څوکه کې پرته ده ، دې کلاته ورتگ ډير ستونزمن دې ، نو په دې خاطر ددې کلا د کلابند کولو د مخه خواص خان د راجه مالدیو مرکزی ښار جودپور کلابند کړ .

که څه هم د جودپور کلا د خپل ټينگښت او کلکوالي له لوري ډيره مشهوره وه ، خو مالدیو يو چال څخه کار واخست ، او د خپل لښکر يوه برخه يې همدلته د جودپور د دفاع له پاره پرېښوده او بله نيمايي برخه يې سيوان ته منتقل کړه .

په هر صورت خواص خان جودپور کلابند کړ ، په جودپور کې د مالدیو سالار د مخه دا پريکړه کړې وه چې هغه به هملته په کلا کې کلابند پاته کيږي او د خواص خان سره به مقابلې کوي ، کله چې خواص خان د جودپور په کلا باندې يرغل راوړي نو هغه به د کلا څخه دننه دخپله ځانه دفاع کوي . تر څنگ به يې په خپله راجه مالدیو د سيوان څخه بيرون راوځي او کله کله به په خواص خان باندې شبخون کوي په دې توگه به خواص خان په تنگ شي او خپله کلا بندي به پاي ته ورسوي . خو خواص خان دا ټول تدبيرونه ناکاره کړي و ، ځکه په کومه ورځ چې خواص خان جودپور ته ورسيد نو په همغه ورځ هغه د ښار د ديوالونو تر څنگ خپله توپخانه نصب کړه ترڅو د ښار په ديوالونو گولي ووروي او ديوالونه يې را پرېسي ترڅو په ښار باندې د حملې کولو له پاره لاره برابره شي .

په ښار کې د راجپوتانو لښکرو ، هغوي وکتل چې خواص خان په ښار باندې د ولکې کولو او د شار د ديوالونو د راپريوستلو له پاره خپله توپخانه درولې ده ، نو ټولو يوځای د پريکړه وکړه چې پخوا له دې چې خواص خان د توپونو گولي ووروي او د کلا ديوالونه مات کړي او کلاته راننوي او بيا دلته ټول لښکرو او عام وگړي قتل عام کړي نو ښه به دا وي چې د جودپور څخه ووزي او د ښاره بيرون مقابلې وکړي . ددې پريکړې نه وروسته سبا ورځ د مالدیو کلابند لښکر د کلا څخه را ووت او د خواص خان تر مخه يې د جنگ له پاره ځانونه تيار کړل .

په جودپور کې د مالدیو درې تکړه قومندانان وو . چې يو يې تلوکسي ، بل يې بيمل بهاي او دريم يې برجنگ وو . د خواص خان په خلاف د جنگ له پاره دې درې واړو جنرالانو دخپلو فوځونو ليکې جوړې کړې ، خپل لښکري يې په درې برخو ووېشه ، تلوکسي خپله برخه لښکر په منځنۍ برخه کې وساته خو بيمل بهاي او برجنگ د اړخونو لور ته شول . هغه وخت چې د جنگ له پاره دې قومندانانو د خپلو عسکرو ليکې سمولې ، نو خواص خان هم دخپلو عسکرو مخې ته راغې او د جلال خان جالو تر څنگ و دريد . او په ډير راز سره يې ورته وويل :

گوره جلال خانه وروره ! ته خو خپلې مخې ته د دښمن ليکې گوري . هغوي خپل لښکر په درې برخو ويشلې دي .

خو جلال خانه ! ته اندېښنه مه کوه ، زه وينم چې د دښمن د لښکرو شميره هم زمونږ څخه ډيره ده او زمونږ ددواړو په مقابلې کې دهغوي جنرالان هم درې کسان دي ، وروره ! ته خو پوهيږې چې ددې نه مخته مونږ ډير و بد و حالاتو مقابلې کړې ده او که خداي کول نن ورځ به هم مونږ ته برياو زيرې را کړي .

جلال خانه ! کله چې دښمن په جنگ لاس پورې کړې نو ته هم ورسره ټکر وکړه او يواځې تلوکسي خپل هدف و نيسه ، زه به د برجنگ بيمل بهايي سره په خپله ټکر وکړم . خو فکر وکړه چې ته يواځې د تلوکسي سره د ټکر له پاره ځان جوړ کړې او د اړخونو له لارې دهغه د فوځ سره لاس په لاس شي ترڅو بيمل بهاي او برجنگ پرتا باندې گذار و نه شي کولې . زه به تر هر څه لمړې د بيمل بهايي او برجنگ پر خلاف حمله وکړم . بيا به انتظار وکړم چې هغوي زما پر خلاف يرغل راوړي ، زه به تريوه وخته پورې دفاع کوم بيا به په جارحيت

باندې لاس پورې کوم، تردې وخته پورې به ماته خپل ځواک هم معلومه شوي او د دښمن د ځواک اندازه به مې هم ځانته معلومه کړي وي.

جلال خان جالو ورته وويل: خواص خانه. زه هيڅ ډول اندېښنه نه کوم، او نه د اندېښنې کولو له پاره اړتيا شته، زه خو غواړم چې دهغې لښکر قومندان چې خواص خان وي نو هغه ته ماتې ورکول که ناممکنه نه وي نو سخته خوده. خواص خانه! لکه څنگه چې تاوويل انشاء الله نن ورځ به زموږ له پاره د برياو او خوشحالي خبر راوړي.

په دې وخت کې د دښمن درې واړو جنرالانو دخپلو لیکو د سمولو وروسته د جنگ له پاره ځانونه وڅښل. په دې خاطر خواص خان خپل اس را وگرځاوه او په ډیره بیه یې ځان د خپل فوځ مخې ته ورساوه.

د ټولو دمخه جنگ تلو کسی پیل کړ. او د جالو خان جالو په لښکرو یې حمله وکړه. بیمل بهای او برجنگ هم د خواص خان په خلاف په جنگ راگیر شول.

د خواص خان د وینا له مخې دهغه له لوري تر ټولو دمخه جلال خان جالو جوابی حمله پیل کړه او خپل همت او میرانه یې وښوده، هغه د تکبیر د غږ په پورته کولو سره په خپلو فوځونو کې نوې عزم او نوې ولوله راپیدا کړه او د تند توپان په څیر یې د تلو کسی په لښکرو کې وینه تویونکې حملې پیل کړې.

د له اړخه خواص خان په ډیر مهارت، جراتندۍ، او زړه وړتیا سره دخپلو جنگي تجربو څخه د کار اخستلو په اساس د بیمل بهای او برجنگ حملې و تمبولې. هغه دخپل لښکریو هره برخه د برجنگ د حملې د تمبولو له پاره ځانگړې کړې وه. هغه وروسته په جارحیت باندې لاس پورې کړ او د تکبیر د غږ د پورته کولو سره سم یې ټول لښکر د الله اکبر او ازونه پورته کړل او د همدې تکبیرونو په اوریدو سره د بیمل بهای د لښکرو زور کیناست، هغه د تدبیر نه په کار اخستو سره خپلې لښکري سره راټولې کړې او بیا یې د اوږد گولیو په څیر د برجنگ په فوځونو باندې یرغل وروست.

د خواص خان داحمله دومره تیره او تنده وه چې برجنگ یې تاب را نه وست او په تینښته یې ځان بیمل بهای ته ورساوه. په دې توگه خواص خان په دې بریالې شوې و چې دواړه جنرالان سره رایوځاي کړي او دهغوي په مقابل کې ودریږي.

خواص خان ددواړو جنرالانو په خلاف حمله پیل کړه، جنرالانو د ډیرو هڅو سره سره و نه شو کړای د خواص خان په مقابل کې تم شي، خواص خان په پرلپسې توگه دهغوي په فوځونو گذارونه کول او هغوي یې یو په بل پسې له منځه وړل.

د جودپور په دې همواره میداني سیمه کې دغه وینه تویونکې جنگ تر ډیره پورې دوام وکړ د راجه مالديو جنرالانو، تلوکسي، برجنگ او بیمل بهایی، دخپلو اړخو څخه ډیرې هڅې وکړې ترڅو د خواص خان لښکرې شاته و تمبوی خو هغوي د ناکامۍ سره مخ شوي او س نو جلال خان جالو هم په پوره توگه په تلوکسي باندې لاس برې شوې و او په هره لمحې کې دهغه دپه شا تمبولو په موډ کې و. په داسې حال کې چې خواص خان بیمل بهایی او برجنگ دواړو حالت دومره خراب کړ چې دواړو د میدان د تینښتې پریکړه وکړه.

بيا چې كله تلوکسي ، بيمل بهايی او برجنګ د جنګ په ډګر کې خپله ماتې ومنله او دخپل منځي مشورې وروسته يی غوښتل خپل ځانونه په کلا کې کلابند کړي نو خواص خان او جلال خان جالو هغوي تر شا تعقيب کړل ، ددې تعقيب په وخت کې تلوکسي د جلال خان جالو په لاسو ووژل شو ، په دې توګه خواص خان او جلال خان جالو دهغوي درې واړو دلښکرو عامه وژنه پيل کړه .

د جودپور ټول ساتونکي فوځ چې د جنګ ميدان ته راغلې و ، له منځه ولاړ ، تر څنګ يی دهغوي دفوځ درې واړه جنرالان هم د جنګ په ډګر کې له منځه ولاړل ، نو په دې خاطر اوس په جودپور کې داسې لښکر نه و چې دخواص خان او جلال خان جالو تر مخه و دريږي اود ښار نه دفاع وکړي . په دې اساس د ښار خلکو د پوره بې وسۍ په اساس د اړيکړه وکړه چې دخواص خان او جلال خان جالو تر مخه د ښار دروازې پرانزي . په دې توګه خواص خان او جلال خان جالو ښار ته ورننوتل او په ښاري ولکه وکړه

۷۹

خواص خان څو ورځې هلته د جودپور په ښار کې تم شو ، دهغه ځای نظم و نسق يی جوړ کړ او دهلته يی دخپله اړخه يو حاکم و ټاکه . بيا د جودپور څخه د سيوان په لور وخوږيد ، هلته راجه مالديو ځان کلابند کړې و .

د جودپور دلښکرو دا آند و چې کله چې دوې دخواص خان پر خلاف جنګ پيل کړې نو راجه مالديو به د سيوان څخه دهغوي سره د کومک له پاره را و دانګي او په دې توګه به دخواص خان پر خلاف دوه اړخيزه حمله وشي او خواص خان به تينبتي ته اړ کړل شي ، خو هغوي هغه وخت ناهيلي شول چې مالديو په سيوان کې تم شو او دهغوي کومک ته را نغې ، او په دې توګه د جودپور لښکرو ماتې وخوړه او جودپور د خواص خان په لاسو کې پريوت .

راجه مالديو دخواص خان د ميرانې څخه ښه خبر و . په دې خاطر يی د جودپور څخه بيرون د خواص خان سره د ټکر کولو نيت و نه کړ . او هملته په سيوان کې پاته شو ، د بله اړخه خواص خان څو ورځې هلته په جودپور کې د تم کيدو نه وروسته د سيوان په لور وخوږيد ، سيوان ته د ورتلو دمخه هغه خپل جاسوسان خپاره کړي و ، تر څو هغوي د لرې لرې ځايو څخه د دشمن په اړه اطلاعات را ټول کړي .

خو کله چې راجه مالديو ته خبر ورسيد چې خواص خان د جودپور څخه را وتلې او د سيوان په لور راخوږيدلې نو هغه دخواص خان د تم کولو له پاره د يوه بل تدبير څخه کار واخست .

هغه د سيوان څخه يو لښکر را وليږه ، ددې لښکر سپه سالاران يی رامداس دلپت او گوگل وو . ددې تر څنګ يی د گوګهنډ په لور خپل قاصدان و استول او په گوګهنډ کې يی خپل سالار روپسي بانټې ته حکم وکړ تر څو د گوګهنډ څخه يو لښکر له ځانه

سره راوخلي او دخواص خان د تلو لاره ځنډ کړي ، په پوکهرن کې د راجه مالديو سالار روپسي بهايی هم د جنريل بينيداس سره يو ځای شو او د سترلښکر سره يو ځای دخواص خان د لارې د بندولو پسې راووت

راجه مالديو خپلو ګاونډيو ښارونو ته هم خپل قاصدان و استول ، د پهلوي ښار کې د راجه مالديو سالار د هنا بهايی و هغه هم د راجه مالديو د ملاتړ له پاره يو لښکر تيار کړ او دخواص خان د لارې د بندولو له پاره راووت .

اوس نو دپهلوي حاکم دهنابهايي په پوکهرن کې د راټولو شوو پنځو جنرالانو سره سلا مشوره وکړه ، دا پنځه جنرالان هر يو روپسې بهايي ، بيني داس ، رام داس ، دلپت او گوگل وو . د خپل منځي سلا مشورې وروسته پريکړه وشوه چې دهنابهايي دې د خپل لښکر سره يو ځای د پهلوي ښاره بيرون قيام وکړي ، خو روپسې بهايي ، بيني داس ، رام داس او گوگل دې پوکړن د ښاره بيرون دخپلو لښکرو سره يو ځای پړاو وکړي ، کله چې خواص خان دخپل لښکر سره يو ځای دهغه ځايه تيريږي نو دوي دې پرې د شپې له اړخه شبخون وکړي ، دې جنرالانو د اجنگ له پاره دا ډير ښه پلان جوړ کړي و ، ځکه چې د جودپور څخه د سيوان په لار باندې د تللو په وخت کې چې خواص خان کومه لاره استعمالوله نو هغه د همدې پهلوي او گوگهند ښارونو څخه تيريدله او دا هغه ځای چې هغه پاته څلورو جنرالانو د خواص خان د ماتې او خپلو له پاره غوره کړې و .

له يوه لوري د مالديو ټولو جنرالانو د خواص خان د را ځملولو او خپلو له پاره د جنگ داسې پلان او جال تيار کړې و چې په رښتيا هم د خواص خان له پاره مرگوني تماميدې شو ، خو دبله اړخه خواص خان هم د ټولو خبرونو څخه خبريده ، دهغه مخبرانو هغه د مالديو د جنرالانو د ټولو پريکړو څخه خبراوه نو په دې خاطر خواص خان د پهلوي او گوگهند په لور داسې سفر کاوه چې ورځ به وه ، کله چې يوه شپه ناوخته دې سيمو ته ورسيد نو يو ستروينه تويونکي انقلاب را منځته شو .

هغه داسې چې يوه ورځ ، د نيمې شپې نه مخته په داسې حال کې چې دراجه مالديو جنريل دهنابهايي دپهلوي ښاره بيرون دخپلو لښکرو سره پړاو وکړي و نو خواص خان هم دخپل لښکر سره هملته و ورسيد . دهنابهايي گمان هم نه کاوه چې خواص خان به داسې لاره بدلوي او دده په لور به راځي او دده په لښکر باندې به ناڅاپي يرغل کوي . په دې خاطر هغه او دهغه لښکر ټول په ژور خواږه خوب ويده شوي وو . خواص خان دهغوي دهمدې غفلت نه گټه پورته کړه او په هغوي يو توپانې ملا ماتونکي مرگوني حمله وکړه .

د شپې په تيارو کې د دهنابهايي په ويدو ځواکونو د خواص خان دا وينه تويونکي حمله ډيره بريالۍ وه . دهنابهايي د خواص خان له لاسه ډيره بده ماتې وخوړه او دخپل پاته تښتيدلي لښکر سره يو دپلودي ښار په لورې و تښتيد . خو خواص خان دهغه د تښتې لاره و ترله او دښار په لور په تللي لاره يې خپل عسکر ځای په ځای کړل په دې اساس دهنابهايي مجبور شو چې د پوکهرن په لور منډه کړي تر څو دخپلو پاتو پنځه کسو نورو جنرالانو ملگرو سره يو ځای شي .

خو داسې څرگنده شوه چې په دې اړه هم دهنابهايي ته تقدير برې نه و ليکلې . ځکه خواص خان او لښکرو يې هغه تعقيب کړ ، دهغه لښکري يې په ځای ځای کې له منځه يوړ او پخپله دهنابهايي يې هم له منځه يوړ . په دې توگه خواص خان په پهلوي ښار باندې پرته له دې چې څوک پرې خبر شي د شپې شپې ولکه وکړه .

د دهنابهايي د وژلو او د پهلوي ښار د ولکې کولو وروسته خواص خان دخپل نايب جلال خان جالو سره يو ځای دپوکهرن په لور وخوژيد . دپوکهرن به بيرون د مالديو پنځه واړه جنرالان هغه ته په سنگر کې منتظر ناست و و . هغوي تمه دلوده چې هغوي به خواص خان د پوکهرن او پهلوي تر منځه په لاره کې له منځه يوسي ، خو هغوي په دې نه پوهيدل چې خواص خان به ناڅاپي لاره بدلوي او دهنابهايي به دخپل ټول لښکر سره يو ځای له منځه وړي .

پوکهرن ته په رسيدو سره هم خواص خان د دښمن په لښکرو باندې شبخون وکړ . اوبيا د پوکهرن به بيرون د شپې په تيارو کې سخت جنگ وښت . په دې جنگ کې هم د مالديو پنځه واړه جنرالان د خواص خان او جلال خان جالو په لاسو د مرگ سره مخ شول او دهغوي

پنځه واړو سالارانو لښکرې هم د تیغه تیرې کړل شوې. اوس نو خواص خان او جلال خان دواړه د سیوان په لور په گړندی توگه ور روان وو.

کله چې راجه مالديو ته خبر ورسید چې خواص خان دخپلو شبخون حملو په واسطه دهغه ټول جنرالان، سالاران او لښکرې له منځه وړي دي نو هغه ډیر وارخطا شو، په هغه باندې دومره ویره راغله چې د خواص خان د مقابلې له پاره د سیوان څخه د راوتلو په ځای یی د تینبتي لاره ونيوله. دهغه د تینبتيدو وروسته خواص خان د سیوان کلا د کوم مزاحمت ن پرته ترلاسه کړه.

دبله اړخه شیرشاه سوري دخپل لښکر سره یو ځای د سامیل څخه د اجمیر په لور روان شوې و. په لاره کې یی د سوجت او پالې ښار گوټې د کوم مقاومت پرته ترلاسه کړل او په دې توگه اجمیر ته ورسید.

د اجمیر کلا هم ډیره پښه او مستحکمه وه. ددې کلا د خوندي ساتلو په خاطر هلته زیات شمیر عسکر او خوراکی توکي موجود وو. د کلا قومندان شنکر بهایی نومیده چې یو راجپوت وو، او په راجپوتانو کې د خپلې میرانې په خاطر ډیر مشهور شوې هم و. شیرشاه سوري ته د خواص خان د فتوحاتو په اړه اودا چې هغه په سیوان باندې ولکه کړې ده او راجه مالديو یی دهغه ځایه تینبتي ته اړ کړې دي. دبله اړخه مالديو ته هم د سیوان څخه د تینبتي په وخت کې دا خبر ورغلې و چې شیرشاه سوري د اجمیر د نیولو له پاره هغه لورې ته ورخوژیدلې دي نو پریکړه یی وکړه چې د شپې له اړخه به په شیرشاه سوري باندې شبخون کوي. ترڅو د اجمیر د ښار څخه د هغه کلابندي پای ته ورسوي او په خپله د اجمیر ښار ته ورننوځي او هملته په کلا کې ځان کلابند کړي او د شیرشاه مقابلې وکړي.

د شیرشاه سوري مخبرانو هم شیرشاه د راجه مالديو ددې ارادو څخه خبر کړې و، په دې خاطر شیرشاه سوري خپل موجود لښکر هم په دوو برخو باندې وویشله، دهغې یوه برخه یی خپل زوی عادل خان ته ورکړه او هغه ته یی د اجمیر د ښار کلابندی ته د دوام ورکولو په اړه حکم وکړ. خو د لښکر بله برخه یی د راجه مالديو د خپلو له پاره هغه لورې ته واستوله. دا د راجه مالديو خوش قسمتې وه چې هغه و چې شیرشاه سوري دهغه په لور دخپلو لښکرو سره وخوژید نو د مالديو ماما دیوار چوهان هم دخپل ستر لښکر سره یو ځای د مالديو د ملاتړ له پاره هغه لورې ته ورسید. دواړه ماما او خورین په خپلو منځو کې سلا وکړه، او بیا دهغه لارې څخه چې شیرشاه سوري پرې را روان و څلور څلور میله لرې شاته ولاړشي، او کله چې شیرشاه سوري دهغې لارې څخه تیرېږي نو مالديو او ماما یی ددواړو خواو څخه پرې ډیره ځواکمه حمله وکړي. د بله اړخه راجه مالديو به هڅه وکړي ترڅو شیرشاه سوري ونیسي او ژوندې ترې ولاړ نه شي.

خو شیرشاه سوري هم ډیر پوه او محتاطه حکمران و. دهغه جاسوسانو هرې لورې ته خپاره شوي و، دهغه جاسوسانو هغه ته خبر ورکړې و چې د کومې لارې څخه چې هغه تیرېږي دهغې څخه څو میله واټن کې راجه مالديو او ماما یی دیوار چوهان په سنگرونو کې ناست دي، شیرشاه سوري دخپل احتیاط سره خپل سفر داسې برابر کړ چې هغه د شپې له اړخه هغه ځای ته راوړسید چې ماما او خورین دواړه په کې پټ شوي وو، بیا د شپې په همدې تیارو کې شیرشاه سوري دخپل لښکر یوه برخه هملته په سنگر کې کینوله او په خپل د بلې برخې لښکر سره یو ځای یی د راجه مالديو د ماما په لښکر باندې حمله راوړه. چوهان هم په خپل وار د شیرشاه سوري په لښکر باندې د غضب نه ډکه حمله وکړه خو د شیرشاه سوري سره مقابلې څه اسانه کار نه و. په دې خاطر د لږ څه جنگ وروسته د دیوار چوهان لښکرې بد حاله شوی او په لیکو کې یی زړه بد اوې خپور شو.

ترڅنگ يی راجه مالديو هم خبر شوې و چې شير شاه سوری يی په ماما ديوار چوهان باندې يرغل کړې دې ، نو هوډ يی وکړ چې دشاله مخه په شير شاه سوری باندې حمله وکړي ، خو کله چې هغه شاهراه ته راوړسيد نو هغه کوچنی ډله چې شير شاه سوری دلته په سنگر کې کينولې وه هغوي په توپاني توگه د مالديو په فوځونو باندې شېخون راوست.

څرنگه چې د شير شاه سوری د لښکر د شميرې له اړخه ډير کم و په دې اساس هغوي د راجه مالديو سره د مخ په مخ د مقابلې څخه ځان ساته ، بلکه د هغه او دغې لورې يی پرې حملې کولې او په دې توگه يی د مالديو د لښکرو مخه ونيوله او هغه يی په يوه ډول په جنگ کې مصروف و ساته . دهغوي مقصد هم همدا و ځکه هغوي غوښتل چې راجه مالديو و نه توانيږي دخپل ماما کومک ته ور ورسېږي او د شير شاه سوري په لښکرو باندې شا له اړخه حمله وکړي

تر دې وخته پورې شير شاه سوري د راجه مالديو د ماما لښکر په پوره توگه ځپلې و . خو کله چې سهار شو د شير شاه سوری لکه د مار خوړلي په توگه د مالديو په لښکر هغه وخت د شا له اړخه حمله وکړه کوم وخت چې راجه مالديو د شير شاه سوري دهغه کوچنی ډلې لښکرو تر شا روان و .

کله چې د شير شاه سوری دغه کوچنی لښکر د مالديو تر مخه په منډو و ، په دې خبر شول چې شير شاه سوری په مالديو باندې د شا له اړخه يرغل راوړې دې او ترڅنگ يی هغه د مالديو د ماما ديوار چوهان لښکر ټول له منځه وړې دې نوبيا دهغوي زړونه هم ډير ستر شول ، بيرته راستانه شول او د مالديو په لښکرو يی دمخې له اړخه حمله وکړه . راجه مالديو تر ډيره پورې دغه دوه اړخيزه حمله ونه شوه زغملای ، نو په دې خاطر دميدانه و تنبتيده او د ابوگي په غرونو کې يی پناه واخسته.

شير شاه سوری د مالديو د ماما چوهان په پړاو ولکه وکړه او دهغې وروسته يی د ابوگي دغرونو په لور مخته ولاړ . خو دلته هم راجه مالديو پرې ډيرې خطرناکه حملې پيل کړې . خوشبختانه سوري دهغه حملې دفعه کړې او مخته ولاړ . کله چې مالديو ته ډاگيزه شوه چې په دې غرونو کې هم د شير شاه سوری حملې دهغه له خطرناکې ثابتيږي نو دخپل دغه سنگر څخه هم و تنبتيده او د سانچور په لور ولاړ . د سانچور کلا د جودپور به جنوب غرب کې يوسل اوشل ميله واټن کې پرته ده ، دا کلا د ايوان څخه اويا ميله واټن لري . د ابو دغرونو څخه د وتلو وروسته د سانچور په لور د تللو په ځای شير شاه سوري د مالديو ښار جالورت ته ولاړ ، دا ښار د جودپور څخه پنځه اويا ميله جنوب لورې ته پروت دې ، ترڅنگ يی خواص خان ته هم خپل قاصد وليږه او ورته يی حکم وکړ چې دخپل لښکر سره يو ځای دې سيوان څخه راووزي او د مالديو پر خلاف دې د سانچور په لور ولاړ شي . د شير شاه سوری د پيغام د وررسيدو سره سم خواص خان د سيوان څخه راووت او د مالديو د ځپلو له پاره د سانچور په لور رهي شو .

د شير شاه سوری په غير حاضري کې هم دهغه زوې عادل خان د اجمير د ښار کلابندي جاري ساتلې وه . هغه وخت چې شير شاه سوری د راجه مالديو او دهغه د ماما ديوار چوهان د ځپلو له پاره د اجمير څخه راووت ، نو هلته د راجه مالديو بهترين سالار شنگر بهايی په عادل خان باندې حمله راوسته .

شنگر بهايی دا فکر کاوه چې د شير شاه سوری زوې عادل خان د جنگ پوره تجربه نه لری نو د شير شاه سوری په غياب کې به په اسانۍ سره هغه ته ماتې ورکړي او په دې توگه به د مالديو هغه ماتې خوړلې لښکرې چې دې لورې ته راتبتي حوصلې لورې شي او په يوه ځای کې به راټول او د شير شاه سوری مقابلې ته به چمتو شی .

هغه په همدې آند سره په عادل خان باندې حمله وکړه. عادل خان هم يو زړه وړ او باتوره قومندان و، هغه هم هره لمحۀ د شنګر بهايي د حملې انتظار درلوده. په دې اساس هغه د شنګر بهايي دغه ناڅاپي يرغل هملته تم کړ او بيا يې پرې ځوابي حمله وکړه.

تر لږه وخته پورې د اجمير د ښاره بيرون د دې جنگ لمبي بلې وې. د جنگ زور و شور په عامو خلکو کې هم احساسيده، ان تردې چې عادل خان شنګر بهايي ته ډيره بده ماتې ورکړه. دې ماتې خوړلو وروسته شنګر بهايي غوښتل بيرته و تښتې او د اجمير په کلا کې يو ځل بيا ځان کلاند کړي خو عادل خان پرې نه ښود هغه يې پسې واخست، ان تردې چې هغه يې له تيغه تير کړ او د هغه لښکر يې هم يو په بل پسې له منځه يوړ. او د شير شاه سوري په غيا ب کې يې د اجمير کلا د خپلې ولکې لاندې راوړه.

پخپله شير شاه سوري د مالديو د خپلو له پاره خواص خان ته د حکم کولو او د سانچور په لور د هغه د وراستولو وروسته د جالور په لور ولاړ. په جالور کې راجه مالديو ښايسته ستر فوځ درلود. کله چې هغوي ته خبر ورسيد چې شير شاه سوري پرې حمله کوي نو هغوي د خپله اړخه د ډيرې بهادري څرګندونه وکړه او د جالور د ښاره بيرون راوتل او د شير شاه سوري مقابلۀ يې وکړه. خو په هغوي کې د شير شاه سوري او د هغه د لښکر په څير ميرانه نه تر سترگو کيده. د جالور د ښاره بيرون شير شاه سوري پر هغوي يوه سخته حمله وکړه، او د لږې شيبې جنگ وروسته يې هغوي د نشت سره مخ کړل او پخپله يې د جالور په ښار باندې ولکه وکړه. تردې وخته پورې خواص خان هم د خپلو لښکرو سره يو ځای سانچوته رسيدلې و. راجه مالديو هم دخپل مرکزي لښکر سره همدلته قيام کړې و. کله چې راجه مالديو ته خبر ورکړل شو چې خواص خان د هغه د تعقيب پسې دلته سانچور ته را روان دې نو هغه د سانچور څخه هم د تښتې اراده وکړه او په بل کوم ځای کې يې د پنا اخستو لټون پيل کړ. خو د سانچور مشرانو او پخپله د هغه د فوځ سالارانو هغه ته مشوره ورکړه چې تر څو به هغه د خواص خان او شير شاه سوري تر مخه ځغلي، هغه ته خپلو سالارانو د امشوره هم ورکړه چې هغه دې يو ځل په ډاګه د شير شاه د سالار خواص خان په مقابلۀ کې و جنگيږي، نو که چيرې په دې جنگ کې مالديو د ماتې سره مخ شي نو د مالديو د لاسه هيڅ هم نه ځي ځکه چې پخوا هم هغې ځلې ماتې خوړلې ده. خو که چيرې په دې جنگ کې خواص خان ماتې و خوري نو د هغې گټې به ډيرې زياتې وي.

په دې توګه به د خلکو په فکرونو کې دا خبره له منځه ولاړه شې چې د شير شاه سوري سالار خواص خان ماتې خوړونکې نه دې. او د دې فتحې بله گټه به دا وې چې د پرلپسې ماتې خوړلو په اساس چې د مالديو د فوځونو حوصلې څومره خرابې شوي دي هغه به بيرته ځواکمنې شې. راجه مالديو د خپلو سالارانو دغه وړانديز ومانه او د سانچور د ښاره بيرون يې د خواص خان د مقابلې له پاره هوډ وکړ.

کله چې مالديو خبر شو چې خواص خان د سانچور ښار ته را نژدې شوې دې نو بيا هغه د سانچور د کلا څخه بيرون راووت او د خواص خان د لښکرو په مخه کې ودرید. خواص خان په خپل ژوند کې د داسې پېښو سره ډير ډير مخ شوې و، په دې خاطر کله چې مالديو د ښاره راووت او د هغه لاره يې ونيوله نو هغه ته په دې اړه کومه حيرانتيا پيدا نه شوه، مالديو د خواص عسکرو ته د دمې اوارام کولو مهلت هم ور نه کړ او په ډير ځواک سره يې د خواص خان په عسکرو باندې حمله وکړه. مالديو فکر کاوه چې څرنگه چې د خواص خان عسکرو په پرلپسې توګه مزل کړې دې او لرې لرې واپتونه يې وهلي دي نو د هغوي د ستومانيا په اساس به هغوي د دې مقابلې توان و نه لري او ان په همغه لمړۍ حمله کې به له منځه ولاړ شي. خو د خواص خان په جنرالانو کې دا نه وه چې د دښمن په مقابل کې دې غاړه ښکته کړي. د مالديو د حملې په مقابل کې د خواص خان عسکرو هم بلمقابل يرغل وکړ.

د خواص خان دا حمله هم ډیره عجیبه وه . هغه د تکبیر او اzone کول او لښکری هم ورسره دا غږ را غبرگاوه . د لږې شیبې وروسته د گړندي جنگ وروسته د مالديو لښکر د خواص خان په لاسو مات شوې و او زیات شمیر یی له منځه تللي وو . پخپله مالديو د راجپوتانه په بې نومه سیمو کې پناه واخسته ، اوس نو هغه دشیرشاه سوری له پاره یو ډول بې ضرره گرزیدلې و ، په دې توگه خواص خان د سانچور په کلا باندې ولکه وکړه .

شیرشاه سوری هم د جالور ښار په خپلې ولکې کې واخست او دهغې د ولکې وروسته یی د ساننهر او کچاون شارونو ته مخه کړه . دا دواړه ریاستونه د جودپور د کوچنیو ښارگوټو څخه گڼل کیږی ، کچاون د جودپور په شمال شرق کې په ۱۲۸ میله واټن کې پروت دې او د اجمیر د ښار څخه میلې شرق کې واقع دي . او ساننهر هغه ته ورژدې دې

دا دواړه ښارونه د عسکری اړخه ډیره مهم او ستراتیژیک اهمیت لري ځکه چې دا د اجمیر ، امبر او شیخاوايي د ماروړان سره یو ځای کوي . اوس نو شیرشاه سوري د مالديو د سلطنت په ډیرو برخو باندې ولکه کړې وه ، د کچاون او ساننهر په لور د تللو په وخت کې ددې ځایو خلکو د شیرشاه سوري د لښکرو تر مخه لږ څه مقاومت وکړ خو شیرشاه سوری هغه مقاومت له منځه یوړ او په دې دواړو ښارونو یی هم ولکه وکړه .

ددې دواړو ښارونو دولکې نه وروسته شیرشاه سوری د خواص خان سره بیرته یوځای شو ، اوس نو دهغې تر مخه درې ښارونه هریو چتور ، کالنجر او بهانه پراته وو . شیرشاه سوري د ټولو تر مخه د مشهور ښار د چتور د کلا د نیولو په لور مخه کړه .

په هغو وختو کې د چتور راجه اودهی سین و ، کله چې هغه ته خبر ورسید چې شیرشاه سوري دخپل متحده لښکر سره یو ځای د چتور د نیولو په لور په ډیره گړندی توگه را روان دي ، نو هغه ډیر اندیښمن شو ، دخپلو سالارانو غونډه یی راوبلله ټوله سلا وکړه چې د شیرشاه سوری سره جنگ کول خپل مرگ ته بلنه ورکول دي نو په دې اساس هغوی باید دشیرشاه سوری اطاعت او فرمانبرداری ته غاړه کیږدي .

راجه اودهی سینگه دا وړاندیز ومانه ، په دې اساس کله چې شیرشاه سوری د چتور ته دولس میلې واټن پورې ورژدې شو نو اودهی سینگه دهغه په خدمت کې را حاضر شو او دښار کونجی یی دشیرشاه سوری تر مخه ډالۍ کړه . په دې توگه چتور د جنگ پرته دشیرشاه سوری په ولکه کې پریوت .

۸۰

د راجپوتانه د نیولو له پاره دشیرشاه سوري تر مخه اوس یو اځې د بندیل کهنډ سیمه پرته وه . په بندیل کهنډ کې دوه ستر ښارونه پراته وو چې یو یی کالنجر نومیده او بل یی بهانه ، اوس نو شیرشاه سوری ددې دواړو ښارونو د سوبه کولو هوډ کړې و .

د بندیل کهنډ د نیولو له پاره لمړی شیرشاه سوري دخپل متحده لښکر سره یو ځای د سانچور نه مخته کچوراهه ته راغې او همدلته یی قیام وکړ . او کچوراهه یی د خپل فوځ مرکز وگرځاوه . همدلته یی دخوراک ذخایر را ټول کړل ترڅو په کالنجر باندې دحملي په وخت کې یی لښکر ته دهمدې ځایه خوراک او نور د اړتیا وړ شیان برابر کړي . ددې وروسته بیا شیرشاه سوری د کالنجر په ښارونو باندې د حملي له پاره ورمخته کیدل پیل کړل .

بندیل کھنڊ داسي سيمه ده چي اوربنت په کي کم کيږي ، حاصلات يي هم ډير کم دي ، زراعتي سيستم يي هم خراب و ، دهقانانو ته په اساني سره روزي نه رسيدله . او نه يي خپل فصلونه په ارامي او ډاډ سره تر لاسه کولای شول . په دې سيمه کي به چي د چاسره د غلو اوداره مارانو مرسته نه وه هغه په کي ژوند نه شو کولای . ستر ستر غرونه او د نه تيريدو وړ ځنگلونه يي درلودل ، دغه ټول ماحول پخپله يو ايمانداره وگړي هم غلا او ډاکي ته اړ کاوه .

هماغه و چي شير شاه سوري تر ټولو دمخه دخپل لښکر سره يو ځای د کالنجر په لور مخه کړه ، د کالنجر يوه کلا د غره په څوکه پرته ده او د سمندر څخه يي ۱۲۰۳ فټه هسکوالي درلود . محيط يي په څلورو يا پنځه ميلو شاوخوا کي و . شاوخوا ته يي هم ټول غرونه پراته وو ، د دې غرونو تر منځ ۱۲۰۰ گزه ستر خندق کينل شوي و چي د تيريدو وړ نه گڼل کيده . تر څنگ يي د دې کلا ديوالونه هم ډيره ستر او عمودي شکله و چي پورته والي يي ۱۵۰ فټو څخه تر ۱۸۰ فټو پورې رسیده . د کلا څلورو خواو ته ديوالونه و .

د کالنجر داکلا داله اباد څخه شمال غرب ته د کچور راهه څخه سل ميله او شمال شرق لوري ته ۳۸ ميله د پني څخه شمال شرق او ۲۵ ميله د ريوار د بنار په لور پرته ده .

شير شاه سوري دې کلا ته د رارسيدو سره سم په يو لور ځای کي دخپل لښکر سره يو ځای پر او وکړ او بيا يي د کالنجر د کلا په کتلو پيل وکړ . هغه د کالنجر د کلا د نيولو له پاره د هماغه پلان څخه کار واخست چي د راي سين او چندريري د کلاگانو د نيولو له پاره يي عملي کړي و .

شير شاه سوري د خواص خان سره يو ځای د کالنجر کلا کلانده کړه خو خپل ځوي جلال خان يي د بهانه د نيولو په لور وليږه . هغه ته يي حکم وکړ چي بهانه کلانده کړي او د ولکه کولو هڅه يي وکړي . تر څو د بهانه څخه دلته د کالنجر کلا ته دراجيوتانو بسپنه را ونه رسيږي . په دې توگه به د هغوي هيلې له منځه ولاړې شي او کالنجر به په اساني سره سوبه کړل شي . جلال خان هم هلته د ورتلو سره بهانه کلابند کړه او د څو ورځو کلابندي نه وروسته يي هغه په مکمله توگه په خپله ولکه کي واخستله .

د کالنجر د کلابندي نه سمدستي وروسته شير شاه سوري ته دا ډاگيزه شوه چي د کالنجر د ديوالونو جوړښت داسي دې چي د توپ گولي پرې اغيز نه شي شيندلې ، په دې خاطر هغه د کالنجر د ولکه کولو له پاره بله لاره خپله کړه .

شير شاه سوري د پښو خټو لوبښي جوړ کړل ، هغه يي د بارودو نه ډک کړل او په هغې کي يي پټاکي کيښودې بيا يي خپلو عسکرو ته حکم وکړ چي دې لوبښو کي ايښوول شوو پټاکيو ته اور ورته کړي او د کلا دننه يي ور گذار کړي ، څه وخت چي د کلا په اوسيدونکو باندې د بارودو نه ډک دغه لوبښي د اور د سکروټو په څير ور پريوځي نو په بنار کي به اور ولگيږي ، په دې توگه به د بنار خلک خپله وسله په زمکه کيږدي او تسليم به شي .

د شير شاه د حکم سره سم د هغه لښکر د بارودو دغه ډک لوبښي د اور د بڅرکو په څير کلا ته ور غورځول چي په پايلو کي يي د کلا په ډيره برخه کي اور ولگيد ، د بدقسمتي څخه ، د باروتو يو ډک لوبښي هغه وخت بيرته په باروتو کي را پريوت چي د ديوال سره ولگيد او د ديوال څخه د تيريدو په ځای بيرته راستون شو . د هغې په واسطه د باروتو په امبار کي اور ولگيد او شير شاه سوري چي په خپله هملته ولاړ و هم د باروتو په دې اور کي وسځيد . هغه سپاهيان چي دا کاري تر سره کاوه هغوي هم ټول په دې اور کي لو لو په شول ، د شير شاه

سوری نیمایی وجود بلکل سوزیدلې و ، هغه یی په همدې حال کې خپلې خیمې ته راوست خو دهغه حالت هره لمحہ د خرابیدو په لور روان وو.

شیرشاه سوري ته دخپلې مړینې په اړه یقین پیدا شو نو سمدستي یی خواص خان راوبالہ ، خواص خان په منډه منډه دشیرشاه سوري خیمې ته راغی ، شیرشاه سوري ورته په ډیر شفقت سره وویل چې:

خواص خانہ زویہ ! تا زما له پاره هغه څه وکړل چې له تاخځه یی د کولو هیله کیده . داسې وگڼه چې تا زما د هیلو او امیدونو نه پورته زما سره په ټولو فتوحاتو کې برخه واخسته . خو اوس چې د کومې پېښې زه ښکار شوی یم داسې بریښي چې دا به زما په مړینه باندې منتج شي . دا هم شونې ده چې زه به د څو لمحو میلمه و اوسم . ځکه چې مرگ همدا اوس زما سره پټونې کوي . خو گوره زویہ ! ددې نړۍ څخه د کوچ کولو دمخه زما اخري هیله داده چې زه غواړم چې د کالنجر د سوبې خبرد خپلې مړینې څخه مخته واوړم . او له تاخځه غواړم چې دخپلې میرانې اوبهادرۍ له مخې دا کار سمدستي تر سره کړي او دا خبرماته راکړي

دشیرشاه سوري دې خبرو خواص خان د اور په سگرو ټو کینوه . څرنگه چې د باروتو په واسطه د ښار په یوې برخې کې اور لگیدلې و او د ښار ساتونکې د اور په مړه کولو مصروف و . خواص خان د همدې موقع نه په گټې اخستلو سره د کلا په دیوالونو باندې د رسیو پاتځې جوړې کړې او د په دیوالو د ورختولو کار یی په ډیره بیړه باندې تر سره کړ . په دیوالو د خواص خان د ورختلو سره سم هلته په ښار کې یو قیامت راغی ، هغه ټول هغه ساتونکې چې د دیوالو سره تر څنگ یی دنده تر سره کوله له منځه یوړل . او د کالنجر په دیوالو یی ولکه وکړه .

د کالنجر په دیوالونو باندې د ولکې کولو سمدستي وروسته خواص خان لاندې ښکته شو او د شهرپناه دروازه یی پرانسته خپل لښکر یی ښار ته را ننویست . د لږ څه مزاحمت او مقاومت وروسته یی په ټوله کلا باندې ولکه وکړه ، هغه وخت چې د کالنجر د کلا د سوبې خبر شیرشاه سوري ته را ورسیدو نو هغه د ځنگدن په اخري پړاو کې و او کلیمه طیبه یی لوستله . هغه په سجده پریوت او دخپل خدای شکر یی ادا کړ او په همدې وخت کې یی روح د جسم څخه پرواز وکړ . (انا لله وانا الیه راجعون)

۸۱

کملاوتي او مهاکوي دواړه فدایی خان د قبیلې په یوې خیمې کې ناست وو . هغوی یې په زنځیرونو کې داسې را نغاړلي وو چې د تیښتې لارې پیدا نه کړي . دواړو په خپلو منځو کې خبرې اترې کولې . په همدې وخت کې خیمې ته خواص خان ، گنگا ، نیرمل ، اوفدایی خان یوځای ورننوتل . دهغوی څلورو واړو په یو ځای کتلو سره کملاوتي ډیره خفه او حیرانه شوه . هغې وکتل چې گنگا دخپل ښکلې زوې سره ولاړه ده . د گنگا او نیرمل په کتلو سره د کملاوتي دخولې څخه په ناڅاپي توگه را ووتل چې ایا تاسو دواړه ژوندي یاست ؟ په ځواب کې ورته گنگا تر یوه وخته پورې په ډیره عجیبه توگه کتل . په دې وخت کې د کملاوتي حالات ډیره خراب شوي و . گنگا ورته د لږ څه په غور سره د کتلو نه وروسته وویل:

گوره کملاوتي ! د دنیا په دې ژوند کې نرمي هم شته او سختي هم . نیکې هم شته او بدې هم . خوشحالي هم شته او خفگان هم . محبت هم شته او نفرت هم . خو تا دا ټول جذبات له منځه وړي دي اوله ځانه دې یو شیطاني قوت جوړ کړي .

ته چې كله د لمړي ځل له پاره دلته راغلي او تيرمل ته دې دا ټول حقيقت ووايه او هغه دې د خپل ځان سره د ملگري کولو هڅه وکړه نو دا فکر کاوه چې د نيرمل د باوري کيدو وروسته به ته زما خاوند خواص خان ووژني. خو په هماغه ورځ چې تاد نيرمل سره خبرې وکړې نو نيرمل زه او زما خاوند خواص خان دواړو ته دا ټوله پيښه وويله. او د همغې ورځې وروسته زه او زما ميره به دورځې له اړخه ويده کيدو او د شپې له اړخه به مو پهره کوله. ما خوته خپل ميره ته را واده کړې او دهغې ښځه مې کړې او په دې توگه مې غوښتل پر تا احسان وکړم او ستا په زړه کې راپاريدونکې دغه توپان په يوه ډول په مينه بدل کړم، زما آند دا و چې ته به زما د ميره د ښځې کيدو وروسته دهغه د وژلو د پلان څخه لاس واخلي او دهغې د ښځې په خير دهغه خدمت وکړي. او په دې توگه به ستا انتقام په محبت او مينه باندې بدل شي،

خو تا تل زما او زما د ميره د مړينې پروگرام تر لاس لاندې نيولې و. زما د ميره پر خلاف دې د بدلې داخستلو پلان جوړ کړ. کملاوتي واوره! تا زما په سر کې د کونډتون ايرې، او زما په غوږونو کې د گولونو په ځاې د خاورو د اچولو هڅې وکړې. تا زه د کونډ توب ښه گرځولم.

گنگا ورته بيا وويل:

گوره کملاوتي! ته به خامخا غمښته شوې بې. چې ستا دواړو ملگرو زه او نيرمل دواړه وژلي يو او دهغې قتل په اړه يې تاته خبر هم درکړې و. خو ستا د معلوماتو په خاطر بايد ووايم چې زما او د خواص خان نه علاوه چې د نيرمل د وژلو له پاره کوم دوه کسه قاتلان د مهاکويي له اړخه را استول شوي و هغه زمونږ د ساتونکو له اړخه ووژل شول او دهغې پر ځاې مونږ خپل ساتونکي دروليږل ترڅو ستا ټول پلانونه کشف او تا د څارنې لاندې ونيسي. هغوي دواړه زمونږ خلک و او هغوي تاته په رواغو وويل چې گنگا و نيرمل دواړه يې وژلي دي.

گوره کملاوتي مونږ اوس د کالنجر ښار هم فتحه کړ، اوس به لښکر بيرته د سهرام په لور کوچ کوي. ځکه په دې جنگ کې شير شاه سوري شهيد شوې دې او مونږ دهغه لاش سهرام ته منتقلوو. ته او مهاکويي دواړه به خپل پاته ژوند په همدې زنځيرونو کې تيروي، او په همدې قبيلي کې به يې تيروي.

ددې خبرو وروسته گنگا خپل نازکه لاسونه د خواص خان د ملا څخه را چاپيره کړل او په ډيره مينه يې ورته وويل چې: راځه چې نور ددې ځايه ځو. په دې وخت کې کملاوتي چغې کړې او گنگا ته يې وويل چې:

گنگا خورې لږه شيبه صبر وکړي، زه تاسو ته څه ويل غواړم. دهغې وروسته چې تاسو کومه سزا ماته را کوئ زه به يې و منم

خواص خان او گنگا د کملاوتي په لور وکتل او رته يې وويل چې: څه ويل غواړي همدا اوس يې ووايه.

گوره گنگا! ته يوه ډيره ستره ښځه يې. زه ستا په پرتله هيڅ هم نه يم. بيا هم چې کومه گناه له ما څخه شوې ده زه دهغې په اړه ستاسو دواړو څخه ښه غواړم. او ژمنه کوم چې په راتلونکې کې به د يوه مخلصه ښځې په څير دنده تر سره کوم. او د خواص خان په خدمت کې به يم. په دې اساس ماته ښه وکړي.

گنگا ورته په ډير غضب سره وويل چې: تاته په هيڅ صورت بښنه نه شي كيدې. د بښنې مطلب به دا وي چې ته هر وخت چې وخت ومومي په ما او زما په ميره به حمله كوي.

كملاوتي ورته يو ځل بيا وويل چې: گوره گنگا خورې! زه تاته دا ډاگيزه كوم چې زه د خواص خان د زوي مور كيږم. په دې خاطر له ماسره ظلم او تيرې مه كوي. گنگا ورته يو ځل بيا په ډيره قهر سره وويل چې: كملا! د ماربچې چې لوي شي نو دهغه څخه زهرې چيچونكي مار جوړيږي. خو زه تاته دا هم ډاگيزه كول غواړم چې خواص خان تاته طلاق دركړې دي، اوس ته په خوشحالي سره دمهاكوي سره واده وكړه او د محترم فدايي خان په دې خيمه كې په زنځيرونو كې تړلې دخپل واده مراسم په ځاي كړه، اوس نو ستا زما د ميره خواص خان سره هيڅ ډول اړيكي نه شته. ته ازاده يې، هرڅنگه چې غواړې همغسې ژوند كوه.

د گنگا په دې خبرو باندې كملاوتي خپل سرتيټ كړ او په زوره زوره يې په ژړا پيل وكړ، خواص خان، فدايي خان، گنگا او نيرمل ټول دهغې دخيمې څخه ووتل، د لږ ځنډ وروسته فدايي خان د خپلې قبيلې سره يو ځاي د بنگال په لور كوچ و كړ، په داسې حال كې چې خواص خان دخپل لښكر سره يوځاي د سهرام په لور دشير شاه سوري مړې په ډيره درنښت سره روان كړ.

(دشیر شاه سوری وروسته دهغه زوی جلال خان، خواص خان د خپل ځان له پاره خطر وگانه او په چل ول سره یی په داسې حال کې شهید کړ چې د قران کریم تلاوت یی کاوه. د وژلو وروسته یی هغه د دهلي دلال دروازې تر څنگ خاورو ته وسپاره. خوپه دې وخت کې داسې توره سيلۍ راغله چې ورځ په شپه بدله کړه، ددې سيلۍ سره سم سخته زلزه هم راغله او ددهلي زيات شمير کورونه یی له منځه يوړل. د خواص خان د تقوي، اخلاص او نیکو اخلاقو په اساس خلکو هغه د «خان ولي» په نامه ياد کړ. (انا لله و انا اليه راجعون)

پاي.

PAKISTAN VIRTUAL LIBRARY
www.pdfbooksfree.pk

نېټه: ۱۳۸۹ / ۱۱ / ۴ | 35-12-3122

د استاد قریب الرحمن سعید نورې پښتو ژباړې :

2. اسلامي سیات. (مولانا گوهر الرحمن «رح») (چاپ شوی)
3. اسلامي ریاست. (مولانا ابوالاعلیٰ مودودي «رح») (د چاپ لاندې)
4. خلافت او ملوکیت. (مولانا ابوالاعلیٰ مودودي «رح») (چاپ شوی)
5. پرده. (مولانا ابوالاعلیٰ مودودي «رح») (چاپ شوی)
6. د حدیثو د انکار نه د قرآن تر انکاره پورې. (مولانا عبدالسلام رستمی «رح») (چاپ شوی)
7. د نبوت پای. (مولانا عبدالسلام رستمی «رح») (چاپ شوې دې)
8. د صلاح الدین یو بی ریښتنې پېښې (دایمان پلورونکو داستان) (التمش) (چاپ شوې دې)
9. د رسول الله (ص) د انقلاب حکمت. (سید اسعد گیلاني «رح») (چاپ شوی)
10. یو شمیر نورې کوچنۍ رسالې (په اردو او پښتو ژبو) چې نومونه یې زما په لیکنو کې کتلاي شئ.
21. د بایزید یلدرم تاریخي په زړه پورې ناول. (چاپ شوې دې)
22. د سلطان علاو الدین خلجی په زړه پورې ناول. (چاپ شوې دې)
23. د شیر شاه سوري مشهور ناول (همدا اوس د چاپ لاندې دې)
24. لاسوندونه او وښیځي: د رسول الله له وخته تر راشدینو خلفاء پورې (تر چاپ لاندې دې)
25. په هیواد کې د سولې د پیاوړتیا په اړه زموږ آند (همدا اوس د کار لاندې دې)
26. موږ او توحید د بشیر احمد لودهي لیکنه (د چاپ لاندې)
27. زیات شمیر پښتو مضامین او دانگلېسي او د اردو ژبو څخه ژباړل شوې او هم په انگلیسي ژبه سیاسي شننې ، مقالې او لیکنې چې په پښتو او انگلیسي ژبو ورځپاڼو او یو شمیر او نیزو او میاشتیزو کې خپاره شوې دي (په خواشینۍ سره چې ریکارډ یې له ژباړن سره نشته).

